УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 6448

БРОЈ 1. У НОВОМЕ САДУ, 1. ЈАНУАРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке недеље на читавом табаку.

Цена је листу:
за годину . . . . . 3 фор.
за осам месеци . . 2 „
за четир месеца . 1 „
за Србију годишње 4 „

ГЛАС НАРОДА.

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ. ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

НА НОВО ЛЕТО.

По писању ово је пета година „Гласу народа“. Лист овај, који је за ово време имао толико уписника, колико имају наши први политични листови, показао је тиме, ако је и био на штету онима, који га пишу, да је од користи онима, за које се пише. Лист овај није ни покренут, да уредник његов зида двокатну кућу и да се вози на хинтови, ма да не би на то зло било, ни по њега ни по предлатнике, јер он би имао лепши живот а они лепши лист, али није ни покренут, да га начини просјаком. У тешким часовима мишљамо да бацимо перо у дебело море, дубље него што је буздован Краљевића Марка отишао, али у тај мах помислимо да онај, који мало има, доста даје ако мало даје, и да није ако шта споро иде, да за то неће доћи, јер ако и живимо у добу парне машине и телеграфа, ако могу парне машине да лете по земљи, немогу по човечијој глави, знање шири се лагано, мало по мало, књигом, која се пише лагано, реч по реч лист по лист. Ми знамо да свет, од оно двоје деце, од којих је једно имало белу чисту кошуљу но мршаво било па се хвалило: гле, гле, каква је моја коша, а друго прљаво но пуначко одговорило му: а гле каква је моја тиба, ово последње за паметније држи, али ми знамо да је само марвинче, које је одређено за клање, скупље што је дебље, а човек се по томе не цени; и ако нам је ври дебац име нам је било. Леп глас на коме је „Глас народа“ неда нам, да пустимо да умре и ако нам је тешко живити с њиме, и ми смо се одважили, да пре нас не буде, него што би лист због нас морао престати. Својом руком не можемо убити оно, чему смо ми живот дали, а уздамо се у пословицу: да круну добија ко до краја издржи, ма да незнамо де је крај.

„Глас народа“ дакле излазиће до божије и народње воље, ма и поред наше невоље и даље. Задатак му остаје онај исти, који себи истакао беше, кад је постао, да простом разговетном српском речи шири по народу науку и знање, добро да расађује а зло да искорењује.

У послу последњем држаће се природнога пута, неће брату копати очи, но сваћаће му бело с очију. Он хоће да брат прогледи да увиди ући по злу путу. Не дали се бело спрати лакиим леком, он ће узети оштар нож и исећи га из ока, само да ово здраво остане. Али де зараза на телу така буде, да од ње мора читаво тело пропасти, ту ће без оклевања одсећи и бацити заражено место, де дакле треба, биће благ и попустљив, а де треба, оштар и неумолим.

Ко хоће да му у овоме послу, било новцем било радњом помогне, захваљиће му на томе, али ни коме за љубав, ни за новац ни за радњу, **ни зашто неће служити против народњег добра** па ма сам народ то тражио.

Код малена броја нашега народа и раскомаданости његове неможе досада излазити за себе школски, занатлијски, економски ни црквени лист. Свију тих листова било је, али сада их нема ни једнога, бар с ове стране Саве не, и да Бог да, да непогодимо, али дуго их неће моћи ни бити; за то ће Глас народа, колико год више буде могао обазирати се на сва ова поља. Од школе ће искати да иде с напредком времена и науке, али да буде српска православна. Од цркве ће тражити, да остане православна, али и да буде народна. Вера је нама светиња, коју ћемо само поштовати а никад дирати. Ми нећемо поправљати веру, него људе, и оне, који слушају и оне који проповедају веру. Та ако има што, што неваља, од људи је а не од Бога. Занат и трговина нема вере и народности, али ко жили више од крајцаре српске него од туђе од тога ћемо искати, да не буде само човек него и Србин а ниједан невера никад и никако. Од трговине посепце, ако и нема вере, искаћемо бар да има душе.

„Глас народа“ излазиће као што видите од сада у простијем оделу, према лошој години морамо се и у лошије облачити, али и у том оделу надамо се, да се пред њим неће српска врата затворити, та глас народа није наш, он је народњи глас, на де би се свога одрекли, та он долази чист, умивен као и пре, а тако је добар као и пре, он вас љуби и поштује као и пре, у њега је оно исто срце као и пре; ако и нећете сви коме је пошао, да га чешће примате, примите га бар сада једаред он вам долази да честита нову годину, а не тражи уздарја, трингелта, ако се бави и задоцнио де год, нова година је од сада све дотле док не буде стара, он долази да вам каже што жели, а жели вас има хвала Богу доста, и више вас било Бог да, није кадар свакоме желити што би ко волео, он пристаје на оно што ко себи жели а свима жели једно исто, **да свакоме од нове године буде боље!**

А пошто много шта независи од нове године него од самог себе то: Картација нека на нову годину спали и стара и нова кеца. Пијаница нека разбије и стару и нову олбу. Тумарало нека седи код своје кућеи т. д. А „Глас народа“ нека иде од вароши до вароши од села до села од куће до куће и казује: да буде боља нова година **треба и ми ако не нови, а оно да будемо бољи!**

У ОПШТИНСКОЈ КУЋИ.

Разговор кнеза с општинари о томе, шта је то општина.

У селу — може бити ма у коме, само ако има таки кнез, као што је онај, о коме смо наумили, да у листу причамо, или управо, да пустимо њега да нам он прича, док нам не дођија његово кнезовање само за то, што хоћемо да промену правимо, те му речемо: добро је све што си радио, и неће умети нико тако као ти, али доста си ти био, сад мало нека буде и други, та није то твоја дедовина — и протерамо га; или да га се на леп начин курталишемо, да га изаберемо за председника црквене општине и то да се што пре пожуримо, док, хвала Богу, неузморају наше црквене општине селити се у Пешту као наша „Матица српска,“ — јер шта ће Матица српска међу Србима, та боље ће њој бити међу Мађари, та тамо је министрима на очима, та за Бога у Новоме Саду нису појели српски учитељски фонд од толико хиљада него у Пешти, па како Нови Сад може искати, да матичини фондови остану у њему, кад он то неуме, — или, ако црквене општине не узморају овако у сред зиме, као словачка гимназија у Туроц Светом Мартину, Богу на истину, да га за тутора наместимо; дакле у селу — које му драго, — био је кнез човек, који нити је четир ѓртаља земље продао, што се касир убио, нити је касир убио, што је он четир ѓртаља купио, човек који је дивао и своју кућу и општину, коме се није могло рећи: како ћеш ти управљати са општином, кад не умеш са својом кућом да управљаш, него који је био ваљан старешина и тамо и овамо, тај кнез лати се тога посла, да дотера своју општину у ред и да научи свакога да зна шта је општина, шта је служба општинска, шта је кнез, шта је бележник, касир, поглавар општински и т. д. инајпре наумида почне с поглавари, општинари, те с тога изда заповест, да ко шта има код варошке куће да тражи, да то до подне чини ван какве опасне прилике, — да неби људи допаркивали сваки час варошкој кући, те од оног, који тражи да му што радиш неможеш да доспеш да му то урадиш, исто као, деца, која по читав дан једу па кад их зовеш да ручају, а они не могу — а после по дне домин нека израђује посао, који је примио пре по дне, писар нека пише, касир нека рачуна, а кнез ће, да смишља шта му ваља сутра радити, или ће сазвати општину, па ће се и са њоме о томе разговарати. То је овај кнез о коме пишемо, сваке недеље, или свеца, када су људи доспешни радио и то је почео одмах од нова лета. На ново лето, сазове дакле кнез поглаваре, и рече им:

— Браћо, сазвао сам вас да се разговоримо о важним стварима општинским, да удесимо, како ћемо од нове године са општином управљати. Да нас је дан за то.

— А ја бих рекао, да неморамо одмах тако преко на нову годину, тек се појавила а ми на њу са важним, опорим, стварма, поплашићемо је с очију, нека који дан доцније, а ми ко људи, да одемо мало до господар, црвенка — прихвати чика Самоило, коме је нос црвен ко патлиџан, а кроз црвен пробија плаветнило, као оно на плаветном кромпиру, кад се ољушти, — и заврши, и досад су поглавари свршавали поред чаше вина, па ето села, ту је, баш ако хоћемо што можемо и тамо, да је речено тако, кад су ме бирали, ја бих — а баш неморам ни сад бити ја њу најмити другог место мене.

— Није неморам, упаде у реч кнез Љутито него баш морам, неће ја, нећеш ти па

да ко ће, ваљда нећеш најмити кога да за тебе једе или да за тебе живи, јер то би тако исто било, кад би најмио кога да за тебе општинар буде. Сам мораш бринути се за себе, ако хоћеш да је поуздана брига. Општинари морамо ми и сами бити, данас један сутра други, али никад туђин ни најменик. Кад су Римљани и Грци сами ишли у рат, они су и побеђивали, а кад су најменике шиљали онда су пропали, та по поруци неједу меса ни вуци. Кад би ти знао шта је општина и шта је општинар ти би другчије говорио. Кажеш, ето село је ту — Ту је, али какво је, и какво је било, или може бити. Коњ је коњ, али нико неволе мршавог. Бога ми, изгледа ми тај твој диван тако детињаст, као што је оно дете рекло: куме поздравио вас мој отац, да дођете, да крстите наше, дете, а каже, ако ви нећете, он каже, ми ћемо нама најмити кума. Кум се брајко ненајмљује, сам кумовати мораш брајко, а не кроз плот гледати, али, ти канда и незнаш шта је то општина, када тако говориш, дед реци ми шта је то општина?

— Шта је општина? — Општина, није шерпа без увета.

— Не, не, дед ми онако на чисто кажи, шта ће то рећи општина, од куда је, како је постала? и. т. д.

— Нисам ја био на бабиња.

— Нисам ни ја, али ћу ти опет рећи, па послушај! Је ли, ти кад те ко запита за твоју кућу чија је то кућа? ти ћеш рећи, наша, а и твоја жена кад је запитају: чија је то кућа? одговориће: наша, па и твоје дете тако исто, или ако ти кажеш то је моја кућа и жена ће тако исто рећи: то је моја. Дакле кућа је и твоја и њена, дакле није само твоја него и твога друштва — дакле што но реч заједничка или по књишки општа, јер општина, то је то исто што и заједница. Но да ти још јасније буде, можда си ти, као оно варошани, наумио банкротирати, па си преписао кућу на жену, има већ и међу нама глупаџима лола, па кад те запитају, чија је то кућа, ти ћеш рећи женина, али да те запитам за ону цркву у селу, чија је то црква. Дед реци!

— Та наша, ваљда је нисмо под кирвју узели.

— Добро, добро, а можеш ли ти рећи моја је. Неможеш, је ли? Не могу ни ја, неможе нико, јер она је и моја и твоја и Лазе Тулумова и Пере Голубрке, и нас свију. Тако исто и ова варошка кућа, па тако и оно читаво село, то је наше, то је заједничко, нас свију — опште. Ми сви и све куће и сво поље наше то је општина, друштво браће, у коме смо сноп, који веже једно уже, а уже је то, што ти неможеш сам да живиш, неможеш без жене и деце, неможеш сам да се од самих дивљих сверова сачуваш, неможеш да, колико пута је из села однео курјак овцу а колико пута са салаша? Дакле сад и то знај, да од кад је кућа или ма и колиба постала од тога доба постала је и општина.

Да се дакле лакше одбраниш идеш у гомилу у друштво, правиш општину.

Две три куће заједно то је општина као и сто и хиљадама кућа заједно.

— Дакле и мајури су општина и свако најмање село је општина исто као што су највеће вароши Лондон, Париз, Беч општина?

— Јесте, кад се узме ћутуре, али има села, која се незову општина, јер има по три четир села, што су заједно једна општина, особито у Хрватској, а богме и у Срему и Србији. У Бачкој и Банату готово је свако село за себе општина. Општина та зове се по закону политичка општина. Политичка је општина свако оно место, које има за себе своју политичну власт, а је код нас које има за себе свога кнеза, натароша, касира и т. д. а де по више места заједно имају кнеза и натароша и касира и т. д. то се сва места зову једна политичка општина. Ето одмах код Новога Сада, Каменица и Лединци, два су села, а једна политичка општина.

— Знаш дакле сада шта је општина, сад ћу да ти кажем и то шта је општинар. А дед бога ти, шта ти мислиш, шта је општинар?

— Шта је? Човек, ко и други људи — није крмче.

— Но, но, некаже нико даје крмче, него, — али већ видим, да Лала Дремалов хоће да заспи, у недељу ћу о томе, рече кнез и распусти седницу. Напослетку морамо приметити и то да је овај кнез учио и латинске школе, па како је волео радити а Бог му је дао да има на чему — он је мано се вароши па је бар први човек у селу.

О ГЛУХОНЕМИМА.

Развијен разум и језик само је у човека. То га поглавито разликује од животиње. Тиме је постао господарем света. — Ко нема једнога или другога, мало је умако од живинчета, И луда и немак одељени су од друштва човечјег. Ми за њих имамо само сажаљења; њих не спаја с нама љубав и узајамица. Друштвени закони не уступају им оних права,

која ми уживамо, не узимају их ни по правима, ни по дужностима под своје крило. Што за њих чине, то је само — милост и призрење. —

А и на породичка живота као да су истиснути. Породица их не грли онако, као друге своје чланове. Сваку другу бољу раље гледи; ни једна јој се не свиди као тоди страшна казна с неба. На луду и немака се претом пружа, па ти се чисто чини, да је у ваточ самој природи, кад чујеш, где мајка над мртвим дететом хладно уздахне: „Бог се смиловао, те га примио!“ — Те две врсте људи познате су личности у своме месту. Зна их и најмање дете, па се с њима или шали, или их са страхом обилази. Старији људи клоне их се са неке празноверје, а баш и најтрезвенији не може да им поднесе погледа, а да му не засебе на дну срца са ужасне несреће.

Па ко је несретнији од њих двоје? — Погле сетно лице *глухонемака*; помисли на његову самоћу у пуном свету, те се још сети, е он то све појми и осећа, па неш се уверити, да је кутказмо несретнији од *луде*, што у заносу своме не зна за своју несрећу, те се бесвесно и смеје и плаче. —

Људи су од најкада увидели страхоту те болести, те у детинској намети мишљаху, да њоме бог казни људске грехе. С побожним страхом гледаху на њу као на гњев божји, па и не помишљаху на друго, већ да га помире склопљеним рукама и страшним молитвама. То је трајало, док човек није увидео да духом својим сме докучити све оно, што може. Од тада поче наука испитивати нарав и узроке те болести. Па опет поред свега труда мало се успело, ако ћемо само питати, може ли што наука, кад је глухонемило већ развијено. Стручњаци су увидели одмах с почетка ту немоћ своју наспрам готове болести, па су се е тога одмах винули испитивању дальих узрока, које могу можда и свладати. Тако се кораknуло мало у напред, а наде је, да ће се временом поступити још боље, чим се буду државе и друштво боље обазирали на резултате тих испитивања. Ова се тичу подједбља, земљишта и друштвених односаја, а ено докле су успела.

Сви неми *уједно су и глухи*. Тек мало њих је немих или мутавих с тога, што немају језика, непца, гласа и т. д, што су им стиснуте вилице, укочен језик или са друге које боље органа, који ваљају за говор. Право немило иде за прирођеном глухоћом а и онда кад се у раном детињству оглуви, те дете или никад и не чује језика и речи, па га не може ни научити, или га заборави, чим га дуго не чује. Није нужно, да дете посве нечује а да онеми. Има их, који чују човечја гласа ал не разабиру речи и слогова, има их који чују тек јаче што (н. пр. звона пуцњаву, гром) а има их, опет, који никако не чују, а сви су једнако неми. Разлика је у томе, што они лакше уче, који боље чују. Осем уха су дакле сви други органи здрави, и тек поред дугога ћутања наступе неке мале промене и по другим странама. Глас је н. пр. храпав, неартикулисан, немио, час танак час крупан, слогове не изговара ни како или неома тешко, и ретко се прекида. Према гласу заостала је у развитку своме и глота, те се то већ с поља види: у немих је мања јабучица, него што је у обичних људи. Па и језик је дебљи и тежи, не гибље се лако; тек само за жвакање и гутање. Осећај је опет боље развијен него у сасвим здрави људи.

Зашто се дете глухо роди или за што касније за детињства оглуви, томе је доста разних узрока. Већином су то болести мождане, уха и околине му, а ове се опет зачињу другим поводима н. пр. шарлахом, тифом, запаљењем мозга и т. д. Те узроке истраживати и одкривати ствар је стручне науке. Ми ћемо да говоримо само о првим и најдаљим, а ти су нам некако и у нашој власти.

Овим се досада највише забављао чувени Др. Фалк у Берлину. Да докучи узроке глухонемилу упозна се лично с родитељима од 103 глухонема детета. 49 њих није познавао, него их је испитао по писму. Имао је свега 152 случаја.

Од тих болесника рођено је глухонемо 69; касније онемило 89, а код четворице није се могло знати када су онемили; дакле је више после онемило. — *По народности* нашао је Фалк, као и од пре други научењаци, да је размерна већина тих болесника у чивута; по реду у рођењу, да је већина прворођенчади. — Што се тиче времена, кад је зачела боља у оних, који нису тако рођени, истиче се највише 3.—4. година; што старија деца, реље се разбољевају, а најкашње разболело се једно дете у десетој години. — Обично се мисли, да *глухонеми родитељи* рађају глухонему децу. Фалк је нашао то у два случаја. Које колено или грана може да и промаши: тек после у другом или трећем боља се опет покаже. Шест Фалкових болесника имаше у роду глухо-немих, десет њих имаше глухих или мутавих рођака а дванаест беху из породица, у којима беше луда или болника с тешким живчаним болестицама. — *Пијанство родитеља још* до сада несу држали за узрок глухонемилу дечином, али Фалк навађа четири случаја, где се други узрок није могао

нађи. Од та четири два су за цело од тог. порока родитељског а ту су сва деца нема. — За *најглавнији* узрок немилу држали су наученьаци крвно сроство родитеља и доказивали, да је од 100 немих 30 њих од родитеља суродака. То ће бити мало претерано, јер је Фалк нашао у 69 случајева само 7 глухонемих, код којих беше једини и искључиви узрок бољи крвно сроство. У једној породици беху свих шесторо деце глухонемих, а чак од прародитеља њихових узимала се само суродица. — *Блуд и нечистоћа* родитеља пресађује у детинску крв страшне болести, па и то је често једини узрок за глухонемоћу, која се може изнаћи — Неразмер у годинама међу мужем и женом утиче на здравље дечје а особито у последњим годинама. — И прерана удаја и женидба рађа слабу децу, па и то може бити повод глухонемилу. — Из небрачна споја више је глухо-немих него из брачна, јамачно с тога што се таки плодови крију, трују и т. д. — Недоношчад, честа побацивања од велика су уплива на здравље дечје. — И по пределу или поднебљу има разлике, где је те боље више, где мање. Немачка н. пр. броји на 1300—1500 душа по 1 глухо-немо, а Швајцарска већ на 175 душа по једно. Тако је и у другим бреговитим пределима н. пр. Тиролској, Штирској (где су толики кретини и идиоте) Сардинији, Савојској и т. д. У целој Јевропи с 240 милиона душа има 179,000 глухо-немих, а на саму Швајцарску са 935,900 душа долази 3406. На целој земљи има их од прилике 643,870. — И фалкона испитивања говоре за ту разлику. И он је нашао више својих болесника н.л, бар родитеља им из бреговитих предела с особитом земљом, водом, ветровима и где се човек тешко храни.

Према овоме види се, е је већина од тих узрока у нашој власти, те је до нас стало да их спречимо. — Онима који су глуви рођени веома је ретко помоћи, но опет не треба пропуштати запитати се у којега лекара. Онима, који у детињству оглуве, могло би се још каткад и помоћи, само ваља за времена лека тражити. Чим мајка осети, да јој дете слабо чује, да му ухо сена, тече и т. д. нека иде већтом лекару. — За родитељске грехове и болести треба да се побрине грађански закон и месна власт, ако им већ и савест није доста, те да за венчање иште лекарску сведоџбу бар у оним случајевима, где се на младенце ма у којем смеру сумња. И болесна суродица (глуха, нема, луда и т. д.) сумњива је на потомке младенаца. — При женидби ваља добро пазити на крштена писма те и од алтара враћати невреле женике. — За родитељске пороке и страсти треба да се постара строжијим законом него до сада, па ако није за њих друга лека, а оно нека их закон бар растави, да не рађају кљасте деце. — И за неразмер у годинама ваља се побринути ма тек обичајем и навиком; ово вреди особито за наше тежаке. — Крвно сроство родитељско рађа Чивутима подоста болетица, а осим тога у нижим сталешима и њихова нечистота. — И против поднебских узрока имали би средстава, само да државе пуно цене те научне назоре, као што заслужују. Силне болести везане су за извесна поднебља, и пределе, за извесне нарави самога земљишта. Горе, воде, храна, мочари, суше, ветрови, шуме, голети, начини живота становништва, — све је то од уплива на стање човечјег тела. Наученьаци, који се тиме баве а баш и читави скупови наученьачки (медицински сабор у Фиjоренцији) казиваху појединим владама и управама од колике користи би било, прерадити, преорати, прокрчити, дренажирати, осушити итд. а тиме променити нарав таких предела; или ако то не, а оно помоћи нашим становницима, да се друкче како хране, занимају, раде и т. д. И за глухонемоћу било би то од велика уплива, —

Дакако да те мере нису од непосредне помоћи, нити се тиме лечи већ развијено глухонемило, него иду на то, да се временом и годинама умали број тих јадника. За оне, који достадну тога јада, није лека; за њих се ваља старати, да не остану посве изгубљени за друштво човечје те их по могућству слати у заводе, где се уче како ће се разумети с другим, како ће разним вештинама и уметностима заслуживати свој ужитак и бити користан члан породице, друштва па чак и човечанства. Пре те школе, или ако је по сиромаштву не може никако ни походити, ваља да таке болеснике сами управљамо. Глухонеми најлакше примају техничка знања, дакле их треба на то упућивати. Не треба их делити од друштва, него већ из малена водити уза се свугде, где што научити могу. Слати их међу здраву децу, а баш и у школу, да се бар технички и друштвено унапреде, угледајући се на здраву, образовану деце.

М. Ј. Батут.

ИЗ ПРИВРЕДЕ.

ШТА НАМ ВАЉА РАДИТИ.

(ПРАВО ПРЕШТАМПАЊА УЗДРЖАНА.)

Почем у нас није ни икономског листа, ни месечара, ни годишњака, а народ нам се већином бави газдинством, то сам нољан путем „Гласа народа“ поучити наш радени свет, шта му ваља у пољоделству свакојег месеца, свакојег дана чинити. Са ноном годином ваља нам и нов рад одпочети, моји назори нећеју црпљени бити из англиски, француски и немачки икономиста, де ваља окром добре воље и труда, и још нешто трећега, које је у нас бела врана — а то је капитал. Моји назори биће црпљени из практичког живота нашег народа живећег у Бачкој и Банату сложени на пореду са напредном науком данашњег газдинства — други народа, да како, сложени на прама нашем стању и положају, а не, просто, готеко-германски[1] преведено, као што је жали боже у нас, и на самом, пољу газдинства шарлатански рахатлук овладао.

Оћемо напред — ваља, кад у свим струкама, онда по најпреће у газдинству, јер доклe баћа, Штева, Мија и Гаја, не узстоји на чврстим газдачким ногама, нит ће ваљати школа ни општина, нит ће бити српске ни уставне свести, већ по петру тамо и амо повијати се као слаба врба, за туђе кошаре — тешко просијаку, коме слепац удељује.

У нашег народа, има још и воље, и снаге да се напред крене, само дајмо слике и прилике, пак да буде холандески „ges“ и баварски и латински паор.

Срамота је по нас свакојако, да ми, који смо културу (просвету) у Угарску донели, данас и у том погледу најзадњији смо, и код добре воље, и код материјалне снаге.

Ваља нам се из гњилости извући, пак напријед поћи, како у општини, тако и посебице.

Иштемо од нашег пука политичку свест и личну неодвисност, а шта смо учинили за његово материјално васпитање? а знамо да челик само пуца, ал се неповија. Кад баћа Штева Мија и Гаја не узмора молити, неће се на солгу и домина ни обзирати. Танка ребра свагда повоја требају.

Оволико у општ, а саде појединце.

Емил Чакра.

[1] Готи и Германи су стари народи од којих је познато да нису имали ни писма ни историје.

БАБА НАСТИН КВАРТИР.

приповетка.

VI.

Шобер пинар имао је једнога посланика на стану. То беше кикиндски заступник Стојановић, човек по реду први за Стојковићем на лепоме гласу. Он не мишљаше бити војвода, али његова би реч прешагнула. За кога би он био победио би.

Шобер је био бесан мрзећ пуст, човек. Имао је прилично имање и то га је размазило. У буни је убио једно момче, а иначе више је пута кога из пиштоља ранио или ножем пробо. Шобер је мрзио и на себе, а највећма на Србе. У Карловци знало је за то свако дете, а како да незна полиција. Још и дан данас није на чисто, зашто је Стојановић Шоберу на стан дошао. Ако и нема у Карловци доста ваљаних станова, али боље је ма и у најлошијем него у пустахинском, Стојановићу је то речено, али он држаше, да кад коме није крив да му и неможе ништа и незнајаше даје Србин Шоберу већ и за то крив што је жив.

За чудо му беше да се на тога човека толико виче, јер од кад је Стојановић на стану код Шобера, овај се сасвим променуо. Пазио је и дворио Стојановића, као да му је мио гост а он као да је Србин домаћин а не Шваба. У вече је седио по дуже са Стојановићем поред чаше најљепша каћаша, а ујутру му је донашао најбољу ладну шљивовицу из свога подрума.

Једнога јутра дође Шобер, у собу Стојановићеву. Беше збуњен и усплахирен. На назове ни добро јутро, но пукне из револвера и обори на земљу човека. Слуга из друге собе дотрчи на пуцањ, али Шобер одапне и други и трећи пут и свали и слугу, који му је притрчао и у коштац се ухватио. Честита душа плати главом а не спасе господара.

То беше у јутру рано, а тек после једнога сахата пуче кроз Карловце глас: убијен Стојановић.

Видети господара на земљи у крви, а слуга му верна лежи на смрт рањен поред њега и пита га: јесте ли живи господару, причекајте само мало, немојте умрети, ја идем брзо

по лекове, испиње се и пада, да и он никад више неустане, то видети, бити Србин и знати Шобера, може ли човек да неускипи, а камо ли да неће ђак.

— Буна, буна, викасмо ми ђаци а на челу нам они из баба Настина квартира и трчасмо по Карловци, дражећи народ на устанак, говорећи му: издаја завера. Беч га је убио а не Шобер. Ено Швабе се радују. Ено нашли смо по њиховим авлијама вешала, на која нас хоће да попну. У ствари је било то да је један Шваба тај дан од трске направио вешала, врачајући, да сабор помре, јер се плашио да ће сабор направити револуцију. Народ се слегао са свију страна. Све је поврвело Шоберовој кући. Зуби би га растргли, но војска беше на окупу и бранљање нам улазак. Полицај стари растеривање народ, али овај се нехтеде разилазити, но чекаше убицу да изађе, да га у затвор прати. Дуго се скањиваху известити га и тек кад светина обеђа, да ће мирна бити, изађе Шобер, крван, разјарен, гледаше бесно по народу, као да би рећи хтео; та мало је он један, очима ће све вас поубијати, кад не могу пушком — неопазимо кад се сагосмо и подигосмо камење са калдрме. Војници у тај мах направише каре опколеше га, и ми би морали напре њих потући, да до њега дођемо, али то беху Срби војници то беху наша браћа Шајкаши. — Шта закаљање викну Шајкаш из Баба Настиног квартира, зар ви нисте Срби, убите га, каква вера каква заклетва, кад онај коме сте дали веру пљује вам на веру и заклетву. Та кад ваших отаца, кад ваше браће нема шта ће те и ви. Убите га или се уклоните, да му ми судимо, или сте и ви скотови, које ћемо сада растрћи. Народе, зар смо ми кукавице. Нама ће преки суд бити, нас ће сутра на вешала а Шобера чувају да мува на њега не падне, но једаред се мре, напред! Шајкаш јурну на каре, остали ђаци, па и солгабировљев син за њиме, али у тај мах притрчаше неки поселаници: Не браћо, некаљајмо своје руке пећном крви. Још није наше време. Полицај стари згради коловођу Шајкаша, да ће да га у затвор вуче, а овај га шину преко очију да је заурлао, и рече му: Мене видиш матори њушкало, оњушиш мастан залогај, па ма у циганској мали био, а убицу ниси могао оњушити. Та и ти ниси бољи од њега та и ти си пунио једну цев у револверу, што га је Шобер избацио. Пандури притрчаше полицају у помоћ, али народ се прихвати ђака и загрми пандурима тако страховито: натраг! да су некима пушке из руку испале. Нема ништа страшније од рике разјарене светине.

(Продужиће се.)

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Новости које би се пас Срба тицале нема особитих, осим што се о њима више шта ће бити а не што јесте. Нешто се спрема, новине слуте, хоће ли се догодити видићемо, ако будемо живи. На истоку мора загрмити. Све новине то казују само не казују каде, а тако и ми знамо, но иман није без неке, што се проноси да Аустрија хоће да у име Хрвата освоји Босну и Херцеговину и придружи их Хрватској, а после би са Србијом лако. На то вели се пристаје и Русија а Аустрија ће јој дати Галицију, што ће скрстити руке и гледати мирне шта се ради.

У Француској пало је министарство, па не могу ново да саставе. Хоће се и ту прат наћи. Власт је у солдачким рукама, Мак-махон је солдат, па сте доцнији што је у Шпанолској. Лако може бити да се за који дан чује Наполеон IV. Цар француски. Само да је мало старији, то би већ досад било.

Дон Алфонзе, који је изабран за краља шпанског стигао је у Шпанију али рећи му Дон Карлос неће да полаже оружје, Грађанскоме рату није дакле крај и бог зна хоће ли Алфонзе друго ново лето дочекати.

РАЗНИЧНОСТИ.

(Преметање „Матица“) Пре неки дан преметана је Матица словенска у Турец Ст. Мартону и одношени су јој протоколи неки и други списи, а у понедеоник 30. децембра преметао је државни тужилац Матицу српску и одмах тако исто протокола исписа.

(Школа и пушка.) Русија је одредила, да ове године на војску потроши 189 милиони 600,000 рубаља, а на школу 14 милиона и 600 хиљада рубаља.

(Матица се сели.) У пештанским новинама стоји, да је министар наредио да се Матица у Пешту сели да буде министру на очима. Ово би било, кад би Матичари пристали, јер они су господари а не министар. Пре може укинути Матицу него заповедати да ће стојати.

(Преметање народне штампарије) Пред божић дошло је са пандури заробки и са полицајом и варошким капетаном државни тужилац новосадски и тражио неке штампарије, што их је дао Пелагић штампати. Од тих штампарија пронађен је један пакет, и то је државни тужилац узео. Штампарија штампа шта јој ко да, она је мајстор, коме је следећо ко ће посати чиниу или Краљ Виктор или Гарибалди ил папа, ко плати његова је. Она је у реду давила полицији, шта је трушовала и даље ће се ништа нетиче. Заповест, да се штампарија премеће дошла је из Пеште.

ОГЛАСИ.

У ЛЕБАРСКОМ СОКАКУ

За свеце, за балове, за венчање, особито дени и фини рукавица, у 10% јефтиније нег свуда, изволте се осведочити, и то само код

Аугуста Циглера
рукавичара у Новоме Саду.
2—4

У ЛЕБАРСКОМ СОКАКУ.

У СПЕЦЕРАЈСКОЈ ТРГОВИНИ

ЉУБЕ СТЕФАНОВИЋА

„КОД ТРИ ГЛАВЕ ШЕЋЕРА“ У НОВОМ САДУ

припознатој са јефтине цене, тачне и брзе послуге

може се добити **шећер, кафа, пиринач, зејтин, свеће**, и свака роба која иде у ову врсту трговине а све од најбоље руке. Исто тако могу се добити и по наруџбини поштом куд треба послати: **зејтин и масти** за мазање косе:

Др-а ЦОНА БРАВНА **помада за одржање косе**, црне, смеђе и плаве.

☞ Помада ова чува власи на глави и бради да превремена не оседе, а оседеле фарба без икакве зле следи; осим тога подхрањује теменачу да коса расте.

Тегла стаје: 2 фор. ау. вред.

Др-а ХАРТУНГА (лекара у Витштоку) **зејтин од коре кинине** за сачуваље и уленшаваље косе.

☞ Зејтин овај заготовљен је куваљем најфиније коре од кине па поменат са стеричким зејтином; косу чува од опадања и урек да буде мека, лепа и светла.

Од истога **помада од трава** за занављаље и подхрањиваље косе.

☞ Помада ова од одабраних, свежих и сочних сокова травних направљена, чува косу да не опада, да не седи и поддје опони на теменачи сока, те се коса занавља и расте. Маст се ова одликује и особитом јефтиноћом.

Тегла стаје 85 новчића.

Др-а ЛЕОПОЛДА БЕРИНГИЈЕРА (практич. лекара у Берлину) **зејтин од травног корења** за мазање косе.

☞ Овај зејтин чува косу и теменачу од перута и друге тој подобне нечистоте, издаје коси сјајност и мекоћу, неда да коса опада ни глава ћелави.

Од истога **вегетабилна маст за фарбаље косе.**

☞ Маст ова фарба косу без сваке штоде и вреда а боје како ко воли.

Две флаше са знаком Nr. I. и Nr. II. стаје 5 фор. а. вред.

Од истога **крунски спирит** (Kronengeist) за умиваље, од главобоље, за ветрење соба од поквареног ваздуха.

Др-а КОКА **Бонбони** (Kräuter-Bonbons) против кашља. Кутија стаје: 35—70 н. **Сапуна** од трава: (Kräuter-Seife). Комад 42 новч.

На послетку јављ, да се и ова стоваришта код њега налазе: прави **пољано** сируп против сваке болести, за дуг живот и одржаваљ здравља. Прави **молови** сајлички прашкови против затвора. Прави **рибљи бергерски зејтини** (Dorsch-Lebertran) припознат од шкрофула и т. д. Права **анатеринска вода** за зубе од др Попа. Право **анатеринско тесто** за зубе од др Попа. **Зубна пломба**, прашак и водица којом се испуне шупљи зуби. **Оксфортска есенција** против зубобоље. **Теја** за чишћење крви од Вилхелма. **Маст** за жуљеве и промрзле руке и ноге. **Сваке врсте капљица** за стомах. **Мишомора. Корнајбуршки марвени прашак**, против свију марвени болести. **Кишофова животна есенција**, противу разних болести и слабости у стомаку. **Прашак**, који утамањује, стеснице, бубе, црне бубе и сваки други кућевни гад. **Редлингове** наврсне **пилуле** за чишћење крви. **Глицерински зејтин** за лице, који подмлађује кожу, чисти ноге, даје светлу и здраву боју. Штајерскр Krautersaft од Пургајштнера против кашља. Франц брандвајн за трвење од болова; вина **аузбрука** сремског, сопствени производ у флашама. Сваковрсне **минералне** воде увек фришке на стоваришту. Различите у фирнајзу утрвене боје и лака, нарочито за собни патос.

За многобројну посету препоручује се са особитим поштованьем.

Поред брзе и тачне послуге увек фришке и јефтине робе имам на стоваришту.

Поред брзе и тачне послуге увек фришке и јефтине робе имам на стоваришту.

ВЛАСНИК „ЗАДУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК **Паита Поповић.**

Српска народна задружна штампарија Новоме Саду 1875 год.

БРОЈ 2. У НОВОМЕ САДУ, 8. ЈАНУАРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке недеље на читаћем табаку. Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу: на годину . . . . . 3 фор. на осам месеци . . 2 „ на четир месеца . 1 „ за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

СЕОБА МАТИЦЕ СРПСКЕ.

Јавили смо у једној белешци у прошломе броју да је министар просвете наредио, да се Матица сели у Пешту. Ту наредбу добило је друштво матичино у руке. Ту се наводе узроци зашто хоће министар да се Матица натраг сели, али то није вредно ни спомињати. Главно је да министар каже: ја тако хоћу, а оно друго је изузред.

Боже мој, шта смо ти ми згрешили на овоме свету, да нам се неда мира као вечитом Људи.

Што год почнемо није добро. Ако се тужиш није добро, ако се нетужиш није добро; или ћутао или говорио, или ишао по беломе свету, па се размахивао, да ти се свако с пута уклонити мора, или се сакрио у твој запећак и тамо јео горки комад проје — није добро, све си фалио — фалиш и кад спаваш, а камо ли кад си будан, јер то их тек највећма боли што си будан, заспи, али тако заспи, да се никад не пробудиш, тај би им сан био по вољи.

Је ли то? Шта ли се пите од нас?! Кад је оно неколико Срба новосадских ишло министру Венкхајму, да му се потуже, он им рече; ако вам није право а ви се селите.

Сад се не тужимо на Матицу а министар нареди да се сели. Нама је право да Матица у Новоме Саду остане, а министар вели: мора се селити у Пешту.

Ако нама није право, да се селимо. Ако нама није право да се селимо. Узео онако или нако, почео с ког му драго краја: само сели се.

Па шта је то? — Али невреди питати. *Ако дог да*, што но Ајдук Вељко поручује Борђу, питаћемо с...

А сада да речемо коју о постанку Матице српске, да са те невоље бар ту асну добијемо, што ћемо дознати штоможда многи нисмо знали.

О томе је писао један честит Србин у пештанским једним новинама, да обавести оне, који нечитају српске новине, да Матица није таки баук, као што господину министру пред очи излази. По томе ћемо и ми саопштити, што је главније:

Године, што долази, биће томе по века како је године 1826. млад српски јуриста и литерат Милош Светић ту добру мисао замислио, да зарад олакшања у издавању српских књига оснује се у Пешти једно друштво. Он је тада учио се на пештанском свеучилишту и створио је ту задругу, која се зове „Српска Матица". Цел је управитога друштва била само, да од српских списатеља прекупљује књиге, да их о своме трошку издаје и јефтино продаје, сиромашним ђацима поклања, да важније српске књиге прештампана награде расписује и један лист издаје.

Да би означеној цели одговорила, издавала је Матица годишње Летопис у четир свеске и овда онда по коју српску књигу. Године 1835. породи се жалосно трвење у друштву, уз то дођоше свакојаке лажљиве издаје, којима би посљедица то, да је године 1835. власт друштво забранила.

Годину дана по томе испадне за руком српском научењаку Павловићу, да опере „Матицу" од обеде, да је опасна по државу, те је године 1836. изашла наредба, којом се одобрава даљи опстанак „Матице" тако да је под новим председником славним угарским родољубом Савом Текелијом г. 1837. Матица на ново рад свој одпочети могла. Под Текелијином управом расло је имање матичино, српски научењаци бише за почасне чланове бирани а сви чланови који су уплатили 40 форинти имађаху једнака права.

Године 1842 умре Текелија. По његовом тестаменту од године 1840 постане штипендијска закада која је под управом матичином његовим универзалним (општим) насљедником.

Да се одржи и намножи заклада текелина на томе је Матица од 1848. година са свом снагом радила. Текелијана заклада при крају 1873. године износила је у приватним државним

облигацијама и реалитетима на 172.433 ф. 35 н. а при крају 1873 . . 218. 051 ф. 95 ½ н.

Пошто је тако друштво само о заводу текелијном старало се, књижевну радњу скоро је сасвим пренебегло. Год. 1845. оснује Ј. пл. Нако са 5000 фр, у сребру закладу за подпомагање српске књижевности и преда је Матици у управу. Али Матица се више бринула за умножење те закладе, него за потпомагање књижевности. Та закада, из које се награђују књижевни радови, износила је године 1862. 13. 276 ф. 6 н, а године 1873 19. 897 ф — 66 ½ н

Године 1848—1859 застало је друштво с радњом. Кад се бура утишала већина чланова матичних одселила се из Пеште. У друштву беше једва 10 чланова, који су могли с тешком муком администрацију водити. Уз матичан текелин, и накин фонд, којим је друштво управљало, дошао је године 1854. и Јовановићев стипендијски фонд под управу друштвену. У томе фонду беше тада 22, 726 ф. а године 1873 38.343 ф. 98 ½ н.

Што је већма расло поверење у ваљаност управе са закладама Матици повереним, тим је мање могло друштво пазити на књижевне цели.

Књижевна радња матичина била је у свему тако слаба, да је за подсмеј било. Увиђавни чланова матичини, дошли су већ године 1851 на ту мисао, да Матица ако хоће да постоји мора се преместити из Пеште доле међу Србе јер су овдашњи чланови друштвени већ на изумирању. *Баш пешт—будимски чланови друштва бегунови, који су г. 1851. по своме рођењу побуђењу, лонељедногласт заплучак, да је за Матицу најцелисходније, да се у Нови Сад пресели.*[1] (Српске сл.)

ЦРТИЦЕ ИЗ ИСТОРИЈЕ.

од

Светозара Савковића.

Као што су сва небесна телеса: сунце, месец и звезде округле као јабука или тане, тако је и земља наша, на којој живимо, округла. Ко погледа површину наше земље, могао би помислити, да је она свугде тако, да се она свугде састоји из саме земље и камена. Али ко зна, да има брда, која бацају ватру и истопљену материју, тај мора помислити, да наша земља није у унутрашњости својој тако, као што с пола изгледа. И заиста она и није тако. Она је унутра пуна ватре и истопљене материје. А откуда то? Отуда што се она некада састајала из саме истопљене, усијане материје, што је она била истопљена, усијана кугла. Око ове кугле била је свуда у наоколо водена пара. Земљина кугла се мало помало сушила. По њој се хватала кора. По што се земља ртила око себе, то је материја, која у њој беше, мицала се, у висину је ишла уздижући кору земљину. Где год се кора земљина уздигла, направила су се брда, планине. Поред брда и на даље остале су пукотине. У ове се спуштала вода, која је постајала из надземне паре.

Хиљадама година требало је, док се наша земља стврдла, док је постала овака каква је сада. Хиљадама је година прошло, док су на земљи поникли живи створови, и док су ови толико животне снаге добили, да могу постојати.

Међу свима створовима земаљским најплеменитији и најсавршенији је — човек.

Као што су остали створови земаљски разноличии, тако је и човек. На земљи има разних људи, разних сојева људских. Разлика се састоји у боји коже. Сојева или раса људских имаде више, али се обично узимају пет. 1) кавкаски или бели сој; 2.) монголски или жути сој; 3.) Африкански или црни сој; 4.) Американски или бакарни сој и 5.) Малајски или мрки сој.

Од свију ових сојева до сада се кавкаски или бели сој као најразумнији, најдаровитији показао. Што је дух људски досада створио, што је човеку печат најсавршенијег створа на чело ударило, све се то има приписати кавкаском или белом соју. Државне и друштвене установе, наука, уметност, земљеradња, обртност и трговина, све ово има развитак свој захвалити овоме соју.

На земљи нашој има најразноличнијих народа. Једни су још на најнижем ступњу развитка. Други су врхунац просвете и савршенства достигли. Једни су још тако дивљи и неразвијени, да ждеру људе. Други су изображењем срца и ума свога тако високи ступањ достигли, да им се мало и велико дивити мора.

Ови изображени народи нису увек овакви били. И они су некад били неизображени, дивљи. И они су некад на тако ниском ступњу стајали, да су више личили животињи него ли човеку. Има учених људи, који, шта више, доказују, да су људи били некада животиње, или бар да су постали од животиња, од једне мајмунске врсте. Безбројне хиљаде година морале су протећи, докле се човек из првобитног, дивљачког стања до садање образованости своје

успео. Сваки народ развијао се, изображавао се мало по мало, поступно. Државне, црквене и друштвене установе, наука и уметност, земљерадња, обртност и трговина, једном речи све врсте радње људске прошле су у развитку своме различите путеве, различите ступње.

Иоле радознао човек пожелиће, да дозна, какво је људство, какви су поједини народи били у прећашње доба, у старија времена. Садање стање људства не може се ни разумети, ако се прећашње не зна. Ко хоће појединог човека да скроз упозна, тај мора знати не само његову садањост, него и његову прошлост. Он мора знати цео живот његов, од колевке до гроба, па онда ће га тек са свим упознати, онда ће моћи о њему пресуду изрећи. Што важи за појединог човека, то важи и за цело људство. Многи догађај, многа установа, много дело људско има почетак свој у далекој прошлости, и тек кад се ова сазна, моћиће се догађај или установа та боље разумети, тек кад се прошлост са свим упозна, моћи ће се садањост растумачити и појмити.

А како се зове наука, која нас учи, шта је било пре нас, шта се у прошлости догађало, која дела људска од почетка до данашњег дана прати? Та се наука зове — историја.

Историјом обично зову причање о владаоцима, о ратним и политичким догађајима. Новији писци историје обзиру се и на остало делање људско. Они особито пажњу своју поклањају просвети, култури људској, јер је она радња најдостојнија човека, она га прави најсавршенијим створом природним.

Ми смо у овоме листу наумили пажњу своју поклањати историји, једној од најкорисније наука, у којој човек себе, све врлине и мане своје, као у огледалу видети може. Целу историју, све историјске догађаје овде рећати, нити би умесно нити би можно било. С тога ћемо ми само онај или онај историјски догађај, онај или онај народ најглавнијим цртицама обележавати, не би ли тиме свету дужност своју према своме народу извршили, не би ли сво јом слабом снагом припомогли, да се што боље испуни задатак овога листа: популарисање, тумачење и ширење науке и знаности.

Ако у овој намери својој не успемо онако, како би желели, нека нам се не замери, јер писање у овом листу и нама ће као вежбање, као школа послужити, у којој ћемо се, може бити, за савршенију радњу приправити.

Пресудиоци наши нека имају на уму, да ми ове цртице пишемо за онај свет наш, који је жељан науке, па, кад нема боље хране, он се задовољава оваком, која му душу одржава. „Глас народа“ и онако није намењен научењацима, него оном делу нашега народа, који није имао прилике учити се. „Глас народа“ је, по нашем мњењу, међу листовима оно, што је народна школа међу ученим заводима. Он дакле има читаоцима ону науку пружати, која му је преко потребна.

У ОПШТИНСКОЈ КУЋИ.

Разговор кнеза с општинари о томе, шта је то општина.

У недељу по новој години искупе се општинари по заповести кнежевој.

Сви су на окупу осим Грк-Лазе, који држи и дућан и касапницу и бирцуз и фабрику, јер фабрикује шпиритусну ракију у кориту на сред авлије, те краве нању па се налочу и поцркају и сад мора сам да их дере, као што сваки дан дере луде, којима неможеш доказати да је ракија од шпиритуса отров, и који се неби опаметили да све краве у селу од ње поцркају а не само Грк-Лазине, као што им се не може доказати да приклано месо није здраво па макар и од пијаних крава било.

Нотарош узме протокол, да их попише, а кнез му недопусти него рече:

Немојте писати господине, јер ово није законита седница, јер — то уопштите сви добро: **само је онда законита седница, ако се најмање двадесет и четир сата пре него што ће се скупштинари позову општинари у скупштину**, *и означе се тиствено о чему ће се договарати*, а ја сам тек јутрос дао звати општинаре и нисам им послао цедуљу, да им кажем нашто их зовем те су могли и недоћи, да ме не пазе толико, на чему им лепо хвала.

Бележник остави перо а кнез настави:

На ново лето обећао сам вам, да ћу вам говорити о томе: шта је то општинар и ево да вам се одужим.

Општинар или поглавар, већник представник итд. како се где зове, то је човек, који заступа једно село или једну варош. Кадгод у стара времена, кад се хтео један посао да ради што се читавог једног места тицало, скупљало се и мало и велико и мушко и женско, женско ако баш не да говори а оно да слуша, и то се звао сабор, скупштина. Како је ту било много луди на много и луди и свако је само себи одговарао, ту се често пи-

до чега није могло доћи, а све и ако се дошло до чега ту је читаво место продангубило толико, де не вреди ни оно, што се доконало да се уради. Да би дакле договор лакши и дангуба мања била ишле су доцније само старешине кућевне на сабор, на скупштину, али кад су се населиле велике вароши и велика села, онда је било у тима местима толико старешина колико у другим ни душа није било. Узмимо н. пр. саму Кикинду, кад би све њене старешине биле општинари то би било више општинара него што у Надаљу или Чортановци или у Плашком душа има. Кад би дакле све старешине кикиндске дошле на скупштину онда не би могли рећи то је састанак се општина, него то је вашар. За то је нарећено да у место сто или мање или више старешина иде један и то што тај рекне, то неважи само за ту стотину него за сво село за то се ћутуре бирају поглавири — општинари и то не овај за овај а онај за онај сокак. У великим местима и варошима има де је место раздељено на крајеве да је лакше бирати, и сваки крај бира по неколико општинара, али не за себе него за читаво место. Он у скупштини не сме рећи: ја хоћу да је у ономе крају места, где сам ја добро, а у осталим како било, него он мора њи за тим да је свуда добро, и ако ће њима више бити боље, његовима ма и нешто фалило; он мора за тим бити да испадне онако како је боље по њих више, јер снима не може све право бити, јер у исто време иште ратар кишу, а прља, која је прострла кошуље, сушу. Онда како било кошуљама нека пада киша, са рала имамо и кошуљу. Кад би дакле та жена и тај ратар били општинари, па од људи зависило да пада киша када они закључе онда би јамачно требала жена да попусти и да се прими предлог рататарев, али ако неће онда није ваљан општинар него себична жена.

Дакле општинар је човек кога изаберу људи да води бригу за место једно. Општинар је старешина једнога места као она старешина у једној кући, само што општинар сваки за себе није такав старешина него сви општинари заједно, или њих више, али само у скупштини, иначе по селу они су као и други људи, ако што приметe, они имају то јавити кнезу и овај ће ако је нужно наредити, што пре шта да се ради, иначе ће сазвати скупштину да она нареди; један општинар, ако му ту власт нису дали сви други у скупштини, нема права наређивати ништа те с тога је погрешио Самоило Прпенков што је заповедио свињару, да тера свиње на другу страну села а општина је наредила, да стоји тамо де једе.

— А шта ће тамо, де нема ништа, неће ваљда земљу и торину пасти, упаше у реч Самојило.

— То је све истина, прихвати кнез, али ако ћемо нас стотина заповедати, кога ће послушати.

— Па какав сам ја општинар онда, кад ме ни свињар не мора слушати, какво ја право онда имам, кад не смем ни свињару рећи: дед помакни се.

— Имаш ти лепи права, али богме и дужности, но о томе ћу други пут, за сад нека је доста ето се смркава, завриш кнез.

ИЗ ПРИВРЕДЕ.

ШТА НАМ ВАЉА РАДИТИ.

(ПРАВО ШТАМПАЊА УЗДРЖАНО.)

Почем у јануару у нас све у природи спава, и окром задоцнели сејача, жита тешко је иногa рада наћи, то ћу некоју проговорити у опште о нашем газдинству.

Да се упитамо како стојимо? Никако!

Јер у нас нити је тропољско газдинство, ни мешчко а још најмање попашко, каква држава тако газдинство — какав општинар, такав и појединац.

У држави се мењају министарства па и системе, окемо ли тако и у газдинству?

Морамо да непрођемо као министарства.

Но у нас је особито зло? најглавнији зачини газдинства са свим мањкају; у нас није производни завода са јефтиним новцем, у нас није [illegible] него никакве [illegible]

ције, и што најглавније, у нас није предавања ни митинга о побољшању нашег газдинског стања, већ о високој политици и чврстим карактерима.

А наш баћа Мија, Штева, Гаја, док се је општичио, очеличио — а он у газдинству и изнемогао.

У крај политике и челичности, ваља се нама и газдинства држати, а држећ се газдинства ваља нам се и тврди газдински начела држати, да се немoрамо од комшије Фетера и ономе и ономе учити, и да немора српски кнез од швапског ешкута дрљаче ни валка молакати.

Пре у кућу, него у цркву, пак ће и кућа [illegible]

Наше газдинство, на двоје се делити мора. Ди је више земље и капитала, ваља нам се троопољства (њива на три стране) држати, дијо мање и једног и другог, ту меничког газдинства. Коња капитала, имаће и марве, за обоје требаће му и угари; које спао на хлеб насушни, треба му и пара, даклем ваља му и гредити за парама, а пара је зрно.

Који баћа више ланаца има него недеља у години може тропољско газдинство водити, а кои има колико у месецу дана нека меничко води.

Што је тропољски, а што ли менички, доцније ћу рећи.

Но познавајући и баћа Мију, Штепу и Гају препоручио би му свакојако игропољско, јер што је најглавније нетреба толико ни знања ни труда, ни опрезности.

Можда доцније — да и наша кока изнеже јаје. И први последњи, и последњи први буду.

Већим газдама ваља се троопољства држати, мањим пако меничкога. Оба она имају и користи и греха, оба начина су за нас — само које за које ће њемо у другоме броју рећи?

(Наставиће се.)

Емил Чанра.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Ценик с бечкога тржишта.

(Гоговда.) Цена се дигла концем прошле године. Било је доторано на Угарске, Србије и Немачке доста марве. Највиша цена била је по центи 32—33½ фор.

(Крмад.) Најскупља по 36 фор. по центи.

(Овце) Заклане оуита по 16—22 кр. живе 24 кр.

(Телад). Најлепша 36 к. по оуи. (Даклe јестиња него ли у Загребу.)

(Житак.) Трговина све лошија; нема пушаца. Што се је продавало, била је пшеница ваган од 85—89 фунт. 4 фор. 45. 5 фор. 75. Ражи дошло је са страних тржишта те јој пала цена; ваган 80—82 фунте по 4—4.50; јечам има добру цену; кукуруз 3·12—3·15; зоби центи 4.60—5.85.

(Конопљина) слабе се тражи; лана има 16. 18 50 чишћеног (суканог) по 80—100 фор. центи.

(Сену.) непречна цена 2 фор.

Преглед цена на знаменитијим тржиштима.

	Пшен.	Раж.	Јечам.	Зоб.	Кук.
Загреб	4.	3.20	2.80	2.	3.
Вараждин	5.	3.50	—	2.15	2.05
Осек	—	—	—	—	—
Сисак	—	—	—	—	—
Копривница	5.	3.40	3.	2.	3.
Карловац	5.83	—	3.65	2.25	4.
Госпић	5.45	4.50	3.15	180	4.
Брод	4.50	—	—	1.50	2.
Винковци	3.80	—	—	1.70	2.
Пешта	5.05	3.72	3.08	2.20	3.
Темишвар	4.15	—	2.50	2.20	2.60
Вршац	3.88	—	2·48	—	—
Нови Сад	4·—5	—	2·80	3·70	2·70

НИЈЕ ЗГОРЕГ И ОВО ЗНАТИ.

Многи не могу да се разаберу у томе, шта је то власник, шта ли уредник, шта ли издавалац једнога листа. Многи су нас то усмено и питали: Стоји, вели, на једном листу, власник овај, уредник онај, а издавалац онај. Њих троица, а један лист. Ко је ту старији. Ко је прави газда?

Ето у Застави пише доле да је др. Милетић власник, Стеван Поповић уредник а „задруга за српску народну штампарију“ издавалац, а у Гласу народа пише, да је власник „задруга за српску народну штампарију“ уредник Панта Поповић, а издаваоца и нема.

Многи опет пошљу новце за претплату редакцији, а редактор, коме је додијало шегрче из штампарије, дотрчаваћући сваки час: молим господине рукопис, радује се да ће бити у њему какав допис, кад тамо новци — други би волели једну форинту него све дописе на свету, али редактор воли катkад један допис, него сто форината, нарочито кад је и он, ко човек, мамуран — продере се: до ђавола и баци писмо, а поплашено шегрче, мисли да њега тера, те му тио скоро кроз плач одговора: Молим, мене је послао господин фактор.

Многи опет пошљу, наопако, оглас на редакцију па још без новаца, е ту мора редактор ускипити. Ама наштампаћу им најдебљи слови, да се огласи шиљу на администрацију, и да ћу их ја подерати, да им се ни трага незна и бист тако. Пошиљач чека на оглас, па се љути што не излази а редактор се љути што је њему дошао, те један другог криве, а имају обојица право. Ваља са разумети браћо, па неводите бриге.

Ако редактор зна шта је Пера или Паја што оглас шаље незнају они, шта је редакција а шта администрација.

Ако се потужиш уреднику да није на време добио лист, он одговара: ето ти експедитора.

Ако му замериш, што је лист замрљан, да се читати неможе чујем: питај машини.

сту, или де овог нема, питај кога знаш. Изађе нешто у новина, на што свог грају дигне и потегне на уредника, а он се пере: то је урадио наш сарадин кад ми нисмо били код куће, или ако смо онда и били сад нисмо.

Та има ту око једни новина сто раскрајака. Власник, издавалац, уредник, сауредник сарадин, дописник, администратор, експедитор, фактор, машинист, шегрт калфа и да се нисмо заузели да кажемо све шта има и шта је шта, рекли би: и бог те пита шта још нема и шта још има, шта је ко и шта је шта, а овако ћемо редом.

Власник листа, то је прави газда. Да узмемо пример на земљи, власник је онај, што је у грунбуху.

Питали су нас.

Зашто је овоме листу власник овај, ономе онај. Зар то неможе бити свако власник једнога листа и како се постаје власник?

Ево како: Који први рекне: ја хоћу да излази тај и тај лист, тај је власник. Кад лист изађе ти приповијш себи једну реч, коју несме нико други узети, да њоме крети свој лист. Нико несме издати други лист па га звати на пример Јавор. Него може додати још једну реч да буде налик али опет друго што н. пр. „зелен јавор".

Тако н. пр. Суботић кад је покрено нов лист није могао дати му име: Српски народ, него је узео једну реч мање и назвао га је „Народ".

Дакле свако, које кадар новине издавати може бити власник и да не издаје лист: нека га само огласи.

Но ја неморам сам радити своју земљу, ја је дам под аренду. Земља је моја, али ти радиш на њој, новине су моје, али ти их издајеш ти плаћаш и примаш; мени платиш колико уговоримо а твоја је и штета и хасна. Издавалац дакле то је што и арендатор.

Арендатор ако је велик господин или добар газда не оре и не сеје сам њиву него нађе друге, на пример спахија има свога директора, управитеља, тако и издавалац не пише сам новине него узме другог а то је уредник.

(Свршиће се.)

ПОДЛИСТАК.

БАБА НАСТИН КВАРТИР.

приповетка.

VII.

Дан по затвору Шоберовом био је школски дан. Сви бесмо у школи. Између 10 и 11 часова је као обично између часова одмор. Пет до десет минута имамо право по авлији вијати се. Професори се тада искупе код директора у библиотеку, (де су књиге.) Десет минута је прошло. Ми смо сви у школи, чекамо на професора. Прође и четврт часа професора нема. Скоро полак једанајст а њега никако. Морало се нешто важно догодити. Уједаред дође послужитељ и изазва Шајкаша и солгабировљева сина. Ми остали претпнусмо. Сваки је држао. Сад ће и мене звати, сад ће и мене, сви бесмо по закону школском кривци. Истигло се много што шта. Дочекали смо Ново-сађане, нисмо ишли у школу, тукли се с полицијом, певали буњивјске песме, што је најгоре пркосили смо директору.

Скоро је једанајст а Шајкаша и солгабировљева сина нема. Ми извирујемо на врати, али несмемо даље.

Фамулус прође поред нас, он обично прислушкује на врати, де професори држе суд.

Ми га питамо шта је, а он маше главом, чудећи се на додаје: ала се држи солгабировљев син!

Са Шајкашом је ишло врло лако. Он је повредио јавни мир, ударио је на поверенике сигурности, а то је страшно, полиција је спремила већ пријаву суду, но дошла је најпре да види шта директор мисли. Стари полицај одржаће за љубав директорова бермета, који овај из двора патријархова добија и ћушку а не грдњу. Директору је отац шајкашена сина о свакоме божићу или ускрсу жив колач доносио. Колачи су били слатки, није господин директор рад да будне шајкашеном сину горак. Он је одговорио полицији, да не товари детету криминал на врата.

— Кога ћемо му врага и ја сам јео од његова печења, беше одговор полицајев, али ти га мораш најстрожије казнити и то што пре, он је јавно напао ме, па може ко на мене ударити, ако му ништа не буде; да се сачува од криминала, мораш га уклонити из вароши и то не без каштиге најпре. Шајкашена корист нескла је дакле да му суди професорски суд, па ма и најтеже само да не дође до другога суда.

Фамулус прође и опет поред нас, ми га питамо шта је са Шајкашем, а он маше главом жалећи: О сирома!

— А шта је са солгабировљевим сином?

— Тај чита директору а не он њему. Нисам све запамтио, брзо говори и то општо, све сече речи, али колико знам, казаћу вам.

— Директор му вели: Ви сте погазили заповест свога старешине и преварили сте га, завели сте пандуре, да не изађу пред ђаке, и тиме подпомогли устанак, буну ђачку, ви сте бунџија, варалица, зликовац. Браните се! Ја сам одмах видио, да неће добро бити, дода фамулус, директор говори солгабировљевом сину ви, а то је зло, кад он ђаку част даје.

Фамулус је научио од ђака покњшки диванити, па и он каже част место чест, али се обично насмеје, кад то уради, што је и сада учинио, но нама не беше до смеја.

— Шта је даље, говори брже?

На то ће солгабировљев син: Ви мене називате бунџијом, устаћем. Јесам, али устао сам на непаљалство. Ја волијем за правду и поштење на вешала доћи, него да ми ви за шпионство ордене вешате, глава моја подичила би вешала, као што је христова од срамна крста начинила светињу, којој се данас сви клањамо, а орден ваш окаљао би ме. Хвала Богу, те сам вас једаред престао слушати, те сам вам заповест погазио. Заповести ваше газиле су честито име моје и још мало видело би се на мени само блато и ништа више. За што сте искали да тумарам по ноћи, да се шуњам, да вребам, како ћу наћи свога друга, да га у зло увалим, зашто да сам крио што сам радио, за што је мој рад по мраку, по ноћи, кад сунце има толико светлости, да и ја о њој могу свој посао свршити. Не — ви мени хоћете да судите, а ја бих имао вас да на одговор позовем. Зашто да су моја рођена браћа од мене се укљињала као од прокаженог, зашто сам ја богаљ, а здрав читав сам. Висте мој судија, а ја сам ваш тужилац. Ево пред овом честитом господом професорима, тужим ја господина директора, који је украо све моје благо, моје лепо поштено име. Судите најпре њему, па онда мени.

Мањина професора, свуда је мање добра, осудила је директора, али у себи, а већина солгабировљева сина на писмено.

Куца једанаест часова а фамулус трчи од школе до школе: ајте сви у први разред.

Свршено је рекосмо ми, сентенција ће се очитати. Навек је тако што и бивало кад у време школскога часа зову нас у први разред.

Искуписмо се сви у први разред!

Ево и директора с професори, који су гласали за осуду, осталима жао беше те и не уђоше у нутра.

Директор се попне на катедру, уздигне наочаре на чело те непод њих онако преко носа очита сентенцију, коју већ на памет зна. Сентенција је гласила, да се Шајкаш и солгабировљев син за навек истерују из гимназије карловачке. Ђаци из баба Настина квартира загрмеше сви из једног гласа: није право, а други прихватише није.

— Шта је то сад, виче директор, а ђаци вичу: није право, направи се гунгула, ђаци изађоше у дреки и лупи напоље, а професори остадоше сами чудећи се: шта је то и претећи, а вартс керле! (Продужиће се)

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— Кнез црногорски пише од Турске, да све крпице поубија, и о томе да му писмено пошље, даље, да допусти да Црногорци и Подгорици имају за себе трг, пијацу, и да буде таме црногорски трговачки суд, да се по жељи црногорској намире сапре о граници и напиђацима.

— Повереник један кнеза Милана путује по дворови европски чисто ради самога кнеза. Мисли се да му траже девојку.

— На сабору у Загребу решене је да Рума, Баково и Вуковар сами за себе бирају посланика. Ко плаћа 50 форината пореза тај је бирач. Одређено је да се сви дугови повериште хрватског у Загребу из земаљске благајне исплате.

— Дон Карлос је издао проклампцију на народ у којој доказује да је дон Алфонзо његово место отео. Шпањолци неће дакле престати клати се између себе.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Нема с ове стране таних другова) У Крагујевцу умро је 9. децембра ове године Перо Ђорђевић, новинар, и остаде је другу своме Светозару Марковићу, који ће од ове године да живе вечне што ће се звати „Ослобођење," 1200 дуката. Покојник је спадао у друштво, које чун: ко неради нема право јести.

(Синдике одбора.) Општински одбор вуковарски скинут је недавно. Одбор се тужно вишој власти на покрадну. На сабору је питао посланик Оршић бива ваше је то учињено. Бан још није ништа одговорио.

(Нови новац) наручила је Србија да јој се у Бечу за два милиона форината скује.

(Шта бива при избору натарошa.) У Стапару убијен је бирташ код „дрвене славе" у очи божића нашег, а тај су дан бирали натарошa у селу. Бирташи се највише надеју у избор кнеза, натарошa, поглавара и т. д. вала знају зашто, добијају али богме често и пљакају — главом.

(Словачка Гимназија одсекла се) Министар просвете кредио је да се завори последња словачка Гимназија у Турец Св. Мартину. Словачки родољуб и посланик на угарском сабору Паулини, молио је да је министар остави до јесени, јер куда ће сада сиротиња по овој зими. Одкуђеди Турци Св. Мартинској новаца и за пут у друго место, кад једанаи у своје жиже, али бадава, ту не поможе молитва.

(Синдике шеза). У Иригу скинут је за време кнежтамошњи Одбор је општински тужно се на то жупанији.

(Је ли овуда пут у Чуруг у госте) питао путник једног чобана на другу.

— Брате, јесте у Чуруг, али нешкам је ли у госте.

— Не, не, пријатељу, ја баш идем у госте.

Нешкамо, да ли треба питати је ли овуда пут у Чуруг у госте, или над се иде на гостију, а особито из Ст. Томаша, ту треба заиста питати је ли овуда пут у Фелдвар из гостију, јер иначе се оде у Турију.

(Говори да не чути)

— Од куда си пријатељу.

— Из Сентомаша

— Е тле јако, па био сам ја у Сентомашу.

(Српска црква у Мошнји), коју су Руси поклонили Србима као „покорје српско" освећена је на празданик Андрију са великом славом, Руси су из Москве тога дана жицом поздравили народну скупштину Јања и митрополита српског најусрдније. Стрпи на северу нешкорављ нас.

(Не шалите се с инкунцијом.) Наши људи не мисле на то, шта може бити, кад стављене ону стварт, коју су за пород у залогу узели: али за то могу тешког затвора да досиу. До душе не чује се код нас тако што, али ово Нешто 60 процеса дигла је власт на ноге и то криминалних страшни процеси, што су залога стављени. Но и они су крили што терају инсекунцију, што одма не понесу стварт и посклоне, него они уиму праве, узму јагње или рапу у залогу. Праве или јагње се поболе, а човек што је да непрекидне прикаже га. Жито се истина, не поболети, али вар да скапаш од глади, а меров жита стоји ти на тавану. Но још теже је сачувати раккију или вино. У Ваиуј је имао један човек три акова вина; акова и ноу му ископају, узму у залогу, а акова и не остане. Једно буре беше дојка. Акоп је био гладни а акова инкунцији, али ова је женцовала све. Рекла уза њер. Свагови се пакшате на вино. Потроше све домаћиново, а он добар човек рекне: ето и на јег буреа можете пошити акоп, али не више, оне је инкунцино. Свагови не нерише, но пошише све. Сад је глада тужен да је учинио криминал. Паметно би свака општина уредило, над би начила место, да би се стварт и марва код општинске куће склонити могли, те не би људи долазили у искушење.

КЊИЖЕВНОСТ.

„Нала школа." (Дечија библиотека.) Под тим насловом почеле су од ове године да излазе мале књижице у Земуну.

Тим радом очекује доступимо на поље дечије књижевности

Једва ће ко наћи човека, да како зала замишља исту дечију књижевност. Сведочи нам доседашњи рад на томе пољу.

Дечија књижевност — заиста је сила важнија, него што је то већина у свету себи замишља.

Каже се: Човеку су прва утиска најважнија — најутотрајнија. Јест — тако је. Они могу, а и треба, да послуже за темељ даљем васпитању. Но томе васпитачи треба да бира средства за тај први и најважнији утисак. Његова најпрече брига, да у том правом — упрано пресуђујућем — добу човечијем, пружи онаке слике околине, у којима ће ова наћи здраве науке, проникнуте начелом вечите истине из природе и друштвене. Но у томе вала, да како, да му је књижевност на руци. Градиво и прилаз они изнита, које деца читају, постаје уједно и правац њихове мисли. Млађаном читачу поред науке, даје се тим путем онакав карактер и онакав правац мишљења и рада за потоњи му живот.

И ето — за то је та дечија књижевност тако преважна.

А чиме је мислила додашњица књижевност дечија у нас да одговори тим захтевима?

Моралним, измишљеним приповестима, баснама, загонеткама и другим таким стварима. А да ли то све одговара нељи?

Морал се никад не постиже једино „придиковањем" морала, него обилазним занимањем са радом и учењем. Баснама се пасчигледе лакше о природи животиња. Загонетке нам својом неологичношћу не затупљују, него што оштре ум у омладине. А то све управо и престаља суштинску опет апарата, који се хоће токорее да бистри свест детина, него нојам о свету, о свакидашњој околини његовој. И то се узима за средство, којим ће се омладина спазити да заиано разликује истину од заблуда и предрасуда, што је у свету чекају!

Ми дакле с убеђењем тврдимо да је таково градиво за омладину посве шкодљиво — и ето рекосмо на што.

Градиво за наше књижице прикупљено је из живота природе и посеше људи који су свој рад жртвовали оној својој сврхе. Црте из природописа, природословља, из живе и опће повесинце, доносићемо у виду приповедака, удешене за забаву и науку.

Тиме желимо да постигнемо ово: 1, да се сладе читање омладини. 2, да јој се бистри прави појам о природи. 3., да се укледа на људе, који су за народни и опћи напредак радили и забављањем ови књижица оћемо, да дете удари зарана прави темељ својој библиотеци, која је таке важна и нужна свакоме.

Ми с разлогом тврдимо да такове књиге искључиво баш учитељи и треба да пишу. Учитељ воља најбоље да познаје природу дечијех јер то му је позив. Учећи омладину, треба да зиале не само обим знања и границу стеченог детинег мора да розуме и онај језик, онај начин излагања, који ће га деца најбоље и најбоље схватити.

Изазвани дакле тиме, ево нас да се лаћамо тога заната важнога посла.

„Од Нале школе" излазиће сваког месеца по једна књига од три табак мале осмине. Годишње дакле двенаест. Свака ће књига донети три приповетке: прву, из живота животиња, биља, или камења; другу из природословља (опћине, хемије); а трећа, црте из живота ког чувеног мужа. Књиге ће бити украшене лепом прикладном насловном сликом. Појединој књизи цена је само 10 новчића (1 грош)

Оволико рекосмо унапред. Чим која књига готова буде, објавићемо путем листова ради поручбине.

Цењени ону изреку: „Више људи више знаје." здружимо се сви ми двенаест у тој најбољој намери: да нам рад што сапршенији буде.

Нека би дакле овај наш рад на пољу ове књижевности у штонијој публици, а наиме код браће учитеља и родитеља, нашао онаку одзиву и вољу, с којом ми своју слагу у њега ухажемо.

У Земуну, 1874.

Алекса Кузмановић.
нар. учитељ.

Мита Нешковић.
нар. учитељ.

Први и други број Гласа народа послао сам свима лаљским претплатницима и онима, који су ма у које доба, од како лист излази, држали га, надајући се, да ће одазивом својим учинити да лист у сваку руку лепши буде. Остали бројеви чекаће на поруку.

Паита Поповић
уредник и издавалац Гласа народа.

О Г Л А С.

ЗАЈАМ коме треба на непокретна добра по 6%, под најбољим условијама, нека се обрати само једном кореспонденц-картом на „Општи прометни заводу Сентомашу" (Sz. Tamás.)

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Паита Поповић.**

Српска народна задружна штампарија Новоме Саду 1875 год.

БРОЈ 3. У НОВОМЕ САДУ, 16. ЈАНУАРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке недеље на читавом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу: на годину . . . . . 3 фор. на осам месеци . . 2 „ на четир месеца . 1 „ за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

НАГРАДА КЊИЖЕВНОМЕ РАДЕНИКУ.

Од светлога кнеза црногорскога добио је слављени омиљени песник наш Јован Јовановић Змај у очи светога Саве просветитеља српског, ово писмо:

Н. І. *Господине!*

Ваше красне пјесме, које су све скупа најлепша пјесма љепоме, истини, карактеру и родољубљу, задобиле су одавно и према гуслама вашијема и према личности вашој моје велико поштовање. За то кад сте дочекали ријетку светковину, двадесет и петогодишњицу вашега пјесничкога живота, светковину, која је достојна Вас и часна за народ наш, радовах се веома, што ми се даде прилика, да Вам и ја пружим један знак особитог уважења. Догађај подгорички преузеде међу тијем сву моју пажњу. Но и ако сам на онај у Вашем животу значајни у просветном животу народа нашег важни дан, морао пропустити, да задовољим својој жељи, ја јој се одзивам сада.

Примите овај витешки крст ордена кнеза Данила за независност Црне-Горе и носите га с оноликијем поносом, с коликом га љубави и уваженјем Вашега књижевног рада ја Вама дајем.

Желим Вам још дуги славан живот, те да постанете, као што сте већ у величини пјесништва, други онијем славнијем пјесницима италијанскога народа, који су срећни били да опјевају јединство његово.

На Цетињу 1. јануара 1875.

Кнез Црногорски
Никола.

У сред јуначке вреве, када су црногорски орлови раширили крила, да са оне сиве крши и врлети слете доле на прне гапраноне, да осветe крв на правди Бога потлачене деце своје сећа, се Господар Црне-Горе и Брда тије лире песникове.

Није орден, чиме дарива кнез песника, што нас у срце дира. Кнез кнежевски. Ми ценимо дивит, којим занатлије обдарише песника као и тај орден кнежев, али нас дело само задивљује: *с мачем у руци признаје кнез радњу пера* а крај нас писма овог, песничког писма овог, занесе, понесе и учини, да плачасмо и певасмо, али и једно и друго од радости. Чуј Боже. .

СЕОБА МАТИЦЕ СРПСКЕ.

(Свршетак.)

Владика Атанацковић и Цветић, који још у животу беше, умољени су, да учине све кораке који су нужни, да се добије дозвола за пресељење Матице. Услед једне молбе тога ради, нареди министарство да се саслуша главна скупштина друштвена. Скупштина та, која је 1855. год. држана изјавила се за премештање.

По томе је позвала влада Матицу, да своја правила од. г. 1826 преради и на потврду јој поднаље.

Друштво је то учинило, али се до године 1842 није могла Матица преселити, јер се с неке стране ишло на то, да се друштво сасвим укине.

Главна скупштина матична држана 23. маја 1868, изјаснила се да остаје при томе да се Матица пресели.

На то изађе 6. јула 1863. највише решење, да Матица може и на даље постојати и у Нови Сад преселити се. 21. априла 1864. одобрило је намесништво нова правила и преселењу Матичином из Пеште у Нови Сад не беше ништа више на путу.

Априла 30. држала је Матица своју прву главну скупштину у Новоме Саду. Владика

Атанацковић буде изабран за председника, основач матичин Милош Светић за подпредседника, а у друштво дођу 83 нова члана плативши сваки 50 ф.

Што се тиче „седишта" друштвеног, о том гласи §. 24. од *власти потврђених правила*, који изриком одређује: да *је седиште Матици Нови Сад.*

Десет је година, од како се друштво преселило у Нови Сад. Зато време стекло је 450 нових чланова.

У последње доба пребацује се, као да је друштво тим, што је купило кућу једну, своје имање окрњило. Прикор тај није основан. Имање друштва износило је г. 1864. не рачунајући амо и мртви капитал у књигама, од Матице издатима — 50.003 фор. 58 нов; по извештају од год. 1872 износи тај капитал 78,367. фр. 76½ нов. Могло би се истина приметити, да главни предмет матичиног имања, кућа јој у Новоме Саду, данас не представља вредност куповну; али нек нам покаже когод данас у свој Аустрији који реалтитет, да то вреди што је вредио год. 1870 до 1871. Мисао пак, да се имање друштвено уложи у реалитет какав у Н. Саду — није у прочем поникла у данашњој управи; него је то покренуо још год. 1864. тадашњи председник, владика Атанацковић — те после у повољној прилици би остварена.

Да је поверење у Матицу, како она рукује повереним јој фондовима, код Србаља неокрњено — посведочава и та прилика, што је друштву томе за последњи десет година опстанка му у Новом Саду поверен још један повећи стипендијски фонд, Костићев од 30.000 фор. и осим тог још пет мањих фондова ради унапређења просветних цели.

Исто тако, да је руковање како својим, тако повереним јој имањем поштено ишло, и осим испуњавања стипендијски цели да су још и фондови умножени видиће се најбоље из овог упоредног прегледа за деветогодишњег руковања.

Стање имања беше:

Матица.

1863	43.395 ф. 36 н.
1873	70.363 ф. 76 н.
	Умножио се фонд 26.968 ф. 40 н.

Нака.

1863	13.276 ф. 68 н.
1873	19.897 ф. 66 ⅓
	6.620 ф. 98 ⅓

Јовановић.

1863	33.396 ф. 20 ⅓
1873	38.243 ф. 98 ⅓
	4 847 ф. 78

Текелија.

1863	172.433. ф. 35
1873	218,051 ф. 96 ⅓
	45.618 ф. 60

Кад је касир матичин захвалио, подробно испитивање нашло је, да се истина у администрацији Матичиног имања покрале неке неправилности у књижавању; али да је стање фондова са свим недирнуто те да о каквој год превари или маљку ни говора бити неможе. За задње 3—4 године нагомилаше се рентанције неплаћене камате зајмова на непокретности али кад се узме у обзир, како и народна управа у Пешти с таким рентанцијама мораде да кубури; да Матица већ од више година не издаје ником већег зајма од 500 фр. и то узимају понајвише мале газде у јужној Угарској, који сад јако злопате, то је онда и Матица у погледу тих рентанција једног удеса са другим заводима у јужној Угарској.

Матица броји у Буда-Пешти и околини осам реци: *осам* чланова! У Буда-Пешти и на тријест миља у около не станује *ни један српски књижевник*, од осам буда-пештанских матичара четворица су учествовала у своби матичној у Нови Сад; другиси остарили и за рад отештали. У свој Буда-Пешта не би се могло наћи ни десет матичара, па баш да би их за то наименовати хтели. Кад тако ствари стоје, не значи-л онда пресељење, ако се доиста изведе, то исто што и расуло тога друштва?

Ако код таких прилика узмора бити да се Матица мора преселити — то онда друштву неостаје друго, *него да се само содом раздружи*, својим имањем расположи, руковање текелијиним фондом да по тестаменти преда српској црквеној општини у Пешти, руковање осталим фондовима за напредак да одреди, или ако не би тако учинило то да се по уставу преда управи народних фондова у Карловцима.

О ПЕНЗИЈИ УЧИТЕЉСКОЈ.

Саборски одбор за наставу претресао је предлог о пензијама учитељским и подноше га сабору. Из тог предлога видимо што је главније у овоме:

Пензију може добити: Сваки учитељ коме се дају мала деца да их чува, сваки редован и помагач учитељ на основним и вишим грађанским школама даље женске, које ту службу

обављају, а могу у пензиони инштитут ступити и учитељи недржавних препарандија.

Уплата ради пензије а.)Сваки учитељ кад то постане има једаред за свагда дати у пензиони фонд 5 процента од оног што би пензије добио кад би четрдесет година служио: б) Сваки учитељ, који би на боље место дошао, те би тиме добио право да тражи пензију од 3—400 ф. а. вр. има једаред за свагда да плати 50 процената од оног, што на већем месту више добива. с) Чувари мале деце редовни учитељи и помагачи им на елемертарним школама имају сваке године 6 ф. а вр. а учитељи виших народних и грађанеки школа 12 ф. плаћати. Онај који издржава школу има сваке године за сваког свог учитеља по 12 ф а вр, плаћати Свака општина, која је добила државну субвенцију да купи земљиште има 3 процента од те субвенције за 15 година да вати. г) Држава попуњује фонд и тај додатак по најтачнијим статистичним извештајима и најригорозијем рачуну износиће од 1875 до 1877. годишње 50.000 ф. од 1878—1880 годишње 100,000 а после сваке године по 150.000. Пошто у буџету министра култуса већ има толика сума за ове циле одређена, то неће на државу отуда никакав нов терет доћи.

Мерило за пензије. а) Учитеље, који *по своме* у службу стану добивају кад одслуже 40 година, ако су елементарни учитељи и чувари деце 300; ако су учитељи виших народних и грађанеки школа 400 ф. а вр. годишње. Ако су десет година служили добијају 40 процената од тога, а после једанаест година за сваку годину по 2 процента више. Одправнине, које служио 5 10 година добива 50 % од пај више пензије за две године, а које мање од пет година служио 50% тога једаред за свагда.

в) Удовица добива 40% од пензије мужевљеве, кад је највећа била.

г). За сирочад учитељску овако је одређено: Деца без оца и матере, ако је само једно од њихови родитеља учитељ било, дибивају 50 ф. а вр. до 16 година, а ако је обоје било 75 фр. Ако је мати жива, онда се једно дете не узима у рачун Од осталих добива свако 25 ф. Усвим тим случајевим неможе додатак за издражавање сирочади већи бити, него што је материна удовичка пензија.

(Примедба: Ако је жена учитељка била и умре, онда муж недоби пензију, а ни деца, док је отац жив.)

За учитеље, који су већ у служби, одређује се ово: а) Они, који још немају 55 година ти морају давати у фонд, и пензијаће им бити кад 40 година изслуже 250 в. а вр. Који су служили 10 година ти добивају 40 % од тога, а удовица 84 ф. Сирочади пак као горе. Онима који су прешли 55 година остаје на вољу да стану у друштво. Они добивају ђутуре 100 ф. а врх. пензије ако су десет година служили, Удовица добива у томе случају једаред за свагда 100 ф. Сирочад као горе.

(Примедба. Овим последњим пертама рачунаће се служба од г. 1870. Они ће дакле тек од године 1880. моћи добивати пензију, али удовице и сирочад оних учитеља који године 1876 умру, добиваће прописану пензију.)

Закон би имао да одреди, да је дужан сваки учитељ и општина у фонд прилагати, Држава би стајала добра за пензије, У друштво не би морале ући оне општине, које су кадре саме таку пензију давати, као што закон одређује.

Дакле ко не умре до 1880 године тај може још доживити и то чудо, да добије учитељску пензију. Занета право је чудо, да се највише о школи говори, а за њу најмање стара. За војску, за чиновнике и државне и друштвене постарало се, да не просјаче кад изнемогну само за учитеље није се могло. Та шта је теже солдат него учитељ бити.

Ето су у Русији увидели да је све једно а одважио се да будеш учитељ а отишао на војску, јер одредише, да је онај изслужио своју солдачину, који је 6 година учитељ био.

Из предлога овога не види се да овај закон важи и за учитеље вероисповедних школа. Но све и да важи, ми Срби имамо и права и дужности, да се сами за себе постарамо и тек ако то неуземожемо, да се уз друге придружимо. За то смо овај нацрт саопштили у листу овоме, да се дружине учитеља о њему поразговоре и пошљу спремљен предлог за учитељске пензије на сабор, коме се нека времена, да по потреби претреса своје ствари, и који ће се сада на пролеће састати, ако то пролеће не буде српијанско.

ЦРТИЦЕ ИЗ ИСТОРИЈЕ.

од

Светозара Савковића.

РАЧУНАЊЕ ВРЕМЕНА. ДЕОБА ИСТОРИЈЕ.

Земља наша окреће се око сунца. Време, за које се она око сунца окрене, зове се година. Ова износи триста шездесет и пет дана, пет сахата, четрдесет и осам минута и четрдесет и осам секунада. Свака наша година требала би дакле да је у право оволика.

Али би тешко било при рачунању увек додавати ове сахате, минуте и секунде, за то је Јулије Цезар, државни старешина Рима, града у Италији, још пре својих хиљаду и осам стотина година установио, да се година узима у триста шездесет и пет дана и шест сахата. Ови сахати износе за четири године један дан. Три године имају дакле једна за другом триста шездесет и пет, а четврта триста шездесет и шест дана. Оне се зову просте а ова преступна год. Овај календар зовесе по установиоцу јулијевски или стари, а држе га се сви православни народи. Но он није тачан, јер по њему се узима, да је година већа него што је заиста. По томе календару дакле био је при рачунању времена непрестани сувишак, који је за својих хиљаду година до десет дана износио. За то је римски папа Глигорије, пре својих четир стотине година, наредио, да се ти десет дана избаце, па да се даље рачуна без њих. У једно је удесио, да се за сваких четир стотине година по три дана избаце, јер толико од прилике износе онај сувишак. Овај се календар зове глигоријевски или нови, а држе га се римокатолици и протестанти. Они су у рачунању времена за дванаест дана одмакли од православних народа.

У историји се обично узима један знаменит догађај, па се од њега почиње бројати време. Тако хришћани рачунају време од рођења Христова. Они кажу: Овај или онај догађај збио се прве, друге, десете, стотините или хиљадите године пре или после Христа. Ми, на прилику, живимо сада у хиљаду осам стотина седамдесет петој години после Христа.

Данас има хиљаду начина и средстава, којима се забележи оно, што се догодило. Данас се пишу безбројне новине и књиге, у којима се опише све, што се догоди, тако да ће за садашње историјске догађаје и најпознији потомци знати, јер ће о њима потанко читати моћи.

Али није увек овако било. Било је времена, када нико није знао писати, те нико није ни могао забележити, шта се догађа. Истина да су оцеви синовима, а ови опет својој деци приповедали, шта се за њихово време догађало, али ту није било сигурности, да ће се историјски догађаји заиста онако приповедати, како су збили се. Речца иде од уста до уста, док не дође у погана уста, вели народна песма. Песма је тиме хтела рећи, да има људи који приповедајући догађаје навалице их изврћу. Има их опет, који из друге какве побуде историјске догађаје приповедају друкчије него ли што су се збили. За то се за старе догађаје не зна тако, као за нове, који су бележени, од како је писменост раширила се. Стара је историја дакле слабо позната. Време, од којега су се историјски догађаји бележити почели, од када се дакле поуздано за њих знаде, зове се историјско време. Оно пак, које је преходило, за које се не зна поуздано, зове се предисторијско време.

Историјски догађаји збивали су се у разно време. Једни су збивали се раније а други доцније. Једни су догађали се у старо, други у новије, а трећи опет у оно време, које лежи у среди међу старим и новим временом.

За то је и историја стара, средња и нова историја. Стара историја набраја догађаје, који су у старо, у давно доба збили се. Нова историја обухвата оне догађаје, који су у новије, у не давно доба догодили се, а средња историја садржи у себи оне догађаје, који су се збили у доба, што лежи у среди међу старим и новим временом.

Стара историја почиње од прилике пре четири хиљаде година рачунајући од данашњег дана, па траје до петога столећа*) после Христа. Она је трајала дакле својих две хиљаде и пет стотина година.

Средња историја почиње од петога и траје до петнаестога столећа после Христа и траје својих хиљаду година.

Нова историја има почетак свој од петнаестога столећа и траје до данашњег дана, броји дакле сада не пуна четири столећа.

Као што су у новије тако су и у старо доба народи кавкаског соја на глас изашли. За то неће бити с горег да овде набројимо све оне народе, који се броје у тај сој.

Из кавкаског стабла поникле су две гране: мисирско-симитска и индо-њемачка, које опет имају својих огранака.

Огранци мисирско-симитске гране јесу: Мисирци, Израиљћани, Арапи, Вавилољани и Финичани.

Огранци индо-њемачке гране су: 1.) Словени и Њерманци, 2.) Аријанци, из којих су поникли Зенди, који су се раздвојили у Мињане и Перзијанце, и Санскрићане или Инде; 3.) Пелазги, који су се разделили у Грке или Јелине и Латине или Римљане.

У старо доба, у старој историји појављивали су се сви ови народи осим Словена и Њерманаца, који тек при свршетку старога времена на поље историје ступају, с тога ћемо ми овде говорити о главнијима од отих старих народа.

*) Столеће зове се време од сто лета или година.

ИЗ ПРИВРЕДЕ.

ШТА НАМ ВАЉА РАДИТИ.

(ПРАВО ПРЕШТАМПАЊА УЗДРЖАНО.)

(Наставак.)

Правога *тројепољства* није данаске у нас, т. ј. две трећине земље да се ору, трећа да се одмара.

Данаске у нас није ни *меничка газдинства*, јер најмање пет делова земље сламом обрађујемо, докле једва шести окопавином,

Није у нас ни *попашког газдинства*, јер незнаш што је у нас мање, ил попаше, или угари, или природне ливаде или уметне. А са честитим газдинством све је то тесно скопчано. Баћа Мија неби знао пресудити, дали му је нуждније или кошуља, ил кожу. А обадвоје понајтеже.

Право троједољство је од целе земље: трећина слама, трећина окопавина, трећина ливада, и попаша, и угар.

Право меничко газдинство је да несме слама на сламу, да не сме усев на усев, да једна шестина земље мора поўубрена бити.

Право попашко газдинство је кад сваки део земље остаје седам година за попашу, пак се сваке године поједини део разорава.

Преко овога има још један начин газдовања, и тај је *слободно газдинство*, т. ј. да баћа Мија, Штева и Гаја, удеси своју земљу на прама својим потребама, на прама трговини, на прама сигурности имања, на прама ношчаном стању, на прама радене снаге, како марнене тако и ручне, и најпосле направа провозу и подвозу — јер пут кола вози, време је новац, околности стварају људе, а новац, тамо и амо — све је, јер више крат, покрај најнећег имања и газдинства а без паре, баћа Мија Штева и Гаја и луд и пуст је, јер у нас су околности да се неможе помоћи, већ и код жита и воде, остаје и гладан и жедан.

Колико ће дунавом воде проћи докле чувени Банат и Бачка узможе се мерити Англеском, Белгијом и Швајцарском, не у опште културном, но само у пољоделском погледу?

Ма којем газдинству ово су услови: капитал, тачност, поверење, сигурност, промет, пут, и најпосле опрезност.

Де год ово мањка, није газдинству напредка, бадава усиљавање, и напрезање, поштеним начином и најбољи газда неможе напред, до само остаје му да шепртљи, кубури, у најбољем случају преживље — од напредка ни разговора.

Да је све ово у реду, има више чињеница. Држави треба да се стара за промет и пут, општини за ред и сигурност, народни сабор за просвету и капитал а баћа Мији Штеви и Гаји за тачност, труд и поштење, пак ево и тврдога поверења, те нит моли ни проси, а камоли кланьај и метаниши, те наш прости газда неће желети: да има сина воката, да му код ешкуције помаже.

Но сад пређимо поједином раду.

Емил Чакра.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

У Новоме Саду 15 јан. На данашњој пијаци овако је ишла продаја:

Жито најбоље, бечка цента (100) 4 ф. 80 н.
Јечам најбољи 6. ц. 3 ф. или ваган по 72 фун. 2—2 ф. 20.
Кукуруз најбољи 6. ц. 2 ф. 70 н.
„ „ У клипови 6. ц. 1·80 н.
Зоб беч. ц. 3 ф.
Кудељно семе беч. цен. 3·20 н.
Преја 6. ц. 2·80 н.
Пасуљ ваган, дол цента што износи 88 фун. 6 ф. 50.
Шиљер прав опширован аков 7—7·40 н.
Шиљер стари аков 9 ф.

Бело вино опшировано ново 6—6·50 н.
Бело вино опшировано старо 8 ф.
Шљивовица пра 14 гради 25 ф.
Комовица пра 12 гради 12 ф.
Шпиритус сира 25—40 стрихова (5 стрихова чине 2 града)
Кожа телећа пар 4·80 н.
Кожа овчији пар 2·60 н.
Вуне цента 60 ф. На нову пуку даје се напред 58—60 ф.
Кукурузовине једна кола 1—2 ф.
Сламе једна кола 2—3 ф.
Сена један сат четвора добра кола 40 ф.
Мухари један сат 20 ф.

УЗИЊИВАЊЕ СЕНА ЧОВЕЧИЈЕГ.

У нашем народу има још доста таких празноверица, које често могу велико зло да учине. О њима је много пута писано у овоме листу, али докле их год траје дотле није доста, дотле их и искорењивати ваља, а чије већма посао да то чини него Гласа народа за то како сам у ово зимње доба мало дојшео ево ћу да вам пишем о узињивању сена.

Ја сам по занату човек зидар. Позове ме један прост човек, да му кућу зидам. Ја се примим посла и почнем по реду са узиђавањем темељна камена. Дође свештеник и благослови посао, а ја наставим радњу. Домаћин приђе зиду, поплашен и блед као да му се мртвачки сандук прави а не кућа. Ја га запитам шта му је а он ми рече: е није добро стао сам близу зида, сен ми је пао баш тамо де ти зидаш, а коме се сен зазида тај мора на брзо умрети. Још је пре тога, када сам хтео да подужим темељ да буде већи од старе куће, исти се томе јако противио и хтео се самном посвађати кад сам то против његове воље учинио, доказујући му, да што се у темељу пропусти, то се после поправити не може, но он ми поплашено одговори: та зар незнаш, да газда, који кућу продужује мора те године умрети, када је продужује.

Ја се овоме јако зачудих, но сасвим се пренерази, кад ми спомену узиђивање сена! Та Бог с тобом човече, које још сен узидао. И ту му почех доказивати, да је то немогуће да је лаж исто као и она, да је неки човек ђаволу сен продао, те га је свет од њега као од ђавола бегао, јер би морао пре сунце продати ђаволу него што се да сен продати. Та докле је светлости, дотле ће и сена бити, и сен не може ни ко од те а одалити, као што неможе начинити да два пут два није четир. Но да би га уверио, да се сен заиста неда зазидати, рекнем му: ево ја ћу мој сен дати узидати. Станем према сунцу, те ми сен падне баш на зид и заповедим калфи своме да зида преко сена мога. Овај зида; а сен се сам извлачи испод цигље и скаче горе. Још га запитам, ко му је узидао сен кад је у мраку, како онда не помисли, да ће умрети, кад му нема сена. Не, рекох му, кад ти нестане сена, да ћеш ти умрети, него ни кад си мртан, неће ти нестати сена, јер зар ниси видео сен од мртваца. Дакле не може се сен зазидати ни мртвом ни живом човеку, него кад се човек зазида онда му нестаде и сена, а ја то нећу, јер да те зазидам и баш кад би хтео ти се неби дао. Зашто пак нестане сена кад се ко затрпа или зазида? За то јер не допире светлост до њега. Да буде сена нужно је двоје, ствар и светлост Ти си ствар а сунце је светлост, па док је вас двога небој се за сен. Још, сам му напослетку навео толико примера којима сам продуживао стару кућу и чији је сен падао на зид кад сам темељ зидао и ено хвала Богу, и после десет година сви живи и здрави.

Газда ми рече: јесте, кад се човек промисли, тако је, имаш право, а ја нелим свима најпре и најпре и најпосле и најпосле учимо се памети А ако вам господине уредниче буде по вољи, ја ћу се и више пута јавити, како што сам то једном лане учинио. (Штампаћемо, ако је за то, и рећемо вам хвала. Уредништво.)

Из подунавља. **Ј. К.**

НИЈЕ ЗГОРЕГ И ОВО ЗНАТИ.

(Свршетак.)

Но велика господа и богати људи, неће често сами ни новце да примају ни да издају. Од цара још нико није добио новаца, баш из његове руке нико, него од његовог благајника или бар скоро није, јер то би у новина стајало. Тако и издавалац узме једног човека, који ће водити бригу о свему ономе, што се новаца тиче, и тај се човек код новина зове администратор. Посао његов зове се администрација.

Требаш ли што, да платиш или што да добијеш тамо иди, администратору. За оглас се треба и платити, шиљи га администратору. Но многи наши људи пошљу оглас, па би ради, да се мало дотера, нацифра, да боље намамљује, а ко, вели, ко то боље уме него уредник. Али де уредник каже, да он неће да има посла с огласи шиљите их на администрацију.

Уредник, пише што треба за лист, он одговара за оно што је писано, ако треба зашто у Вац (ариште новинарско.)

Ту најпре њега за врат. Ако пошљеш што год јуначки написано, што ће да се тресу зидови, кад се стане читати, па замолиш: немојте ме господине уредниче одати, он ће за тебе одседити, али ако хоћеш кога да испрескачеш па си рад да те зна ко си, те се потпишеш, онда ћеш ти сам кијати, ако нападачу ниси дао доста рена. Но макар казао: ја за ово одговарам молим само да се трукује, а уредник неће, то се не трукује. Уредник има право, што му ко пошље у кошар бацити, подкресати или сасвим превртнути, ако му се изриком не каже: Или овако или никако.

Уредник је господар од оног што се пише. Њему на душу мораш оставити, хоће ли ти лист дићи или упропастити. Он је као доктор, коме даш своје рођено дете а Бог му а душа му. Но ако си ти и сам доктор, ако је власник или издавалац сам кадар уредник бити, онда богме можеш му и рећи: мој господине ви сте окренули други лист, а ја ако вам

не могу заповедати како ћете по путу ићи, ја имам право одредити, којим ћете путем ићи. То се одмах при погодби удеси и у томе је власник старији, јер ја ако сам ти дао воденицу под аренду, дао сам ти да на њој мељеш, а не да је на ватру ложиш.

Још је власник и по томе старији од уредника, што власник, ако су новине политичне даје кауцију, јемчевину. Он јемчи да се неће у новина против закона радити, а ако се уради они не само што осуде онога, које је писао него и онога чије су новине. Писца затворе а власника новцем оглобе, као што је пре неки месец сарадин Заставе Петровић осуђен и седи у Вацу а од кауције узело се три стотине форината или се морао други новац послати, да кауција пуна остане.

Споменусмо мало час сарадина на листу. Уредник неможе доспети сам да све уреди, нарочито де су новине велике и излазе сваки дан, па богме и пре и после подне, ту мора имати помоћи и тај помагач, који мора бити сталан, зове се сарадин.

Који са стране у новине пишу ти се зову дописници. Дописник је редован, ако редовно у лист пише. Редовнима дописницима ее плаћа нарочито код већих новина, које имају у свакој већој варопи своје дописнике.

Редакција по томе излази као каква влада државна, која има на све стране своје конзуле, своје заступнике и извештаче.

Кад уредник или сарадин што напише то се однесе у штампарију и тамо се слово по слово сложи. Кад је сложено пошље се у редакцији, да поправи, ако је слагач што погрешио. Веће новине имају свога поправача и тај се зове по латински коректор.

Кад је све поправљено, онда се мете под машину да се штампа и тај, који удешава ту машину зове се машиниста. Кад је штампано онда се преда другом, који разашиље новине на све стране и тај се зове експедитор а његова канцеларија експедиција. Ко дакле не добије овај или онај број листа тај нека га иште од експедиције или као што се по новинарски вели рекламира. За рекламацију неплаћа се ништа, него се оде на пошту, они имају трукованy рекламацију и само им се каже који број фали, или сам човек иште управо од експедиције, али у отвореном писму.

Још нам остаје да речемо да је фактор старешина у штампарији, над машинистом и слагачима. Ко хоће да му се што штампа а то неће доћи у новине, тај нек иде фактору и с њиме уговара, и с тиме смо понабројали што држимо, да ради свог управљања није згорег знати.

ПОДЛИСТАК.

БАБА НАСТИН КВАРТИР.

приповетка.

VII.

Дворска башта у Карловци је лепа и кад није недеља, а кад је недеља па још леп дан онда да је пољубиш. Цвет, зеленило, песма, циркут, ромор — живот на све стране. У дворској башти нема оних тајанствених суморних засењака као оно на мести у каменичкој башти, она је ведра весела, као да није калуђерска. Дрво, брдо, доља, све је то нежно, поверљиво. Нема висине да те врат заболи, гледајући јој краја горе, нема дубљине, да те несвест ухвати, кад се над њу надвириш, ту немаш стрепити и дивити се, ту можеш само певати и играти. Питомост та сасним те разнежа. Ако си љут, иди у дворску башту одердићеш се, ако си леден мрзовоља иди тамо разгрејаћеш се. Ниси ли никад заљубљен био иди у дворску башту — заљубићеш се, а имаш и у кога. Ако је игде пристала лака тица уз зелену грану, то је у Карловци девојка уз башту. Или је башта тако лепа, што су Карловкиње тако лепе или су оне лепе, што је башта лепа.

Башта и девојка, то је срце и душа. Цвет и мирис, мед и сласт.

Има у дворској башти стаза, која се тако лагано спушта доле, да кад по њој идеш изгледа ти, као да те сан ната, те ти час по час изађу слатке слике пред очи, овде ружа, онда крин.

На савијутку таке стазе сеђаше у седници једној млад господин. По томе како му шешир лако на глави стоји, како му је мараме не уредно али мило на врату везана, видиш да је ђак. Доста је то већ, што је ђак, па да је интересантан (занимљив) али он беше леп ђак у најлепшем добу, двадесетој години.

Он сеђаше сам, руку је наслонио на чело и пустио се у дубоке мисли. Поред њега пролажаху млађи ђаци, скидаху капу и називаху му срећан дан — али он им неодпоздрави; пролажаху и старији људи, грађани Карловчани, нерекоше му ништа, јер би то по њих понижење било први се јавити ђаку и онако му често неврађају ни кад их он најпре по-

здрави, а он их и неопази. Пролажаху и постарије госпођице из горњих кућа, које само климну главом доле и дигну нос, кад им се ђак поклони. Оне више ћуте и мисле, што су кадгод тако много говориле, те и њих неприметили наш ђак.

Сад се наједаред приближиваше јато госпођица младих. Као кад голубице слећу са голубињака чује се весело гукање њихово. Лакше не ману ни тице крили него што прошушташе лаке хаљине још лагањих лепотица, које се вијаху по стази поред ђака. Све пролетише поред њега, као дах блага јужна ветра, у који се помешао мирис цвећа.

За свима трчала је најлепша најмилија госпођица у читави Карловци. Другарице беже нагло и она их жестоко вија. У жестини тој дотрча у сенику де је наш ђак и заустави се поплашено као срна, која натрчи на ловца. Бакса се тржe. Непомично стајаше лепотица пред њим, срна се поплашила, али шта је ловцу и он је претрпно. Дуго ћутаху обадвоје, и најпосле девојка поче: Господине, опростите ми; ја знам за тугу вашу, висте из школе изагнани а ја сам томе крива. Ја вам писах писмо. Не пристоји девојци, да оно и сада ово чини, али ја могу све претрпити, само срамоту вашу не. Не господине, ви нећете, ви не смете недајица бити! Они вас истераше а ја вас примам. Бирајте, корист или поштење. Бирајте, школу њину, или срце моје!

(Свршиће се.)

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— Царевом путу у Далмацију овога пролећа радују се јако Далматинци а нарочито Кривошије. Последњу крајњару сламу на гомилу, да се оправе што лепше, да свеглo изађу пред светлога господара.

— Пруске лађе после су шпанске престаниште у Зарацоц, да си прибаве задовољење што су Карлисте пуцале на пруску лађу „Бриг" и „Густав" и оплачкали њу.

— Турска је искала од Црне Горе, да она изда оне своје људе које Турци ухвоо, да су крили подгоричком поколу, да им турски суд суди. Књез то није могао допустити, и тако је могло доћи до рата. Књез сазове народну скупштину, која се искупила 6. с. м. на Цетињу и ту су сви били за рат ако Турска неповрати. Аустрија, Пруска и Русија нашле на Турску и ова попусти. Црна-Гора није дакле узмакла пред Турска.

— Протерана царица француска и син јој Наполеон узели су у Енглеској 35 милиона форинта у зајам. Краљица енглеска помогла им је, да добију тај зајам. Оволики се новац не узајмљује за бадава.

РАЗНИЧНОСТИ.

(Шта је доносило папама опраштање грека). Године 1300 после христовог рођења наради папа Бонифаш да се сваткује такозвана „година весеља" а то је свака пуна година, у којиме се столећу. Тај обичај да се неке године светкују био је код Римљана (Латина) и Чивута. Римљани су светковали сваку пругодину једнога столећа а Чивути сваку педесету Чивути звахуту годину годином измирења. Тада сви један другом опраштаху све што је ко коме скривио и мирише се. Папа Бонифаш, зота имена осми, што би српски рекли Добричина, угледа се на Чивуте, зластом разликом што су Чивути један другом опраштали и то забадава, а папа обећа, да ће свима онима бити опроштени сви греси, који дођу у Рим и даривају крвце у Риму. Године 1300 дакле више од 200.000 (две стотине хиљада) душа дође у Рим и папа доби за опраштање грехова 15.000.000 (петнајст милиона) форината у злату. Папа Клемент, смилује се на грешан свет, које је требале чешће опраштати грехе и наради да се сваки 50 година слави „година весеља". И тако се та година славила 1350. године. Људи дођоше у Рим, и добише опроштај греха, а папа доби 22,000.000 (двадесет милиона) фор. у злату. Света, беше по приказа у Риму толико да су многи угушени, а непови су повеће лопатама с олтара сгрнали. Од силна света належе се кута и њих 10.000 поклонника (арија) помру. Како многи људи не доживе 50 година то да не би без напина благослова отишли на онај свет, папа Урбан нареди да се сваких 33 године слави „година весеља" а још милостивији папа Сикстус, нареди да то буде сваких 25 година. Папа Бонифаш, тога имена девети, још се већма брину за правовремене — поноће — оћу рећи људе, и нареди да се пекора долазити те године у Рим него се може добити писмено опроштај грехова управо у њу, само да се плати што је право. Тај је папа тим много моране добити, а шта је још добио папа Никола V. кад је свет тако жигрнуо био у Рим, да се Тупријa на реци Тиберу провалила и њих 200 удавило. Ти недостепене де нине само бар да су остављи новце. И ове године на римско ново лето слављена је година весеља, папа је сњима благословом својим опростио грехе, али је исказ само, да сваки чини милостиње коме и како хоће.

(То је редослуб.) Гарибалди није примио народну помоћ, коју је сабор талијански одредио, јер је вели земља потребита.

(Епархијска скупштина у Араду) биране 2 фебруара себи владику. Кад нас хоће да се и оно мало права укине тој скупштини, а романска ете ће да бира владику. Чујко бира!

(Учитељи су ослобођени солдачине) у Русији, само морају 6 година ућестопце учитељевати.

О Г Л А С И.

ЗАЈАМ коме треба на непокретна добра по 6%, под најбољим условијама, нека се обрати само једном коресподенц-картом на „Општи прометни заводу Сентомашу" (Sz. Tamás)

У ЛЕБАРСКОМ СОКАКУ

За свеце, за балове, за венчање, особито дени и фини рукавица, у 10% јефтиније нег сваде, изволте се осведочити, и то само код

Августа Циглера
рукавичара у Новоме Саду.
4—4

У ЛЕБАРСКОМ СОКАКУ.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Ђапа Поповић.**

Српска народна задружна штампарија Новоме Саду 1875 год.

БРОЈ 4. У НОВОМ САДУ, 23. ЈАНУАРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке недеље на читавом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу: на годину . . . . . 3 фор. на осам месеци . . 2 „ на четир месеца . 1 „ за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ПРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

НАШ НЕМАР.

Када се с оне стране Саве и Дрине и на црним брдима беле Горе-црне спремају да одпочну нов живот, ми с оне стране као да смо свршили све, те можемо лећи мирно да спавамо, завлачимо се сваки у своју кућу не марећи ни за какав општи посао, напуштајући народну ствар да плови без весла даље.

Или смо се размазили, као оно Римљани, када су били готови да пропадну, или нам је дотужало, те се ратосиљамо свега и свачега?

Нисмо се заиста размазили. Ко нас је мазио? Римљани су се у богатству и раскошу размазили, а куд ће грђе сиротиње од нас ма да је још грђи раскош. Тај раскош није из мажења него из тешка усиљавања, из страшна напрезања. Није у нас да незнаш куд ћеш с новци.

Дотужало нам је и ратосиљамо се свачега, а то је баш тај наш немар.

Могу и«м сто пута доносити новине пуне ужаснијe од ужаснијих, како су непријатељи наши навалили на нас, како нас руше, куд год се окренеш, ми прочитамо новине, као да пишу о томе, како се удавила парашена лађа у леденом мору, на којој су ишли аустријски матрози на северни крај света.

Чујемо како су на неправди ову или ону општину растерали, чујемо како су гимназију српску напали, чујемо како се са саборски закључци наши титрају, чујемо како нам народну вољу нашу исмевају, чујемо како наређују да се Матица наша сели, све чујемо и — нехајемо.

Нико се не креће, никоме ни бриге. Па да је коме чудо, него ни то није, са свим нам је свеједно, дошло што му драго. Наша стара пословица каже, да је свако чудо за три дана, али данас код нас није ни онда чудо, кад гледаш очима, де се чудо ради, а не кад је прошло.

Да се ми макнемо, друкчије би они завирали, али ми смо жини гори него наши стари мртви; и мртвога Краљевића Марка надлазили су путници, а нама живим сваки ђаво иде уз нос и то за то, јер га пуштамо да иде.

Тужимо се да је зло време, да је тешко живити, те нам није ни дочега. То време није само на нас Србе нашло, не пада снег само на Србина овде него и на друге људе, ми нисмо оно што смо били и што су и данас наша браћа на другоме крају.

Та зар ми горе живимо данас него Црногорци и данас и увек до данас, па што њима недодија, што се они нератосиљају свега, па свако код своје куће да седи, него у то зимње доба долетише на Цетиње.

Ми смо слаби, шта ће нас шака људи! А зар их више има у Црној Гори? А зар је Турчин слабији непријатељ од нашег. Но друго је тамо, а друго је овде, вели се, кад се нема бољега разлога. Јесте друго је тамо, тамо се на један глас све листом диже, а овде ни трубом што ће да затруби суђеног дана, не би нас пробудио из чаме у коју смо запали.

Има ко то мотри, како ми дишемо а не како се мичемо. Па кад виде, да ћутимо кад нам једну кућу оборе, они ударају и на другу и тако редом.

Ми свега имамо али дурашности најмање. Волемо као деца нове и нове сигрaчке. Озбиљних послова ретко се и лаћамо, и кад ко што озбиљно започне ми с подсмејом напуштамо. Код других народа излази један научан или забаван лист стотином година, а код нас не може ни десет. Таман ти најбоље удесиш, да пишеш, а лист ти је већ изгустиран. Немарим више, то је разлог, којим се убија воља најчеститијем раденику на јавноме пољу, немарим за лист, немарим за књигу, немарим за позориште, немарим за Матицу, немарим за село, немарим за беседу, не марим већ ни да живим, или бар не да српски живим. Отресимо се, прионимо раду, па се неплашимо, немар долази од страха, поплашили се пустим уздиже па куд отишао, попустили

смо као да суву болест имамо те гледимо ћемо ли с пролећним или јесењим листом. Али није тако још је здрава крв наша, само нека нам је воља така па прионимо, латимо се дурашно посла па је победа наша, јер што се другим искуством осведочило да је било у старо доба истина то је и данас истина а стара латинска пословица каже: labor improbus omnia vincit рад неуморан све побеђује (савлађује.)

ЦРТИЦЕ ИЗ ИСТОРИЈЕ.

од

Светозара Савковића.

ИСТОЧНИ НАРОДИ.

Истоком зовемо онај крај земаљски, одакле се сунце рађа. Сви они народи, који на истоку станују, зову се источни народи.

Ми смо овде наумили говорити о оним народима Азије и Африке, који су у старо доба, у старој историји на глас изашли, и који су становали у јужној и југозападној Азији и у североисточној Африци. Ови су народи врло знаменити у историји, јер су они први од свију светских народа из дивљег у образованије стање ступили.

Једни од ових народа сишли су са обронка вечитим снегом покривених Химилајских гора, а други су опет раширили се од подножја брда Арарата, на којем је, по библијској причи, Ноје свој ковчег привезао. Прво су били аријски а друга симитски народи.

Да посмотримо овде оне источне народе, те да најглавнијим потезима обележимо, шта је који примио, коју је клицу образованости један а коју други одневгово!

Човек има телесну и душевну снагу. Што му је она друга развијенија, тиме се он више разликује од других створова природних. Историји спада у најглавнији задатак, да све ступње овога развитка, овога усавршавања човечијег на видик изнесе. Човек при развитку, при усавршавању своме стаје прво на најнижи ступањ па онда се мало по мало пење на лествици напретка и савршенства свога.

Душевна радња човечија разнолика је. Човек има срца и осећања, а има и разума. Срцем својим воли или мрзи, јуначи се или плаши се, клања се и обожава он. Што му добра доноси, од чега му зависи живот и срећа земаљска, то он поштује, према томе може да има и осећај — обожавања. Што му зла доноси, што му може живот одузети, то он истина не поштује, али и према томе има осећај страха и обожавања. Осећај обожавања зове се друкчије — вера.

Источни народи баш с тога су знаменити, што су код њих први верозакони постали. Како је на истоку природа бујна, како је сунце жарко, земља плодна, биљке и животиње горостасне, то није чудо што су источњаци све природне појаве обожавали, њих као божанске снаге, божанска суштаства сматрали. Ватра човека греје, она му и иначе у животу велику хасну или штету донети може. Је ли чудо, што су је Мињани и Перзијанци обожавали, за божаство сматрали? Има ли шта нужније за човека од светлости? Не би ли он без ње у вечитој тами живети, не би ли пропасти морао? Није ли дакле близу памети, да су људи, докле су још стајали на ниском ступњу развитка, светлост као божанство узимали? Није ли са свим појамно, што су Вавилоњани, Инди, Мисирци и Финићани сунце месец и звезде обожавали, као божаства поштовали? Мисирци су, шта више, и животиње обожавали. Роду, мачку, бика, и мало коју животињу нису они за божаство сматрали, олтара и храмова јој подижући и божанску јој пошту чинећи. Скоро код свију источних народа биле су дакле вере природне. Они су обожавали природне појаве, мислећи да је овај или онај створ природни божаство, или да је ово у свима створовима, у целој природи.

Верозакони, који признају више богова, зову се многобожачки. Оно веровање пак по којем је божаство у свима створовима, у природи, по ком је дакле ово бог, зове се пантеизам, свебоштво. Сви скоро источни народи или су се држали многобоштва или свебоштва.

Од свију старих народа једини су Израиљћани веровали, да бог није у природи, него да је он ван ње, да је над њоме те јој је неограничени господар. Они су једини дакле у једног бога веровали, они су једини били једнобошци. Једнобожачку веру прихватили су доцније Хришћани и Араби, али о овима ће говора бити тек на крају старе и у току средње историје, јер они су појавили се тек тада на позорници света.

Осећање каже човеку шта је лепо, а шта је ружно. Осећање му каже, да је лепо пла-

во небо, чарна гора, бистра река. Из осећања тога поникне у човеку тежња, да оно, што је лепо, представи у слици помоћу боје, камена или друге које материје. Тако је постала уметност бојадисања или живописа и уметност резања или вајарства. Клица ових уметности проклијала је већ у старих народа. Мисирци су већ своје храмове, гробнице и мртвачке ковчеге сликама украшавали. Перзијанци су своје резане слике шаровитом бојом премазивали. Вавилонјани и Мисирци, Инди и Перзијанци имали су резаних слика, бавили су се вајарством.

Стари народи имали су и својих згода. Они су подизали палате и храмове. Вавилонјани, Инди, особито пак Мисирци бавили су се вештином зидања. Ови последњи су у овој вештини и у вајарству учитељи потоњим јевропским народима: Јелинима и Римљанима.

Човек и у најпрвобитнијем стању осећа потребу, да мисли и чуства своја искаже. Уметност исказивања осећања зове се песништво. Још Израиљани и Инди имали су песама. Први су их певали у славу боговима и јунацима.

Разумом својим човек распознаје добро од зла. Разумом својим проучава он себе и природу. Радња духа људскога, која се бави проучавањем појава светских, зове се наука. И у науци су источни народи почетак учинили. Израиљани, Инди и Мисирци имали су своје писце историја. Инди су већ бавили се науком о рачунању, од њих су нам остали бројеви, који се при свакидашњем рачунању употребљују. Они су бавили се богословијом и философијом. Вавилонјани су проучавали звезде, бавили су се дакле астрономијом, звездарством. Они су по звездама судбину људску тумачили срећу или несрећу прорицали. То занимање зове се астрологија. Мисирци су се бавили науком о рачунању, мерењу и бројању времена, они су обделавали богословију и лекарство.

Наука о праву имала је већ своје заступнике у Мињана, Перзијанаца и Мисираца.

Књижевност није увек била овако усавршена. Било је времена када нико није ни писати знао. Финичанима припада заслуга и слава, да су они шиомена, азбуку изнашли и по свету је раширили.

Народи нису били увек овако стални као сада што су. Они су ишли од места до места, из једног краја света у други. Тек један или други народ стаиио се на једноме месту, изабрао је себи стално пребивалиште. Испрва су народи живели од дивљих производа земаљских. Они су хранили се животињама и сировим плодовима земаљским. Мало по мало научили су се сами сејати семена разних биљака, научили су се земљу обрађивати. Земљерадња значила је прелазак из дивљег, необразованог у питомије, изображеније стање.

Израиљани, особито пак Мисирци познати су као ваљани земљерадници. Они последњи и у томе су учитељи потоњим народима.

Но човеку није за живот довољни само плодови земаљски. Он потребује алата и справа, помоћу којих себи храну набавља и остале потребе намирује. Човек дакле сирове производе земаљске прерађује, правећи од њих разне ствари и предмете. Научењаци доказују, да је још пре ових старих народа, о којима ми овде говоримо, било народа, који су попели се били на доста велики ступањ образованости, Ти народи живели су у средњој Јевропи. Куће су им биле по језерима и водама, на стубовима зидане, јер су бегали од дивљих зверова. Од њих су заостали разни алати и оруђа. Они су у развитку своме разне ступње прошли. Било је времена када су употребљавали сама каменита оруђа. Даљи ступањ развитка био је, када су служили се оруђем од бронзе или туча. Тек после су употребљавали гвоздено оруђе.

И источни народи, о којим је реч у овом чланку нашем, бавили су се прерађивањем сирових земаљских производа, и они су занимали се занатима и образованошћу. Тако су Инди добивали разне руде: гвожђе, челик, бакар, коситар и злато, од њих разне ствари, Они су добивали и бисер, драго камење и слонову кост. Правили су и од свиле разне предмете.

Финичани су такође на гласу са своје радености. Они су обрађивали метале или руде, умели су ткати, скерлет-бојом бојадисати и лађе градити.

СРПСКА МАТИЦА И БУКОВЧАНИ.

Имали Србина који незна какво је то друштво „Матица српска у Новоме Саду?

У Војводовини, у Угарској, држим да га нема, јер свако српче зна да је то књижевни завод, да је та Матица у друштвеној касници овостраног српства основан и издржаван завод то посмртним дашбинама и задужбинама то прилозима и даровима живих, — а наме-

њен да купи трудољубиве и вредне пчелице умногa знања и рада у народу, у кошницу заједничког и општег рада, те да после тај умни мед растопи и распошље књигом по народу српском, да га медом знања и науке зарани и да му живот заслади и омили.

Та сватко зна да је Матица уједно и чуварка аманета Саве Текелије и многих других честитих и племенитих Срба, — од којих се аманета и задужбина небројене умне пчелице на равном цвећу знања и науке по народу разројише, те му користе и уче га, — али на жалост залегоше се нуз ове вредне и користне пчелице не само многи трутови — коље и стршени него баш и сами твор-паџони.

Матица је из Пеште где је српство на издисају пренесена по жељи и користи народа у Нови Сад и то са дозволом владе, а на основу својих правила, која су владом одобрена.

У Новоме Саду, у умном средишту овостраног српства — истом да се почео њен рад развијати, истом да је једва сазнала и у позорила изворе и путове, којима да учени мед знања и науке збира и по народу шири.

Али на жалост ево сада јада изненада, мађарски министар у Будим-Пешти, поводом познате клевете — оглашеног Педера Нинкофија — као да је бојаги Матица свој капитал прочердала, — наређује и тера да се Матица из средине српства из Н. Сада — сели у Пешту, и то вели — зато што ће у Буд-Пешти моћи боље радити, — забораваљајући — да је баш зато, што тамо није готово ништа радила овамо и пресељена.

Све друго на страну, али само да се узме у обзир и сравни то, какав је био Летопис Матице Српске у Пешти, а какав је у Новом Саду, — пак би се заиста уверило, да Матица у Новом Саду може боље радити и да баш и ради него ли у Буд-Пешти.

Та боље је Матицу пренети и у сам град Варадин неголи у Пешту, јер и у самом ће Варадину Бошковић и Хаџић и остала браћа боље моћи радити него у Пешти, е али што зато мари мађарски министар.

Матица управља које са својим које других фондова главницама у износу од прилике до 400.000 ф.

Новац се у Буда-Пешти готово више издавао туђинцима а сада у Новом Саду више Србима зато потребује увек једног благајника са платом 600 ф. и кауцијом до 1200 ф. А овај је благајник био је пре године брат Корнел Јовановић.

У Новом Саду као неком умном средишту овостраног српства стицао се и настањивао многи честити брат Србин, који је својим умним радом користио не само Н. Саду него и свом српству.

Али као што то бива у свету тако је и овде бивало, да су често поред поштених људи и по неки ништови налазили ту зараде — те се и настањивали.

Није ми намера никога гадити или црнити, јер ће се сваки са својих дела поправити или прославити, нити пак овог или оног у коју врсту ових људи рачунати, — то нека њихова дела чине.

У Новом Саду после покрета беше новинар Медаковић човек по природи и своме раду шпекулант, — који је у устима корист и напредак народа носио, а у истину само тога ради да му што дубље тури руке у џеп те тако је и стало, даје меште обећаног споменика Доситејевог — купијо себи спахилук.

Ђорђе Папфија који је родом из Буковца малена села близу Варадина почео је да изучава правничке науке пак је на полак пута стао па заспао — и мешто адвоката постао — новинарски шегрт — код Медаковића.

Као шегрт и калфа новинарски чинијо је покушаје да се отресе шпекулантства и да постане предан родољубиви раденик, — и таман постаде новинарски мајстор, а он се на своје,и наше зло позна са неком женом и пропадне за народ, јер се телом а по том и умно изнури, пак кад га запиташе зашто истом одпочети правац свога јавног рада напушта, одговорио је речимице:

„Ја сам 35 година — толико је онда био стар радијо за народ — а сада хоћу за мене да видим хоћу ли умети, ко боље плати ономе ћу радити.“ —

Сирома Папфија он је свој рад разумевао од дана рођења, а да је узео од дана свога зачећа било би 3 год. и 9 месеци, те да је фонда могао би као умни богаљ вући подпуну пензију — за 40 год. службе.

Тако постаде од Ђоке Поповића-Папфија.

А у Н. Саду отвори се Турски конзулат.

Нинкофи Педер — као што он у шали једном сам рече кад је Мајерфи-Папфи онда би ја био Нинкофи Педер, — такође је буковчанин, беше богослов па мешто попе измето се у неког морског новинара, као што се приповеда за паре Маширевић — Шмерлингове бечке камариле — и беше најжешћи противник српске народне странке.

Са Папфијом својим сељаком смртно се мрзијо и узајмно грдио.

Са тога свога рада против народне странке стекао је толико, да је земље купио и обрађивао је а после је продао и у Н. Саду се опет настанијо.

Човек умно ограничен а начела пољу сваком богу за готове — а при том лукав и притворан.

Год. 1872 делијо је у свом родољубивом заносу Корнел Јовановић народу неке песме прот Германа, а по чем се то у порти код цркве десило то га Герман тужи, ради узнемиривања богослужења а суд маџареки осуди на 6 месеци затвора, од којих је 3 месеца у Сомборској тавници провести морао.

Сада је требало да ко год од народње странке и од пријатеља Кор. Ј. прими привремено дужност благајника на себе а уједно да уступи плату К. Ј. да у тавници немора баш спасти на милост — апсанске ране.

Кад је у скупштини Матице о овом реч поведена била, сви чланови народње странке сви корнелови другови и пријатељи ником поникоше — и ниједан се нехтеде тога примити, — па ни сам онај, који му се до јуче као најбољи пријатељ показивао.

Нинкофи Педер — начелни и лични непријатељ Кор. Ј. непониче ником, него се сам понуди да бадава служи док Кор. Ј. неизађе а заслуга да се шаље К. Ј.

Чланови народње странке — пријатељи и другови Кор. — затапшаше рукама и одвикнуше Живијо, — чудите и хвалите племенитост Нинкофија, а у том превидеше своју и своје странке моралну ништавилост. —

У својој радости превидеше твору подобно претварање Нинкофијево.

Кад се Корнел тавнице ослободио и књиговођом задруге српске постао, онда Нинкофи заште од њега да му остави каучију благајништва Матице, а од Матице заште то место, — које му опет са обзиром на његов поступак према К. Ј. и даду. (Свршиће се.)

У ОПШТИНСКОЈ КУЋИ.

Разговор кнеза с општинари о томе, шта је први посао у општини.

Као обично сазове кнез скупштинаре у недељу после подне на скупштину у општинску писарну и почне им овако говорити:

Данас сам вас сазвао на озбиљан рад. Ми смо већ увелико у нову годину ушли а још незнамо како стојимо. Кад смо постали општинари треба да нам је први посао био да видимо шта имамо, шта нам је дато у руке, да њиме управљамо. Ми смо примили само кључеве од касе, видили, да ту ништа нефали, а зар ми немамо ништа више од касе, зар ако је ту сав наш новац, зар да је ту и сав наш иметак, Ми велимо земља је општинска ту, ко ће је однети, кућа је ту, куда ће она из села, оно је друго незнатно, и ваљда неможе ништа фалити, и они су пре нас поштени људи били. Но није да само сеоска марва има ноге и земља ако нема ноге, да оде даље, она може да се отперети, може да се, што но Надаљчани веле, наљубри, задужи, а то сте треба знати и то одмах кад се прими у руке управа с њоме.

Дакле **први је писао** у општини, да се попише све општинско имање, **да се** што но службено кажу: **сачини инвентар** (попис) Ту треба да је пописано од атара општинског и куће општинске, до последњег ексера, што је сам за себе а није укуцан уз друго, чему припада.

Ту треба све да се прегледи и забележи у каквом је стању нађено, је ли старо је ли ново, колико чега има, шта је вредило кад је купљено и шта сада вреди. Тога ради ваља да су при томе послу стручни људи, с тога сам звао и занатлије и трговце наше и проценитеље општинске, да сваки рекне шта која ствар вреди, да се после при крају године види јесмо ли је много оштетили или не Ако је што изслужило, то ваља да се из пописа избрише и ако је нужно ново набави. Ја сам с господином бележником по староме попису све побележио и што тамо није увео, те што смо пропустили при примању, то смо накнадили у почетку године, а у почетку године ваља — да се увек прво и прво прегледи сво имање општинско, и то као што рекох прегледи а не пречује, не само да се инвентер прочита и чује шта се има него и види, и за то, кад нисмо на ново лето а оно још ни сад није доцне, ајте ови — сви, баш сви, да се после неизвлачимо и на другог скривицу не бацамо, да прегледимо општински иметак, господин ће бележник читати инвентар, а ми ћемо видети ствар заједно са некусним људма, које сам сазвао тога ради. Ту се дигну сви и прегледе све по општинској кући, виде том приликом какав је ред у кући, виде каква су аришта, виде шталe и одаје општинске, те уједно како се слуге и чувари општински владају и тиме се увере, кога ваља задржати кога одпустити.

По томе се врате у седницу. Кнез даде записник закључити и нареди, да како преко недеље један светац пада доћу сви општинари, да се извезу у поље, што и би, те тамо прегледе општински иметак и то прво земљу

по мапи (карти) да се види да није де општинска земља одорана или да није пут куд нетреба начињен а понајпре да су анте и камење, које границу обележава у реду, после да ли су зграде општинске бунари гробље и т. д. у миру, јер и гробљу хрђави људи неђаду мира.

Кад су се општинари по прегледу иметка општинска у пољу вратили, онда им бележник покаже извод из грунтовне књиге, који је дан пре извађен, из кога виде да ли има на земљи општинској дуга или не и заведе се у записник **да се инвентар има у три примерка водити, и кад год се што ново набави има се одмах у сва три увести тако да кад буде крај години може се лепо завршити и кад узтреба, два примерка жупанији уз предрачун послати, од којих ће један тамо остати, а један општини** се вратити, а зашто се инвентар уз предрачун шиље и како и за што се овај последни прави и горе шиље, то ћу вам првом приликом преповедити, рече кнез општинарима, **који су сви потписали инвентар** у триред, што по закону мора бити, јер није доста само кнез са благајница и бележником, и распусти седницу.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

(Недељни извештај Ст. Георгијевића. У Пешти 19. јануара). При крају прешле недеље, наступила је јадница зима, скочила је 2 до 6 степени, но пошто је већ сунце приличне одигало, то ће једна праве зиме моћи бити.

Лађе су већ почеле ићи дунавом и то лађе за терета скорим ће и лађе за људе. Са сваку страна приспевају лађе са свога зимишта овамо.

Радња у житу на пијаци застала је са свим — све се у ишла за конзум (потребу свакидашњу.) но та је врло мала. Продато је 60.000 ц. ц.

Пшеница наручбина за пролеће ипе врло слабо. На завршетку беше 4 ф. 60 н. у новцу а 4 ф. 62½ пов. у робу у Пешти.

Кукуруз слабо иде, банатски за Мај и Јуни 3 ф. 20 н., за фебруар 3 фор. ц. ц. (88 фунти).

Зоб бачки с канала у буру за пролеће пошто се у цена учврстила или је због јаче зиме попустила те је на свршетку недеље била 2 ф. 13 н. 50 бечких фуната.

Шеница на пијаци банатска 89 фуната 5 ф. 25—35 пов., 88 фун. 5 ф. 15 н., 83 фун. 4 ф. 50—60 н. на три месеца да се исплати.

Раж на пијаци 3 ф. 75—80 н. по 80 беч. фун. на готово.

Јечам на пијаци, за пиваре 3 ф. 30 н., за рану 2 ф. 70 н. по 72 беч. фун. за готово.

Зоб 2 ф. 5—10 пов за потребу свакидашњу по 50 ф. беч.

Кукуруз на пијаци, банатски 3 ф. 5—10 н., мађарски 2 фор. 90 н. ц. ц.

Маст варошка 42—42½ ф., за март-јули 41½—42 фор., на провинције 40½—41 ф. Србијанска кад одличне плоиђба 37½ до 38 ф. бечка цента.

Сланина мађарска сушена у ваздуху 34½—35½ беч. ц

ПОДЛИСТАК.

РАТ С ТУРЦИМА.

Жагор неки са улице, пробуди ме из дубоких мисли о важном неком научном предмету. Тргнем се и протрем чело руком и хтедох се другога посла латити. Жагор је на улици све јачи и јачи бивао. Устанем са столице и погледим кроз прозор. По улицама јураху гомиле народа са тробојним заставама: црвено, плаво, бело. На заставама приметим разне надписе: „За крет часни и слободу златну!“ „На ноге браћо!“ „Слобода или смрт!“ „Живила слобода, живило сриство!“

Необичну радост приметио сам на лицу тих људи. Чисто несам могао својим очима веровати. Најпосле почнем сумњати, е да ли сам ја заиста будан, или је то само сан.

Из те ме забуне тргне лагано куцање на вратима моје собе. Отворим врата и у собу ступи мој стари послужитељ Данило. Неку необичну узбуђеност приметих на њему.

„Драги господине, опростите, али.

„Добро, добро Данило — упаднем му ја у реч — али кажи ми само, шта ће тај жагор на улици да значи, тај силан народ, та узрујаност...

„Драги господине, то је управо и био прави узрок, што се усудих на ваша врата, пре времена, закуцати. Ох! сувише сам сретан (и добром старини потекоше сузе низ образе) јер се наш народ листом подигао на оружје против Турчина. Онај народ, што је до јуче покорно данак Турчину плаћао и помоћ од Европе нечекивао, устао је данас на оружје; јер је увидео, да се само у својој снагу уздати има, и да тешко њему, ако му Европа у помоћ притече.

Са сопствене је кривице пропао, па нека се сопственом снагом наново и подигне. — Срби, Бугари, Грци, Романи, Арбанаси — све је то устало, да се ослободи зулума османског. Доста је било пет столећа тешка робовања, доста господине, тако ми Бога доста! Силна крв српска, што је за ти пет столећа невино проливена, иште осветy, крвав осветy; и дан је те освете ево приспео,

па да ли да ја заостанем за осталом браћом својом, да ли ја имам права код куће остати, када остала браћа за слободу српства крв пролевају. Не, ја несмем заостати, и ниједан прави Србин неће и несме заостати, кад труба свеколиког ослобођења и уједињења српског затруби, јер тај неће бити достојан имена српског, и на њега ће пасти тешка клетва, клетва народа српског, што не дође на бој на Косово.

Извините господине, ал нисам могао, а да не искажем оно, што ми је на срцу. Ја господине молим за отпуст, јер сам се одважио, да заједно са мојом браћом победим или погинем!"

Ја сам сав усхићен био тима речима.

„Па зар ја, Данило, да не учествујем у тој светој борби, зар да ја с' крштеним рукама гледам, како се ви борите, зар да на мене падне тешка клетва народа мог? Не, Данило, то неће бити, и ја ћу с' тобом заједно мач из корице истрћи, да га забодем у срце џелату српске слободе, џелату слободе васцелог хришћанства. Још нешто Данило, од сад ме немој више звати господином, него братом својим, јер ми смо сви браћа, де се таке свете ствари тиче. Оди овамо, да те загрлим, поштена старино!"

И слуга и господар загрлише се, братски се загрлише „Сузе су им од радости текле."

„Оче, оче!" зачу се наједанпут глас иза мене. Ја се окренем и спазим спог сина.

Исто одушевљење могао си и на њему приметити, као и на старини Данилу.

„Драги оче!" поче мој син „ти зацело већ знаш, да се мало и велико, старо и младо подигло против Турака, па ја те ево молим, да ми даш благослов, да се и ја са осталима за слободу борим!"

„Да си благословен сине. Сви ћемо се троје заједно за наш народ борити!"

И ми се почнемо справљати за полазак. Наоружамо се и изиђемо на улицу.

По улицама су још једнако јурише гомиле људи, и ми се прикључимо једној гомили, те тако дођемо на главан трг, де се силан народ стекао. Заставе неможеш пребројати. Ту се сви грлише и побратимише.

У том се врата од двора отворе и млад јунак ступи на среду.

„Живио кнез Милан, живило српство!" загрми из хиљаду и хиљаду грла.

Ветрић се играше са краковима тробојне траке, која се обавила око кнежеви прсију.

Нема тишина завлада а кнез поче: „Срби браћо! Драги народе мој! Доста је било политике, а доста и речи. Приступимо делу! „Слобода и уједињење свеколиког српства," то је задатак наш, који нам ваља извршити и који ћемо само тако постићи, ако сложно ударили будемо. Слободу изгубисмо на пољу Косову, слободу нам ваља само задобити.

Тај је часак ево куцнуо и зато пођимо храбро напред на Косово! Оно нек нам буде гроб или ускрснуће наше слободе!"

„На Косово! На Косово!" повикасмо ми.

Народ се узрује. Војничка одељења развише заставе и подигоше се, свирајући убојне песме. Воће уседоше на коње и све се крену на Косово.

Ја, мој син и Данило стадосмо под једну заставу својењаца, те тако пођосмо с' народом.

У сваком месту, у које смо дошли, придолазиле су све нове и нове чете. Тако смо више дана путовали, и најпосле већ смо били близу Косова, само нас је још један брег од њега растављао. Сви смо с неописаном жељом чекали онај час, кад ћемо угледати то бојно поље.

Међутим су се предње чете већ на врх брега попеле и они радосно клицаху: „Косово, Косово!"

Они беху већ сретни, јер су угледали то свето место.

Ми страњаци, кад то видесмо, пожуримо се брже, да се на брдо успнемо, и заиста, није прошло ни неколико тренутака, а ми смо већ стајали на врху брега поред наше остале браће.

Пред нама се пружало Косово у својој својој величини. На јужној страни Косова угледасмо велик табор. Ту се Турци још једном скупише, да покушају своју стару срећу, да покушају наново оковати у ланце ропства овај народ, који се бори за своја права, за свој опстанак, за крст часни и слободу златну!

Али не проклети Азијате — помислим ја у себи — неће ти то и по другипут за руком испасти.

Међутим се почнемо ми спуштати с' бре га на Косово, и пошто се доле спустисмо почнемо се спремати за бој.

У тај мах се зачу: „Црногорци, црногорци!"

И гле из једног кланца долазаху црногорске чете, а с' њима Херцеговци и Бошњаци.

Црногорци! Ти диндушмани Османлија, вечити бранноци слободе српске — дођоше да и овде пролију своју крв за спас народа српског.

Њих је предводио снажан витез кнез-Никола I.

Кад стигоше до нас, кнез Никола сјаши с' коња и братски се загрли са кнезом Миланом.

Мало било, дуго не трајало и ми се почесмо озбиљно за бој приправљати. Војводе уређиваше војску и народ.

Ми смо једва чекали, де се с Османлијама побијемо. Трубе дадоше знак, да се крећемо и нама поче срце јаче бити; а и како неби, кад се ту решава будућност наша.

Воје своје чете поведоше напред, храбрећи их овим речима: „Јунаци! До вас стоји да победу задобијете! Будите Срби! Сетите се наши стари! Сетите се да цела Јевропа на вас гледа, да види да ли сте достојни потомци славних прадедова и да ли заслужујете слободу! Сетите се напоследку, шта ће од ваши жена, оцева, сестара и деце, шта ће од народа српског бити, ако уступите, ако подлегнете! Благо оном, ко у овом боју за слободу заједно са својом браћом падне; а напротив тешко оном, који браћу своју у невољи остави — изда! Зато напред јунаци! Слобода се против тиранства бори. Слобода ће победити, тиранство мора пасти!“

„У бој, у бој!“ заори се са свију страна. Већ одавна сам желео, да се са Турчином побијемо и гле, сад ће ми се та ватрена жеља и испунити.

Обе војске — и турска и наша крену се једна против друге. Топције се већ спремише да опале. Ми појурисмо на сусрет Турчину, који је од нас само још неколико корачаји удаљен био.

Воје викнуше: „Јуриш!“

„Држ се Турчине!“ повикнем ја, јурним напред, истргнем мач и . . . . . — — —

„Драги господине, суиде је већ одавно одскочило, а ви још не устајете!“ рече ми стари слуга Данило.

„Шта је? запитам ја, тргнувши се из сна. Крај постеље моје стајаше мој послужитељ Данило.

„Где сам ја, Данило?“ запитам зачуђено „зар ми несмо на Косову? Данило, што стојиш, оружја се лаћај, напред јуриш,“

„Драги господине, ви сте у својој соби, а не на Косову; ви сте збуњени, мора да сте болесни, кад тако говорите. Добро ће бити, ако у постељи останете, а ја идем да вас не узнемирујем!“ и Данило се удаљи из собе.

„Да, ја сам болестан, ја незнам шта говорим. Ох, ох, да горког подсмеја! Дакле је то само пуст санак био? Оно одушевљење народа! Она слога! Косово! Турци! Све је то дакле само сан био? Зар није српски народ и на јави тако одушевљен и сложан? Зар неће већ једном покушати, да се отресе јарма туђинског, да извојује себи слободу?!

ЛИСТАК.

ШТА ВИВА ПО СВЕТУ.

У подгоричком сукову Турска је попустила и пристала на то да Црна Гора на своме земљишту испитује оне Пригорце, за које се сумња да су били саучесници у подгоричком покољу, но то ће се чинити пред једним комесаром Турским. Турска се обавезала да ће све кривце погубити а да покаже да хоће мира наредила је да се врати патрар војска са пригорске и арбанашке границе. У трентутку кад се мислило мач потећи, телеграфисала је Црна Гора Србији питући помоћ. Тога ради држи је савет министарски и као што се чује да је пуко тен са Цетиња брат би му се са Београда одазво. Но ако се стварно време утишала још није веровати вероломним Турком, а онда што бог даде и срећна јуначка.

— У скупштини народној у Београду која је 14. о. м. предузела поднее је министар војени предлог да се од сада служи у стојећој војсци две године. Кнез је наименовао бившег председника министарства Марињовића за свога посланика на скупштини.

— Министар Чумић одступио је. Држи се, да је с тога што је кнез Марињовића наименовао за кнежева посланика у скупштини. Изгледа да ће сада Грујић с Марињовићем склопити ново министарство.

— Посланик Тришунац питао је Министра просвете зашто је укинуо словачку гимназију. До сто телеграма дошло је од Словака који му захваљише на томе. Он ће поново да пита министра зашто не допусти да се нова гимназија отвори. Надају се укинуће Словачке Матице.

— На сабору у Пешти води се расправа о пореду новом, ближу стотина пријавило их се да говоре. На сваки начин да ће се повишица примити, јер сваки говорник признаје да треба земљу на пропасти избавити, а нико пена друкчије него намет на виласет.

— Републиканска странка у Француске скупштини победила са једним гласом.

РАЗЛИЧНОСТИ.

— („Застава.“) је забрањена за Србију.

— (Гарибалди.) је приспео на сабор талијански у Рим. Народ га је дочекао такви радошћу, да се описати неда. Гомилама јурнуо је неговим колима, испрегао му коње и возио га кроз варош. Краљ је послао свога ађутанта и две компаније војске а варош свога градоначелника. Гарибалди носи своје исторично одело у коме је војевао: црвену кошуљу, бело јагунце око врата шарену мараму решу. Кад је у сабор ушао и положио заклетву посланици га поздравише усхићени усклици.

(Матици српској) однешене су књиге рачуске у суд новосадски. Тужено је да има проневере у новцу но суд је прекинуо да нема. Да се извиди тужба против Матице одређен је за комесара владика новосадски жупан Флаг. Фебруара 24 састаје се главна скупштина Матичина да реши о томе што министар наређује да се Матица сели у Пешту.

О Г Л А С.

ЗАЈАМ може треба на непокретна добра по 6% под најбољим условијама, нека се обрати само једном кореспонденц-картом на „Општи прометни заводу Сентомању“ (Sz. Tamás.)

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК **Паја Поповић.**

Српска народна задружна штампарија Новоме Саду 1875 год.

БРОЈ 5. У НОВОМЕ САДУ, 30. ЈАНУАРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке недеље на читавом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу: на годину . . . . . 3 фор. на осам месеци . . 2 „ на четир месеца . 1 „ за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

НА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКИ ВРСТИ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ОПАДАЊЕ ЛЕПОГ ИМЕНА ТРГОВАЧКОГ.

Код прилика, које се у нашој трговини сваки дан у већим па и мањим местима догађају хтети затворити очи, да их невидимо и ћутати о њима значило би не бити пријатељ и читавом сталежу трговачком и народу из кога је поникао и с киме живи и ради. Није ништа ново, да лепо име трговачко све већма и већма опада, али је ново да се то у јавноме листу каже и ми, износећи на видело ту немилу новину, чинимо то тога ради, да би се, пошто се каже какав је бол, нашао искусан лекар, који би из корена зло искинуо, ми ћемо пак за време са кућном лекаријом послужити се.

На жалост морамо одмах приметити, да баш са оних од којих се бољем напредку надамо лепо име трговачко, са млађих трговаца, опада. Када помислимо да су некада лакше краљевине него трговачке фирме српске падале онда с болом у души морамо додати, да је садање зло заиста тако, да се не може ни часа почасити а да се лечења нелати, па ма се лекару и опорим вредњивим речма плаћало.

Истина да је и овде прво оружије за обрану: зла су времена, али се непита сада како ћемо се бранити него како ће се лечити, јер нико нас и ненапада.

Да би се боља темељно излечити могла нужно је да се зна узрок бољи. Ми велимо, да је најглавнији узрок, узрок коме смо ми сами криви, те га и сами исправити можемо, наше прецењивање самога себе. Трговачки ред данас стоји тако исто као и Мађарска држава. Хоће се да смо чувени и важни, зидамо велике куће те заузмемо најлепше просторије, које би највише кириje доносиле, држимо златне хинтове, шарене слуге, нацифране куварице, собарице, слушкиње, и дадиље и ма да су све четир таке да би на њима орати могао, најмљујемо праљу и дајемо, да нам се прљаво рубље из куће носи. Ту треба понети, ту треба појести, ту треба новаца а кад се нема, кад се толико незаради, колико се потроши онда место да смањујемо трошак а повећавамо зараду, ми правимо дугове, да подмиримо, што нам фали. Мањак се гомила и напоследку нарасте толико, да се незна куда, као сада мађарски државници. Но држава није само тих државника него је народна. Народ ће патити ако држава пропадне те народ неда држави да пропадне, но устане одагна те лоше државнике, али то трговац неможе учинити, јер би морао сам себе одагнати — и образ доле а женино име горе.

Ми и опет понављамо, да би ово прећутали, кад би било речи о трулом расту, који се нагло да падне, ми би пустили нека од њега буре будне, јер труо ни за ватру није, но овде је реч о зеленом стаблу о шибљици, јер прилике, које се пред нашим очима последњих дана десиле, показују, да је зараза, која обара лепо име трговачко, највећма међу млађим трговцима овладала и да је већ и на будућност на подмладак наш прелазити почела. Само нека је за око, само белу огрлицу ма кошуља и црна била, то је правило, кога се држимо сви данас а понајвише трговци.

Овде мислимо на трговачки бал, који је приредила овдашња трговачка омладина без разлике народности у корист болници својој.

Ма да неверујемо, да су чланови те омладине, позивајући на бал молили по кућама да што елегантније, светлије, на бал дођу, и да су многи тако и дошли иако опрема за бал на коју се скоро полак онога потрошило, беше тако скупоцена, да је била на подсмех, што се добило, цели, ради које се бал држао.

Ми просимо у рукавицама. Сиротиња смо треба нам доста помоћи а гледимо да што мање буде. Нека нам се опрости израз, али разметање наше доликује нам, као самур калпак на ћелаву главу.

Рећи ће нам се па нису ту сами Срби, али ако се други даве зар и ми морамо за њима.

(Свршиће се.)

ЦРТИЦЕ ИЗ ИСТОРИЈЕ.

од

Светозара Савковића.

ИСТОЧНИ НАРОДИ.

(Свршетак.)

Ни једна земља нема снега у изобиљу. Једна има више једног а друга другог производа. Једна има више вина и дрва, а друга више хране. Која има више дрва, даје ова у размену за храну или за новац. Новац је дакле средство, помоћу кога људи и народи своје потребе намирују, производе, еспапе размењују. Радња, која се том разменом бави, зове се трговина. Новаца и трговине било је и у источних народа. У Инда и Мисираца била је унутарња трговина већа него ли спољашња. У Вавилоњана била је велика спољашња трговина, то јест трговина са другим народима. Вавилоњани пренашали су еспап са истока на запад, из Индије до средиземног мора, које лежи међу Азијом и Европом. Они су били посредници међу предњом и стражњом Азијом.

Понајвиђи трговци старога века били су — Финичани. Они су живели у уском приморју међу Ливаном и средиземним морем и водили су трговину скоро са свима земљама, које су лежале на поменутоме мору. Како им је земља била мала, то су брзо намножили се и селили се у друге земље, те у њима подизали варош, ширећи свуда знање, науку и уметност источних народа. Финичани дакле имају по највише заслуга, што су клице просвете, које су у источних народа пониле, на запад, у Европу пренесене, где су на згоднije, поспешније земљиште пале, па су обилатије, боље плодове донеле.

У колико је човек, кад се развије и изобрази, савршенији од осталих створова природних, у толико је слабији и несавршенији у првим тренутцима, у прво доба свога рођења. Не би ли одоче, да му није својте његове, пропасти морало? Сама природа је дакле човека од других људи, од друштва зависним направила. Породица је по томе прво друштво човечије. Породице су множиле се и више њих сачињавале су племе. Више племена састављала су народ.

Човеку је урођена тежња за одржањем себе сама. Да би себе одржао, брани се он противу свију спољашњих нападаја. Он чини припреме, како би му живот, част и имање што сигурније било противу свију опасности. Тога ради ступа он у друштво других људи, у коме се сви заверавају, да ће један за све а сви за једног добри стајати. У томе друштву определи се, шта сваки сме а шта не сме чинити. Ту се одреде сваћија права и сваћије дужности. Таково друштво зове се — држава.

Прве државе постале су у — источних народа. Као што је у ових народа све несавршено, тако и државе њихове нису ни налик онаке биле, какве би требале да су. Њихов државни живот био је тек у зачетку, у повоју.

Скоро сваки народ има да се бори противу непријатеља. У тој борби својој изабере он себи вођа, који ће га предводити. Избор тај пада обично на онога, који је телесном и душевном снагом својом по најбољи. Овоме поверава он обично управу и у мирно доба. А деси се и то, да се војвода сам постави на врх народу, да сам себе прогласи — владаоцем. Како је народ у првобитном стању своме сиров, необуздан, то је онда и владалац му сировији, необузданији.

И у источним државама били су владаоци — необуздани. Владалац био је потпуни господар државе. Он располаже имањем и животом држављана. Он се сматра као неки бог, пред киме народ по врашини пузи. Владаочева ћуд држављанима је — закон. Је ли му воља уживати, то му све сласти бујнога и раскошнога истока на руци стоје. Је ли жељан боја и мегдана, само треба да изрекне вољу своју, па му поданици листом у бој летети морају.

Овакви владаоци били су мање више у свију источних народа. Код Инда и Мисираца била је још та разлика, што су поред владалаца свећеници и војници имали по највише власти. Ту је био сваки ред или сталеж за себе, тако да се нису међу собом женили ни удавали, да је син само оно бити могао, што му је отац био. Ти редови зову се касте. Где је друштво овако удешено, ту не може бити трајног напретка, јер ту се не може сваки члан друштва слободно кретати, нити има прилике, да способности своје потпуно развије. За то и јесу источни народи за рана дошли до неког ступња развитка и образованости, па су онда ту и застали.

Неки су од ових источних народа одржали се и дан данас, али ни корака нису даље крочили у развитку своме. Тако Инди и Персијанци и сада још онако исто живе, као пре две до три хиљаде година, ударили су што више у натраг у просвети.

Да би човек себе одржао, набавља он себи снега, што му је за живот нужно. Он себи набавља храну, одело и остало, што му је потребно. Као што он захтева, да му у томе послу његовом други не чине сметње, тако ни он не треба другима да на пут стаје, а још мање треба да дира оно, што је туђе, да туђу имовину себи присваја.

Што важи за поједине људе, то исто важи и за народе. У ову погрешку многи народи упадају. У ову погрешку упадају особито они народи, који нису сами своји господари, над којима влада необуздан владалац, неограничен самовласник. У ову погрешку упадали су особито — источни народи. Ратовање, освајање туђих земаља била је најмилија забава источним владаоцима. Најсилнији освајачи старога века били су — Перзијанци. Они су освојили скоро све тада познате државе. Па какве су користи они, какве користи је свет отуда имао? Ни какве! И велики Александар, краљ македонски, и Римљани, и велики Наполеон, цар француски, освајали су туђе земље, али су они свуда и просвету ширили, те су освојене земље, те је свет од њих бар какву такву корист имао, али од Перзијанаца није баш ни какве имао, јер ови су само разоравати а ништа нису дизати знали.

Унутра су дакле држављани источних држава били притиснути, те нису могли способности своје довољно развијати, а с поља, у борби противу других народа трошили су и оно мало злехуде снаге. Је ли дакле чудо, што су ти народи били слаби, што су им државе биле трошне, па су под првим јачим ударцем у прах и пепео претварале се? Стари, источни народи били су робови у својим рођеним државама, а робови се ни кад не боре за отаџбину оном вољом и оним одушевљењем, којим се боре слободни грађани слободних држава. Таких слободних грађана било је тек у потоњим јевропским и американским државама. Тек у овима почели су народи сами својом судбом располагати, сами о својој држави и просвети бринути се. Тек ове државе заслужиле су име правих народних држава, јер је и у њима и народ учешћа добио у управљању државе.

Од свију ових источних народа живели су једини Мисирци у Африци а сви остали у Азији Сви ови народи изашли су на глас, били су у јеку од двадесетог па до петог столећа пре Христа, њихово је дакле доба, које се по њима и назива источно доба, трајало својих петнаест столећа или хиљаду и пет стотина година.

СРПСКА МАТИЦА И БУКОВЧАНИ.

(Саркастав.)

Но кад се после две године увидло, да Нинкофија није за то место дорастао, и он сам ово призна и кад је видео, да ће морати из службе одступити бити, а он се са својим највећим непријатељем Пафијом измири, пак Матицу оклевета да је упропастила многи новац.

Непријатељи народне странке — туркоски конзулат, наши калуђери и мађарска влада ово једва дочекаше, а по своју прилици су — ово и наручили, те јуриш на Матицу. Суд одузме књиге — све непријатељске новине зину — министар из Буда-Пеште виче „сели се у Буда-Пешту, — а кад само суд мађарски сам увиде, да је Нинкофија лагао, и реши да књиге врати, — а министар из Пеште намести комесара Флата да прегледа и пази на Матицу, — а даље се показа да је баш исти Педер Нинкофија занео Матицу за својих 300 фр, а. вр. због чега је и тужен суду,— те ће сада за то што му је Корнел Ј. своју кауцију више од две године дао, те је он на њој до 2000 фор. заслужио, сада још и ову штету морати платити.

Докле што је К. Ј. добијо за 3 месеца Нинкофијевим заступством 150 ф. узео је овај од Матице 300 ф. које К. Ј. плаћа. То само људи који су лукави као твор а безобразни као пацов — могу чинити и одобравати.

Пак шта би хтели Пафија — Нинкофија — и остала црна чета да од Матице направе? велика завод (фабрику) творницу за производјење Јаничара, а они да буду Јаничарге и аганлије.

Нинкофија је хрђав човек, а још му је гаднији поступак, али то је само последица много већег узрока, а узрок је лабавост моралне снаге народње напредне странке у Нов. Саду, која се с тим показала, што није могла место Нинкофија из своје средине човека наћи, те се онај не би увукао у Матицу, — шта би н. п. фалило да је г. — —, који је богат човек који има као директор задруге 1200 ф. плате и још два сина, — пак да је један од њих Корнела заменуо, то би заиста не само племените него и дужност била, — али да, тамо не би било 1200 плате. — А дужност је била да народна странка овако

ради, јер с тога што је Матица у Н. Саду, не само да је морална него и материјална корист баш највише Н. Сада.

Даље је узрок и то што су се појављивали неки штркови — мироносци и гладиловићи, те под видом тога измирења нападају народну странку и разоравају је, а шире "туркоску."

Мирити се има смисла са људима, који су то из незнања то по своме животу и уверењу, конзервативци — ултрамонтинци — натражњаци, али нису се никоме ни за што продали, с тима се треба мирити и обавештавати, као што је н. пр. бијо мој стари пријатељ Васа Димић из Ороспамоша свештеник, пак кад се обавештио и уверио о штетном раду туркоса за свој народ и опстанак и будућност његов, он се отресао туркоса, и видили смо да није било после жешћег и ваљанијег поборника народне странке, те му је тако леп еномен м ђу браћом остао.

Држим да ми мој пријатељ и његов честити син не ће замерити, што овде нашу старину спомењух.

А на против покушавати и изводити нека то божна измирења са људма, који су познати као продане душе, то ћемо увек дочекати да они народну странку изиграју, јер продане истом залечу кад већ осете да су малаксали, да су скоро прегажени, онда траже измирења и лажу покајање, — а наши мироносци и гладиловићи, неки из глупости и добре воље и неки из својих рачуна, — одмах стану полутанство и измирење проповедати, а сотим лабавост у нар. странку уносити, — та ни Христос није полутанио са својим начелима и науком, — боље је да исти гладиловићи и мироносци, који и онако већ тајом симпатишу са туркоси, оду к њима јавно, отворено, него да нам народ трују и обмањују својим лажним положајем.

Та ено нам примера у самој повесници Богочовека спаса и учитеља рода људског Исуса Христа. Апостол Павле био је испрва највећи гонитељ Христов али кад се уверио о истини и важности његове науке постао је највећи поборник и са раширеним рукама примљен је у дружину ученика Христови, у којој је до смрти највањанији раденик бијо.

Али на против Јуду Искаријота, који је за корист — за новац свога учитеља издао, оставише и презреше сви апостоли и сва дружина њихова, не мирише се — не полутаните се — него га одлучише од себе као чивути своје шугавце и краставе — „прокажене" — те свршн како је заслужио — обесио се сам.

Чудно је то да су баш Буковчани подали се за ору против Матице српске, али кад узмемо у обзир што је моја маја мени о Буковцу приповедала, нисмо се од њих бољем ни надати могли.

Моја је маја била близу 70 година, а род са Пашћом, пак док је млађа била ишла је у Буковац, а кад смо је ми деца једном запитали „зашто мајо сада нећеш у Буковац, и зашто је тамо тако велико блато."

Одговорила нам је ово:

На Буковац је као и на Карловце Бог заборавио, зато је тамо блато. Кад је свети Петар ишао по земљи и учио народ, сусретне се једанпут са маторим ђаволом, који се као калуђер обуко, ђаво поче обраћати св. Петра да остави Христа пак да пређе на ђаволску страну, обећавајући му свака блага и уживања на свету.

Свети Петар одбије ђаволску понуду, велећи, нећу за то да теби прећем кад више ништа немаш. А ђаво се почеше по глави и рекне, „та имам још нешто али то ти не могу дати оставио сам за себе, то ја волем." Свети Петар постане љубопитљив да види, шта је то Даби тако мило, пак му рекне, „но па ти баш не мораш то мени дати али само ми кажи кажи шта је, па можда ћу се онда предомислити шта ћу радити." —

Ђаво се дуго нећкао пак напоследку рече та знаш то су Ср. Карловци, Буковац и Лединци, сакрио сам их под — — јер ту су таки људи да ја ту увек могу по коју мени продану душу да наместим да их гули и заводи.

Свети Петар се на ово насмеје и остави, и оде да покуша да спасе та места од ђавола, али само је мало у Лединци успео а из Буковца и Карловаца морао је утећи, ето дакле видите децо, и ја би утекла из Карловаца у које боље место али не могу као св. Петар, а у Буковац шта ћу кад су као и Карловчани.

Лединци су се измакли ђаволу — — — —, јер су у више прилика показали свест и поштење, — у јавним народним стварима, али над Карловцима и Буковцем још лежи ђаволски реп

Та у Карловцима и Буковцу — код толиких попова — школе су комуналне.

И драги читаоци нека ми опросте што им сада мешто обећаног директора новчаних завода ово написах јер нисам ја него опет ђаво крив. —

А народној страни би желијо, да при идућем избору земаљског посланика неискуси штетне посљедице полутански гладиловића и мироносаца — као сирота Матица.

П . . . . . — К.

ЧИЧА МИЈА И СВЕЋА ВАРАЛИЦА.

Ко не познаје стара чича Мију? та, да, ваљан је он старина био, поштен, вредан раденик, борац где се народа тицало, где се тицало његове слободе. Три ране показују, да је грудма непријатеља дочекиво, да није залуд у бој био.

И старо и младо штовало је њега. Младићи би га целивали у руку а старији понизно би скидали своје капе, поздравивши чика Мију.

Само једнуману имао је он, што је страшно сујеверан био.

„Једном одем ја“ вељаше ми он „на вилину водицу“ да пасем мог „Рињу“. Пустим га по њољани, а ја седнем под једно дрво, па се замислим. Мислио сам како то мај може бити, да је мој рињ увек мршав а једе за тројицу? Лупао сам скоро до поноћи главу, ал' бадава, мемозг' истесати. Погледим га. Кад, имаш шта и видити! Једна женска прилика попела се на њега, зауздала га златном жицом, па се намешта како ће боље да седне на њега. Коса јој пала по рињи, а имала је као снег белу хаљину.“

„То ће бити ђаволска трагa“, помислим; ко војник нисам је се бојао. Потрчим к' њој као да је добро извоштим. Таман ја буцом замао да је одаламим, ал она ђагне рињу, па полети као да је крила имала. Ја за њом. Ал дињеш ти ђавола стићи? Кад сам се сав запенушио станем да се одморим. Рињa је трчао као манит, док и њега пена необли.

Жао ми га је било, да се тако мучи, ал' бадава, немогох му помоћи. У крајњој нужди сетим се на бога.

“„Во имја оца и сина, и свјатаго дука“ рекнем ја, и чуда невиђена, вештице нестало са риње.“

„А јел' то истина чико“ запитах га ја.

„Исуса ми“.

Ја сам се смејао.

„Бре цицу ти материну, немој се ти ту мени церекати. Ниси ни ти кашиком мудрост посрко, ако си кроз коју школу прошао, Јел' ја лажем, а?

„Та нека ја то чича Мијо! само онако ко немогу да верујем“ ...

Једнога дана седим ја у мојој соби, а чича рупи унутра.

„Шта је чича Мијо?“ запитам га

„Хм! шта је? казо би, ал' ко' нако, немам петље да ти се исповедим“

„Та небојте се чико, нећу ја ником казати. Крста ми!“ „Синоћ идем ја“ започне Мија „на моју њиву, кад дођем до раскршћа, видим баш на мојој њиви да горе пламен. Знаш ли ти богати шта то значи?“

„Ја не знам“

„Но сад тек видим, да си букван, да у глави немаш ни а! — и ту се чича Мија тако завати ноктом за зуб е сам мислио, сад ће га истргнути.

„Видиш“ настави он, тај пламен виде само „видовити“ људи. И ко види тај пламен, треба да тамо иде, да копа, јер ту мора бити блага“.

„Па зар ви то верујете чико?“ запитам га ја смејући се.

„Бре лулути твоју, немој ти мене правити лудим. Одкуд се обогатио Каралампије Гргеч. Арон Плетикапић, а? Отуд што су видили таки пламен, после отишли, и ископали благо“.

Ја сам се чинио да верујем, и ако знађах, којим начином оба речена, до новаца дођоше.

„Па шта мислите сад чича Мијо?“

„Шта мислите? — још „ноћас ћу тамо ићи. Зар да пропустите таку прилику, коју ми сам бог даје?

„И нетреба чико, нетреба. И ја ћу ићи с вама, то јест ако узхтете.“

„Па зато сам и дошао амо“

„Па добро, пред вече дођите к' мени, донесите што нам треба, па ћемо у име божије да покушамо срећу.“

Чича Мија оде. Ја сам се смејао у напред јер сам знао како ће се чика љуто преварити. Па бар нек се под старост опамети.

Чим се смркло, чича Мија дође к мени. Два ашова је понео, коима ћемо ископати благо.

Прођемо кроз село, и за по сахата, дођемо до њиве чикине.

„Ха ено, ено пламена“ викну чика „видиш ли га“.

„Ја га невидим, та то само видовити људи могу опазити“ рекох чича Мији, да би потврдио е је он „видовит“

Дођосмо до места где је пламен светлуцао (Немци називају таку светлост: ирлихт) Чича Мија се прекрсти и стаде копати. после по сахата мучна пословања, зашкрипи ашов чича Мијин.

„Ха једва једном, ту је благо!“ викну чича Мија усплахирено, а по лицу му се осуше зраци неискаване радости.

Још једном притисне ашов, савије га и над земљом стајаше грдна кошчурина, бог те пита од какве мрцине.

Чича Мија још љуће је притискивао ашов, и по сваки пут избацио подикоји остатак сироте животиње.

„Канте се даљег рада“ рекох чича Мији „благо је нађено“.

„Ди га је?“ питаше брзоплетно чика.

„Па ето вам га пред ногама, то кости што их ту видите, то је благо које ова земља скривваше, друго никакво нећете наћи“.

„па одкуд би онда онај пламен био јел?“

„Из тих костију што вам под ногама леже. Та варалица свећа (irrlicht) постаје из материја (градива) које се у костима налазе, и које се лако саме од себе упалити даду. Отуд је она светлост, а не као што ви држасте, да је то знак, где је легло закопаном благу.

„Право дати кажем, ја ти неверујем“.

„Но јаћу вас уверити, да је тако. Сутра у вече исти таки пламен, у вашој авлији показаће се“.

С овим се вратисмо.

Сутра дан спремно сам, што ми нужно беше да ми покушај за руком испадне, одем и закопам га у ђубре што лежаше у авлији чика Мијиној.

Затим одем код њега, и изазовем га на двориште да изчекивамо кад ће се пламен указати.

Не потраја дуго, и блед пламен подиже се над ђубретом.

„Но верује тел ми сад?“ рекох чича Мији, пошто сам му показао, из чега се пламен породио.

Он ме чудновато гледаше.

Ја сам се радовао, што ми покушај за руком испаде.

„Верујем ти синко“ рече најпосле чича Мија, па сад да некаже човек, да та школа није ђаволско училиште“.

Од ото доба, није чича Мија вребао више пламена, а и ако га је опазио, мирно је поред њега прошао чудећи се, шта све човек у тој школи научити може. **Јоца.**

ИЗ ПРИВРЕДЕ.

ШТА НАМ ВАЉА РАДИТИ.

(ПРАВО ПРЕШТАМПАЊА УЗДРЖАНО.)

(Наставак.)

Казао сам да је поправљено троепољство или слободно газдинство по нас најбоље.

Најбоље, што сви чиниоци напредног газдинства нама сасвим мањкају.

На прама губеру ваља нам се и протезати.

Поправљено троепољство, или слободно газдиство, састоји се из следећега реда. И то годишњом променом:

1. угар.
2. жито или репица.
3. јечам или зоб.
4. кукуруз, кромпир, куделја.
5. жато, зоб, јечам, лањик.
6. На стрњики кукуруз, на лањику жито.
7. угар.

Ко год може избегавати усев на усев, нарочито сламу на сламу, нек се чува као живе ватре, што више ђубрета, тим пунији амбарови.

Јесење орање мора бити широка бразда, грудваста, тако да и мраз има земљу дробити а не усев. Пролетња пак што ужа и дубља бразда, и земља ситнија, да чешња рана буде да дуже влага траје, да рани усев сунце неопали.

Јесење орање што дуже стоји тим боље, пролетње пак ни часа не сме прочасити. Пролетње сејање најбоље је у вече сејати, а рано дрљати, влачити, или најбоље ваљати; ди је све троје могуће понајбоље.

Баћа Мијо, Штево и Г'ајо, у поздну јесен и поздно пролеће, нити има Митров-дана, нити Благовести јер кад снег огрезне а ветар пропири, окрене мраз или суви ветрови — за рахатлук неће овеци да знају, већ светим Николом веле: макни и ти веслом, пак ћу и ја помоћи.

Јануара у газдинству окром пропуста воде, копања јендека, ранења стоке, надгледања пчела, сече дрва, вучења ђубрета мала је или никаква радња у пољу.

Но ипак на јесењем орању може се посејати јарица жито, јарик јечам, јарик раж и ко има доста семена лањик (вику); да га може дочекати и недочекати.

Ако је благо време може се под исте усеве орати а и под зоб, гра, куделју. Јер што поздније јача мрзла, боји усеви.

И позниче кад кад је и најјаче, али тек рани тићи најбрже одлећу.

Јануара ваља газдама претрести и кошеве, и амбаре, и чардаке и котобање; што је укварено на марву, а што је добро за продају.

Јануар је најглавнији за марву, које се игра о светом Сави ође Бог ме и о Ђурђеву. Кад га онда дижеш, подигнут га више нећеш.

Јануара ваља и сва земљоделска оруђа кола, плугове, дрљаче, ваљке, бране, косе, мотике, сикире, ашове, кошаре, траље, калица, лопате и сва друга претрести, и у ред довести, да кад куцне час рада, не мора Фетеру по помоћ трчати.

Емил Чакра.

ДОПИСИ „ГЛАСА НАРОДА.“

Са више страна навалъују на нас да отворимо места и дописима у овоме листу. Ми ево то чинимо, но унапред морамо казати о чему да нам се пише или управо шта смемо у овај лист примати. Лист овај није политичан, дакле све оно, што незадире у политику има у њему места. О школи, о цркви, о друштвеном животу и т. д. Личне нападаје изостављаћемо и допуштати, да се само дела, која се тичу службе, оних људи на јавност, износе, који јавну службу имају, дакле дела свештеника, учитеља поглавара црквених општина. Име ничије нећемо наводити него само службу онога о коме и место одакле нам се пише. Доста је да они знаду, како се зове тај и тај што је то и то у школи у цркви и општини учинио, де је што учињено, осталога света тиче се само шта је учињено, да се, ако је лепо на њега угледа, ако хрђаво, да га се чува. Само када се добро што о коме јави, онда ћемо и име истога споменути, јер ако изнашање имена поред доброг дела друге подстиче, изнашање поред злог често горе прави. И по томе у име Божије ево одпочињемо:

Сриг. 20. Јануара. 1875. Вредно је на јавност изнети, колико је Сиришка српска мала општина, која једва 1100. душа броји, за ови прошли пет година, од кад се по рестрати организовала, примивши у руке самоуправу цркве и школе напредовала. Немајући никакви непокретни добара, добровољним прилозима и добром манипулацијом свога новца, дотле је дотерала, да је за ових пет година пет хиљада готових новаца нагадовала, из ког новца саиди нову школу, од тврдог материјала, на лакат, 24 ората дугачку а 5. ората широку и 3 ората високу покривену крепом са уздигнутим кубетом. Школа је сама 5 ората дугачка 4 широка, остало је ходник пространа соба 4 ората дугачка а 3 широка, (која је приправљена до боље године за старији или женски разред), учитељски стан има лепе три собе, све патосане са шпалетнама, затворену кућиву и комору, а пород зграде нова штала и шупа. — Ова дивна школска зграда још је јесенас до времена почетка школе довршена, а сад је на Св. Саву у његову славу освећена, у присуствеу свију становника Сиришки, којом је приликом учитељ В. Поповић говор држао.

Тај дан у вече држало се „Село“, на „Селу“ су деца школска, мушка и женска — уобичајеним начином — певала и декламовала, а Свеђеник Петар Давидовић држао је свечаности сходан говор. На Селу је доста било и странних гостију, те је тако придошло 134 фор. од чега је потрошено на приређење свечаности и „Села“ 50ф., а чист приход. 84ф. одређен је на опреме школске и учила. — А сад једно изврћемо дено српско фала свима учасницима на Светковини и „Селу“ а особито гостима, и кличемо: Живели сви они, који Српски и људски род унапређују! (И ми се из свег срца усклику придружујемо, и овом приликом и радо и са жалошћу бележимо, да се сва места, која су даље од средишта српска с ове стране, нарочито она, која је отколео тућин и за српску школу, за српску књигу и новину боље бринуо, него остала. Радосно због првих је жалосно због последњих, а завршујемо: слава честитој сиришкој општини. Уредн.) **Школски Одбор.**

У Вуковару 21. Јануара. 1875. Немогу пропустити а да вам не јавим како је честити радник и са родољубља свога на лепоме гласу становник вуковарски, Аћим Радошевић, положио за г. Јоцу Петровића, који је изабран за протуставника општинска 600 ф. а. вр. каућије; јер је страшно примио срцу, да учен човек, који нам врло нужно треба без леба и службе седи. (Живио!)

Одбор жупаније српске пронашао је кнеза прикшог, кога је солга бировљев заступник са службе уклонио за правог, и поставио га је на своје место. Тако исто жуп. скупштина недопусти неким Швајцима да збаце свога кнеза.

У Вуковару влада највеће задовољство што је влада општински одбор повратила.

У Турском Бечеју 25. јануара 1875. Ако не у читавом Банату (Та читавом, читавом а није баш ни Бачка утекла, па ни Срем брате, Ур.) а оно бар овде у нашем крају обичај је водити нову младу на воду и то овим гадним начином. Други дан по венчању искупе се сви они, који су у сватови били, и мушки и женски; неколико мушких обуку се у женске хаљине као какве циганке, нагараве се, узму парче дрвета у место преслице па наметајући на њега кудељу или вуне, па тако, као бајаги предуња иду на Тису (а ди Тисе нема онде на бунар.) Један узме два котла на обраницу или двоје један котао на носе на воду. Младу обучену у венчано руво воде две девојке (или жене) испод руке, а остали, који са звонцадма, који са клепетушама, тепсијама или каквим олупаним гвождењацима иду с њима звонећи и лупајући у тепсије и гвождењаке, свађају се, туку се грде се, певају, вичу и свакојаке накараде праве, те нам се стран свет и ондашњи Мађари и Швабе смеју и ругају (што је гадно гадно, треба заиста да се искорени тај сраман обичај, али нека се ти Мађари и Швабе баш тако и не смеју, има и њихових лудрија доста, њихове машкаре о фашинкама нису ни мало лепше. Ми ћемо чистити испред своје куће, али нек и они најпре почисте своје ђубре, па нек се онда нашем ругају! Ур.) а и сваки паметан човек мора се згнушати на оваково што, што је за нас Србе велика срамота. Ево до сад не најде се нико да нашем све-

тућто докаже, да је људо и да га од тог одучи, а ја сам чекао да се когод нађе, који би боље него ја умео то описати (да на јавност изађе, јер говорити не помаже ништа); али ево до сад још нико није на већ не могу више да чекам. Ја вам пишем овако, а ви ради чести наше немојте ово бацити у ковар, већ му дајте места у вашем цењеном листу не би ли се тим путем колко толко тај рђави обичај некорењио, а ја ћу се трудити, на ћу сваком исто прочитати или дати да чита, који год овај лист не држи. (Лепа хвала на допису, а још лепша на обећању. Памет се мора и намећати, што но кажу на лопах у главу сипати, ако друкчије не иде. Наш свет ће радије купити кап вина, него искру памети. Ала и ако не слуша гевор му, дотужа ће му, на ћете чути само за то, да те поштено изгрди, но и то је добит, нек се само говори и перед зла може добро седнти У.)

Један Србин.

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— Недавно био је турски посланик код руског цара и овај му је кад је била реч о подгоричком сукобу, рекао, да ће но Турску зло бити ако не буде памети.ја.

— У Шпанији хоће да се Карлисте измире и без крвала, али нпак крв се пролева и последњих дана у Битољи код Алебарачина погинуло је 25 Карлиста, 62 рањене а много заробљено. О томе колико је краљевих погинуло, новине не показују, али ни краљеви нису од гвожђа. Браћа се дакле узајамице кољу.

— Цар Александар писао је својеручно књазу црногорском Николи, да се ни помиту у рат неупушта. Књаз и народ послушао га је.

— Цар кинески умро је 15 о. м. и сада се тамо буна диже због тога ко ће бити цар.

— И млади-Чеси и старо-Чеси неће на сабор у Реч, него одговорише писмено, да они не признају сабор бечки но ниту ненаређи сабор чешки.

— Руски генерал-конзул Васић у Скадру добио је из Подгорице запенест, да иде на Цетиње, да помогне књазу Николи, да умири Црногорце. Дакле ватра још горе ако ако и не букти у пламен.

— У Србији је ново министарство ових дана постављено. Чумић, Калевић и Пирочанац иступили су.

— Од пет Турака, који су осуђени на смрт због подгоричког покоља, двојица су побегли из затвора. У Црној Гори зна се, да су испуштени а не побегли, те ће бити нова заплета.

— Силна велика господа протестанске вере у Енглеској и по остатоме свету; владике, губернатори, па и сами министри писали су Султану, да даде слободу сваној вери и послали су то писмено по важним људма у Цариград, но ма да се енглески заступник на двору задимином звучинао да из пред султана пусте министри турски то недопуштено. Нека виде и ти некровнтељи турски, ти Енглези, да Турчин остаје Турчин.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Најбогатији човек на свету) живи у Бразилији, име му је Сутра Кабрал, њему га дијамантски крај. Цело имање његово износи педесет хиљада милиона долара. Долар један вреди 2 ф. 10 н. Дакле у нашем новцу има сто десет хиљада милиона ф. Тиме би могао двадесет пута исплатити аустријски државни дуг. Кад би се смиловао на сирома Гиђију министра нашег, да му се толико глава не пуши, како ће исплатити дуг државе мађарске, на тек би му било тако, као ко има двадесет горината на једну другоме поклони. Богатство своје стекао је тај човек на дијамантским пољанама. Пре неги одао је своју једницу хћер Малију за једнога што гради железнице у Америци. И овај није сиромашак према нама или тасту ни близу није дошао. Он има 6 милиона долара. Њих двоје венчало се први пут на балу у Пернамбуку и заволело се. У свагови беше хиљаду свата. Поклон свакоме свату послао је у златној кутнји са златним бравом и кључем. Свака кутнја коштао 330 ф. а. вр. дакле је само на поклон потрошио три стотине тридесет хиљада горината. Цеће кући железница беше накићена и пут од железнице до куће девојачке коштало је 110 хиљада горината а. в. Мираз је девојачки право чудо од богатства. Мати јој је дала 365 најскупоценијих халина, дакле за сваки дан по једну нову хаљину, само кад буде преступна година онда ће сирота морати ићи без хаљине, осим тога добила је 1840 других дарова. Отац јој дао преко сто кућа које у варошима које сам оних поклоно јој је један пароброд и упарпед исплатно је за 10 г. матрозе и све што на лађи треба. Најскупоценија јој беше јој мораће на врату искићена сами дијаманти. Она вреди две стотине четрдесет и три милиона горината. Пола из којих тај богаташ дијаманте ради донесе му на годину чисте касе 42 милиона горината. Да једе новце на их за живота не би могао.

(Несмете дизати школе.) Словени у Турск Св. Мартину обрате се на народ свој и чешки и позову да прилаже да се у Турск Св. Мартину на место укинуте гимназије друга нова отвори. За осам дана пакупи се толико новаца колико треба за гимназију, но министар просвете недопусти, да се гимназија отвори.

(Грмљавина у сред зиме.) У Сегедину је 11 о. м. читаву ноћ севало и грмило, а у Арађу је сутра дан грмило и падала киша пљуском. Људи прорицу отуда добру годину. А у Загребу и Варађину беше осам дана доцније така олуја као у сред лета. —

(Иван Шиневић.) парох католички у Мартинавцу узео је сам 15 бројева „Пучког пријатеља" листа за народ у Хрватској и поклоно својим сеоланима. На тај начин може пазлазити такав лист. Ако наши свештеници поред жене и деце нису у стању на католичког пароха утледати се могу наши калуђери нашега реда, а парохите манастири наши валало би да за своје парохчане по неколико листова набаве и опако су призворци најзапутењији у народу нашем.

(Одбор за регулисање (исправљање) Тамиша. Бегеи Браве). добио је допутнице, да граде железницу поред тих вода. Једна друга иде од Бечкамета до Тисе, друга од Шиге до Панчева а трећа поред воде Бразе.

(Бела застава.) На згради среског суда у Бјелаку у Корушкој (Керптен) вио се дне 18 прошлога месеца бео барјак, што је нпак да су сви затвори у месту били празни. Од 1850. године то је први пут како се то десиле, али већ се после по дво мерао скинути.

(У Босни потурчило се.) последњих 15 година више него за четир стотине година пре.

О Г Л А С.

ЗАЈАМ може треба на непокретна добра по 6% под најбољим условијама, нека се обрати само једном кореспонденц-картом на **„Општи промотни завод у Сентомашу** (Sz. Tamás)

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Паита Поповић.**

Српска народна задружна штампарија Новом Саду 1875 год.

БРОЈ 6. У НОВОМЕ САДУ, 5. ФЕБРУАРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке недеље на читавом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 5 фор.
на осам месеци . . 2 „
на четир месеца . 1 „
за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ОПАДАЊЕ ЛЕПОГ ИМЕНА ТРГОВАЧКОГ.

(Саопштење.)

Нама је познато, да и то што горње куће врло лако кредита дају наводи младог човека да брзо и много узима на кредит, нама се и то чини, да новчани заводи нису у многој прилици на добро него на зло свету: шта ми је стало, кад дође термин да горе плаћам одем и узмем из шпаркасе и банке баш у очи термина, али и банка и шпаркаса не дају на вечито него на термин, па ако ти једаред и продуже, то је још горе, кад година и радња не пође на боље.

Све су то прилике, које руше трговину, која нема са стране подупирача. Лако је оном, који поред трговине има још сто двеста ланаца. Али не би ни он ти сто двеста ланаца имао да је живио, као што се данас живи. Још хрђаво дејствује на младе трговце, што је данас не само престало бити срамота пасти, него се онај, који је пао исто тако поштује, као онај, који чврсто стоји, јер се свако боји да и њега неће то исто сутра снаћи.

То је узрок што смо скрстили руке па чекамо суђен час, изговарајући се, да је то време собом донело, али време донеси и снега и леда и опет нећемо да пустимо да се смрзнемо, него ако и немамо дрва да загрејемо неђ, ми ходамо брзо по соби или пољу и угрејамо се.

Ако и јесте данас, да се већма поштује лепа хаљина него лепо име, али опет чувајмо своје име већма од хаљине; јер хаљина ако се упрља да се очистити или нова купити, али име никада.

Истина да се незадужују само трговци него још те како и чиновници и занатлије, али ови никада не могу тако пропасти као трговци. Чиновнику се одбија трећина од плате а служба му се не одузима, занатлији узми алат, још му руке нису узео, али трговцу је све и сва кредит; је ли убијен тај, свршио је са трговином, бар на своје име.

Швиндл горњи занео је и нас. Министри и великаши беху швиндлери у Бечу и Пешти, они се довијаху у сваку руку, али дође „крах,“ пуче и чу се на све стране света.

Све се то било попело на велико, па онако је и пало дубоко, повешаше се, поубијаше, поскакаше у Дунав и т. д. Седи најпре у доњем спрату, док не направиш поуздане басамаке у горњи; ако и паднеш при земљи, разбићеш само нос, и мало воде па си се опрао; али кад с горњег спрата паднеш ту си одмах врат скрхао.

Ми смо већ искусили да су ове наше речи многог забољеле, јер нам се и претњом и готовом осветом на њих одговара, али нека мисли како ко хоће, и нас заиста боле, кад знамо да има случајева, де су од пет шест браћа трговаца, де најстаријем тек 30 или нешто више година има, њих троица четворица пала и то колико са туђе толико и са своје кривице што трговаше без рачуна, што гледаше на то колико ко троши а не колико има.

Зло је оно наше, зашто да је он бољи, трговац он трговац ја; али најгоре је оно: и мој је муж трговац као и њен.

Омладина трговачка разиће се данас сутра по свету српском, по нашем народу, дух, којим је старији њени нападају опасан је и по њу и по народ. Промишљен испланиран рад с рачуном на сваки несрећан случај, учиниће да ће фирма трговца Србина бити јача од сваког олуја а не да је тија поноћ обара.

Нетражимо више овим редцима, него да само двоица троица после неколико година кажу нам: љутили смо се на ваш чланак, вратили смо вам лист натраг и изгрдили смо вас, али смо се узели на ум и — сад вам хвала.

Оканимо се обмане, докле је још за времена, немарамо бити великаши будимо само људи.

ЦРТИЦЕ ИЗ ИСТОРИЈЕ.

од

Светозара Савковића.

ЈЕЛИНИ.

На земљи нашој није свуда једнака топлина. У једном је крају топлије а у другом хладније. Како је земља округла, то ова топлина или хладноћа ну свуда у наоколо опасује. За то се и каже, да она има хладан и топал појас. У среди међу хладним и топлим појасом није сувише хладно а није ни топло. Ту је и топлина и хладноћа — умерена. За то се тај појас и зове умерени појас.

Као што је у овом појасу топлина и хладноћа, тако је и све друго умереније, сразмерније. У хладноме појасу биљке су малене, крзљаве, а и од животиња могу само неке да опстоје. У топломе појасу биљке и животиње и у опште живи створови већи су и незграпнији. У умереном појасу све је осредње, све је у средини међу крзљавости и незграпности.

Што важи за остале живе створове, то важи и за — човека. Ако се становници хладнијег појаса и развију, изобразе, то бива ниже делимице и једнострано. У њих се више развије и изоштри умна снага, разум, него ли срце и осећање, које им остане хладније, леденије као и поднебље што је. У топломе, жаркоме појасу врела је, усијана је крвца људска, онако исто, као што су усијани сунчани зраци, који човека обасјавају. Ту срце и осећање превагу добија, а разум и размишљање мање, слабије бива. Ово се најбоље види из песама у становника хладнога и жаркога појаса. У прних је песништво хладно и суморно, а у других пуно ватре и необузданости.

Жители умереногa појаса развијени су најсразмерније, најскладније. У њих је разум и срце, размишљање и осећање подједнако. Они су бистрога разума али и ватреногa срца.

Међу овакe народе, слободно смемо рећи, спада и наш српски народ. Из његових досадањих душевних производа, особито из песама види се, да је он бистра ума и ватрена осећања, да су дакле његове душевне особине подједнако, складно развијене.

Оваких народа било је и у старо доба, у старој историји. Оваки су били стари — Јелини.

Од природе одарени дивним телесним и душевним даровима, најпше се они у удесним приликама, те им се особине тако развише, како се ни у једног старог народа развити, усавршити не могоше.

Над земљом јелинском ширило се дивотно, плаво небо, које је скоро увек ведро, јер је тамо ретка киша и непогода. Топлота и хладноћа, лето и зима умерена је, те су Јелини били увек чили и окретни, не падајући у укоченост северњачку нити у млитавост јужњачку. Земља је плодна али није раскошна, те су становници јој зарад набављања хране радити морали; али та радња није бивала неумерена, но таман толика, колика је нужна за одржање телесне снаге и дурашности.

Јелинска земља лежала је на домашају Азије и Африке, где су клице просвете увелико проклијале биле. Јелинско земљиште, јелински народ таман је способан био, да источну образованост у ум и у срце своје пресади, те да отуд дивотни, стоструки плодови поникну.

Прво стабло просвете изникло је дакле из јелинског земљишта. У данашње доба има народа, у којих је дрво просвете веће и племенитије, али је оно накалемљено пупољком са јелинскога стабла.

Јелини су од свију народа почели тако развијати и изображавати да су постали узори за потоње народе.

Од источних азијатских и африканских народа нема се много научити. Од Јелина и дан данас уче образовани и необразовани народи. Државници се и данас диве установама јелинским. Они се и данас чуде слободном атинском уставу, по коме је сваки грађанин у скупштини учествовао, судбом земље и народа располагао. Научењаци се и данас диве филозофима, историцима и другим научењацима јелинским, који су стварали и писали дела, која и сада вредности имају, која ће увек служити као извори познавању образованости људске. Уметници и данас нису кадри да надмаше јелинске живописце и вајаре. У овим и другим гранама образованости Јелини су заиста много учинили.

Но као што свака ствар своју добру и рђаву страну, као што сваки човек своје врлине и мане има, тако их имају и народи. И Јелини су поред светлих имали и тамних страна. Оне тамне стране у толико су веће, у колико је старије и необразованије доба, у коме они живљаху. После азијатских и африканских народа, који су тек изашли били из најсировијег, из дивљег стања, није могао ни доћи са свим изображен, са свим облагоро-

ђен народ. Та ни данашњи изображени народи нису отресли се свију сирових, дивљачких особина, а камо ли да су то учинити могли Јелини, који су живели пре својих две хиљаде и више година!

Да видимо, које су биле тамне стране јелинскога народа!

У Јелина већи део становништва био је у ропскоме стању. У самој Атини, најслободнијој јелинској држави, било је више робова него ли слободних грађана. Роб у њих није држан за човека, за личност, него је сматран као животиња или ствар, којом господар може располагати како хоће, коју може и уништити, убити. Њихови најпросвећенији умови, најплеменитији карактери сматрају ропство као са свим не што праведно, као нешто нужно. У рату ухваћена непријатеља посећи било је у Јелина са свим праведно. Они су држали себе за једини образовани народ а све друге за дивљаке, за варваре. Отац је био потпуни господар своје деце. Он може дете, ако је слабо, бацити или убити. Мати може дете још у утроби утаманити. Поред највећег поштења, поред највећег родољубља било је у њих беспримерних непоштењака и зликовода, најгнуснијих издајица отаџбине. Не признаје ли коме отаџбина заслуге онако, како би он желео, одмах је кадар прећи најљућем душманину и њему противу свога рођеног народа служити. Властољубље и злоба биле су најгадније јелинске особине.

Но ма да су мане јелинске оволике биле, ипак су они у свему бољи од источних народа. У њих је нечовечност и сировост још много већа била. Код Јелина нећеш наћи принашања људи на жртву, сечења непријатељских носова, ушију, руку и ногу и у опште сакаћења живих људи, или продавања деце у ропство, нећеш наћи многоженства и других гадних установа као у Персијанаца, Мисираца и других источних народа.

У Јелина било је више племена. Најглавнија била су два: дорско и јонско. Оба ова разликовала су се једно од другога. Дорско је било сировије, ратоборније. Јонско питомије, просвети приступачније. Дорско је волело племићке установе, по којима само силније, племићке породице државом управљају, а јонско је радо имало слободније установе, по којима цео народ државом и државним пословима располаже. Дорско је племе развило особине своје по најбоље у вароши Шпарти а јонско у Атини, с тога ћемо ми у овом листу коју више рећи о овим варошима и о њиховим установама, као и о другим приликама старих Јелина.

У ОПШТИНСКОЈ КУЋИ.

Бележник чита на заповести о бирачком праву.

По обичају изађе бележник у недељу да опомене људе да се уписују у бираче, те по што је закон на мађарском језику штампан, узме предавање, које је др. Стеван Павловић говорио у Новоме Саду у српском новосадском колу и почне им читати овим редом:

I. КАКВО ЈЕ БИРАЧКО ПРАВО.

А. Који могу бити бирачи.

Бирачи могу бити грађани Угарске, осим женскиња, који су као такви рођени или примљени, а навршили су 20-ту годину (§. 1.) а уз то:

1. који су племићи (немешћи) или стари грађани (пулгери), па су по том свом староме праву били уписани за бираче у бирачки списак од год. 1848 до завршно год. 1872. (§. 2.)

2. који сами или заједно са својом женом или са малољетном децом поседују:

а) такву кућу, која је подвргнута плаћању кућевног пореза (Hausklassensteuer) а има бар три одаје за становање, ма да је за време и опроштена од пореза;

б) који поседују земљу, на коју се плаћа годишњи порез од 16 ф. а. вр. по чистом приходу (§. 3.)

3. који као своју властбину или заједно са женом или децом поседују кућу, ма да је на које од њих и грунтовно преписана, на коју је одређен годишњи (киријски) порез (Zinssteuer) бар на 105 фор. а. вр. по чистом приходу — што чини 11 ф. 79 н. (§. 6. а.)

4. који поседују земљу сами или са женом или децом баш и да и није на њих у грунтовној књизи преписана, па на ту земљу или на своју главницу или заједно на обоје плаћају државни порез (доходарину) по чистом приходу од најмање 105 ф. а. вр. — што чини 10 ф. 50 н. (§. 6. b.)

6. Трговци, фабриканти или занатлије, којима је разрезан годишњи порез на чист приход од најмање 105 ф. а. вр, што чини 10 ф. 50 н. (§. 6. c. d.)

6. који плаћају годишњи порез најмање од 105 ф. ау. вр. по првом разреду 26. зак. чл.

од г. 1868 (то је порез на приход, н. пр. код закупника (арендатора) по закупној добити), или по другом разреду истога закона плаћају порез на годишњи доходак од најмање 700 ф. а. вр. (приватни званичници, који по истом закону плаћају доходарину барем на 500 ф. чистог прихода (§. 7.)

Али се код свих ових, што су споменути код бр. 1, 2., 3., 4., 5, и 6 захтева, да им је бар за прошлу годину разрезан државни порез на горе поменути приход. (§. 8.)

7. Необзирући се на приход могу бити бирачи чланови мађарске учене академије, професори, академијски вештаци, доктори (у правима, философији, лекарији и т. д.), адвокати, јавни бележници, мерници, ранари, дипломирани економи, дипломирани шумари, свештеници капелани, општински бележници, учитељи и настојници у дадиљиштима (Kinderbewahranstalt) у оним бирачким окрузима, где им је сталан стан.

За свештенике и капелане још се захтева да су као такви службено употребљени у којој црквеној општини.

Професори, учитељи, настојници у дадиљиштима (Kinderbewahranstalt) и општински бележници само тако имају бирачко право, ако су за своју службу по смислу закона именовани, изабрани или у тој служби потврђени. (§. 9.)

Б. Који не могу бити бирачи.

1. Који су под очинском, туторском или газдинском власти. Амо спадају трговачки и занатлијски ученици, исто тако и слуге и чељад у јавној или приватној служби, али амо не спадају економски чиновници. (§. 10.)

2. Војници, морнари, домобранци (хонвиди), који су у правој војничкој служби, или су као такви на допусту за време; али амо не спадају резервисте и хонвиди, који су по смислу 40. чл. §. 36. год. 1868 и 32 чл. год. 1873 позвани на контролну посмотру или привремено вежбање. (§. 11. 1.)

3. Послуживачи у финансија порезници и царинари (армицаја — §. 11. 4.)

4. Полицајни стражари (§. 115.)

5. Државна, судска и општинска стражарска момчад. (§. 11 4.).

Даље са своје привиле не могу бити бирачи:

6. Који су ради злочина или преступа или ради штампарског преступа назначеног у зак. од 1848 чл. 18. §. 6., 7., 8., 9., 10., 11., и 12., осуђени на затвор, док тај затвор траје. (§. 12. 1.)

7. Који су поради злочина или преступа у истражном затвору, који је одређен крепостном судском одлуком. (§. 12. 2.)

8. Који су осуђени по овом закону да губе бирачко право, за оно време за које им је одређено крепостном пресудом. (1. 2. 3.)

9. Који су запали у стечиште, за оно време док траје стечиште. (§. 12. 4.)

10. Који за ону годину, која је измакла пре пописа или поправке бирачке, нису платили управног (директна) пореза што су га требали платити у свом бирачком срезу.

Оне, што се спомињу код бр. 6., 7., 8. и 9., треба бирачки одбор да забележи у особити списак, мако ће моћи бити бирачи ако доцније задобију право за то, па га докажу пред попменим одбором. (Ако ко докаже да је опроштен затвора, да је стечиште престало, да је издржао казњу, да је изгубљено право бирачко наново задобио. §. 12. 5.)

Б. Ко може бити земаљски посланик.

За посланика може бити изабран, сваки који је бирач а навршио је 24. годину живота свога па је у бирачки списак гдегод уписан и зна мађарски језик као законодавни.

Не може бити изабран за посланика онај, ко је од времена, кад овај закон наступи, крепосном пресудом осуђен због убиства, похаре, паљења, крађе, јатаклука, лажног грађења исправа, превара, лажног банкротства, криве заклетве. (§. 13.)

Г. Како се доказује право бирачко.

1. Колико ко пореза плаћа, доказује се порезном књигом порезничком сведочбом, или изводом из пореске главне књиге (табеле о управном (директном) порезу.)

2. Властничко право на земљу или кућу (ако је сумња о томе) доказује се грунтовним извадком где има грунтовне књиге, или другом исправом, а количина земље извадком из књиге о земљарини.

3. Заједничка поседа или заједница у приходу доказује се или таквом исправом, која је већ служила за темељ поделе општег прихода.

4. Ако је какво непокретно добро на више властника у грунтовници, преписано, сваки властник има бирачког права, ако је добро тако велико или толико има прихода колико се у закону захтева од сваког да може бити бирач.

5. Заложено добро даје право бирачко ономе, који поседује залогу, донде док не приспе време кад ваља да се та залога искупи.

6. Ако ко у грунтовници, где је има, није као властник уписан, може ипак вршити право бирачко а) ако поседује непокретно добро; б) ако је властник добра по насљедном праву, или по каквом правном послу (н, пр. купио је добро и ужива га, а још га није преписао на себе) или ако је власт уредила поседу; в) ако ко докаже, да му се насљедство расправља, а ако нема расправе, да је наследни или правни посао, по коме хоће да се властништво добра пренесе, пријављен код власти ради пристојбине; г) да онај који тражи бирачко право, плаћа порез на непокретно добро, или да тај порез плаћа и други ко за њега.

Ово што до сада казасмо о праву бирачком, вреди у свему за слободне крал. вароши и вароши са уређеним маџистратом. А за сеоске општине вреди са овим разликама:

1. Осим Ердеља припада бирачко право онима који у великим и малим општинама поседују ¼ урбарске сесије или другу земљу од толике просторије као своју властбину или заједнички са својим женама, односно са својом малолетном децом ма да је земља на кога му драго грунтовно преписана.

Она се земља сматра да је равна у просторији са ¼ урбарске сесије, од које се исто толико порезе плаћа, колико у истој општини спада на ¼ урбарске сесије, на коју је најмањи порез разрезан.

Ако пак у којој општини не би било урбарске земље, то се узима најмањи пореза на ¼ сесије оне суседне општине у којој су прилике (одношаји), који пресуђују вредност земље највећма налик на прилике упитне општине.

У оним деловима разбојачене војничке границе који су спојени са бач-бодрошком, темишварском, торонталском и крашовском жупанијом, као и у северинској жупанији узима се да су 10 ланаца уређене (култивисане) земље са 1600 квад. хвати, а у средњо-солночкој краснанској и зарандској жупанији, у кеверешком дистрикту и у Јазигији и Куманији 8 ланаца по 1200 кв. хвати једнаки са ¼ урбарске сесије.

За уређену (култивисану) сматра се земља што је у вароши, башча, виноград њива и ливада. (§. 4.)

Даље по сеоским великим и малим општинама припада бирачко право занатлијама, који бар на једнога момка (помоћника) плаћају порез, па им је тај порез разрезан за прошлу год. (§. 6. д.)

Остало осим ових разлика што казасмо за вароши, вреди, како рекосмо, и за сеоске велике и мале општине.

Примера ради споменућемо понешто.

И овде немора бити земља преписана на онога ко хоће да врши право бирачко, нити је потребно да се на његово име плаћа порез, него је доста, да он са женом или децом ужива земљу.

Ако њих више поседују исту земљу за то могу њих више имати бирачко право, ако свакога део онолико износи, колико се захтева за вршење бирачког права.

Овде нам ваља и то споменути, да изван вароши за вршење бирачког права није доста да ко има кућу са три одаје, на које се плаћа порез него треба да има кућу на коју се плаћа порез по чистом приходу од 105 форинта.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА.“

У Госпођинци 2. фебруара 1875. Наша црквено-школска општина најмучнија је не само у читавој околини него, кад се узме у обзир број душа, скоро у читавом Српству. Она има три господске школске зграде, какових је и у вароши редко наћи, има красан парохијалан дом, има школски и црквени фонд од скоро 15 хиљада форинта има 254 ланца земље на једноме месту, за коју 18 фор. а. вр. по ланцу годишње аренде добива. Плаћа учитеље са 400 ф. осим стана и огрева, свештенство са 600 ф. подмирује све потребе школске и црквене тако да нико ни новчића од куће неплаћа, и опет претиче сваке године лепа сума, те главно огромно расте. Да је све по божијој заповеди, ни у тас ни о мироносању недајемо ништа, живимо тако рећи као немеш, бежи од свачега, али код свега тога у нас је овладао у црквено-школској општини раздор, и назадак, а то све са једнога човека, који хоће да свуда заповеда и владања је таког да ни за крчму није а не за општину, нуз то нема никакве свести црквене. Да се тог једног човека опростимо све би на бољак пошло. Лане га је главна скупштина са неморална владања у самој скупштини избацила, ове године је на ново изабран, сад незнамо шта Немо с њиме, реците нам, како да се скупштина опрости те чапасти, тог рђа, који јој подгриза мир и напредак. Протест је против његова избора на време поднешен. Није по §. 13. ни под судом ни истрагом ради злочина, нити има рачуна општини давати, али му је рад зло и убиство. (Решкрипт за таке крње ништа јасно не одређује, он у 14 § каже да се само

очекује, да ће се изабрати онаки лица, која су на доброме гласу и позната са своје црквене свести, али ми држимо, да кад то не буде, да онак има одбор који по § 18. решава приговоре, право искључити га из скупштине. Одбор ако је уверен о неваљалству тога човека нека те учини, а он нека тражи даље, па ће се и то питање расчистити код више власти. У.)

Петрово Село 28 јануара 1875. Овде је нова општина изабрана, изабрани су ваљани људи, но протест је од неколицине поднешен вишој власти. Досадања управа беше неуредна, контрола није могла добра бити, јер још нисмо вични на реду у скупштинама, за то вас молимо да нам набавите пословни ред, да престане једном надвикивање у скупштини. (У овај мах неможемо вам учинити по жељи но што ваљ тиштти то је и на другом месту, с тога ћемо у бројевима, што долазе саопштити пословни ред црквене општине новосадске, да га и по другим местима буде, нужно је врло да га свака општина има, јер без реда нема рада, али није чудо што се овде онде дешава, наше су општине црквене још младе, па тако је и на другим местима у почетку. Кад су у Србији завели општинске куће и зелене столове са чојом и звонцем уђу парничари у судницу у једноме селу, а суђаја их истера на поље, па онда узме звонце и зазвони. Кад уђу рекне им: тако треба, а какви се случајеви и на саборима догађају! У.)

Херцег Сушом 27 јануара. Наш честити учитељ позвао је преко Заставе све оне родитеље Србе, који имају глуво — нему децу, да му их даду за 6 месеци на приват, те ће онда с њима држати јаван испит а учиће их на матерњем језику српском читању писању, рачуну и то ове прве године бесплатно, само родитељи, да се постарају за кост квартир и одело. Ово племенито дело нужно је, да се зна и ради племенитости онога, који га се лаћа, а и ради невољника за које се стара, те пошто ће се даље чути кад се и у вашем листу огласи, то вас молим да примите ове редке у лист. Ко хоће да ближе о томе што дозна нека се обрати на г учитеља нашег Јању Бољарића у Herceg-Szölös- у Bačanyu), који ће да учи децу глуво-нему.

ПОДЛИСТАК.

БАБА НАСТИН КВАРТИР.

приповетка.

VII.

(Свршетак.)

Беше опет понедељак. Није ни чудо, има их у години 52.

Око 9 сахата изјутра почиње седница саборска. Посланици су се сви искупили и чекају на комесара, који по томе уђе у седницу, кад му се јави, да је патријарх већ дошао.

Седог Патријарха Рајачића беху издале ноге и слуге га на носила доношаху у сабор, али за то ипак није никада изостао из седнице саборске. Ноге му беху већ у гробу, али срце и душа са народом својим. Сузе ти потеку када видиш тог светог старца на носила, но не теку ти сузе од жалости, него од радости. Ми ђаци кад год смо дошли трчали смо да видимо тај свечан призор када старца патријарха уносе у сабор. То је било обично, када нису школски дани, а понедељак овај беше дан школски и нуз то патријарх долази нешто после 9 сахата. Али ђаци из баба Настиног квартира не беху више ђаци, они су истерани из школе, рад сабора су истерани па како да неђу на сабор, јер, да не беше сабора, не би ни они истерани били. Седница саборска беше врло важна. Тога дана одређиваху се границе покојној војводини. Неки посланици хоће, да се повуче међа донде докле су места већином српска, тако да буду Срби у гомили; комесар одобрава. Патријарха је већ и уво издало, он види да комесар повлађује говорнику и зна да то већ није добро апознаје и говорника, но да се увери окреће уво комесару и говори му: *вичи нечујем*. Српски седи патријарх сваком је говорио по српски *ти* и то се нама ђацима тако допадало, да смо му викали *живио*, али кад патријарх и комесару царевом *ти* каже, ту се тринут живио орило. Комесар почне јасније говорити, како он одобрава, да се међе војводини сузе, а патријарх, који хоће да војводина вата чак тамо иза Суботице и Темишвара, расрди се и громким гласом, као самодржавни император руски повика: ја од привилегија ни једне јоте не попуштам — е ту смо промукли вичући живио. Патријарх по гласу познаде, из чијих уста иде то живио, и окрену се секретару: Ту канда има

ђана, у школу. Секретар одговори тио, да то нису више ђаци јер су истерани из школе. Патријарх не чу, што му секретар каза, него му одговори. Знам ја да су они (патријарх је мислио да секретар каже, да нису ђаци.) него таки их у школу терајте. Секретар је опет мислио, да патријарх каже да он зна, да су они истерани, али он их прима у школу. Патријарх је врховни патрон гимназије Карловачке и ту поговора нема. Секретар прије нам, и каже нам да ми идемо у школу. Ми му одговорисмо, да ми нисмо ђаци више, а он нам рече, да нас је тиме патријарх натрат примио.

Ми одемо у школу, пријавимо се директору. Директор неверова нам, но пошље једног професора секретару патријарховом. Овај потврди што рекосмо. Директор се неусуди никада запитати патријарха што му би, да је своју писмену реч натрат узео, јер патријарх је потврдио писмено, да нас из школе изтерају

Куд ћеш веће радости тога дана него што беше у баба Настином квартиру, али нико не беше тако весео као солгабировљев син. И како неби; јуче му је тек баба Настина синовица казала у дворској башти да га воле а данас да се сели из Карловаца, овако остаје бар до ферија.

Ваљада нетреба ником изриком казивати, да онај ђак, који сеђаше у сеници у дворској башти не беше нико други него солгабировљев син из баба Настиног квартира, а оно девојче што заставе код њега синовица баба Настина, и ако вам није доста што сте дочекали да видите ко кога у овој приповедци воле, ево ћу вам и то казати, да је солгабировљев син после три године и узео баба Настину синовицу, да је данас честит професор у школи српској, да је баба Настина синовица, честита мати и домаћица а остали другови солгабировљевог сина?

Ни они нису лошији од њега. Један је на Цетињу, други у Београду, трећи у Новом Саду и т. д. али су сви вићени и чувени у читавом народу српском, а ако вам се допада ова приповедка, онда ћемо и то одати, да је и овај што пише ову приповетку био код баба Насте на квартиру.

Бог да јој душу прости!

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— Министар Бисо отишао је у Беч и поднео оставку краљу. Краљ је није примио док се нове министарство не склони. Тиса, вођа левице, Бартал друг Шенјеј, отишли су такође у Беч краљу, али ништо да се склони министарство.

— За Арадског владику изабрала је епархијска скупштина Арадска проту Мецијана.

— Књез црногорски иште од Турака, да поруше куле своје око Црне горе, јер војници турски у њима чине зулуме Црногорцима.

— Бечке новине једно доносе глас, да претерани народњаци у Далмацији спремају општине да писмено моле цара, када у Далмацију дође, да се сједини Далмација с Хрватском, а из Задра јављају, да то није истина, јер у Далмацији нема претераре народне странке, него само народна странка, која ће дочекати цара, као што круни свеглед деликију.

— Књез црногорски захвално је Србији што га је братински подпомагала у подгоричком питању.

— Народна скупштина у Београду наредила је да се страже на граници земаљској свуда дебанком и оружјем.

— На сабору пештанском већ од толико дана расправља се питање како да се помогне земљи. Решено је да се повиси порез на доходак но то неће помоћи, те се доноше спокојно, али задаће; јер баш онде, де се да што уштедити, ту нико не ће да штеди. Сироти граничари наши и о њиховој се коже таме зло ради. Ловајн је предложио, да се повиси порција у банској граници и сешко да неће успети.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Зараза здравља.) Један апотекар у Пешти дванут је мање ове године продао медицине него лане. Кад га запиташе, зашто је то, и он одговори: За то, што је окладала права зараза у здрављу, јер већ хрпаве године људи живе умерено те се не побољевају. Вино ти њи, ког апотекара је то зараза (епидемија) као је свет здрав.

(Општини Рудна) у Банату допуштено је да преко године држи два вашара 21. маја и 20. септембра н. р. и средом недељу пијацу.

(Сам крај) наредио је, да се против уредника „Граничара" Јозина Павловића биљет уредника Панчевца „Весића" и Петра Увелца, који је после панчевачког изборо отишао у Панчевцу страшну клеветицу Мађарима обустави даља истрага и овај је последњи пуштен на затвора, у ком је на правди Бога дуго лежао.

(За царем девет пута главом о дувар.) Јавили смо да је умро цар кинески, чија је читава држава видом обавдана, неће бити јамачно ником противно, да чуда, ради јавимо како се и за њиме жали. Ево овако: Губернатор разгласи, да је цар умро. Мандарини (поносни) одмах се у жалосно рухо обуку, па и шире на својим кућама жалку. Обични људи обрију главе, а мандарини и племићи, кад дође друго проклампација губернаторова иду у цркву и ту „чинопачалствујући" мандарни поичне: клечите! Сви попадају на колена. Онда опај прав заповеда: главом о дувар. Који су код дувара они о дувар и то три пут, а који нису они о патос. Тако бива у трипут и те је зима највеће жалости. Онда сви се пруже четвороношке на колена и на руке а главу на слоне на земљу. Старешина заповеда у запевку и сви заурличу. За један минут заповеди им се да ућуте и да иду сваки себи.

(Мађари Милетића не мрзе) више тако као до сад, јер виде да се обистинило оно што је Милетић прорицао, тако пишу из Пеште листу „Будућности" у Србији.

(За комесара) при обновн општине и магистрата у Осеку именован је светник Кршњани.

(Који парех има управљати парохијалним звањем.) Поште су власти политичне тужиле се министру просвете, да неваљу на кога пароха да се обрађају у званичним пословима, кад у једном месту има два или више пароха, то је министар 6. јануара о. г. обратио се на црквене власти да означе који парох де има водити парохијално звање, и да то пошљу дотичној политичној власти. По министарској наредби сад ће ући преко пата своје званичне ствари власти ма шиљати.

(Како Русима није завор.) Московско свеучилиште наименовало је владику Штросмајера за свога почасног члана. Како православни Руси пошљују ваљаног католичког владику, који није Рус, а Буљенцима је некима завор, што буљевачке новине „Субетички Гласник" волу Србе као браћу своју и кажу, не пита се ко се како крсти, већ чија му крвца грије прси, а ми кажемо не пита се ко је, него је ли ваљан.

(Је ли сиромашна Мађарска држава?) Двапаести део читаве земље у Мађарској државна је земља и опет се тужи да се неможе на крај изаћи. Државна има толико исто земље сирам осталог света, као и наши манастири у Фрушкој Гори, па и они се туже, а на колико земље поштено живе хиљаду душа, ту не могу них нет без дуга. Мађарска држава толико се задужила, да већ хоће да прода сва добра своја. У Мађарској има 15 милиона душа. Да узмемо да један милион душа држава, онда она има више земље за издржавање тога милиона него осталих 14 милиона за себе. Но још сви ти пестићет милиона плаћају данак држави, да она издржи онај милион, т. ј. војску, бесатере и т. д. и опет држава више има дуга него сви они 14 милиона заједно што плаћају.

(Четир милијона фор. пореза на наследство) плаћају Ротшилдови синови и те ће новце добити Аустријанци. И у том су срећнији од Мађара. А Ротшилдови синови што живе у Паризу платили су 43 милиона форината.

(Др. Вук Бакић), кога је сабор карловачки изабрао за инспектора за Славонију и Хрватску именован је за професора препарандије у Брагуљевцу у Србији. Влада Угарска није га потврдила за инспектора.

(Вођени при повлаку кроз места) у Хрватској и Славонији мора газда де су на стану вођници од стражментра доле за 16 н. дати по фунте меса са зељом без хлеба, у пределима с ове стране Дунава за 20 н. с оне стране за 18, у пределима с ове стране Тисе за 15½ н. с оне стране Тисе за 15½ н.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

на књижицу

„ГОВОР ЦВЕЋА"

коју је по најновијем немачком тумачењу превела **Анка П. Чобанићка**, издајем, задајући се у помоћ својих многобројних пријатеља и познаника, те овим позивам на предплату, која ће трајати до 20 марта о. г.

Цена је књизи, која ће бити штампана на лепој хартији и удешена тако, да се може у џепу носити само **20 новчића.**

Претплата нека се шаље:

У Нови Сад, гђи *Анки П. Чобанић.*

У Панчево: *Књижари браће Јовановића.*

У Вршац: *Браћи Стефановић.*

У Митровицу: г. *Павлу Пинотовићу.*

У Вуковар: *Јовану Ђ. Алексићу.*

У Беч: *Уредништву „Србадије."*

У Ковиљ: г. *Илији Марковићу,* пароху.

У Београд: *Књижари Вел. Валожнића* и главној *књижари Лазаревића.*

На Цетиње: г. *Сими Поповићу.*

Коју господу молим да се скупљања приме.

У Новом Саду 4. фебруара 1875.

Глиша Чобанић,
сина познати листоноша срп. нар. позоришта.

ЗВАНИЧНЕ ОБЈАВЕ

НА НЕМАЧКОМ ЈЕЗИКУ

излазе од 1. фебруара почињући двапут на недељу, као сепаратан стручно уређен додатак угарског „Централног листа" (Ungarisches Centralblatt) и то објаве у сабору проглашених закона, наредбе кр. уг. владе и централних власти; даље ћемо доносити стручно у рефери извод из званичног листа „Будапешти Кезлеј" као објаве, позиве да се пријаве они, који имају на исто право наслеђства, стечаје над имањем и управљени службама, амортизације, куренде, протоколирање фирама, брисање, разпис за оверте, да се изда или узме што у радњу.

Наше новине, које су општинама, адвокатима, трговцима, инфераптима, и подузимачима од преке потребе, коштају годишње 8 фор. на по године 4 ф.

Пренумерација се шаље: администрацији „Угарског централног листа" у Буда-Пешту, Золтан-улица бр. 2. (Administration des „Ungarischen Centralblattes" Budapest Zoltangasse Nr. 2.)

О Г Л А С.

КУЋА Арона Тапавице у Надаљу крепом покривена са три собе кујном и шпајзом, заједно са авлијом и баштом од по јутра земље и питалом, к'у **Чуругу Тоше Тапавице**, кућа са шиндром покривена, са три собе кујном и шпајзом, авлијом и баштом скоро три четврти јутра на лепом месту, две стотине фати од Тисе продаје се из слободне руке. Условија се за обадве куће могу добити код обрлајташта **Тоше Тапавице у Чуругу.**

КУЋА са шиндбирдујом, дућаном, подрумом, магацином за ситну рану, котарком од 12 ватри, шупом, баштом код куће и у њиву од ½ јутра, ко има волу узети нека се уђита код тутора **Јакре Ивковића и Марије Ивковићеве у Сакула.** 1—2

ЗАЈАМ коме треба на непокретна добра по 6%, под најбољим условијама, нека се обрати само једном кореспонденц-картом на „Општи прометни завод у Сентомашу, (Бк. Tamás.)

ВЛАСНИК „ВАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Панта Поповић.**

Српска народна задружна штампарија Новом Саду 1875год.

БРОЈ 7. У НОВОМЕ САДУ, 13. ФЕБРУАРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке недеље на читавом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу: на годину . . . . . 3 фор. на осам месеци . . 2 „ на четир месеца . 1 „ за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧИШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ШАЈКАШИМА.

Већ неколико је времена, како постоји у шајкашком углу „газдинска задруга“, коју створи својом муком блаженене успомене Мијајло Крстић, човек од рада и поштења, не по дреки већ по дели.

Са његовом смрћу много смо покопали, али све не, још је ћетиња међу потомцима прногa (цара) Ивана. Кад их неистребиште на Ваги, још ће мање међу Тисом и Дунавом.

Јунаци од Илока и Сланкамена (из турских бојева) Вилова и Будисаве, ако им је и узет мач из руке, ваља рала и српа да се лате, да покажу, да су они исти стари на пољу газдинства и просвете, што негда бијаху на крвавом бојишту.

Неће њих утаманити крупови — већ трутови. —

Заото на ноге си браћо! те ударите путањом вредног похођника Мијајла Крстића, коју вам је јасно обележио, а то, неуморимy радиност, неподрмнуто поштење и устрајну дурашност на путу газдинства — које води честитом благостању.

Оживите успавану „Задругу!“ Са новим прамаљењем нек настане и нов рад, нов живот, док је снаге и док је времена, докле не покупе они што је ваше, који су плакали на рекама вавилонским, Лаби и Мајни.

Турчили вас, неистурчили, швабили вас, непошвабили, а понајмање ће помађарити, но ће преузети рала и волове, те поорати цесареке друмове, они, које са Јордана прогоните.

Заото што пре, главну скупштину „шајкашке газдинске задруге“ што више чланова што мање говора, што више рада, што више подзадруга, што више отворена врата, да и Ван-Шајкаши могу учествовати, без политичне боје и смицалице, па кад немогоше наудити хоффкригерати, вала баш неће ни феишпанн.

Честитом раду сви су пути отворени, честити раденик свагда је добро дошао, најпосле честити ради и на сваком месту може постојати; па ма било у коме погледу.

Скупштину и на скупштину.

Један зачасни члан.
шајкашке газдинске задруге.

ЦРТИЦЕ ИЗ ИСТОРИЈЕ.

од

Светозара Савковића.

ОМИРОВЕ ПЕСМЕ.

Сваки народ има песама. Што је даровитији народ, то су му песме лепше. Певачи песама, песници деле с народом радост и жалост. Је ли народ у невољи, песници га теше, они му песмом болове ублажују. Дође ли земан, ваља ли војевати, песници га храбре и одушевљавају, они га подстичу, да смело корача у свети бојак за слободу. Почини ли јуначка дела, песници их опевају, они их у песмама славе, чувајући им успомену од кодена до колена.

И јелински народ имао је песама и песника. По најславнији јелински песник био је — Омир. Као српски народни песници тако је и Омир био слепац, али су му песме тако дивне, да им се свет данас још чуди и диви. Омир у својим песмама пева о рату Јелина противу Троје, града у Малој Азији, и о томе, како су јелински јунаци враћали се у своју домовину.

Јелини су од вајкада имали свој верозакон. Они су веровали у разна божанства

имајући своје верозаконске установе и обреде, којих су при богослужењу држали се. Но ове установе и обреди ни су ни кад толику важност добили, као у источних, азијатских и африканских народа. У ових је вера тако маха отела, да поред ње друге гране душевне радње људске нису могле корена ухватити. Верозакон је сву снагу из земљишта Азије и Африке извлачио, те за науку и уметност није остало довољно сока, довољно хране.

Сваки народ имао је своје свете књиге. У овима било је написано све оно, што је он веровао. Те су књиге биле путеводи, који су га руководили, да се у среће не понесе а у несреће не поништи. Таки свети законик, така света књига је за Хришћанина — свето писмо, библија. Што је за Хришћанина свето писмо, то је за Перзијанца вендавеста, за Израиљћана књиге мојсијеве, за Мухамеданца коран.

Јелини нису имали ни вендавесте, ни корана, ни библије. Они су имали — песме омирове. Ове су им замењивале свето писмо. Ове су за њих биле књиге староставне, које су у среће и несреће превртали, тражећи у њима савета. Из ових су учили се животу и обичајима народним. Из њих су научили се пошту одавати јунаштву, угледати се на узор-дјеље, а презирати, мрзном дисати противу издајица и душмана земље и народа. Овим песмама задахнуо се цео народ јелински, те је на бојном и политичком, на научном и уметном пољу почињо дела, којима се сваки дивити мора. Може се рећи, да није било омирових песама, не би било јелинске, да није било јелинске, не би било европске нити светске образованости.

Она јуначка песма омирова, у којој пева о рату Јелина противу Троје или Илијона, зове се *Илијада*. А она, у којој прича о повратку јелинских јунака, нарочито Одисеја, зове се *Одисеја*.

У Илијади приповеда се, како је Парис, син тројанског краља Пријама, дошао у госте шпартанском краљу Менелају, па му одвео жену Јелену, најлепшу женеку на свету. Менелај науми да се освети, па позове у помоћ брата свога, микенског краља Агамемнона и још многе друге по избор јунаке. Међу овима беху понајбољи Ахил, господар Мирмидоната у Тесалији и Одисеј, господар Итаке, најлукавији од свију јелинских јунака. Искупише се у Аулису, пристаништу у Вајотији. Војске је било ето хиљада а лађа преко хиљаду. Требали су само поспешна ветра, да се навезу на пучину морску. Артемида, богиња лова, срдила се на Агамемнона, војводу војски, што јој је убио срну, па не хтеде дати дотле поспешна ветра, докле јој Агамемнон на жртву не принесе Ифиђенију, ћерку своју. Овај се већ склони, али се богиња смилује, па подметне кошуту у место Ифиђеније, а ову однесе у облаку на острво Таврију, да јој тамо служи као свећеница.

Јелини добију поспешна ветра, па се крену, те дођу на обалу Мале Азије, извуку лађе на суво и отпочну рат противу Троје. Овај је трајао десет година дана. Овде се није тукла толико војска с војском. Овде су по најваше мегдан делиле по избор делије јелинске и тројанске. Најславнији мегдан био је међу Ахилом, најбољим јелинским и Ектором, сином Пријамовим, најбољим тројанским јунаком. Ахил се неко време није хтео борити, јер се срдио на Агамемнона, што му је узео робињу Бризејиду, али кад му Ектор убије најприснијег пријатеља Патрокла, плане он као огањ живи, навали на Тројанце, сукоби се с Ектором, убије га, привеже га за коња вукући га тако три пут око Троје. Но и Ахил беше лоше среће. Тројанци га домаме обећавајући му за жену Пријамову ћерку Поликсену, и Парис га погоди у пету, једино место, где се могао ранити.

Јелини не могоше јунаштвом заузети Троје, јер Тројанци беху исти таки јунаци, а добише помоћи од Дарданаца, и од других суседних народа. Они дакле науме заузети је лукавством. Ту се Одисеј показа као најдосетљивији од свију. Он предложи да се начини један велики дрвен коњ, па да у њега уђу понајбољи јелински јунаци, и да га за успомену Тројанцима на дар оставе. Савет се усвоји и Јелини се бајаги крену кући. Тројанци одвуку коња у варош и ноћу изађу сакривени јунаци, даду знак својима, који нису далеко били, отворе им капије и ови појуре у Троју, те Тројанце које посеку које у ропство одведу, а Троју разоре.

Ни јелински јунаци не прођу много сретније. Мало који да није при повратку љуто пострадао. Најпише се напатио Одисеј. Ово лутање описано је у Одисеји. Полазећи од Троје доспе Одисеј прво на трачку обалу, у Јевропи. Одавде залута у Африку, за тим у Есперију, која се данас зове Сицилија. Овде у ватреноме брду Етни живљаху Киклопи, дивови. Одисеј доспе са својим друговима у пећину Полифема, који је имао само једно око на челу. Овај прождере шест другова одисејевих, и он се сам једва спасе, по што је Полифему око једно избио. Но сада га гоњаше Позидон, бог мора и отац полифемов. Бадава Одисеј доби на соловом острву мешину, у коју све ветрове сабије. Већ беше

близу постојбине Итаке, кад дружина отвори мешину, да види, шта је у њојзи. Ветрови изађу из мешине, и баце Одисеја опет у Сицилију, Лестригонима, људождерима, који му полупају све лађе осим једне, на којој дође на острво Еју, где је живела врачара Кирка, која му све другове у свиње претвори, али кад је Одисеј убити хтеде, врати им она опет људски облик. За тим оде он у подземни свет, где му један пророк предскаже, шта ће му бити до пролетка. Ту је видео ад, пакао, и рај или јелисејска поља. Кад се врати из подземног света, наиђе на Сирене, женске, с главом девојачком а осталим телом као у рибе. Ове умиљато певају, па маме путнике у вртлоге морске, Скилу и Харибду, два чудовишта, која свакога прождеру. Одисеј да се везати за катарку и запуши уши, те тако сретно прође. На мору изгуби и последњу лађу, и исплива после девет дана на острво Огигију, где проведе седам година код виле Калипсе, која му обрицаше да ће вечито живети, само да код ње остане. Једна на последак по налогу бога Зевса пусти га, и он помоћу Фејака дође после двадесет година дана на Итаку, своју постојбину, где га је очекивала верна жена му Пенелопа, која није хтела да се удаје, ма да су је просили силни просиоци.

Ми наведосмо овде садржај Илијаде и Одисеје, јер ове песме имају толике важности по просвету људску, колико ма који други историјски догађај. Ако и није све истина, што се овде приповеда, ако и није могуће да богиња Ифињенија у облаке однесе, ако и нема дивова, па још са оком на челу, ако се и не могу ветрови у мешину сабити, нити има врачаре, која ће људе у свиње претворити, као што се не може ни судба прорећи, нити има Сирена, Скиле и Харибде, ипак је оно, што се у тројанском рату приповеда, у главном истинито. Овај рат значи борбу Јелина, који се селиште у Малу Азију, противу тамошњих староседилаца. Дрвени коњ значи лађе, помоћу којих су Јелини отишли у туђу земљу, па се тамо настанили.

ПОСЛОВНИ РЕД

за главну скупштину српске православне црквене општине новосадске.

По обећању у прошломе броју саопштавамо горњи ред без многих примедаба, пошто држимо, да је доста јасан, но примећујемо, да се даде према околностима и попунити или изменути.

Није нужно, али неби згорег било да се и административном одбору знања ради саопшти, јер ће код наших људи тиме веће важности имати, кад се каже да је био пред вишом влашћу. Ево тога реда:

I. О држању и сазивању црквене скупштине.

Чл. 1. Црквена скупштина држи се редовно сваке године месеца марта и месеца октобра а ванредно када то местни црквени одбор за потребно нађе. (§. 21. кр. ур.)

Чл. 2. Скупштину сазива председник или подпредседник.

II. Како је састављена црквена скупштина и како доноси одлуке.

Чл. 3. Скуп изабрани обштинара и одборника новосадских чини црквену скупштину.

Чл. 4. У скупштини председава председник или ако он неможе подпредседник.

Чл. 5. Да може скупштина ваљану одлуку донети, мора у њој осим председника најмање једна трећина скупштинара бити.

За дознати број скупљених чланова, нужно је да се пре одпочете скупштине списак општинских чланова прочита, и присутни чланови забележе.

Чл. 6. Сваки члан има право и дужност на главну скупштину долазити, по томе се сви чланови у скупштину позвати морају писмено пре 8 дана са означењем предмета за претрес.

Чл. 7. Скупштину отвара председник или подпредседник, пази на ред, као и на то да се одржи дневни ред саветовања и изриче скупштинске одлуке.

Чл. 8. Ако се која скупштина за један дан не сврши, него се мора наставити, то се сматра као да је једна скупштина.

Чл. 9. Црквена је скупштина јавна.

Чл. 10. Одлуке се доносе релативном већином гласова присутних чланова, у колко за поједине случајеве није друкчије установљено. (Релативна је већина: Кад се сакупљени поделе на три четир странке при гласању, која странка има највише гласова. На пр. има 50. чланова. Двадесет су за једно, 16 за друго а 14 за треће. Онда је релативна већина оних 20. У.)

Ако се приликом гласања на какав предлог гласови подједнако поделе, решава председников глас. (§. 25. кр. ур.)

Чл. 11. Против одлука скупштинских нема ни један члан право протестовати, али може захтевати, да му посебно мнење у записник уђе.

Чл. 12. Одлуке донесене за време трајања које скупштине, нити се могу у тој скупштини преиначити нити пак уништити.

Чл. 13. Непримљени предлози могу се тек на првој редовној скупштини поновити.

Чл. 14. Одлуке скупштинске издају се свима, којих се тичу, званично.

III. О дневном реду.

Чл. 15 Сваку скупштину отвара председник или подпредседник читањем предмета о којима ће се већати.

Чл. 16. Предлози, који се тичу предмета о којима се већа, морају се омах предузимати, осим ако главна скупштина не нареди, да се одбаце или одгоде.

Чл. 17. По свршетку редовни предмета, може сваки члан предлоге чинити устмено и писмено, ал ће му се предлог тек онда уважити, ако га у том најмање пет скупштинара подпомогну, а главна скупштина решава хоће ли се одма у претрес узети.

Чл. 18. Записник подписује председник, одборници, и онолико других скупштинара колко их од скупштине на то одређено буде, са перовођом; и то, ако за време трајања скупштинске бити неможе у идућој седници одбора. (§. 28. кр. ур.)

IV. О реду и говору.

Чл. 19. Чланови говоре по реду пријаве. Чланови се пријављују за говор перовођи, који ће их прозвати по имењце, кад на којег од њих ред дође.

Чл. 20. У једном предмету сваки члан може двапут говорити, ал по други пут тек онда, кад се сви за први говор прибележени говорници изређају; само предлагач има право пре него што се изрече решење за свој предлог још једном говорити, а ако би га хтео натраг узети и преко реда.

Чл. 21. Могу тражити у свако доба да говоре: 1. који предлажу, да се на дневни ред пређе, 2. који желе одговорити на лична нападања или учинити какву личну примедбу и 3. који хоће да се позову на пословни ред.

Чл. 22. У реч могу ући, с допуштењем председниковим само дотични званичници, ако хоће ствар да разјасне, али то мора веома кратко бити.

Чл. 23. О папира што читати забрањује се, осим ако би то биле какве белешке, на које би се морао говорник позвати.

Чл. 24. Предлагач може свој предлог у свако доба натраг узети, али ако га којод усвоји, наставља се већање о њему.

(Свршиће се.)

У ОПШТИНСКОЈ КУЋИ.

Бележник чита на заповести о бирачком праву.

(Наставак.)

А. О средотачном одбору.

1. У оној области или вароши, која има право послати посланика на сабор, одредиће се средотачни одбор, који ће састављати и исправљати списак бирача. Председник је томе одбору областни или варошки први поглавар или његов законити заменик (у вароши градоначелник или први сенатор.)

2. У области или вароши, која има један бирачки срез, има одбор осим председника 12 чланова, где има два бирачка среза, 16, а где има три бирачка среза, 24 члана, а где има више од три бирачка среза додају се још сваком даљем срезу по два члана више. Тај средотачни одбор ваља тако саставити, да се из сваког бирачког среза бирем по два члана изабере (§§. 17 и 18.)

3. Члан средотачном одбору и изасланству (повереништву) што ће пописивати бираче и купити гласове, може бити сваки онај који је бирач у оном срезу, на који се простире радња одборска; даље у областима може бити изасланству члан сваки онај, који по овом закону врши бирачко право. (§. 19.)

4. Чланове средотачног одбора бира областна или варошка скупштина релативном већином гласова на три године. Ако који члан умре или изиђе из одбора, најближа скупштина бира за остало време новог члана на његово место. Изборе пак треба на таково време одредити, да нов члан, пошто се наврши 3 године, одмах може почети своју радњу као члан одборски. (§. 20.)

5. Чланови средотачног одбора, као и чланови изасланства што пописује бираче и купи гласове, полажу (у 21. §. овога закона одређену) заклетву да ће свој посао верно и савесно свршивати. (§. 21.)

6. Средотачни одбор бира између себе бележника и о своме већању пише записник, у који се бележе и сви присутни чланови. Један примерак тога записника остаје у писмохрани, а други се шиље министру унутрашњих послова. (§. 22.)

7. Што се тиче језика, који ће средотачни одбор у свом унутрашњем руковању посла употребљавати, за то вреде правила чл. XLIV. од 1868. (То је: закон о равноправности народности; §. 23.)

8. Средотачни одбор држи своје седнице толико пута, колико је потребно да сврши свој посао, што му је одређен у овом закону. У прву седницу позива председник чланове особитим позивницама. У варошима ваља да се распошљу позивнице на 3 дана а по другим областима на 8 дана пре седнице. Но у изванредним случајевима може председник и без одлагања сазвати чланове у седницу. Да се може донети одлука потребна су 4 члана онде, де одбор има 12 чланова, а иначе 6 чланова. Председник гласа кад се на једнако поделе гласови. (§. 24.)

9. Седнице како средотачног одбора, тако и пописног изасланства јавне су. (§. 25.)

10. Средотачни одбор дописује са министром унутарњих послова, судовима, властима, телима, (корпорацијама) и појединцима непосредно. Апелује се на крал. курију, ако се тиче бирачког права по §. 50 изб. закона (где се говори о рекламацији); а на министра унутрашњих послова у случајима, побројаним у §. 34. и 107. истог закона (где се говори о порезу на урбарску земљу. (§ 26.)

11. Министар унутрашњи послова надгледа, како да се врши овај закон, и издаје упутства и наредбе средотачним одборима. (§. 27.)

12. Исто тако министар унутрашњих послова расправља питања о вршењу овог закона у смешаним изборним срезовима, које заједно састављају жупанијске општине, са једном или више варошких општина, пошто саслуша оне које треба (§. 28.)

Б. О списку бирача.

1. Бирачи се пописују и сваке године исправљају званично. Ради тога средотачни одбор сваке године одређује изасланство од 3 члана за сваки изборни срез и назначује време, за које изасланство треба да сврши свој посао за цео изборни срез. §§. 29. 30.)

У оним изборним срезовима, који су састављени из једне или више слободних краљевских вароши и из општина, што припадају једној или више суседних области, средотачни одбор сваке области бира по два члана за изасланство што пописује бираче. Ако се у овом изасланству у каквом питању гласови на једнако поделе, онда у сваком поједином случају један члан привремено иступа из одбора, што се коцком одређује, и питање се прекида већином гласова осталих чланова. Кад се питање прекине, онда чланови изасланства опет заједно раде (§. 31.)

3. Председник пописног изасланства одређује дан кад ће се започети попис. Тај дан мора бити у оном времену које је одредио средотачни одбор.

Исти дан мора се објавити преко општинског старешинства на уобичајен начин на 8 дана пре почетка избора.

Одређени дани за попис морају се тачно обдржавати, а ако би се нашле какве неуклоњиве сметње, одређују се нови рокови такође на осам дана пре. (§. 32.)

(Наставиће се.)

ИЗ ПРИВРЕДЕ.

ШТА НАМ ВАЉА РАДИТИ.

(ПРАВО ПРЕШТАМПАЊА УЗДРЖАНО.)

(Наставак.)

Месеца Фебруара обично сеје се: јарица, јарик јечам, зоб, вика (љањик), сочиво, обична угарска детелина.

За сво ово сејање ваља да је орање дубоко но уска бразда, земља чиста и промрзнута. Ваља сваки усев добро продрљати, повлачити и поваљати.

Од олајни ствари може се овога месеца мак, ђумбир, лан и риљ (Leindotter) посејати. Ко сеје ове ствари несме дубоко затрпати, но само ваљком или овцама претапкати. Затрпано семе у море је бачено.

Јарица што раније то боља, што и јарик јечам, зоб ако је могуће пре мученика то је напреднија, остале трговачке ствари, може онај сејати, коме није стало до ланац — два, и до нешто мало семена.

Кад баба Мија, Штева и Гаја притера у ред своју чељад, да требе и плеве, да реже и млате, онда би му препоручио да се лати и трговачки семена, јер од њега селак белгијски и холандески није у глави но само у рукама утекао, т. ј. незна он више, но само вреднији је.

Али ко може пити, може и радити. —

Сејући јарицу ваља добро пазити да унутра није зоби и горушице, јер ова оба семена пре клијају, но јарица, пак оће право семе, да овладају, да утамане.

Исто је и на јарик јечам пазити.

Зоб је најбоље што раније посејати, и то на јесење орање, ако је у фебруару ма у које доба, ако је у марту, на ново орање, и то с вечера, на пролетње орање без добре гвоздене дрљаче, и ваљка, није на њиву ни излазити, јер добро дрљање и ваљање више вреди, но најбоље орање.

Гагрицу — вику — лињак, ваља сејати што раније то боље, што дубље затрпати, што боље повлачити и поваљати. — Јер вика је за коње најбољи гостилник и јеловник.

С граорицом иде сочиво на пореду, само му треба снажнија земља. Сочиво се сеје за људе и коње, за употребу људи реће се сеје да крупније буде, за коње што чешће, да више сламе, да више зрна ал ситнијег баци.

Обична (мађарска) детелина, сеје се на јакој, чистој земљи, орање мора ситно бити, житном или јечменом плевом помешано, дрвеном дрљачом дрљано и лаким ваљком поваљано.

Исто важи за мак, ђумбир, лан и риж. Код ови семена нарочито пазити је да што чистије буде, јер дуго у земљи лежи, а коров за поспешно време не пита.

Ко је вољан за зоб и вику ђубрити, задњи је час куциво, јер после фебруара може га употребити под кукурузе, пропу и угар.

За кукуруз би му најсавестније препоручио.

Емил Чакра.

(Продужиће се.)

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

(Недељни извештај Ст. Георгијезвића. У Будим-Пешти, 9. фебруара. 1875.)

Цина зима о којој смо одовуд јавили, рашириала се по читавој земљи и нарочито јужне провинције у земљи јављају за јаке нејавице, те је усеве дебео снег покрио и ови су од зиме напасти сасвим сачувани.

Наши економи, немају дакле узрока тужити се на време, и сад ваља само да се надели, да не наиђу напасне напице, него да прелазак из зиме у пролеће буде уредан.

Радна са раном пшла је и ове недеље, као оно и прошле — мало се промењо — а цене старе. Промет износи 70.000 Ц. Ц.

Термини су цену подигли, за пролећну пшеницу свршене су погодбе за 4 ♦ 54—56 по Ц. Ц.

Кукуруз се свршиће држи, банатски за Мај Јуни 3 ♦ 27½ 30 н. Мађарски 3 ♦ 11—13. н. Ц. Ц.

И Зоб се већма тражи. Бачка за пролеће 1 ♦ 3—4 н. 50 бечких фун.

За потрошак:

Шеница 80 фун. 5.25—35, 82 фун. 4 ♦ 40—55 н.

Раж 78—80 фун. 3 ♦ 50—75.

Јечам 3 ♦ 72 фун. бечке.

Кукуруз банат. 3. 5. н. Ц. Ц.

Зоб 1 ♦ 85—97 ½.

Маст 41—44 зор. бечка цента с буретом.

Сланина до 35 ♦ ван сланина до 42 у сланину сушена, бечка цента

Шљиве босан. 15 ½—10 ½. Српске 13½—14 беч. н.

БЕЛЕШКЕ.

— **Да железница Пештанско-Земунска иде преко Ст. Миклоша, Калоче, Баје Сомбора, Новога-Сада и Карловаца у Земун сложили су се 2 о. м. у Сомбору најимућнији људи и трговци да моле владу за то и позивају и оне општине, којих се тиче, да им помогну.**

— **За занатлије, који у Романији (Влашкој) посла траже.** У Романију иду многе занатлије и занатлијски момци нарочито из Аустро-Угарске те их се толико намножило, да не могу да добију радњу па немајући трошка да се натраг врате, пате се и пропадају немилице, То је дало повода занатлијској задруги у Букурешту да ради опомене и обавештаја у једноме писмену ово разгласи:

1. Занатлије, које немогу у Романији посла наћи ово су: рудокопачи, чешљари, пилачи (цинелири,) котарничари, тикачи, салери, рукоделци и свилари, копчари бронзари.

2. Занати, којих сасвим нема или их врло мало има, но желити је да их буде, и који би кад је страпац ваљан и нешто капитала има, могли му лепу крајцару донети ово су: пиштори, гвожђолије, бронзари, (што праве пегласје) бојадичари (фарбари) појасари, ксилографеи.

3. Занати код којих ваљани помогачи (калфе) скоро јамачно могу рачунати да ће посла добити ово су: Бронзари, пушкари, стругари (тракслери, чибукције) бачвари (пинтери), турнијаши, златари (кујунције) сликари (молери) казанције (телекције), ковачи, бравари (шлосери), лимари, шеширције (што свилене шпшире праве), тапецирери, (каетанције) столари (тишлери), сајције златари, и посластичари (шећер лемције, сахаропласти дулчати.)

— **Лишће од бреза може се за модроње и јагутке на диванима употребити,** јер траје 6 до 7 година, само га треба у јесен пре мраза покупити и добро осушити.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА.“

И. Кнез, 30 Јан. — Да се види како је Србину у овоме месту молим вас, да саопштите ову нашу жалбу епархијској конзисторији. „Ми најпонизније долеподписани, који станујемо у овом од постанка и по имену Кнеза нам бабајка овејаном српском месту, дочекасмо данас тешка времена, допануесмо јада и невоље, од наше браће Романа; докле ми молимо власти за помоћ, дотле Романи отеше нам нашу стару српску школу и заједничку мешовиту сву школску земљу и башту; закинуше нам много од старога црквеног реда, преведоше већ много од наше браће и једнако још превађају по ког несвесног и у овој деобеној борби сусталог нам брата на своју страну, и ако тако и даље устраје без сваке запреке од стране власти, сва ће нам од праћедова у аманет заостављена добра Романи присвојити; а где нема добра нема ни живота и закон нас заостаје само тужан спомен: да се овде србину на невољи нико у помоћ не нађе!

На ни тога присвојеног блага нашег још није доста Романима, него прегнуше сад, да и ону српску веру и утеху у нами угуше којом нас је мајка одојила, да српски свеци Србину помажу! Нама је и сад још драга и мила успомена, која нас подсећа, како наши стари у тихој побожности свечковаху тужна дана Видов-дана, мајку Анђелију, наше свете Краљеве и светога Саву, на се и ми држасмо тога лепог нашег обичаја, а особито о свет. Сави било је код нас увек од како памтимо, велика јутрења и света божија литургија као ма на који велики празник, јер има и за њега књига и икона да се поје и велича као ма који други велики светац. Тако и ове године урамисмо ми, спремисмо се и готови чекасмо, да нас звоно позове па јутрење, — већ прошло беше пет сати, обично време звонења о великим празницима, прође и пола на шест, ал никако да звони, излазисмо на двор, прислушкивасмо, ал све још глуво доба, — тек из далине из околних села Варјаша, Кетеља и Мал. Вечкерека чуо се тихи разлегајући се глас милозвучних звона и потиљо одјекивајући тутањ топова, а нама тешки камен пану на срце и задахнусмо из дубљине душе наше, помишљајући: Боже благи, како се то дивно слави свети Сава по другим местима, од ранка преко целог данка, а код нас још така глува тишина влада, као да смо одључени од осталог света и као да ми нисмо једноверна и једноверна браћа са тим нашим суседима, што тако лепо светкују дан светога Саве! Но и ми не могосмо срцу одолети, но површисмо са свих страна и упутисмо се и без звона ка цркви, ал црква наша затворена ћути, и учини нам се као да тужна и суморна оплакује нашу судбину и као да нам вели: ој Србине шта си дочекао, у Павловој старој кнежевини, негда лепој твојој дедовини! А нама од тог утиска да препукне срце у грудима. Чекасмо око цркве читав сат на киши и зими, е да ће се попо можда предомислити и доћи да служи. Ал тамта је нама нада и чекање било, црквењака нема, попе нема, јутрења нема, и кад разабрасмо и разумесмо да капелан неће да служи, а ми онда никуд ни камо, но стегосмо срце у грудима, у души кипећи гњевом и гушећи се тугом и жалошћу, разиђосмо се својим кућама.

Тако ми ове године не имасмо светога Саве, јер романски свештених капелан, коме је у чреду нас, није хтео служити. Још смо и то дознали, да тај капелан у српском протоколу крштених, своја крштења романски уписује.

Стога најпонизније молимо велечасну епарх. Конзисторију, да наволи овдашњега пароха и сина капелана му на одговор позвати: зашто не служише о светом Сави и за што тим и подобним поступањем, одступају од status quo — а дојакошњег реда који се записником делегационе комисије од год. 1872, до коначне деобе одржавати налаже, и да се они у границе звања своја сузбију и на тачно вршење својих дужности у будуће строго упуте. О најдубљим високопоштовањем остајемо и т. д.

У Кнезу 19 јануара 1875. (Следују 33 подписа.)

ПОДЛИСТАК.

СТАРА КАЧАРА.

Сред села К. диже се пуста дрвена зграда, на звана „стара качара“. Сељаци зазиру од ње, јер веле ђаволи с' њом баратају. А старе баке, кад би поред ње прошле, из свег срца трипут би се прекрстиле шапућући: „Буди бог с' нами“.

Скоро сваке ноћи, чује се у њој као да неко клобара. И нема сумње, да то ђаволске траге раде.

Храбри момци заверише се једном, да морају дознати, каквих зли духова у њој има. Сваки се наоружао; који ножем, сикиром, вилама, грабљама, косама, једном речи шта је ко зграбио то је понео.

Јуначки уђоше унутра, а кад се зачу она тајанствена дупа, претрнуше, испусташе оружје, па безобзирце — беж.

Бадава немоћ се човек с' ђаволом клипка вући.

Ди је село, прело, ди се скупе праље, шваље, да мало „проћеретају“ по крчми и сувача, главни се разговор води о „старој качари“.

Стари људи потврђују, да су то душе

„повампирених“, и сви држе да је то цела истина. Млађи се претворе у ово, па слушају што старији зборе, а онда да их секиром тераш да без свеће у подрум иљ' ма где иду, за живу главу неби смели. А кад би која сека баш морала да иде, то би ко без душе дотрчала, и у највећем страху изјавила би, да је видела, вилу вештицу иљ' друго што.

Ал' сав овај страх мого се под купус бацити, спрам страха лепе Маре. А није ни чудо, њихова кућа била је баш преко пута од „старе качаре“.

Једном је одлежала три месеца, кад је видела баш на врх качаре „вештицу“.

Било их је и таки, који ни мало незазиряху од „качаре“ као н. пр. чика Симин Штева, ал' тих је било као кукоља у чистом житу прошлога лета.

Штеви се допа'не Мара. Ал' не да је играла једне недеље коло, нег' мислиш, међ вилама је била. Штева је све уздисао, па је и заволео.

Заволео па и запросио.

Све молбе, сва преклињања беху залудна, он доби кошар.

Кошар добити, па још таки момак као што Штева беше, то је већ преко јего.

Кад је Штеви догорело до ноката, намисли да се упише у ђаволски рабош, па куд пукло да пукло, само Мара његова мора бити.

Он ће да иде у „стару качару“, да се са ђаволима погоди, и да на јуриш Мару задобије. Што мислио то и учинио.

Задене нож за чизму, буктињу у руку, па у „качару“. Дође до врата, све грми у њој. Стане па се замисли: дал' ће, иљ' неће.

(Свршиће се.)

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— Шездесет и четир члана скупштине београдске поднела су предлог, да се у нечем имене устав немачки.

— Већина народне скупштине у Београду, жели да држава узме себи манастирска добра. Но за сад је поднешен предлог, да се манастири преобрате у цариске, и само нек манастира да остану калуђерима, док их још има, за уточиште.

— Доходак за годину 1875 по рачуну министра финансије у Србији износе 36, 220. 000 гроша пореских (један грош 20 п.) Издатци 36, 810, 940. гроша пор. Не тоне 49, 000 гр. пор. суишкса.

— Још се незна ко ће бити нови министри у Пешти. По повиву Царевом био је у Бечу и Тиса већа лезиште, ради новог министарства у Бечу.

— Краљ је дошао у Пешту 9 фебруара, и ваво је себи дозвао: Гиција, Битова, Венкхајма. Славију, који је код њега читав сахат био и Тису. Ове недеље решиће се ко ће бити нови министри.

— За кнеза Бизмарка јавља се, да ће скорим оставити државну службу.

— 2. о. м. одредила је скупштина у Београду, да се одсада у стајаћој војсци неслужи више од две године, и да ни најстарији ни једнак сни нису опроштени од солдачине.

— У Шпанији се бракја туку, као и досад. Док непотпаки један другог неће бити краја, за то су браћа.

Карлисте су и опет потукле краљеву војску код Морене.

— У Француској су републику спасли за дуже времена већином, који је ових дана на скупштини у Версаљу донешен.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Секретар Матице српске Јован Бошковић) именован је 6. о. м. за библиотекара у Београду.

(Је ли горе у Турској?) У Госпођинци у Жабаљском солтабировату, затвори попу између 6 и 7 фебруара нови силом кнез два момчета, која су са села ишла, с тога, што је на прозору, де је кнез са натворењем пио, неко лупао и кнеза грдио, дражећи, да су то момчад чинила, у ариште, де нема фурузе, а врата и прозори су таки, као да и нису ту. Зима беше те попи скоро понављача; читаве зиме 23 гради испод нуле, те тако прозебу једном момчету ноге, а другоме два прста на руци. Обојица су, се поболела, један је читаве године трогинчан био, те му ово може главе доћи. Овај други је имао опанчиће, а опаљ први осим кожуха и таких чакшира неимаћаше никаког болег огртача. Ариште је једва два ката широко, те се недаде хо дити по њему да се угреје. Није ли ово злоупотреба власти. Видаћемо, хоће ли љубимцу солгабировљеном што бити.

(Поштанске увутнице.) (Post-Anweisung) којима су се до сада слали новци само по нашем Царству, моће се од сада слати у Немачку и Швајцарску.

(Кућа за фориту.) Ових је дана продана у Старом Футогу на јавној лицитацији кућа једна за фориту а 16 јутања земље за 100 ф.

(Главом плати порцију). У Пивници у суботу 8. о. м. дође за 15 о. штајера једном немом Словаку ешкунџија с латови, и хтеђаше узети јагутове и перину. Жена Словакова, која који дан да се породи, молаше их да јој неузимају сваваће јалвине јер ће пропасти иди породају без њих, и мућаше краву и коње, но ешкунџија непристаде и кад се жена стаде противити, удари је латов један тако страшно да се одмах породила и тај час умрла.

(Чудан подрум у манастиру Војловици) Из Старчева нам 30 пр. м. пишу. Ново је овде код нас: Пр. недеље Манастирски ортар преконавађући у Манастирском орту земљу у једном углу орта рад бубрењака за раке расаде, мораде и један велики дубу јоргована из корена вадити, и ту нашће на неке цигле и ноче ис вадити, кад неколико извади провали се свод од неканка подрума, равале мало већма, уђу унутра, но не беше другога ништа до неколико лобања одовећи глава, коститу од животиња један лонац од две холбе неколико сталала од који сам једну пликовану чашу од ½ сајтлика видио. Најстарији је од калуђера овде Корнелији Михајловић намесник, који је 40 година у овом војловачком Манастиру, и тај неима ништа о том подруму казати, незна се од када је, и кога је правно. Док снег прође претресаће се даље, и што се буде кроз то време нашло јавићемо.

(Осморица крајишника обешена) су у Винковци 31. пр. м. по пресуди преког суда због похаре поште.

(За подизање школа вођарских) шиље министарство пољоделско путујућег учитеља, Александра Лукача да иде по селима да подиже вођарске школе. Жупаније су добиле налог, да му буду на руци, и да те школе остану то, на што су намењене.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — ТРЕДНИК **Панта Поповић.**

Српска народна задружна штампарија Новоме Саду 1875 год.

БРОЈ 8. У НОВОМЕ САДУ, 20. ФЕБРУАРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 3 фор.
на осам месеци . . 2 „
на четир месеца . 1 „
за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

НА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ. ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋИМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

О ПРОДАЈИ НА ЛИЦИТАЦИЈИ.

У прошломе броју јавили смо како је у Ст. Футогу кућа једна продата за форинту а 16 ланаца земље за 100 фор. а. вр.

Чули смо многе де на ову белешку врте главом и смешећи се веле: а то није могуће, а ми им на то одговарамо: а то јесте могуће и то је јамачно тако. Запи ник комисије, која је кућу и земљу продавала то потврђује а адвокат Карман из Новога Сада, дао је то у Пештанске велике новине и потписао је своје име и презиме.

Тај адвокат хоће тиме да покаже какво је данас време, да то јест тако мало новаца има да се за форинту може кућа добити. Но није то што он мисли.

Истина, да је вредност земљи тако пала, да 100 ланаца земље, која се пре неколико година продавала за 50 и више хиљада, данас се може добити за десет хиљада, али то је опет ланац за стотину, а овде је 16 ланаца за стотину.

Није да се нема новаца него наш народ нерадо купује на лицитацији и то прво најпише с тога што онај, коме се шта продаје, прети кућу „он ће њи жив у моју кућу ал неће изаћи, неће се његов во на мојој њиви окренути“ и т д. те човек, који може бити миран од беде и невде на лицитацију; а друго многи се боји да осим онога што он даде за кућу на лицитацији мора он и друге дугове онога чија се кућа продаје, на пример порез општински, парохијал и т. д. плаћати. Но овога се нетреба плашити. Осим онога што се на лицитацији даде купац нема ништа више плаћати за оног чија се ствар продавала.

Још је и то узрок што се у Футогу кућа за форинту продала, што онај чија је обично држи „е несме он за тричави тридесет четрдесет форината продати мени кућу над главом,“ па кад прва лицитација дође, он се теши: „то они мене само пробају.“ Но сме богме, и ту неостаје ништа друго ономе чија је ствар него да се постара да му буд зашто не оде. Ту претња не помаже, јер ако ти имаш куражи претити ваће се. који имају куражи и не бојати се, па ако ти даље шта почнеш, ту су четници, па и солдати и буд си кућу изгубио туд си и одлежао годину или више.

Ако није нико дошао на прву лицитацију да купи немој се уздати да неће доћи на другу, Па нек и онда нико недође немој мислити, да је дуг на одак изишао. Лицитација ће се на ново расписати и једаред ће се наћи купац. Или ако се на првој и на другој не нађе нико ко озбиљно мисли ствар да купи нађе се ко ће је онако шале купити за буд зашто, као ово сада у Футогу и ти плачи после и чупај косу.

Закон каже јасно да ако се ствар на првој лицитацији не прода по процени, на другој се сме испод процене, и то важи за непокретне ствари, а покретне могу се одмах на првој лицитацији испод процене продати.

Непокретности смеду се само онда продати на првој лицитацији и испод процене кад се сви, којих се тиче, и онај чија се ствар продаје и они ради кога се продаје сложе и јасно то искажу пред комисијом.

За то нетреба се уздати у којешта него ваља бити при продаји па гледати да се погодиш са парничаром пре него што дође до друге лицитације, а код друге ако неби могао удесити да се прода ствар преко процене или по процени онда ради ма каква узрока уложити ништавну жалбу (протест) против лицитације, па ћеш добити времена да се измириш са парничаром, јер кад му се ствар преда и у грунтовници препише онда већ тешко иде повратак.

Невреди ту о својој глави радити ди са законом имаш посла. Непомаже ту догунство него наука.

За то науку, науку, читај, учи, па ма да ниси ђак! Ваће се писаца о снему само нека буде читалаца.

Нека ова једна штета што се у Футогу догодила неучини да буде једна штета сто грехова него нека буде један грех — невнање. **Н.**

НЕКОЛИКО РЕЧИ О НАШИМ ЦРКВЕНО ШКОЛСКИМ РАЧУНИМА.

Ох како се сладко сећа многи отац прота, па и тутор па и попа, какво то славно време беше, кад су оно оци проте у пролеће кад приспу млади јањци и пилићи, седали на кола и кретарили по своме протопопијату, од села до села од цркве до цркве, од попа до попа, — ти село, морало си дати „воршпан“ да проту бадава возаш а ти општину морала си дати дијурне, — пак остало теби што неостало, — а ти попе и туторе мораш дати част, пак онда још по штогод на пут за протиницу — сира масла јаја и. т. д. — а прота је вела „прегледао рачуне и у ред доводио“. Јест у ред доводијо своје дијурне јер сећам се да је саданьи К. . . . . ки а пре О. . . . ки прота — кад је у О—у био, од једне општине, која је само 5 ф. имала и оних 5 ф. узео, — а рачун а — црква, — мари он за то.

Другог проту познатог реформатора и пророка са С . . . знамо, да је у Р. једном удесио тако да је за један дан до подне прегледао 3 црквена рачуна и за сваки узео 5 ф. чини 15 ф. даље био на испиту у 3 школе и паки по 5 ф. опет 15: — Ту је код попе се прочастио, пак после подне весео отишао у В. . . . и ту 1 црквени рачун 5 ф. Школски испит 5-10 фр. дакле тај дан снега 40 ф. то је накупио. Сада долази питање је ли што користи отуда било? — Никакве — јер баш су нам онда школе најгоре биле, а црквено имање сиуге, да неможе бити горе, — могао би примера ради више општина на неброј навести, где је онда црк. школско имање нула било, а сада при оним истим изворима, те исте мале општинице иду већ на хиљаде; а то је учинило, што се општине саме за себе старају, што их проте не гуле и рачуне не мрче, — и што свест о самоуправи и само поуздању — и старању за себе самога све више у наш народ продире, — дакле док се кроз неколико година сви ови извори расчисте, онда ће и свакога најмањега нереда у општинама нестати; —

Зато држим да је излишно, као што су калуђери у Карловачко — Митрополитској епархији потегли истицати и протуривати проте свуге где им места није, — те не били тај протопопски апарат (справу) — могли употребити као машице да штипају преко њих мало своје — добре свећенике и парохијане.

Зато и траже да се црквени рачуни преко проте шаљу, да се све преко проте упућује, напоследку да проте и нека „измиришта“ држе, а то све у томе смеру, да свештеници мало по мало у зависност од прота западну, а ови су обично у калуђерским рукама, — пак ће онда — сирома попа, узек од проте зазирати, — а при будућим каквим изборима — моћи ће ваљда под вољу својих Архијерея, — што више бирача склањата.

Ц. кр. Решкрипт обележио је протин делокруг.

Општине имају посредно са епархиским властима општити, и од воље им стоји хоћеду ли преко прота или управ Епархиским властима своја писма рачуне, и т. д. слати.

Јер ако мало по мало напустимо земљиште на коме стојимо извукоше калуђери асуру а протама је то само по вољи.

Проте у Митрополитској Епархији примају паре од народа али од каноничне визитације и прегледа записника и рачуна ни трага ни гласа, —

Како је сада време склапању црк. општинских рачуна то ћу с допуштењем Вашим г. уредниче у броју што долази из решкрипта саопштити како се склапају и подносе на преглед црк. школски рачуни да би и они који решкрипта немају а данас сутра могу тутори или рачуновође бити а и остали чланови црк. општина то знали. (Наставиће се.)

ЦРТИЦЕ ИЗ ИСТОРИЈЕ.

од

Светозара Савковића.

ШПАРТА.

Јелинска земља или Грчка делила се на три дела: северну, средњу и јужну Грчку. У средњој Грчкој била је земља Дорска. Становници оне дођу у јужну Грчку или Пелопониз, потискујући или подјармљујући староседиоце. Тако дођоше и у југозападни крај Пелопониза, тамо, где струје вали реке Јеврота. Староседиоци или им се покоришше или се одупреше насиљу њиховом. Тако се у Лаконији, коју Дорјани заузеше, одмах при доласку њиховом образоваше три слоја или сталежа. Први сталеж били су Дорјани, који су иначе звали се *Штартанци*, у чијим је рукама била власт и господство, а живели

су у вароши Шпарти и у долини Јевроте. Други сталеж беше су они староседиоци који се од своје воље покорише освајачима Дорјанима. Они су називани *Перијски* или суседи, јер су живели у суседству, у околини Шпартанаца. Трећи сталеж беше су они староседиоци, који се одупираху насиљу Дорјана, те их ови оружјем савладаше. Ови су били и у приморској вароши Илу, због чега су и названи *Илоти*. Перијски имадоше земље, дајући порез у државну благајницу, а Илоти не имадоше ни какве земље, већ морадоше радити земљу Шпартанаца, дајући им половину плодова.

Освајачима Дорјанима највише је до тога стало било, да одрже власт своју над староседиоцима, особито над Илотима. Ових је било више него ли Шпартанаца, за то су ови морали бити увек на опрезу, морали су стајати под оружјем, да би се одбранили од сваког, особито ненадног нападаја. С тога је цео живот шпартански удешен био по војничкоме начину. Шпарта је била вековечити табор, Шпартанци вазда спремни за обрану и за нападај.

На челу државе шпартанске беше су два *краља*. Двојицу су за то узимали, да би један другога умеравали, од насиља одвраћали.

Поред краљева био је државни *савет*. Сама реч каже, шта је овоме у дужност спадало. Њему је у дужност спадало да саветује, да савета даје краљу и народу. Је ли требало предузети какво важно државно дело, је ли требало бирати званичнике, водити рат или учинити мир, савет се о томе договорио, он је о свему томе мишљење своје изрицао и предлоге доносио пред — скупштину.

Скупштина била је дакле поред савета најважнија установа шпартанска. Од ње су зависили најважнији државни послови. Она није била као данашње скупштине. Ту нису држани говори или беседе, није, што би се данас рекло, било дебате, него су предлози савета просто примани или одбијани.

У савету беше је тридесет чланова: два краља, који су председавали, и двадесет и осам стараца, од којих је сваки морао имати бар шездесет година. Овако старе људе узимали су за то, јер имају највише зрелости и искуства.

Право учествовања у скупштини имао је сваки Шпартанац, коме је било тридесет година. Перијски нису имали ни каквих политичких права. Они нису били ни саветски ни скупштински чланови, а ни су могли постати ни званичници. Илоти били су робови.

Из овога, што до сад рекосмо, види се, да је у Шпарти највише власти било у рукама племића, Шпартанаца.

Једино су им краљеви сметали, ограничујући их у њиховој самовласности. За то су они гледали, како ће окрњити краљевску, а раширити племићну владавину. Тога ради дају они што више власти надзорницима, *еворима*, који су називали на званичнике, па их на одговор позвали ако се добро не владају. Ови ефори мало по мало толико права и власти себи присвоје, да су и саме краљеве на одговор позивали, бацајући их кад кад и у затвор. Оваком установом племићи су узвисили до врхка владавину своју.

Скоро све установе и закони Шпартанаца приписују се *Ликургу*, који беше владалачке лозе, али није хтео примити се краљевска достојанства. Он је хтео да начини од Шпартанаца храбре борце, челичне јунаке, и заиста је у томе успео.

Шпартанци нису марили за науку и уметност, нити за обртност и трговину. Кују смели су правити само тестером и сикиром, а то за то, да ни што простија била. Новац био им је од гвожђа, тежак, како би се отештала трговина и саобраћај, који могаше у земљу унети стране обичаје, те поткопати просте народне установе и особине.

Чим се родило шпартанско дете, одмах су га прегледали, па ако је слабо, бацали су га у провалију горе Таигета, ако је пак јако, расло је у родитељској кући до седме године, када је држава о њему почела бригу водити. Она га је хранила и васпитала. Телу и телесном вежбању највећа је пажња поклањана. Дете је од малена учено, да подноси што веће телесне напоре и муке. Ко је могао издржати више батина, тај је важио као бољи момак. Шпартанским младићима било је слободно убијати Илоте.

Шпартански мушкарци ручавали су заједно, по петнаест за једним столом. Обичан ручак била је црна чорба, која је зготовљена од меса у крви куваног, а зачињена само сољу и сирћетом. Осим тога јели су сира, смокава и маслине. Начин живота био је дакле подједнак. Они су и земљу поделили на једнаке делове и сваки је добио један део.

Шпартанци су заиста узори јуначтва и челичности. И жене су њихове биле јунакиње. Једна Шпартанка рекла је опремајући сина у бој и дајући му штит: Ево ти штита, па се врати или с њиме или на њему. Тиме је хтела рећи, да жив не даје штита из руке, јер би срамота била, боље је дакле погинути и на штиту се донети дати, него ли осрамотити се.

Но колико има примера јуначтва и честитости, толико, особито у касније доба, има

*

и неваљалства и покварености. Ина примера да су краљеви умирали од пијанства. За време рата с Атињанима давали су се од ових поткупљивати најодличнији Шпартанци, добијајући годишњу плату.

Цео начин живота, цео развитак Шпартанаца био је дакле делимичан, једностран Они се ни близу не могу упоредити Атињанима, који су свестраније, складније образовали се, развијајући подједнако телесну и душевну снагу, негујући не само војничку вештину, него науку и уметност, занате и трговину.

ПОСЛОВНИ РЕД

за главну скупштину српске православне црквене општине новосадске.

(Сарштак.)

V. *О Гласању.*

Чл. 25. Кад се какав предмет за доста претресе, председник ставља питање и позива, да се о њему гласа.

Чл. 26. Питање, о ком ће се гласати, председник ваља увек тако да стави, да се може на њега гласати са „прима се“ или са “неприма се.“

Чл. 27. У стављању питања предлог о преласку на дневни ред има првенство над сваким другим предметом,

Чл. 28. Гласање је јавно, и бива редовно устајањем, изузимајући случајеве кад су лични интереси каквог скупштинара на корист или штету његову клонећи се у питању, у ком случају такав скупштинар из седнице изступити мора. Поименце се пак гласати има:

а) ако то 10 скупштинара иште.

б) ако председник изјави, да другим начином није кадар већину гласова, за једно или друго мњење разабрати.

в) ако је реч о порезу (§. 26. кр. ур.)

Чл. 29. Кад се поименце гласа броји гласове председник и казује зашто је већина.

Чл. 30. Кад се тајно гласа, перовођа прозива чланове поименце да дају своје гласове; председник предлаже а скупштина бира одбор из тројице, који ће гласове купити.

Чл. 31. При изборима казује за купљење гласова одређени одбор председнику имена оних, који су при гласању највише гласова добили.

Чл. 32. За време гласања нити је слободно говорити, нити наводити разлоге, зашто је ко за ово ил' за оно гласао.

VI. Ко не тоже гласати

Чл. 33. Чланови скупштински не могу гласати у оваким предметима, који се њих непосредно или лично ил' по имању тичу.

VII. О молбама.

Чл. 34. Све на главну скупштину управљене молбенице морају се писмено пре скупштине дати председнику.

Чл. 35. Ником се не допушта, да у скупштину какву молбеницу или какав састављак донесе и да их тамо прочита.

VIII. О председнику.

Чл. 36. Председник води већање, пази да се одржи мир и пословни ред, упућује да о самој ствари говоре сви они, који су се удалили од предмета, прекида реч сваком говорнику, који ред квари или увредне изразе употребљује, и укорава га за то. Укорени говорници могу одмах после укора искати реч, али само у своју обрану.

Чл. 37. Ако председник ког говорника за време његовог говора једно за другим двапут укори и то скупштина одбори, не може више о том предмету говорити.

Чл. 38. Ако жагор дуже времена траје, председник опомиње звонцетом на ред, а може и поименце опоменути сваког који немир чини! не узмогне ли успети у томе да се мир врати, одгађа главну скупштину, ал не на дуже од по сата.

Чл. 39. Ко од чланова мир руши, или се тако непристојно влада, да саблазну чини, или ако понашањем својим достојанство скупштине вређа, може га главна скупштина на предлог председников одмах искључити из оне седнице.

Чл. 40. Председник може у сваком предмету и кад му је воља говорити.

IX. О перовођи.

Чл. 41. Перовођа чита све списе, који се тичу предмета, о којима се већа, бележи имена оних, који хоће да говоре, броји гласове на позив председников, и бележи у записник све скупштинске одлуке.

X. О извршету одлука.

Чл. 42. Председник и перовођа воде бригу о томе да се све одлуке и налози скупштински изврше.

Чл. 43. Изводе протоколарне издаје председник с подписом својим и са подписом перовође (§. 29. кр. ур.)

Из седнице главне скупштине српске црквене православне општине новосадске 13 (25) Јула 1869 држане. —

У ОПШТИНСКОЈ КУЋИ.

Бележник чита по налогу књежевом о изборном праву бирачком.

(Наставак.)

4. Пописно изасланство може у свом послу употребити: а) бирачке пописе од године 1848 до г. 1872.; б) општинску књигу о управном порезу (тако звану В. табелу); в) грунтовну књигу о земаљском порезу (катастер); г) где се подела земље (комадање) догодила, грунт. књиге о томе.

Власти и званичници дужни су како средотачном одбору тако и пописаном изасланству дати потребне извештаје. §. 33.)

5. Пописно изасланство испитује порез на ¼ урб. земље што је најмање порезан, па то јавља средотачном одбору. Ако дође до какве жалбе, ову расправља средотачни одбор. (§. 34.)

6. Општински начелници дужни су бити при попису и потребне обавештаје давати (§. 35.)

7. Нико не мора лично доћи да се пријави за бирача. Али ако би ко ипак дошао ради доказивања свога права, изасланство дужно га је преслушати. (§. 36.)

8. Како при првом попису тако и при годишњој поправци пописно изасланство готови попис за сваку општину особито, па пошто пописни табак својеручно подпише и свој посао заврши, одмах га шиље средотачном одбору. §. 37.)

9. Сваки се бирач може само у један бирачки списак уписати, и то у оном месту, где му је било *редовно* становање кад је чињен попис. Али на захтевање његово може бити и у другом бирачком месту уписан за бирача, ако му је тамо непокретно добро (земља или кућа) трговина, фабрика, или прометна радња, која му даје бирачко право.

Али који по старом праву (§. 2.) или као научењаци (§. 9.) хоће да буду бирачи, само онде могу бити за бираче уписани где им је редовно становање. Ако би било сумње о редовном становању, онај који тражи бирачко право, може сам назначити, у коју општину или у који део вароши жели да се узме за бирача.

Који пак по непокретном добру, трговини, фабрици или прометној радњи траже бирачко право а ово би могли вршити у више бирачких срезова, на вољи им стоји да бирају срез, где хоће да бирају.

Министарство унутрашњих послова шаље за попис потребне табаке. (§. 38.)

10. Годишња поправка пописа, исто се тако свршује као и први попис. При поправци изостављају се из бирачког списа сви они који су *умрли* или *бирачко право изгубили*, а напротив који су међутим право задобили, а још нису уписани, или желе да се из једног списка у други преместе, и ти треба да се у бираче упишу. (§. 39.)

11. Средотачни одбор дужан је сваке године у прве дане маја наредити што је потребно за годишњу поправку бирачког списка. Пописна изасланства пак довршују своју пописну радњу тако да средотачни одбор на темељу података од те пописне радње може почети склапати бирачки списак 15 јуна сваке године. (§. 40.)

(Наставиће се.)

ИЗ ПРИВРЕДЕ.

ШТА НАМ ВАЉА РАДИТИ.

(ПРАВО ПРЕШТАМПАЊА УЗДРЖАНО.)

(Наставак.)

Месеци фебруара, као што сам напоменуо најзгоднije је ђубрење, у сваком погледу и по сваком начину.

У сваком погледу најбоље је; што је у фебруару најмање иногa рада, што марвено ђубре неће изветрити, јер ће се на скоро зазорати, и најпосле што протрула слама, плева и други одпадци, или ће иструнути, или дају се на њиви лако сажећи. —

Начин ђубрења у општој економији, газдинству, тројак је, минералан: кречем, гипсом, песком, малтером; животињски: одпадцима од марве, човека, и перади (о гуану код нас неможе бити разговора) и најпосле зељским потрошцима, који се опет у две врсте поделују, у суну и зелену.

Биљско суво ђубре је, слама, плева, кукурузовина, лишће од дрва, коровина, и у опште суво биље, покошено или стојеће.

Биљско зелено ђубре је, кад се посеје на орањој земљи: вика, детелина, елда, лупина, на често кукуруз или сирак, те се како до колена узрасте заоре,

Минерално ђубрење препоручио би нашим газдама само креч и гипс, и то на посипање: детелине, луцерке, вике и елде, да ји бувач или власуља необлада; ђубрење кречом и гипсом чини се рано зором или доцне у вече за росе и то у марту, априлу и мају — разуме се да креч и гипс мора прашњав бити.

Животињско ђубре најбоље је пернато, нарочито голубиње, но то се само за баште, и бостане употребљује. Од животињски одпадака прво је овчије, говеђе на коњско и свињско, коњско и свињско нечисто је, те често неузварено семе оће на њиви да и клија, те посејано биље меша и прља. Обичног животињског ђубрета ваља рачунати добра кола на квадрат; како се изнесе ваља га на 1 и 2 палца разастрти, пак што пре заорати, овако заорано ђубре подмладило је њиву на 4—5 година, ако је дебље разастрто и на 7—8 година.

Ди је доста марве и пиће најбоље је бацити се на животињско ђубрење.

Биљско ђубрење је, само за баконе, (веће газде), и то најсигурније је детелином и честим мукурузом. Но о томе при детелини и кукурузу.

Продужиће се.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА."

Стапар 13. фебруара 1875. г. Код нас од три у месту налазећа се школ. здања, једва би се могло казати, да је једно само нешто на школу налик! и то је „млађа мушка школа" а она друга два „стара мушка школа и женска школа" баш ни са ког гледишта за школе нису. Прво с' разлога тога, што су обе увучене у неке тесне сокачиће, који се више у башчетинама налазе; другo врло су старе, по претопотпском адету зидане, трском покривене и без никаквих за учитеље нуждних и прописаних стаја. Школ. собе тако су узане, тескобне и мрачне, да више личе на „аришта" не жели на „училишта" — у њима је због тог прашина така, да морају — гутајући је — осипљавити и учитељи и деца. Отварање школ. прозора и ветрење нејде — јер тиме би тек од зла горе направили; почем су нам обе те школе сруд у наколо суседским шталама и ђубретом окружене, из којих познат амонијак сав школ. ваздух, који деца у себе усисују, кухи и трује!

Наша школ. епархиска, па и државна власт, више је пута до душе „званично" казала, да ова два школ. здања, никако за школе нису, и позивала је општину, на подизање нови здања — али све бадава. Неборе се данас школ. општине својих предпостављених власти баш ни за лек! И то све за то, што виде, да оне само заповедају, да ово или оно мора бити, а после негледи и непита нико од тих власти, јели то, и то, што се тако строго заповедало — извршено или не! И ако је ово последње — невуче никог зато на одговор, нити га силом и снагом закона приморава на остварење својих наредаба.

Недавно купила је наша општина једну врло лепу кућу, тако звани „нишанов квартир" (бивше комерско добро) једни би сад хтели, да ово новокупљено здање, буде „варошка кућа" други „бележнички стан" а трећи опет „парохијални дом" а за школе, које су нам као залогај леба нуждне, нико — ама баш нико незазвиже се! Па и сами мест. школ. одборници који су по свом позиву највећма се дужни за школ. здања бринути, јавно свагди и на сваком месту се изражавају и кажују: да су им постојећа школ. здања добра, — да њима боља од ових нетребају — ово је баш срамота!

По мом мишљењу, овај „нишанов квартир", који врло леп сруд у онаколо простор има, ваљало би дозидати, и у њега обе горепомењуте школе сместити; јер ове су нам за сад далеко прече и од — варош. куће — бележнич. стана — па и парохијалног дома. —

Имам вам одавде још и то за јавити како учитељи по 6—7 месеци немогу да своје крваво заслужене плате добију! Затворити учитеље у школу као тицу у кавез, и недати им права, никуда се помаћи да себи и својој породици кору леба зараде — а овамо им по толико месеци плату недати, то је и сувише ужасно!

Наша црквена општина, има велики новчани капитал, који јој доноси врло лепу годишњу камату. Одономадне заиска мест. поглаварство (јер нас полит. општина плаћа) од цркве на кратко време у зајам новаца, да учитеље исплати на шта мислите, црквена управа, као главна мест. школ. власт га одби и нејте ништа дати. А што учитељи цркву безплатно служе, и у њој и гладни и жедни, преко целе године поје — да им хоће душа на лакат да изађе — о том нико нетаре главе. — Ово је више него грозно! Предпостављене више власти, све ово на јавних листова чују и знају, па ипак као звона на велики петак. —

У Новоме Саду, 16. фебруара. У ајмашком крају, у стојкушином сокаку патила се једна породкиња осам дана са порођајем и за то време ишао је муж јој, који је сиромах бостанџија као и ја, два пут по варошку бабицу, но ни једна нехтеде доћи. Ишао је и доктору варошком, не оном најстаријем, но и овој дође два дана после, кад је већ свршено било. Породиља је мртво родила у недељу прошлу. Овај господин дошао би јамачно пре; али кад ја запитао бабицу, (која није варошка, него сиротиња смиловала се на себи равне,) ist er arm (је ли он

сиромах) и ова одговорила, да јесте, онда је добро што је и после два дана дошао. Бабица хоће фијакер, а човек сирома нема ни дева а не да за кога плаћа. Једној је 45 година како је бабица па њој треба помоћ а не да она друге дворн. Ово вам господине јављам, да се зна како се сиротињи чини, кад она што тражи; а кад се ми дан два задоцнимо са општинским наметом, одакле се доктор и бабица, плаћа онда нам екзекуција и кућу с главе продаје. Видићемо хоће ли на скупштини варошкој општинари они, које смо ми бирали за ово питати. Мило им је било кад смо их изабрали.

ПОДЛИСТАК.

СТАРА КАЧАРА.

(Наставак.)

„А шта да се бојим“ промрмља најпосле „ако дође до густа, знаћу се помоћи, један крст ћу на се бацити, и с' тим ћемо свршити“.

Брава шкрипну, врата одскочише, и Штева беше у тој тајанственој „качари“.

Обазре се. Свуд тишина, нигде ни живе душе. Само му се учини, да је нешто шушнуло у најзадњем кутићу. Хајд' там ›.

„А ког беса ти ту радиш Пајо?“ викну Штева, кад опази у том тајанственом куту свога друга.

„А који тебе бес, овамо дотера?“ питаше онај из буџака.

„Дођох да се упишем у ђаволски рабош, треба ју ми“ одговори Штева.

„Ха, ха, ха, у ђаволски рабош!“ церекаше се онај „и ти си зар један од оних глупака, који мисле да је ово станиште зли духова,“

„Но, па то је чиста истина“.

„А, ја ти велим да је препредена лажи. Седи амо на камен, да ти одгонетам, ту загонетку. Но што буде речено, нек остане међу нама. Слушао си вајада, да је мој баба из солдачије утекао?“

„Слушао сам“.

„Њега гониште. Он се побоја за своју главу, и тражаше уточишта, где ће сигуран бити, док га гониоци незабораве. Док не нађе ону „качару“. Он се у њој настани, да би се скрио од будна ока његове потере. Трпио је оскудицу. Глад га стаде морити, он постаде лопов. Гониоца ниште небеше, ал' он се несмеде свету показати, јер му савест небеше чиста. Он нађе пристаница. Из ове качаре излетала је чета, и повраћала се пуних руку, што отеше од сељана. Ова качара отуд постаде, као што сељани мисле „нечиста“. То је повест ове „старе качаре“, и сад знаш какви зли духови у њој станују.“

„Потпуно појмим“ рече зачуђени Штева „а ко би врага, на таке мисли дошао“.

„Ти нешто“ настави Паја „кад отојич спомену ђаволе, рече, да их потребујеш, нашто?“.

„И потребујем. А пошто си ти тај ђаво, то ми мораш у помоћ притећи“.

Сад Штева исприча свом другу, све што знађаше о Мари, и рече му, да се заклео, е ће је ма на који начин добити.

(Свршиће се.)

ПЕСМА ОЧАЈНИЦА.

Ој де си клети Вуче
Што нада српски род!
Сејо си чудно семе,
А гајило га време,
Сад ти је зрео плод!

Још су нам срца жива, —
А то је твоја њива;
Примило с' врашко дело,
Семе је твоје зрело —
Чекамо косу ми.
Ми знамо шта нам прети —
Дигни се Вуче клети
На семе своје њи!

Нећемо живети више;
Нек нам се име збрише;
Нек падне стари лав
У заборав!
Кад мора — нека буде
— Та живот ниште вуде,
И људи чине свет.
А бити слуги слуга,
А бити свету руга,
Продат се својој штети,
Па тако живет хтети,
Ко хоће нек је — клет!

(Ову смо песму нашли у црно ноћно доба, без потписа писчева; по руци непознајемо га, но песма је слика овог садашњег стања нашег, и за то је штампамо да се не изгуби.

Уредн.)

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— Офенхајм, који је био тужен да је превазио државу, кад је железницу, градио, проглашен је од суда у Бечу, да није крив.

— Књаз Црногорски јавио је конзулима у Котору и Скадру да распад подгорица још није свршена. Од на смрт осуђених Турака побегли су и последња тројица. Посланик руски Игнатијев имао је због тога са турским министром жестока разговора.

— Нови су министри у Пешти ово: Бар. Бела Бенкхајм председник и министар ако краљеве особе: Коломан Тиса минист. унут. дела, Коломан Сил финансије, бар. Лајош Шимоњи трговине, Бела Перцел правде, Тома Пехи (Пешта?) комуникације. Трезорт Сенде и трој Пејачевић остају.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Како се лепо дају хуље ухватити од паметна света.)

Једном сељаку украду најбољег коња из кошаре. После неколико дана оде тај сељак на вашар десет миља далеко, да купи другог коња, јер му је прека нужда била за оранье. Изађи кроз вашар коњски задњи се кад опази свог рођеног коња, што му је нестао пре неколико дана. Он га ухвати за удар и повиче „ово је мој коњ! пре четир дана ми је нестао". Ти се кераш, пријатељу", рећи ће продавац. „Тај је коњ у мене већ више од године дана. То није твој коњ; али мож' да је налик на твог коња."

Сељак брзо поклопи коњу очи рукама пак ће запитати: „е добро! кад велиш да је тако давно у тебе, дедер бога ти реци ми, којим оком невиди?"

Овај, што је донеће коња украо, али није баш мотрио да л' је коњ једнак или није, наће се у великој запари незнајући шта да рекне. На срећу увађајући се да ће погодити рече одважно: „левим оком невиди". „Ниси погодио, пријатељу, рећи ће му сељак. „А! јест', худ сам се ја део; та десним оком невиди! да! да! тако је." Повиче са свим поуздано конкурадница.

На те речи отклопи сељак коњу очи па ће рећи: „Е! сад је јасно, да си ти лопов и лажа. Погледајте, људи, овом коњу невиди ништа. Здраво су му очи обадвоје. Ја сам њега само за то питао, да га ухватим у лажи и да крађу обелодањим".

Све вашарџије у на около повичу: „тако је, брате, тако је! ово је лопов и лажов! Коњ је твој, води га". На то нашу и жалтови те отерају конкурадницу у затвор а сељак лепо одведе свог коња кући. —

(О Султановом расипању блага) пишу, да је прешло сваку меру. Он има скоро толико жена колико и Соломон, само нема његове памети. Обале босporске покрио је с горостасним палатама, које најбогатије украшује. Ту скоро тумарао је по читавом свету један његов посланик да нађе најлепше и најскупоцењије лонце за цвеће. Деведесет и четир чинија разних димензија изнеси се сваки дан пред Султана, који увек сам једе. У својој штали има 800 коња. Новац узајмљује на највећи интерес, и да плати интерес прави нове и нове дугове. 1862 године имала је Турска 110 милиона фор. дохотка, а сада један напред, а понајвише сиротиња раја, даје држави 180 милиона. До кримског рата, није Турска имала никаквог дуга а сада има хиљаду пет стотина милиона, за то је цар Александар недавно рекао: Турска је свршила, чим јој нико не усхте дати новаца у зајам.

(Сиротн доктори.) Кад је хинески цар умро, разаслао је најстарији Мандарин по своју земљи овај телеграм: Данас је цар умро. На место му, долази његов син а најстарији доктору одрубљена је по одету нашем одних глава. Кинези плаћају доктора док су здрави, а кад се поболу бију га по табани.

(За судије у Хрватској и Славонији) расписан је стечај од 21. Фебруара (5 марта.) о. г.

(Девојка на straжи.) У Кашани ово дана беше један солдат између 10 и 12 сахата ноћу на straжи. Он беше верених девојки неког, која је чекала на одлуст његов, па да се венчају. Зима је у Кашани јача но ова доље. Војних се потуци верених, а ово уме његово јапуџе и пушку па стане на straжу, а веренику рекне да отрчи у оближњу крчму да се огреје. Овај оде но међу тим се straжа мењала и нова straжа затвори женског straжара, а по томе и вереника јој, кад се врати.

(Народни учитељи пештански под Дена.) Ово дана беху учитељи пештански, да моле Дека, да се у законски напре за повишење учитељске узме и тај §. да они, који више улагали буду, могу и већу пензију од 300 ф. а вр. добити. Дека их је љубазно дочеко одобрио им је што се за бољак свој страдају од кога питомо добру родњу, морамо му дати и добру плату, па је том приликом прешоедао како је он познавао учитеља који је имао на годину 5 ф. а вр. те питећи се увек зловољан био и децу тукао. Доје исити годишњи и он пре распуста запита децу имали који од вас да није што од мене добио? Једно дете устане и рекне: ја. Учитељ га изведе на поље и одвали му неколико и дода: тако и мене твој отац части.

(Шта је то?) Млекарица доносила је за 2 ф. а вр свако јутре редовно једну холбу млека. Господар шалићчина рекне јој, да он неће више млека него нека долази за 2 ф. свако јутро и каже: добро јутро и оде на траг. Млекарица пристане али не нађоси ни десет дана. За два форинта месечно даје 30 холби млека и долази редовно сваки дан, а да недеље млека неможе да долази редовно ни десет дана.

(Протеривање учитеља са стране из Босне.) Везир у Босни наредно је да сви учитељи са стране сместа иду из Босне, и да се по своју земљи мора учити турски језик.

(Истурчило се 1874 г. у Босни) 1173 које мушкиња, које женскиња.

(Ешкуција несме дирати у плату учитеља) на народним и грађанским школама, у долњој Аустрији на коме они били људи. Ово би требало и у Мађарској да закон буде. Буд је телима плата да једва за лебац залеже туд и да се закида.

(Не играј се са оружјем.) У једном месту у Бачкој даде неки човек једном калеи двоцев пиштоль на поклон, рекавши му да је празан. Нети калеа мете капсулу на једну цев од пиштоля и опали на несташлука на слушкињу. За тим кад боље посмотри види да је једна цев пуна. И да је на му место капсулу убио би с' места сироту девојку а себе умеспрено.

Као тужни отац рањеним срцем својим најањљубљем овде најтоплију благодарност моју: Митровчанама: пречаст: г: Проти У: М: и пароx: Свештенству: благород: и великопоштованим грађанима: г: учитељима; у опште свима и сваком, који по Хришћанској љубави — при погребу моје миле кћери Катарине удате В: Марковић саучествоваше и отличну почаст учинише до мрачнога гроба испративши је.

У Батајници 6: фебр: 1875.

Ожалошћени отац
Арон Ђукић.
парох.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Паита Поповић.**

Српска народна задружна штампарија Новом Саду 1875 год.

БРОЈ 9. У НОВОМЕ САДУ, 28. ФЕБРУАРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу: на годину . . . . . 3 фор. на осам месеци . . 2 „ на четир месеца . 1 „ за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ПРЕТПЛАТНИЦИМА И ПРИЈАТЕЉИМА „ГЛАСА НАРОДА.“

Како се овај лист нарочито у новије доба обазире јако на црквено-школске ствари наше, те је по томе од потребе и користи црквено-школским општинама, то да би у стању били доносити извештаје о седницама епархијских административних и школских одбора и о седницама конзисторије, у колико јавност подносе, даље наредбе школских и црквених власти, у колико се тичу школе и црквене општине, молимо пријатеље своје, да настоје око тога, да се претплатом општина црквених учини, да нам буде могуће поднети трошак, који ће нам ради набавке горњих ствари нуждан бити. Од 600 и више општина црквених нека се само 200 пријави, па нам је доста а свака трећа четврта општина кадра је 3 ф. дати за лист, који заступа интересе њене. Опстанак наших црквених и школских установа, зависи поглавито од тога, да се на јавност рад њихов износи.

Зар је један, који ће данас сутра бити поглавар црквени, који незна ни да има епархијског административног и школског одбора; митрополитског-школског савета и т. д.? И зар је један *поглавар*, који то не зна?

Ко не зна ни на чем стоји, тога је лако с места стерати.

За то подпомогнимо онога, који нас учи ономе, што ако не знамо изгубљени смо.

Месеца Марта држаће се по свима црквеним општинама главне скупштине црквено школских општина. Де год имамо предплатника кога молимо га, ако је члан скупштине, да предложи, да се у предрачун општине црквено-школске узме и претплата на „Глас народа“ ако није нека понуди свога пријатеља кога, који је поглавар, да то учини.

Листу је хвала Богу и без тога опстанак обезбеђен. Ми радошћу бележимо на овоме месту, да је досад претплата на лист толика, коликој се у садашњим приликама ни надали ни смо, и да сваким даном расти. С тога од досадашњих бројева немамо више од 3, 4. и 8. броја ни једнога листа. Но у нади да претплата и од сада неће престати долазити штампаћемо одсад више бројева него што је претплатника. Претплатницима новим то неће сметати. Од Марта месеца до краја године стаје лист 2 ф. 50, а који пошаљу 1 ф. тима ће мо рачунати од 1. марта на четир месеца напред, који пак 2 ф. а. вред. пошљу од тога доба на 8 месеци.

Уред. „Гласа народа.“

О РАТАРСТВУ У НАШИМ НАРОДНИМ ШКОЛАМА.

Већ поодавна у другим изображеним државама, Швајцарској Француској и т. д. живо се настоји око тога, да се земљоделство предаје у народним школама, као „облигатан предмет“[1].

Сваки прави и сјестни родољуб чудити се мора кад види и помисли, да се у тој струци код нас Срба још све до данас није тако озбиљно и својски радило и писало, да се земљоделство и у нашем народним школама учи.

Ове школе имају или бар морале би имати задатак, одгојити нашег сељака, — тежака тако, да буде „ваљан“ и „користан“ члан државе. Да се то постигне, без сумње најпотребитије је настојати о том, да се тежак у својим народним школама темељито поучи, како да обделана земљу, од које живи, и од које јавне терете плаћа. У ту цјел треба да

[1] облигатан реч затекли, долази од речи облиго, значи обвезу. Отуд је постали облигација, обавеза; облигатан је предмет оно, који сваки ђак мора учити, а необлигатан који не, на пр. у затвореним школама немора ђак учити француски или латински и т. д. бити мора.

се сељачко дете тачно упозна и спријатељи са појмовима рационалне [2] привреде, која жалиборе код нас још увијек узмиче пре којекаквим застарелим предрасудама. —

Дође ли сељак наш до тога, да од своје земље добива по умној привреди ваљане производе, онда ће му ови имати много бољу прођу, него ли сада, где се мало ил' ништа, тако рекући, тражe. Шпекулација је већ тако мах преотела, да продире и у најзабитније закутке само ако зна, да овђе или онђе има добре робе на понуду. —

Добром производу осигурана је и добра прођа, како нас то искуство учи. —

Будући једном наш пољодјелац сигуран, да ће моћи вазда лепо уњенити своје производе, то ће се за кратко време, довинути своме „стварном благостању", без којега нема напредка умног. Тјелесне потребе увек су и пречe и јаче од душевних, те само онда, кад су оне прве намирене, мисли се на то, како да се задоволи оним другим. —

С' овим не кажемо, да сељачко дете у народним школама нема ништа друго учити, доли само земљодјелство; него желимо рећи то, да све оно, што сељачко дете научи у народ. школама, слабо вреди, ако нема здрава појма о ономе, — што му је „свагдашњи хљебац." —

И вјеронаука и цртање, рачун, граматика, историја и. т. д. све ће ово сељак тек онда сгодно и успјешно моћи употребљавати, ако се напредно развије у земљодјелству. —

Код нас се и башча и њива и виноград још увијек онако обрађује како је некад бивало по оном: „плете котац ка и отац" — па зато производи одотуд немају ни у половици ону цену, која се другђе у напредним државама налази.

А шта да рекнем истом о гојитби шумах, које су највеће наше „народње благо". Да је сељак имао икаква појма о неизмјерној важности шуме, неби се заиста најкрасније шуме злобним начином осакаћене виделе. —

И дан данас имају наши ратари неку радост, да посеку вршицу најздравијему расту; пошљедица незнања, а сав напредни свет крстио би овакову оштету раста „најпростијим вандализмом" [3].

Признана је додуше прека потреба, да се сељаци одране за ваљане ратаре. У ту цел оснивају се заводи „ратарнице". —

Но да неговоримо о нама, и другђе у напреднијим државама осјећало се, да се сам тим тим земљодјелним заводима непостизава онај циљ и успех, који се мислио, пошто се у исте заводе примају обично младићи из сеоских кућа, који су навршили шестнајесту годину, дакле у време; кад су тежачкој кући од велике, можда и једине помоћи. С' обзиром пако на то, пита се, колико би се нашло родитеља, да пошаљу дечу своју у ратарнице? Ту се неотиче намеће свакому страх, да би много земљиште остало без довољни сила, које би га обрађивале. —

Кад дакле неиде овим путем, а нпак је неодложива нужда да се ратарство свестрано унапреди, мора се држати на друга средства, којима ће се иста сврха постићи. —

По мом мњењу нема ту другог изласка, већ да се „ратарски предмети" уведу у „наше народне школе", — који су за њу „живостии", које ће деца много лакше схваћати, јер јих сваки дан виде, те тако рекући у њих и шњима живе.

Многи би можда приговорио, да је учевни течај у народ. школама, ако се буде у њима предавало и ратарство, прекратак.

Ако тај приговор и збиља и обстоји, те се неби дала та запрека сходно одстранити, онда нека се течај продужи, па ће се успјехом и време и труд и трошак тим продужењем скопчан — „обилато" наплатити.

А једном кад сељачко дете сврши редовну школу, у којој је учило „ратарство", бити ће му права угодност у „поћторним школама" занимати се нарочито предметима ратарске струке, у којој си тада већ прибавља веће изкуство.

Што се тиче начина, којим би школске књиге из ратарства имале бити написане за дечу народни школах, то је ствар вјештаках; премда би се већ и сада могло тврдити из изкуства, да би ваљало у облику приповједчицах такове књиге писати.

Истина зак. чланком XXXVIII од год. 1868. ваљаним за школе у Угарској, увет је обзир на вртарство — баштованство, но то је одвећ мало, јер од баштованства могу имати асну само они сељаци, који живу у околицини какове веће вароши. А баштованство је само једна и то „најнезнатнија" врста гојитбе земље. —

Ми дакле на крају овог нашег по наш прост народ велезнатног предмета желимо од свег срца, да сваки реван родољуб на овај предмет узме обзир, који сама ствар заслужује, а нарочито чланови сабора нашег у Карловци.

Разумева се у осталом по себи, да би се у случају, ако се „земљодјелство" буде предавало у нашим народним школама, и наша

---

[2] реч лат. долази од речи ратио, значи памет дакле овде паметна привреда.

[3] Видали беху у стари времена дивљи народ, дела им беху дивљачка, те се данас таковa дела зову вандализам (дивљаштво.)

преперандија према тому преудесити имала, — те би најпре било, да се човек стручњак — „изучени иконом“ — на препарандија намјести као редовити учитељ, који би при-правницима предавао предмете струке при-вредне. —

У Вуковару на сретење 1875.

Милан П. Јовановић.

ЦРТИЦЕ ИЗ ИСТОРИЈЕ.

од

Светозара Савковића.

ЛЕОНИДА.

Када је перзијска аждаја прогутала скоро све земље и државе Азије и Африке, маши се својим грабљивим канџама и — Јевроне. Тракија и Македонија, јевропске земље, у којима данас Турци владају, падну јој прво у чељусти. Али је за њу много слађи залогај била дивна јелинска земља, Јелада. Требало је дакле само згодне прилике, па да се устреми на њу свом својом халапљивости. Ову јој прилику даде устанак јелинских насељеника у Малој Азији. Милет био је најглавније место, покретач устанку, којим се хтедоше ослободити перзијског јарма. Две вароши јевропских Јелина: Атина, која је у средњој Грчкој и Еретрија, која је на острву Јеувеји лежала, притекну у помоћ браћи својој у Азији. Перзијски краљ Дарије савлада јелинске устанике и запламти гњевом и осветом противу јевропских Јелина. Најстрожију наредбу изда једном робу, да му при сваком обеду трипут узвикне: „Господару! Сети се Атињана!“ . . .

У Перзији се ужурбало мало и велико. Краљ, син сунчев а брат месечев, диже многу, силну војску. Војвода војски је сам зет краљев. Но ова пострада још пре доласка у Грчку. Гласници краљеви иду међу тим по јелинским државама, иштући свуда земље и воде, за знак, да перзијској власти предају суво и воду, земљу и море. Нашло се малодушних држава, које дадоше земље и воде. Гласници дођоше и у Шпарту. Шпартанци их бацише у бунар, да одатле, ако могу, однесу воде своме обесном господару. Други гласници дођоше у Атину. Атињани их бацише у провалију, те више ни кад не угледаше бела дана.

Дарије опрема другу, силнију војску. Ова се искрца у Грчкој и утабори се на маратонском пољу, два сахата од Атине. Десет хиљада Атињана побеђују стотину хиљада Перзијанаца. Милтијад, војвода атински, вечиту славу задобија. Пиндар, песник тивљански, назива Атину „сјајном, певања достојном вароши, стубом Јеладе.“

Ксеркс, син и прејемник даријев, диже и сам главном предводи трећу, најсилнију војску. Најразнији народи, са најшаровитијим оделом и оружјем пођоше противу Јелина. Ту беше тешки оклопник перзијски на ватреноме коњу, ту полунаги Арап на камили, ту Сак и источни Иранац са луком и убојном брадном, ту Мало-Азијат и Кавкажанин са оплетеним штитом и дрвеним шлемом, ту црнац, одевен лављом кожом. Милијон и више људи, Азија и Африка дигоше се противу мајушне Јеладе, противу шаке јелинских јунака.

Али „бој не бије свијетло оружје, већ бој бије срце од јунака!“ Силесија перзијска навали на Јеладу. Многа јелинска земља ником пониче. Не пониче Шпарта, мишица и Атина, срце Јеладе. Јелини оправе шпартанског краља Леонида са тристо момака, да дочека Перзијанце у Термопилима, кланцу међу морем и међу гором Итом. Леонида са Шпартанци и неколико хиљада савезника драговољно заузе место, које му отаџбина одреди. Перзијанцима дође абер, да их у термопилском кланцу очекује малена чета Шпартанаца. Ксеркс се грохотом насмеје овакој дрскости и почека два три дана, не би ли се Шпартанци престрашили и узмакнули. Али пре ћеш стену с места покренути него ли Леониду и његове витезове. Перзијски краљ пошље коњаника, да види, шта раде Шпартанци. Овај их затекне, где певају јуначке песме и вежбају се оружју. Ксеркс се задиви и пошље гласника Леониди, нудећи му владу над целом Грчком, само да се преда. Леонида му одговори: „Волим да погинем за отаџбину него ли да владам њоме!“ Ксеркс по ново пошље гласника иштући од Леониде, да преда оружје, а овај му поручи: „Дођи сам и узми!“

Ксеркс плане гњевом и заповеди војсци, да отпочне бојак. Перзијанци навале на Шпартанце. Али су челичне мишице у Шпартанаца и Перзијанци гомилом мртви падају по бојноме пољу. Што подиђе под оштре мачеве шпартанске, то више не гледа бела дана. Узалуд гони Ксеркс војнике. Узалуд ови на-

срћу на Леонида и његову чету. Ова стоји као станац камен, о који се разбијају таласи персијске војске. Тада Ксерко поведе у бој језгро своје војске, десет хиљада најодабранијих момака, „бесамртну чету“ своју. Све је у залуд. Шпартанци стоје непомични као Ита. „Бесамртна чета“ мораде устукнути.

Тада беснило спопаде Ксеркса. У љутини посече неколико војвода, и бичем даде напред терати војнике. Ни ово не поможе. Војници се престравише и не смедоше јуришати на Шпартанце. Ту се наће бездушна издајица Ефијалт, који беше Јелин, те за новце ноћу доведе Персијанце за леђа Шпартанцима.

Леонида виде да ће погинути, за то отпусти савезнике, да се чувају за бољу прилику. Седам стотина Теспијанаца од своје воље остадоше, да с њиме заједно погину. Леонида са својим војницима седне, да се мало прихвати, говорећи: „Далеко је док стигнемо на вечеру Плутону“.*)

Тако је шпартанска чета била опкољена. С преда и са страг Персијанци, с лева гора Ита, а с десна море. Један Шпартанац рече: „Персијанаца има тако много, да ће од њихових копања сунце помрачати!“ А други одговори: „Ништа не чини, бар ћемо се борити у хладу!“

Леонида заповеди, да изађу из теснога кланца и да на пољу с Персијанци мегдан поделе. У том се укаже и сунце на обзорју и угледа призор, каквога још не видело није. С две стране стотине хиљада Персијанаца и у среди сиглих 300 Шпартанаца и 700 Теспијанаца. Али је у ових „по сто срца у грудима једним“. Крвав бојак заподене се. Персијанци падају као снопље. У сред љута боја погибе Леонида. Шпартанци плануше гњевом. Као разјарени лавови полете на Персијанце бранећи мртво тело свога јуначког краља. Крвца потоком тече. Копља се ломе, мачеви ломе. Шпартанци љуто свете Леониду. Али где ће неколико стотина јунака одолети безбројној персијској силесији? И најјачи мачеви искрхају се, и најчеличније мишиће малаксу. Који Шпартанци не подлегоше мачу персијском, ти подлегоше умору, те бише посечени.

Тако погибе Леонида са својих триста Шпартанаца. Глас о погибији овој пролети као мућа кроз земљу јелинску. И најплашљивије срце доби храбрости, и најхладније груди распалише се одушевљењем. Дух леонидин задахну Јелине, те хиљадама површине на бојно поље, да освете термопилске јунаке, да покају Леониду, узор-делију јелинску. После термопилске погибије дођоше сјајне победе Јелина код Салама и Платеје, које спасоше Јеладу.

Благодаран народ подиже Леониди и Шпартанцима споменик, на коме писаше: „Иди, путниче, и кажи браћи нашој у Шпарти, да смо овде пали, верни законима отаџбине!...“

*) Плутон био је бог подземног света. Леонида је тим хтео рећи, да ће погинути.

НЕКОЛИКО РЕЧИ О НАШИМ ЦРКВЕНО ШКОЛСКИМ РАЧУНИМА.

По обећању ево штампамо овде из рескрипта краљевског „кратко наставленије“ за црквено-школске рачуновође:

§. 1. Сваког рачуноводства основ је рачуноводни дневник, тако назван журнал, у који примања и издавања оним редом, којим долазе, једно за другим уводе се.

§. 2. Дневник овај један је ручни (Handjournal) ког рачуновођа свагда при себи носи и увеча свако примање и издаване одмах без одлагања уводи, а другије благајни (Cassajournal) кои у благајни под требравијем стоји и у који концем сваке Седмице све што је у течају њеном примљено или издано, уводи се с назначењем свота и каквоће новаца, који се у благајни налазе.

§. 3. За главницу и готов новац морају рачуни посебно, а посебно за израване производе водити се с'тога и вопросни дневници морају за свако рачуноводство посебно устроити се.

§. 4. Сваки дневник мора садржавати у себи број текућих примања и издавања начевши с' почетком године се 1, пак продужавајући редом бројеве све до свршетка исте године. Затим мјесец и дан примања и издавања; потом име и презиме онога, који је шта дао или примио и на последку каквоћу и своту примања и издавања. (Журнала штампани по пропису може се добити у задружној штампарији Н. Саду. У.)

§. 5. С' концем сваког трећег мјесеца рачуни се свршују и подписани од рачуновођа подносе се одбору на преглед, којом приликом сумарно у главни записник уводе се с назначењем текућих бројева дневника, којима су тромјесечни рачуни свршили се.

§. 6. Рачуни прегледани ако се од одбора за правилне нађу то се од истог одмах као такови потврђују својеручним подписима одборника. У противном случају т. ј. ако није добар рачун потврђење одложи се, док рачуновође дефицит не попуне или правилност рачуна својих не докажу, које на даље од 24. сахата не сме се одложити. По израном истечењу тог рока мора одбор сву ствар дотичном суду и конзисторији објавити.

§. 7. Сувишак преко трошка тромјесечног останши долази на прво мјесто примања за доцнуће три мјесеца.

§. 8. Свако примање и издавање мора по правилу писменим доказом саутврђено бити, и сваки такав доказ противпризнанице или намире мора на леђи носити текући број односног примања или издавања.

§. 9. Свако брисање по рачунима или доказима забрањује се. Но ако би погрешка каква догодила се, то се има пером само превући и поправка надјором уписати; али вопросна погрешка не сме већма превучена бити но са мо тако да се јасно оно, штоје написано било свагда прочитати даје.

§. 10. Новце, који за продате наравне производе буду долазили, имају се уводити у благајни дневник тако, да у њему страна листа односног за производе опредељеног дневника и текући бројеви, под којима су продати производи у издавање дошли морају назначити се.

§. 11. С' концем сваке године закључују се рачуни за целу годину и уводе у главни записник као штоје под §. 5. за сваке три мјесечне рачуне опредјељено. Преко трошкова оставши сувишак преноси се као примање у рачуне доцнуће године.

§. 12. Приликом визитације протопресвотерске подносе се протопресвитеру на његово захтеваље и предпомењути рачуни купно с' дневницима и доказима на увиђење.

РАЗДЕЉЕЊЕ И ЗАОКРУЖЕЊЕ ЖУПАНИЈА У ХРВАТСКОЈ.

Према закону о устројству политичке управе од 16. нов. пр. г. одредно је одјелкр. зем. владе за унутрашње послове наредбом од 5. Фебруара о. год. следеће разделење и заокружење жупанија и поджупанија, које у овоме листу саопштавамо ради тога да се сазна које место којој жупанији припада, колико има која општина земље и становника, колико места сачињавају једну општину и на колико се миља протеже та општина, и то саопштавамо само оне жупаније које се нас Срба тичу.

Поджупанија са седиштем у *Осеку* има следећих 13 општина.

Мославина са 8 мј. на 3 м. 2871 јут. и 16 хв. са 5382 стан. *Михољац доњи* на 11 мј. на 2 м. 2775 јут. и 1410 х. са 6041 стан. *Шљивошевце* са 13 мј. на 3 м. 3927 јут. и 420 хв. са 6193 стан. *Кошку* са 11 мј. на 3 м. 4538 јут. и 1010 хв. са 4796 ст. *Валповачку вамску* са 10 мј. на 1 м. 5532 јут. и 942 хв. са 4259 ст. *Валпово* (трговиште) са 3 мј. на 8323 јут. и 1500 хв. са 3191 ст. *Бизовац* са 5 мј. на 1 м. 9762 јутра и 1382 хв. са 4143 ст. *Петријевце* са 8 мј. на 8 м. 6238 јут. и 476 хв. са 4388 ст. *Ретфалу* са 5 мј. на 5987 јут. и 91 хв. са 2402 ст. *Четин* са 19 мј. на 3 м. 4007 јут. и 1155 хв. са 7109 ст.; *Тење* са 6 мј. на 1 м. 2778 јут. и 982 хв. са 4829 ст. *Белобрдо* са 3 мј. на 1 м. 1005 јут. и 329 хв. са 4322 ст. *Даљ* са 6 м. на 1 м. 7033 јут. и 607 хв. са 6352 становника.

Поджупанија са седиштем у *Вуковару* има следећих 15 општина:

Борово (1 место) са 6394 јут. 463 хв. са 2033 ст.; *Трпиму* са 9 мј. на 2. м. 8257 јут. и 136 хв. са 6456 ст.; *Габош* са 8 мј. на 2 м. 6821 јут. и 330 хв. са 6439 ст. *Нуштар* са 8 мј. на 2 м. 5142 јт. и 1364 хв. са 5614 ст.; *Вуковар* са 2 мј./ на 9061 јут. и 785 хв. са 8169 ст.; *Сотин* са 9 мј. на 2 м. 3802 јутра и 474 хв. са 6222 ст.; *Товарник* са 5 мј. на 1 м. 3780 јут. и 235 хв. са 4112 ст.; *Бркасово* са 5 мј. на 1 м. 5751 јут. и 243 хв. са 3927 ст. *Шид* (1 место) са 7244 јут. и 422 хв. са 3377 ст.; *Ердевик* са 5 мј. на 2 м. 3590 јут. и 1079 хв. са 5464 ст.; *Кукујевце* са 2 мј. на 9467 јут. и 621 хв. са 3260 ст.; *Осатовац* са 5 мј. на 1 м. 5454 јут. и 1220 хв. са 3876 ст.; *Илок* са 2 мј. на 1 м. 6235 јут. и 1250 хв. са 5260 ст.; *Сусек* са 4 мј. на 1 м. 9802 јут. и 92 хв. са 3551 ст.; *Черевић* са 3 мј. на 1 м. 5405 јут. и 779 хв. са 3841 ст.

Поджупанија са седиштем у *Руми* има напоследку следећих 11 општина:

Чалма са 6 мј. на 2 м. 4370 јут. и 36 хв. са 5668 ст.; *Григуревци* са 4 мј. на 1 м. 5985 јут. и 589 хв. са 3823 ст.; *Радинци велики* са 7 мј. на 1 м. 6815 јут, и 148 хв. са 2923 ст.; *Рума* (трговиште) са 1 м. 1797 јут. и 1310 хв. са 7771 ст.; *Брестач* са 4 мј. на 1 м. 7591 јут. и 112 хв. са 4566 ст.; *Путинце* са 10 мј. на 1 м. 9676 јут. и 1189 хв. са 5345 ст.; *Вилија* са 5 мј. на 2 м. 836 јут. и 1423 хв. са 4234 ст. *Крушедол* са 7 мј. на 1 м. 8215 јут. и 943 хв. са 4077 ст. *Ириг* са 3 мј. на 1 м. 3093 јут. и 172 хв. са 5673 ст.; *Јазак* са 5 мј. на 1 м. 3713 јут. и 1451 хв. са 3092 ст. *Каменица* са 3 мј. на 1 м. 2190 јут. и 345 хв. са 3819 ст.

У свих двадесет поджупанија у Хрватској има свега скупа 212 општина.

У ОПШТИНСКОЈ КУЋИ.

По налогу кнежевом чита бележник закон о бирачком праву.

(Наставак.)

Г. О рекламацијама против бирачког списка.

1. Средотачни одбор разгледа у својим седницама, што их држи сваки дан, бирачке спискe, што су их пописна изасланства зготовила, па их по својим податцима допуњује, или их оставља пописним изасланствима да их допуне; за тим их саставља уједно по азбучном реду по примеру што га одреди министар унутрашњих послова, и то по срезовима за сваку општину, а по варошима, које су подељене на више бирачких срезова, за сваки срез особито. Иначе пак по варошима саставља се списак са сваки крај особито (§ 11.)

2. Списак оних вароши и обштина, што припадају једном изборном срезу, средочни одбор шиље свакој вароши, великој општини и бележништву у срезу, а том приликом издаје оглас на мађарском или на другом језику у обште, ако је то потребно за срез, те објављује, где ће се и у које време изметнути на општи углед привремени списак бирача, даље да се по смислу § 44 може против овог списка рекламовати а и против ове рекламације приметбе чинити, најпосле где и за које време ваља предати рекламације и приметбе (§ 42.)

3. Старешинство нужно је овај оглас на уобичајени начин објавити у свакој обштини, а списак бирача као и предане рекламације у одређене дане од 8 изјутра до 12 сати у једне изметнути у варошима и великим обштинама у об. кући, а у малим обштинама у месту бележништва. За то време може у присутности којега члана обштинског старешинства то сваки загледати, а по подне од 2 до 6 сати и преписати. (§ 43.)

4. Сваки за себе може сам рекламовати. Осим тога може сваки у свом бирачком срезу рекламовати против списка бирача било да је ко неправо уписан или изостављен.

Рекламације се дају писмено па уједно могу се и више особа рекламовати. Ако ко захтева, мора му се и потврда о преданој рекламацији предати. Рекламације се могу предавати за 10 дана како је списак бирача на општи углед изметнут (§ 44.)

5. Сваки може загледати у рекламације и на њих за 20 дана, одкако је списак бирача изметнут, предати писмене примедбе (по смислу § 44.) Приметбе се на сваку рекламацију дају особито. (§ 45.)

6. Рекламације и приметбе управљају се на средотачни одбор и предају се са потребним исправама у варошима и великим обштинама код бележништва. (§ 46.)

7. Старешинство је дужно рекламације и приметбе по особитом реду увести у записник, па кад се наврши одређено време, одмах послати уручбени записник средотачном одбору, или му јавити да није било рекламације (§ 47.)

8. Средотачни одбор дужан је на рекламације и приметбе доносити одлуке са разлозиме при првом попису за 20 дана после прве седнице а при годишњој поправци од 1. до 20. септ.

У позиву, којим се сазива прва седница ваља да се назначи ред по ком ће се прегледати спискu појединих изборних срезова и обштина што њима припадају. Овај ред ваља да се јавном месту изметне на један дан пре седнице (§ 48.)

9. Одлуке средотачног одбора на рекламације при првом попису између се на јаван углед кроз 10 дана, а при годишњој поправци од 20. до 30. септ. сваке године.

Свака одлука, којом се а) каква рекламација одбила; б) или које име бирачко избрисало; в) или одлучила приметба на какву рекламацију — доставља се ономе чијега се права тиче. (§ 46.)

БЕЛЕШКЕ.

К. Из Мола. 26-ога јануара. **Преки лек од „шуге.“** За марву коње и овце, преки је лек, петролеум. Треба са њима оно место ди се шуга покаже добро на чвакати, (намазати) и кроз неколико дана не стане шуге, само треба пратим остати, ништа више не додавати; да не би прошао као овдашњи један (Јоška) када је своје коње начвакао са гореречењим петролеумом, а он да би што пре млађено коње, дође и надожи добар навињак сламе на гувну, доведе коње, једног с једне, а другог с друге стране ватре; и то близу тако, да је пламен мало повијао се (тамо и амо), ватати петролеум на коњима, кроз неколико минута коњи буду са свим готови, изпечени, и тако ти наш Јоška чрез нехатост своју изгуби коње.

Да неби који брат помислио, да је ово шала, то ја сваког уверавам да је заиста петролеум од шуге лековит, само нетреба се са ватром шалити, као (Јоška), па шта више, још чиним сваког пажљивим, који буде

лечно марву, ако је дуванџија, да, палидрвце када за пали дулу небаца на коње, као што неки киаду обичај. Јербо се лако може несрећа догодити.

Од Сумпора кад се по биљу поспе не само да бежe бубиње, мрави и т. д. и гљива нестане, него и биље бива здравије и снажније. Кад се сумпоровим цветом поспе земља у лонцу, у ком је цвеће, онда ово много боље прти, а кад се прах од сумпора поспе на стаблу од кромпира, онда овај не само да буде здрав него и плода више доноси.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА."

У Каменици 25. фебруара. Г. Уреднице! Кад сте у вашем цењеном листу и дописима места начинили; то вас молим, да би и овај уврстити изволели. —

Општина Каменичка године 1866. показала је делом, како јој на срцу лежи наука и просвета, те је својим пожртвовањем на дан српског просветитеља на свет: Саву уједињеним силама, слогом и љубави основала школски фонд, којим би се девојачка школа издржавати имала, и тога дана, на да више од 1000. душа не броја принесе на жртву до 1600 фор. Овај је фонд лепо напредовао, јер се сваке године новим добровољним прилозима множио. Како данас овај фонд стоји и како напредује нико незна. Поверење, које је председнику истога фонда само на једну годину поклоњено, овај није оправдао, пошто ево протекоше већ три године, а он нити скупштину сазива нити рачуна даје.

За то да би се дознало како стојимо са фондом умољава се и овим путем, г. председник да што пре сазове скупштину и рачуне положи. Ствар је јавна општа, нека се јавно ради.

У Парага 19. фебруара 1875. Ма да сам сељак и прост, опет се налазим да сам кадар оценити шта је добро и користно и шта ли не. На срцу ми лежи да следећу добру ствар јавности издам, које може бити и сигурно до данас у Парага није било.

Ако је и закашњено опет вас молим да уврстите у наш велеуважени лист „Глас народа," с којим дописом сигуран сам да ће из нашег српског села опет онолико предплатника бити и више него лане, јер су наши људи са дописима задовољни и радо читају.

Даље ми смо имали на св. Саву беседу. Наш учитељ г. Јован Бугарски научио је децу декламовати и певати и то до 20 декламовања и толико песама. Лане и ове године, код нас, док није дошао учитељ Јоца није се знало ни чији смо ни ко смо. Од како дође Јоца учитељ од то доба пробудисмо се. Даље као што рекох:

После подне на св. Саву велико звоно зазвони на скуп и ту се одазваше браћа, која желе напретка и дођоше и бесмо сви са декламовањем и певањем задовољни. После тога слушања приступило добровољним прилозима, где прво школска деца дадоше по 1 новчић, па после скупљена народ по могућству, тако да смо до 2 ф. на школски фонд добили који од лањске св. савске беседе и ове године састоји се из 60 ф. а. вр. Сад ћу вам г. ред. описати да има и такови људи који заиде нашем раду и нашем фонду и то су од старији људи, који су требали пре то да су чинили што ми сад чинимо, пак би тек ми сад знали даље и боље радити. Има код нас таки људи, који нису дошли на беседу дечију и подсмевајући се око школе тумараше, а то је наш кнез и енкутв, који су како лане тако и ове године малоумнички нашу свечаност, али дошло је време где ће одговарати за старе грехе, јер бо им налази царовање. Наш г. бележник, макар да је Мађар опет је уважио нашу свечаност.

ПОДЛИСТАК.

СТАРА КАЧАРА.

(Свршетак.)

„А, а, с тога си хтео, у ђаволско коло уписати се". рече Паја пошто Штева сврши „е па то ће лако ићи. Само ваља увребати прилику, кад сама у кући остане. За остало, на мене се ослони".

Штева оде, а Паја остаде, да и надаље по качари клобара.

Сутра дан пуче по селу глас, да су ноћас ђаволи скупштину држали, и шта више, запалили су свећу, што досад неимађаху обичај чинити. Један сељак је све то својим рођеним очима видео, и чуо је где се разговарају. Само што се није смео дуго задржати, јер дуги ђаволски носеви могли би осетити па онда, тешко он га њему.

Тај цео целцати дан, све сеоске бабе, постиле су, молећи се: „избави нас боже од лукавога".

Штева увреба прилику, кад Мара сама остаде, и ома оде у качару.

„Сама је" рече он свом другу „можеш одпочети".

Баш кад је са куле одјекивало доба, у које најсмелије зли духови свој посао терају,

оно тајанствено „дванаест“, прешла је једна „нечиста душа“ од качаре у кућу Маринних родитеља.

Мирно, тајанствено, одвуче се до њене собе.

Она спаваше.

Бунтиња осу бледе зраке по соби, Мара се трже, цикну, паде у несвест и кад дође себи наће се у некој мрачној јазбини, у „качари“.

„Сад бежи из села, а враћај се, кад увидиш, да вам нико наудити неможе“ пришане Паја Штеви.

Штева узе Мару, мету је на кола, која пред качаром стајаху, ошину коње, и око качаре владаше и опет мртва тишина, само се по кадкад оно ђаволско клобарање чуло.

После неколико дана, вратише се родитељи Марини ал од Маре ни трага ни гласа, нестало је.

Оплакаше је и прежалише.

Прођоше две године. Баш оне исте ноћи, кад нестаде Маре, уђе један човек и жена, која у наручју носаше мало детенце у кућу оца Марина.

Закуцаше на врата, ова се отворише, и Мара лежаше у наручју своје мајке.

Штева клече, склопи руке и мољаше опроштаја.

„Да сте благословени“ беше му одговор.

Штева и Мара оставише љубећи се у кући својих родитеља, честит муж и жена.

Друг Штевин опамети се и окану се ђаволска посла, пошто је за то четир године у Варадину одседио а „стара качара“ постаде шупа, де општина држи кола за припрегу. **М.**

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— Намесник далматински Родић позван је у Беч, да се с њиме договоре о путу Царевом у Далмацију, за који се још незна куде ће бити, но да ће бити то је тамачко.

— За председника на сабору угарском изабран је бивши министар финансије Гици са 297 од 317 гласова.

— Цар немачки забранио је да се продају коњи из Немачке. Ово је за то што је Француска хтела у Немачкој десет хиљада коња да купи.

— Мађарска влада наредила је да се у Фијуми на (Реци) сама школама само на мађарском језику учи.

— Први министар Венцкајм молио је бана Мажуранића да Хрватски посланици на угарском сабору подпомажу садашњу владу, и да гледи да Хрвати с Мађари у љубави живе.

— Нови министар обрта изјавио је на сабору у Пешти, да ће он строго на то пазити, да се на железницама по Хрватској мађарски језик употребљује.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

(У Новоме Саду 25. фебруара.) На овдашњој пијаци плаћало се ове недеље:

Жито прве класе 4 ф. 50 до 60 н.
Жито друге класе 4 ф.
Кукуруз прве класе 2 ф. 40—50.
Јечам прве класе 2 ф. 40—80 н.
Зоб прве класе 3 ф. 40 н.
Све на бечку центу.

Овом приликом морам се потужити како власт паши слабо на житарску радњу. Код нас у Новоме Саду има толико трговаца, да их сам Бог зна ко су и одкуда су, чине лудма свакојако неприлике. Неће да објаве свет да се више не продаје на мерове него на центу, па ту се належе сељак, ма да плаћа на једно, јер мерове жита дође скупљи од центе у толико количко има у мерову више фуната од центе, а тако исто и кукуруз јер кукуруза мерове плаћа се 3 ф. 30—50 н.

Не то није ништа, него трговци могли скупље него што хоће господар да плаћа па кад човек истоварн сва кола и не пође рану на тавни онда му господар побија, а човек да се не пати скидајући рану доле и вукући је на други тавни онда му на ново поцупта. За то би ваљало да полиција трговцима који тргују тако превари, забрани трговцима а трговци да оглоби, да га заболе.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Књижицу

„ГОВОР ЦВЕЋА“,

коју је по најновијем немачком тумачењу превела **Анка П. Чобанићка**, издајем, уздајући се у помоћ својих многобројних пријатеља и познаника, те овим позивам на предплату, која ће трајати до 20 марта о. г.

Цена је књизи, која ће бити штампана на лепој хартији и удешена тако, да се може у џепу носити **само 20 новчића.**

Претплата нека се шаље:

У Нови Сад, г-ђи *Анки П. Чобанић.*
У Панчево: *Књижари браће Јовановића.*
У Вршац: *Браћи Стефановић.*
У Митровицу: г. *Павлу Панаотовићу.*
У Вуковар: *Јовану Ђ. Алексићу.*
У Беч: Уредништву „*Србадије.*“
У Ковиљ: г. *Илији Марковићу,* пароху.
У Београд: *књижари Вел. Валожића.*
На Цетиње: г. *Сими Поповићу.*

20% процента иде у помоћ сирочету покојног Лазе Телечког.

У Новом Саду 4. фебруара 1875.

Глиша Чобанић,
списка познати листоноша срп. нар. позоришта.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК **Панта Поповић.**

Српска народна задружна штампарија Новоме Саду 1875 год.

БРОЈ 10. У НОВОМЕ САДУ, 6. МАРТА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.
Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 3 фор.
на осам месеци . . 2 „
на четир месеца . 1 „
за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНИ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗИ У ОВОМ ЛИСТУ.

Са сузама горким уписујемо данас у читуљу мртвих овога листа два дична имена српска. Ми се не журисмо никад са јављањем жалосних гласова, има и онако у народу нашем доста жалости. Али још један гроб ни побусили нисмо а већ се и други отворио и заклопио и вратили смо се с гробља књижевника и раденика народних а гробар за нама врата незатвара.

†

КОСТА ТРИФКОВИЋ

умро 19. фебруара 1875. — Живио 32 године.

Коста Трифковић, родом Новосађан беше чиновник и књижевник народни. Он беше фишкал вароши новосадске. Говорник на опелу његовом рече: Је ли требало у магистрату или у скупштини варошкој заузети се за права ове вароши или је требало у сиротињском столу бранити корист сиротиње и сирочади свуда је он као фишкал своје место достојно заступао, као да је слутио, да ће скорим оставити након себе сироче, коме ће тако исто требати страна заштита." И јесте такав је фишкал био Коста Трифковић. Међу чиновницима био је један од највреднијих, а међу књижевницима био је он из кола својих млађих пријатеља без сумње највреднији. Радња књижевна његова највише је се окретала око народног позоришта, при барјак на дворани позоришној за читаву недељу дана и парастос што га приреди добровољно друштво у Слатини показује, да позориште пратња при погребу, да Н. Сад, „Јавор," да књижевност јако осећа шта је у њему изгубљено.

†

СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ

умро 26. фебруара. 1875. — Живио 30 година.

Светозар Марковић је рођен у Јагодини у Србији и беше уредник листу „Ослобођења" који у Србији излази. Он беше искрен пријатељ народу своме и свима људима на свету и вођа странци у Србији, која каже: *Сви за једнога а један за све.* Светозар Марковић беше човек редкога дара и оштроумља и својој ствари служио је највећом оданости, пожртвованьем и заборављањем на самога себе. Народ је у њему много изгубио а другови његови још више, но они не мало-самавају, и онако дижу спомен своме другу: „Барјактар је пао, пишу они, али се барјак високо више светао као навда. На њему је једна врпца жалосница више: у толико је приметнији. Радећи да наш барјак никад самац не остане ни да нам потамни, ми ћемо дићи светао спомен своме пријатељу, који нас је толико волео и почитовао, напред, мушки и јуначки, на посао, радимо, одужимо се народу својим поштеним радом и тражимо своју срећу у његовој."

А ми личним и по раду пријатељима својим чињени овим последњу услугу хришћанску вапијемо: Лака вам браћо земља била и вечан спомен међу људма!

НАШИМ РАДЕНИЦИМА.

Доиђуће јесени биће изложба рукотворина и плодовина у Новом Саду, коју је покренула управа немачко-мађарске радничке задруге која овде од дуже времена постоји.

Почем у Новом Саду имаде Срба ђетића како на погледу рукотворина тако и плодовина, то сам рад рећи, да нам овом приликом ваља на ноге стати, те рећи на јесен

страном свету, да „политичка хидра“ Нови Сад, да „српска Атина“ Нови Сад, није задња, ни на погледу промета и радиности.

Има у нас цвет баштована, чувен до Пеште и Букарешта; има у нас воћара, чије је воће и Берлин видео; има у нас сабова, опанчара, казанџија, који се у уметнике бројати могу, још је у нас смока и стоке, којим се на далеко ране, још је у нас ткаља и предиља, да наши ћилимови могу о персиским на пореду, а наше рацко платно с цариградским на једнако, још је у нас стада и кованлука, бујне вуне и сладкога меда, ту је вино, бермет, шљивовица, одликовано под туђинским именом у туђему свету.

Што је боље од бољега на изложбу — нек се знаде српска госпоштина.

Ово није политичка није партајна, није ствар народности, већ образ културе и промета, производ: ума и руку, де се огледа напредност људског духа, воље и снаге.

Па зар да ми у нашем гњезду, наше „тиће“ не покажемо?

Зато коловође рада и раденика, чисте свести и добре воље, образујте одборе и пододборе прикупите око себе заступнике рада и промета, покупите што је у нас најлепшега, да странци и туђинци познаду нас и на овом пољу као „прваке“ јер иначе и срамота и гриота: код брашна и масти без погаче остајемо.

Емил Чакри.

О ИЗБОРУ ПАРОХА ПО СЕЛИМА.

Из Хрватске добили смо од свештеника једног, пријатеља свога и народњег, писмо које ради важности садржаја његовог износимо на јавност.

Писмо гласи:

„Поштовано уредништво пита ме последњом пр.ликом, *зар сте ове год. заборавили на нас*? и тиме ми даде повода, да му одговорим ово ниже:

„Нијесам ја заборавио вас, нити народа нашег, нити његових листова и књига, него ви доље заборависте, воће нашег народа заборавиште на своје добре пријатеље. Кад су наше иначе сваког поштовања достојне воће на сабору српском таково стање створиле, по ком је сад добар свештеник искључен од сваке заслуге и бољег уљебија; то онда морам и ја, а ваљда ће овакових још много бити, и на све друго заборавити, и то не хотимице, него што се баш мора. Кад вам кажем, да имадем сад 6 живе, а што већ школу посјећује — 4 дјеце, са слугама управ десеторо а парохија од 3-ћег реда — 600 Ф., онда ваљда ми неби ни замјерили, пак да никада књиге у шаке неузмем. Но немојте мислити самном, као што наши честити листови о свештенству обично мисле. Није ми автономија наша мрска, него као зеница драга и мила, али по нашим автономним законима, ваљало би да сви право радимо, а тко неће, ваљало би га принудити. Рећи ће те, овај *ево пишати на изборе пароха*, па још којекакове мисли могу с вама овладати. Али ја управ држим избор пароха код још неразвијених обћина за најгоре, најпогубније по живот народни средство. Неваља споређивати Пеште, Новога Сада, Земуна Г. Карловца са селским парохијама. У простога човека увјек ће бар с почетка, у садашњости, јер код њега будућности нема, свештеник квалификација, незналица, пијаница, е ма у правом смислу убица снега добра у народу, имати првенство пред свјестним за просвјетом оданим свештеником.

Ево у кратко ћу вам приповедити! на Иванадан пр. г. саберe се у — црк. скупштина, и ја уроћенац понудити се дам њој за пароха. Е пак каков доби одговор? Ја који сам управо у себи држао, да уживам повјерење у народу, ће ме позна, доби једногласан негативан[1] одговор, да ме никада за пароха примити неће, пошто су дочули, да сам ја на мојим првим поштама, што се тиче ушколовања, и пригонења дјеце на науку строг; та ви би нам, веле још и дјевојачку школу завели, и т. д. све оно мени заману узимајући, што изображен за праву и најпрву своју дужност сматрао би. А ваља овде споменути да су управо пред и после те кобне црквене скупштине, била два свештеника, која су за себе кортешујући, моје врлине простом народу као убилачне мане представили. Прост човек воли кад му парох ништа о школи не, ће да говори, нити ако каква надпшкола имаинивада у њу неуће.

После те скупштине, можете мислити, како је мени било, који сам за прво моје љубимче: мој српски народ држао, а сад тако од њега предусретнут.

Дакле избор пароха у простим селима, није цјелисходан, а бога им немислим ни калуђерима опет повратити га, него цвијет народа — интелигенција на епарх. скупш, могла би упражење парохије попуњавати.

[1] реч латинска долази од речи негаре значи одрицати овде значи противан.

Ено у „Застави“ читам, да се у неким селима пред избор пароха увелико кортешује; а што би сте рекли овде. Овде само путем безсрамног кортешовања парохије се добивају. Е срећан им пут, мила ми је ова моја мала парохијца, која ме ништа не кошта?“

На свршетку овога дописа неможемо пропустити, а да не приметимо, да у њему има доста жалосне истине, али што ко са својим иметком, са својим правом, неће добро да управља, тај иметкат то право одузети му, то недопушта ни правда ни закон. Наше је гледати, да народ обавештујемо, да сазна одакле му корист, одакле штета иде. То споро иде; али зар за то што нова млада, нова мешала, два триред лебац поквари, да јој недамо да га сама меси.

Чувајмо се само очајања, јер кад у то паднемо онда смо свршили. У.)

О ВОЋАРСТВУ.

Кад од дивље и опоре воћке начинимо племениту и укусну, зове се *облагорођена воћка*. Између дрвета и коре постају сваке године нове ћелијице, које се зову *претећи*; а и кора се изнутра све нова и нова вата. — то је *лика, зелена кора* или *подкортак*. — Кад се дакле дивља воћка облагорођује, морају се те ћелијице на дивљаци јако спојити са ћелијицима уметнуте, благородне гранчице.

Кад мећемо у дивљаку благородну гранчицу заједно са пупама (очима), то се каже: *облагорођење са гранчицата*. Лети пак, кад око Видова и Илиња — дна потече у дрвету снага изнова, мећу се само *пупе* или *ока* (са нешто мало коре); то се каже: *очење*.

Са гранчицама се благороди сад с пролећа, и ради се непрестано, док год дрвеће не листа.

Благородне гранчице треба дакле још за рана сасећи, приправити и чувати, да не испарају. Оне се секу већ око три јерарха, пак док не устребају држе се закопане у ладовини (где сунце не допире) и где неће промрзнути, дакле гдегод испод зида, у подруму, у коморици ит. д. — Гранчице се секу са здраве гране[1]), са врха или са сунца, јер су ту најзрелије; то су лањски леторасти, стоје на крају, увек су најлепши, најчистији и најсветлији. Само из нужде могу се употребити и старије гранчице, двогодци нпр. код неких трешања.

Ове би гранчице требало, да свако сам себи сече и добро да пази, или да се повери искусном и вештом човеку, јер није саветно у томе се ма коме поверити.

Ко неможе у своме месту добити каквих особитих, племенитих врста, може их донети и са стране; само нека се онда замотају у нешто влажну маховину, кучину, платно и тако што.[2])

Чим јаки мразеви попусте, време отопли и сок у дрвећа крене, може се већ отпочети са облагорођењем. То бива код нас обично око 40 мученика; кадкад и 2-3 недеље раније, а и нешто доцније, као што ће чини ми се овог пролећа бити. —

Са гранчицама се облагорођује:

1) У цео *расцеп* или *процеп* (каламити) се каламе оне дивљаке, што су бар с палца дебеле, а и нешто дебље. Дивјака се претестери на месту са чистом кором, педаљ или два над земљом; претестерисана се површина оштрим ножем углади; сад се пак расцепи средом у дужини за 1 палац; у пукотину се уметне нож или дрвени клин, да остане разглављена. Сад се очече благородна гранчица са 2-3 ока; испод доњег ока (које обично изнутра стоји зато, да израсте лепше и правије стабло) се дужом заоштрљи гранчица као сечица у ножа; и с лева и с десна се кора сасече, те изгледају обадве стране као ребра у ножа; само се са четврте стране остави кора читава, те изгледа као тупа страна у ножа. Гранчица се сада умеће у расцепљен пањ тако, да јој и сечица и ребра у расцеп уђу: леђа са кором треба да су баш на крај пукотине. Ту треба најнеђа пазити, да *се зелена кора* благородне гранчице са свим *споји са зеленом кором* у дивљаке. — Где је пањ дебљи, може се и на други крај једна гранчица уметнути; ту нека је онда доње око на поље окренуто.

Сад треба пањ стегнути *канапом* или *лико*м; обавде се пукотине и претестерено место добро замажу *калем-воском*[3]), да не про-

[1]) Код нас се држи, да се те гранчице баш морају себи само са оних воћака, које су већ родиле; те не стоји. Исто се тако могу (а и још лепше) леторасти најви и на младим воћкицама, које још родиле нису, само ако већ унапред знамо, какав је осећ, кад успева итд.

[2]) Види у овом истом броју моју „Позиву.“

[3]) Калем-воска има двојаког: један је увек мекан и течан као (скорашњи прави сапун), а други је тврд. Мекани се прави овако: уми 1 ℳ колофоне и растопи је у земљаном суду над жеравицом; сад усипи унутра још јака шпиритуса 8—10 лота, и добро измешај једне с друге.

дре ни киша, ни ветар, ни припека у нутрв. Кад год би воска нестајало, треба га непрестано дометати.

тим. Док је још вруће сасни у плехане кутије и остави на хладовину. Тврди се прави овако: ½ Кл. колофоне ¼ Кл. жута воска, ¼ Кл. лоја понешати и истопити у земљаном суду над ватром; кад се с ватре скине усни брзо у лопан још ½ Кл. густог терпентина и промешај. Сад сасни сву ту смесу у чинију пуну ладне воде, те направи калупе, шишке или шта желеш.

2. У *полак расцепа* се калеми исто тако само се пању једна пола разцепи, а друга остане читава. Овакви пањ пре зарасте и мање болује.

3. У *страну* се калами исто као и код 1 само се пањ не процепи средом, већ близу крајa. Који је пањ дебљи, тај се може и 2 и 3 пут процепити и толико (или 2 пут толико,) благородних гранчица уметнути.

(Свршиће се.

У ОПШТИНСКОЈ КУЋИ.

По налогу књежевом чита бележник закон о бирачком праву.

(Наставак.)

10. Они, којима је на рекламацију или на приметбе средотачни одбор донео одлуку, могу предати свој позив (уток) председнику средотачног одбора за 10 дана како је одлука изметнута на јаван углед, а они, којима је по § 49. достављена одлука, за 10 дана од дана доставке. Призиви треба да гласе на крал. курију, морају се писмено предати и могу им се и нови докази приложити.

Средотачни одбор може на призив и на доказе учинити и своје примедбе па с тим заједно подноси призив кр. курији. (§ 51.)

11. Крал. курија пресуђује призиве у савету од 1 или 5 чланова. Том су савету председници: председник уништног (касационог) суда, председник највишег суда, кад што подпредседник уништног суда, и по реду наименована председници највишег суда.

Курија сваке године месеца јануара бира у пуној седници тајним гласањем остале чланове саветима. Ако затреба, ти се савети могу саставити и за трајања године. Ти савети доносе одлуке бирачког дађег испита у пуној седници. Министар правде одређује курији за њену радњу пословни ред. (§. 51.)

12. Средотачни одбор исправља списак бирача по одлукама курије, па га коначно склапа по формулару који одреди министар унутрашњих послова. Један веродостојан примерак овога списка шаље се министру унутрашњих послова, а од сваког изборног среза шаље списак бирача бар у једном примерку свакој вароши, великој општини и бележништву тога среза. (§. 52.)

13. Кад се исправља годишњи списак, онда средотачни одбор ваља тако да ради, да се привремени списак најдоцније 5. јулија по списку §. 43. изметне на општи углед.

Молбе ради исправке списка могу се предавати сваке године од 5—15. јула, а на то примедбе примају се од 16—25 истог месеца. (§. 53.)

14. За годишње састављање списка ваља да се одржавају ови рокови:

Средотачни одбор завршује своју у §. 48., 49. и 40 прописану радњу до 1. новембра, и подноша курији. Курија пак дужна је поднесене јој ствари до 15. децембра одлучити и средотачном одбору натраг послати.

Коначни списак бирача саставља се и разашиље (§. 52.) до 30. децембра сваке године. (§. 54.)

15. Тако исправљен списак бирача вреди за календарску годину што долази после те исправке. (§. 55.)

Д. О избору посланика.

1. За избор свију посланика по Угарској одређује министар унутрашњих послова рок од 10 дана на тај начин, да од дана, кад се о томе изда наредба у званичном листу, има још 30 дана до последњег дана избора, а да од завршетка избора има 10 дана до отварања државног сабора. За одређених 10 дана морају се свршити избори у сваком бирачком срезу (§. 56.)

2. Средотачни одбор у течају тога рока од 10 дана одређује дан тих општих избора као и међувремених избора тако, да се опште избори у истој области или вароши одреде и један дан, а за међувремене изборе одређују државни сабор рок тако, да од дана донесене му одлуке или од дана осујећеног избора до дана кад се почиње избор, несме проћи мање времена од 14 дана, а више од 24 дана. (§. 57.)

3. Код општих избора средотачни одбор држи своју седницу како се краљевска заванвна наредба у седници дотичне области прогласила, другог дана после те седнице, код међувремених избора по варошима за 3 дана, а по другим областима за 8 дана како је стигао позив од државног сабора, а кад

је осујећен избор, одмах како прими извештај о томе.

Том пригодом нареди што је потребно па у знаком бирачком срезу бира председника, бележника и потребне заменике за обављање избора (§. 58.)

4. У оним срезовима, у којима број бирача не прелази 1500, ваља да се састави једно изасланство за скупљање гласова под председништвом изборног председника. Тада се бира и изборни председник, председнички заменик и заменички бележник.

У срезовима, где има више него 1500 бирача, састављају се два изасланства за скупљење гласова и осим изборног председника, који је изборни председник једном од изасланства, бира се још један председник, два председничка заменика, два бележника и два бележничка земеника.

РАЗДЕЛЕЊЕ И ЗАОКРУЖЕЊЕ ЖУПАНИЈА У ХРВАТСКОЈ.

Поджупанија са седиштем у *Беловарy* има следећих 14 општина:

Пигомача са 7 м. на 1 м. 6987 јут. и 1059 са 5991 стан., *Клоштер* са 7 м. на 1 м. 8272 јутра и 624 хв. са 6017 стан.; *Будровац* са 4 м. на 6450 јут. и 356 хв. са 2357 стан.; *Фердинандовац* (1 место) са 2884 јутра и 1127 хв. са 1384 сна; *Калиновац* (1 место) са 3917 јут. и 1314 хв. са 1853 стан.; *Ђурђевац* (1 место) на два м. 193 јут. и 819 хв., те 5626 стан.; *Тројство* са 23 мј. на 2 м. 1841 јут. и 1301 хв. са 6026 стан.; *Капела* са 26 мј. на 2 м. 6613 јут. и 767 хв, са 6507 стан.; *Гуловац* са 21 мј. на 2 м, 7049 јут. и 1366 хв. са 7613 ст.; *Вођанска* са 16 мј. на 2 м. 8420 јут. и 1201 хв, са 5447 стан.; *Сесвети* са 15 мј. на 3 м. 8274 јут. и 920 хв. са 6726 стан.; *Рачу* са 12 мј. на 1 м. 5221 јут. и 74 хв. са 5389 стан.; *Велики Ђурђевац* са 13 мј. на 5 м. 1229 јут. и 845 хв. са 6356 стан.; те *Грубишнополе* са 17 мј. на 3 м. 9579 јут. и 1270 хв. са 6046 становника.

Поджупанија са седиштем у *Пакрацу* има следећих 7 општина:

Велике Бастаје са 14 мј. на 2 м. 8682 јут. и 152 хв. са 4209 стан.; *ларуварску вањску* са 25 мј. на 5 м. 4469 јут. и 261 хв. са 9795 стан.; *Дарувар* (трговиште) са 1133 јутра и 1584 хв. са 1101 стан.; *Улањци* са 12 мј. на 3 м. 1137 јут. и 482 хв. са 6684 стан.; *пакрачку вањску* са 21 мј., на 3 м. 9394 јутра и 1224 хв. са 6173 стан.; *Пакрац* (трговиште) са 2413 јут. 1485 хв. те 1721 ст. и *Буч* са 25 мј. на 3 м. 7808 јут. и 373 хв. са 4351 становником.

Поджупанија са седиштем у *Пожеги* има следећих 8 општина:

Орљавац са 34 мјеста на 2 миље 5898 јутра и 669 хв. са 4367 стан.; *Пернин* са 14 мј. на 2 м. 2544 јутра 455 хв. са 5789 стан.; *Брестовац* са 13 мј. на 1 м. 6070 јут. и 1295 хв. са 3012 стан.; *Плетерницу* са 18 мј. на 1 м. 8718 јут. и 301 хв. са 3555 стан.; *Велике Михаљевце* са 35 мј. на 4 м. 920 јут. и 418 хв. са 6952 стан.; *Кантол* са 22 мј. на 2 м. 8168 јут. и 269 хв. са 4300 стан.; *Бектеж* са 21 мј. на 4 м. 1305 јут. и 464 хв. са 5399 ст.; те *Рушево* са 14 мј. на 2 м. 613 јут. и 1560 хв. са 3026 становника.

ИЗ ПРИВРЕДЕ.

ШТА НАМ ВАЉА РАДИТИ.

(ПРАВО ПРЕШТАМПАЊА УЗДРЖАНО.)

(Наставак.)

Овде ми је рећи и о сејању детелине.

Бања Штева давно је увидео корист сејања детелине, јер зато фетерова крава више млека даје него Штевина, сомседу (суседу) Мишки чили је коњ од Штевиногa, а све из узрока што се детелином ране.

Детелина има више сорти, но по нас најзгодније су мађарска и француска луцерка.

Добра детелина у доброј земљи, чувана и негована, може најмање десет година устрајати. —

Детелина хоће чисту, ситну, снажну земљу, добро старим ђубретом нађубрену, де је одњеч црна земље, ваља је пепелом, песком или кречом измешати.

Детелина нетрпи апту, зеље, дивјак, паламиду и другу коровину, она је немеш међу травама.

Детелину је сејати или августа, или фебруара-марта понајбоље.

Сеје се чиста; или смешана; зобљу, јечмом, житом; најбоље је после ране посејати је, те је само онлаш повлачити, када скинеш усев — ето готове детелине.

Пре сејања детелине ваља њиву подрљати, а по сејању повлачити, поваљати, или преко ње стадо оваца претерати.

Прво коло детелине ваља ома покосити, ма неједнака и нечиста била, код позније косидбе ваља пазити кад је најснажнија, боље и старија него сувише млада.

Детелину једе радо свако живинче, коњ, во, крава, теле, овца, свињче, шта више и сама перад, нарочито гуске, ћурке, патке, и од ње се јако гоје.

У први ма детелина се недаје марни сама, но на полу сувом раном смешана, нарочито житном сламом.

Емил Чакра.

(Наставиће се.)

П О З И В!

Народним свећеницима, учитељима и сваком пријатељу војарства јављам, да сам се снабдео граничцама првог европског воћа, које су француске, талијанске и немачке војарске скупштине препоручиле за неговање и подизање у велико народима јужне и средње Европе.

Све ове врсте подижем и подизаћу овде, у *равници* на иловачи, помешаној са пиљцем и пескуљом; а да би дознао, како би ове особито племените врсте у *бреговитим пределима* напредовале (где би временом истесле сво хрђаво и кржљаво и опоро воће, што се тамо налази), то позивам народ. учитеље и свећенике из брдовитог Срема, Бачке и Баната који могу, имају и умеју где облагорођавати воћке, да ми се што пре пријаве и назначе чега потребују, како би ми могао послати поштом *граничца за пролетње облагорођавање.*

Будући сам и ја добно воћину тих племенитих врста на поклон, које од „Хрв. Слав. господ. друштва" у Загребу, — од Др. Ед. Лукаса управитеља помолошког института у Рајтлингену (Виртембешка), — од Розентала из Беча, а које од војарских друштвата у Ерфурту, Фрауендорфу, из Чешке итд. то ћу и ја споменутој браћи и школама граничце *бесплатно* слати, колико ми год достојало буде, но о трошку поискачевом.

Имаћу за издавање од сваког воћа оволико врсти: *јабука* 38; *крушака* 41; *трешања* и *слатки вишања* 26; *шљива* ока 19; *бресака* (међу њима и са балканског полуострва) до 20; *најсија* 8; *лешњикова* 10; *смокава* 2; *мушмула* 2; *гуна* 3; *кестен* 1; *бадема* 2; *огроза, малина* и *рибизла по* 10 *врста.*

Но сваки поискач нека се обвеже, да ће послате стрвнчице каламити и приденуто име сваке врсте очувати на воћци, док плодом не уроди; а онда ћу већ кратки опис од сваке врсте поискати.

У Србобрану, на чисту среду 1875

Јован К. Борјановић
нар. Учитељ

*) Сконштавајући овај позив вадемог и вредног учитеља Србобранског, (Ст, Томшког) који се свом душом одао подизању војарства у нашем народу, радујемо се што, приходећи помоћу његову ширењу рукама, можемо јавити да је заиста реч србобранску, да ће у скоме листу што чешће свој рад и своје искуство у помоћутој врсти економије и иначе новости. У)

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Нови Сад 4. Марта Цена је рани на нашој пијаци као што сам и прошле недеље јавио само је кукуруз у 10 н. скупљи

У Руми 1. Марта. 14. фебруара о. г. беше овде састанак трговаца одавде и из Прига и Каменице, да се говоре о томе, како би се изградило, да се што пре сагради жељезница од Пеште преко Суботице, Новога Сада, и Руме у Земун. На састанку изабран је сталан одбор, коме је председник гроф. А. Пејачевић и перовођа Светозар Николајевић. Гроф Пејачевић је поклоно друштву, које ће жељезницу градити колико треба за пут преко читава његова сплавлука, који је дугачак миљу и по, а општина Румска поклонила је место за станицу. Чујемо, да је и Земун поклоно 20 дањаца земље за станицу, и да је друштво, које хоће да гради жељезницу за тај посао задобило неку знамениту банку енглеску, која је већ послала инжинире да прегледају пут куда ће жељезница ићи. Још имам и то да јавим, да је припрема за грађење жељезнице од Земуна до Сиска већ готова. Жељезница ће се та градити на крајишког фонда, који има 27. 500 дањаца шума које вреда 30. милиона и 5 милиона 461 хиљаду и 18 фр. и 58 и готових новаца. Дакле ако Бог да, скорим ће заврши ватрени коњ на пољанама равнога Срема. Кирије на кантару испод Града закукаће као оне негда на зну у Новоме Саду, када је први димљиви крај Новога Сада пропловио, али ће им тај ватрени коњ трипут оволико донети колико односи само ако са првим возом *кочијашку* им љубост одмах буде.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА."

Петрово Село на Тиси. Допустите г. Уредниче да у пошт. листу изнесемо „дело на виделу" за то што је опште природе; а како је на жалост у нашем селу млогог трулог — не бил' јавност била лек. У овоме листу била је реч о избору црк. општине, ал како незадовољни учињене призиве, тужбу, налазимо за нужно *ведо власти ради ову ствар* боље расветлити.

Први дан по новој години слетоше се 13, словом тринаест скупштинара прк. да „проведе" рачуне тутореве и да „напреде" како ће постаром да остане све. Где у месту 30 избратих скупштинара, и преко 450 бирача способних постељу — ту хоће 13 добри људи да обаву онако из небуха и преглед рачуна, и обнову или, потврду као што рекоше и тутора и општине! На глас овај — поднесоше избранници бирачки писмен позив — и предлог председнику да, пошље је поређена шесто годишња скупш. истекла овај, — са одбором пов набор нове скупштине у смислу закона обави. Овај их поднесак задржи од умишљеног дела — и по кратком шворданьу пристану на предлог бирача, изразу се, да се скупљени сматрају као конференција бирачка, и ту се уграби, да постојећем одбору прк. дода се неколико бирача у помоћ за обаву избора. Одбор учини поднис бирача, завазе дан избора, све учини у смислу закона.

Међутим до 50 сеоских становника и бирача, осећајући прекупотребу да је нужно, на управу како општине, тако и прк. имања изабрати вредне, поштене чистих руку људе, скупе се на два дана пред избор на договор, ту се сложе на која ће лица сви једнодушно свој глас дати, и ту се ударе први темељ лепој српској слози, која беше за читаво не стеле на растурена, сарашена, од рефених синова српских, ал' лакомих себичака, а понајвише са худог понашања једног „старог" који почује од одавде, само раздор, и служе, место добру по позиву свом — за свој Ђеф, само сплетки и злу опаку.

А, кад овај „стари" кари виде, да хоће да засиђе потамнело сунце истине и правде, поштења и лепог напретка, а он потоне по селу, по дугој зими и глибу калавом, те наговара људе „не бирајте капуташе," и удари хулити њему само знаним начином све, шта је честите, и све што је законолепо нарешним сабором. Залуд труди, људи унутиште „старог" да своју службу служи кад је одранше, где дотле непоуздана крека беше. — Тако рекоше и још додаше „Ми ћемо чинити по закону и души, а све у љубави и слози."

Дан је избора, скупљају се бирачи; мути се очи у старих одборника, „стари" се устумарао шпуриће и, где мудрости, да би се зар трли бирачи и повукли кућама своји. — ту моли ме где непосеја учитељ да чита закон које бирач, кол и не. — читао је шта је хтео, а тумачио је како је хтео т. ј. како је упућен од „самодрже комисије" која би рада до пада да влада. Није чуде људи слаби, а подтрејани „старим господином — да недаду до капи могућности.

Бирачи из разлога што је рок свакој рекламацији истекао — а, и зато што тај старовељи одбор рекламацију писмену, против подпредседника скупштинска као криминалисте, као закасњену веле — није примио, пребу на дневни ред, т. ј. заштту њих по закону нуждних десеторица гласаље. Гласаље одпочете. Живо се ради. Што ће реч „Секу Турци секу и хајдуци" пишу старци пишу и млађенци, обе војске лути бојак бију по закону установне. Дагијска је мала чета, чета мала, обебане веле; недајмосе! Изгубићемо се! ако нам цркву — узмеју из руку (:мислили су новце прк:) ал' залуд мука, слаба рука дрвље зар с' камаета туђа. —

Бистро око, чело ведро у честита света, куд камо велика већина бирача верна захвал на избору речи, — непокомчно слано задатак свој врши. Хитре руке чисте, — свеска дуга ведра. Поштење и истина и овом приликом сјајну одржа победу.

Гласање је трајало „одјутра до мрака" тако рећи, и није та стара странка улагала иманја протести, но се очајавички борила, да се одржи, и истом онда, када је нова скупштина проглашена а главари чете завараше, изгоше се на тужбу. Да су они сели на столицу — „по закону би" и за њих избор текао. Ал' су пропали и где живи остали! Те рекоше сутра дан ходјемо браћо г. Проти, одмах да дође наново да бирамо, и вотирање једногласно десет вернити дидурне пату цел. И ово је мудра управа онег истог „старог". Немоможе овај корак. Прискачи обмани „казао је г. прота да недаље, — да непродајемо, ништа," док он недоће. Тужба се гради, ђуде подписују који незнају — нашто, јер се таквом позивају који ће слепо веровати бог те пита где скованој „инштанцији", или су г. учитељ так у другоје село да направе ту дерну тужбу.

Недо бивши председник ново изабрано, конституираној, и код свер. власти пријављено скупштини списе ни рачуне, ни он, ни тутор; тутора зар случајне похвалу у односу приличну своју прк. новица (:овај се дан два пре њиан хвално како има дуката и т. д.:) тутор живи у надежди да ће му тутеру св. црква опростити.

Одбор тужи пол. власти обојицу зато што не предају рачуне, — ови зар заплетени као пилад у кучине, траже заштите чак код владике.

Шта ће сад бити то само њалда погеш, моја, баба зна!

Овде би могло бити крај овој приповетци, ал' кад сте ме слушали дође допустите да кажем и урок зашто се држе тако чврсте св. цркве, односно готових новаца прк. тн „стари" кесомузи.

Моја, стара скупштина закључи, да председник неси у бечејску штедионицу 2000 ф. — Моја честита нетда — старина, зар по одобрењу, двојице ли тројице, мете једну хиљаду у штедионицу, а другу у свој џеп, те пошири свој салаш за ову, — без чујте добро, да му је овај зајам одобрен. До избора, а тешко и данас даје вратне; — овај се човек јако одупре и овај је ишао као што кажу владини да га заштити од „јеретика".

„Стари господин" пишао је недавно за нужно од једног „хаџувирера" купити три одежде, и чеје тутора у готову новцу са близу 400 ф. исплатити, без закључка скупштинског и без потребе за цркву. Одјешања довољно је у цркви, али се тако хтело и тако је било. Овај прик као председник човек богат узео је 1000 ф. док сиромашнијим људма није се могло помоћи са 50 до 100 ф да им чинути коње кола, да, и сам кроз с' главе непродају, и често оснашће им раскоша се. Овај други харчи новце своје нужно на непотребне ствари док је прквени крај трошан тако да је после сваке кише пуно воде на прк. тавану. Сирома човек моли 10 — 20 ф. да зарани породицу своју ал' му тутор вели: одмо је моја, рано — председник новце, да лицитира јарош; напротив стаила се на протекуј „знамо да неће вратити ал' ће мо да дамо" и тако учинише ти стари скупштинари и дадоше новаца у зајам на неврат. — робаку „старога господина" газдарице. Таки су ти што их људи нехтеђоше и у клонише се управе, и то су ти што хитају на тужбу проти и владици, и ти ће бити од бирача сиђу и од њима мрског или мрски „капуташа" на „керну" достојне дочекани, и питаћемо се пред изасланством којег таке желне очекују, за дола и недеља, и видићемо чије ће поштење, — чије ће око у сунце истине, отворено погледати.

Питаће мо тог „старог господина зашто деце пуни бирцуан беху (не само момаки и девојака него у нашем селу и деца од 12.—14-те године покађују бирцузе и мушка и женска) на крстов дан у очи св. богојављења кад се вода свети у бирцуан покрај свирала грехотно банче, — зар је господину пређе протин два три „капуташа" што их је свога независних у месту, — прост народ распаливати, него св. цркву и благонаравије наше своје чувати кад је већ старешина и учитељ. О ал' стари грешник — није сејао свог века, болег духовног семена, — како је сретан да је доживео леши плод. Ал' стани стари дошао си сад баш на прави „керн".

Ави браћо бирачи који сте претрпили да се отресе село — општина, најгорег зла несложе, и себичлука на управи општег добра, будите људи натрајни, најпленементија је борба у животу човекову борба за поштење.

Хоћемо и ми „истрагу" нарамо не једностраиу — а том приликом ће мо говорити „ни по баби ни по стрићевима, већ по правди Бога истиноја".

Ђ.

ПОДЛИСТАК.

ТАКО СЕ ВАТА.

(Догађај из 1848. године.)

Ту скоро изишла је у Пешти једна књижица, коју је написао човек, без кога 1848. године у Мађарској ништа важније догодило се није. Из те књиге ћемо да преповедимо ово:

„У Италији, тако пише тамо, није ишло најбоље. Радецки је искао војске; али од куда ће бечка влада, да му даде?

Онда се диже Бећани. (Бећани је био онај министар председник, који је 1849. године у Пешти стрељан.) Он сакупи цело министарство, каза, како је Радецком тешко и како је у опасности великој и предложи, да мађарско министарство пошље једнога министра краљу у Беч, и да му понуди, да Мађарска пошаље помоћ аустријској војсци у Италији и то за први мах кроз 4 недеље 25.000, под тим условом, да краљ призна нове законе у Мађарској.

Бећани је тако одлучно и основано говорио, да је и Кошута за то задобио, те је једногласно решено, да сам министар председник што пре с понудом у Беч иде.

Бећани је још тога дана одпутовао, но краљ Фердинанд беше као обично болестан. Он је дакле морао ћћи надвојводи Лудвигу, но овај га тек други дан пусти преда се, Надвојвода Лудвиг саслушао је министра председника до краја, и није му говор прекидао, али што је овај дуже говорио надвојвода се чело све већма мрштило. Дуго је надвојвода ћутао, кад је Батањи свршио и напослетку га је запитао: У чије име говорите ви, грофе?

„По једнодушном налогу целокупног министарства мађарског.“

„Ви много нудите, грофе, — али и много иштете, пошто је његово величанство цар и краљ болестан, заповедно ми је, да сваку важнију стварр у породичном савету нашем претресем и како овај савет нареди онако да радим, притрпити се дакле господине грофе, још неколико дана и ја ћу нас известити о томе шта је породични савет закључио.“ (И данас и напеч у озбиљним и опасним приликама краљеви се са својом фамилиом договарају, јер престо држи фамилија владаочева за фамилијарно добро те, де се престола тиче, хоће и она да говори. У.)

Бећани, који се тешко борио у души, док се на тај корак одлучио, остао је у Бечу, чекајући на одговор.

(Свршиће се.)

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ,

Кандидати за нов избор посланика на сабор угарски већ се траже и јављају. У старе-Кањишком срезу има их три четир, међу којима Сенћански судац Ђорђе Зака а и народносна страна креће се на рад. Њега јој је веле једне мађарске новине Милутин Татић. Ми нисмало за другог Милутина Татића осим овога код судбеног стола у Новоме Саду, и чудо ним је да он може бити њега у Старој-Кањижи, седећи у Новоме Саду. У Чакову је кандидат Препелицаји. У Добрдиму министар Тиса. У Шајкашком батаљиону јавља се Стратимировић, но ту је Лаза Костић.

— У Народној скупштини у Београду поднешен је предлог од њих 61. посланика, дакле већ већине на скупштини, да се сазивлиници више пута женити могу. Предлог је упућен с највећим одушевљењем законодавном одбору и назначено је да је врло хитан.

— Заступници народности држали су у прошли петак конференцију у Пешти, на којој нису били Милетић, Полит и Костић, и закључили су, да подношају нову владу, надајући се да ће ова бити правична народностима.

— Њ. Величанство се креће 22 марта у Далмацију. У Трсту ће се бавити један дан. Одатле ће у Млетке де ће се састати са краљем талијанским. Ово је први пут, од како су их Талијани добили да неки Цар иде тамо. У Задар стаће цар 28. марта.

— Глаеа се да ће бити потврђени они велики жупани, које је влада хрватска препоручила. ма да су народњаци. Који су још се нема.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Пароетос Кости Трифковићу) давало је у Сеатина позоришне друштво Ђорђа Нелеша уз велико заучешће народа.

(Сеоска публикација.) Једном Шваби нестане опанкија. Дође у српско село, плати кисау да се то публицира. Добошар оде пред цркву и добује онако: Људи! Овај поштени Шваба (показујући на њега руком) изгубио опанкију. Ко је нађе нек оне јаку, на нек направи нану, пек опанкију да у бојо (зарбу). на нек је песи као своју, јер се поштени Шваба јако срди; а Шваба познајући српски, задовољан са публикацијом, натуче пи крају добошареног разгласа: „страшо срдим.“

СВЕДОЧБА.

Овим истине ради тврдим, да сам од г. Угљеше Крварића из Ст. Бечеја као заступника фабрике Рапоза из Гепингена одпосно оплијала у Митри сезијску од 13 реди кушно, која ј. због свог највећег квалитета и згодне употребе одлично погодвала, због чега г. Угљеши Крварићу најтоплију захвалност из јавити, и обвирнат економима за најбољи препоручити морам

У Ст. Бечеју 20. фебруара 1875.

Марко Стефановић
економ из Перлеза.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК **Паита Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новоме Саду 1875 год.

БРОЈ 11. У НОВОМЕ САДУ, 13. МАРТА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читалом табаку.
Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 3 фор.
на осам месеци . . 2 „
на четир месеца . 1 „
за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

НАЈБОЉИ ХЛЕБ.

Цео свет се тужи и јадикује, да је у данашњем времену, због оскудице у новцу и скупоће сваковрсне хране тешко живети; и опет не ће ником на ум да падне, да бар у овом оскудном времену покуша да штеди.

Питаћете: на који начин?

Штедња би се могла код многи издавања, као: на спиритуозна пића, каву, тај, посластице и т. д. завести, али смо ради за сада само на видик изнети, да се на самом хлебу грдна свота може заштедети.

Годишње се издају милиони за хлеб, пак поред свег тога се најбоље честице пшеничног зрна, које добру храну у себи садржавају, у тартаљ троше и скоро реци на ђубре бацају.

Овој се погрешци само тако доскочити може, ако не останемо и даље према науци равнодушни. Пекарство је једно од свију заната, кога се напредак од више столећа није дотакнуо. Ово је и у најновије време слављени хемичар Либиг посведочио.

За доказ свега тога навешћемо следеће:

Оно је на сваки начин најбоља храна, која све потребне честице за ваљано питање у правом размеру у себи садржи. — Млеко је, као такова храна, добро познато. И пшеница тако исто одговара свима тима условима, само што код последње није тај случај, да су све у њој садржавајуће се честице ваљано измешане као код млека. Бела средина пшеничног зрна састоји се већином из штирка, напротив пак на површини исте штирка и испод најгорње љуске, налазеће се честице тако звана мекиња — садржи у себи питајући лепник или беланце, неколицину соли и масти. —

Од беле средине зрна меље се брашно, докле се на површини зрна налазећи лепник у мекиње баца. У колико је дакле брашно беље и ситније, у толико је мање питајућег лепника (беланцета) у њему.

У мекињама се дакле више од трећине лепњака баца, докле у брашну једва једна седмина истога остаје; осим тога има у мекињама пет пута толико соли и трипут толико масти, колико у брашну.

У том истом размеру стоји мекиња према брашну и код кукуруза, јечма и т. д. Пошто пак лепник и фосфорне соли најбољу храну сачињавају, то се дељењем мекиња од брашна, последњем већи део хране одузима.

У колико су млинари беље брашно правили, у толико смо се ми навикли бељи хлеб црњем претпостављати, и тиме смо принуђени ону храну, коју у мекињама од себе бацамо, у другим формама тражити и скупо набављати. Уз ово се још и то напоменути мора, да [illegible] сатреног камена у њему и тим се лакше изопачити да, додавањем других шкодљивих ствари.

Толико у смотрењу каквоће.

Мешење хлеба с квасцем одузима од истога у количини шест на сто, јер врењем прелази брашно најпре у штирчан шећер, за тим у угљевну киселину и алкохол, који у врелој пећи, напиривањем теста, изветре. Од сто фуната хлеба иду дакле шест фуната у штету, која штетагодишње хиљадама износи.

Већ у прошлим вековима покушавало је више научењака, да овој мани дескоче, док на послетку не поће за руком американском славном професору и физиологу Силвестру Грехему, да мешење хлеба од прекрупе — без квасца — пронађе.

Начин мешења овога — по имену изналазача названог *грехемовог хлеба* пренесен је и у Европу, где се од дана на дан све већма распростире. Желети би било, да не будемо ми последњи међу образованим народима, који овај начин мешења хлеба усвајамо.

Обично се на овај хлеб чиста пшенична прекруна употребљава, али може се исти и од ражи, кукуруза, јечма и т. д. месити.

Прекрупа од чистог опраног жита, — чим скорија тим боља — замеси се са једном трећином окуване изхлађене воде (две литре

прекрупе једну литру воде:) и пошто се ово мекано тесто добро размеси, скружи се у форму дебеле погаче, набоде се површина виљушком, да се не покломучи, и метне се у врелу пећ где се из тиха испече.

Које накан овакови хлеб пробати, том ће исти сваки дан и боље и боље пријати, и за кратко време ће му се никад зажелети, да киселог хлеба потражи.

На послетку морамо и то додати, да је грехемов хлеб сила здравији од обичног хлеба, лакше се свари у стомаху, боље пита него ма која друга храна, изнуђава нужну пљувачку боље него сви зачини (со, бибер, паприка, сирће и т. д.), крепи мишиће, чисти стомак и црева од слуза, а могу га деца и болници добро поднети.

Да о грехемовом хлебу нисмо много казали засведочиће нам сви они, којима је исти већ познат, као и лекари, који овај хлебац болеснима препоручују, — а ко врлине његове до сада упознао није, увериће се о истима, кад се оваковим хлебом неколико недеља храно буде. (*)

У Новом Саду. **А. Ј.**

* Добар грехемов хлеб пече сиџијица, са доброг хлеба далеко познати сиџијица Стеван Медаковић. — близу алмашке пруге — и прими нарудбине на исти у свако доба. Кад се до двадесет пунтерија пријаве, добиће се сваки дан неки грехемовог хлеба код киселог крста на пијаци или код Круне. —

КАКО СУ ГАЗДОВАЛЕ КОМЕСАРСКЕ ЦРКВЕНЕ СКУПШТИНЕ.

Већ наслов код свакога свесног Србина немиле ће произвести мисли, подсећајући га на оно доба у нашој цркви, када господа Мађари, на жељу одметника неких из нашега народа, сметуше честитога старца и уведоше оно стање код нас, које од Чарнојевића па до данас, никада и нико [illegible] није. Истина ми добисмо и опет патријарху заменика, и то човека, 1848. године напоjена водом са Ајдук-Вељконе чесме, али уза њега добисмо још једнога заменика, и то као супарника или управо старешину самој црквеној поглавици, кога опет од Чарнојевића па до данас ниједан патријарх познавао није. Сирома Ђурђе Бранковићу, та и он је онда, зарад оне власти, која у њему представљена беше, мање више као жртва калуђерске сплетке пасти морао — он онда у прилог црквеној власти, а сада са пониженьем потиштена старца и сама црквена власт обављује се, да би ли се само подала прилика једноме калуђеру, да на столицу српских патријара сести може. И дође Мајтеније. — Помрчи нека места у записницима, сагоре нешто од протокола, покупи деловодне књиге од „Матице,“ обустави ђимнасијског патроната рад и још осим других зала и покора смету на миг овога или онога и три изабране црквене скупштине а на њихово место, преко владика, који услужно као свагда извршаваху налоге таких господара, даде друге именовати. Тако то од Новога Сада, Вршца даж' до бела Жабља дође о коме ћемо овде нарочито говорити, судећи по њему, да ни на другом месту није боље било. Жабаљ хтео не хтео, мораде са владичанским престолницама упоредо ићи, да би само узнео славу овог господара, који а la Мајтеније скида и подиже, каштигује и награђује, и бутун од господара па до ратара, крст и сабљу, под истрагу ставља. И преко старешине, као прте и пароха, млађешина у истоме месту онда овлашћен а сада отликован црљеним пасом, својом вољом рече: ови 60 представља ће одсада црквену скупштину. Рече и бист тако. Почело се са славом: јело се и пило, звонило пуцало, јер случај тако хтеде, да баш о летњем св. Николи 1873. као на дан храма нете цркве, изузетно стање у црквеној општини жабаљској започе. Онда започело а сада тек лета господња 1875. месеца фебруара, дана 23. довршило се. Слава то беше до Бога милога, а поред власти живот таки, каквог га је пожелити само. Ако где, код нас се у наим. скупштини и говорити и певати могло: „што је наше, није лоше.“ А како и да не. Погле само, какви су то људи, све бољи од бољега. Скупштинари у цркви и школи, поглавице у варошкој кући. Ко ће с њима!

„Док је с нама нашег господара“ Тако онда, а сад?

Изабрана скупштина на тужбу једанаесторице противу наим. скупштине, ради њеногa неуредног газдовања са црквеним иметком у испитивању своме дошла је до овога:

1.) нашло се: да скупштине тако рећи није ни било, јер списак скупштинских чланова нигде у записнику прибележен није, а и иначе га нема; одбор је дакле само постојао, и он је по нужди како кад претварао се и у скупштину;

2.) нашло се: да су кључари само двапут касажурнал подписали, што је доказ, да се за цело то

време плаћало на руку појединога, без да је новац најпре у касу долазио, јер иначе би кључари свакога месеца при исплати касу отварали, новце вадили, плату давали, у каса-журнал исплаћено спроводили и потом подписом својим исто потврдили;

3.) нашло се: да од земље, која опредељена на црквено-школске потребе беше, сав новац није долазио црквеној општини;

4.) нашло се: да су често неке депутације шиљане, које у Нови Сад а које у Карловце, наравно на рачун црквене благајне;

5.) нашло се: и таких признаница, где ничем означено није, зарад какве је цели новац издан, као признаница адвоката Ђ. В. сврху 20. ф. а. вр.

6.) нашло се: да је у једној одборској седници председнику под његовим председништвом закључено 300 ф. а. вр. под зајам издати, што је потом он без знања и према-подписа кључара на међутимној признаници сам узео;

7.) нашло се: да је исти председник једноме без ичијег овлашћења 100. ф. а. вр. црквени новца опет сам својевласно на међутимној признаници издао;

8.) нашло се: да тутори не само за 21. месец никоме рачуна предавали нису, него, да и сада још њихови документи, везани у квартове, нити су од кога прегледани, нити подписани;

9.) нашло се: да нема и таких туторских рачуна, које нико, па ни сами тутори подписали нису;

10.) нашло се: да су тутори за годину и 9. месеци од проданих свећа само 5. ф. и 90. н. а. вр. а од проданих пешкира, без да су и један за собом оставили, само 24. ф. 40. н. а. вр. добили, ма да ни при почетку службе њихове 60. пешкира предато беше;

11.) Нашло се: да државне две Свето-Николске славе за њихово време нигде прибележене нису;

12.) нашло се: да за два стола у вредности од 30. ф. а. вр. издати добивени новац нигде спроведен није;

12.) нашло се: да је црква наша за *6. месеци 16. уанова* и *4. сиве угла* потрошила а на *олеј за мазање звона 9. ф. 60.* н. а. вр. издала;

14.) нашло се: да је по протоколу венчаних **48. венчаница било, а ни поничка од истих црквеној благајни дошло није** ма да су венчани венци за свако венчање од одбора са 40. н. а. вр таксирани;

15.) нашло се: да од **сам**рштине, којих је случајева по протоколу умрлих за њихово време снега **411. било, 203.** ни у дуг ни иначе уведени нису;

То се све нашло, а само се 16.) није нашла: обвезница од 30. и ниша ф. а. вр. онога, који је онда влашћу а сада црљеним пасом отликован, исте скупштинске чланове наименовао.

Осим тога још се у опште 17.) није нашло: да је гдегод у црквеноме мануалу означен био и месец, а камо ли дан, кад је какав приход цркви дошао. ма да до њих у црк. мануала досад свуда и дан и месец прибележени беху.

Тако се дакле засад код наше наим. општине нашло, а код праве истраге шат се и више што наће.

Да, да, тако је то и није могло другче ни бити, јер — кад се огласно баба, „дај, рибе, да поједемо бабу," а кад се огласи одма затим старац, „дај вина, да попијемо старца."

Тако дакле онда, а сад — сами ће те знати, како је.

Општине пазите на своје туторе!

II.

О ВОЋАРСТВУ.

(Свршетак.)

4. Врло се лепо калами са *иеком*; онде се пањ не процепљује никако, него се само исече ножем (или за то удешеним длетом) оволики изсек, колика је и зарезана гранчица.

5. У *кору* (испод коре) се каламе дебљи пањеви, него што су за расцеп; и овде се пањ претестери, поравни и зарезана гранчица се уметне (утури) између *коре* и *дрвета* (пања). Што је год дебљи пањ, то се могу у наоколо све више гранчица уметнути (2,3,4,5, и 6). Претестерено се место замаже калем воском.

Где се тешко даје кора одбити од пања, ту се мора она одрезати као поширок *кајиш* у дужину толико, да гранчица наседне на пањ; гранчица се тим кајишем покрије, а све се увеже и замаже.

Место да се оцече кајиш, може се и кора расећи оволико дугачко, колико за гранчицу треба; сад је треба *одљуштити* и лево и десно као два *крила*, тиме покрити гранчицу, стегнути и замазати.

По себи се разуме, да се гранчица овде не зарезује шиљасто, као код расцепа; него она страна, што лежи уз дрво треба да је сасвим *плоската*; а оној другој страни, што до коре стоји, треба горњу, дрну кору лепо сгуљити тако, да остане зелена кора на гранчици читава.

6. Врло је удесно и паметно облагорођивати *спајањем*. И дивјака и благородна гранчица засеку се *једнако косо* (као напак од срне), прилубе се једно другом и стегну и везивају се увоштеном ликом, крпом, рого-

зом или пантљиком. — Овако облагорођене воћке потерају врло лако, стабло буде право, дрво остане здраво и рана брзо зарасте. Но макар да се чини то проста радња, ипак је нешто тешка, јер је лако изрећи: оцеци обадвоје једнако косо и дугачко, — али је тешко одмах исто тако учинити. Зато се треба вељбати најпре са граничицама простима, од зове, дуда, јоргована, багрена и другог не облагорођеног воћа. — Ја дајем својој деци у школи још с јесени и преко зиме да се вељбају у косом зарезивању граничица за спајање, и свако дете мора спојити још у школи неколико неблагородних граничица и увезати их навоштеним везивом, пре него што почнемо право спајање са благородним граничицама радити.

У оваком спајању морају и дивјака и благородна граничица једнаке дебљине бити. За оваково спајање узимају се врло танке дивјаке, које су већ као гушчије перо дебеле; могу се спајати и дивјаке, што су већ као мали прст дебеле.

Но спајати се може и где нису граничица и дивјака једне дебљине. Са дебљим пањем може се ипак спојити тања граничица, само се онда пању скине кора и нешто мало дрвета, таман колико треба благородној граничици да се прилуби. — Неки праве овде и *зупце* или *седла* (како дивјаци, тако и граничици), да се боље држе једно за друго, да се на више места додирују зелена кора, те да пре и чвршће зарасте.

Да нам је *слика*, ја бих споменуо још неке начине, али овако одустајем од тога. Оволико је начина довољно свакоме за пролетње облагорођивање и препоручујем свакоме, да од сваког начина огледа, па ако му и не испадне прави посао за руком, нек не одустане од рада и нек не изгуби вољу за навек; као свугде, тако и овде треба *лаке руке* и *вештине*; а то се само честим радом постићи може.

Од ових радња треба почети најпре *спајање*, (око 40 мученика) затим *расцеп*, а тек најпосле (кад снага у дрвећа јако потера) каламљење у *кору*.

Ја сам споменуо овде само младе дивјаке. Но тако се исто могу облагорођавати и већ одрасла матора дрва, која неће да роде или роде врло хрђавим, кржљавим и опорим плодом. Ту је најбоље претестерити 6—7 грана близу круне, пак их облагородити (ако су танје) у *расцеп*, или (ако су дебље) под *кору*. Тако матороо, облагорођено дрво ће се сасвим подмладити, и за 2—3 године за цело најлепшим плодом рађати. — То је најбољи начин, да се силно дивље воће, што по нашим вртовима стоји облагороди. Особито спомињем силне и хрђаве шљиве *трноваче* и јабуке *петроваче*; њих треба одмах тако облагородити бољим сортама, нпр: *цепачом* или (јабуку) *ерчиком*.

Спомињу још нешто о разређивању воћака по времену, кад се које ради. Треба почети најпре *трешње и вишње* облагороћивати, пак прећи на *крушке, кајсије* и *шљиве*, а завршити са *јадукама*. *Брескву* зато не спомињем овде, што се она никако не прима ни једним оним начином, а врло добро *очењем* око св. Илије.

Са самим пупама (*очима*) *благороди се*:

7. Лети, кад око Видова и Св. Илије потече сок испод коре, ради се: *очење*, који је најлакши, најбржи, најцевтинији и најблагодарнији посао. Опширније о овој радњи споменућемо на лето у листу овоме, кад му време дође, а дотле препоручујем свакоме једину српску књижицу о томе од Др. Ђ. Радића: „*Очење*".

Почем ће нам се због ове доцне зиме и пролетње облагороћивање задоцнити, то ипак позивам још унапред сваког пријатеља воћарства, да бар сад насече задоста благородних граничица и да се вељба унапред на зови и јорговану свима овим споменутим начинима.

У Србобрану чисте Среде, 1875.

ИЗ ПРИВРЕДЕ.

ШТА НАМ ВАЉА РАДИТИ.

(ПРАВО ПРЕШТАМПАЊА УЗДРЖАНО.)

(Наставак.)

Детелина сеје се стално и менично. Стално на дурашност земље и времена, од прилике десет година.

Менички сеје се на годину, један покос с раном, а два чиста, а после тога оре се под бостан, жито, и понајбоље за зоб.

Годишња детелина може се оставити и за трајну попашу, но онда мора јечмом измешана бити.

Детелина се може и као сено употребити, т. ј. за зимњу рану оставити, посебице, а и смешана, смешана је као што реко најбоља с житном сламом, јер је љута и чврста, а слаже се један кат сламе, један кат детелине,

и то слободно и зелене, јер она зелен продре кроз сувоћу сламе, те колико на зелени се изгуби, толико се на сувоћи добије, јер стока прожежену (тако звану комбост) пићу најрадије троши, и од ње се помаже.

Споменуо сам да се детелина употребљава као и бильно ђубрење, и од читаве сојте тога начина ђубрења, најбоље је детелином ђубрити, и то овим начином: најбоље ју је посејати по јесењем усеву: житу или јечму; и то рано у јесен или рано с пролећа, док се рана није стала бусити, јер ондака ће лако да је угуши. Кад се рана скине, окром добре сламе, може тежак још и један добар одкос детелине добити, после тога марву напустити, угазити, те узугарити, било под жито, кукуруз, али по најбоље за зоб или ику.

Тиме, детелином кореньем најђубрена земља може најмање три године прву вредност земље имати.

Емил Чакра.

БЕЛЕШКЕ.

Коњске болести. Сакага (ширкељ), траје кадшто више месеци без икакве промене на коњу, који једе као здрав. Из ноздрва му цеди му се беле бале, које се неће осушити, већ се хватају око ноздрва; жљезде око гркљана отврдну, онда изиђу по кожи од ноздрва жуте ситне бабуљице, које су напрва тврде а кашње постану меке и провале се те буду од њих бледе, набрекле ране, које после све дубље продиру, и кад допру до костиђу онда цури из њих смрдљив гној.

Од сакаге нема лека. Сакагу не добије ни једно друго живиње до коња. Да се остали коњи неокуже, треба сакагљивога коња брже боље убити, и све чега се такав коњ дотакнути могао, добро очистити, да се униште све и најмање честице овога кужња. Тако треба гвожђе у ватри окалити или лутим цеђом опрати и песком отрти. Исто тако треба и амове узице, чешагије и уларе спалити, или барем лутим цеђом два три пута добро опрати, и онда више дана на сунцу оставити. Стељу треба изгрнути, под променути или очистити т. ј. обрнути, ниђу која је над коњушницом неваља дати коњима него другој марви. Јасле, и иста брвна (балване) треба извадити, испалити, или барем све истругати и врућим лутим цеђом опарити и песком оribати. **„П. Пријатељ."**

Како се даде до пролећа сачувати свеже грожђе приповеда један Прус, који је то видио од Китајаца у Азији. Он вели: Китајци узму бундеву тврдокорку, просеку на њој јаму толику колику треба да кроз њу гроздиће провуче, извазде из бундеве сало са семеном, мету грожђа унутра, на заклопе бундеву са одсеченим комадом и залију расечено место воском па држе бундеву на ладном месту, но не на мразу.

Корист по здравље од биљака и дрва. Неки француски научењаци опазили су да се у оним пределима, де саде дрва, која спадају у врсту, што се зове еукалиптис ретко појављују грозднице, шта више да је грозднице сасвим нестало тамо, де се сади тако звано плаветно гуми-дрво. То је оно дрво, од кога се добива лепак, који се зове гумя, лепак тај тече с дрвета као смола или тамјан, што се на балвани налази. Лишће је од тога дрвета лековито и с њиме се боље излечи грозница, него с кинином. Домовина је тога дрвета Нови — Холанд и Ванђијеменова-ланд. Држи се да мирис тога дрвета чини те је предео онде здрав, де се оно налази, бар је од грозднице сачуван. Нешто лежи и у томе, што то дрво страшно брзо расте, чиме троши особито много воде тако да око себе сасвим осуши земљу. Варуштина једна у Алгерији осушена је за кратко време тиме, што је засађено по њој гуми дрво. Дрво то тако брзо расте, да су сађенице, које су у стакленој башти из семена изникле, у једном месту у јужној Енглеској за годину дана до десет стопа нарасле. У топлијим крајевима мора још брже да расте, и тешко да у умереном поднебљу има дрвета, које више вреди. Но неда се свуда то дрво одранити. Северно од алпијских гора презими само онда кад су особито благе зиме. Код нас нам, а нарочито у Србији, Босни Херцеговини и Далмацији свакојако би се то дрво одржати дало. Ваља најпре покушати, на сто среће да грозднице и подунавље, и нарочито за нивине сремске де грозднице највећма влада.

Шта чини уредна дијета. У сиротишту у варошн Давенпорту има преко године до 180 деце од 6 до 16 година. Од августа месеца 1869. године до сад, дакле скоро за 5 година умрло је само једно дете. То чудо, каже томашњи лекар, да долази отуд, што је зграда, де су сирочади, здрава, добива много ваздуха и светлости, и што је вечбање телесно и душевно удешено како ваља, а највише дијета, ранење по пропису. За све има прописа. Шта се изјутра, шта у подне шта у вече једе, све је то одређено. Јело је већином биљно, само се дванред преко недеље месо једе, нема тамо ни кафе, ни теја, ни вина, него млека, леба, путера или сирупа и само једанред на недељу кромпира. У читавом сиротишту само 4 наведена зуба дечија беше а само у једнога стрела на зубима да деца никад неузимају четку ни чачкалицу.

ТРГОВИША И ОБРТНОСТ.

У Новоме Саду 12. Марта. Лед је са дунава отишао прошле недеље. У петак су две лађе за товаре пропловиле једна доле једна горе ма да је још лед крајњах доста густ био. Јуче је прва за путиште отишла горе, а данас једна долази доле. Путеви су злочести али ипак се опажа живљи обрт, јер су се цене рани поболшале.

Жито 1 класе . . . . . 4 ф. 60 — 80 н.
„ 2 „ . . . . . 4 ф. 20 — 50 н.

Јечам слабо долази и цене нема.

3 ф 6 нешто мало боље од пре 3 ф. 60 н.

Кукуруз тако исто мало боље 2 ф. 50 — 60 и то све по бечкој цени.

Пошено молимо нашу власт, да једаред за свагда стане на пут куповању на мерове, јер и онако све се рачуна на центу.

Пешта 9 марта. Извештај Ст. Георгијевића (Comtoir: Tonnelhof im Bazar) На странии нијазама скаче цена, а и време има утицаја на цене. Пролећно орање због непрестане зиме неће се скоро моћи почети. У стоваришшима мало је раже а довоз је слаб а и кад се почне орање још ће слабији бити.

Пшенице 80 фун. 5 ф. 35 — 45, 82 фун. 4 ф. 40 — 45 на три месеца Цол. Цента.

Раж 3 ф. 55 — 70. 80 фун. бечки за готово.

Јечам 2 ф. 95 — 90 по 72 фун. бечке.

Кукуруза бачатски 2 ф. 90 — 3 ф. 10. н.

Проја 2 ф. 5 по 82 фун. бечке.

Маст 38 ф. 25 до 43 ф.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА.“

Нови Сад 12. Марта — До пре две три године постојала је у Новоме Саду недељна школа за трговачке ученике (шегрте.) Учитеља те школе, ако се неварам издржавали су родитељи ученика плаћајући сваки по 9 форината годишње. Зашто је та школа укинута, која трговачким ученицима није на штету била, није ми познато. Да су трговачки ученици док је школа постојала у трговачким наукама користили се, немогу тврдити, јер ми је познато да је врло мала наплата од стране г. трговаца на ту школу обрачана, с тога је валда и укинута. Ко изближе познаје стање и положај наши не само трговачки ученика но и помоћника у доњим пределима наше државе, особито у српским трговинама, признати мора да је врло жалосно! Кад би тео томе узрок навваћати, мороо би сва четир листа у „Гласу народа“ заузети, а то ми за сад није намера.

Врло немо мало између наши трговачки ученика наћи, кои су баремједну вишу школу свршили, и кои више језика говоре које је трговцу од преке нужде. Држим да би у корист сами г. трговаца било, да недељну школу за своје ученике оснују, где би се исти у трговачким наукама, у књиговодству, дописивању и рачунању учили, а како идуће године у нашој држави нове мере у живот ступају то би се и њима могли учити. Треба само помислити, да трговачки ученици нису само за то да чисте дућане, трчкарају овамо онамо, и да раде сто других послова, него да треба њима за три године њиховог учења добро очи отворити, да неморају после трогодишњег мучења од мрака незнања стрепити, а то г. трговци учинити могоду. Да је недељна школа за трговачке ученике нужна, мислим да нико поребни неможе.

У Ст. Томашу 3 Марта 1875. Овдашња читаоница приређује уз посте сваке недеље по подне јавно популарно предавање, да би народ и омладина и пријатну забаву и важану поуку добили. Тога ради пријавише се већ за предаваче учитељи: Настић, Борјановић, Михајловић и Стефановић; свештеник: Мајински; доктор: Плавшић, адвокат: Григоровић; а од трговачког света: књиговођа Теодоровић и Дракулић. Предавања су већ отпочета; први је предавао Настић: „о великој користи јавних народних предавања, где се зла народна деце и где се народ најбрже паметној поуци научи.“ — у чисту недељу говорно је Борјановић о материјалном и моралном напретку и т. д. Не сваки предавач изабрати згодан предмет за поуку. — овде дакле ничега не достаје, но да мушко и женско, богатије и сиромашније редовно долази и слуша предавања, — пак ако само и свака стотинита добра реч нађе одзива у слушаоцу, биће већ доста задобивено. —

Стапар 26. фебр. 1875 г. Код нас се пре неколико дана, мест. црквена општина образовала, ал не по смислу краљ. рескрипта од год. 1868. него онако као је Буд и воља неколицине захтевала.

За доказ ово навешћу само ово: 1. У седници пријликом избора. није нефен изборни записник (§. 27 кр. ур.) — 2. Избор скупштинара није руководно одбор (§. 16. кр. ур.) него сви присутни бирачи. — 3. Бирачи нису скупштинаре „гласујући листићима“ (§. 16) бирали — него је председник читао листу старих скупштинара, а скупљени бирачи викаше: „тај може бити“, — „тај неможе бити“.

Дакле иашло је надвикивањем. Ко је глас био тај у сто добри, могао је за скупштинара проглути кога је хтео, ма овај и неимао законитих својстава за то (§. 14.)

Ах сад долази најлепше. Кад се већ листа старих скупштинара читањем испрепла, и кога су већ из ње узели — узели — а кога су изоставили — изоставили, тада на место умрлих скупштинара, који иза себе синове оставише, ове, т. ј. њине синове за општинаре узеше. Веле „био му је отац, сад треба његов син да буде.“

Дакле код нас небираху за скупштинаре лица, која су на добром гласу, и позната са своје свести (§. 14.) него код нас је то наследно право које пре-

пази с' ова на сина, с' колена на колено! Елем племићски немешки ти ми радимо,

— 4. Није председник и подпредседник (§. 36.) из скупштинске средине и то од новоизбрани скупштинара — него од свију присутних бирача бирани. — 5. Перовођу нису ни изабрали, јер кога нудиште, онај се неправски некте тих дужности, које су код нас са доста приличним послом спојене — бесплатно примити, а општина нама опет, сувише је тврда, и хтела би при свем том, што је у добром новчаном стању, да јој се све бадава ради, па ма ово и шкодило било.

По свршетку овог назови избора, било је неколико занимљивих интерепелација,

Тако питаше један од стари црквени одборника г. председника, зашто никад до данас за пуни прошлих 6 година дана, није сазивао и држао ни једне — једине одборске седнице? (§. 45.)

Други га опет пита: Како је то, да се за ових минулих 6 година, од како је разрезиван и прикупљан свештенички паронијал, још до данас нема колико беше које године „примање и надзвање“ колики по том неприкупљен остатак, и код кога је исти?!

Свештенство наравно с' пуним правом, непрестано потражује неке рентанције од своје плате, од прошлих година, а и црква има такође, нешто још ни те свештеничке касе да добије, почем је још прве године, када свештеници немогаху плату своју добити дала им по налогу част. конзисторије неки предујам, који јој још ни данас није потпуно враћен.

Али заман све! никако ни свештенство ни црква, неможе да до своје новца дође — Нема се где је запело.

Општина је ови дана у првој држаној седници својој, поводом горњих интерепелација одредила једну истражну комисију, и ова ће сад те „рачуне“ свестрано испитивати, и општини у своје време, о њима навешће поднети. Изабрана је комисија већ одпочела свој посао, чим буде готова, јавићу вам одмах какав је резултат:

Није то шала, сваке се године за мест. свештенство наше више од 2600 фр. авр. на народ пореса-вало. Дакле за 6 год. дана, руковало се ту са својим 15—16000 фр. авр. самог чистог парохијала. Овамо и нерачунам протопопски и епископски принос. И до данас шестогодишњи свештенички благајник, никако да тачна рачуна о своме раду општини поднесе! Кто тако се код нас газдује!

Напослетку, у овој општ. седници, одлучено је још и то, да се „вертхајмова каса“ у цркви, која само 2 кључа има, и која оба до данас председник код себе држаше (!) по смислу крал. решкрипта §.44. стави под требравиље — од којих један кључ председник, други најстар. парох а трећи главни тутор држати има.

Овако је требало одмах радити, чим је каса купљена.

ПОДЛИСТАК.

ТАКО СЕ ВАТА.

(Догађај из 1848. године.)

Док се Бачани у Бечу бавио дође у Пешту један Француз и замоле од послужителя да га пријави Деаку.

„Пусти га унутра“ беше одговор.

Човек од својих 35 година, средњег узраста, плавих очију просто но чисто одевен уђе унутра.

„Извините, екселенцио, што вас тако рано узнемирујем али моја је мисија озбиљна и журна.

„Изволте, седите, с ким имам част?“

„Мени се име — — мене је послао председник француске републике важним послом мађарскоме министарству.“

„Као што чујете, господине ја истина разумем француски, али нити сам имао времена нити прилике, да толико научим, да могу на том језику дипломатске преговоре водити. Биће дакле нужно, да не би један другог зло разумели, да узмемо једног тумача.“

Ја говорим и немачки нешто“ беше странчев одговор.

По томе каза француски дипломата на немачком језику, доста рапаво, да је француски председник Ламартин рад да са Мађарском против Аустрије склопи савез за нападај и обрану, и разложи зашто и како то да буде.

Деак примети Французу, да је цар аустријски законити краљ Мађарски, да истина између Аустрије и Мађарске има тугаљивих питања, но та ће питања народ мађарски са својим краљем законитим путем расчисти, и ма да велику част види у поверењу, које му председник републике поклања, опет он неверује, да ће мађарска влада и са своје верности познати мађарски народ таку понуду моћи примити. У осталом, рече Деак, да он неможе одмах на понуду ништа одлучно одговорити, него умоли посланика француске републике да причека док министар председник, Бачани, недође из Беча, који ће или о својој глави или у договору са осталим министрима то моћи учинити.

Дипломата се препоручи по томе и оде.

Било је одприлике два сахата после подне, кад Кошут дође са завежљајом земљописних карата под пазувом, и седе поред Деака с речма,

„Ја сам са француским дипломатом начинио уговор за обрану и напад.“ —

Деак је на то свога друга озбиљно опоменуо, да пут на који је он пошао и којим хоће народ да поведе, води у пропаст.

„Јесте ја видим провалију пред собом, но уздиде су у мојим рукама, кајаси су јаки, можда ћу сретно прољурити преко провалије. Но проклет да је онај који ми се за уздиде маши, јер онда је јамачно да ћемо се изврнути, али онда нећу ја бити одговоран за то,“

Преповедач овога каже, да би три четвртине народа уз Деака пристало, да је он стао Кошуту на супрот.

Међутим Бачани забадава седио је у Бечу. Нити га знаше себи, нити га пустише преда се кад је сам то тражио.

Деак услед одлуке Кошутове клонуо је и почео сумњати у нешто.

Он пише Франји Пулском, који је био уз мађарског министра у Бечу, кнеза Естерхазију, и пита га, незнали он што о Француз у неком, који је код њега био?

„Ја сам распитивао код овдашњег француског посланства, но ту незнаду ништа о свему што ми пишеш, него опиши ми ти тог твог Француза, али добро га опиши, можда га ја познајем“ — то беше одговор Пулсков.

Деак опише Француза.

И после неколико дана, јави му Пулски, да тај Деаков Француз, није нико други него бечки дворски **шпијон** — —.

Тако се ната. За то Бачани није ни звао ни пуштан у двор и за то је он одавна у гробу а Деак и данас жив.

Л И С Т А К.

ПИТА БИВА ПО СВЕТУ,

— Конференција хрватских посланика за угарски сабор заључила је 1. о. м. да се Хрвати безусловно придруже владиној страници.

При изборима на земаљски сабор је победила старо-чешка странка и Младо-Чеси су само на једном месту надјачали.

— Цар Франц Јосиф пређе се поуздане 20. марта у Далмацију.

— Цар Фердинанд је тако обољео, да је примио причешће.

— Министар финансије у Београду поднео је скупштини предлог о подизању народне банке у Србији. Радиа око железнице српске почеће се у овој о. г.

Несагласности између Порте и Аустрије у железничком питању изравнана је.

— Министарство хрватско наредило је да се одсада између војничка вербана држати у пролеће место у јесен и од 15 маја да се морају почети.

— Црна Гора је због бегства турских заточеника жестоку тужбу поднела, и казала да ће она и сама знати се наплатити. Кладе стране умирују кнеза Црне-горе, но ипак учењак Густав Раш који је био после подгоричког покоља на Цетињу, вели, тешко ће пролеће на миру проћи.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Њ. Величанство поклонило је 300 форинти о. вр.) црквеној општини у Дрегишићу у Далмацији, на опрему цркве.

— (Назарени) нису законито признати, него се сматрају да онај пероксиевсеги припадају у којој су пре били, с тога има капетанија случајеве рођења и смрти, њиховом свећеништву јавити и записник водити. Њихово ступање у брак као црквс, сматра се као незаконито. Пререкања имају исти назарени њиховом свећеништву као и до сада у напред плаћати. Поште се иста секта само три, има њихов предстојник случајеве рођења и смрти капетанији јавити.

— (Кнез српски Милан Обреновић) дао је проф. С. Љубићу у Загребу поглрут од о. 2000 — ради издавања описа јужнословенског новца од којег је сад баш прва свеска изашла.

(Редак тестаменат). У Кули је умро ових дана најбогатији Немац Фетер, који је биртаџ био. Пред смрт своју писао је брату у Чешку, да му остави своје имање пошто деце нема а брат му одговори да му не треба, јер нема ни он деце а има до једи милиончић и Фетер расположи са својим имањем овако: Половину своје красне куће на школу, половину свом келнеру верном, дивну башту баштовану, виноград лекару свом и т. д.

(Шта је боље бити учитељ или доктер) У Мађарској у једноме месту живе два брата близанца. Отац њихов човек остање је сиромах 400 о. обољца су оставили; један је хтео се ући Бернат пошао у школу и потрошио на то својих 400 о. Године 1869 постане учитељем за 150 о. плате стан и огрев. За јело је плаћао на месец 10 о. порције 2 о. 50 н. За пензију 3 о. остало на одело Брат му стане за 22 о. на месец да буде чувар на железници. Он се рани де и брат али као сирома радећи плаћа само 8 о. пореза 1 о. На ланше троши као и брат 20 о. Остало му је 147 о. На 400 о. од оца, које није потрошио добивао је 16 о. интереса. И тако имао је прве године од брата Берната 563 о. више и како је за пет година један брат као и други живио то доктер које од заштеде које од интереса има данас 1100 о. вар. капитала. Ако тако потраје то ће после десет година доктер имати на годину 816 о. дохода и 4000 о. капитала кад наврши 50 година службе може као пошген „грађанин“ са капиталом од 10.400 о. лепо у миру живити а брат учитељ кад 40 год. одслужи добиће 100 о. пензије годишње, а то је толико да кад умре мора ће се о општинском трошку сарањити.

РЕД ПЛОВИДБЕ.

ПУТНИЧКИХ ПАРОБРОДА ИЗ НОВ. САДА ОД 10. МАРТА 1875.

У Земун и Београд: уторником и петком после 7 сахата из јутра.

У Земун, Београд и Оршаву — средом и суботом у 2 сахата из јутра.

У Пешту сваки дан ван уторником после пола 11 сахата преподне.

Долазак лађа у Нови Сад.

Из Пеште: уторником четвртком, петком и недељом у 7 сахата у јутру и средом и суботом у 2 сахата у јутру.

Из Земуна понедељником средом петком суботом у пола 11 сахата пре подне.

Из Оршаве: понедељником и петком у пола 11 сах. пре подне

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК **Панта Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875. год.

БРОЈ 12. У НОВОМЕ САДУ, 20. МАРТА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваки седмице на читавом табаку.
Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништве у „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 3 фор.
на осам месеци . . 2 „
на четир месеца . 1 „
за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ПЛАТЕ УЧИТЕЉИМА ОСНОВНИХ ШКОЛА У ПРУСКОЈ.

Кад смо у прошломе броју доказали да је боље бити боктер него учитељ, мислили смо да тако што само овуда бити може али како се убезекнусмо, кад у извештају пруског министра просвете, у извештају министра оног народа, који каже: није пушка него школа је пруска потукла Француске, наћосмо на доказ да има учитеља пруских, који се с платом једва с каквим честитим бојтарем мерити могу.

Ај ви мученици народни! Та као што она у басни тица распара кљуном утробу своју и рани њоме тичиће своје, те кад их израни дотле да сами без ње живити могу, умире, тако и ви таман отворите деци очи, да виде по свету њи, затворите очи своје и глађу уморени одлазите са овога света.

Но да причамо како су наплаћени у Пруској учитељи. Тамо има свега 52 хиљаде 381 учитељ. 98. учитеља има, који немају више од 50 до 100 талира плате. Талир чини наших 180 новчића. Дакле и у Пруској има учитеља, који немају више од 6 фор. а. вр. на месец. Зими неможе више за сву плату него две олбе млека на дан купити, сад ако има жену и двоје деце онда дође на свако полић млека — сто каш и то му је доручак ручак и вечера и још мора одатле закинути да купи себи жени и деци, ако ништа друго платна, да сакрију наготу своју. На још кад год је и с друге стране било помоћи, учитељ је навијао сате водио коло, и шкопио прасице, али сад је то срамота, та он је први чиновник у држави.

Хиљаду и четрдесет учитеља има, који добивају годишње 270. фор. Највише их има, који добивају 3 до 500 фор. Тих се пише 11 хиљада 227. По хиљаду форината добивају њих 658, до 1800 фор. 38, а преко 1800 фр. њих 85. Од учитељица има само једна до 1500 ф. Али кад се све у гомилу узме опет их има у хиљаде, који немају доста ни да живе ни да умру.

За надничаре боље се у Пруској старају него за учитеље, који су од користи исто спахији као и надничару. Беше одређена комисија, која ће пронаћи, колико је нужно надничару да живи и да му се рад плаћа и ова за три године дана написа читаве књиге о томе и пронаће, да надничару треба најмање 210 фор.

Учитељу је доста 90 ф. Учитељ није дакле човек као и надничар. Стомак његов мора бити у полу толики као у надничара. Он мора бити у полу висок као надничар.

На кантар, под фат морате мећати учитеље пре него што их у школску господу упишете. Сасеци им морате ноге, да им мање одела треба. Чизме им онда ни требати неће. И руке би им ваљало посећи, да их нетребају за то да њима при писању поводе руку ваше деце и прегледалице да им непишу. Нетреба плату према њима, него њих према плати кројити. Свако само за себе може рећи јели гладан или није, али само за учитеље други говоре јесу ли они гладни или нису. Надничари у Немачкој кажу да им треба до 400 фор. да могу на крај изаћи, и то им се верује. Учитељи кажу, да им треба до 600 фор, а њима се неверује. Отуд је да је у једноме округу у 12 а у другом опет у 39 талира већа заслуга надничарска него учитељска, кад би се учитељу баш дало 600 ф. иначе је већа у стотине талира.

Али како да се помогне учитељима у Пруској, кад се и тамо ради као и код нас!

У место да је министар обазрео се на исказ учитељски, уместо, да је наредио да се још једаред мету на кантар потребе једнога учитеља, у место да узме ценовнике, какве су вешти економи за све потребе склопили, он се обраћа на власти окружне да одговоре на питање, на које су већ педесет година одговарале и никада као што треба.

Њих 16,579 учитеља у Пруској имају мање или једва толико колико надничари.

Слуге у Хановеру имају осим јела пића стана и кревета по 103 талира годишње, нај-

мање дакле 6000 учитеља горе су наплаћени у Прускоj него слуге.

Сироти учитељи, они се још дижу и поносе, неће да су у једном реду с надничари, а онаj, коjи му каже господине, додаjе уз плату што му даjе: цркни господине, jер ти недам ни да као божиje створење а камо ли као господин живиш.

Пишући ове редке о Прускоj мило нам је што се на народноj скупштини у Србиjи баш онда, кад се предлагало да се своj господи смали плата, учитељима хтела повисити, и чули смо тамо гласе из села и варошi, коjи се слагаху у томе: повишуj учитељу, себи повишуjеш. Гласови су ти остали у скупштини гласови вапиjућег у пустињи, али ако скупштине нема народ је ту. Он их је чуо и разумео. А кад народ отвори школе неће му затварати скупштине.

Своj пак Србадиjи изнесосмо горње белешке пред очи с тога, да види каква се често неправда својим најбољим пријатељима и код оних прехваљених народа чини, те да напретка свога ради унапреди и ужитак учитеља својих.

О РАСПРОСТИРАЊУ НАШИХ КЊИГА И НОВИНА.

Да је нашем народу тако потребна књига, као човеку хлеб насушни то се неда побити, jер де има књига ту и леба има, jер ту знање, искуства има а тиме се поред рада до леба долази, па зато није незнатно питање како да ваљану књигу и новину одомаћимо у свакоj, па и у најпростиjоj кући; и ево како ja мислим:

Познато је свима нама, да добро уређени листови и ваљане књиге треба да су jефтине а да то буду нуждан је што већи број предплатника.

Сећаћеду се млоги браћа како су наши листови све до скора (а гдекоjи боме још и сад) најнеђу вику дизали на неуредно плаћање наше публике. Уредник да би одржао своj лист намећао је млогима и на веру, с чега штетоваше млоги уредници а млоги боме, па још и врло ваљани листови, пропадоше.

Овоме целом злу може се доскочити цо моме мишљењу само овако: Наши сви листови заједно са књижаром Браће Јовановића имали би се сложити, те наћи себи једног вредног и одушевљеног путника, уз награду по заслузи. Такав путник за распростирање српске књижевности путовао би целе године те би у сваком селу, у свакоj варошi завирнуо од прве до последње куће. Како данас имамо довољно родољуба у сваком па и у најмањем селу, ишли би по своj прилици таквом путнику на руку свугде, да до своје цели дође.

Да је понуда и у овоj струци уместна, то сумњам да би у стању био когод побити, jер понудом се даје сваке робе више и боље продати, то је код свиjу трговаца већ једном тачно испитана ствар, а да је тако то ћу ево и ja једним фактом засведочити:

Г. 69—70 био сам у трговини у В. Бечкереку. У то доба је покренут лист „Млада Србадиja". Ненаће се ни један ондашњи омладинац коjи би на „Младу Србадиjу" предплатнике скупљао доли једна женскиња Драга Смедеревчена. Иста је скупила нешто преко 10 претплатника. Ja се побуђен нађем и наставим скупљање предплате, и за кратко време скупим преко 70. Тако имађаше Бечкерек близу 90. предплатника. За још веће чудо, на моjу понуду предплатиште се и бивши Срби а сад покрштени Мађарони.

Овим начином разпростирања књига и новина већ би се ударио чврст темељ српскоj књижевности, тиме што би се млоги ваљани људи смели посветити књижевноме раду а тиме би и наш народ за кратко време далеко у напред коракнуо.

Што би се на скупљача издало далеко би премашило оно, што би се с њим добило.

На дело дакле господо издаваоци и уредници ради користи своје и народне!

Један потиски трговац.

(Уверени о користи горепоменутог начина за распростирање наших књига и новина изјављујемо да смо вољни у таку заједницу стати и радо ћемо посредовати при остварењу ове мисли, коjа ће се тиме лакше извести дати, што ће јамачно и „Матица" у друштво пристати, те молимо да дотични листови и друштва јаве нам пре свега да ли у опште пристаjу на заједничког скупљача, па ћемо се по томе договорити ко да се узме за скупљача и како да се са њим уреси, засад примећујемо, да нам се већ понудило за тај посао згодно лице. Уредништво.)

О СРПСКОМ УПЛИВУ НА УГАРСКУ ДРЖАВУ.

предавање Емила Чакре у српском колу.

Задаћа, о којој ћу говорити данаске тешка је, тим тежа, што је пепео прошлога питања покривен сивом маглом прошлости, а жеравица данашњег питања запретена политичном мрежом.

У прошлости су нам касте[1] сметале, у садашњости партајни живот, обоје се обележити могу као знак времена То су обични преноси у препорођају народа, у прошлости па и садашњости.

Рекућ ово, замерити ми нећете, ако се строго уздржим историски осведочења, уверења свога осећаја, и своји начела.

Чудна је у нас повест у Угарској. Кад је народ у дремежу био, аристократија[2] је била на површини, кад је теократији[3] била на површини, ћутала је увређена аристократија и народ; кад је народ устао шињиме је била теократија, — данаске чинимисте стоји сам народ, право рећи пук, који се по ветру повија, јер аристократије нема, теократија се изиграла

Јели замерити аристократији, теократији или народу — пуку? није, они су своје дужности савесно вршила! Јер они су сви својој дужности одговорили по времену, по положају, и на прама околностима.

Та народ је сам свој положај дивно обележио:

Што ће Рајко у Срему Турцима!

Зашто? јер није силни Душана, није јуначког Краљевића Марка, није Милош Обилића, Реље од Пазара, Топлице Милана, Косанчића, и другије ђетића, већ остао само-ран војевода Рајко.

Честити зборе! ту није народ обележио положај своји личности — јунака — већ народни — властити положај.

Јер српски народ, читаво доба — дела народња, подметао је и износио је у виду личности. У нашем народу више пута оличена је читава народња борба, читав век, славе или патње челичности или мекушности, све у виду поједине личности.

Зашто народ диже Краљевића Марка — Обилића, а проклиње Бранковића.

А тек поздна — поштена и праведна повестници има суд изречи. У сунце дићи, или у понор ринути. Ал ко може струју времена обуставити, осећаје народа угушити?

Но, пређимо ближе, данашњем задатку.

Данашња полиглотна[4] Угарска, била је полиглотна Панонија.[5] На северу становали су Словаци и Русини, на западу Хрвати и Словинци, на југу истоку Срби и Бугари, сви су ови становали пре Мађара у Угарској, ма да Салај и Хорват[6] то никад признати нећеју.

Али зна то читав стари угарски државни устрој и носи печат словенски; који бије надутост мађарског преузноса: сабор (дијета), палатин, феишпан, вицишпан, варменђе, све је то одискона словенско, које су пришелци попримили, уздржали, разгранали а саде сужавају.

Шта више, та прва звања, у најстарије доба и обављали су Словени, нарочито Срби, јер Турчански спомиње као палатине Србе: Уроша, Раду, а троношки летописац тврди да је први Ремету други Фенек — даклем православне задужбине, које и данаске стоје, својим новцем подигао.

Но у оно доба није се Угарска ни владала ни као мађарска, ни као католичка. Печат католичанства ударио јој краљ Лауш, а мађарштине краљ Матија Корвин. Супрот првог борио се Душан, Вукашин, супрот задњег ђорђе Смедеревац и син му Лазар; а по најбоље сва српска господштина, коју је народ обележио у личности војводе Кајице, а повестница у браћама Абогоњића, који воленше и турске чалме него црвене клобуке (тадање хусаре).

Друга је повесница Угарске по белином нотарију, Капринају, Прају, Дифрену, Мајлату, Салају и Хорвату, а друга по Турчанском, Бонфу Сремцу, Јаничару, Балућанском, Гилфердингу и Шашинеку. Задњи су сасвим други правац дали Угарској, тако званој мађарској повесници. Колико је у први све мађарско, толико је у задњи више словенско.

И наши повестописци обично почињу о српском утицају на угарску, и то старији тек по прелазу кнеза Павла, новији од Ђурђа Смедеревца, и то сасвим узгредно, главно им је по прелазу патријарда Црнојевића.

Но, ми ћемо се у задње доба вратити.

Ту затичемо ове државе у повоју: Угарску и Србију — Раму. Нити је још запад упливисо на Угарску нити Византија на Србију Још веће дух слободштине око српски жу-

[1]) Касте, то је подела људи: на соћаште, племе трговце и т. д.

[2]) Племство, немени.

[3]) теократија, то је влада божија на земљи, у доба Мојсијево Бог је преко Мојсија народом управљао и т. д.

[4]) рет грчки значи: с много језика.

[5]) тако се звала земља данашње Угарска,

[6]) мађарски писци историје.

панија, словачки и русински окола. Да јим натуре печат владарства — круне, Хуни, Јазиги, Татари, Сикули, Бугари, вијају се од Черне до Ваге. Српкиња, долази у Угарску, да положи основ државном устројству.

Јелена, кћи белога Уроша, жртвује своју младост, своју љубав, да само, својом надвиспношћу уздржи, необуздани варваризам, који греде са југа истоку, да у зачину не угуши српску државу, од које је доцније презао Рим и Цариград. Јелена полази за слепога Белу, помаже православију, кида чворове с Атилиног бича, уништива аршадову господштину — заото и данаске у старове Јанопољу де је Србин бела врана, живи још успомена у преосталом српском народу; а пранедна повесница уздиже је и над тројанском и византском великом Јеленом. Јер њену величину признају и сами мађарски повестописци само наравно са другог гледишта.

Докле је снажније православље било у Угарској, дуже се је и држала словенштина на површини угарске државине, јер у оно доба народност је вером била обележена, заото у оно доба тече крв у данашњој Куманији и Потисју, не православни Мађара већ Словена, који бранећи крст, браниште и словенштину, а они немачки и талијански витезови, који помагаше католичким мађарским краљевима, нису супрот вере, већ супрот словенства војевали. Још и данаске спомена православљу имаде у мађарској Куманији. —

Ограђе Рима и Цариграда ваздa је Срем био, по опадају Рима и Цариграда, преузели су поште Срби и Мађари, преко Срема постојали су Срби краљеви мађарске, бар у листинама, и то пре, него Мађари краљевима Србије, јер Урида баница, морала је напустити мегдан с првим Немањом, а ту се је уклонио уплив мађарски српскоме, кога је и католички Урбан забиљежио, а фратор Катић опевао.

Краљ Милутин повративши Срем, заузевши један део Славоније и Баната попримио је прави наслов и „краљ маджара“ а освојене земље уступио је своме брату на уживатак, које за његовог живота Србији су и принадлежале.

Са краљем Лаушем и силним Душаном, узимају обе државе, Угарска и Србија, други вид, други облик. Лаушу се оће на исток, Душану на све четири стране, преко Босне и Дубровника оће Угарску и савезнике да скучи

Лауш баца се сасвим у наручје папизма, Душан привидно, а кад осети да народ неће у Латине, прогони фратре и немачке ритере — које донесе му крстоносну војну на врат, под вођством мађарског Лауша.

Две битке решаше, па Београд, Мачва, Банат и Срем у српске руке прећоше. И тек по његовој смрти Лауш и је на ново поседнуо, које је Вукашин напустати морао, због напредујући Турака. Но за времена кнеза Лазара поново освоји Мачву и Београд зет му Вук Бранковић.

(Продужиће се.)

О ВОЋАРСТВУ.

12. Марта ове г. по подне држао је г. др. Ђ. Натошевић по своме обећању на позив „новосад. срп. кола“ своје прво предавање „о воћу“ у срп. позоришној дворани.

После кратког увода о важности воћака говорио је најпре о воћу као храни; да је воће једна од најпрвијатније најздравије и најприроднije хране, мила деци и старцима женскињама и многим другима, и да нигде није добар знак кога не воли; да је воће врло лака храна, уједно и напој, лако се разваје ако је покварено, не треба готовљења, да је заслада пару и сиромаху, и да се њим мноштво друге хране заштеди, а сви здравији остану, особито деца.

За тим је говорно о воћу као леку. Ту су претрешени елементи којима се лече и наведене поименце болести: слабост и балавост желудца, шуљеви, гљисте, неке болести на јетри и слезини, патње од камена, сви видови костобоље, кашљеви и сува болест, водена болест, шкрофуле, осне, и неке нервозне болести, па болести женске, дечије и старачке; да је воће најбоља понуда болесника воћњаци и воће најбоља предохрана у родиљама и поморима; да је лечење с воћем познато од старих времена, да га данас сви све боље прихваћају, да има већ и око нас места чувених с лечења воћем а код нас ће бити и бољих, и наведено је, како се воћем лечи.

За тим је говорено о користи од воћака за себе, осим воћа; да воћке држе предео и станове зими топлије, лети хладовније, да климу поправљају, да заклањају од ветрова и пожара, да многу влагу испаравају и тим врућину ублажују, и да навлаче облак и кишу, те чину околину плодњију, да је код њих више воде и дешних и сталних извора и бунара, да навлаче електрицитет и тиме преводе буре, те благотворније ове свој посао врше, да листом ваздух чисте, те зато су куће и предели здравији за људе, где је воћака, да болесници лакше и срећније продазе, да је мање болести и помора, и смртника и да је снаге и дуга века више с воћ-

кама него без њих; да воћке земљу чувају, да је испод њих трава најсочнија и паша најбоља, и да онде стока благује и најбоље напредује; и кад воћка угине остаје дрво скупоцено од ње.

Најпосле је говорио о естетичким и моралним упливима, како воћке украсе сав предео, како је и стока која одрасте онде боље ћуди а људи далеко племенитији, како се по воћкама око куће позна разуман и мио и драг домаћин и домаћица, како је ту лепша наравност и трпљење, како то на децу има још благотворнији уплив, и није чудо, што с воћкама постане милија и постојбина.

Како је воћка с тих укупно узетих користи један од највећих дарова, и ма да није све о њој одма познато било, опет је људима још из преисторичког времена омилела, и највећи цареви и царице је пазиле, одпре 3 и по иљаде год. Семирамида, Кир, Александер велики, и слави је Омир на особито Римљани, који је и по нашим крајевима расадиште, и прича о старцу и цару Андријану, али највећма расад воћака прихвати велики француски цар Карло, па после и крсташке битке помогоше му, у нас их наши цареви и краљеви особито од св. Саве прихватише, у Мађара велики Људвиг, у Аустрији цар Максимилијан у Француза Људвиг XIV.

Најполе говорено је о томе, колико могу воћке да обогате поједине људе и целе земље и државе; ту је навођено, да никоји расад ни усев са оволишно земље ни близу оволико користи не донесе да нека воћка према трошку око ње у једнаких више користи да него 3 и 4 јланца земље најбољим житом, да мали јланац најлоше земље засађен најлошим воћкама најмање 150 фор. годишње доноси, а бољим насадом по 500 и 600 фор. а у вештака и по 2000 и 3000 фор. те по томе да је воћка најбољи капитал који износи камата не на 20 и 30 50% него 20 и 30 и 50 пута оволико колико је уложено.

За тим је набрајао много места у Француској Швајцарској, Немачкој, Аустрији пам Угарској која много иљада ф. од својих воћака што их уз друмове имају сваке године вуку, и тим све општинске трошкове подмирују господарски плаћајући своје свештенике и учитеље и друге општинске чиновнике, а многа општина отуда и државне данке исплати тако да људи ни крајцаре из свог џепа додавати неморају;

За тим је наведено: како тамо, где се толико воћа од воћака добива нема овако празних ни пустих земаља, него је све насађено воћком, дворишта и улице, друмови, поља, пашњаци, ливаде, а шумско се дрво само у шуми оставаља, а од свуда друкче вади, па воћка сади, и по самим њивама, те су и аренде тих салаша скупље и земља с воћкама у бољој цени; да воћке оно што њиву оштете на усеву својим родом десетоструко накнаде; и да оне општине које се воћкама богате имају и дуге вештe воћаре као чуваре својих општинских воћака.

За тим су испоређиване наше земље, колико би нас обогатити могле, кад би се воћкама насадиле и како би само од воћака уз друмове могле све наше општине много више иљада фор. вући, него она села по Немачкој.

За тим су навођени рачуни од друмова новосадских и оближњих места, којих дужина износи на 20 миља, по 4000 хвати, све на 10 хвати 1 орах или 1 шљива, са сваке стране друма у два реда, с доносом од ораха само по 5, а од шљиве само по 1 форинту које износи преко 100 000 ф. годишње.

И стављени су ови рачуни како старешинама домаћима тако и општинским на срце.

Најпосле су изнешени рачуни од насада воћака по целој овој држави: где само од насаде оних 911□ миља у Угарској и 426□ м. у Аустрији непродуктивне земље њивном 5½ милијарада а 772 □ м. пашњака у Угарс. и 849 □ м. у Аустрији 6½ милијарада, и 718□ м. ливада у Угар. и 673 □ м. у Аустр. 5½ милијар. и друго преко 12 милијарада фор. с године у годину а 1 фр. од њиве носити мора, само по 1 ин. од фор. порезе 130 милијуна ф. годишње.

и тим је после неколико речи о жалосном стању школа земљодалских у Аустро-Угарској које би имале да уче народ привреди и производњи, па и дизању воћарства,

завршено предавање тим, што је овим рачунима додирнуто и данашње најглавније питање државно у Угарској за које је наведено, да је вредно да се на час сва друга забаве и највеће награде изложе, за решење овог питања о насади воћака јер њим ће се набавити држава, влада и народ од пропасти финанцијалне, која грози црње од најкрвавија душманина.

Г. др. Натошевић лепо је извршио свој задатак, али само нам је жао, што не би више слушалаца, особито од ратарског сталежа, за које је ова ствар од највеће важности и користи. Друго предавање као продужење било је у петак по подне у 5 сати у позоришној дворани но о томе други пут.

У Новом Саду 18. марта 1875. **Н.**

БЕЛЕШКЕ.

О одгајању пилића пише у „Тежаку“: „У више прилика жалили су ми се познаници и пријатељи моји, који се занимају, поред других послова, и са питањем пернате живине, а особито патака и кокошију, да им пилићи, докле су још папирен обрасли, цркавају, и пачићи за првих 15 дана свога живота.

На к мени самом дешавало се при почетку подизања те живине то исто. Од 50 пилића цркло ми је 20 за 6 дана и то сви под истоветним знацима.

Пиле добије на папирју испод тртице неку лепљиву балегу, која се мало по мало збије у грудву. Кад се та грудва увелича као лешњик, онда се пиле сневесели, престаје да једе, стане да се поводи и цркне напрасно. Чим је једно пиле на овај начин угинуло, одма су газде ничкиниле и већи помор, што се одиста и дешавало.

Ја сам, као што рекох, ову незгоду приметио и на мојој живини, па сам одма увео те у практичним делима о живинарству потражио; е да ли има лека против ове опаке заразе. И дојиста у Етелевом делу о живинарству нађох врло прост лек за ту бољу. Лек се тај састоји са свим просто у овоме:

Сваком пилету се, чим му буде 3—4 дана, маказама подсече папирје испод тртице у кругу од ½ пола.

Но као што је увек све пилеће болести лакше предупредити но излечити, тако је и с' овом. Боље је постарати се, да се болест ова и не појави но појављену лечити. Постарати се пак може сваки за то лако, ако избегава мални, још неодевеним пилићима, да даје само зрнасту храну. Ако се пиле, пре но што се перјем обуче, рани зрном кукурузом, пшеницом и т. д. оно не само што набада врло лепљиву балегу, те добије овде описану болест, но лако западне и у друге, теже болести, од којих се теже лечи но од ове. С' тога је добро пилеж, докле се у перје неодене, мање зрнастом но другом: животињском, травастом и зрнастом храном хранити. У сваком случају најбоље ће ономе пилеж успевати који га са што разноличнијом храном хране, и који успази да му пилићи увек имају чист напитак и сувоту.

Што се начиња тиче један од узрока њиховом цркавању у прво време њиховог живота нашао сам и у томе, што их сувише рано пуштамо у слободу, а нарочито у воду. До душе паче, по самој својој природи је пловица, — животиња којој је вода први услов гајењу и подизању, али зато се оно сувише рано, одмах пошто изиђи из јајета, пусти у воду, оно лако назебе а при најмањем назебу, згрчи се и цркне.

С тога сам видео, да они начиња најбоље успевају који се 15 дана испуштају у већи простор да тумарају, но се држе затворени. Вода им се за то време даје у плитком суду, да се не могу купати; јер ни једна животиња тако лако не озебе као паче које га није перје пробило. Ово је у свези с' тиме, што се у пачета она жлезда што лучи маст, којом одрасле патке, гуске и све пловуше мажу своје перје, те их вода не може кроз перје до коже да пробије, доцније развија но други органи.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

У Новоме Саду од 10 — 18. марта. Време једнако ладно. На римски ускрс нико не пође у пролећном одељу. Трговци с халинама и мушким и женским слабо су пазарили и у опште пијаца пред ускрс тако слабо посећена као никада. Од кад паробрози пођоше трговина с раном оживи мало те су се цене поболшале овде, а и на већим пијацама тако је. Ми их овако бележимо:

Жито 1 класе 4 ф. 80 до 5 ф.
Јечам 2 ф. 80 до 3 ф.
Кукуруз 2 ф. 40 до 80 н.
Зоб 3 ф. 90 н.
И све бечка цента.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА."

У Каменици 17. марта. Ево је већ ту месец дана како смо у допису одовуд изнели на виделo како се ручује са школским фондом нашим. Онда смо молили и говорили господину председнику управе школског фонда, да савове скупштину и положи рачуне, а сада га позивамо да то што пре учини,

више Каменичана.

У Черевићу 18. Марта. Сличан случај ономе у Футогу десио се и овде с тога га на свет износим. Продате су на лицитацији таљиге за 3 ф. које су вредиле 30 ф. Ту је било више лицитаната који су хтели терати да исте таљиге не оду у бесцен али се један велики непријатељ и кантар ту десио, да се томе дужнику освети, и рече другима лицитантима, немојте браћо лицитирати да изађу скупе јер сам ја намеран купити у бесцење зато да вратим истоме таљиге натраг. Ђуди мислећи да је то истина да он жели ономе човеку помоћи, одустану од лицитације. Овај бездушник чим је купио таљиге неповрати ономе чије су, но одвуче својој кући и прода другом за тродупле новце и то је био још његов жалостни комшија. Сад сте доста видили које узрок нашој народној пропасти нико други него „злоба."

К . . . . ћ.

У Силбашу 16. марта. Држим да ће се овим путем приномоћи оној ствари коју треба сваки паметан свом душом да пригрли, те велим да се за наше вероисповедне школе нико не брине, ни школска власт ни општина и да ни у најсиромашнијој општини нема уђе школе од ове у Силбашу. Нити је ту соба школска нити стан учитељев као што ваља. Нашто су дакле параграфе 66 краљевског решкрипта и 8 и 16. уредбе?

У Чоки 15. марта. 1875. Општина Чоканска имала је пре 4. године стару цркву. Нашло се људи, који су хтели нову и њу начинити. На кад је општина уговорила са неким видарем Шимусом, да јој овај за извесну своту новаца нову цркву начини. — почну неки опет наговарати да се одустане од те намере. Мајстор видећи тешке и неслогу обејух страшака радио је како је хтео те тако није ни довршена била, сруши се. Мајстор — Шимус — разболе се опасно и умре. Сад је црква смештена у школскоме стану. Ово зависи налостан појав. Нити имамо честите и валане цркве нити пак школе. Помислите да ли то одговара законима о здрављу, кад се у једну собу спрате 50-60 дака? А соба је до 3 хвата дужине и до 2 хвата ширине и високо.

Овде је сад реч о новој цркви. Ако буде слоге и и родина понесе, онда ће валда и црква начињена бити.

Ове године није општина добила државне припомоћи, јер јој валда начина невоља државна недопушти то чинити, Надамо се да ће општина начинити и престарију цркву а и школу. Треба да оба света радити. Јер ми у нашој школи још немамо зидних слика, мапа, глоба и т. д. Књижнице школске немамо, јер немамо ни фонда. **Л.**

ПОДЛИСТАК.

КАКО ЈЕ МИШКА Ј. ПОСТАО ВАРМЕЦКИ ГОСПОДИН-КОМЕСАР.

Старији читатељи сећаће се старог немешког доба, али млађи ни појма имати о томе не могу, те за то и наумих из тога доба једно наименовање на јавност изнети — које је истинито — и које сам сам из уста Бања Блашка слушао приповедати у његовој кући. —

Мишка Ј. био је из Бачке, Села В. од прилично имућних родитеља — па пошто је је јединац у оца био — и пошто је местну основну школу изучио — отац рад будући радост од њега дочекати, похита што пре и ожени га са Боришком Н.

Мишко је био доброћуд, а прилично је о паштио се радити — но за кратко време омрзне на плуг и дрљачу — и науми орање и сејање слугама предати — а он да се лати овце чувати, — и тако наш Мишка више од 2 године чобановао је наравно своје собствене овце чувајући. —

Мишка беше у хатару први чобан, његове су овце најбоље и најдебље биле — на њега ни један чобан није смео ударити — а како и да сме — кад је Мишкин отац не само богат немеш него још и кнез у селу — код њега је свакидашњи гост Плебанош и Домин — а ако који ешкут кад и кад позват буде на вечеру други су му сви завидили — а онај који се те части удостоио, држао се за најсрећнијег у Селу, — а кад је у село солгабиров долазио — другоме ни за главу отишао неби него управо кнежевској кући тера — а како и да неби кад у селу нико — па ни самог плебаноша газдарица *Папа-нени* — незна таки гулаш (паприкаш) изредити, као млада, мењечка, Боришка. —

Сви дакле чобани, између којих је било свакојаких савијали су се около Мишке — и њега су пазили — њему никада ни једно имање није фалило — он је први у потрици био — њему суда није било — а ко како и да буде, кад је он једно немеш а друго кнежев син — који се дакле њега чобан држао, тај никада ни паре потрице платио није — шта више ако га је ко тужио — сам је написао — јер по суду општинском још је тужитељ свагди окривљен био. —

1842 Године о јесени, када чобани тако звану редничад кољу, и Мишка по адету и своме рувету закоље једно трзаље и на вечеру позове неколико својих добрих пајташа. Ноћ била је тија а месечина као дан, напрекаш је у бакрачу кркао, а они су се разговарали и шале збијали, па кад је напрекаш готов био, поседају брања около бакрача и стану кусати. Чутуре наравно да нису фалиле.

По дужем разговору најстарији Петер Балог-бачи, наведе како ће сад скоро бити вармецка рештаурација, и како му је жао, ако вармецки комесар, Н. Н. службу изгуби јер тај вели добри господин много га је пута из невоље и за багателу избавио, може вели сад какав новајлија доћи па онда тешко нама, него настани даље, знаш шта Мишка брате, ја мислим да би и ти могао бити комесарур, ти си Немеш, знаш добро писати и читати, имаш лепу сермију, отац ти је кнез, имаш доста пријатеља а Немеши бочкороши у општанци сви ће за тебе гласати. Ја сам о томе већ давно мислио, а нисам имао прилике дати таки саобштим, сад дакле чини како знаш, ал ја велим ако ти мене лудог Балог Петера послушаш, да нећеш нимало фалити, па шта кошта, кошта, то ћеш ти све за неколико месеци накнадити јер видиш наш комесар дошао је рећи и го, и бос, ни пинкла на пуклу (ни завежљаја, на леђи) а сада, сада по моме простом рачуну исти је купио у Ст. Т. 100 лоната земље, а тако држим да и готовине до десетак иљада има.

На ову понуду Мишка се смешио и Петер Бачију приметио, да се комесари не бирају него их велики жупан именује па када тако иде како можеш Петер Бачи мислити

да ће жене велики жупан, покрај толики капутања изелица наименовати, а да то тако иде, баш сам ономанде чуо од солгабирова, који је код мог оца на вечери био.

Петар Бачи мане главом и натегне чутуру па се наклокоће, па оставивши чутуру настави даље:

(Продужиће се.)

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ,

— Руски Цар наредио је да се састану искусни људи, па да измисле како би се дало да се укине светковање толиких светаца и да се истреби из народа страст за пропијањем.

— Министар просвете забранио је неке романске књиге отачаственице за школу, као оне српску отачаственицу од Бунићевић. Та је забрана изашла баш у оно време, кад су Романски посланици изјавили, да ће подпомагати нову владу.

— Министар Тиса укинуо је зонд одакле се шпијони плаћали.

— Састанак сабору далматинском, који је први пут одређен за 25. Март, премештен је на 7. мај.

— Ради се на томе, да се друкчије уреде епархијске скупштине, и то по жељи синодовој. Уједно се погодара да ће и при новом састанку сабора бити комесар Хубер.

— У Шпанији борба траје. Не један по један генерал одноша од Дон-Карлоса. То је учинио генерал Каберера и Дон-Карлос је прогласио да га убију де год га ухвате.

— Енглеска влада је најавила у сабору енглеском, да је она позвала да се држави за конференцију, на којој ће велике силе решити, имали Србија и Румунија право да склапају трговачке уговоре са страним државама, но да о томе она ништа обзилно не мисли.

— Министар Тиса набран је у Дебрецину једногласно за посланика.

— Кнез Сандјехо, земаљски маршал галицијски кнез Јаблоновски, тајни саветник, др. Гискра бивши министар и гроф Горговски, камерер Њ. В. који су уплетени били у процесу Офенхајмовом који је тужен био, да је за милионе пронарио царевину, и који је 80 хиљада форината дао на одвокате, те га сви одбраниће одликни су са двора царског и позвани да захвале на својим звањима, јер на да ниси осуђени опет су цару толике пријали, да је срамота да у његову кућу долазе.

— 10 марта беше министарски савет целокупног министарства, на коме је суделовао и барон Молинари. Договарало се о подпесима Молинаријевим за Крајину, но Молинари није саслушан и хоће да даде оставку, јер од железничке крајишке скорим неће ништа бити.

— 11 о. м. најавила се влада у скупштини београдској, да је сасвим јамачна надежда српских железничких пруга на туреку и Мађарску пругу. Скупштина је наредила, да се одмах железница гради.

— Услед турског насиља морало је из Херцеговине утећи 50 најотменијих Срба. Изгледа да ће немира бити.

— 17. о. м. састали су се чланови митрополитског савета и 18 о. м. чланови апелаторије у Карловцима.

— Министар Трефор оклашћен је од Величанства, да може сазвати сабор карловачки.

— У четвртак 13 о. м. расписано је нове народне скупштине у Београду за то што сва не може са владом да се слаже. За 4 месеца састаће се нова скупштина.

— У Дубровнику поздравиће цара аустријског арбанашки наши. Кнез Никола неће сам доћи да поздрави цара нити ће цар њим ни Цетиње и те све ради Турске.

— Саветник земаљског суда Витман и државни тужилац Ламеван, познати из процеса Офенхајмова, као пријатели правде и поштења, добили су ордење гвозденог круне трећега реда.

РАЗЛИЧИТОСТИ.

(Жупани су:) Поглавић за жупанију загребачку: Огњеслав Утјешеновић за жупанију Варажданску; Александар пл. Федрести за жупанију вечку; Лавар Давидовић за жупанију крижевачку: Људевит Рајснер за бјеловарску; Мирко Кршњави за вировитичку; Иван Вардијан за пожешку и Јулије Бубановић за сремску.

(За поджупане наименовани су:) Мартин Ожеговић за поджупана у Пакрацу. Стеван Ковачевић, за поджупана у Вировитици. Иван Младеновић за поджупана у Вировитици. Будислав Будисављевић за поджупана у Руми:

(Лепа десетина.) Два трговца пешаху се поред кола уз брдо, који се иде зеленоме вењу иришком и њиву силену мараму, на путу. За њима је ишао Ирижанин, који је то видио. Кад су дошли до вења ватоку друга кола иришка. Први Ирижанин рекао је овоме другоме за мараму, и овај пређе трговцима и запита их јесу ли нашли мараму какву. Трговац, који је мараму водио, одговори да јесу, но запита Ирижанина, је ли он баш изгубио мараму. Кад овај рече: јесам, Бога ми, онда трговац извади из другог џепа своју мараму и запита Ирижанина је ли ово твоја марама? Овај одговори да јесте и хтеде је узети, а трговац извади другу мараму и каза: а где ја сам ову нашао, а ти си ову изгубио. Други трговац да нуже од смеја, а Ирижанин опусти нос и кола пуа џепаи у Ирит.

(Књига говор цвећа) готова је и може се добити код оних, који су у позиву на претплату означени изе скупљачи.

РЕД ПЛОВИДБЕ.

ПУТНИЧКИХ ПАРОБРОДА ИЗ НОВ. САДА ОД 12. МАРТА 1875.

У Земун и Београд: уторником и петком после 7 сати у јутро.

У Тител Земун, Београд и Оршаву: уторком и петком око поноћи.

У Пешту: понедељником и петком у 6 сати у јутро, а недељом, средом четвртком и суботом после пола 11 сати пре подне.

Долазак амо у Н. Сад: Из Пеште уторником, четвртком, петком и недељом у 7 сати у јутро, а уторком и петком око поноћи.

Из Земуна средом, и суботом у пола 11 сати преподне

Из Оршаве: понедељником, и петком око 1 сата у јутро.

У Новом Саду 12. марта 1875.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Оздањи честити грађанин *Јован Бенкалаш* извојео је мојој школи за 5. фр. школски књига поклонити с којима ће се служити они ученици, којима родитељи или не могу или неће књиге да купе. На овом лепом дару како ја тако и моји ученици топло му благодаримо.

У Ст. Футогу 18. Марта 1875.

Коста Шијачки,
учитељ.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК **Иванта Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875. год.

БРОЈ 13. У НОВОМЕ САДУ, 27. МАРТА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читалом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу: на годину . . . . . 3 фор. на осам месеци . . 2 „ на четир месеца . 1 „ за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

О ИСТЕРИВАЊУ ПОРЕЗА.

За кратко време од два три месеца изашло је на јавност више случајева о насиљу и незаконитостима што га чини истеривач пореза, ексеквент, или као што наш свет каже ешкуција, а у шајкашком батаљиону горчило, јер им је свима загорчило од како га познадоше а шта се још претајина или знаде само у ономе месту, де се догађа.

У ономе листу споменуто је, како је у једном месту у Бачкој, пратилац ексевентов, ударио трудну жену, што ова није хтела да даје своје спаваће хаљине, да носе на продају, те је сирота главом порез платила.

У „Застави“ пишу из Сомбора овако:

1. (13.) марта о. г. оде ексекзент Јосеф Вилхелм са четвртником на првеначке салаше ради утеривања пореза, и дође у кућу сироте удовице Вате Шварчански, која је дуговала порез 3 фор. 67 кр. За исти дуг покупи јој све хаљине и што је сасма сувише за ту свету, но лакомом екзекзенту небеше тога доста, већ видећи велику мараму на жени, повуче јој с главе. Жена недаде мараму, а нечовечни екзекзент оте насилно, мољаше га жена да јој мараму остави да може сутра у варош доћи на ће дегод узајмити и порез намирити. Но субаша екзекзент отури је од себе немило и удари ју тако по руци, да и данас неможе радити. Ни бедне удовице виђећи шта је с матером дође јој да дели беду с њоме, ал жандар екзекзент стаде тако грозно сирото девојче пребијати батином, да је сва модра остала.

А у осечком листу, који се зове „Драва“ пише: Лаза Весељиновић из Ердута ово:

12. марта дође ексекутор Вабић, одпуштени пандур, у моју кућу и отера на силу 14 комада оваца; и ма да сам ја одмах отрчао општинској кући и тамо за мој порески дуг положио 40 ф. и платио порез за годину 187⅘, и тиме ексекутору показао, да сам залогу одкупио, он ме скотски изгрди отера овце у Даљ и продаде, их тамо за буд што, за голих 37 ф. 70 н. а небих претерао кад би их у 105 фор. уценио. Тако упропасти тај човек моју и онако поруџену економију. Ја сам му нудио једнога коња, шта више, давао сам му 20 мерова жита, али бадава, човек тај без срца, нехтеде ме чути.“

Како да се спасе народ од те морије, то је питање на које ћемо овде покушати се да одговоримо?

Најлакше би било тиме, што би народ свој порез на време плаћао, но како и од куда пита се сада?

На ово последње није читав мађарски сабор кадар да одговори, а ми ако би и одговорили, нас не би послушали они, којих се тиче, те за то прећемо то и говорићемо о томе, кад већ мора бити ексекуције, како ћемо учинити да не буде тако зла.

Ово ћемо, по нашем мишљењу учинити, ако сазнамо законе о ексекуцији, те њима ексекзенте по прстима.

Кад ексекзент зна с киме има посла узме се он на ум. Зашто се адвокати и други учени људи не туже на ексекзента, а и њих овај често походи?

Истина и да је с тога, што они код господе судија и старешина ексекзентови имају веће заветрине али и простом човеку зашта би пре помогло, кад би се и пред судом и пред старешином ексекзентовим позвао на закон него што би му то шкодило.

Кад би народ знао законе, он би знао да по законском чланку 21. од год. 1868 § 33 дужан је жупанијски чиновник а то је солгабиров или његов мљађи, или ако ови немогу, општински начелник, кнез или његов заменик, ешкут, кмет, битни при узимању залоге Он има пази ти на ред, има гледати, да се неокрњи интерес ни државни ни општински али ни појединога човека.

Дакле солгабиров, пристав, кнез и кмет то су власти при узимању залоге, ексекзент ту нема ништа заповедати, него гледати свога посла, а то је да се попише оно што ће се узети у залогу. Он нема ријеч ономе, кога фенђују ни бели су ти зуби на црна ти је коса. Ако ни други нема пута дерати се и зипарати при узимању залоге али екзекзент најмање има. Што се неки екзекзент обезобрази, није нико други крив него солгаби-

ров или кнез и кмет. Ако се деси, да ексеквент чини покора ту солгабирова и кнеза на одговор. Па ако им ништа не можеш учинити, а оно бар да знаш, да су они криви и да им недаш, да се праве лепи. При ексекуцији нема онај пандур или сережан слушати ексеквента него солгабирова, кнеза или кмета, и ако и може по закону екзеквент, кад су они задржани сучим и без њих водити ексекуцију они треба да гледе да навек иду с екзеквентом, или бар ретко да изостају.

По §. 36. поменутог закона узима се у залогу само онолико колико треба да се дуг наплати. То одређују проценитељи, којих навек двојица мора бити при сваком узимању залоге.

И ту дакле нема ништа екзеквент да звони. Проценитељи су заклети, па ако немају душе, ви их други пут не бирајте.

Још је и газда дужан бити при узимању залоге, а ако он није код куће онда се узму још два сведока.

По §. 37. треба најпре новац да се у залогу узме па после аренда или кирија, коју има ко да добије и о томе се имају известити арендатори и киријџије с тим, да они одговарају за залогу. Ако пак нема тога онај, који је порез дужан, онда се узимају покретне ствари, које се дају лако у новац претворити, и то таке ствари, које кад се продаду неће се ономе, које порез дужан, начинити никаква штета, него управо толико изаћи, колико за порез треба, и имају се оне ствари у залогу узети, за које сам дужник каже да се узму, предпостављајући, да се те ствари лако продати даду.

Код Ердучанина дакле рађено је против закона. Кад он сам нуди коња или 20 мерова жита, то је требало и узети. Али Ердучанин је крив, што он није то нудио онда кад је залога узимати, кад је фендован, него кад су пошли да фендоване ствари продаду.

Дакле пре него што падне човек у руке самог ексеквента, а то је пре лицитације нека солгабиров, кнез и проценитељи закона се држе и по правди раде, јер за то само на њих пада кривица.

Ако још није било прошло 15 дана од како је залога узета, онда је по §. 44. властан кнез издати залогу, кад се плати дуг и трошак због ексекуције.

Ако на пр: Ердучанин није сав дуг него нешто или скоро све одплатио онда по нашем мишљењу према §. 36. требао је ексеквент само онолико ована узети, колико му је нужно, да се подмири дуг и трошкови.

Али кад узмемо 14 комада ована као целину, онда оне вреде више него 50 ф. а. вр. а по закону о екскекуцији §. 48. сме се једна ствар, која вреди више од 50 ф. а. вр. само онда на лицитацији продати, кад се најмање три четврти онога дибије, колико је ствар процењена.

Закон истина каже, да једна ствар мора вредити најмање 50 ф. Тиме су ексеквентовој самовољи отворена врата, али ту онда треба држати се §. 39. и понудити, таку ствар, која се несме на првој лицитацији за багателу продати, што би био коњ Ердучанинов ако вреди више од 50 ф, те би се до друге лицитације, на којој се сме и испод 3 четвртине вредности продати, мас које стране дошло до новца и ствар одкупила.

(Свршиће се.)

ПРИТЕЦИМО У ПОМОЋ СИРОТИЊИ!

Село Дабашница у Лици, подпада сада под обћину Срб, лежи у једној низкој долини, обкољено са каменитијем брдинама, и високијем планинама тако, да кола с ниједне стране у њега прићи немогу, а једна се и пјешице уђе. Ту се заклони неколико српскије породица, још у оно врријеме, кадно азијатски дивљаци грозно нападаше и гњечише наш поражени народ, па до данас разплоди се то селце и већ броји 550 душа.

Кроз више од један вијек није имало среће, ово пучанство имати своје цркве, а подпадало је под Сувају, која је даље од 3 сата лежала, па кад је зима, па велики снијег и лед, како је то обично у овијем приједјелима, онда је више мјесеца пролазило, да нити су исти становници могли у цркву, да чују службу Божију, нити је дотични свештеник могао к њима, те тако је више дјеце некрштене, а и мртваца без обреда црковног закопано, па и таковије догођаја бијаше, да ђекоји момак али дјевојка, први пут у цркву долазише, и то на вјенчање.

Тако је то ужасно стајало са црквом, а од школе није нити спомена било, тек у другој половини овога вијека почеше се дјеца узимати у школу, и то што се сјетити може, бијаше снега до најновији доба, седморица у школи у Србу, ђе сиротиња недопусти, нити једноме науке продужити, тек четворица нау-

чиње нешто читати и писати, па се развијоше по свијету, да се лебом преране, па и својој браћи и народу своме, са временом од користи да буду.

И ја сам један из тога малога броја, који ћу се усудити на крају овога листа обратити на родољубиво срце ваше, да ми у томе помогнете. Подписати прије 20 година остави своје рођено мјесто Дабашницу, те служећи и трудећи се у нашем свијету достанем се једне мале трговине, коју сада у Карловцу водим, па са мојим понашањем према браћи и народу своме стекао сам повјерења, да ме слушки бирачи као свога заступника на епархијску скупштину изабраше; те међу осталим донесох и овај предлог „да се у селу Дабашници, из наведеније разлога, једна црквица подигне“, што и скупштина једногласно поприми.

За овијем кренем се ја у Дабашницу, сазовем све становнике тога села, пак им разложим, како по осталом свијету и мања места цркве имају, па како је и школа од велике нужде. Кад би они хтели нешто са делом, нешто са грађом придонијети, а нешто ћу и ја по могућности, припомоћи, па да под једнијем кровом, начинимо цркву и школу што моји сељани са одушевљењем поприме.

На темељу тога начинимо ми једну молбеницу на н. Величанство премилост. Цара Фрањц Јосифа 1. уљед које опредјели високо земаљ. заповједништво у Загребу од Богоштовског Одјела, за унутарње потребе само 1000 фр. а. в.

Кад нам и ова одлука стиже, дођем ја опет у Дабашницу и са народнијем трудом и мојим заузимањем започнемо ми тај велеважни посао, и зид подигнемо.

Али на несрећу нашу облада киша и туча те порази сну љетину, затијем болест на благо, а за овијем настане лута зима и велики снијег па те неповољне послеђице баците ово селце за неколико година у назадак, и и тако се изцрпише наша главна средства, пак нам запријечише пут нашем даљем раду:а да и неспомињемо, стана свештеничко-учитељскога, кога смо посебно с нашијем маленијем силама градити обрекли.

Из оније наведеније околности, усуђујемо се, да се обратимо на ваше познато родољубије да у интересу напредка и просвете наше, које нам особито у овијем крајевима мањка, прискочите у помоћ, па и од стране ваше, и од вашије вриједније пријатеља а исто тако од ваљаније пријатељица, којима лежи на души наука и напредак, да сакупљањем новчанијем и прилозима црковнијем, на ову велеважну и користну циљ придонесете, коју судим, да ће сваки искрен Србин одобрити, јер је нужна, и умесна а и нашему обћему напредку намјењена.

„Зрно на зрно погача
Камен на камен палача.“

Ова пословица нека сваког родољуба увери, да ћемо сваки и најмањи дар са особитом благодарности примати, имена пак поштованије дарователя, штампаће се у најпрвијем новинама са топлом захвалношћу, а исто тако убиљежиће се у „књигу утемељителя“ и спомињати вечно, код сваке службе божје; док буде цркве и школе, која се подиже на корист народа Србскога, а на славу и поное оније, који придонијеше, да се довриши овај просветни храм.

У Карловцу, (Karlstadt) 15. Марта 1875.

У име села Дабашнице прима дарове и јамчи за точан рачун.

Лука Петровић.

(Овај родољубиви позив примисмо у овоме листу, да би и они којима не дође у руке нарочит позив од самога писца, могли учинити роду глас за што их и од своје стране молимо. Уредништво.

О СРПСКОМ УПЛИВУ НА УГАРСКУ ДРЖАВУ.

предавање Емила Чакре у српском колу.

(Наставак.)

И народ је овај догађај у свом преданију — песми сачувао, само наравно, не сме Вук Бранковић — доцније издаица, узети Београд од Мађара, већ љубимац Краљевић Марко бије Вуча ђенерала, ослобођава из таминце Петро-Варадина до три побратима, Обилића, Топлицу и Косанчића, разбија Мађарске катане, заробљује сина Велимира и. т. д. Вуче ђенерале даје златне китове, и друго немерено благо. Докле по повесници напротив кнез Лазар дајући своју кћер за палатина Гару, оће да уздржи Београд и Мачву, да се опрости Мађара, докле несврши с Турцима. За ото видимо Мађаре на Косову де се за Србинство бију, зато прогањају Мађари Гару, што је нети подлегао српскоме упливу. И о овом догађају сачувао је народ спомен у својим грудима, јер по народном гуслару кнез Ла-

зар прети Латинима, ако му непусте Милош Обилића да ће дићи: Србa и Мађара и. т. д, а тим је обележио српски утлив на Угарску.

По паду Срба на косову, губи се српски утлив у Угарској, шта више Мађари и Срем узимају, и на саму Мачву поново срљају — но из слабог високог Стевана, указује се дурашни Ђурђе Смедеревац, значајна политичка звезда не само за Србију, Угарску, већ и Европу, јер он небеше величина једнога доба величина племенска, величина стручна, величина у колу мајушна, већ са изнуреним српством даје правац истоку и западу, употребљујући за своје цели и Турке, и Мађаре, Немце и Млечиће, Чехе и Словаке, Словинце и Дубровчане једном, речи беја полуга политичне задаће свога — српскога народа, о кога се разбијање бурне струје долажење од истока и запада да погласе србинство, угуше православље. Но Ђураћ Смедеревац као добар војсковођа, преноша борбу из своје земље у противничку, И у замке њему намењене трпа своје противнике — нарочито Мађаре и њине владаре, везнућ се и сами Турака.

Но Ђурђе Смедеревац и први је од српски владара кои је тежио Угарску сасвим освојити, т. ј. српскоме утливу сасвиме подвргнути — а да му је од овога млого за руком пошло, сведочити. У течају његовог доба и отворила се права борба србизма и мађаризма; јер његова борба са Силађи, Хуњадовци Ујлаци није била обична средовечна ритерска борба, већ ту се у Угарској похрваше Србизам и Мађаризам, први је тео даље продирати, други пак томе се одупирао.

Ђорђе Смедеревац, био је први политичар свога доба, то је признао и римски кардинал Чезарини, те је више умљем него силом радио; а као тада бивши и најбогатији великаш у Европи, млого је и новцем чинио, нарочито код тада сиромашни аустриски царева и мађарски краљева, које му је све више и више политички утлив у Угарској разпростирало и учвршћавало. Ово је кроника[1] тадашња и позднија повесница признала, а и народ у предању сачувао, велећ:

Златна круно под небом на земљи
Јасна звездо на Мађедонији.

Повесница тврди да је његовим новцем војевао краљ Алберто, да је његовим утлиовм кад није могао сам постати, постао краљем угарским Владислав посмрче, његовим новцем борио се супрот Хуњадоваца и Силађа а уједно његовим новцем војевао је и Фридрик IV хабсбуршки супрот Угарске, давшу му десет села у Штајерској у залогу, који су још и доцније принадлежали Ханзу и Јергу Бранићу, а то је: Гргуру и Јовану.

Но вратимо се његовом политичном утливу, кои је први основао словенску политичку солидарност,[2] супрот тежња мађаризма у Угарској.

Ђураћ Смедеревац једини је српски владар кои је у први ма заиста терао само чисто српску политику, не само одговарајућу оном добу, већ готово и данашњем; он је сам собом као велеум ничијом помоћу стварао околности, нуждне положају своме и свога народа — наравно, колико је у његовој и његовог народа снази било; тек позније тражио је савезнике у Хрватској, Дубровнику, Штирској, Словачкој и Чешкој, и видимо му као савезнике Удриха грофа целеског, Искру војводу брандајског, Ђурђа Пођебрадског, све супрот Хуњадовца, Силађија и Ујлака, који онда престављаше Мађариштину. Први су и активно суделовали, докле Загреб и Дубровник више посредујући — јер католицизам беше још јака препрека. А Ђураћ оличено православље.

Колико је Ђураћ утлинисао, на Угарску, најјасније се види из тога, што је он више пута угарским краљевима, политички правац давао, ма да напизам, угарски сталежи, јаке политичне партије чисто мађарске, као Сибињанин Јанка, (Хуњадије) Николе Ујлака, Мијајла Свилојевића (Силађија), супрот његови тежња су били; Ђураћ је јако уважаван био од краља Жиге (жигмунда), краљ Алберто без њега ништа започињао није, под пољским Владиславом готово је он угарском управљао, код Владислава посмрчета такође само се оно чинило, што је њему у прилог ишло; шта више и сам краљ Матија Корвин, син Јанков, по његовом подупирању оженио се кћеру Ђурђа Пођебрадског, те није уз Папу супрот Мемеда пристао, које за оно доба и за католичког краља јако је значајно, а које се опет има само приписати Ђурђевом утливу. Истина да угарска једном под Албертом и једном под Владиславом посмрчетом није помогла Ђурђу, но ту није кривице на Алберту и Владиславу, јер први је о свом трошку, и преко допуста сталешки — њи. сабор, разпушташући, скупно војску и отишао Смедереву у помоћ; а и Владислављеве није кривице, што је на сабору Хуњадо-силађијева партија јача била од Гаре Јискре, Бранковићеве, те закључи да се Ђурђу — управо Србима неда помоћи. Још јасније и силније указује се Ђурђева моћ у Угарској, кад по убиству његовог зета грофа

[1] реч грчка значи Летопис.

[2] реч латинска значи заједница.

Улрика Целског, по његовом и Гарином наговору краљ Владислав губи на Ракошу Владислава Корвина сина Јанковог, а Јанкова добра уступа Ђурђу и Гари.

Мађарска нарочита партија увидила је — спознала је надмоћност Ђурђеву, но није смела без кациге на њега ударити, зато спремају му прво зета Улриха грофа целског. Но после смрти истога, води Ђурађ угарску — онда већ оличивајући се мађарску прагу пропасти. Због смрти Улрихове заплете се краљ Владислав у војну с Ћесаром Фридриком, због грофства целског и једног дела хрватске, кои је Улриху припадао. Ђурђе Смедеревац немогавши постати господаром земаља своје кћери, завадио је Беч и Будим. Чешког намесника Ђуру Поћебрадског наговорио је, да по вољи народа и сам може бити краљем чешким, те зато и овај уста супрот Владислава. Наговори Мемеда цара турског после пораза код Београда, да напуштајући своје азиатске провинције, осветн се Угарској, одузимајући јој Београд. У самој пак Угарској, деје његов снажни утицај деловао, поделијо је народ у два велика табора, који готови беху и ножа се довитити; у једном чисто мађарском табору стајали су синови Сибињанин Јанка, Севастијан Розгоњ, Тома Зекељ, Панкрац и Свилојевићи ренегати словачки и хрватски; У другој пак беху жупан Јискра, Никола Ујлак, палатин Гара, и Ђурђе Бранковић. Ове партије још онда бориште се за мађарску превласт савез народа, прву заступаше Сибињанци и Свилојевци; другу Бранковић Гара, и чех Јискра; кои је с Чеси и Пољаци грдно Сибињ опустошавао.

Али Ђурђе Смедеревац као велеум и своје противнике није вазда гањао, он је своје политичке талазе пуштао на врх површине, и знао их је и у дубини мора обуставити. Прај и Гебларда иначе противници Ђурђеви тврде да по смрти Сибињанин Јанка и фанатичног Капистран Ивана, поче осетно у Угарској Ђурђа Смедеревца политичан утицај растити.

А по томе што измири краља Владислава на сабору у Вутогу (своме добру) са синови Сибињанин Јанка (Владиславом и Матијом) и својим зетом Улрихом Целском показа снагу своју.

У овом смислу и народ га је сватио јер вели:

За нас није вика ни сикање.
— — — —
Већ господство да господујемо,
Мудра памет да памстујемо.

О В О Ђ У.

предавање др. Ђорђа Натошевића.

(Наставак.)

У Петак 14 марта говорено је о сметњама у подизању и држању воћака и воћа. Прво је наведено: о незнању и невештини као сметње, да је знања и вештине, особито за ово просто држање воћака тако мало, да оно свако зрелије дете научи, чим види; да ма у горњим земљама пуна села и жена и деце, који све што око воћака треба знају, науче један од другог, и наведено је, где се то и код нас научи да. Рада око воћака је још мање, и то рад лак и сподски, а награђује боље него и који. Данас се не мора више по много година чекати, док воћка довре, да рађа јер има да се купе подигнуте и оплемењене младице и то девтино, које одмах почну рађати, и препоручен је кнежевски завод у Топчидеру код Београда, да сви одуд купујемо. Ни овај страх не треба да је сметња, да воћу неће бити прође, јер још нигде досад нису ударице цене натраг, него ма да се све више воћа изводи, и цене све нижице иду, и наведени су о томе статистички бројеви. Највећа је у нас сметња била, што није било путева, да се воће наше извезе, ал сад иду пароплови и паровоси на све стране. Ту је наведено да су наши предели рај за воће, да бољих нигде нема, и да ће наша воћа туђим сва друга на свима пијацама. У погледу крађе, која неке задржава, те не дижу воћке, да има лека, као и у другим, и поуци и у казнама, особито, чуварима, и наведено је како се оне воћке чувају, насађеве уз друмове.

По томе је говорено о правим сметњама и ту је прво наведено за урок, што многом насада воћака не иде за руком: што се при насади не пази на природу земаља и места где се сади ни на природу воћака, па да се оно сади, шта где прилични. Ту је разложена природа земаља и како се не уђесна поправи: према сиа, премиршава, пресува, превлажна тврда плитка и разложена је природа места: источне, јужне западне и северне стране, на равни и на брду; затим је разложена природа воћака, најпре како сее требају светлости и ваздуха, топлоте и влаге, и како без ових пропадну а с овима напредују, а како се овим удешава, како се од сурових ветрова заклањају. По томе је разлагана природа појединих врсти воћака и односи према земљама и местима и то: јабуке крушке и гуље, ораха кестена и леске, трешње и вишње, кајсије шљиве и брескве, и доказано: да нема ни земље ни места за сваку воћку нит има воћке за сваку земљу, него свако своје хоће, те за то је избор ових једно за друго од највеће важности, ко ће најбоља воћа и најдуговечнија дрвета. Најпосле препоручене

су најбоље врсте јабука и крушака трешања ораха и друго, и које су најбоље врсте за насад друмова, порта и гробља, ледина и ливада.

За тим је говорено о извођењу воћака помоћу изданака, прутова положница и дивљака, а препоручено извођење од семена и то јабука и крушака из семена од дивљака, тако и трешња, а остало од коштица питомих, ту је речено: које јесте семе и коштица најбоља, како се бира, кад се сади и како, и шта се чини, да се сачува од животиње да не изје, а шта да пре исклија, па какав треба да је валан расадник положајем земљом оградом и подељењем овог.

По томе је говорено о гајењу младица; о копању земље, плевљењу, заклањању од мразева и од жестине сунца, подкресивању и о пресаду за калемљење, кад се и како се ово ради и нашто се пазити има. За тим је говорено о користи калемљења, и шта све око овога треба, и препоручено је очење на спаваће око и енглеско оплемењивање, и на шта се све пазити има; казивано је о избору племенитих граничица и пупака, и на шта се шта калеми ко ће обичних ил високих воћака или чардаклија и патуља. Најпосле је говорено о воћкама, које нетребају калемљења, јер и без тога изађу племените, и како се познају пре рода, које ће бити и без оплемењивања племените, а које не и наведене су врсте и од јабука и крушака, које не требају оплемењивања и за колико родова и под којим околностима све племените изађу самониклице.

За тим је говорено о куповању и наручивању младица: да је и у овом избор према својој земљи и положају најважнија ствар, и да пресадница не дође с бољег на горе у погледу земље и места, да је боље новиште платити, на најздравије и најлепше купити, а лоше ни на поклон ни испито не узети; и казано је, по чему се обоје позна; ту је речено: како се има преко писма наручивати, шта све казати о својој земљи и месту, па обратити се на поштену кућу или завод, јер нигде више варања нема него у продавницама младица. И овде је највећма препоручен Топчидер.

Најпосле је говорено о пресађивању: кад је најбоље време за шта, која се места и земље засађују у јесен, која у пролеће; да је густа насада врло шкодљива, и колико треба растојања према природи воћака и земала и места, и како се прави план, како ваља да стоје јаме једна према другој; о најбољем времену за копање јама, о дубљини и ширини јама према земљи и воћкама, о начину копања и поступку са извађеном земљом. Ту је казано и како се испопавају младице за пресад и како се замотавају ако се даље шаљу, како се сачувају да се на дальном путу не осуше, не увену не сирову, и како се с њима поступа, кад с дальна пута дођу. Даље: како се испред пресаде потпресују корен и гране, и на шта се пази и ради, да се извесније приме, како се има у јами окренути, колико у јаму дубоко ставити, како корен рашкрити, каквом земљом прво обасути, заронити, затрести, како затрпати и корито начинити. Ту је казано о користи и штети од кола, какво треба да је, а какво несме бити, како се спреми, да би што дуже трајало, како се у јами утврђује, с које стране да пресадница дође, како се и чим повезује.

Најпосле је казивано о неговању младица за првих неколико година, док не стану са свим са старима у ред: о неговању корена, дебла и грана коре и пупака, о чувању да нетерају прерано много цвета да неослабе, ни изданака, а нити дугачких танких грана и слаба дебла.

Предавање је трајало два и по сата, а продужење одложено за недељу 16 марта.

(Продужиће се.)

БЕЛЕШКЕ.

(О чувању јаја). Једна од главни брига наше домаћице у томе је: како ће да сачува јаја за зиму?

На ово питање има више одговора но што се може замислити.

Једни веле, треба сачувати „међудневичка" јаја, јер се она без икакве друге муке сачувају у добром стању преко целе зиме. Други с правом мисле, да је то измишљотина што нема никаквог темеља у истини, па веле да се јаја у води од гашеног креча најбоље чувају преко зиме. Има их којима је испало за руком да за дуже време сачувају јаја у мекињама, слами, пепелу, нарочито ако су их сместили у хладовинастом месту, н. пр. у подруму. У Француској као што вели Ертол праве особите мелеме, којима премазују свако јаје за се, па тако по две године чувају у добром стању. Тај мелем праве овако: узму 130 драма воска и 260 драма зејтина, па растопивши једно с другим намешају и свако јаје с тим мелемом премажу И најпосле неки су још спуштали у кључалу воду она јаја што су хтели да чувају преко зиме, па су их после 5 секунда вадили из те воде. На тај начин се стврдњо један део беланцета па спречио да ваздух дође у додир са жумањцетом, и тиме су сачували јаја од кварежи.

Што се мене тиче ја сам опробао онај начин са кречном водом и нашао сам да је доста сигуран, само ваља имати на уму, да воду, којом ћемо креч гасити, пре тога добро прекушамо; — треба неколико кључа да избаци, те да се из ње сав ваздух и угљена киселина удале. Осим тога треба пазити да се ни једно пукло или сломљено јаје не метне у суд.

у коме ћемо чувати јаја; јер ако се то учини лако ће се и учини лако ће се и сва остала, за врло кратко време ухварити. Треба памити да вода врх јаја бар за 4" стоји, јер само ће се тако око сваког јајета ухватити кречна кора, која чува јаје од квара. Ваља ми још и то приметити, да се за сваку радњу употребљује само она бистра вода која изађе по врх креча, пошто се угаси и сталожи; и треба добро пазити, да креч не уђе у суд где су јаја, јер ћемо иначе имати уместо лепи, свежих јаја печена.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА."

Стапар 10. марта. У првој прилепој скупштинској седници држаној 23 фебр. тек. год. одређена је из средине скупштинске једна „истражна комисија" од девет лица, која ће од свих минулих 6 година рачуне о досада прикупљаном парохијалу темељно и свестрано испитати, и о њима скупштини у своје време „извешће" поднети.

Даље на захтевање неколицине скупштинара одлучено је: да се „вертхајмова каса" у цркви — која за сад само два кључа има, и која оба до данас г. председник код себе држаше (!) по смислу крал. решкрипта §. 44. стави под 3 браве. Од којих један кључ председник, други најстарији парох, а трећи главни тутор држати има. —

Истражна комисија већ је посао одпочела — незнам како ће, и хоћели га моћи довршити, јер оваквих манипулационих књига, још није нико видијо. Саме ронђе, из неких рачунарских књига исчупани су цели листови, неки до половине одерани, и нема их! И сушчим во гробје!

Чим буде комисија с' послом готова, јави ћу вам какав је резултат.

Имам вам одавде још и то јавити, да је наша урбаријална ствар у погледу „напшака" и „ораших земала" која већ од 12 година у процесу са спајлуком стојаше, пре неколико дана коначно решена. Док се год могло апеловало се, сад ударила руда у брег. Апеловати се више неможе.

Пресуда је општини од највишег земаљског суда изречена, и то: да се земља поделити мора.

Народ је због овог у великој бризи и забуни, држи мало који дан у општ. кући скупове — али безуспешне.

Дирекција спајинских добара изјавила је, да ће имати према нашем народу милосрђа, и да ће посредовати код спајлука да му се дозволи, да може спајински део, још и у овом последњем часу одкупити. Позива их да изберу једну „депутацију" да се са спајлуком у преговор и погодбу о одкупу упустити може.

Једни неће за сво ни да чују — „веле: да он т. ј. спајиља има власти од нас одузети, неби нас толико молио." А неки би опет волели и одкупити, и ово на више година одплаћивати, па да им после вечито као њина сопствена имовина и својина све — и то овако како сад стоји — остане.

Ал само писмена „пуномоћија" каква „подписа" или ти „крста" од себе, за живу главу несмеду и неће ду ником да дају.

Веле: ако ово учинимо, онда смо свршили, сви вичу: „Нека спајиља узме што је његово, а нама остави што је наше."

Међусобно се разговарају: „само се нетреба ни на шта потписивати, нити крста метати, па немогу нам господа земљу одузети."

Овако је мишље код нашег народа, већ од толико година, а нимало се до данас на боље окренуло није. Народ се никад ни у какву погодбу са спајлуком, упуштати није хтео, него се вазда одупирао.

И тако ће најпосле спајлук по смислу највише пресуде „која је на основу високог крал. патента; 2 марта од 853 г. општини нашој пре неколико дана једаред за свагда изречена — поступити, и земљу онако како ће њему ући у атар, комасирати.

И тада ће наш народ од напшака на сесију у место 22 комада (тако звани јаков-одлов.) што би му сам урбаријални закон дао (види књигу, „осветлење урбарски питања од год. 857. на страни 14. о Стапару.") да је се са спајлуком нараван лепо исправити хтео, сад због силних и големих парничи. трошкова — највише 4 комада добити. Пословица каже: Ко тера правице тај немује правице."

И то до чега може један народ његово незнање довести. На онда вичу: „Нашто нам школе."

ПОДЛИСТАК.

КАКО ЈЕ МИШКА Ј. ПОСТАО ВАРМЕЦКИ ГОСПОДИН-КОМЕСАР.

(Наставак.)

Мој Мишка баратом, кад то тако иде онда је још боље, дед незнали ти труда, уседни ово дана коња па се врати у Суботицу Ваћи Блашку, прејави се ти њему он је код великог жупана све и сва, он ће ти то израдити, па ако ти не изради еноти моје главе, ако — добро запанти, ако само ти. . .

Са овим сврши се диван и вечера. Чоба-

ни се сваки своме стаду развију а Мишка на својој торини код оваца остане.

Мишка је легао спавати — али очи никако да задремају. Петер Бачијева понуда му се допала, једнако врзе мусе по памети. Мислијо је: ти си Мишка млад и здрав, знаш добро читати и писати, Мађар си прави, немеш си, газда си, имаш сасију земље, имаш 700 к. оваца, имаш 12 волова, имаш кућу лепшу него плебанија, жена ти зна и швабски, баш кад би био комесар неби бијо постидан када ти господа у гости дођу, дочекујеш ји и сада што ништа ниси. Оно што незнаш научио би, није се нико научен родио, ено и Н. Н. ишао је самном у школу био је пре три године канцелиста а сада је вармеђки ешкут. Латински се не пише више, него мађарски а то знам; дакле друто ништа неостаје ми него срећу опробати, ако ми изађе за руком добро, ако не, ова ми торина и буца у руци не фали.

Мишка што је наумио, то је и учинио. Сутра дан спреми се на пут а преко сутра ујутру баци се у седло своме дори, и тако тај дан пред вече већ си га могао видити, гди облеће около куће нашег покојног Баћа Блашка, једнако учећи орацију, какоће Баћа Блашка поздравити. —

У кући Баћа Блашка силни је немеш на пићу, ори се песма и мађарска и буњевачка. Више нег 10 каруца у авлији су. Силна господа господа и трезна и пијана, некога свлаче и полажу у кревет, некога уминају и бришу му брковe неки силни зељови вију репом около Господе. Баћа Балто гајдаш спана а свира, сав је већ позелењо од умора. Једном речи пићу и части нема краја, па шта мислиш, то ће још тако 3 недеље дана трајати:

Мишка вири, које кроз капију, које кроз пенџере, а никако у нутра да уђе, и тако би ваљда и до ујутру вирио да га ђурасоров пандур опазио и Блашку пријавио није. Баћа Блашко пошто су му све собе а имао је цигло две пуне гостију оде с Мишком под шупу, и по што му је Мишка казао чега је ради дошао и пошто му је обећао, да ако за њега код великог жупана изради да комесаром постане даће му 200 ф. Сребра, сами талира, и 100 комада најлепши шкопаца. Баћа Блашко био је Чудо пишман на новце, а није мрзијо ни на шкопце, али видећи Мишку како је дошао, право чобањски у рајтузла са жути дугмети, примети му да му се требало другчије обући, кад мисли изаћи пред великог жупана но ипак да не изгуби овај леп поклон, обећа Мишки даће и за њега постарати.

Приспевши великом жупану Баћа Блашко уђе у собу и Мишка ни жив, ни мртав ни страоте остане на пољу под капијом.

Баћа ушавши великом жупану, и саобштивши му равна извешћа, како стоји са партијима, напоследку јави му и то, даје дошао неки Мишка Г. из села В. да жели комесаром наименован бити. Ја га вели нисам могао одбити као немешa човека него молим вас господине примите га пред вас, и одправите га како знате. Ја по мом сваћању налазим да тај човек није заоту службу, и служило би на поругу вармеђи. Нека чобанчина неверујем да и читати и писати знаде на комесар да буде. Блашко се оним с неликим жупаном опрости, и Мишка изађе пред великог жупана.

(Свршиће се.)

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ,

— За овај мах осим Царевог пута у Млетке, од куда се изводи да ће с корим бити промене на штоку, нема никаквих важнијих новости, до те да ће се карловачки црквено народни сабор састати 18 Маја ове године и да ће опет Хубер бити комесар на њему.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Вилина Матн.) Благодарност је мелем за човечију душу, особите учитељу који је жртвовао себе за човечанство. Поред мале паграде а љубурећи са својим животом; понекад му сине у души и ова му се раздрага од миља, кад виде, да му је ученик захвални, а још више кад детињи родитељи признају му труд. Но ево једног мелема за учитељску душу, ево писма једне мајке, која се учитељу свога детета захваљује: „Поштовани господине: Пошто мој Милан из реда ваших Ђака испуша, то немогу да пропустим, а да вам срдачно незахвалим на труду, који сте ви око мог детета положили; будите уверени, да никад нећу заборавити, даје прво настављење од вас имао и да сте га ви први научили гласове познати, са којима му одвористе очи, да може важано и честито кроз свој живот делати — то је може бити за мајер, која мање рачуне и осећа ништа, но за мене, која тај посао добро схваћам, много је; — јер ја знам каквог сте ви стрпења морали имати са моји дететом — а и са свима другим.

Но будите уверени, даћу осећај благодарности и од сад у њега уливати, као што сам и до сад уливала и ја мислим да нема ништа радосније за једног наставника, но кад му је питомац благодаран. Примите дакле и ово други пут најтоплију благодарност на своме труду. Остајем са поштовањем".

Каменици. Н. Н.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Панта Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875. год.

БРОЈ 14. У НОВОМ САДУ, 3. АПРИЛА 1879. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . 8 фор.
на осам месеци . . 2 „
на четир месеца . 1 „
за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКИ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНИ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

О ИСТЕРИВАЊУ ПОРЕЗА.

(Свршетак.)

Сада ћемо да кажемо шта се за порцију, за штајер и друге државне данке не сме у залогу узети.

Несме се узети:

1) Кревет и спаваће аљине онога против кога се води ексекуција.

2) одело без кога се не може бити.

3.) Једно кућње марвинче (као крмче, крава коза и. т. д.)а где више има последње и рана за месец дана овоме.

4) алат који је нуждан за пољоделство.

5) теглена марва, која је нужна за економију.

6) алат, који је нуждан за занат занатлији или надничару за његов рад.

7) књиге, и инштрументи који су нужни за радњу какну, ако им вредност непремаша 50 ф. и то које изабере онај, од кога се залога узима.

8.) Рана за 15 дана, од дана, када је ексекуција вођена.

Дакле ексеквент је против закона радио кад је жени, о којој у прошломе броју споменусмо, спаваће хаљине отимао, и кнез или кмет, који је ту био требао му је казати да то нечини. Још се већма о закон огрешио онај екзеквент у Сомбору, што је жени мараму сглаве скидао. Не узима се то, да само човек у гаћа и кошуљи остане јер у крајној нужди лети само без тога бити може али не сме му узети ни у сред лета кожух, јер ће му на зиму требати. А тако исто и жени ако што не треба лети и виси о раф у тој треба зими, а најпосле питање је хоће ли моћи друго купити, па ће јој и друге и треће године требати, ако баш изгледа да јој ове године не треба. У опште боље би било да држави и пропадне која форинта, него да се човеку макар пет аљина на себи имао једна с леђа скида.

Још нам остаје да наспоменемо, да, кад се залога пописује, на писмено то ваља да се потпише и онај, од кога се залога узима, ако пак не уехте овај протокол подписати, то се има у протоколу забележити. У протокол треба да се уведе каква је ствар и шта вреди и коме се о ствари да је чува.

Једаред у залогу узету ствар несме нико ни продати ни шћердати, јер иначе, долази криминал, као кад суд узме ствар у залогу, па се ова не нађе, кад се устражи.

Штемплови за протоколе при узимању залоге при процени, и лицитацији, не смеду се искати.

Трошкови, који се узети смеду то су: дијурне проценитеља, које је жупанија одредила, даље дијурне кнеза или кмета и ексеквента, који добива и путни трошак, напослетку трошак за пренос ствари.

Кад се води ексекуција против њих више онда се сви трошкови разрезују на све.

Кнез и кмет, који подписују протокол и о трошку томе треба да пазе на то да се неузима трошка од сваког толико колико од свију треба но како и кнез или кмет себи од сваког узима дијурну, то неостаје ништа друго него да човек или сам пази да га не преваре или призове писмена човека да му буде на руци, но најбоље нека иште сваки писмено о томе шта му је у дуг, шта у трошак урачунано па ће се узети на ум они, који на дан по двадесет ексекуција сврше, кад за сваког тако рачунају, као да је сам био, а кад имају посла с људма, који се недају варати, онда једва две куће обиђу.

За то учимо законе па кад их сви знали будемо пазиће на њих они, који данас неизврђу законе него нашу памет, наше знање.

НЕШТО ИЗ НАУКЕ О ВРЕМЕНУ.

I О времену у опште.

Чудновато време, што га имасмо зимус, кога да није побудило да размишља о природи самога времена у опште.

Божић нам затече зеленило, топал и хладан ваздух киша а и олујина као и у сред лета посећиваху нас и изгледаше као да се природа преварила у рачуну, и као да је заборавила које је доба године.

Само се сунце не вара. Данас, деветога Марта, оно је се родило тачно у шест сахата, као што му пише и у календару, а заћиће тачно по пропису у шест сахата у вече. Од данас настаје пролеће, сунце све ближе и ближе лету дужа дане а скраћује ноћи; али при свем том оно није у стању да савлада време, — погоду и непогоду — и астрономи, који умеду ход сунчев тачније да прорачунају но икаки машиниста своју локомотиву, дошли би у велику забуну кад би их запитали: Како ли ће време бити прекосутра?

Врло је велика злоупотреба, што се, предсказивања времена находе у свима календарима, а нарочито онима који су писани за прост народ, и онако врло лаковеран: И што је још стидније, сами они који их штампају „за народ, у та предсказивања неверују ни најмање, већ их просто сматрају за чланке, које морају пружити лаковерности народној, јер се та злоупотреба тера још од вајкада. Обожаоци „хисторијских стања“ изговарали би се: с тога се то чини, што је та злоупотреба постала већ хисторијска. —

Наука о времену врло је велика грана природних наука, али грана, која је тек у постању, од које се засад још ни је надати зрелим плодовима.

Лако је могуће, да ће се некад доћи до тога, да се време за извесно место, може израчунати на неколико дана напред. За сад је то не могуће, а што неки израчунавају топлоту напред, обзирући се притом и на ток планета, то заслужује толико вере, колико и сваки стогодишњи календар с те стране, и та наука заслужује своје место само поред изнашаоца електромагнетскога кретања стола.

И опет велимо, доћиће се до тога да се време може казати на неколико дана напред, и томе је права наука и сад већ доста допринела. Али зато јој треба велике припреме, које треба најпре да се у дело приведу.

Кад би се уредило, да се кроз целу Европу, и дужином и ширином на сваких 15 миља поставе станице за посматрање времена, и да се све оне доведу у свезу електричким телеграфима, и најпосле у свакој станици да се намести какав научан и поуздан посматрач, тада би се за целу Европу могло сасвим поуздано предсказати време, на неколико дана.

Променљивост времена зависи од својства и кретања ваздуха, зависи од влажности и правца ветра, а узрокују га ваздушне струје, које струје преко разних предела, па се негде саставе, негде судare, и производе тиме овде хладноћу онде топлоту, негде кишу а на другоме опет месту град и снег.

У Северној Америци већ су установили телеграфе поред обала, и бродови добијају вест из даљине од неколико десетина миља, да се приближује каква холуја, с таквом и таквом брзином из тога и из тог предела. Па како је струја електрична много бржа од ветра, то они добију још за рана вест да се могу спремити за тај случај, и кад ветар већ присне, бродови су готови и спремни да га дочекају.

Ето и то је нешто мало од онога, што рекосмо мало час за посматрање времена. Кад би се код нас подигле баш праве станице, могли би онда и више шта знати о ветру и времену. Јер наука о времену што се по књишки зове „метеорологија“ ваља да се обазире с једне стране на стална правила, која се могу тачно прорачунати, а с друге опет стране на нека врло промењљива стања, која ремете она стална правила.

У колико је могуће, гледаћемо да нашим читаоцима што јасније изведемо како та стална правила, тако и она промењљива стања.

II О времену у лето и у зиму.

Као што рекосмо, има сталних правила за време, а та су правила проста и није их тешко прорачунати. Али има тако много околности што се не могу прорачунати, и што ремете та стална правила, да у нашим пределима готово никад не влада правило, већ вечито изузећа.

Сталан закон времена зависи од положаја земље према сунцу, и лако га је определити, јер је астрономија наука, која почива на најтврђим стубовима, па и ако нам је све на свету ближе од звезда, опет ништа на свету није тако поуздано, као наше знање о току звезда, и о њиховом удаљењу. Можда ће многе изненадити, кад кажемо, да се поузданије зна колико је далеко земља од сунца, но даљина Беча од Београда, али и опет је то

тако истинито и поуздано је, да поуздани је и нема ништа на свету.

Да те баш овако поуздано тврдиме, побудило нас је једно питање „из народа," у коме смо питани да „поштено и савесно" одговоримо; је ли права истина све оно што астрономија тврди, или је „проста претпоставка." На то одговарамо: астрономијска је наука најпоузданија на свету. Никакав трговац не може ни један комад платна премерити ређом тако, а да не омаши за $^1/_{200}$, док непоузданост удаљења у сунчаноме систему никад не прелази преко $^1/_{300}$. — У години 1874. 27. Новембра планета Венера прошла је између земље и сунца и на сунчаноме колуту види ла се као тамна понизка тачка, тај се догађај збива само два пут свакога столећа, овом приликом послужиће подне, да се удаљења у сунчаноме систему још тачније и поузданије измере.

Сад ћемо да пређемо сталним правилима, те да их упознамо из ближе.

Земља се обрне за 24 сахата око своје осовине, а у исто доба за годину дана оптрчи и око сунца. Само осовина земљина стоји косо на њеном путу тако, да је у оптоку око сунца осветљена 6 месеца на једној, а затим 6 месеца на другој, противној страни. Отуда на северноме обрту земље траје дан 6 месеци непрекидно, а ноћ што за њим иде опет 6 месеца, а тако исто и на јужноме обрту, после ноћи дуге 6 месеца иде дан толико исто дуг. У средини, између оба обрта, у пределу полутара земљиногa из године у годину дан траје вазда дванаест сахата а и ноћ толико исто, док су у пределима између обрта и полутара, кроз целу годину и дани и ноћи различне дужине.

Ми у Европи живимо на северној полутини земље; кад дакле дође доба, да је на северноме обрту дан дугачак 6 месеца, ми, који живимо баш у средини између обрта и полутара, имамо дуге дане а кратке ноћи, док становници оних предела, што леже на јужној полутини земље, у исто доба имају дуге ноћи а кратке дане. А кад дође доба, да је на северноме обрту ноћ дуга 6 месеца, а на јужноме опет дан толико дуг, онда становници јужне полутине имају дуге дане, а ми дуге ноћи.

Са дужином дана и ноћи стоји у свези лето и зима, јер са сунчаном светлошћу добијамо у исти мах и топлоту. Отуда је код нас топло на дугим данима, јер сунце дуже загрева површину земну. На кратким је опет данима хладно, јер не достаје загревајуће сунчане светлости. — С тога је у исто доба на јужној полутини зима, док је код нас на северној полутини лето, и обратно, кад је код нас зима тамо је лето.

Кад смо ми о божићу дубоко завејани снегом, и у осветљеним одајама поред топле пећи гледамо да се разведримо и развеселимо, онда је вредно да помислимо на становнике у Аустралији, и да се запитамо, како ли је код њих на тај дан? Како би се невешт зачудио, кад би му доцније отуд стигло писмо о божићу писано, од какога знанца и пријатеља, који се тамо одселио, у коме вели, да он ужива радости и весеље божићње у хладу под каком чардаклијом, гед је нашао заклон од прекомерне врућине дневне, и да је тек доцкан под ноћ потражио одају, али санка није имао од врућине и чежње за домовином, у којој се о божићу тако лако може човек да прохлади!

За то треба невешт да зна, да је Аустралија на јужној полутини земље, док ми живимо на северној, и да тамо влада најжешћа врућина, док је код нас права цича. Тада се неће чудити кад му се каже, да је у Аустралији снег већ у велико падао у месецу Августу, када су за нас настала тек права пољска уживања, и да су они тамо у то доба поседали око топле пећи, и према свећи читали писмо из своје домовине одовуд, ако су ти Европе, или у опште са северне полутине.

Али топлота летња не зависи само од дужине дана, као што ни хладноћа зимња не зависи само од његове краткоће, већ управо обоје зависи од тога, што лети сунце у подне стоји високо, те његови одвесни зраци могу јаче земљу да загреју, док зими сунце стоји на небу врло ниско у подне, те му зраци падају на земљу врло косо, и с тога је врло слабо загрејати могу.

У идућем чланку видећемо, од каког су особеног уплива на време, ови разни положаји сунца према земљи.

(Продужиће се.)

СИРОТИЊО И БОГУ СИ ТЕШКА!

Ово је стара и по све позната пословица у нашему народу, но много је онај боље познаје који ју трпи, а и онај који има каде и прилике да ју гледи. — Не треба нам ићи у Босну, и тамо ју тражити, она као да хоће свуда да завири где је год нашега народа настањено, но има је где се је тако рећи и одомаћила а тоје тамо у тој нашој крбавој и

јуначкој — Лици. — Ужасно то мора тамо бити, судећи по народу који овамо из тих крајева долази. Ми смо прошлих дана од једне високе особе могли чути, да је њих пуних 16000 словом шестнајест хиљада људи свој завичај Лику оставило, и настанило се у Славонији и Срему по шумама да их крче и пањеве лупају. — Ови патници поделе се на чете до двадесет другова и тако посао њих двојица у име целе чете траже, и кад нађу онда они њих двоица за све погодбу учине: Ова двојица су на челу чете сваком згодом и нико се од осталих другова ни у погодбу ни у размирици нити буди какови диван неће уједести, осим ако дође до каквог гоненья и боја, н. пр, кад им ко хоће неправду да учини и да их вара, ту на први миг оне двоице што су им на челу, сви ћеду скочити у борбу. Има и код нас овде у Срему ових патника и тешки раденика на више места, и ми смо имали прилике да их поближе познамо и видимо њихов неописани труд Представите себи људе кои оставе своје огњиште, своју жену и децу, па се с кршћени руку, више голи но заоденени, у бели свет пусте. Ето тако нам та браћа из Лике долазе. Кад су овде деси се да по више недеља не добију посла, онда се пате глађу онако како сами они могу издржати. — Рекосмо да им је посао крчење шуме и лупање пањева. Дакле најмучнији и најтежи. Они су ову целу зиму провели под ведрим небом, у колебици од сламе, при жалосном огњу, кога ложе из жила што из земље ископавају.

Рана им је курузно брашно и вода. Поврвача немаду. На глави носе малу црвену капу као ћелепуш. Парче гуњца и стотину закрпа на њему, чува леђа. Прса су им сва гола на највећој цичи зими тако да се на мале све ниња похвата. Осим нешто издртих опанака и од сукна што им жене израђују чакшира немаду ти јадници ништа. У томе стању проводе та браћа свој живот. Ове зиме удари снег, те по њих на ступи голема невоља, јер не могоше крчити. Надоће и хладноћа, па њиоме још веће и ужасније зло. —

У Товарнику знамо да их је њих двадесет код грофа Елца на одузетом пашњаку крчило, и да им се поред већ горе споменутих зала и невоља још црње и горе зло догодило, јер им се једном колеба упали те двоица посташе жртва те ватре — изгореше, и тешко да ћеду више своју домовину Лику видити, — саде не сретници леже на највећим мукама. Састарано је колико толико да баш по све на правди бога не пропадну.

А да вам сада речемо што могу преко целе зиме и те неописане патње заслужити. Највише свакоме на чисто да преостане 10 ф. до 15 ф. више ни паре.—

Па како је јадницима у њиховој већој невољи кад се своје жене и деце сете, и кад знаду да и они у Лики исту невољу трпе, а и глади пате. —

Срце у грудима мора човеку пући од тешке туге и жалости гледајући да један народ редких врлина чио и здрав, но забатањен, са неизображења мора тако да страда.

И сам предељ, у коме живе противу је њих, јер је каменит и неплодоносан, па и опет га неће истрајани народ кршне Лике да напусти; а шта Србадија из Баната, Бачка, Срема ради? Дај му коју стотину форината више за кућу и земљу, па ствар готова, он се на мах као на напар — сели. — Чувајмо своја огњишта. Учимо своју децу. Радимо и напредујмо. Јер сиротиња је и Богу тешка. —

У Товарнику 27 марта. 1875.

М. Л.

О В О Ћ У.

предавање др. Ђорђа Натошевића.

(Наставак.)

У недељу 16. марта продужен је говор о томе, шта се има све радити, да вошке исто онако уредно рађају, као и други усеви и расади, и наведено је, да је од ово последње 40 година било 15 добрих, 15 средњих и 10 слабијих воћних година.

За тим су разлагане редом радње: окопавање или преоравање и ђубрење воћњака, где треба, и да је најбоље ђубре пепео, особито растворен у води, па прошпиване под воћке кад су у цвету или кад замећу пупке за идућу годину. Ту је речено које ђубре неваља, и како не ваља на воћке сипати, пошто се овим више штете прави него неђубрењем.

По томе је говорено о чишћењу воћака, о важности коре, о шкодљивости маховине, која загушује кору, и испаравање, ил начини влагом и ледом те кора почне да труне, а поглавито шкоди што се силан живи гад онде крије и леже и воћку једе; даље како гњиве и имела воћкама шкоди и како се очисте.

За тим је говорено о штети од гусенице и како се помаже од њих; како се требе, док су у гнездима, а како кад измиле и како се хватају њихови дентирони; како се брани од бубо шљиваре или кокице, од црва у воћкама, од вашица, жољева, мрава, пужића, глиста. Ту је говорено и о користи оне животиње, која се бубом и црвом оним храни, о ктици, јежу, штакарима, слепим мишевима, а особито о некој крупнијој, и нарочито ситној тици, од какве је големе користи нам, макако је пазити и мамити ваља, и гнезда за њих држати, а зими на великом снегу и прихрањивати. Говорено је о друштвима деце особито школске за требљење шкодљиве бубе и црва и за чување те ситне тице, најпосле о користи и штети чворка и врапца, о штети, што је већа животиња чини живина пацов, зец и стока, и како се сачува.

По томе казивано је о користи и потреби потхресивања воћака, шта се ту, кад и како подсецати има; наведена су главна правила о полкресивању на род, и на снагу, о извођењу ваљане круне, о терању грана у ширину и висину, о поправљању неправилних круна, као и о томе: које воћке не подносе подсецања, најпосле: чим се и како се сече, а како не ваља.

За тим је говорено о болестима у воћака на корену, кори, деблу, гранама, листу и на плоду, ту су наведене многе болести, њихови узроци и начини, како се лече. Најпосле о ранама иза леда, олујине, снега и како се видају, и шта добре и веште газде чине.

После је казивано: како вештаци натерују род неродним воћкама, ако је крива земља ил место, суша ил киша, сувишна једрина, насад, врста воћке, ако болести, нечистоћа, непотхресивање, и друго, како савијају гране, подвезују гранчице, одиру кајиш коре, посеку по неку грану на деблу ил у корену, одломе ил заврну, ил калеме да оживе ил у цвету пресаде; како не дају да прероди и како подилављују; како натерују да буде плод крупнији и гигски, и шта раде да воће пре узре.

За тим је говорено о патуљама и чардаклијама шта су, како се изводе, потхресују, негују, и да је од ових још много већа корист, него од обичних воћака, ал треба више вештине, да ових род имају газде у својој власти, јер их могу заклонити од олујине, леда, снега, мраза, а ако треба и од сувишне кише и жеге.

По томе је говорено о берби воћној: кад ваља и како брати и трести и колико је грдна штета од млаћења којом се убије плод и осакате дрва на више година.

Онда је говорено о држању воћа: како се пребира, слаже и даље носи и шаље; како се држи у подруму, у јами, у земљи, у сандуцима, и како се начини да зиме воће пре угње.

За тим је говорено о спреми воћа за оставу, о сушењу воћа и кувању пекмеза, о начинима сушења и најзгоднијим пећима и направљени су рачуни о томе, и то о сушењу шљива и трешања, без коштице и прунела, о сушењу јабука и крушака, кајсија и бресака и о трговини с овим воћем; о кувању пекмеза чистих и помешаних, и држању истих, о прављењу вина и справама за ово и ранији том, о прављењу сирћета, пецину ракије, прављењу других врста слатка, ликера и кањивих вина од крушака и о користи отуда; ту су хваљени Француски који за своја сува воћа милијоне узимљу, и да ће онај нас највећма обогатити, ко нас научи воће што боље за трговину спремити.

На послетку говорено је о трговини нашој, како извођачи неће ни да пребере, па да боље продају, него оним неваљалим сами и свом добром воћу цену покваре; како не пазе ни пијаца, него продају у најгоре доба, а кад би најбоље продати могли, онда ни једнога комада у својим шакама немају; како у прекупаца наших тек воће пропада, јер неће да га чувају него угрувају још већма него извођачи, те много мора да баце, и то сасвим на ђубре и у мутну воду које би се дало употребити на сирће и друго. Ту су избројани најбоља места за продају, и начини, како се воће продаје, пак је хваљена хаџи река продаја, и казано: како би се код куће боље продати могло кад би бар једне добро удешене канцеларије било где би се сваки својим воћем што га на продају има пријавити, а по потреби и предујма што на њега добити могао. Наведено је, како је и код нас лепа прилика за ту трговину, јер око 20 варошица стоје везаних највише воденим за воће најлепшим друмовима, а све 20 од неколико сата растојања, те како би се најлепша трговина дала отворити, и док се отвори, да ће ова нас највећма обогатити.

Предавање је трајало 2 ½ сата.

ИЗ ПРИВРЕДЕ.

ШТА НАМ ВАЉА РАДИТИ.

(ПРАВО ПРИШТАМПАЊА УЗДРЖАНО.)

Марта месеца обично сеје се: јарица, зоб јечам, лињак (вика) сочиво, детелина.

Сви ови усеви ваља да су на окопавини посејани, дубоко узорани добро подрљани и повлачени, а по најбоље поваљани. Зашто на окопавини а не на стрњики?

Што у окопавини преостаје биљнога ђубрета, даље што је земља снажнија и чис-

тија, а кроз гажење преко зиме дуже се и влага у њој задржи.

Пролетњом орању прете у опште две опасности, суша и нечистота.

Супрот суше помаже наводњење, дубоко орање и добро ваљање.

Супрот нечистоте, нарочито: дињајка, горушице, паламуде, апте, најбољи је лек добра дрљача и плевидба, и то заранје, док рана и жеље није ма преузело — што ће бити јесенас — нека буде вечерас. И што лењ даље иде, а скуп више плаћа.

Стрњика само она ваља, која је угарена, јер нит је извемогла, нит је змпуштена, већ чиста и снажна.

Али, ко год избећи може стрњику боље је свакојако, јер слама на слами, нити чиста нити снажна, па и пробитачна неможе бити.

Мршаве окопавине: кукурузовина кромпириште, и друге боље су него најмастније стрњике, јер у масним и чистим стрњика ма најлакше се црв, метиљ и пљевина (Brand) измете и залеже.

Пролетњи усеви без разлике, морају добро угажени бити, ди фале ваљци, а оно марном (овцама најбоље), најпосле: брапом, дотром, даском само каквим теретом притиснуто, јер мрви грудве, а тим помаже влаги, јер уништи поникнути коров, жеље и осталу нечистоту, и што је понајглавитије: сабија влагу, сабија семе, да га врући ветри и јаче сунце неопали.

Оволико у опште, а саде пређимо појединостима.

Емил Чакра.

(Продужиће се.)

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

(Недељни извештај од 31. марта.) Време лепо доноса у свакој струци доста али јечма највише и услед тога радња слаба купаца слабо изглед на ниже цене.

Жито 1 класе 4 фор. 60 до 4 фор. 80.

Леше 4 фор. 20 до 4 фор. 40 нов.
Јечам непрохван 2 фор. 50 до 2 фор. 70 нов.
Кукуруз 2 фор. 40 до 2 фор. 70 нов.
Зоб 3 фор. 70 нов.
Све Бечка цента.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА.“

У **Футогу** 26 марта У понедељак је биo у Футогу вашар. У једној гостионици хтеде један дечко, келнер, да превариједног „Шиваћу“ за неколико шестака, кад му је врашао новце. Овај спазив то ноче дечка тога чушати. Један грађанин суботички, Србин, по имену Јован Бекавлад, умеша се стишавајући квагу, — на које га један латов (чувар реда!) који одавна беше киван на њега, ноче ударати својом батином. Неколико Срба који се ту десише хтедоше да одбране овог јадника, од бесног латова, те ноченше најпре молити, а над не поможе, они га нешако нагураше напоље. Овај одјури некуда, и за мало долети суботини комесар (повереник сигурности — чујте сигурности имавине и личне!) Сабо, и пајаначки Ник олић са својим момцима, те ако бесна звер, ноче се дерати онуда. удри! псујући мађарски бога рашког!

„Сад нема ту питања ко је крив? а ко прав? Ко под нашом дође тај је био и српобијац: па и сам комесар није се стидео самог себе, и на ту је писну и гаду мисао дошао, те је и он сироте Србе праве здраве био и туко. Беше ви 10—12. Једна сирота жена, кад чу, да јој мужа невиног туку, дотрча те моли, али ту молитва нешомаже, то и њу истуконе. Свет је бежао; иначе се Сабо није умерио, шта више, латови су на куће атагарали де су кроавог јадника видели, те су их из куће изваичили и тукли. Тако су у кућу једног од тих јадника ушли, њега и брата на мртво име истукли — тако да један од њих неможе жив остати — ту је Сабо тако свирен био да се то тиусно дело не налази ни у списима шиваче инквизиције. На и жену му и стару матер тако избише да је трудна жена, као што чујемо од тешких батина јуче пометла. — Једном су на три места главу пробили, другога опет тако нашмекали, да је као прошташ лежао, па тако редом, кога су нашли. Који присутни беху веде да је то стра било видети како су латови као звероки јурили за светом, да туку невине луде за права бога — Другом једном поћас су тринут преиљивали свећу — тешко да ће и тај преболети — Мало је било с нарапима него петама грудај у прси и у трбух, и ту се звер Сабо и несретни и злогласни Николић не задовољише, него још удри са каменицама и циглама. На завршишту беше така врева, као да је све горело, а нуд год погледаш свуд видиш невине, честите и поштене луде нрквање. До каквог слепила дођоше ти бербоњини, сав се свет у крст стаиио од чуда и покора комесарових; то је тако грозно било, да се то нешамти. Од латова се стаиковао својом бесношом и суровошћу неки проклети Србин познати Даша Алексић: осим једног Србина и Мађара латова, остали су сви као дивља вепрови бесиили. У тим покорима суделовао је и нашег солге Ђорђа Цветковића момак што се оним једне узима на знање.

На онда нису се делија Сабо и Николић задовољили што су те невине луде испребијали, него их још повеза на их даде затворити. Нашег ваљаног Бекавлад, који је пре неколико дана сиротој школској деци књиге покушовао, даде алогласни ст. пајаначки комесар Николић везати, псовајући му бога рашког. Пошто је тада као у велики пост под судна Цветковића банда свирала, рече му још: сад Пеш и ти певати, и тако га везана даде затворити. а момцима наложи да га ту ноћ у затвору испребијају — (Јел могуће? У.)

Још нисам готов, осим Сабса комесара као што напред рено, беше и несретни пајаначки комесар неки Николић, те је и он запоседно, својим момцима „удри“!

Најпосле све да су људи криви били, имају комесари умутство за таке поступке, а то би било без баја притворити, испитати, па ако је ван граница ишли параграфа, то се имају такови уредовним путем, вишем суду предати а не насилнички тући, као што то чине жутошки Сабо, и Николић комесари.

Овде имамо још да споменемо, да је у четвртак 27. ов. м. нашла судска комисија из Н. Сада у Футог, да на лицу места поведе истрагу. У комисији су: судија г. Јерковић, државног подтужитеља заменик Ст. Николић и лекар др. Стаиојевић.

У Новом Саду 1. априла. Уверен сам, да ће „Глас народа" бити и сада као и свагда прави глас народа, те ће без обзира за пријатеља и непријатеља изнети истину на среду. С тога употребљујем ову прилику, да се пред јавним судом потужим, како у овдашњем друштву за међусобно помагање и штедњу сиротињу и за 20 ф. а. вр. туже кад на време не плати а има кућа господарски, које по две три векселе имају, што на хиљаду износе, па свима је прошао термин, али се за њих не тужи. Кад се и свој разиђаси он се поквари, за то несме се довека штедити.

У Стапару 20. марта. Овде се спремају 100 кућа, да се у Србију преселе. Неки су већ отишли да за све припрему за себу учине. Многи су се са сентиванским Швабама за кућу и земљу и погодбу упустили. Сада када је земља најефтинија сада се неразборити људи исељавају. Нека причекају бар до јесени па ако година неће донесе биће земља двапред скупља. Досад су већ 11 кућа 10 фртаља земље и 7 сувача у тубинским рукама, а шта ће жалостан сада бити. Ај овејани српски Стапару!

Од жалости не могу даље, други пут о овом више.

ПОДЛИСТАК.

КАКО ЈЕ МИШКА Ј. ПОСТАО ВАРМЕЦКИ ГОСПОДИН-КОМЕСАР.

(Свршетак.)

Велики жупан прими Мишку лепо, али му у кратко и то каже, да ако у жупанији не буде бољи људи за тај посао онда тек да може на милост његову рачунати.

Мишка изађе напоље од велика жупана и нађе Баћа Блашка под капијом, саобшти му што му је казао велики жупан, Баћи обећа, ако му комесарство изради да ће му не 200 ф. него 400 ф. сребра сами талира, и не 100, него 200 комади шкопаца таки дати. — Шкопци ће кроз два дана већ на његовим салашу блејати. —

Баћа Блашко мало пусти главу — и као бајаги да нешто важно смишља — тргне се из дубоки мисли и стиснувши руку нашем Мишки рече му — ти вели, Мишка брате иди мојој кући, и кажи мојој млади — нека справи за нас 20 комади ручак, ти остани тамо код мене на ручку и дочекај ме, а ја држим за цело, данеш још данас добити декрет на комесарство.

Мишка оде на једну, а Баћа Блашко на другу страну. —

Код Баћине куће на огњишту голема ватра горе, Прасици, ћурке и разна живина кође се. У подруму славине су ударене, силни пандур засукао је рукаве и риба ножеве, редуше месе орашчиће — и турош гибаницу велике цуретине, родбина баћина, астал постављају, све је већ у реду подне азвони на великој цркви. Букара је силна наливена и поређана по осталу, шљивка се донесе и гости се сакупише. Домаћица Манда љуто се ожнила и дала у посао. Као да је своја Мишу оженила. Све велим већ је уреду, а Баће кући никако, Сви га изгледају. Манда се застарала да јој се прасе не препече а боји се и за куглов, да неће морати ворму лупати и такога на астал изнети. Но Буњевци су добри људи неће то ни приметити само нека букаре не фале. —

Баћа Мате тужи се богме да је већ огладнио. Он шљивку наче па послужи и друге. Шљивка иде од руке до руке, и већ готово до чорбе да ће неки и неки прилично навата ти

Баћа Блашко у послу је, јури из сокака у сокак а никога не вија — гледи што боље да се умори и озноји. Косу је разбарусио, пруслук је на више места вином полио, шешир је на глави претом провртио — чакшире је на колену подерао, марами с врата шепут је на потиљак окренуо — направи се читав татош — и таки неуредан и задуван, упаде код великог жупана,

Велики жупан запита га: но Блашко синко штаје, што си ти таки?

Блашко од дувања немож да проговори — очи разрагачио — сав успаларен. Косу разбарушену стаде намештати — пруслук вином исполиван, стаде капутом закланати — и тако једва једаред проговори — о, рече, милостиви господине велики жупану, јесте тог видли чуда и покора, ко би се надао да та лола Мишка В. што вам се јутрост представи толчко својн људи има, није шала милостиви господине, гди год дођо у коју мијану, сви немешти, они исти што их већ 2 недеље држимо и частимо — још с врата дочекају ме и викаше живијо Мишка В. комесар. Ако веле он небуде комесар, ми сву партају напуштамо — нећемо гласати за друге које ви очете и тако ето видите свога ме исполиваше и расчупаше, када га стадо кудити. Сад ја

незнам шта да радим — јели вредно да за једног комесара партију изгубимо о. о. ко би се томе надао. —

Велики жупан наће се у чуду горе него Баћа Блашко. — Кад велиш да је тако а ти иди одма Секретару па нека му напише декрет и донеси га амо да га подпишем — и гледај одма га предај.

Блашко је декрет дочекао из руку великог жупана примијо — и наш му Мишка предао још тај дан — Блашко је 400 ф. добијо. Шкопци су после 3 дана већ на салашу блејали му — а и алдумаш није осим свега фалио. Међу тим Мишку немешти нису познавали, а камоли да су се за њега гди и кад заузимали, напротив сви су се чудили одкуд да Мишко комесаром постане.

Мишко је свој посао добро разумео, он је као што му је другар Петер Балог Бачи нагласио своје имање умножио, па између прочег говорио да је сами ћилимова до 1000 комади имао, а истог еспапа тешко да и сам Падиша више у свом харему има.

Л. Кнежевић.

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— Турска је добила помоћ из Америке 80.000. Мартини-пушака, и оружја се на све стране.

— Министар просвете забранио је да ниједна школа несме примати помоћи из страних земаља, нп. пр. кад би Србија на коју сиромашну школу српску поклонила коју пару, то се неће примити.

— Срби у Херцеговини спремили су се били да изађу пред цара аустријског, који је сада у Далмацији, да му се потуже, и замоле га да се заузме код других царева, да им се помогне, по Цару нити њих пити њихову жалбу пустише.

— Из Панчева је била депутација под министра Тисе, да му се потуже на неправде, што се у Панчеву и околини чине. Министар је примио њихову жалбу и обећао је, да ће по закону пресудити.

— Турци у Градишци покарали су дућане српских трговаца хотећи их потући но сви су пребегли у Аустрију.

РАЗЛИЧНОСТИ.

— (Крађевска табла у Пешти) ослободила је пароха вилоначког од сваке кривице. Кнеза пак господинаском и подкнезу Ђурђевачком Локаћу спустила је назад, премде са 3. месеца на 6 недеља — другоме са 2 месеца на 4 недеље. Обејица ће даље апеловати.

(Чудан просјак) Кад су сарањивали једнога просјаку у Вилни пратило га је више сета него кад је умро тамошњи градоначелник. Просјак тај беше чивут. Име му беше Мозес Шлиттол. Тридесет година обилазио по дана у дан он по цичи и принеси у једном оделу сокаке вилнанске с препшом: сетите се сиромаха удовица и сирочади. За тих тридесет година напросио је сто осамдесет хиљада форината. За сиромашну децу плаћао је школарину, куповао им књиге и одевао их. Сиромашним удовицам исплаћивао је кирију и куповао им дрва. За сиромашне болеснике плаћао је лекара и апотеку. Де је нужде било ту је Мозесове помоћи било. Без обзира на веру и народност чињо је тај просјак милостиње од напрошених новаца није ни могуће на себе потрошио. Од вечера на дубоко у ноћ радио је себи за рану и одело, правећи цигаре и бурмуз.

(Митрополитски савет) у Карловцима српске је своје седнице у среду 2. о. м. Прегледао је 90 рачуна манастирских српско је 14 парница брачних и већином допустио да се растављају муж и жена.

(Школски главни инспектор Натошевић) кренуо се на пут, да обиђе школе свога округа.

ПОЗИВ на ПРЕДПЛАТУ.

Крајем овога месеца изилази рок претплати онима који су се на четир месеца на „Глас народа“ предплатили. Молимо их дакле да у току месеца овога претплату понове. Овом приликом морамо и сами приметити да „Глас народа“ није онаки, какав би могао бити, али кад му уредник, да може на крај изаћи, мора бити стално сарадни и на другоме листу, мора сам лист свој разашиљати, мора књиге и календаре писати и т. д. онда нека му се незамери, што овом приликом моли оне, који би ради, да буде лист онакав какав треба да буде, да не одмажу са голом критиком: овакав би требао да буде онакав би требао да буде, него нека сваки бар још једнога претплатника наће, те учини да уредник „Гласа народа“ не буде више слуга других листова и штампарија.

Уредник и издавалац „Гласа народа.“

РЕД ПЛОВИДБЕ.

ПУТНИЧКИХ ПАРОБРОДА ИЗ НОВ. САДА ОД 12. МАРТА 1875.

У Земун и Београд: уторником и петком после 7 сати у јутро.

У Тител Земун, Београд и Оршаву: уторком и петом око поноћи.

У Пешту: понедељником и петком у 6 сати у јутро, а недељом, средом четвртком и суботом после пола 11 сати пре подне.

Долазак лађи у Н. Сад: **Из Пеште** уторником, четвртком, петком и недељом у 7 сати у јутро, а уторком и петком око поноћи.

Из Земуна средом, и суботом у пола 11 сати преподне.

Из Оршаве: понедељником, и петком око 1 сата у јутро.

У Новом Саду 12. марта 1875.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК **Панта Поповић.**

Српско народна задружна штампарија у Новом Саду 1875. год.

БРОЈ 15. У НОВОМЕ САДУ, 10. АПРИЛА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читаову забаву.
Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 4 фор.
на по године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНИК СУ ЗНАТНО НИЖЕ НА ОНИ ОГЛАСИ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

И З В О Д

из записника четврте редовне седнице одбора задруге за српску нар. штампарију држане у Н. Саду (6. 18) марта 1875.

Бр. 16. Наређује се да се свима честичарима, који су потпуно 70 фор. уплатили, исплати камата до краја 1874. Осталима пак да се у смислу §. 9. штатута не издаје, па и онима, који нису 70 фор. платили, а досада су добивали „Глас Народа“ да им се са почетком маја о. г. обуставн шиљање листа у име камате, пошто им исти не припада.

По горњој наредби, коју ми данас достависте, одпадају, до сто акционара, који су у име интереса добивали „Глас народа.“ Ја се надам да ће господа акционари уплатити своју рентанцију и одржати своје право, али ако и јест: благо оном ко се чему нада, — кад фабричар за то благо неда ни листак артије, кад штампар за то благо неда ни једног словца оловнога, кад лебарица за то благо неда ни мрве леба, не могу се ни ја ослонити на то благо.

Кад одпадну до сто акционара то је мени на годину три стотине форината губитка, а лист у томе губи све, губи себе, јер та стотина што одпада, то је она стотина, која је учинила да лист може излазити по три форинта и на коју сам се ја ослањао, кад сам рекао, да је за ову годину листу опстанак обезбеђен.

Шта ми дакле остаје него да као министар Гиги ударим намет на вилајет.

Истина ја не могу, као што је министар Гиги казао: држава несме пропасти, а само је намет може спасти, рећи: „Глас народа“ не сме пропасти, а да не пропадне мора се на предплатнике намет ударити, али ако предплатници хоће, да лист излази, онда ће хтети и намет примити. Намет тај неће велик бити, једна форинта на читаву годину а кад речем, да ће бољи рад, бољи папир, боља слова доћи, онда та повишица неизлази ни толика, а и у томе случају остаје „Глас народа“ најефтинији српски лист.

Међутим они н. н. претплатници који се досад предплатише на читаву годину ти ће за три форинта добивати лист за читаву годину; који на две трећине или на по године или на четир месеца, док то време непстече, и то за то, да одржим према њима своју реч.

Они, који се не предплатише на више но четир месеца не могу се тужити; јер ја на њих рачунах само за четир месеца, као што дакле немају они после четир месеца према мени ни какве обвезе, немам ни ја према њима, рачуни су наши чисти по томе и ми ако даље и не будемо заједно радили то јест, ја писао а они читали „Глас народа“, остајемо добри пријатељи.

Господа акционари, који су уплатили 70 ф. ти ће добивати, ако им је воља, и даље лист, јер њима долази 4 ф. 20 н. интереса, дакле још им преостаје 20 н. годишње.

Још имам додати, да ће лист излазити и поред слабијег одзива него што се надам; али ако само они, који досада држаше лист сада га се не одреку, онда ће уредник „Гласа народа“ бити сам свој господар и само слуга народа, а ни чији више, а кад господар ради, другчије посао иде него кад слуга ради, најпосле ако лист невреди четир форинта не вреди ни три.

Лист није крив овоме што бива, а писам ни ја. И за то листа и мене ради, надам се да не ће пријатељи ни једнога ни другога напустити. Лакше је свима по мало, него мени једном све.

На цвети и пред ускрс српски немогу ни замислити даће Срби у овој прилици напустити уредника „Гласа народа“ који ако ради листа и није доста „страсни недеља“ али је доиста доста „страсни“ дана преживно.

У Новоме Саду на Цвети 1875.

Паита Поповић
уредник и издавалац „Гласа народа“.

ШТА ЋЕ БИТИ СА „МАТИЦОМ СРПСКОМ.“

Лицем на Лазареву суботу о. г. држана је ванредна главна скупштина „Матице српске“ на којој беше близу стотину чланова из Н. Сада и околине и ту је на предлог школског референта бачке дијецезе Ст. В. Поповића **једногласно** решено, да и скупштина подпомогне представку председништва „Матице српске“, којом се оно што министар наводи, да треба да се Матица сели, побија, и министар моли да Матицу на миру остави.

Од како је изашла наредба министра просвете, да се сели Матица српска у Пешту и заказана скупштина Матичина ни један честит Србин није питао шта ће решити скупштина Матичина, јер је свако знао да ће решити да се не сели, али и пре овога решења и после њега свако пита: шта ће бити са „Матицом српском“?

Шта ће бити?

Остаће де и јесте.

Ми рекосмо. Ми рекосмо много, али неодустајемо од речи.

Водиће истрагу против словачких гимназија и укинуће их.

Водиће истрагу и против наше гимназије у Новоме Саду и ено је живи науци на част а Српству на добро и дику.

Водиће истрагу против Матице словачке и баш лицем на дан састанка Матичине скупштине стиже нам словачки лист „Народне новине“ и на првоме месту донесе црн оквир с мртвачким крстом и натписом: „**Матица словенска**“ **је** решењем угар. кр. Министра унутрашњих дела дана 6 априла (25. марта) о. г. под бр. 125 — **сарањена,**“

Воде истрагу и против наше Матице али наша Матица неће умрети.

Зашто? — Баш за то неће, што је словачка умрла.

За то неће што ми нисмо Словаци већ Срби.

Не хвалимо се, али тако је. Тако је за то, јер смо ми живи, јер се не дамо.

Ових дана изађе на видело у угарском сабору да у Угарској има само Мађара и Срба, јер на сабору угарском, који представља читаву земљу чусмо само Србе и Мађаре.

Реч је била о томе, да држава даде 300.000 фор. а. вр. позориште мађарском у зајам да дозида кућу, коју даје под кирију од које се издржава позориште. Ту устаде Милетић и рече да би се да је Мађар пред светом стидио, да за мађарско позориште ниште новац немађарске сиротиње.

На то додаде др. Михајло Полит, да држава мађарска није држава једнога народа него да је држава од више народа. Ту се диже урнебесна вика на Полита, али Полит неузмиче, него рече, да ако Мађари и кажу да је само један народ у Мађарској, да попис народа казује, да има више другога народа у Мађарској него Мађара, те би требало онда подпомагати позоришта и других народа.

Истина, да је министар Тиса размахнуо се и реко Политу: Моли се Богу, што си мали цар, кад си посланик и седиш на сабору али дед попробај на пољу тако говорити, но све то није толико, колико што су та два Србина показала, да „Срб још живи, да је јунак,“ а са јунаком се другчије поступа него са плашљивцем, и то је оно из чега изводимо, да ће се Мађари добро промислити пре него што укину Матицу српску, ако она не би се никако хтела селити у Пешту, што нити треба нити хоће.

Да ће путници надаље Краљевића Марка и кад спава види се и отуда, што лист „Лојд Пештански“ који добро знаде од куд ветар дува, прими из Новога Сада телеграм у коме се јавља, да је скупштина Матичина **многобројно** посећена, и да је **мирно и достојанствено** свршена, а тако добре речи непушта ју се у лист, кад се зна, да ће зло бити.

Дакле и опет велимо: Матица остаје де је.

НЕШТО ИЗ НАУКЕ О ВРЕМЕНУ.

(Наставак.)

III. Валутно струје и време.

Ако смо ради да јасно појмимо услове времена, ваља добро да узмемо на ум ово што иде.

Истина да од сунца зависи лето и зима, јер његови зраци изазивају топлоту а без њих влада хладноћа, али опет оно само не узрокује време у ужем смислу, т. ј. свакидашње.

Кад би оно зависило само од сунца, то би на сваком извесном делу земље, и у свако извесно доба године владала не промењлива топлота и хладноћа; али сунце изазива кретање ваздуха, отуда струје ветрови из хладних предела у топле, из топлих у хладне, и доносе собом час ведро час облачно небо,

час кишу час светао дан час снег, час град, час хладноћу усред лета а топлоту у сред зиме, час мразовите ноћи у лето, а топло јутро време у зиму. Једном речи: Кретање ваздуха, ветар дакле, гради у самој ствари време, т. ј. промену из топлоте у хладноћу, из сухоте у влажност, под чиме се и разуме право време.

Али одкуда постаје ветар?

Он постаје услином сунчане топлоте на ваздух.

Цела је земља обавијена паровитим омотачем, што се зове ваздух. Особина је ваздуха као и свих тела, да се шири кад се загреје. Кад бешику напуњену ваздухом и добро завезану метемо на топлу пећ, ваздух се у њој шири све више, тако да се најпосле сама распрсне с јаким пуцњем. Раширени топао ваздух лакши је но густ хладан, с тога се и пење на више непрестано.

Отуда се високе одаје греју лоше, јер се топлији ваздух пење на више таванy. У свакој је одаји дакле, хладније на поду, но к тавану на више. Стога нам је зими хладно ногама у одаји, и ако су одевене топлим чарапама и обућом, а међутим руке наше не осећају ту хладноћу, и ако су голе, а осем тога чудимо се, кад се и у похладној соби на лествицама приближимо тавану, како је горе топло. Отуда се с правом мухама допада, да се шетају под јесен по таваници, јер тамо још влада летња топлота, док доле према поду влада зимња хладноћа, почем се загрејан ваздух пење на више као лакши. Па тако је што и на нашој земљи. У топломе појасу, око полутара, сунце загрева ваздух непрестано, и он се тамо диже у висину. С обе стране опет, како са северне тако и са јужне земљине полутине, струји не престано хладнији ваздух, да попуни ону празнину на полутару. Овај хладан ваздух опет се загреје, пење се на више, а хладнији долази на ново. Тим струјањем разређује се ваздух на обртима, али га у исти мах попуњује онај загрејани ваздух, што је се био на полутару попео на више.

На тај начин постају струје у ваздуху, које из године у годину нечито трају, и тим струјама, доле при површини земљиној, јури ваздух од оба обрта к полутару, док високо горе, загрејани ваздух од полутара тече обртима.

С тога се с правом вели, да ваздух кружи непрестано, од обрта полутару доле при земљи, а горе високо у ваздуху од полутара обртима.

Кога није мрзило да се занима посматрањем природних појава, томе биће да је се тако што десило и у обичном животу, Кад се зими јако задими у соби, онда се отвара прозор; тада је сваки могао приметити, како у горњој половини отвореног прозора дим јури на поље, а на доњој чини се као да бежи назад у собу. — Том приликом пажљиви посматрач може видети, како се ту крећу две струје у противноме правцу, а у средини се обе сударају и као неки вихор граде, што се сасвим лепо може опазити на диму.

Ето, тако исто двојако струјање траје на земљи не престано, и ми ћемо видети, од каквога је оно услиња на време.

О В О Ћ У.

предавање др. Ђорђа Натошевића.

(Наставак.)

У среду 19. марта говорено је о начинима како се лако и брзо може доћи до иноштва воћака и богатства од њих.

Прво је наведено: да ваља у овом као и у другом подузећу побудити у народу вољу и љубав к ствари, а у томе треба да су свештеници први; у срцу народа живећи најбоље могу подизати своје на све што је лепо и корисно, код свију народа су свештеници највише у овој струци учинили. Није леност народа крива, што није пуно воћака свуда, него незнање и предрасуде, а проту том стоје свештеници као свети борци учитељи и узори. Степен на ком воћарство у ког народа стоји највесније је мерило његове просвете, а још извесније мерило вредности његовог свештенстве. Насад воћака је од велике моралне користи. Голотиња и неволја је невољац и злиховац, а за морал у свету и нема други, који ће толико одговарати као свештенници. Од њих ће се искати крв народа пропадајућега. Они су сами воћке међ људима, и по родовима се знају, а њихове усне науку држе, и кроз њихова уста бог говори. Ту су наведена имена од сл. пароха, који ће као сунца сијати довека: Обрлин код Стрезбурга Крист код Франкфурта, којих најсиротиње и најмање општинице узимљу данас свака преко 60,000 ф. за воће, Фишер у Чешкој, тако беше и наш старац парох Павао Вибић у Меленци, којег ће се име споминвати док буде Срба било. Таких сл. пароха има данас све више у свију народа око нас. Хоће ли се и оне наше старе и свете свештенички

породице пробудати, које пуно воћака имају, и рај преповедајући свуда га око себе и својих дизаху.

И намастири су од постанка били узори у воћарству. Над свима стоји онај картаузки код Париза, који прошлог столећа преко 40 милијона најцветнијих младица раздаде. Из епископских дворова треба покрет да изађе. Онде да се начине говори за свештенике. Кад св. владике стану за тим и своје свештенство закуну, онда ће у часу свијути рај од воћака деше но игда.

Исто толико могу и учитељи са школском децом да учине. У нас у Угарској има на 150,000 за школу деце. Нека свако само 20 до 30 врна семена или коштице засади, пак је за годину дана дигнуто 3 до 4 милијона воћака, а за 10 год. или $^1/_3$ учитељске службе пуна земља, које ће нам пре него што она деца људи буду носити сваке год. на 30 до 40 милијона ф. а у нас има сила више празних земаља, и свако дете може сто пута више коштица и семена сваке год. у земљу заронити. А сва деца воле то и радо ће све шта треба радити. Ту су наведене многе користи од тога рада у погледу васпитања и какав благотворан утицај има воће с педагошког погледа.

Ал и по учитеље је напрам деци од велике користи. С тога је и у дужност стављено дизање воћака с децом и води се о томе рачун, а ниште и понос учитељски. Просвета народа поглавити је плод школе. Где с воћем рђаво стоји и просветом ово упоред иде, и што је где више воћака изведи је знак умности и поноса учитеља и свештеника у оном месту. То ниште и сопствен интерес учитеља. Свуда је тужбе, да су учитељске плате мале, и да неће школом на боље поћи, док се те плате знатно не поправе: а ту могу сами највише помоћи настојећи да народ што више воћака дигне. Више ово до њих стоји, него до кога, и није кривице до народа, него до њихове невештине с народом. Ту су наведени примери, како учитељи који хоће, на стотине ф. узимљу сваке год. продајом младица, а на хиљаде ф. за воће спремљено за трговину.

Најпосле ниште и интерес саме деце, да свако за детињства себи подигне ових лепих капитала, што више.

Овим ће учитељи данас у овој невољи свију више завредити него ученьем читању и писању; а за изученье учитеља дају се практични течајеви. Најлепши за наше у Клостернајбургу код Беча. Са 100 ф. може сваки отићи научити и доћи, а то може свака већа општина, која више учитеља плаћа једном дати. Епархијски одбори позвали су наше општине на прилоге.

Најпосле наведено је: како ми у погледу школа и прхава учитеља и свештеника пропадамо од сиротиње, а овамо стојимо у пределима најблагословенијим за воћке и можемо богатији бити, него ма који од суседних народа, па ма колико тамо фабрике и индустрија радила.

Ал треба и сви остали разуми и свесни да помогну свештенике и учитеље у овом раду, има много примера од људи, који умеше своје свештенике и учитеље пробудити, те се заузеше за ово. Сви отлични и богати људи у средњих народа држе у овом свој понос на свим начинима потпомажу дизање племен. воћака. Могу и мањи људи много учинити. Пример сл. Јуренде, који с 1 малог јутра земље преко 300,000 младица поклони. Данас се у Америци завештавају тестаментом, капитали на то, да се у оном месту што више дижу воћаки, правих рајева, и сви хвале ова завештања над свима. И управе народноске потпомажу воћарство свуда, где год је агенат човек поносит. Занатлије су свуда више него други за ову ствар учинили, а за своју корист дижући патуље и чардаклије, које многом више носе, него неки занат. И свака добра домаћица ако само неколико воћака дигне, учини кући много користи и радости, а многој су у старости те воћке боли ранитељи него неки неблагодарни синак или Керка. И које мајке волу, да синици сачувају мајчину кућу и земљу нека воћке дигну, ове и по смрти мајчиној вичу, да не пушта на шака оне свете дедовске земље и славе и господарства ни пријатељу.

Ал најбоље унапреде ствар ову воћарска друштва. Ту је наведено шта све воћарска друштва раде и смишљају и била је реч: о друштвеним воћњацима, наложбама воћа и свечаностима, о путничким учитељима, воћарским течајевима, збиркама, сликама, књигама, листовима, о наградама и др. и користи од свачега. Ту је за узор стављено славно чеко воћарско друштво и тог највећи помагач сл. гроф Карло Котек, који за свој рад у овој струци највећу на свету славу заслужује. Ту је наведено много, шта је и како то друштво радило, али и успело и данас стоји Ческа као пуна комшиџе, има преко 20 милијона воћака рађајућих, а до које год. биће много више, што ће оној малој земљи богатствз начинити, како ће се у свету мало наћи. Онако друштво треба и нама и ко за тим стане, да се установи имаће у народу захвалне као и онај ко највећу задужбину учини.

Још пре ће се подићи воћке и одржати, кад свака општина, као по Немачкој и Ческој погоди пештака воћара и чувара, па да тај уради за све. Има их у Ческој Моравској Штајерској Крањској за 4 ил 5 стотина ф. Где год се ово учињало спасно се дивски напредак. Више овај вреди у месту него књиге и говори, у њега сваки види шта се и како се ради. Ту су наведени услови, како се ови погоде и плаћају. У Немачној даје се 30 до 35 ф. од свако 1000 воћака за рад. Још би га ваљало и на то обвезати, да сваке године дигне на 40 до 50 младица које ће се становницима на поклон давати, под условом, ако одчувају, другче да плате.

Још даље ће поћи ова ствар ако се дигну воћарске школе, на да се научно вештачки око во-

бака ради. А школе су ове најевтиније, довољно је 1 професор, дакле 1000 до 1200 фор. плате, свака жупанија може по 1 држати, тај професор имао би давати и течајеве за учитеље, мого би бити и путнички учитељ и надзорник општинских вођњака. Оснивање ових школа највећа је данас задужбина. Прошло је време незналачка господарства, данас треба практичних знања, у нас је сила мање земље у рукама са овога страхотно лакоумног расуђивања за ово последње 20 год. а дације све веће па или рђаве г. навале, те су данас ова ратарска знања свима нужна, и ове ће школе нас подићи, па онда ће и друге процветати, а без ових и оне ће пропасти. Ту су претрешене и ратарске школе по угарској, којих је 3 на 15 милијона народа, сатира и знак, како се и у највишим посланичким круговима увиђа, шта земљи на ово данас оскудно време треба. На место ратарске дизати ратарске школе и данас још непознатно је. Наши епархијски школс. одбори позвали су све општине на добровољне прилоге рад подизања ових школа, и многе су се одазвале, највећма честита општина Ириг, која је 10 пута више завештала, и стављена за узор, и јавно изречена захвалност честитим члановима и председнику што су положили основ школи од недогледна замашаја за благостање народа.

ПОДЛИСТАК.

ЈЕДАН ГЛАС ИЗ ТАВНИЦЕ.*)

Од попа Л.

I.

Иди и реци им шта су ти очи видиле.
Неће ме чути господе. —

А шта је да чујеу? Добри ће те чути, а твоја реч, прешав невидљиво у друге, изиће им жива пред очи када их огањ мојега гњева прожеже. —

Господе ти знаш, ја сам стар а немам више ни гласа. Допусти твоме слузи да се поодмори пре но што ће поћи. Још неколико тренутака, и више га неће бити. —

А баш зато нетреба узаман пропуштати време; кад је сунце на заходу, онда путник највише хита. Не тражи одмора онамо где га неможе бити: одмор ће доћи у своје време. Опомени се оних, који лежући у гроб, меташе своје мачеве себи за узглавље: мач, то је одар јаких људи. —

Ићи ћу господе, где год хоћеш да идем: што наложиш извршићу, борићу се за правду твоју, док је у мени душа жива. —

Иди дакле, и небој се ничега. Ја ћу бити поред тебе у снази својој, ја ћу уметати у твоја уста оно што ћеш говорити.

Земља је умотана маглом од грехова, ја ћу послати буру да је растера.

Људи непоштени благују у својим делима, мисле да им је сила осигурана за свагда. Заповедио сам једном црвку да им подгризе корен; сутра ће дрво сухо бити до врха.

Мој се дан приближује и скоро ће доћи.

Говори тиранима; пусти им моје претње у ухо; ули им у душу хладан страх и то нека им буде прва каштига.

Они рекоше да ме нема: видиће има ли ме!

Говори угњетачима, уви их у јауке и писку, у запенке њихових жртава, нека их чују када сам борање, па и онда када су будни; нека их гледају како лутају около њих као бледе хавети, као мрке сенке, и нека их свуда прати страховито превијање; нека их не оставља ни дању ни ноћу; нека у сумраку када се оправљају на своје безбожне пирове осећају на телу своме дахове тију чудовишта, и нека дрхћу у ужасу.

Говори угњетенима: реци им да моје око бди над њима, да је глас њиховога бола допро до мене, да ћу га прометнути у глас од весеља.

Реци им да ће они правдом и љубављу надвладати људе хрђаве и користољубиве, који сад њих исисавају.

К да би могло бити да зло сруши васиону, она би опет поникла из једне сузе праведникове.

Говори свима који плачу, свима који желе оно што је добро, који ми се у молитвима обраћају овим чистим речима: нек дође царство твоје!

Оно ће доћи, ја сам то обећао, ја сам се на то заклео у самога себе.

Чедо будућности, бери палме, спремај песме од весеља да прославиш његово наступање. Мала се деца већ смеше у колевци јер су га видили у својим сновима пророчким.

---

*) Попа, који је овај глас из тавнице писао, бог је на правди бога у тавницу бачен, што је брашно истину од лажи, гошењега од пасиљика, честита радника од крута и т. д. Стар је већ био, и кад је хтео из тавнице изаћи наумио је био, да се смири, али му Бог каза, да докле га траје неестаква слова божијега па бог неће оставити ни њега ни оне, који му слово слушају и који такво творе. И он се покори волји божјој и учаше и пером и устма слово божије.

А сатана у тами својој, дркће у немоме страху: на тајанственом истоку, онамо где се живот промаља, опазио је знак угрожљиви, нешто и дивно и огромно, као сен руке моје.

II.

Сунце се родило јарко; његов се зрак прелива по врховима брдским, пробијајући тавне сенке шумске, блистав, преламајући се на влажноме праху, који покрива танана влакна, мрежу невидљиву и покретну што се отегла по ливади, по пољу, здрав мирис, као дах ђенија земаљскога, пуни чист зрак; тајанствени звуци, мрморе непознате гласове, које ухо једна може да ухвати, — последњи одјек санова ноћних.

Велики си, Господе, у делима својим.

И ја видех где излазе из колиба раштрканих по брежуљцима, по долинама, људе зрелих година, и друге младе, бледе, мршаве погурене под теретом справа за уређивање земље. Они се мицаше лагано, као да су вукли незнам какав терет унутрашњи. По некад, заустављајући се, њихово се око дивило свима тим красотама божјим.

И они су били тужни.

Дрва набујала соком плодовитим, говорише им: видители ово цвеће, скоро ће се прометнути у плодове, који ће сазревати за вас.

И они су били тужни.

Чокот је говорио: ја вготовљавам крипом у мојој лози сок, који окрепљава, који ће вас разположити, који ће загрејати ваше ледене чланове, када зима наступи.

И они су били тужни.

Ливаде им говорише: спремили смо пир вашим овцама, вашим биковима, вашим кравицама; догоните их, они ће вам дати на сто начина оно што од нас добију.

И они су били тужни.

А и класје им говорило: је су ли вам амбарови спремни? Дан, ноћ ми радимо да их напунимо. Не брините се ни за себе ни за ваше жене и дечицу. Бог нас је наредио да их сваким задовољимо.

И они су били тужни.

Цела им је природа клицала:

Ја сам мајка ваша; ходите ходите, сви на прса моја да се нахраните соком мојих дојака које никад не пресишу.

И они су били тужни, и прса им се надимаше, и крупне им сузе ударише на очи.

Шта ће то рећи, Господе? и шта је то на дну душе човекове?

Они су тужни, јер плодови не сазревају за њих; јер сок од лозе неће разгревати њих у зиму; јер неће добити ништа ни од руна својих оваца, ни од млека њихових кравица ни од меса њихових бикова; јер ће други жњети њихове ниве, које су они засејали у муци и зноју; јер већ чују своју дечицу како пиште: гладни смо, и виде како ће прекупци срце онима, који су им живот дали; јер се ужасна једна фајта људска, која нити осећања има нити се уме сажалити, ставила између њих и мајке природе, која и незна које дојн.

А твоја правда господе!

Она ће доћи, верују; а дан када она дође, биће дан славе на небу, а дан велике радости на земљи.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА.“

Нови Сад на Цветн 1875. Данас су у српском народном позоришту престављене „српске Цветн“. То је жива прича како се Србија ослободила. Зби ширинасмо када гледасмо како Турци муче сиротињу рају, а кад Кнез Милош разви барјак и јуначки кликну: ево мене, ево рата с Турци, сузе нам од милина потекоше. Тапшасмо тако силно да су се зидови тресли. Но најлепше, најузвишеније је било видети попа, како му обесише добош о врат, а он стаде ударати у њега. Тај добош спасао је Србију. Ако је нита дотле свештенство згрешило за то једно дело једнога свога друга требало би му све опростити. Још нам се српско срце највећим жаром заигра, када Кнегиња Љубица, када извикаше Милоша за кнеза, прва пушке и пољуби кнеза у руку одавајући пошту господару Србије.

Нека говоре наше Бечлије и Панчалије у стакленим рукавицама шта хоће, чист Србин навек ће преставе у којима се износи пред њега слава или беда српска, са бурним пљескањем поздрављати.

Данашња престава требала би да поучи управу позоришну, да бар шести комад буде из српске историје и да се за љубав којекаквим разиласима наказама не гони у запећак „Херцег Владислав“ и други дичии јунаци српски.

Света на престави беше душком пуно, још ове године толико не видесмо. Та Србин још своје српство љуби.

У Чуругу 6. Априла Овде су подбунили неке, да раде на томе, да се од школског фонда српског даде дошљацима Мађарима и Немцима неки део дечим, јер ће се, вели, друкчије више дати.

Ми немо ради тога, што је овај фонд постао исто тако, као и фондови осталих општина батаљонских, те једна општина, без договора с другом нетреба у

томе ништа да почиње, казати како је тај фонд постао, те ће јасно бити треба ли коме што давати.

Пре 1848 г. покренуо је ту мисао контуршки капетан Трумић, Србин. Он је преко батаљиона заповедио свима општинама да одору неколико планаца од пашњака и да то мобом раде, те што добију отуд, да праве школски фонд. Срби су тако и радили, а Швабе се ни кретале нису. О Мађарима не беше ни помена. Швабе беше тако мало, да се није узимало ни да су живи, та онде је вађало крвавите се за Цара и државу, а то се само Србину остављало. Сада се нашло, ко ће крваву муку његову с њиме да дели. Пашњак је онда био државин и држава је на тај начин покољавала земљу Србима а ови су је радили, а друго аренда је онда готово никаква била. Срби су дакле сами ударили темељ школ. фондовимаг батаљиону. Фондови сеизову српски општински школски фонд (serb. Gemeinde — Schulfond) дакле чисто српске општине, јер онда и не беше Шваба и Мађара општинара. Доцније од 1852 г. кад је пашњак постао својином општинском, онда је општина давала земљу да се с ње скида интерес за школски фонд, и сада има живи општинара, па нека се питају, па ће се видјети, да ни један није мислио да то иде на другу него на српску школу дакле ако је, поклон је само српској школи. Али тако је, пусти петла на праг он хоће и у собу. Кад је требало телећак ђубри Швабама и Мађарима смрдила је граница а сад им мириши граничарски фонд. Најпосле и кад би дошло до чега, ту би се морало рачунати не колико сад Шваба и Мађара има него колико их је било, а тај рачун није кадар нико ни у Чургу ни у Жабљу наградити за то нека се смире и сами нетерају воду на злотворску воденицу.

Да није то чивутско масло и оних, који с чивутом о једном најпању висе. Нека се чувају да се најван неодсече, јер дубоко им је испод ногу?

У Стапару 5 априла. Од 600 и више по гласу „пописа" способне за школу мушке и женске одраслье деце (од 6 — 12 год.) једва би се у оба мушка разреда нашли могло до 100 правих и редовних ученика. А у женској школи стид ме је и казати до 20 словом двадесет ученица — више нема! Дакле до 200 мушке а 300 женске — свега 500 деце код живог народа у сами и у глупости расту! Нијели ово грех већи од вапијућег на небо!

А (чујте!) један од местних шваба сувајција (коловођа) пре неколико дана у име осталих својих другова поднео је дотичној власти молбу, у којој доказује да нма у месту 30 сеторо њине деце за школу способне, па моли да се по смислу члана XXXVIII земаљског наставног закона од год. 1868. А. §. 44. општина нигони, да им засебну школу и то у своје иуљеном тако звалом „швапанском квартиру" отвори и њиног учитеља издржава.

Ето, нећемо да у овој кући седи српски учитељ — а шта ће то, ако узморимо у њој гладати швабског?

А за те старовеке неке наше — нека бар у интересу просвете свог будућег илађаног напаштаја — песпађу томе на пут да се она дивна зграда што пре на цркву препише, за тим колике је нуждно дозида, и обе школе, којих нам садање зграде ништа невалају, у њу сместе.

Како је сад код нас на прагу „комасација" то нека зна сваки да ће приликом исте, по смислу горепомењутог закона §. 39. при разчлањавању земаља и дељењу пашњака од целог атара стотинити део земље на школе се морат, оцепити.

Приходом ове земље §. 38 основаће се школ. фонд који ће месг. нероисповедне школе дотле потпуно уживати, док се у месту не отвори општинска школа на онда худа! одмаће по законском § 44. од тог школ. имања (горепомењутог фонда) основаног по споменутим §. §. 38 и 39 сразмеран део прихода годишње на подизање и издржавање заједничке општинске школе (ако је у месту буде) морати се давати.

Ал тако је — док је целокупан територијум, који до бливу 14000 катастрални јутара земље износи, у шакама општинским преко 100 и више година био, и докле је општина могла какве је хтела (давајући годишње само по нешто од јарашко и пустарске земље под закуп) за своје школе закладе (фондове) градити и подизати, дотле нехте наша општина — или боље да речем: оно неколико газда у њој — никад ни једне стопе земље у корист својих рођених школа под закуп дати. А све само за то, да њиној неситој марви и овци што више паше остане; јер ову т. ј. марву предностављ газда пиор и самој деци својој — и цени је више не — деце —него свега на свету! А како ће му бити, које недај боже! ал ако умора својом рођеном земљом као што горњи закон јасно каже туђинску школу издржавати? Е ал ко још о овом код нас мисли?!

П-ић. У Стр. Паланка 4. априла. — Како су ретки дописници из овог великог места, где на 4000 душа Срба бројимо, то се латих ја, који сам вештији плугу но перу, да укратко обележим стање, у ком се данас налазимо. Данас кад све друге народности за свој опстанак отимљу се, ми боравимо тешки сан. Главни је задатак наш, да свим силама допринесемо да нам наше народне школе као цвет развију се, а то ћемо на овај начин постићи мени, ако брижљиво пазили будемо, да нам деца наша што уредније школу посећавају. Но и тога није доста. Дужни смо и у школу завирнути, да видимо како нам деца у наукама успевају, да ли учитељи тачно своју дужност врше, и можемо ли деци нашој свакој личности поверити. Има валда и међу нами жита у кукољу, валда баш нисмо сви незналице, да неознамо разликовати добру и лошу наставу. Нашто су нам местни школски одбори? валда их тек нисмо за параду поставили. Код нас ама бар један одборник да је кад год у школу завирнуо, а хвала богу имамо досад 4 разреда, 3 мушка и 1 женски. У сва 3 мушка разреда учи се онолико, колко у једном женском, небили се зар могло у најстаријој мушкој школи покрај оно свега 8-моро деце, још и IV-ти разред отворити? Мислим, да не би школски одбор погрешио, ако би дотичног г. учитеља позвао, да отвори и IV-ти разред.

Други пут, о другом чему. Лист вам је мален за то Му помало на чешће писати.

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— За последња три месеца дана потучено је у Солунском надзлуку мучки 270 хришћана. Ништо не пита ни за што ни кроз што.

— Министар просвете забранио је, да ни једна школа несме примити помоћи из стране земље.

— У Херцеговини вулум је турски тако поратство да су први људи, главари, оставили кућу и огњиште и пребегли у Црну Гору.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(На матичиној скупштини) с. г. м. решено је осим познатог закључка о селењу Матице да се библиотека матичина по вољи министровој пресели у Пешту. Уједно је контролору матичином одређено 200 ф. награде и овлашћен је одбор матични да учини што је нужно према тестаменту пок. Јозиновићке из Илока.

(Веру православну) примише прешлога месеца сто хиљада Руса, који су у 18. столећу постали унијати.

(Зумунско — сисачка железница) неће бити скоро грађена ма да су инжинири изашли, да уреде пут куд ће ићи железница. Сабор мађарски треба о томе да реши хоће ли се градити, а министар је рекао, да ће се то спровадати на сабору, који ће се састати на јесен.

(За јавне катарозе) наименовани су за Бечкерек Халић, за Суботицу Сима Јовић; за Панчево Ненадовић; за Тител Фирајкасић; за Кикинду Штребл; за Темишвар Мишић. За Вршац Вершр Јовеф; за Сегедин Јован Балог.

(Књаз Никола) добио је од руског Цара на поклон пароброд, који се зове „Славјанин" који су по заповести царској од рускога дрвета руски дунђери градили.

(Пелагић) осуђен је на месец дана затвор ради увреде владе српске.

(Сваки дан после подне) биће као сваке тако и ове године почињући од 1. октобра дућани трговачки у Новоме Саду затворени. Ово нарочито јављамо за трговце са села, да би до нужне пазаре своје посвршивали.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изашла је из штампе нова књига

„СРБАДИЈЕ"

са овим садржајем:

Текст: Трпен спасен. Роман Јаше Игњатовића. (продужење). — Сирота Банаћанка од Ђуре Јанића. (продужење). — Вереница. Приповетка из народног живота од Миља. — Историја света и природне науке од Стојана Бошковића. — Манасирци и прике у Херцеговини. Написао Вук Врчевић (продужење). — Културни језици и владавина језика. Списа др Брунхоферa. (свршетак). — Цртице на Далмације. Написао Анте Данило. — Коста Трифковић. Пригорка с козом. — Руси. — Микл Анђело Буонароти. — Табор.

Слике: Коста Трифковић. — Пригорка с козом Слика Јарослава Чермака. — Мушка народна ношња у Русији. — Женска народна ношња у Русији. — Руска лица. — Микл Анђело Буонароти. — Табор

Претплата на Аустро — Угарске шаље се на администрацију „Србадије" (Administration der „Srbadija" Wien, III Ungargasse Nr. 2), а на Србије на књижару Велимира Валожића у Београду. — Годишња је цена листу 6 фор. з. вр. или 72 гр. чарш. на по год. 3. или 36 гр. чар. Ко се претплати на целу годину добија одмах премију „Устанак Таковски год. 1815." уз доплату од 1 фор. или 12 гр. чар. — Све спеске, које су до сада изашле могу се још добити.

ЗВАНИЧНЕ ОБЈАВЕ

НА НЕМАЧКОМ ЈЕЗИКУ

излазе од 1. фебруара почињући двапут на недељу, као сепаратан стручно уређен додатак угарског „Централног листа" (Ungarisches Centralblatt) **и то објаве у сабору проглашених закона, наредбе кр. уг. владе и централних власти; даље ћемо доносити стручно уређени извод из званичног листа „Будимпешти Кезлеј" као објаве, позиве да се пријаве они, који имају на исто право наследства, стечаје над имањем и управљени службама, амортизације, куренде, протоколирање оњрама, брисање, разние за оферте, да се нађа или узме што у радњу.**

Наше новине, које су општинама, адвокатима, трговцима, инфорантима, и подузимачима од преке потребе, коштају годишње 8 фор. на по године 4 ф.

Пренумерација се шаље: администрацији „Угарског централног листа" у Буда-Пешту, Золтан-улица бр. 2. (Administration des „Ungarischen Centralblattes" Budapest Zoltangasse Nr. 2.)

РЕД ПЛОВИДБЕ.

ПУТНИЧКИХ ПАРОБРОДА ИЗ НОВ. САДА ОД 12. МАРТА 1875.

У Земун и Београд: уторником и петком после 7 сати у јутро.

У Тител Земун, Београд и Оршаву: уторком и петком око поноћи.

У Пешту: понедељником и петком у 6 сати у јутро, а недељом, средом четвртком и суботом после пола 11 сати пре подне.

Долазак лађи у Н. Сад: **Из Пеште** уторником, четвртком, петком и недељом у 7 сати у јутро, а уторком и петком око поноћи.

Из Земуна средом, и суботом у пола 11 сати преподне.

Из Оршаве: понедељником, и петком око 1 сата у јутро.

У Новом Саду 12. марта 1875.

ОГЛАС.

ЗАЈАМ може тража на непомичена добра по 6%, под најбољим условијама, нека се обрати само једном пореспеденц-каруом на **„Општи прометни завод у Сентомашу.** (Зв. Таљић.)

СВЕДОЧБА.

Овим изјаве ради тврдим, да сам од г. Угљеше Кнежевића из Ст. Бечеја као заступника фабрике Рапове из Гетингена одпосно филијала у Вићри сељаку од 15 реди купио, која због свог изврсног квалитета и агодне употребе одлично показала, због чега г. Угљеши Кнежевићу најтоплију захвалност изјавити, и фабрикат економима за најбоље препоручити мерам

У Ст. Бечеју 20. фебруара 1875.

Марко Стефановић
економ из Перлеза.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Паита Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875. год.

БРОЈ 16. У НОВОМЕ САДУ, 21. АПРИЛА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу: на годину . . . . . 4 фор. на по године . . . 2 „ на три месеца . 1 „ за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНИК СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

О ПРЕТАПАЊУ НАШЕГА НАРОДА У ДРУГЕ.

Ваљда никога није толико сабља секла, пушка била, стрела стрељала и копље пробадало као Србина; та читава историја народа српског није ништа друго, него вечити рат, час између себе час са туђином, али сви ти ратови заједно нису нас толико стаманили као две три жалосне прилике, о којима ћемо онде да говоримо.

После косовске битке, турчише нас Турци, али их много, много више беше, који као кнез Лазар на Косову, радије се приволеше небеском него земаљском царству, изгибоше али вере недадоше. Само великаши наши, спахије наше, који се тако исто радо данас помађарују, потаљањују и немче, као што се негда турчише, издадоше и крв и веру прадедовску само да не изгубе земаљско благо које им слепа, луда срећа, или насиље даде.

Број ових према осталоме народу беше мален и незнатан. Сва мучења, сва убијања, сва обећања и подмићивана од доба косовског до данас нису за четир стотине и толико година толико учинила, колико учини друга прилика за 50 година. Данас се рачуна да има потурчењака до 300 хиљада а у 17 столећу уклони се из Аустрије у Русију од гоњења уништа 200 хиљада душа и за педесет година не беше више ни једнога Србина тамо. Данас још су само дикоја места, де су се Срби у Русији настанили сачувала име српско као што је Митровица и т. д. и то је све. Да је тих двеста хиљада вратило се натраг у Србију, па да су их од деветорице тамо девет потукли опет би данас било двадесет хиљада српских глава од њих, нерачунајући њихов подмладак а онако ни једне.

И шта учини, да нас тако у Русији нестаде?

Једна вера.

Ми славимо једам божић и ускрс, ми постимо једне поставе, ми смо *једна вера*, — ми смо једно исто, каже Србин и пушта да му се име поред вере изгуби, непитајући чија крвца коме греје прси, него само ко се како крсти.

Но што су се Срби, кад су већ отишли у Русију, у Русе претопили, то нам није толико чудо. Руси су бар велик народ, ту ти је богатство и господштина, имаш се сучим и поносити. То ти је брате царевина де сунце никад незалази. Кад Бањушко изшвићка из Русије оног бесног Наполеона, I. који прегази „седам краљевина,“ као момче бесног хата каквог испод сена, онда није чудо, што је Србин, који се у Русији нашао пљеснуо се шаком по прсима, дигнуо чело у вис, махнуо руком од себе, као да би рекн хтео: даље, даље — ја сам Рус, или кад и данас, ма да само пасош руски има, а Русије никад ни видио није, кад га нападну пранци каквог ситног народчића или богме баш и кошци какве грдосије народа, попрети им: море ја сам Рус!

Али је чудо, што се поклони, ако не горем, али боме не ни бољем од себе, чудо је, што се соко са кокоши и с голубом спари.

Бугари су тако исто пиштали под синџиром турским као и Срби и Србин у Србији старој особито тамо према Бугарској непостаде „господар“ Турчин него „роб“ — Бугарин.

Кад већ нећеш да будеш Турчин зашто не оставе Србин?!

Зашто?

Ту колико је једна вера узрок, толико је и она хвала српска, да нико не може што он може.

Бугарин натуца српски, Србин га немена и научи бугарски како ваља, а чим је језик бугарски примио, свој је изгубио.

Прођи данас једним крајем старе Србије, прођи оним крајевима бугарским који у данашњу Србију упиру па кад видиш онај витки стас, оно око соколово, оно јуначко чело српско, а не чујеш речи српске, сузе ће те облити и заједукаћеш: ја ој боже у што пропадосмо!

Турци су истина много припомагали томе да се Срби бугаре. Они су у местима српским намештали свештенике а по крајеви владике Бугаре. Кад већ нећеш бити Турчин а ти буди Бугарин. Лако ће у с Бугари, само нека нестане Србаља.

Та политика турска није за њих била луда. Ето један милион Србаља оте се још пре шездесет година а 4 милиона Бугара и данас робује и ако им Срби слободу, као узбрану јабуку у уста не мету, неће у њу екорим загристи.

(Продужиће се.)

ШКОЛСКЕ ШТЕДИОНИЦЕ.

Или је то лакомисленост или недотупавност родитељска тек то је тако да деца, која у школу иду добивају од својих родитеља новаца. Тај новац велика посла и доста бриге учитељу задаје, јер то је клица, из које често бујан порок избија. Дете које новаца добива постаје маза, да му је само слаткиша, и понуде, па кад мало по мало крајцара нестане а родитељи немају од куда да пруже, онда ти се материна маза ода најпре на превару па на крађу и шта више на таку подлост и понижење, да ти је гад о њему говорити. Нама је познато, да така деца, која су научила на слаткиш, кад га у туђој руци виде, па му им се неда, пристану и на то да им се за један ора удари једна ћушка или ва што боље пруће се и одрже и по коју батину, исто као и ждера што се опклаља да ће чудо појести или попити, па често и главом плати, шта више дотер'ју дотле да краду и продају књиге и другу школску опрему својих другова.

С тога паметни учитељи, кад већ нису могли доказати родитељима да деци новац не дају они су стали за тим да деца тај новац узалуд нетроше и увели су школске штедионице.

Истина да и штедионице те као и све друге имају својих мана. Оне често подстичу на завист. Један има па улаже у штедионицу а други нема па завиди своме другу и омрзне га. Многи постане тиме циција, али паметан учитељ удеси, да се избегне једно и друго, те штедионице нису за то да се много новаца накупи, него да се научи штедити. Јесте, да деца наваљују на родитеље да им дају новаца за улагање у штедионицу, те је то родитељима нова порција, а родитељима доста су и оне порцијске новине које министри заводе и које трпити морају, али то је намет који ћеш видити када ти се врати, то е намет, који научи и родитеље да штедљиви буду, јер кад већ неможеш да се отресеш дечијег запомагања: дај ми крајцару за штедионицу, дај ми, ти мораш пазити да имаш увек крајцару када год узвиште а тим си већ постао уредан а уредност то је дете штедљиво.

У Белгији у варошци Генту уведена је године 1866. прва штедионица школска. То је учинио професор Лаурент. Посао око тих штедионица сасвим је прост. Учитељ има књигу у којој на особитом листу за сваког ђака уписује шта му који ђак да. Сваки ђак има опет књижицу у којој му учитељ уписује шта је дао. У већим школама пишу ђаци сами у својим књижицама што учитељу даду. При крају недеље, ако има директора над школама предају учитељи овоме што су накупили, који чим 40 или 50 н. један ђак има улаже овај новац у штедионицу од које добије књижицу у којој пише шта је који ђак уложио. Ову књижицу даје учитељ ђаку само да је код куће покаже иначе остаје у школи. Ако би пак сами родитељи усмено или писмено ту књижицу искали њима се предаје. Учитељ несме натеривати децу да улажу у штедионицу, то мора бити од добре воље и учитељу остаје да поуком дете на то приволе.

Сиромашној деци помажу милостиви дарежљиви људи у Белгији те и ова имају своје штедионичне књижице.

При крају школске године 1873. имало је у Генту штедиончину књигу од 16.658 ђака њих 10,135.

Последње године уложено је свега 125.100 франака или у нашем новцу 50,040 ф. а. вр.

За Гентом иде не само читава Белгија него и Француска Енглеска и Италија. У Мађарској пак зна се досада само за суботичку школску штедионицу а у Новоме Саду постоји на вишој девојачкој школи српској од ове године и већ лепа успеха показује.

Штедионицом томе изображава се нарав, карактер детињи, а ништа лакше није увести од тих школских штедионица. Учитељу не треба за то никакве спреме но само добре воље.

Уз сваку школу треба да је и школска радионица, де су вароши занатлијска; а по сели земљеделска, и школске баште; али кад то тешко иде ово што је најлакше, нетреба пропуштати, и то не само ради оне деце која у школу иду него и ради оне код куће и роди-

тела ради. Не прође то без добра, кад дете за свој у школи заштеђен новац купи обућу или какву ствар.

Наша српска пословица каже, да у радиште доста биће, алу у штедиште много више.

Штедљив човек, не цимрија, него паметно штеди, не ће никад тако лако злочинцем постати као расипкуња. Штедљивост је дакле врлина, која чува човека од многога зла за то ту врлину још измалена у деци неговати треба, а то се даје тим школским штедионицама учинити.

С тога препоручујемо свима нашим црквено-школским општинама а нарочито нашој школској власти да се постара да уза сваку школу буде по једна штедионица.

У сели неће моћи доносити ита толико интереса, али како свуда штедионица новчаних има, то се у оближњој штедионици покупљени новац бар једаред у месецу улагати може.

Но у неговању нарави дечије оне много важе, ма новчано слабо шта доносиле.

НЕШТО ИЗ НАУКЕ О ВРЕМЕНУ.

VI, *Стална правила науке о времену.*

Ваздух, што јури непрестано из топлога појаса обртима, и то пењући се у вис, и од обрта, дакле из хладних појасева топломе, прави је извор ветра, који не престано топлоту разноси, јер хладни ваздух што струји од обрта, расхлађује топле пределе, а топао ваздух што струји од полутара у неколико блажи хладноћу хладних појасева.

Отуда бива често, да у хладним пределима није баш тако хладно, као што би могло бити да ваздух мирује, и да у жарким пределима топлота не достиже онај степен, који би достизала кад би ваздух стајао непомичан око земље.

Сад смо дакле видели главни узрок ветру. Али то би био ветар, који би трајао једнако у једноме правцу и над никаког другог уплива више неба било, била би само два ветра, један при земљи од обрта полутару, дакле код нас северни ветар, и један опет, који дува високо горе, од полутара обртима дакле код нас јужни ветар.

Али ту долази још нешто, што јако мења правац тих ветрова или струја. А на име, земља се обрће за 24 сахата око своје осовине, од запада на исток, па и ваздух се обрће са њом заједно. Но како се са већом брзином окреће они делови, што су ближе полутару, но они што су ближе обртима, то кад се читаоц мало размисли, лако ће увидети, да ваздух, који јури од обрта полутару, иде преко земљишта које се брже окреће истоку но он сам, док се онај ваздух у висини, почем долази од полутара, још креће с истом брзином коју је имао на самом полутару, и идући обртима иде преко земљишта, које се с много мањом брзином креће истоку но он сам.

На тај начин постају ветрови, што се зову *пасати*, који су за пловидбу на мору од велике важности. То је ветар који у доњим слојевима дува од североистока, у полутини земљиној на којој ми живимо а у горњим слојевима дува југозападно. На другој полутини земље, у доњем ваздушном слоју пасат је југоисточан, а у горњем северозападан.

Одавде сад истичу сва стална правила времена.

Сваки се вара ко мисли, да су ветар и време две различите ствари. Време није ништа друго до стање ваздуха. Хладна зима, хладно пролеће, хладно лето, хладна јесен ни су с тога хладни, што је земља или место на коме живимо хладније но обично јер кад би ископали у земљи јаму видели би, да на топлоту испод површине земљине, немају уплива ни хладно ни топло време. Већ у дубљини од 3. стопе, не опажа се ника разлика између топлоте дневне и хладноће ноћне. У подруму, који би био дубок 60 стопа, неби се већ осетила никаква разлика између најжешће зиме и најтоплијега лета, јер испод површине земљине не постоји разлика времена. Времену је дакле седиште у ваздуху, и зависи од ветра.

Већ смо напоменули како има сталних правила за време т. ј. сталних правила за кретање ветра, али у исто доба напоменули смо и то, како има небројено много узрока, који ремете та стална правила, те с тога немогућним граде прорачун времена још напред.

Стална правила већ сад знамо. Њима лежи основ прво у току сунца, друго у круготок ваздуха од обрта полутару, и од полутара обртима, и треће у обртању земље око своје осовине, са чега постају пасатни ветрови.

Све се ове ствари дају израчунати тачно па су и израчунате, те према томе наука о времену већ има сталнога основа. У идућем чланку видећемо каке тешкоће стоје на путу

овој науци, и како их није могуће прорачунати.

V. *Ваздух и вода у њиховим односима к времену.*

Сад ћемо гледати да читаоца изближе упознамо с околностима; које ремете правилан ток ваздушних струја и тиме врло јако отежчавају прорачуњивање ветрова који би се иначе могли лако прорачунати.

Главни је узрок тај, што нит је ваздух нит земља свуда једнака.

Свака домаћица која је сушила перино зна, да ваздух прима у себе влагу, кад прође поред влажних предмета. Домаћица која је рада да јој се перино што пре осуши разастире га тамо куда поветарац дува, и она има право кад каже, да ветар брже суши перино но најведа сунчана светлост.

Откуда то?

Отуда, што ваздух усисава у себе влагу, кад додирне влажне предмете, с тога се влажан предмет мало осуши; али кад нема ветра, онда влажан ваздух остаје на влажном предмету, и сушење тада иде врло споро; чим пак пирне и најмањи поветарац, он одводи собом овлажени ваздух, и доводи једнако нов и сух ваздух с влажним предметом у нов додир, те сушење иде много брже.

Загревање дакле не суши перино, јер зими кад је онако хладно ди се перино смрзава на коношцу, оно се опет осуши чим је врло ветровито; већ суши ветар, који једнако проводи сух ваздух поред разастртога перина. — Свака домаћица зна, да кад отре собу, патос се најлакше и најбрже осуши, кад отвори и врата и прозоре, јер тиме направи у соби промају, дакле ветар; јако загревање не би је ни близу осушило онако брзо.

Из овога се види, да ваздух узима у се воду; с тим ће свакоме бити јасно откуда бина то, да кад оставимо неколико дана чашу пуну воде на отвореноме прозору или и у самој соби, воде је у њој све мање, док је најпосле нестане сасвим, и чаша не буде суха. Куд је се денула вода? Ваздух је се њоме појио непрестано мало по мало, док је ни је најпосле сву испио.

Па шта ради ваздух с водом, кад је тако попије? Ваздух јури преко светскога мора, преко језера, река, потока и извора, преко влажних шума и ливада, и од свуд узима са собом водене честице. Па куд ли се дену те све водене честице?

Водене честице згусну се, граде облаке и падају на земљу час као магла, час као киша, час као снег или град.

О овим појавима времена владају најнејаснији појмови, често и код самих образованијих људи.

Многи замишљају облаке као неки тулум, у коме киша стоји, па је облаци по некад пуштају да пада на ниже. Но то је сасвим погрешно. Облаци нису ништа друго до магла на великој висини, а магла није ништа друго до облак на земљи.

Сваки може лако себи да да истинити појам о постању магле и кише, ако само на себе обрати мало више пажње.

Који је год ма и једном само зими дувао у руке да их загреје, сваки је приметио, да су оне биле овлажене дахом. Кад дишемо на окно у прозору, навуче се нан танак водени слој. Откуда то? Отуда што дах носи са собом водене честице из наше крви. У топломе ваздуху ми их не видимо јер су и саме ваздушасте међутим свак зна, да се те водене честице одма виде чим је мало похладно, да граде маглу, кад смо зими у хладној соби, да образују праве водене капљице кад дишемо на хладне предмете, шта више да хоће да се смрзну и снег да постану, као што виђамо на мразевима да се обесе о бркове као леденице, чим идемо мало више по пољу.

Ето, ту имамо диван примир, како су водене честице не видљиве на топлоти, како се међутим на хладноћи појављују као магла, како се на још већој хладноћи скупљају у капљице, и најпосле како се на јакој цичи претварају у снег, а на још јачој и у град.

О В О Ћ У.

предавање др. Ђорђа Натошевића.

(Свршетак.)

На послетку говорено је о највећем фактору у целој акцији овој о властима и влади, и наведено: да ће најбоља успеха бити, кад влада ово у своје шаке узме и за тим стане. Сви су други мали и слаби према влади, нит имају оних средстава ни оне снаге, влада може наћи најбоље људе за воћаре и за професоре, или изобразити их за то; она може подићи школе, за 1 гимназију 12 оних школа. Оном државном помоћу што даје нашим црквама, па се праве просијаци општине и парохи, може нам дићи гомилу оних школа: воћарских свиларских чеварских виноградарских вртар-

ских сточарских и других, где је све по 1 професор довољан, које би сву земљу обогатиле и оне просјаке спасјама начиниле, влада може најбоље наредити практичне течајеве у сваком крају земље, и предмет овај да се својски изради на свима препарандијама и богословијама, а не би се осрамотиле овим ни високоучене реалке и гимназије. Она може дати и највеће награде, и највеће обезати свештенство и учитеље на суделовање и свуда завести општинске воћаре и среске и окружне надзорнике, на онда ће бити насад друмова игра. А влада има и других средстава, та у ње су све памети, сви новци и сва снага, па свет да преобрази. Сви најискуснији људи стоје јој на расположењу и радо ће за ову прекорисну ствар све чинити, само да је и у владе озбиљне воље, па не жалити ни чега, што треба за извршење. Нека најпосле употреби и силу, па сви ће јој благодарити, као они примери у Баварској и но другим крајевима. Том приликом наведено је како влада може и помоћу војника сву земљу насадити, а само с неколико дана овога племенитога рада у години, који не може бити на понижење чина. Још више може помоћу заточеника, које све може преселити, да науче све шта око воћака треба, само с овима може за неколико година напунити сву земљу оног среза или округа воћкама, па би им могла нешто и казне одпустити и нешто заслуге дати и у штедионице за њих до испласка из апса ставити.

Том приликом је речено како су државни расадници од прегодеће важности, па да се диже и из њих дају свима младице на поклон, под условом, ако не одрже, да плате. Али ових државних још нема, сам један стоји књажески у Топчидеру. Ови расадници треба да буду данас једно од првих питања државних, и ко их тим учини, начиниће државу већу и снажнију него икојом војском. А влада, која има снагу има и дужност. да је употреби на корист своју и својих и прво су позване финанцијске власти, које данке наређују да народ и у производњи подигну, у томе је мудрост, а измишљањем титула од данака, где се снагом овако до нижице дође није поможено. Турци су се тим упропастили. Ал и судске и црквене власти дужне су приномоћи. Глад и голотиња је грешних и злочинац, ови пуне ланце и апсане зацело не на диву судских ни црквених власти, којих је задаћа, ствар тако уделшавати, да оних нестаје. И овом је приликом опет наведено, да није узрок сиротиње лењост народа, него незнање, а незнању умногога тела као што је држава није крива трупина, која свуда представља вољну масу него је крива глава и срце који представљају свест и ум и вољу и то су осим интелигенције још и све власти. Нека дакле навале и то прво на најсиромашније општине да се ове што грцају прво помогну и дигну, јер као што је срамота за домаћег старешину, кад му чељад иду гола и гладна, а није хвале ни општинским старешинама кад општине пропадају од сиротиње, тако није дике ни за среске ни окружне власти, кад им народ сиротује, а може се обогатити, па не може ни земаљским владама славе бити, кад народ пропада од сиротање та онде је у оном цвету од најученијих мужева скупљено и знања и искуства што год га има на свету, па за што да трпе сиромаштво.

Најпосле наведене су и сметње ход саме владе, а то су неудесне наредбе и немарно чиновништво, кад стручњаци практичне и најизвршније наредбе начине онда ваља и гвоздена рука, да их наведе. Живе наредбе, жива дела, жив чиновник је живаћ у држави, а леш је труо чир. Па онога чиновника ко помогне храну људску множити, ваља као највећега добротвора поштити и помагати и адресе владе за њега подносити да га диже, и пре тима него војсковођама, за победу душмана споменике дизати, јер су глад и голотиња и болести највећи душмани и победа над овим најсветија од победа.

На завршетку предавања наведен је и пример од властних старешина, који је у великом што у малом домаћи честити старешина, један од најјачих побуда за чиновништво. Где се начелници, и велики жупани покажу да воле воће, ту ће сви чиновници заволети, и више њима за љубав изводити, и где буду господари од земаља продавали земље да виде и воћке, ту ће ницати воћка без краја, као и чаровном силом иза свака погледа милијони воћака стварати.

Предавач је закључио говор с тим да је уверио све, да је воћка најблагословенији од свију расада, и да је треба сваки где год ко места има да диже, па да се не само одбије сиротиња и болештина и невоља, него отворе златни извори хране и здравља и благостања народњега, а тим још лепше развије и понос и честитост народа.

Б Е Л Е Ш К Е.

Кућевно средство за ране. У једну чашу бунарске воде, растопи се толико соли колико се само растопити може, па онда, колико те води има, толико сирћета додати треба, дакле пола воде а пола сирћета. Ова се смеса при употребљењу мало угреје, пак се онда лапена крпица у њу замочи и мете на рану.

Ова се крпица мора преко дана више пута квасити. При употребљењу овога средства неће се рана никад загнојити и не треба друга мелема онда.

Лек против болести кромпира. У Немачкој и Француској направише покушаје, да кромпире од болести, која им сад већ чешће досађује, сачувају тиме, да јих дубље укопају при сејању. И заиста су само они кромпири бодри били, који су најгорњи били, а најгорњи су најзахрђавији били.

Стакло које се растеже. Још у оно старо доба кад је римски цар Тиберије владао, пронашао је један човек како се прави стакло, које се растеже. Каже једни да је то био стаклар, а други да је био грађар што куће гради. Тај човек донесе цару Тиберију шољу, коју си могао о земљу ударати а она се неће разбити него се угне и да се пустима исправити. Сиромах надао се да ће га цар бог зна како обдарити. Но цар заповеди да га одмах погубе, да нико ту опасну тајну недозна.

Од то доба до сада нико није знао како се прави стакло, које се даје ковати. Сада је један Француз то пронашао, и у Шлезији већ се прави стакло, које се врло тешко разбити даје али тај француз ни по које новце неће, да каже ту тајну како се прави то стакло, које се никако разбити неда. Неће дуго бити и пенџери, чаше и т. д. правиће се од тога стакла и онда ће читаву революцију дићи стаклари, који ће ти једанред у веку требати. Онда ће и лонце и шерпење и све судове но кући од стакла правити, јер томе стаклу ни ватра неуди. Тада ће престати она несносна ника по селн: лонце крпаћ, шерпењи, крпаћ.

Туча. Пронашло се, да туча но неком рачуну бива. На сунцу има неке пеге. Те пеге за једанаест година расту а за једанаест опадају. Доказало се да кад су те пеге највеће да оне године туче највеће буде. Године 1817, 1830, 1838, 1848. и 1860 највише је туче биле, а године 1817, 1829, 1837, 1849 и 1860 пеге на сунцу највеће су биле. Године пак 1810, 1823, 1834, 1844 и 1856 пеге су на сунцу најмање биле и тих је година најмање туче било. Неће много времена проћи и учени људи пронаћи и предсказивање унапред, које ће године туче бити и ди. Још се и то пронашло, да иза оне зиме у којој се често северна светлост виђа обично на лето често туче буде.

Згодна и добра рана за пчеле. Уме се две фунте шећера беле једна и по литре воде и четврт литре најбољег сирћета (у коме нема сумпорне киселине) и то се дотле кува докле непокрпи. Он'да се насипе на тањир од порцелана, и кад олади исече се на комаће, које се неће у кошнице.

Чкаљем младим добро је коње ранити. У пролеће се чкаљ сече и коњима дође. Коњи добијају лак пролив и длака им бива светла и глатка, а коњи су при томе здрави и добро им је.

Како се гаси оџак. Свака кућа треба да има 1 до 2 фунте у прах истучена сумпора, који се помеша са 1 до $1^1/_2$ лотом барута. Чим се оџак упали, одмах се та смеса на отвишту испод оџака запали, и човек се брзо одатле уклони. Чим се дим од сумпора у оџак дигне одмах ће се оџак угасити, јер сумпор кад се упали у њему нити се даде дисати нити може што горети.

Кафом се чисти ваздух и растерује трулеж. Соба једна у којој је било смрдљиво месо очистила се од смрада чим је пронешен тигањ у коме је било једна фунта онај час пржене кафе. Исто тако се смрад проходски прженем кафе растерао. Дивљач кад се истученом кафом после остаје више дана свежа, то је нарочито добро кад се дивљач шаље куд год. Болесничке собе најбоље је кафом чистити.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА.“

Бањалука 13. Априла 1875. Много је већ протекло врбасом нашим воде, од како последњи гласови о овоме месту умукоше. Али ево принуђени смо изаћи на среду са ово неколико речи, да покажемо, да смо још живи и да нас пакост појединаца није кадра била сатрити. Године 1874. имадосмо у нашој богословији три професора, од којих двојица своју учитељску дужност добро вршише. За трећега није се могло знати, какав је, јер овај умеде своје незнање и неваљалство скрити и народу надутошћу својом импоновати. При крају школске године пак заваде се професори међу собом, чему је највише повода дао Ђоко Радуловић, јер исти тежно је за самовлашћу и гледао је, како ће старије своје другове оборити. То му и испаде за руком. Професори бише сви одпуштени но Ђорђу би потајно обећано, да ће га опет и до године узети. Тако и би и Ђока дође на ново за учитеља, ма да су Ђаци изјавили, да они неће његова предавања слушати, кад је неваљаница. Шта више, Ђаци су нудили општину, да са својим професором Ђоком хоће испит да полажу из свију школских предмета. Тако су га слабо ценили, но то се недопусти. Осим реченога Ђорђа Радуловића дође за професора још један Аустријанац. Из почетка се професори слагаше, али, што је дикла, навикла. Ђорђе поста суревњив на свога друга и поче га опадати. Но му план невиђе за руком, јер на последак добн од општине одпуст из службе, којој се већ те силне сплетке учитељске досадиле беху. Ђока Радуловић оде али пређаше, да ће се грозно осветити. И шта је чинио? — Ево верног преписа од његовог писма, из кога се види, како се страшно подло тај човек мисли осветити учитељима и грађанству Бањалучком.

Copia.

Мостар 28 1875 год.

Г. Савво!

Ја кад сам пошао из Бањалуке, рекао сам вама, да ћу захтевати писмено, радњу учитељских сједница за то: молим вас да будете тако добри, те да умолите вашег „пензионера“ Г. Г. Лунајића, да их испише и то са подписом свију чланова који су ту радили и да их Г. Тодор Пиштољић прегледа јер без њега неприлан ништа.

У противном случају, ако ми се које непошаљу, нека вам није криво, ја ћу послати молбу Његовој Преузвишености честитом Валији у Сарајево и молити га да ми их са влашћу пошаље. Чекам, скоро примити их.

Са поштовањем

Ђорђе Радуловић, с. р.

Дакле ако му се никада препис протокола, претн, да ће га са влашћу изискати. Он држи, да ће се грађанство тога побојати. Али ту се луто превариo, јер сваки честит човек, који криво нечини, нема се ничега бојати. Нека га, нека иште он ће своју срамоту само тиме на видик изаћи, јер ми против своје власти ништа нисмо радили и покорни смо своме цару и господару а знамо, да и власти нерадо гањају праведне и поштене грађане. Још да вам кажем нешто о нашем животу. Право рећи, немоземо се сад тако тужити на своје предпостављене, јер хвала Богу, добили смо за управитеља човека, коме су сви људи једнаки, биле они Турци, Срби или Чивути, само ако су ваљани. Наш Али Риза паша човек је од такта, који иде за тим, да странке умири и зближи. Није никоме непријатељ на начела. Осим тога заузет је за трговину промет и улепшање варошн, ради чега немоземо му доста захвалити. Он је дао начинити онај друм од Старе Градишке до Бањалуке, којем у Аустрији равнога нема, и што се пре тога морадо два дана путовати, сад се на највећем блату за 4—5 сахата прећи може. То је велика помоћ за трговину и за промет. Тога ради је Али паша мио и трговцу и сељаку без разлике вере и народности.

Из Бачке 2. Априла. У 12. броју овога листа, читам о плати учитеља у Пруској, како су тамо храбро напшаћени, и писац истих редака радује се, да је на против у Србији у скупштини било говора о повишењу плате учитељске. Овај појав сваког ће родољуба заловољити, но нимао би приметити, да учитеља и нико други, кадри су своме злу доскочити. Где више образованијих људи налазе се ту је и плата учитељска већа. Господо учитељи што више на својих ученика таковних створили будете, тим ће и ваша плата већа бити.

К.

ПОДЛИСТАК.

ЈЕДАН ГЛАС ИЗ ТАВНИЦЕ.*)

од попа Л.

III.

Смилуј се боже, јадном сиромаху!

Када сам се родио, оца ми не беше међ живима. Једнога дана јави му се хавет што се зове беда и сиротиња; он се борио с њоме свом снагом својом, борио се дуго, али га најзад снага издаде. Тада сиђе анђео избавитељ и нагиб се над постељом његовом: Ти си, рече, свршио твоју тешку задаћу на овоме свету; хајде сад у бољи живот.

Моја га мати укопа својим рукама, па онда оста сама саморана. Сама, не; хавет је једнако била ту.

Кад дође доба, она ме породи у великим боловима плачући. Она је плакала, јадница, јер није имала ни пелена да увије својега првенца.

После је плакала још и више, када виде да јој млеко пресиште јер је сама од глади скапавала, и да топлота њеног крила и дах њен само у пола загревају полуумрло дете њено.

Снагом љубави материнске, жртвујући свој, она одржа мој живот. Радећи и дању и ноћу, без огрева зими, а лети под усијаним кровом, она се бринула само да ја не осетим ништа од онога, што је она осећала.

И ја сам крепчао. Она удвојеном снагом поче сада да ради само да би ме могла колико толико васпитати, те да у животу не останем слеп код очију. Ох, како се она радовала када је после свршене школе гледала своје дете како јој кући хита задовољно и весело, као што само дете бива у томе добу одевено у чисту кошуљицу, опасано шареним тканицама, на глави му лепа капица, а о рамену виси торбица чиста са књигама!

И дође доба да се на занат иде. Ја сам се радовао у себи да ћу скоро моћи да повратим оној од које сам све имао нешто од онога што ми је њена превелика љубав дала. Ја сам већ замишљао сам себе како јој носим плод мога првог рада, говорећи јој: Мајко сада ћу ја радити, а ти ћеш се одмарати.

Али, ох! она се већ беше сатрла. Онај одовгоре, који беше потпора, утеха сиротој удовици, одазва је себи. Није дуго лежала. Најзад издахну на мојим рукама. На умору самом, њене неме усне смешише се још на мене, а њен самртнички поглед благосиљаше ме последњи пут.

Када је спустисмо у гробницу, и кад земља, падајући на сандук, поче изводити неке све потмулије гласове, о мој боже, мој боже само ћеш ти знати како ми је тада било.

Од тог доба сам на овоме свету, живио сам у њему као да у њему нисам ни био, хранећи се мојим успоменама, свакојаким сновима и тужном надом.

Једнога дана сену ми пред очима не обичан зрак. На усамљену стазу мојега живота, провиђење упути младу једну сироту девојку као и сам што бејах. Роса пролећна није чистија била од њеног срца. Пошто се прво погледасмо, оборисмо очи преда се, а наше је ћутање говорило. Душе нам се тога часа ујединише за увек.

Не, под небом ништа узвишенијег није било, но што је било наше миловање. Ја сам јој говорио: нико не мари за тобом као ни замном; за нас је читав свет пустиња. Сиротице моја лепа, ја ћу ићи да ти донесем хране и начињћу ти гњездо у коме ћеш становати заклоњена од хладноће и непогоде.

Она ми одговараше: А ја, занета другим послом док ти ван куће будеш, ја ћу те крепити кад се умораш вратиш мојим тепањем и мојом љубави.

Ја сам се топио у мојим жељама; она мудрија, кротила је моју бујност, говорећи: ваља помишљати и на оно што ће доћи; хајде да почнемо што заштеђивати.

Већ се приближавао час када ћу постати срећан отац, када у једанпут изгубих рад. Откинуше од плате једном, па откинуше и други пут; пристани на ту плату или умри од глади.

Ми руке само имамо, али наше су руке наше. Тако одговара сиротиња радничка. Она се искупи да се договори како ће живити, власт их позатвара.

Правдо људска како ћеш љуто дрхтати у страху када наступи правда божија.

Остало је жалостан сан.

После читавих недеља тајнога затвора, ја видех своју љубу два пут, три може бити кроз танничке решетке. Последњи пут њене упале очи сјаниле чудноватим сјајем неким, клецала је идући, на ногама се једва држала.

После тога је већ више нисам ни видио.

О моја мајко! о моја љубо! Јесте ли ви то тамо горе у облаку? Ко ме то зове? Јесте ли то ви? Не остављајте ме, ох, не остављајте ме! Осећам како ме нестаје: још тренут, тренут само, па ћемо бити заједно.

Смилуј се боже јадном сиромаху!

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— Њ. Величанство било је 6. о. м. у Врлики, где је присуствовало народним играма што су се њему у почаст и у народном свечаном руху играле. По подне тога дана стигао је у Сињ, где су се у старој хистеричној одећи 24 отмена младића на коњима за окладу утркивали. Пошто је окладу од једнога добивена, поздравиле је земљеседници Тришало Њ. В. и Синање лепим говором. Отуда се цар, праћен тим коњаницима упути 7. о. м. зором Дрниш. На путу поздрављали су цара свуда са „живео," црвено-бело-плаве заставе више су се свуда на крововима а са звоника ударише звона. У селу Мук заставе је спровод: ту су девојке у народном ношњу а поред свирци играле коло. Пред подне стигао је цар у Дрниш, где је са српском песмом дочекан. Свуда је цар разгледао цркве и школе, примао свећенства и власти. Ни један други не остаје не подигнут: ма путени још како прастари били, ни старинске кућице худо-сиротог, ал и здравог, јаког и за развијање способног човечанског соја бог зна како преко брда тешко приступачна била: цар корача својом негом свуда.

— Његова светлост црногорски кнез Никола доћи ће у Котор на повратак цара Франц Јосифа; говори се да ће сићи у Котор, дан пре доласка царева, с њиме ће бити шест војвода и дванаест јеломорника. За време свог бављења у Котору становаће у моторском градоначелника г. Сикра Бјеладиновића.

— У Котор стигнуће цар 19. т. м. и овде се задржати три дана — затим поћи ће у Кастелластву и Будву, пак ће из Будве преко Грбља крајем опет се у Котор вратити — исти дан поћи ће у Рисан, а из Рисна на Кривошије и Леденице — одатле на Мелине и Ердет-поли, еле у Боки биваће се Њ. Вел. пуни осам дана.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Како се један човек молио Богу) Разболео се једном човеку син. Отац му оде у цркву, да се моли Богу сину за здравља и овако му се молаше: Боже ни сам ти ни досад досађивао а не мислим ни одсад, само ми сад помози. У данашње време кога зашто молити значи досађивати му, па сирома човек мисли да је и то молити се Богу, досађивати му.

(Војничка екзекуција у Турској) У Турској догодиле се у самовољном поглаварству које незаконито управља имеском општинским учини се да је велика недеља права страсна недеља била, јер још у почетку исте на молбу села код солгабирова да се поглаварство и кнез збаце добије сто педесет војника. Четвртку, тргнула Лекића и Костића учитеља Бокшана и земљеделца Гашинића затворише и пешке у Пањчево одправише, одакле их мисле у Пешту шиљати.

ОДГОВОР УРЕДНИШТВА.

Господину Ј. В. у В. Бечкереку. — Они, који нису уплатили 70. фор. добијаће лист ако се од 1. Маја предплате, јер штампарија неће за њих урачунавати. Но о овом други пут повише за све сличне случајева.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК Паита Поповић.

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875. год.

БРОЈ 17. У НОВОМЕ САДУ, 28. АПРИЛА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.
Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништ-ву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 4 фор.
на по године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЛИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

О ПРЕТАПАЊУ НАШЕГА НАРОДА У ДРУГЕ.

(Свршетак.)

Да је вера узрок најгланвнији, што смо се у Бугаре претопили, доказаћемо овим:

Језик бугарски јесте нешто нашим сродан, али Турци нису искали да ми променемо језик него веру, и ми сачувасмо веру а језик изгубисмо.

Но романски (влашки) језик није ништа нашем сродан, и отидите у Банат и друге крајеве, де недавно чист Србин беше а данас је пуки влах. Од куда то?

Отуда што је то „једна вера“, „наша вера“.

Да није тако, зашто не постадосмо Швабе или Мађари?

У Граници кад год су само немачке школе биле, сваки капларчић говорио ти је боље швапски него „Фетер“ у Бечу и осим официра, који су још у „царској школи“ примили веру католичку и тек од стотине један се Немцем звао а остали шокцем, реците нам који се други пошвабио?

Исто је тако и са помађарињењем, Осим неких спахија и неколико господе одрода, који су међ Мађарима Мађари, а пред једним Србином, кад нема сведока, Срби, изгубили су се само они, који су као трун у гори туђинској остали.

И овде долази она наша фала, ми смо кадри, што други нису, ми ћемо научити и мађарски и влашки и како год хоћеш.

Несрећа је дакле по нас, што смо опкољени били народом, који ништа туђе не прима, него све своје намеће. Једна влахиња, кад се уда у српску кућу повлаши пре сву кућу, него што она српски научи.

Но највећа је несрећа што смо с Романима заједно имали једну главу црквену. Романи неприма Србина за учитеља или свештеника и ако их и приме ови се повлашише, а ми неопажамо како нас нестаје, него се хвалисмо, како нас много има: видиш нашег патријарха или митрополита, његово је све до Каравлашке и Карабогданеке. Ми смо једно, ми имамо једног патријарха, све је то једно стадо, а кад дође да ћучимо „бирке“ од „рацкиње“ а оно све само дебела бирка, и тек по дикоја очупана рацка овца.

Ако ништа друго, Милетићу, који је највише радио и израдио, да се од Романа оцепимо треба да скине капу сваки Србин, који воле, да нас је више Срба̂ља, и неће да Српство пропадне.

На души пак остаће оним владикама, који допусте, да због данашњи размирица Срба и Романа у помешаним општинама и једна српска душа пропадне.

Сабор опет требао би, да се једаред косне тог неприкосновеног фонда па да пре свега у оним крајевима подиже школе и награђује учитеље и свештенике.

Та то мало Србаља, што је још тамо остало, то је јазгра, чиста овејана Србадија, вољнија и оштрија него она де смо у гомили.

Није доста, оделита општина, црква и школа; градом треба да се обградимо од Романа, а тај град треба да буде заједница оних Срба тамо са свима осталим, из крупових топова, из учитељових и свештеникових уста треба да грми а не друго српска реч, која неће дати романској да је надвиче, не само у школи и цркви него и у кући српској.

Јест у кући. У кући српску нека се неда романској речи; јер бадава је и школа и црква и општина. Ено у Србији има читав округ влашки. Шаљу им се Срби учитељи, Срби свештеници, у школи се учи српски; у цркви служи српски, али сваки дан је све више влаха, тако да је данас шести део народа, што се у Србији пише, влашки. Има их на 200 хиљада. Тих две стотине хиљада непосрбише се, као што се они наши поруснше. Једна вера су и Романи са Србима, али само Србин држи на једну веру, и ње ради претапа се у туђ народ.

На спахилуку Карађорђевићевом и Обреновићевом у Романији има десетак села српских

и та су већ прорешетана. Неће дуго бити и Србин ће тамо само по томе знати да је Србин, што је на српском спахилуку. Српству дакле није поможено, што је на те спахилуке Србин насељен. Вољало би их што пре натраг вратити.

Овом приликом неможемо прећутати, какво је зло по нас Србе наша негдашња црквена заједница са Романи и у данашње доба.

Ту мислимо на бургијашење Романа у Панчеву, да се код Срба раздор прави, и намамљивање Срба неких, који неће парохијал да плаћају, да из црквене општине српске у романску општину прећу, бајаги тамо ће мање плаћати.

Не тамо Срби браћо, ако се поносите именом српским, ако вам је и данас светиња српско несрећно косово наше, ако вас и данас тишти јаук сиротиње раје, ако су вам и данас миле гусле јаворове, те кад слепац гуслар заједа о старом јаду нашем, оно вам лете сузе од туге и жалости, или вам попева о негдашњој лепој слави српској, а вама се круне сузе од милина, прси вам се надимају, те ускликнете: „Теће вода куд је текла, што је реко свети Сава!“ Не тамо браћо, ако вам је свето крсно име ваше. Не тамо Срби браћо, ако вам је мило дивно коло српско. Не тамо браћо, ако вам је жао лепе гозбе српске, лепе славе српске, не тамо, ако хоћете да славите божић, и ускрс, као што их славише дедови ваши, не тамо, јер кад после двадесет година дође син или ћерка на гроб матери својој и закука као кукавица, чуће вас мати, а неће вас разумети, но ће рећи: идите, ви нисте деца моја, вас није Српкиња родила, ви нисте људи, а ја сам жена, ви сте одмет, срећа вас се одметнула!

Не тамо, браћо, ако се бојите клетве материне!

Не тамо, ако вам је срамота да вам се рекне, да сте за чинију сочива очевину продали, ако вам је срамота, да се о вама говори, да сте таки, да сте кадри, за жуто дугме оца убити, јер то што вам се даје не вреди више него жуто дугме, а за то своја оца, српство, из кога сте поникли, убијате.

Шта ће од кућа ће вам дати више Романи. Или зар је ваша вера така, да ко вам више плати онога сте?!

Хоћете ли онда, ако данас сутра општина српска ојача, а романска што мора бити, ако неће буде, на вас већи терет навали, хоћете ли се онда натраг вратити, и неће ли вас бити срамота, да као слепи миш, час сте тица час животиња.

Та ако вам је жао новца — у Назарене, ко толико своју веру поштује, да неће ради ње ни новчића да потроши, тај вере и нема — у Назарене, или баш ни у какву веру; јер и Назарени, ако и нешто готов новац одмах, данас иште помоћ у рађи, а сутра ће у новцу. Није Назаренство ништа ново. То је одмах после Христа поникло, и читава је црква тако стајала. Служитељи олтара живили су од олтара, од онога што им народ од добре воље даде; служило се по гори и пољу, или у обичној кући.

Али кад је црква намножила се, кад је хришћана све више и више бивало, онда је та кућа мала била, морала се већа зидати и ту су већ сви морали по нешто давати, плаћати. Службу је у почетку служио и ко никакве спреме није имао, а кад се друштво намножило, онда нису тели м кога слушати, него тражиште искусне у светоме писму и служби божијој и тако постаде свештенство, које се испочетка од олтара рањило, али доцније, кад су се потребе повећале, то му је мало било и отуд дођоше и данци и плаћа, па тако ће бити и са садашњи Назарени. Доћиће мало по мало на старе ставе.

Него ко неће ни какве вере, тај може рећи, ја нећу да плаћам, ко пак хоће веру и попа, тај их мора и плаћати.

Но да се вратимо ономе, о чему емо почели писати.

Рекосмо да су Турци помагали Бугарима да нас побугаре. Додајемо још да то и данас чине и да су и пре и сада помагали Грцима и Цинцарима, да нас поцинцаре.

То што су Турци радили, радило се и на другој страни. Само утуди име српско, па је ствар свршена.

Хтедоше нас крстити Илирима, хтедоше, да се зовемо Југословени, радише на том, да будемо Бачвани, Банаћани, Сремци, Славонци, Далматинци, Бошњаци, Шокци, Буњевци Херцеговци „Нашинца“ само не Срби.

Раздели, завади, па господари: али кад и то неиде, онда макар сви под једну капу дошли, макар се сви једним именом звали, — али будите Хрвати, само не Срби.

Каква смо ми то тако страшна звер, да је све само на нас ђипило!

Но осим неколико одмета, „православних Хрвата,“ који траже масна залогаја из руке хрватске, (а кад га ова неузима, узеће га и из друге) Хрватство нам баш зато ништа или врло мало уди, јер није једна вера и ту нам вера враћа, што нам на другом месту изгуби, али само у толико, што нас чува а не што нас мложи.

Не хтедосмо ни Југословен ни Илир бити, али ипак ноће злотворима српског имена за

руком, да нам и у Турској и у Хрватској и Славонији друго име намету. Србин православне вере зове сам себе: *Влахот*.

Мађари нас хтедоше крстити „Рацима" али осим неколико места у Мађарској неће нико да је Рац него Србин.

Као што из свега видисмо, ми Срби заиста немамо се бојати својих непријатеља него својих пријатеља.

Остаје нам, да речемо шта има нашим непријатељима тако страшнога у томе имену Србин?

Страшна је успомена, сећање на оно, што је негда Србин био.

Да је испало злотворима за руком, да наше гусле јаворове о стену разбију, да наше песме народне народу из памети и срца избију, данас би се знали онако, како би који кум хтео, али онако опет:

„Док је нама Милоша јунака
Не боји се Србин од Турака."

НЕШТО ИЗ НАУКЕ О ВРЕМЕНУ.

(Наставак.)

VI. *Магла, облаци киша и снег.*

Са воденим честицама што их ваздух посиса јурећи преко свих делова наше земље, он ради исто оно, што и дах нашега дисања, који је и сам пун таких водених честица.

Ваздушни слој какав, који је пун водених честица, чим дође у додир са хладнијим ваздушним слојем, одмах се ваздушасте водене честице претварају у маглу. Но магла, као што смо већ рекли, није ништа друго до облак. Који је путовао по брдовитим пределима, могао је се врло често и сам уверити да је тако. Оздо изгледа да је врх какнога високог брега обавијен облаком, и човек мисли да ће бог зна шта ново видети, кад се тамо попне, те да из близа посматра облак. Међутим кад се попне, он не види пред собом ништа више до саму маглу, која се може често видети, а да се не мора пети чак на брда. Неук, који би још мислио да је облак друго а магла друго и који би држао да је за време његова пењања облак ишчезао, оставив за собом само маглу, врло ће се зачудити кад с подножја брега опет облак угледа и увери се да је горе кроз облак ишао.

Од водених делића у ваздуху постаје дакле магла, или што је у ствари исто, они граде облаке, чим дођу у хладнији ваздушни слој. Али облак још није киша, већ тек од околности зависи, хоће ли се он претворити у кишу или не. Лако је знати каке ваља да су те околности. Ако поред ваздушног слоја у коме је се створио облак, пређе други слој, али топао и сух, он ће посисати у се водене делиће из тога облака. Влажноме ваздуху ова бива тако исто као и влажном перивту: т. ј. сух ваздух односи собом влагу. Облаци се растворе, небо се разведри, а од кише ни трага. Али, ако облачноме ваздуху појури какав ваздух још хладнији, онда се водени делићи сгусну још јаче, од облака постану сне саме ситне капљичице; ове су капљичице тешке, па не могу да се одрже на ваздуху, већ падају на ниже као киша.

У току падања капљице расту све веће и веће, примајући на се водене делиће из ваздуха кроз који пролазе, тако, да на земљу падају као велике водене капље, док су онда, кад су тек почеле падати, биле врло сићушне. И заиста већ на крововима кућним капље су ситније но кад падну на земљу, и људи су измерили, да на крову високих кућа киша пада мање за неколико палаца.

Сад сваки може лако себи представити, на који начин постаје снег. А на име, кад се облачан ваздух сусретне са каком ваздушном струјом, која је врло хладна тада се облак почиње смрзавати, и претвара се у врло ситно снежно паперје, које се у паду свом на ниже једнако увећава, и на земљу пада као крупан снег.

Описујући образовање снега у ваздуху, професор Дове из Берлина прича следећи случај, који је толико исто занимљив као и поучан. У Петрограду, некакав министар градио беше веселье у једној великој дворани, где је се силна госпоштина стекла На пољу је била страшна цича, каква код нас никад не бива, а у препуњеној дворани била је опет страшна врућина, какву само Руси поднети могу. Но на скоро и самим Русима додија врућина. Било је много душа, промаје никаке, више госпођа попада у несвест. Хтедоше да отворе прозор, али не могоше, беше се јако замрзао, већ један официр умеде се помоћи пробив прозор. — И шта би? — *Снег падаше у дворани.* Одкуда то? — Водена пара, што је гости беху издисали, лебдела је у ваздуху по висини дворане где је најтоплије било, и нагли улазак леденога ваздуха на разбијено окно, ту је пару претворио у

снег; тако је дакле у овој дворани падао снег не из неба, већ из ваздуха у дворани, који је био препуњен воденом паром.

На тај исти начин постају у ваздуху циганчићи и град, о чему ћемо доцније потање говорити. За сад идемо да посматрамо изближе утицај ових појава на саму топлоту и хладноћу, јер је и то сушта истина, да не само топлота и хладноћа производе кишу и испаравање воде, већ и обратно да бива т. ј. да киша и испаравање производе хладноћу и топлоту у ваздуху.

VII. *Како топлота бива везана и како бива пуштена као слободна.*

Мало час показали смо, како топао ваздух испарава воду, и како хладноћа ту пару претвара у кишу и снег, сад, ћемо да покажемо како и обратно бива, т. ј. како испаравање и киша производе топлоту и хладноћу.

И ако су с овим, што хоћемо сад да докажемо, у науци на чисто, опет није баш лака ствар то објаснити, због чега и већина баш образованих људи, који су доста и читали о „везаној и одрешеној" топлоти, има о томе сасвим погрешне појмове.

Да би што јасније поставили ово што смо наумили да кажемо, морамо узети примере из обичног живота, а у једно и читаоце замолити, да нам и сами притеку у помоћ са својим размишљањем.

Сваки зна како се вари вода. Настави се хладна вода над ватру, ватра даје своју топлоту хладној води, тако, да она бива све топлија и топлија. Куд се дева дакле топлота ватре? Њу прима хладна вода; вода дакле гута у неколико топлоту у се.

А шта ће бити кад се скине с ватре та врела вода?

Сваки зна да она бива све хладнија. — Куд се дева топлота? Вода пушта из себе топлоту.

Сваки сад јасно увиђа, да је вода гутала топлоту док је на ватри стајала, и да је пушта из себе чим се скине с ватре и остави на хладније место.

Али шта ће бити с водом, ако је оставимо на ватри једнако да гута топлоту? Шта ће бити од котла воде, ако он узавре на ватри, и ми га никако не скидамо? Гута ли вода у њему још једнако топлоту?

Испитивањем увидело је се, да то не бива. Кад топломер замочимо у кључалу воду он се пење до 100 степена али даље не, међутим зна се, да вода непрестано кључа и да је у котлу бива све мање. Домаћице кажу: вода увире! Но у самој ствари вода извире из котла, јер кад се мало само пажње обрати, види се, да се вода у кључању једнако претвара у пару, која се пење из котла на више и по ваздуху шири. — А куд оде топлота, што је вода гутала непрестано? Топлота се пење с паром у вис, и плива с паром по ваздуху, или боље рећи, топлоту је сад пара прогутала, што је то исто што и ово: топлота је везана у воденој пари. Отуда је истина кад се каже: да се вода претвори у пару, мора се трошити топлота.

Сад дакле знамо, где је топлота: везана је у пари воденој.

А може ли топлота бити опет одрешена, слободна? Без сумње да може; и вредна домаћица, којој није зазор стати уз огњиште. могла је се о томе досад уверити, и ако о томе још није никад размишљала. Кад дакле домаћица случајно прође руком преко кашике суда у коме вода кључа, и то баш онуда куд пара куља, опазиће како јој се рука на мах овлажи али у исти мах и појаве опари. Одкуда то? — Рука је постала влажна од паре, која је се опет претворила у воду, кад је дошла у додир с хладнијом руком; али у истоме тренутку пара је руци дала и своју топлоту, и опржила је. Кад се дакле пара у води претвара, она из себе прогута ту топлоту, т. ј. везана топлота постаје опет одрешена, слободна.

Б Е Л Е Ш К Е.

Шта да радимо да нам кокоши носе што више јаја? Кад се узме у рачун колико се кокошиних јаја сваки дан потроши само на пијаци, једне вароши и кад се погледа на цену тога производа, онда је лако појмити, за што је вредно старати се за начин, како ћемо од наших кокошиј што више јаја за исто време добити. Први услов за што обилатије ношење јаја јесте: не држимо кокоши, које су старије 4 г. Кокош, за сво време свога живота, може да снесе 5—600 јаја, у средњу руку узевши. С тога, која кокош у првим годинама свога живота носи прилежно, та ће доцније, или престати да носи, или ће слабије носити. Зато смо и рекли, да не треба држати старије кокоши од 4 године.

Да нам пак за то време кокоши што више носе треба да знамо на следеће: давати им што разноличнију храну, а нарочито постарати се да имају довољно први и друге животињске хране на расположењу, поред довољне зрнасте хране. Пазити да имају увек довољно чисте воде за пиће; у коју је добро метнути гвоздене пиљке или ексере; да им је кокошињак сув и склонит од северних, ледних ветрова. Потребно је да им се дају у мекињама истуцане љуске од јаја, или да им се стави на расположење малтер или креч.

Треба пазити да нема ни сувише много нити пак одвећ мало петлова према броју кокошака. Ако је мало петлова, остају јаја незаплођена, ако их је много, бију се и не дају један другоме да оплођавају. Рачуна се да један добар петао стиже за 12—15 кокошију.

Ако се на све ово уредно пази, може наша обична кокош да снесе 80 — 100 јаја на годину; врло је невероватно да ће више снети, а особито ако се излеже и води пилиће ма да г. Радић мисли да може и до 150 јаја снети. Кокин-кина, ако се држи као што смо рекли, може да снесе и до 120 јаја на год.

У нас дају кокошима понегде пржен јечам а понегде алеву и љуту утуцану паприку, да би ношење јаја учестали. Прво сретство, ако слабо и помаже, бар ништа не шкоди; ама ако дајемо паприке а непостарамо се за довољно ладне, чисте воде, не само да не ће кокоши носити више јаја, но ће нам врло лако и поскапати.

„Тежак."

ИЗВЕШТАЈ УПРАВЕ СРПСКИХ НАРОДНИХ ФОНДОВА

о стању фондова и фундација, стојећих под њеним руковањем, за годину 1874.

Ових дана штампан је у српској народној задружној штампарији извештај о народним фондовима. Пошто овај извештај неће доспети у руке свима читаоцима овога листа, а нужно је, да га знаде сав народ српски, јер се његова новца тиче, то ако овим путем и неће се последње постићи нпак ће се много даље знати него што би иначе било. Дакле ево како стоје народне касе.

I. ФОНД НЕПРИКОСНОВЕНИ.

а. Примање.

	у обвезницама фор. н.	у готову фор. н.
На крају 1873. г. остало је и то:		
а., у готову		92,911·57½
б., у држ. и другим папирима . . . . . 264.352·50		
в., у приватним обвезница . . . 563.059·60	827.412·19	
Од враћене главнине		45.000·
„ камате		44·420·77½
„ камате на камату		435 6
„ интеркаларних прихода		37.674·62½
„ верозаконског приноса		3.148.67
„ епископских добара		1.213·77
„ аренде за Сриг		52.005
„ од кирије за дућан у новосадској старој епископској резиденцији		100·
„ наследства пок. патр. Мажуранића . . . 105		17.177·17·
„ различности		6·
Исправци по приметбама на рачуне		262·50
Зајам (види издавање бр. 20.) 49.000		
Сума примања 876.517·19		295.255·14¼

б. Издавање.

	у обвезницама фор. н.	у готову фор. н.
На плату фондовним чиновницима .		1.200·50
„ дотацију епископима		48.639·85½
„ дотацију свеш. у г. карлов. дијец.		2.473·67
„ субвенцију капелана у Белој Цркви		550·
„ на оправу епископске резиденције у Сент Андрији		2.066· 4
„ кућевне потребе управљених дијец.		5.000
„ наплату за укинуту сидоксају и конвен. и то за I. полов. 1874 .		2 043·89½
„ трошкове процеса		1.80
„ мировину епископу Ђако . . .		2.800
„ днев. и путне трош. на страни живећим асистентима фондова		192·50
„ ремунерације		89
„ кан. потребе и набавку рач. књига		464·66
„ кирију за стан епископа бачког		1.497·50
„ дневнице и попутнине члановима делег. за измиру Срба и Романа		150· 2
„ митрополитски савет		656·
„ порез и еквивалент		16.729·49½
На биљеговину и наслед. пристојбе		4.545·79
„ поштарину		64· 6
„ различитости (нов. и огласи и т. д.		361·88
„ зајам		49.000·
Исправци по приметбама на рачуне .		80.31
Враћена глав. (вид. пр. бр. 2)	45·900	
Сума издавања са	45.900	138.776·17½
Кад се одбије од примања са	876.517·19	295.255·14¼
Остаје на крају 1874. и то:		
у готову		156.478·96½
„ држ. и другим јавним папирима	246.957·59	
„ прив. обвез.	583.659 60	
	830.617·19	

II. ФОНД КЛИРИКАЛНИ.

а. Примање.

	у обвезницама сор. н.	у готову сор. н.
На крају 1873. г. остало и то:		
а. у готову		89.069·11½
б. у држ. и др. папирима 448.115 52		
в. у прив. обвезн. 1067.383·24½. 1.515498·76½		
Од враћене главнине . . .		39.600
„ камата 2.100		68.241·42½
„ камате на камату		347·87
„ добит од ажије		616·
„ прихода ман. на просветне цељи		105·67
„ наследства п. еп. Пл. Атанацковића		2.500.
„ различности		40
Зајам (види издавање бр. 13.) 89.000½.		½.
Сума примања 1.606598·76		200,520· 8

б. Издавање.

На плату фондских чиновника . . .	1.200·50
„ плату конзистор. „ . . .	7.500
„ паушал „ канцеларија . . .	1.950
„ плату школским ресерентима и издржање школског савета	5.388
„ припомоћ болном Ђак. Миловановићу „ гимназијама	300 20 450
„ дневнице и попут. чланова делег. за измиру Срба и Романа	98·39
„ канцеларијске потребе и набавку рачуски књига	224·68½
„ порез	5.728·19
„ дневнице и попутнице фондовским асистентима на страни	61·50
„ различитости (новине, огласи и т. д.	78·51
Исправци по примедбама на рачуне .	80·31
На зајам	91.100
На издржавање препарандије у Сомбору и Пакрацу	5.209·61½
„ издржавање више девојачке школе у Н. Саду и Панчеву	594·94
На стипендије	2.350
Од прихода манастирских ушавших у г. 1871 и 1872 на просветне цељи 12.000 ф. враћена пол. манастир. фонду враћ. глав. (в. пр. бр. 2) 39.600	6000 ½.
Сума издавања са 39.600	148.314·55
Кад се одбије од прим. са 1.606598·76½.	200.520· 8½
Остаје на крају 1874 и то у готову .	51.205·52½
у др. и другим обвез. 447.715·52	
„ прив. об. 1.119,283·24½. 1566,998·76½.	

III. ФОНД ОСНОВАН МИТРОПОЛИТОМ СТРАТИМИРОВИЋЕМ НА ИЗДРЖ. БЛАГОДЈЕЛАНАЦА

а. Примање.

На крају 1873. остало и то:		
а.) у готову		557·49½
б.) у држ. обвез. 4.926·—		
в.) у прив. „ 62.077·20	67.003·20	
од камата		2.403·90
„ камате на камату		27· 7
Сума примања	67.003·20	2.988·46

б. Издавање.

На издржавање благодјејанаца . . .		2.555·35
„ доходарину		308·27
Сума издавања са		2.8 3·62
Кад се одбије од примања са	67.003·20	2.988·46½
Остаје на крају 1874 и то:		½.
у готову		124·84
у државним папирима 4.926·—		
у приват. 62.077.20	67.003·20	

IV. ФОНД МИТРОП. СТРАТИМИРОВИЋА ЗА ЗИДАЊЕ АРХИЕП. РЕЗИДЕНЦИЈЕ.

а. Примање.

На крају 1873. остало у приват. обвез. и у готову 102.365		4 200·15½
Од враћене главнине		1.550
„ камате		8.601·13
„ камате на камату		43·63½
Зајам (види издавање бр. 3.) 12.400		
Сума примања	114.765	14.394·91½

б. Издавање.

На порез		501·34
„ оправку за фонд купљене кућеједног дужника		675·24
Враћена глав. (вид. пр. бр. 2.) 1.550		
Исправци по приметбама на рачуне		4·50
Сума издавања са 1·550		13.581· 8
Када се одбије од примања са 114.765		14.39 ·91½
Остаје на крају 1874. год. 113.215		813·83½

(Продужиће се.)

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА.“

У Госпођинци други дан ускрса. Дошао сам у ово место у госте. Први дан ускрса бејах у цркви на јутрењу и литургији. Црква беше дупком пуна. Напуњене је годишњаци. Црква је лепа да је у читавој Шајкашкој лепше нема. Свештеници су паредери, да ни њих у читавом баталиону бољих нема, а често и то добро придикују, учитељи као да су се бирали све су добри појци. Тога удешеног милог

појања ретко је де нађи. Када се њих тројица сложе и још им свештеник и по који зналац појења помогне, онда стани па слушај. Заиста је дакле чудо од куд наш свет да тако слабо долази у цркву.

Што ваљда у читавој патријаршији српској нема у госпођиначкој се цркви тас не носи. Народ је цркву своју једним поклоном богату учинио, те нема нужде да проси ни да лупом крајцара божјој служби смета. Чуо сам да ће општина црквена удесити, да се бадава и мртваци оглашују и то према годинама са већим или мањим звоном, без разлике ко је шта, да тиме докаже, да смо пред Богом сви једнаки и да земаљском благу не мора служити црква божја често против саме своје науке. И за столове погодара се, да се неће продавати, а и сад је једна цена свима 3 фор. и раздају се по старешинству без обзира на газдашаг и сиротињу. Све је, као што видите у овоме месту красно и дивно и да не беше кише ни једна црква у околини не би лепше прославила ускрс. На једно само жалиште ми се људи, што кнез Србин, у тако рећи чисто српском селу, кад од њега заискаше цепаницу две дрва за паљење топова, недаде. „Недам ја за вашу цркву.“ Дотле ни један капетан ни Шваба ни Мађар то не учини. То нека је на дику онима, који га силом закнежише.

А и ја не могу пропустити, да се на нешто не потужим, што сам у овоме месту видио, и што је рећи по читавоме народу нашем обичај. Ту мислим на поливање други дан ускрса. Обичај је то лен, ма да је по моме мишљењу заостао од онога времена када Срби не беху хришћани, него славише воденога бога, који се звао „Додола“, од куда су и заостале и наше додоле, али ускрс није згодно време за поливање; још је на тај дан обично ладно, а кад киша или мраз падне, као што ове године беше, и позима. Зар је једна девојка главом платила, када је са раном зором у које је доба највећа зима, раскалашни момци одвуку на бунар и каблом, као на додолу, на њу воду сипају, или је шта више у бару или реку загњурују, а бог ме и многи момак растопио се од те ускршње воде. За то би добро било, да свештенство и општина црквена стане за тим, да се свуда, што на неким местима већ има, заведе обичај, да ко други дан на ђурђиче оде и од свештеника цвет добије нико ко га полити несме; или бар да се поливање одложиће после 10. сахата, када дан мало загреје.

ПОДЛИСТАК.

ЈЕДАН ГЛАС ИЗ ТАВНИЦЕ.

од попа Л.

IV.

У пространој и мрачној дворани около једног стола, који је застрт зеленом чохом накићеном сиином мастилом засели су неки људи подалеко мало од једнога, који им је као био старешина.

Образи у тог старешине беху тавни жути, што чињаше те му је ужаснији био подмукао поглед његових малих зелених очију. Његово наборено чело узметало се у назад: кад га гледаш права јастребова глава.

И јастреб проговори: Шта ћемо радити? Није лако да их осудимо, јер у ствари и нема никакве кривице; али они узнемиравају наше господаре, а наши нам господари рекоше: Па шта још хоћете? Остало је ваша брига.

Један од оних других одговори: Зар само то? Е па лепо ми ћемо лагати.

Ја сам баш на то помишљао, вели јастреб. Па онда ту је мој Ћуран, који се уме онако лепо са осећањем да пући и керебечи.

Али, ако нам не хтену веровати? Ми смо прилично окаљали веру коју многи према нама имадоше, а оно што се савест зове све се више и више противу нас подиже.

Нека нам тројица поверују само, вели први, па ће доста бити.

Да, вели јастреб, али хоће нам веровати? Пре но што даље пођемо ваља с тим да смо сигурни. Нека уђу.

И они на брзо дођоше Онај што напред њаше беше као у некој маски, а када је говорио, глас његов без икакна гласа удара без икакна пригибања, наличио је на звек какве справе од метала.

И јастреб му рече: Ово говорим у највећем поверењу. Сви ви знате шта неко жели, а знате и ово шта сам ја у стању. Хоће те ли веровати?

Ми ћемо све веровати, вели глас од метала, и шта више, без сваке хвале, ја ћу учинити да и још дванаестерица њих поверују.

Лепо! вели јастреб. Прогонте стид са чела, али ти све полагано: забадава неће вам бити.

V.

Било је то једне јесење вечери: свеж, поветарац дувао је са запада, лагани дах успаваног мора. Сунце је било на заходу, а његови су зраци још златили само крајеве од облака. Галебови су мирно и тихо летели изнад морских таласова, морске ластавице клицаше својим гласом жалостивним, а осим тога само се још талас морски чуо како се о

стеновиту обалу разбија. На обали на врху једне стене стајала је тавница, бацајући на далеко своју џиновску сен.

И мало по мало па се смрачи.

Један се глас зачу као из утробе морске и дизаше се силан, баш као уздах духа безданина и висине усамљене стене; а други један глас, мешајући се с првим, зајеча кроз ноћ, да издахне на пустој обали.

И тај глас говораше:

Они су оковали тело, али се душа смеје, она је слободна!

Јер те љубљах, драга отачбино! јер желех да будеш велика, срећна; они који те издадоше бацише ме у ову тавницу.

Они су оковали тело, али се душа смеје она је слободна!

Она је слободна и смеје се њима, гадноме робљу свог рођеног ништавила, подломе робљу страха, који су сарањени за навек у своме подлаштву, а давно зрели у својим греховима.

И оно што им је у власти, шта је то? Ништа. Данас гомила меса, а сутра прегрш прашине.

Могу ли њихове браве да заробе моје мисли, моју љубав? Пречe л ми бране да сам назда међу вама, браћо? и зар ваш живот није и мој живот.

Када ви патите, патим и ја с вама; када се ви борите, и ја се борим с вама; има нешто као невидљив дах, који непрестано прелази од вас к мени, и од мене к вама. Нека га ухвате ако могу!

Они су оковали тело, али се душа смеје, она је слободна!

Глас заћута за неко време; па онда опет поче:

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— Његово Величанство бави се једнако у Далмацији. 3. маја стиже патрат у Бечу. Кнез црногорски поздравио је цара у Котору и цар му је посету вратио. Дан цре био је Државин пама на ручку код Цара у Грановци и седио му је с десна уз колено.

— Закон да се гради железница из Пеште преко Суботице и Новога Сада у Земун по речна полуузвишчних повина „Палова" још ће се овога састанка саборског децети.

— На место конзула пруског Розена дошао други из Царитрана.

— Општина Ново-градишчанска закључила је да најави др Брлићу благодарност на теме, што се на угарском сабору заузимао спојски за крајишку железницу.

— Хрватски сабор састаће се чим се угарски сврши.

— Нови судови и управа у Хрватској ступиће крајем овога месеца по римском у живот.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Купио би је кад би знао да живину вата.) На вашару продавао човек крмачу, која је ћверала на све стране. Купци примете по томе да је то дивља свиња, те је нико нехтеде купити. Неки шаљивчина дође са другим једним човеком и стане своме шапутати, али тако да је продавац чуо, како би он купио крмачу кад би знао да живину вата. Онда приђе продавцу и зашта крмачи за цену. Цена не беше велика а купац ће додати: та купио бих је кад би знао да живину вата, додијала ми комшијска живина. Продавац брже боље прихвати: та вата ти та брате у ваздуху на летењу. Купац му на то одговори: Мени си казао истину, али немој никоме више ако је мислиш продати.

(Богат а не срећан.) Син једног великог цара на истоку, по имену Харун ал Рашида, био је богат али не срећан. Оде к неком дервишу те га запита, како би се помогао да буде срећан. Старац му рече, да је на овом свету тешко наћи срећу. „Али за то опет, приједа, могу ти нешто казати, што ти може набавити срећу. — На шта би то било, запита млади царевић. — Мораш, одговори му дервиш, навући на се кошуљу срећног човека!" — Царевић загрли дервиша те оде да тражи намењену му срећу. Обиђе све главне градове на овој земљи. Навуче на се кошуље царева, краљева, кнежева и племића. Све за худу. Не би срећан. Стане напамећити на се кошуље вештака, војника, трговаца. Ни то не поможе. Тако прошутова много света, а не нађе среће. Најпосле пошто толико кошуља огледа а не нађе среће, неволан се врати у двор свога отца. На путу запази једног простог сељака где весело певајући пуче своја кола те ради земљу. — Ово ће морати бити срећан човек, или иначе нема среће на земљи, помисли царевић. — Приступи сељаку па му прогомори: Добри човече, јеси ли срећан? — Је сам, одговори сељак. — На ме мори л' те још каква жеља? — Не мори ме никаква. — Биди се променуо са каквим царем? — Нигда ни до века! — Па продај ми твоју кошуљу? — Да ти продам своју кошуљу? Немам је! безазлено одговори сељак.

(Снег је падао) прошле недеље у Загребу и околини и то јако.

На питање неких г. акционара, хоће ли они, који су платили 70 фор. а. вр. добијати и на даље лист одговарамо, да хоће. Од интереса њихова штампарија прву трећину исплатила је и исплатиће и остале три. Она пак г. акционари, који су платили 50 и 60 фор. тима ће се лист и даље слати, под тим условом, да од 1. маја до краја године плате 2 ф. 66 н. уједаред или у ратама. Први и други број, који у мају нађе послаће им се у нади да ће се предплатити а после ће се лист обуставити.

Овом приликом јављамо да се због оскршњих празника бр. 16 задоцнио, те молимо за извињење.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Паита Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875. год.

БРОЈ 18. У НОВОМЕ САДУ, 2. МАЈА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читаоом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу: на годину . . . . . 4 фор. на по године . . . 2 „ на три месеца . 1 „ за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ПОСЛАНИЦЕ Г. ВЛАДИКЕ ЖИВКОВИЋА.

У месецу марту написао је и разаслао преосвештени господин владика горњокарловачки Живковић две посланице на општине и свештенство у својој дијецези. У првој хвалећи то, што народ сам у својим општинама управља црквом и школом, опомиње благим речима општине да поред права, које добише и на дужност своју незаборављају, те леним да издају свештенику његову заслугу, јер, што је сваке хвале вредно, преосвештени г. владика исповеда, да он „сматра за највећу срамоту, коју бацамо сами себи на свој образ и на лен глас своје сазреле свести о самоуправи“ кад би са политичном клашћу морали истеривати заслугу свештеникову и вели да би га тешко заболело кад би у крајњој нужди морао попустити да се и тим путем купи плаћа свештеника, коју они на много места за више месеци, а негде богме и за више година добивали нису. У другој говори о томе како је свештенство у његовој дијецези. Признаје истина, да има ваљаних свештеника, који су огледало у томе чину, али то брзо и у кратко прелази и ниже једно за другим така неваљалства свештеничка, да кад их прочући срамота ти је, што си сини онога народа у коме може така измета бити. Намера г. владике може најплеменитија бити, али начин којим је потегао ало да лечи, од зла горе чини. Прљаво рубље не пере се ван куће. Нека и има таких свештеника, али онога, који је таки, преда се, па по њему! Ни у рату, де преки војнички суд суди, неосуђује се ни у најгорем случају бутуре, него се десеткује. Двоицу, троицу свуци па ће се и остали усаветовати!

Али колико је посланица у нашем народу шкодљива, толико нам је сто пута убитачнија што и туђину у руке дође.

Но колико нам је жао, што је преосвештени господин, мани нехотице, дао непријатељима нашим нож у руке, толико нам је неправо што они, код којих грђа зла има неће да виде у своме оку балван. Што пруске, лутеранске, новине радују се што један владика зло свога свештенства на видело износи то нам није чудо, они би га у небо дигли, кад би још католички владика био; али што аустријске, католичке, новине из тога за себе капитала граде, то је већ прешло у безобразлук. За то ево ћемо и њихову дику да изнесемо на виделo, па нек виде, покрију се, и путе.

Мисионари то су они, који имају да из друге вере у католичку веру приводе, то је обично најбоље свештенство католичко, и ево како Бугари, стадо њихово, своје пастире описују. Католичка општина у Белинији у Бугарској више се пута тужила на покоре својих свештеника но бадава. Сада је потужила се аустријском заступнику у Цариграду Зичију, јер свештенство њихово шаље им се из Аустрије. У тужби се наводи међу осталим ово: „Ми не можемо више да подносимо њихову притворну светињу и њихова насиља. Ми идемо у цркву, али тамо чујемо само псовку, место речи божије. Колико пореза држави плаћамо двоструко морамо плаћим разузданим духовним очевима да дајемо. Они недаду нашој деци, да се уче. Грабљиви су тако, да неће да саране мртваца, ма се распао, док до последње паре не платимо таксу. Која је као и они претерана. У нашим селима има 40 до 50 младих људи, који не могу да се ожене с тога, што нема девојака католичке вере а поновн им недају, да узму девојку друге вере. Међутим 36 најлепших и најздравијих девојака живе око попова као калуђерице.“ То је покор у Бугарској, а какви их још има на другоме месту, али католичке владике о томе не само сами да не говоре, него анатемишу онога, који се то усуђује рећи. И то је зло, али куд ће горе ако неће међу Србе!

ПРЕД САСТАНАК ЕПАРХ. СКУПШТИНЕ КАРЛОВАЧКЕ АРХИДИЈЕЦЕЗЕ.

На светлу среду 16. априла о. г. решио је административни одбор архидијецезе карловачке, да се 6. Маја о. г. састане епархијска скупштина.

Од 1872 године до сад није држана ни једна скупштина-епархијска. Узрок томе сваколе је познат. Онај, који је требао да је сазове био, је што је и

остао, непријатељ тој народној установи. Сада се ствари измењује, епархијска је скупштина сазвана, али баш за то што се за две године није састајала и што су данашње прилике јако озбиљне нужно је да скупштина буде цела, потпуна, нужно је да сви чланови дођу. Истина да је у овом оскудном добу тешко да један за многе о своме трошку и дангуби и ради, али баш у толико је већа заслуга, у толико је већа љубав према народу, који члан епархијске скупштине заступа. Да ће бог, те ће се терет што га саде чланови епархијске скупштине долажењем на скупштину носе, ако не сасвим скинути а оно олакшати, и баш ради тога олакшања ваља сада чланови епархијске скупштине из архидијецезе листом на скупштину да дођу, јер ће се покрај многих других важних предмета договарати о накнади дневница и путнога трошкога.

Позиви на епархијску скупштину разаслани, су, али да се ни би десило да коме члану случајно до руке не допру ми штампамо овде имена чланова архидијецезалне епархијске скупштине и послаћамо свакоме један број овога листа, те од двога јамачно ће једно добити и дознати, да му ваља 6. маја ове године на састанак у Карловце. Ево дакле, које су чланови епархијске скупштине поменуте дијецезе.

Г. Г. Свештеници: Атанасије Поповић, Светозар Сечански, Максим Живковић, Стеван Марковић, Јован Максимовић, Јован Јовановић, Стеван Моловић, Јевтимије Вукадиновић, Никола Савић, Георги Магарашевић, Јован Димитријевић, Григорије Георгијевић, Урош Милутиновић, Светозар Поповић, Стеван Ангелић, Дамјан Јеврић, Милутин Петровић, Георгије Марковић Георги Радојчић, Никола Кићанески, Авакум Стајић, заменици Лазар Поповић, Никола Владовић, Илија Перкајкански, Стеван Бановић. Михаил Веленџерић, Стеван Симоновић Каменица, Бока Грчки Черевић, Стеван Милетић Нештин, Марко Поповић, Беччин, Паја Јанковић Ст. Пазово, Шандор Радовановић Карловци, Марко Јањанин Сасе, Аца Натошевић Сланкамен, Аврам Мишковић Јасак, Урош Вујић Ириг. Павле Јовановић Нерадин, Ђорђе Анђелић Ердник Павле Вујић Ст. Бановци, Лазар Божић Сурчин, Стеван Исачковић Шимановци, Петар Ичко Бановци, Ђорђе Пуљевић Белегиш, Димитрије Орељ Земун, Љубомир Вујичић Шимановци, Светозар Тарбук Белегиш, Милош Миладиновић Ст. Бановци, Лазар Томашевић Ст. Бановци, Миливој Јанишевић Сурчин, Младен Коларовић Митровица. Ђорђе Костић Митровица, Стеван Димитријевић Рума, Коста Стојићић Рума, Јован Ристићојевић Јарак, Аца Филиповић Кузмин, Јосим Радојчић Добринци, Ђура Јанковић Адашевци, Сава Петровић Ердевик, Коста Мојић Бингула. Стеван Бошковић Гргуревци, Драгић, Миланковић Лаћарак, Марко Аксентијевић Осек, Арса Николајевић Даљ, Милан Миланковић Даљ, Михаил Рогулић Вуковар, Александр Букашиновић Вуковар, Јован Марковић Вуковар, Младен Поповић Товарник. Јоца Форишковић Шид, Ђорђе Симоновић Шид, Кузман Нејић Митровица, Паја Арсејић Илок, Тодор Мијатовић Бобота, Тодор Прекодравац, Тринића, Пера Миловановић Винковци, Дамјан Дукић Беркасово Јаков Миланковић Земун, Живко Василијевић Земун, Јован Живановић Карловци, Петар Малетић Сусек, Јосиф Беличевић М. Вашица, Ђорђе Натошевић Нови Сад. Стеван Ристић, Ђорђе Војновић, Стеван Лазић Карловци.

НЕШТО ИЗ НАУКЕ О ВРЕМЕНУ.

VIII. Свезана топлота расхлађује, а одрешена загрева.

Ко размисли о томе, како се вода претвара у пару кад се загреје, и како она пара узима са собом много топлоте да би као таква постати могла, тај ће лахко појмити, да се морају расхладити они предели у којима се доста паре образује. — Сувчана топлота тада не помаже много, јер је пара са собом односи.

Отуда следује, да је свакад хладно онде, где вода испарава, јер је топлота утрошена на производење паре; пара држи сад у себи ту топлоту, или како се научно каже: Водена пара веже топлоту.

Кад се у лето деси сасвим велика врућина, па, у том и велики пљусак падне, онда је за време пљуска још несносније врућина, али после кише, како се обично вели, време се прохлади. Одкуда то долази? отуда, што је после кише површина земљина мокра, и вода почиње испаравати; кишница се дакле опет претвара у пару. За то је нужна топлота, а та топлота извлачи се које из земљине површине, које из ваздуха; с тога дакле охладе се и земља и ваздух.

У Карошима, у којима се преко лета улице поливају редовно водом, не само да је то пријатно већ и здраво, јер испаравање воде веже топлоту и тако разхлађује ваздух.

Али дешава се и противно. Исто тако као што се домаћици опржи рука, кад њоме пређе преко водене паре, која се на њеној руци претвара у воду, исто се тако догађа у природи у велико т. ј. да водена пара испусти топлоту што је у себи има. Кад се у ваздуху водена пара претвара у кишу, она испушта топлоту, коју је држала везану, па с тога време увек буде топлије пред кишу или снег; то сваки читалац зна и из искуства.

Кад у зиму хладноћа на један пут попусти, онда се зна да ће бити снега. Јер је у самој ствари само с тога топлије, што се горе у ваздуху вода претвара у снег, и тиме испушта из себе своју топлоту.

Кад је у лето јака омара, онда кажемо обично, биће кише; то што ми као што рекох, знамо из искуства, збива се овако: Пара се у ваздуху претвара у воду, испуштајући из себе топлоту, и људи онда мисле да сунце јаче пече но обично С тога је лети похладно у земљама где има много воде, јер туда вода много испарава и односи са собом топлоту, али је опет у зиму топлије но кад не би било воде, јер се водена пара претвара у воду, и отпушта топлоту коју је држала у себи.

То нам има врло велики утицај на време, утицај, који се да напред прорачунати.

За пример навешћамо Лондон и Берлин. Положај те две варошки таки је, да би у њима и летња топлота и зимња хладноћа морале бити једнаке. Али како је Енглеска острво у сред мора, дакле грдно много воде има око себе, те према томе и вода око Лондона испарава много више, онда је тамо лето хладније; а ноћем кише и мразе опет због воде бивају чешће, то је и зима далеко блажија но у Берлину, око кога тога свега нема.

Још мало ћемо видети, како су подобне околности од највећега утицаја на целе земље, те оне према томе против правила, имају често похладно лето а топлу зиму.

IX. Закони времена и њихово ремећење.

Кад посматрамо на природне појаве у ваздуху у опште и у великоме размеру, то се они дају напред израчунати, и заиста, може се с поуздањем предсказати време за велике пределе. Шта више има земаља, у којима време није непостојано, већ се мења у одређено време и по одређеним правилима.

У земљама око полутара, где је сунчана топлота врло велика, за време тамошњега лета влада неописана велика врућина, ветра никако нема и сухота је необична. Врућину узрокује сунце, ветра нема јер се ваздух загрева и пење на више, а сухота долази отуда што се сва вода у ваздуху великом топлотом претвори пару. Тамо траје овако време редовно дотле, док зима не наступи, премда тамошња зима никад тобом не доноси мраз, јер и тада сунчани зраци падају на земљу готово управно. Али с тога, што сунце зими не загрева земљу баш сасвим онако јако као и лети, ваздух не задржава своју прашњу топлоту, а с обрта долазећи хладнији ваздух чини, те се водена пара претвара у воду, и зима се тамо састоји сва у томе, што пада дуга непрекидна киша.

Отуда су правила времена доста стална у топлијим пределима, и промене времена не бивају изненада као кад нас. У тамошњем је лету врућина, тишина и сухота, и у тамошњој зими источни ветар, олује и непрестана киша. — Кад киша престане, за неколико дана ето опет лета, земља цвета на ново и доноси плодове.

Ово важи само за пределе који су око полутара. Што даље одатле идемо обртима, тим бива различније лето од зиме, дужина дана и ноћи, топлота од хладноће, а с тим и стање ваздуха, или време.

Да погледамо пределе у којима ми живимо, и у којима је време већ доста неправилно, и да видимо изближе узроке тим неправилностима.

Ми живимо готово у средини између северног обрта и полутара земљиног. Као што смо казали, од обрта вечито струји хладан ветар, дакле северац; а горе у ваздуху струји од полутара топао ветар, дакле југ. Обртањем земље око своје осовине северац постаје североисточан, а горњи т. ј. југ, постаје југозападан. Североисток долази из хладних предела, дакле нема у себи паре водене; кад дакле дува североисток или устока, онда имамо ведро небо, сунце греје, али само немамо топлоте. Ако нас тај ветар посети у зиму, он чам доноси сув мраз; тада сунце даљу дивно сија, ноћу звезде дивно светлуцају, али нам се поред све те дивоте смрзава дах из уста. То је онај ветар, што чешће дува првих пролетних дана, када при свој сунчевој јасноћи опет осетну хладноћу имамо. То је сасвим природно. Ветар дува од северног обрта, где се снег и лед тек почиње топити упливом сунчане топлоте, која тада не може и ваздух да загреје.

Тако би време ваљало да је правилно код нас; али горњи топлији ваздух као што већ знамо, струји од полутара обрту, а ми живимо управ у пределу, у ком се топлији ваздух на ниже спушта и продире у хладни, и у великим просторијама додира површину земљину, те тако узрокује топле ваздушне струје, које се међају с хладнима.

Што се на полутару збива једно преко другог, то код нас бива једно поред другог. Тамо јури хладна струја доле а топла горе; али се у нашим пределима сусрећу обе осе ваздушне струје у близини површине земне, боре се међу собом, гледају да потисну једна другу, јуре се и гађају тамо и овамо преко разних предела, и на тај начин доносе собом најразличније време, на жалост и тугу свима што списују календаре с предсказивањима времена, отежавајући у исти мах и само научно испитивање.

У идућем чланку идемо да видимо, у колико је ово стање и положај нашега предела узрок, те је време код нас тако промењливо.

О НЕПРИЈАТЕЉИМА УСЕВА И КАКО СЕ ТАМАНЕ?

Нема те радње, која би толико зависила од природе и појава природних, као земљорадња. Кад земљоделац своју њиву како ваља обради и у земљу семе баци мисли, да је све учинио, што му је у власти. С тим је крај целој вештини његовој; оће ли родити или не то он на Божју вољу оставити мора.

И кад се узме на велико, тако и јесте: све стоји до Божије воље — ако Бог да родиће, ако неда неће. О томе су се земљоделци најбоље осведочили. Но опет нека земљоделац не мисли, да је свршио свој посао, кад је семе у земљу смирио, јер сад тек долази брига, како ћеш усев од непогоде и душмана његових сачувати? Није човек тако нејачак, да небим могао опасности, што му усеву прете уклонити. Зато немој скрстити руке, као очајник, па све оставити на Бога, јер он вели: помози си, на ћу ти и ја помоћи!

Човек се неможе туђи са непогодом и нородицом, ал може се толико довити, да душмана, који оће усев да му потре за раније ослаби. Дакле колко толико може усев од штете сачувати и за богатију жетву спремити. Новија је наука и то пронашла, на ако нашим стари нису ништа од тога знали, те се нису ни користити могли; зашто ми сад да се не помажемо?

Нородица и млоги душман наших усева долази од животиње, која о растиљи живи.

Тако је дао Бог, да се животиње у усевима нашим легу и њима, да се ране. Ал Бог неће, да људи помру од глади а оне да се множе. Зато ти човече гледај за собом, на им не дај ма да не превладају.

Међу животињама особито шкоде усевима тако звани зарежњаци — инсекти — и црви; то су: бубе лептирови, гусенице и сићасет животињица, што се у усеву легу. Учењаци тражили су те животиње, гледали какве су, од куд живе, како се легу; па су написали књиге о њима. На тај начин су они тако рећи извиционирали те наше душмане, те се сад зна, како им се може досадити?

Још док је било пусте земље није ни тога гада толико било. Ал како се земље на све стране разоране и засејане, то је и њима више ране и поља спремљено, да се множити могу. И што људи више земље обрађују и засевају тим је више њих на овоме свету. На како се пусти брзо и млого легу би све опустили; ал је добар Бог те им неда области. он се стара да се и тамане.

Тако је он пустио неке зољеве (Ихнајмони Schlupwespen), који избуше чауре и љуске од куд се они шкодљиви зарежњаци легу, те у њих снесу своја јајца и тако их тамане. Ти зољеви почине чуда од зарежњака, за неколико дана потамане на милион милиона тога гада. Осим те феле зољева има још млого других животиња, које је природа дала, да но, јују на непријатеље усева. Кад дакле земљоделац буде готов са сејањем, нека му то буде прва брига: како ће овима чуварима, које Бог намента и плаћа склоништа дати?

Таки је чувар на првом месту ктрина, коју људи за пра Бога гоне и убијају. А ктрина не чини штете од усева, она не једе усев већ оне црвиће што усев тамане.

За тим долази јеж, тај гомилом тамани гадове. Ту је и слепи миш, кои живи о самим лептиринама, што ноћу лете и млоге шкодљиве гусенице легу. — Ласица живи од мишева и пацова. Дакле су нам и жабе, корњаче и гуштерови корисне животиње, те и њих ваља на миру оставити. Има још и нека врста мишева (Spizmaus) кои се разликују од обичних шкодљивих пољских мишева тиме, што не потиру усев већ зарежњаке и гад. Сваки кои буде имао прилике, нека мотри на те животиње, како и од чега живе, на ће сам увидити, колко су од користи. Оне обично траже зарежњаке по рупама и пукотинама у земљи зидинама и по дрвима. Да споменемо још мраве, пољске стенице и паукове, који су тако исто од користи, јер тамане оне гадове.

Најпосле од тица има још највреднијих чувара и добротвора усевима. Млоге тице живе од самих зарежњака међу тима су ове: детлић, кукавица, првенда, ласта и друге тице понајвише певачице. Има их које не живе од самих зарежњака, ал док ране младе утамане сијасет гадова. Овамо спадају сенице, чавке, чворци, вранци, финке а особито пољска врана. Кои земљоделац није њу видио, кад за плугом иде. И шта ради? У стомаку једне ране нашло се 45 само црвића осим других зарежњака.

Земљоделац сачуваће свој усев најбоље, кад тим тицама даде скровишта. Сруд по Енглеској налазе се на увратинама засађена дрва појединце ил у гомили, која особито тици служи, да се гњезди. Додуше земљоделцу је не угодно подизање дрва на њиви ал кад помисли каква би била корист отуд но усев онда нека не разлаћа. Осим тога она су дрва на лепоту лепа видити; а слатко је у њином ладу на припеци одморити се. Добро би било по њива овде онде мотке са пречагом горе побости на које би ране чавке и друге тице седати и њиву боље разгледати могле. Особито у године, кад мишеви нагрну ваља то чинити. Сваки се може сам осведочити, како тице онде непрестано седе, вребају и на мишеве залећу се. За ситну тицу добро је но обалама жбунове засађивати, да се гњезди тамо. Учитељима и општинским старешинама препоручује се, да што строжије раскалашној деци забране дирати у она гњезда и тичице плашити. Зими, кад дебео снег све покрије и нагони ове бедне тичице, да гомилама гладне и озебле потраже у селима, варошима и људским становима себи станка, нетреба их гонити и одбијати већ гостински примати и наранити. оне ће то на лето стоструко платити.

Још нека се земљоделац стара, да му њива снажан, здрав усев понесе, јер таки усев неће се лако подати црвима, ма да га и нагризу; онај слабији и крхљавији не само што пре подлегне и угине, него и гад на њега волније иђи него на снажан и здрав. Зато је нужно одабрати најбоље зрно за сејање, а не ма какво; свака врста ране да добије земљу, која јој годи; њива нека је ваљано уређена

узорана и нагнојена. Тим ће усев јаче потерати и здравији бити. Не ваља на њиви ни близу ње поново сејати исти усев ако је на њој год овладао, јер тиме се множи.

Најпосле добро уређена пољска полиција — чуварн, јесу велика потпора за усеве. Ту је нужна законска уредба, јер поједини људи немогу ништа учинити сами кад напре напаст на целу земљу и атар. Власти нека наређе, да се у годинама, кад кокице — мајске бубе Maikäfer — највише излетати стану, на њих хајка дигне и тако тамане и убијају. Ваља наредити да се њихова гусеницама уништавају, мешеви хајком требе. То не преди ништа што ће један или други своју земљу требати, кад читаве општине заједнички треблење предусму, тек онда може бити од користи. У Француској се законом казни са 5 франака онај, ком своје воћке од гусеница не истреби У Немачкој су у неким окрузима Алтмарка једну погану растињу — Wuherblume, — која је усевима шкодила, тако истребили, што је сваки газда морао платити за сваки струк ком се на његовој њиви нађе. Сад тамо нема ни трага ни гласа том корову, а био је тако овладао, да су се забринули. шта ће и како ће с њим? То важи и за сваку невољу која земљом влада: поједини човек неможе сам учинити ништа, док се сви не сложе и заједнички не одупру невољи.

ИЗВЕШТАЈ УПРАВЕ СРПСКИХ НАРОДНИХ ФОНДОВА

о стању фондова и фундација, стојећих под њеним руковањем, за годину 1874.

(Наставак.)

V. СТИПЕНДИЈСКИ ФОНД САВЕ ТЕКЕЛИЈЕ

А., Примање.

	у обвезницама фор. н.	у готову фор. н.
На крају 1873 г. ост. је и то:		
а.) у готову		7.952·30
б.) у растер. 44.635·50		
в.) у пр. обв. 276.755·—	321.390·50	
Од враћене главнине . .		10.100
„ камате	1.050	14.797·61
„ камате на камату . .		96·52
Зајам (вид. издав. бр. 3.)	26 900	
Сума примања	349.340·50	32·946·43

Б., Издавање.

На стипендије		1.666·17
„ порез		1.512·35
„ зајам		27.950
Врађ. глав. (вид. пр. бр 2.)	10.100	
Исправ. по примет. на рач.	12.000	
Кад се одбије од прим. са	349.340·50	32946·43
Остаје на крају 1874. и то:		
у готову		1.817·91
у растерет. 45.685.50		
у пр. обвез. 281.555·—	327.240·50	

VI. СТИПЕНДИЈСКИ ФОНД МИТРОП. ПУТНИКА.

А., Примање.

На крају 1873. остало: а.) у готову .		320·13⁸/₉
б.) у др. обвез. 6.000·—		
в.) у пр. обвез. 9.885·—	15.885	
Од враћенс главнине		1.260
„ камате		956·39
„ камате на камату		15·91
Сума примања	15.885	2.557·43⁸/₉

	у обвезницама фор. н.	у готову фор. н.
Б., Издавање		
На стипендије		800
„ порез		47·67
Враћена главнина . . .	1.260	
Сума издавања са	1.260	847·67
Кад се одбије од прим. са	15.885	2.552·43⁸/₉
Остаје на крају 1875 и то:		
у готову		1.704·76⁴/₉
у обвезницама једин. држ дуга . . 6.000·—		
у прив. обвезн. 8.625.—	14.625	

VII. СТИПЕНДИЈСКИ ФОНД АРХИМ. ЗЕЛИЋА.

А., Примање.

На крају 1873. остало: а.) у готову .		374·29⁸/₉
б.) у растер. 1.176.—		
в.) у пр. об. 18.500·—	19·676	
Од камата		439·30
„ камата на камату		5.97
Сума примања	19.676	819.54⁸/₉

Б., Издавање.

На стипендије		600
„ порез		94·77
Сума издавања са		694.77
Кад се одбије од прим. са	19.676	819·54⁸/₉
Остаје на крају 1874. и то: а.) у готову		124·77⁸/₉
б.) у растер. 1.176·—		
в.) у пр. об. 18.500·—	19.676	

VIII. СТИПЕНДИЈСКИ ФОНД ПЕТРА БОЖИЋА.

А., Примање.

На крају 1873. остало: а. у готову . .		717·99⁸/₉
б.) у обвез. једин. држав.		

	у обвезницама фор. н.	у готову фор. н.
дуга . . 8.000.—		
в.) у прив. об. 5.450.—	13.450	
Од камата		476
Сума примања	13 450	1.193 99⅔

Б., Издавање.

На стипендије	105
Сума издавања са	105
Кад се одбије од прим. са	1 193.99⅔
Остаје на крају 1874. а.) у готову . . .	1.088 99⅔
б. у обв. једин. држ. дуга 8.000	
в. у привит. обвезницама 5.450	

IX. СТИПЕНДИЈСКИ ФОНД ЂЕСТОРА ДИМИТРИЈЕВИЋА.

А.. Примање.

	у обвезницама фор. н.	у готову фор. н.
На крају 1873. остало:		
а.) у готову . . .		297.63⅔
б) у др. и друг. напир.	13.037·25⅔	
в.) у приват. обвезницама	32.410	
Од камата		1.072·68
„ дивиденде		1.147
Исправци по примедбама на рачуне .		4·50
Сума примања	45.447·25⅔	2.521·81⅔

Б., Издавање.

На стипендије	1.650
„ порез	173·84
На поштарину	2
Сума издавања са	1.825·84⅔

	у обвезницама фор. н.	у готову фор. н.
Кад одбије од примања са	45.445·25⅔	2.525.81⅔
Остаје на крају 1874: а.) у готову .		695·96⅔
б.) у држав. и друг. пап.	13 027 25⅔	
в.) у пр. об.	32.410 —	45 447·25⅔

X. СТИПЕНДИЈСКИ ФОНД МИХАЈЛА ЈАЊИЋА.

А.) Примање.

На крају 1873. остало: а.) у готову .		295 36
б.) у др. об.	9.125·50	
в.) у пр. об.	10.115.52⅔ 19.241· 2⅔	
од камата		1.163·78
Конвертирање државних папира (добивени нови за старе) .	110	
Сума примања	19.351· 2⅔	1·459·14

Б.) Издавање.

На стипендије		495·73
„ порез и друге пристојбе		32.72
Конвертирање државних папира (дати ови за оне под бр. 3 примања . .		115·50
Сума издавања са	115.50	528.45
Кад се одбије од прим са	19.351 2⅔	1.459.14
Остаје на крају 1874. и то:		
а.) у готову		930.69
б) у др. об. 9120·—		
в.) у пр. об. 10.115·52	19.235·52⅔	

БЕЛЕШКЕ.

Бурад од артије. У Вашингтону у Америци праве се од артије бурад у којима се држи и разазниље шећер, воће, креч, брашно и. т. д. Бурад та праве се од дебеле артије, која се слепи и притисне тако да очврсне као дрво. Бурад се праве округла као цилиндери те су с тога згоднија за товар; јер мање места заваћају. Лакша су у полак од дрвених буради, а јача и трајашнија и у 20 процената јеэтинија од ових. Папир се прави од сламе и тако поред друге користи долази и та, те ће од сада слама своју цену имати.

Платно од перја. У Лондону у Енглеској изумели су, да од паперја живинског (од меканог перја) од кокоши патке, гуске и т. д. ткаду платно. Платно је то много лакше и топлије од вуне, да се лако рољати, да се свакојако бојадисати и непропушта воду.

Који је кромпир најбољи за сеање? Доказано је, да крупно семе и крупан кромпир даје, боље је садити од крупног кромпира окрајце (исечену парчад) него средан кромпир цео. Кад се измери тај исечен кромпир и узме толико исто средњег кромпира и једно и друго посеје се, онда ће се свако уверити, да и парчад од крупног кромпира много више плода дају, него цели средњи кромпири.

По овоме дакле јасно је. да што је крупнији семе, да је крупнији кромпир.

ДОПИСИ „ГЛАСА НАРОДА.“

У. И-ић. Стара Паланка. По обећању пристављам:

Сећам се, да је епархијски школски одбор још овом лане, позвао општину нашу да отвори нефторну школу. Неби згорег било да баш и ми матери људи у школу идемо, а камо ли још, да своју деци одузмемо средства за образовање, то је доста жалосно! Каква су данас времена, ако таки останемо, неће мо моћи ни мирно умрети. На последњем часу, кад се са овим светом прашгали будемо, сетиће мо се наших недела. ал ће онда касно бити. Зар један од нас претресао је кости својих родитеља у гробу, не захваљујући им, што се нису о нашем образовању роди-

тељски старали. Сваки од родитеља носи из себи одговорност за своју децу. Тешко сваком оном детету, кога је природа немарним родитељима подарила!

На кућевном образовању детета, основа се свако даље образовање, с тога су дужни родитељи децу своју, док су још мала и за школу неспособна, прво кућевно здраво образовати, дечице старати се. Ни да деца редовно школу похађају и прилежне уче. Кад деца по школској уредби од школе решена су, дакле кад 12-ту годину наврше, пошто су 6 година школу похађали, нужно је да 15-те год. повторну школу да посећују, на равно у дане недеље и празничне, кад родитељи њихови зарад непотребују их, јер на тај начин, неће деца заборавити оно, што су до 12-те године у школи научили, а предпостављени, да субер у школи писати и читати течне научили, што ће им касније као одразима за средство служити, да себи знања и науке из књига и разних листова црпети могу, и тим начином само, моћи ће мо себе научно развити, а кад то буде, по себи се разуме, биће ће мо и напати. Тада моћи ће мо отворено против сваке неправде, која нам се од других народности напоси, са успехом борити се. Без поеторне школе ни она свакидашња готово ништа не вреди. Надамо се да ће господа учитељи на поеторну школу звузети, те ћемо онда рећи да колико су себи пријатељ, да су толико и школи. Школско одбор нека нак чини своју дужност, нека нази да деца у школу иду, иначе ћемо и против њега окомити перо. Но опет с допуштењем наставићемо о другом чему.

Т Р Г О В И Н А.

У Пешти 26 пр. продавала се цол. цента пшенице од 90 фун. но 5 ф. 40, а но 87 фун. за 5 фор. Јечам 72 фун. 2 ф 65. н. Кукуруз 3 ф 14. Цол. Цен. 3 ф 50 фун. 2 ф 24. н. Репица за Августт Септ. 10 ф. 25. н. У Араду 20 пр. м. 88 фун. пшенице продавано по 4 ф 50 Јечам 72 фун. 2 ф 50 н. Кукуруза 86 фун по 2 ф 70 н. Отуда пишу да је у читавој околини усев добар. Репица банатској слабо је нацвилала надежда. Из Баје јављају да је таме лепа топла киша падала али због доцније хладноће да усев споро прти. Таме је Цол. Цен. пшенице 4 ф 40-45 н. Кукуруза 2 ф 65 н. Јечма 70 фун. 2 ф 45 н. У Старој Кањижи туже се такође на хладноћу а прошле седнице беше и мраз. Усев зимски добро стоји, а пролећни дивота. И кукуруз је нигде лепе. У Бечу од 19 до 26 априла. Памучна цена се није намењала. Жетни продавали је по 19 ф 50 н Шпиритус од ране или кромпира (30-33 града) по граду 43 н. Очишћен (37 града) по граду 47. н. Шљивовица, на акоп 20-22 града 22-34 н. Вуна слабо је продавала Шећера мало је прошле по 18½.

ПОДЛИСТАК.

ЈЕДАН ГЛАС ИЗ ТАВНИЦЕ.

од попа А.

V.

Глас умуче за неко време; па онда опет поче:

Како је на пољу све мирно, све тихо. У сред те тишине, нешто у проласку као узбуђује оштро ухо; је ли глас то, или је сан од каквога гласа?

И док се цео свет увија у шарене снове и у њих се ућуткава, у мени се ноћње да буди успомена на она времена, која прохујаше поред мене у неврат.

Како је свет био леп тада и весео! Како је жива и мила и чиста била радост у детета што је често седело поред мирисног цвета у присоји од дрвета ил шипарага, ослушкујући трепетање узбуђеног лисја, гледајући цветне стабљике како се повијају и подижу по ветру, или је лутало по веселим шумарцима, или је јурило из све силе опруженом десницом у напред да ухвати шарени лептир, који је пред њим враголасто лепрнао!

Нити је тада било жалости за прошлошћу, ни бриге за будућност, понекад само што би се свео по какав лаган облачак, који се на први дах растурао. Сећаш ли се, сејо моја, како смо јутром трчкарали по росној трави, сећаш ли се наших игара по шуми, сећаш ли се оних тичијих гнездашца, за која си ме са склопљеним рукама и скоро кроз плач молила, да их не дирам, сећајући ме јадне мајке голуждравца и туге њене, када би их ја однео?

И дани и године протицаше, и повучена сама у себе, оборена тугом и миљем непознатим, душа, рашири своја тајанствена крила, очима ми се указа нов свет, дотле невиђен.

И након нежних снова, након сневања и маштања младићскога. наступише озбиљније дужности човекове, наступи велика, света борба где је пасти значило победити, где је умрети значило ускрснути.

И они падоше и они победише, они које гледах како их танад обара или кукавички мач за земљу прикива.

И падоше, и победише они, који шапћући гласом сломљеним помињаше име отачбине, који умираше након тешких мучења на слами у тавницама.

Победна, славна чето јуначка, ти си сада близу мене, и говориш ми: Чујеш ли братац, старе мученике који нас с висине зову? Крунисани сјајем они прелазе, посланици балканска, из једнога краја на други, певајући победну песму будућности.

Врлине њихове, хватају корена у срцу народном, и његово куцање постаје брже, а земља и небо дркће, светови сјактајући у безконачности говоре један другоме: Страшни ће суд правде божије да се одноче; јесте ли осетили где прохуја дах господа бога?

Глас умуче на ново, као да се прелио у једанпут у тишину. На онда, наједан пут подиже се из нова, разлежући се на далеко:

Они су оковали тело, али се душа смеје, она је слободна!

VI.

Господе, твоја су наређења недокучна. Ко је проникао дубину твоје правде и бездану твоје мудрости?

Твоја мудрост има скривених тајана на дну вечне светлости која те осијава унутрашње, а најузвишенији међу твојим створовима налични на малу тичицу која скакуће на обали безкрајнога мора.

На опет Господе, допусти у доброти својој и милости као отац благи, допусти слуги твоме да те замоли, да му разгониш сумњу, која га мучи и да утолиш болу која, му је на души.

Након страшних дана, након бесног олуја, земља опет озелени, дрва се заодене листом и цветом, надање је бујало свуда. Одасвуд чуле су се речи: Ви који патите, убришите сузе, извор ће им ево неће пресушити. Зар ми нисмо? Када жетва дође нико у вече неће поћи дома празном руком ни жалостан.

Отачбина велика и силна подиће у вис главу, коју су толико понижавали: закон ће бити највећи господар, а слобода ће процветати на све стране.

Господе, је ли то све речено било?

Али твоја је воља била друго . . . . . .

. . . . . .

Господе, ето што ме буни, и што буни и многе друге. Народи се погледају у чуду, и питају се где је правда твоја, где твоје провиђење?

Нека се запитају боље јесу ли били, јесу ли спремни били готови да прихвате добро која жеље а које ја за њих справљам.

Шта је право? Знају ли то они? А знају ли они шта је то дужност? Имају ли они појма у себи о томе? Они хоће слободу, а незнају да је слобода заборав на самога себе, да је слобода братинство; да је слобода љубав. Не, нужно им је било још и то искушење . . . . . .

. . . . . .

Чедо времена, теби је све дуго: иди и кажу народу ово шта си сада чуо.

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

На граници црногорској поздравио је председник сената Цара аустријскога и војска црногорска чинила је параду, која се цару допала. Важно је да је код Доганла које је место познато из бомбешког устанка један старац од 80 година поклонио се цару у име народа и рекао да ће сваћа на цара свог пријати и његове заповести слушати пошто је наместник Родић у име царево одговорио да им цар оправдава што су се за часак заборавили били и да се нада да Бокези одсада неће заборављати веру, коју преко тога старца Цару дадоше.

— Од 1. јуна о. г. хрватској жандармерија задаваће мађарски хонведски министар.

— У Грчкој промењало се 27. пр. м. министарство, и склопљено је ново из чланова народне странке. Трикупи је председник.

— У Шпанији рат те рат. Сад се опет јавља да је мадритска влада наредила да се рат што жешће и озбиљније продужи.

— Цар руски пријело је 28. пр. м. у Берлин. цар је носио пруску и Вилем руску униформу. Цара је дочекао кнез Горчаков и обојца су била тај дан код кнеза Бизмарка у походу.

— Из Цариграда јавља се да је неки Константин есенди одпутовао у Црну-Гору, да се једном српи распра због подгоричког пољз.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Црногорски кнез Никола) добио је од нашега Цара орден Св. Стевана и наименован је за господара регимента 29. гренадира Туна, која се регимента из Бечкеречког среза попуњује.

(Педесето-годишњица једног славача) У недељу 5. о. м славиће славачи у Новоме Саду педесет година од како је Кајетан Фихт, који ни је друг, славачем постао.

(Пострадалима од ватре) која се у Мељкуту 11. пр. м десила којом је приликом изгорело 60 кућа, даровао је барон Рухић 400 ф. а вр. и осим тога првих дана надзорство је многе ранем.

(Шопронски институт за сироте ћери официрске) укинуће се, што је министар хтео да се у њему и мађарски учи па се официри боје, да се иде за тим, да се институт помађари.

(Само ко мађарски зна) може бити чиновник код железница и на поштама, тако наређују министри мађарски. Ма којим језиком да нашеш железничким и поштанским званицима, они ти мађарски морају одговарати.

(Конференције бирачка ријечког изборног среза). У Гари била је 27. пр. о. м. конференција бирача на којој беху бирачи из читава среза осим из Сталишића и ту је слекила се левичарска странка са бив. државом, изјавила повереље влади и позвала г. Павла Шошишића, да и на даље тај срез заступа.

(Ради грађења крајишке железнице) отишле су депутације из свију регимената и варошаца крајишничких Цару у Фијуму да га моле, да нареди да се то грађења што пре одпочне.

(Напада у јашеву). 20. априла одјашио је неки Павле Салаи из Пеште у Париз камо мисли стићи 11. марта у јутру давше за 15 дана.

РЕД ПЛОВИДБЕ.

ПУТНИЧКИХ ПАРОБРОДА ИЗ НОВ. САДА ОД 12. МАРТА 1875.

У Земун и Београд: уторником и петком 7 сати у јутро.

У Тител Земун, Београд и Оршаву: уторком и петом око поноћи.

У Пешту: понедељником и петком у 6 сати у јутро, а недељом, средом четвртком и суботом после пола 11 сати пре подне.

Долазак лађи у Н. Сад: Из **Пеште** уторником, четвртком, петком и недељом у 7 сати у јутре, а уторком и петком око поноћи.

Из Земуна средом, и суботом у пола 11 сати преподне.

Из Оршаве: понедељником, и петком око 1 сата у јутро.

У Новом Саду 12. марта 1875.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Паита Поповић**.

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875. год.

БРОЈ 19. У НОВОМЕ САДУ, 9. МАЈА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништ ву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 4 фор
на по године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ. ЦЕНИК СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

КАКО БИ СЕ ПОМОГЛО НАШИМ ЗАНАТЛИЈАМА?

У Новом Саду постоји од више година занатлијска задруга. Таких задруга има и у другим варошима. Цел је задругама напредак занатима. Но како стојимо са тим напредком? Нећемо да нам се рекне, да сваки час потежемо реч: што је наше то је лоше. рећићемо просто наши занати стоје као и у другог света. а задруге занатлијске српске, као и немачке и т. д. Ердељ је благословен бројем занатлија. тамо је пуно занатлијских задруга и ево сами тамошњи Немци кажу да су њихове задруге понајвише или баш сасвим места за забаву. Живота права, вољна рада око напретка друштвена тамо нема. Тек у последње време покренули су се Немци занатлије и занатлијска задруга у Сибињу стала је за тим да дозна шта сметa занатима. Она је тога ради заискала од свију занатлијских задруга. од појединих вештих занатлија и с друге стране, да кажу шта мисле, шта сметa занату и како би му се помогло. Те исказе, састављала је сибињска занатлијска задруга у 11 тачака и ми ћемо их у овоме листу навести и претрести.

Прва тачка вели да занатима сметају „многи вашари, који су у последње време као печурке ницикли". То што је у Ердељу, то је и код нас. Вашари се траже сада већ не ради потребе, колико да се вади цик. да се једно село другима фалити може ја имам вашара ти немаш.

Вашари су били кадгод добро по народ, који купује, а сад су зло и по њега и по оног, који продаје. Вашари су некада с тога уведени, што су тада цунфтови, цехови и трговачке гремије могле своју робу продавати како су они хтели јер није било натицања. Мајстор, који је у цеху смео је само радити, па ако нећеш од њега купити на другом месту не можеш.

За то је онда вашар добар био, онда се више мајстора искупило на се натицало, ко ће јефтиније. Сада када је сваки бавo мајстор, када се не пита де си учио него преди ли то што, што си израдио, сада када у сваком сеоцету има дућана са робом и ситнаријом, сада де свако место скоро има своју пијачу, сада де тако рећи можеш на сваком њиову пазар правити, сада су чести вашари убиство и по кућне и по продавце. Занатлија чује да је вашар нада га наговори да иде, оде. и кад се врати, а он ни толико зарадио није, да кола плати.

Вашара има толико да у околини једнога места тако рећи сваке недеље по један вашар има, па камо још пијаце и славе. Прошле недеље купио је наш сељак што му треба за кућу, али вашар је ето баш у селу до његовога. нема ни по сахата да зашто да иде, нађе ма каква изговора, жали му једна мотика, жени једна марама, то кошта педесет новчића и он оде и изгуби дан, који га кошта са женом и колма пет форината. Занатлију није помогао а себи је штету направио. Него ко добро пролази на тим вашарима? Бирџуји. Онде је добро кише се де се свира и пева, а је ли ко видио, да је когод под шатром трговачком или занатлијском заспевао? Није. али ако и није видио да ко плаче. али је могао видити, де су у много га занатлије очи пуне, као што је пун низак облак, или ако и ненада киша под многом асуром занатлијском а оно грми, па и пуца често. Пуцају деца шегртова који се лако замери мајстору ослобођеном због крађавог пазара.

Та није ни чудо. сам себе бије по памети, што дође, те у другу оде и сам да се разгали и потроши и оно што је заслужио. И коме и опет боље него бирташу, а како бирташи арендатору плаћају, то тек овај нева на вашару. Они арендатори су и узрок што толико вашара има. Не пита се је ли вашар добро по народ, него да се повећа само доходак општински, која добије право да вашар држи. Кад би се укинуло то да се општини за точење пића и сечу меса и т. д. плаћа онда би гомилама вашари престали и остали би само они, који су од праве потребе, те су од користи купцу и продавцу.

Друга тачка каже, да занат убија „големи порез." Истина је, да је према земљи на занат големи порез ударен. али на сабору у Пешти тамо су већином спахије и богаташи, који су сву земљу заватили по ми смо криви, који их бирамо и тамо шиљемо. За што да на сабору и занатлија нема. Од њих четир стотине на сабору три стотине буте на то би могле и занатлије и само би онда устале, кад се хоће већи порез на њих да навали, као што и та „немца" проговоре, кад се на њих већи данак меће.

Трећа је тачка, у којој се занатлије туже на солдачину, те веле не могу да се ученици занатлијски због тога ваљано науче, но то не може другојачије да буде, солдачина је за сада добро распоређена свако мора солдат бити, па кад је солдат пази се како би што мање солдатовао ту се често допушта даје, одпушта се и пре 3 године, допушта се да буде једногодишњи својевољац и т. д.

Четврта је вели се сметња напредку заната „храбре жетве последњих година.“ Кад наор нема ни мајстор нема, то је сушта истина, јер наше занатлије оне су особито сада, како су и трговци постали мајстори, те цинела можеш у трговца купити, а кад год је тражити у трговца цинела значило, тражити на крушки грожђа, упућени само на паоре и себи равне, пошто они који држе себе за нешто више, купују ствари које долазе од горе. Но ту човек није кадар ништа учинити, то стоји до божије воље.

(Наставиће се.)

НЕШТО ИЗ НАУКЕ О ВРЕМЕНУ.

X Наш положај према променљивости времена.

Гледали смо досад да преставимо колико је могуће јасније, зашто је код нас време тако непостојано, да се не може напред израчунати. То долази отуда, што топлија ваздушна струја, која горе јури од полутара обрту, у нашим пределима не тече више онако високо над хладном струјом, већ се спушта и тече поред ње или се с њом судара. Ту врло често настаје борба између хладније и топлије струје. У лето, таке се борбе дешавају понајчешће. Небо је чешће ведро, сунце сија јасно каво само може бити, и у хладовини опоравља нас тих и свеж поветарац, који одржава небо ведро и чисто, и неда никаком облачку да се на њему појави. Тада на једанпут настане мајина, нема даље ветра. Онда богме и у хладу осећамо тешку врућину. Дрва стоје право као свећа, ни листић се на њима не креће. Та савршена тишина, та мајина постаје све досаднија и несносија. Тада се обично говори о варљивоме миру, што претходи олуји, и свака гледа да је спреман дочека, — и заиста, не потраје дуго, а већ се подигне противан ветар, прашина по улицама врти се у виюру, издиже у висину и прави читаве облаке. На један пут ето облака, дрва се стресају, лишће трепери и шушти, и пре но што се човек и не нада ето холује и жестоке кише, која вреду земљу брзо раохлади.

Одкуд дође та непогода, и одкуда она мајина која јој предходаше, и онај вихор који затим би?

Све то дође отуд, што су се у нашем пределу сусреле две ваздушне струје, које су дуго облазиле једна другу. У тај мах навале оне једна на другу с једнаком снагом, тако, да се донекле држе у шкрипу међу собом, и тада се појављује она тишина или мајина. Али та равнотежа не траје дуго; једна или друга струја најпосле надвлада, оне јуре једна преко друге, терају прашину у ковитлац и дрва крећу из корена. Хладна ваздушна струја гради облаке из водене паре топлије струје, а после их претвара у кишу. Киша на једанпут ослобођава топлоту, којом приликом следују електрички појави, муње с грмљавином и громовима. И така непогода траје дотле, док једна или друга страна не задобије победу, за чим обично иде постојаније време.

Осим ових сударајућих се ваздушних струја, које долазе с југа и са севера, има још нешто са чега је врме у нашим пределима непостојано а на име то, што је наше суседство на истоку и на западу сасвим различних и противних особина.

На истоку нам је грдна сувоземна просторија азијска; на западу опет велика водена пустиња, Атлантски океан с отоками, средземним и јадранским морем. Ми знамо већ, да је онај ваздух пун водене паре, који прелази преко воде, док је онај ваздух сразмерно сух који прелази преко безводних предела. Влажан ваздух има доста топлоте у себи, сухи је напротив хладан, и ваздух, тежећи за равнотежом гледа да се изравна. А како ми живимо некако у средини, то код нас долази час један, час други, па је с тога врло тешко одређивати време у напред.

VI. Тешкоћа и могућност предсказивања времена.

Почем смо сад изложили стална правила за време и почем смо показали, како је тешко у нашој страни света то време прорачунати напред, хоћемо сад мало из ближе да познамо те тешкоће, а у исто доба да кажемо и лакше путове, којима је се досад ишло у испитивању у науци о времену.

Тешкоћа за израчунавање времена у извесноме месту лежи у томе, што се време никад онде не појављује, где му је и постанак. Тако на примјер, јутрошње време каке вароши није следство стања, у коме је данас ваздух те вароши, јер се ваздух непрестано креће и у струјама јури преко варошца села и пространих земаља. Ми немамо никакво поуздано средство да сазнамо, одкуда ће сутра ветар духнути. Ми знамо само то, да у исти мах јуре којекуда ваздушне струје на све стране. Од обрта хладна ваздушна струја, од полутара пак топла, од мора са запада влажна, а са азијске сухоћесне просторије од истока сува. У један исти мах непрестано раде, и зависе од околности које су од нас овде врло далеко. Кад би хтели из данашњега времена каквога места, да закључимо како ће сутрашње бити, ваљало

би нам једним погледом да прегледамо просторију од неколико стотина сахата у наоколо. То ће рећи, ваљало би нам пре израчунати, какво је данас време око тога извесног места на неколико стотина сахата у наоколо, ваљало би нам сазнати правце свих ветрова, који владају на тој великој просторији, сазнати њихову јачину, после тога, колико влаге има у њима, с каквом брзином јуре, па тек би онда могли сести да рачунамо, с каком ће нас брзином посетити једно или друго време, с каквим ће појавама у извесном месту у свези бити судар две или више ваздушних струја, и услед тога какво ће се време десити.

Отуда је време према данашњем стању науке тек предмет испитивања појединих појава, који постоје, а не пречмет предсказивања будућих појава. Наравно има ту и правила вероватноће. Ако с почетка код нас зима буде блага, т. ј. ако владају југозападни ветрови и киша пада час и у јануару, онда је врло вероватно, да ће равнотежа наступити струјом северо-источног ветра с краја зиме. С тога се с правом вели, да зелен божић, доноси бео ускрс; али и то ни је баш поуздано правило, јер изравнање може се збити брже и раније јаким холујима, или лакше и доцније блажијим ваздушним струјама.

Тек кад би се тако уредило, да се станице за посматрање времена зграде по целој сухоземној Европи, и да се повежу телеграфским жицама — мисао, која нам изгледа огромна, али која ће нашој деци по свој прилици изгледати сасвим природна и проста, — тек тада би могли у извесноме месту добити вести са свих станица, како стоје ваздушне струје. Тада би се на сваком месту са справама тачно измерила јачина ваздушне струје, топлота, влажност и тежина њена. Тада би се могло израчунати, које ће се струје сударити и где, како ће дејство имати, и — новине би у недељу могле изаћи с прилично тачним подацима о томе. да ли кад се поће у шетњу, ваља понети врскапут или не, да ли ваља понети кишобран или сунцобран

Али то не би било од важности само за недељу и шетњу, већ као и сви нови проналасци ове, телеграфском жицом свезане станице времена донеле би велики благосов на све гране живота [1]. Нашим ће унуцима тешко бити да појме, како смо могли живети, без таких справа, које ће њима тако просто и природно изгледати, као нама данас гвоздени путови и телеграфи, о којима наши ђедови нису ни чути хтели. као о каким сањаријама или опсенама.

[1] У Енглеској су се подигли постројаји за такве станице поред морских обала, и њој су следовале и друге земље такође на обалама. Помоћу телеграфских извештаја о времену, из многих обалских и сухоземских станица прорачунавају се напред холује које иду на се то, као и правци тих холуја спомињени свима пристаништима. Још се и сад труде да сазнају што више искуства у овој струци, јако важној за пловидбу.

(Наставиће се.)

ИЗВЕШТАЈ УПРАВЕ СРПСКИХ НАРОДНИХ ФОНДОВА

о стању фондова и фундација, стојећих под њеним руковањем, за годину 1874.

(Свршетак.)

XI. СТИПЕНДИЈСКИ ФОНД ГАВРИЛА АДАМОВИЋА.

А.) Примање.

	у обвезницама фор. н.	у готову фор. н.
На крају 1873. остало: а.) у готову и у приватним обвезницама	28·000	5.418 33
Од камата		635·95
„ камату на камату		29· 7
Зајам (в. издавање бр. 2.)	2.100	
Сума примања	30.100	6.083·35

Б., Издавање.

На стипендије	1.875
Зајам	2.100
Сума издавања са	3.975
Кад се одбије од прим. са	30.100
6.083
Остаје на крају 1874 . .	30.100
2 108.35

XII. ФОНД ЗА ПОДИЗАЊЕ СПОМЕНИКА АРХИМАНДРИТУ РАЈИЋУ.

А.. Примање.

На крају 1873. остало . .	1·750	194·86½
Од камата		98·25
Сума примања и ост. коњем	1·750	293·11½

XIII. МАНАСТИРСКИ ФОНД.

А.) Примање.

	у обвезницама фор. н.	у готову фор. н.
На темељу највишег рескрипта од 10. августа 1868. V. А.) §. 6. и одлуста високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе од 9. октобра 1873. № 27.786 придодаје се овоме фонду сав на крају 1874. заостављи иметак и то:		
Депозита сремских манастира за дато у г. 1793—90 г. сребро злато и са	17.770	495·14½
Депозита разних манастира и цркава за дато у год. 1910. вис. сребро и злато са у. об	5.984·54	
у готову	688·80.	
Даље преносе се из клерикалног фонда год 1871 и 72 као приход од манастира на прответне цели уштавши 12 000 ф. у овај фонд у половини са 6.000.		

Нова примања.

Од камата	989·39
„ камата на камату	8·21
„ прихода манастирских	105 67
„ зајам (в. издав. бр. 1.) .	300 7/.
Сума примања	24,054·54 8.287·22

	У обвезницама фор. н.	У готову фор. н.
Б.) Издавање.		
На зајам		309
Сума издавања са .		309
Кад се одбије од прим. са	24.054·54	8.277·22
Остаје на крају 1874 и то:		
у готову		7 987·22
у држ. обв.	12.354.54	
у приват.	11·700.— 24.054·54	

XIV. ЈЕРАРХИЈСКИ ФОНД.

А.) Примање у години 1869—74.

Од аренде залишних парохијских сесија	15.132·96
Од продатих земаља за железницу . .	79.
Од каушија при арендовању земаља . .	279·70
Од камата	1.436·1
Од разничности	8·28
Од враћене главнине	14.265·94
Зајам (в. изд. бр. 6.) .	24.266·94
Сума примања	24.265·94 31.201·89

Б.) Издавање.

На порез, еквивалент и др.		770·53
„ дневнице и путне трошкове комисијама при арендовању земље		99·
„ потпору свештенству		415
„ накнаду удовицама свештеничким из аренде за земљу њима на уживавање припадајућу поштарину		65
На зајам		24.265·94
Враћ. глав. (в. пр. бр. 5.)	14.265 94	
Сума издавања са	14.365·94	25.587·12
Кад се одбије од прим. са	24.265·94	31.201.89
Остаје на крају 1874 . .	10.000—	5.614·76

XV. ФОНД АРХИ-ЕПИСКОПА РАЈАЧИЋА ЗА МАНАСТИР ЗЛАТИЦУ.

А.) Примање.

	У обвезницама фор. н.	У готову фор. н.
Легат архиепископа Рајачића састојећи се из 800 фор. конв. нов или		840.—
Од овога одбијена превозна пристојба и чуварина са		88.72½
Остало на крају 1874 .		751·27½

XVI. РАЧУН САБОРСКИХ ТРОШКОВА.

А.) Дуг.

За сабор од године 1861.	7.420·70
„ „ „ „ „	12.455.39
За исти сабор на Романе спадајући део .	1 046 —
„ сабор од год. 1865	25.419·96
„ исти сабор на Романе спадајући део .	3.804—
„ сабор од год. 1869.	16.365·69
„ „ „ „ 1870.	41.643.65
„ „ „ „ 1871.	32.965.80
„ „ „ „ 1872.	6.453.19
„ „ „ „ 1874.	31.937 56
Сума дуга	179.511. 3

Б.) Одплата.

На одплату дуга ушло је до краја године свега	12.656·73
Сума одплате	12 656·73
Кад се одбије сума дуга са	179 511· 3
Остаје крајем 1874. на дугу	166.854·30

Примедба. На дугу заостали саборски трошкови стоје под готовином фондова.

Б Е Л Е Ш К Е.

(Десет заповести за економе). Гласовити талијански економски писац професор Кантони. издао је ових дана „десет економски заповести", које свакако вреде, да их и мањи наши економи упамте и уваже. Оне овако гласе: 1. Не купуј никада земље за туђ, (узајмљени) новац; боље мање, ал нека је твоја. 2. Не радуј се ниским ценама производа, ма се и не тицали управо економије; 3. С мало новца не улази у велику економију; у таковом случају боље буди закупник него ли веледоседник. 4. Докле можеш, ради земљу властитом снагом. 5. Немој задати ништа ван оно без чега не можеш бити. 6. Љуби радну људску руку, но де и када можеш ради машином, јер је тај рад бржи и јефтинији. 7. Купујућ поље или ливаде, бирај такове, на које можеш напуштати воду. 8. Држи само такову марву, која је згодна за твоје поље те је према околностима твоје околице; најбоље се изплаћује мало блага ал да је добро рађено. 9. Не упуштај се у много разних економских послова, но онога се држи, што ти се изплаћује, ко премногo граби ништа добро не стисне. 10. Чувај се кварења својих економских плодова као злога духа; јер ћеш једну добит што си је преваром стекао, платити штетом по хиљаду пута, која ће ти доћи с неповерења.

Болести које човек од псета добива. Исето је поред свега добра, што човек од њега има и најопаснија животиња по човека, а особито по марву, која прежива, јер у њему има највише паразита, који прелазе на човека и марву. Паразит зове се оно створење, које не може само од себе да постоји него поред другог, реч је та грчка и значи поред

другог живити. Тако крља живи на марвинчету, глива расте на дрвету, глиста у утроби! У псету има највише глиста, нарочито оних што се зову плоснасте (баидвурм). Марвинче нарочито говече добије те глисте од паса и често од тога угине. Човек дететом најчешће тих глиста добије. Глисте те распростру се по читавом телу. У Немачкој има највише тота паразита и преживара па и у људи нарочито у Тирањској. За Исландију више Енглеске, вели, да је то онде обична болест код људи и домаће им животиње, јер од 64.000 становника пате од те несреће њих 10.000. Од те глисте излегу се неки црвићи, који кад доспу у плућа онда за пет година нема тога у кога су.

Овој се болести незна за лек. Неостаје друго него чувати се да се не добије. Стога би требало својски настојати, да се великим порезом што већма умали број непотребних паса. А оне који нам требају, морамо бар двапред преко године од глиста чистити, у пролеће и јесен, зато је најбољи тако звани „кусо“ (цвет од brayerae anthelminticae). За великог се паса узима обично један два лота, те се даје болесном псету: или у води, или се с брашном и медом помеша и направи пилула. После неколико сахата даде му се рицинусова зејтина, или пак друге какве прочисти. А дан пре него што се лечити почне даје се псету по ретко али врло слачо јело. Кад му се медицина даје онда мора гладовати. Истеране глисте морају се спалити. Псето ваља везано држати.

2. Како се у Француској прави црно вино. Шира превире тамо у великим судовима дрвеним, па се онда оточи или пресује, да у бурадма лагано врење претури. Или се оно прво врење још и у озиданим просторијама сврши.

Увек се тамо гледа да маса брзо врети отпочне, па ма се и загревала; јер се иначе мало образује угљене киселине, те атмосферски ваздух има уплива. Ако се за време врења још поклопац начињен од комине, која се издигне, чешће потапа у течност саму, онда се врење још убрза; а још препречи и образовање сирћетне киселине нарочито се ово чини пре но што ће се шира оточити. Понегде недирају тај поклопац, већ кад се укисели, а они онда скину покварено, а остало потањуу.

О времену кад се из каце одваја комина управља се по укусу и оку, т. ј. но боји и кад шећер са свим ишчезне. Боја је управо најважније мерило, и то се тек искуством дознаје.

Комина у северним пределима не садржи сирћета као што је то на југу скоро правило; али тамо опет више су пресе у потреби, а овим се опет постигне мимо веће боје и јачине већа опорост, те се по кад што несме ни мешати са самотоком.

Да би разне сорте винове лозе проучили, како вино дају, добро је одвајати мале пробе и зато би били добри фрталь-аковчићи. Сједињавања тих вина и мешање у извесној сразмери најбоље је предузети одма после бурног врења. Ако-ли ћемо за се задржати сваку сорту, то је можемо у крчазима или удесним флашама счестити.

3. Како се прави бургундско црно вино. Пола изгњечено грожђе носи се у чабровима куће, где се у каци гази, и ничим се даље не подстрекава врење; већ кад само од себе врети отпочне и то увелико, онда уђу сасвим голи људи и газе по кључу док се грожђе добро неизгњечи и неизмеша. Одмах после овог рада (2—3 сахата) носи се кључ у дрвеним кантама, бакшицама на прес са вином заједно пролази и цеди се, а неотаче доле кроз славину. Дрво за ове бакшице узима се липово.

При пресовању гледа се да се производ који је добивен под већим притиском подједнако измеша са самотоком. Напоследње добивено одвајају неки сасвим.

Овај начин сад се у многоме поправља, но што је важно за ово вино, то је, што се постепено гњечи те и шећер лагано превире. Тога ради често продају нову ширу па и само грожђе и превиру̂ју масу.

После 15. дана пошто су превирала, и ако не сасвим пуна стојала, допуне се и оставе тако до отакања.

ДОПИСИ „ГЛАСА НАРОДА.“

— Из **Дивоша**. Ево се и ја латих пера, да вам се из овога места јавим. — Овдашњи сељани, јако су заузети за своју радњу, не по једнојо налазе се, који не маре за опстанак живота свога, којима не лежи на срцу, да себе своју радњу и своју породицу осигурају. Ти људи, као да мисле, да ће их Бог ранити, или ће им само од себе родити, и они само на готово доћи. Још имам примети да већином овдашњи људи, слабо се брину, да им деца у школу иду. На жалост! Друге народности своју децу терају у школу, а наши Срби недопуштају, већ их терају да свиње и говеда чувају. Кад би наши људи знали, од каке је користи школа за дете, зашта да их неби из школе вадили; већ их драгом вољом шиљали. Зар они сами не могу толико досљедни бити, да увиде на себи, да они, у њиховога доба нису могли, или нису хтели у школу ићи; те зато и проклињу своје старије, хоћеду ли да и њих њихови млађи проклињу? Школа је живот човеков!

Овде је код нас добро усев потерао у свачем, и ако тако и на даље остане; можемо се надати „родној години.“ Време би и било! — Једна имања има код нашег народа, да неима употребити земљу на своју корист. Колико има и у те земље, што лежи бадавише. Та земља, кад би се обделавала, добро неговала и надгледала, могла би велику корист нашем народу донети. Узимо горњо-пеиње, и остале народности земљеделце свакоме стопу земље посађују и пуку корист. Зато ми и цвети економије. — У будуће, држим, да ће и наш народ до те свести доћи, и увидити, каке штете има, што она пуста земља не даје никаква плода. —

— К. —

ТРГОВИНА.

По извјештају из **Бечкерека** од прошле недеље усеви у околини тамошњој врло добро стоје. Цена је:

Пшеници: од 85-86 фун. 4 ф. 15-25 н. Кукуруз 2 ф. 50-60 н. све на цел центу. Јечма 72 фун. 2 ф. 15-25. Зоби 60 фун. 2 ф. 5. н. Вода у Бега-каналу опада.

Из **Темишвара** такође од прошле недеље хвале се, да је сав усев добар, па и ренице да ладноћа није наудила. Зима је истина до 30 делова од 100 потрла али се надају да ће што је остало добро бити. Но у низи нестоји најбоље са усеви уопште. Цене су:

Пшеници: од 84—87 фун. 4 ф. 10—60 н. на цел центу. Јечму 72 фун. бечке 2 ф. 65—70 Кукурузу 2 ф. 65—70 на н. ц. Зоби 3 ф. 80—85 по 100 фун.

У Вел. Кањижи усеви пшенични напредују добро али раж се морала на више места преоравати и кукурузом засевати. Пролећни усев лепо стоји и надати се доброј жетви ако врућине не смету. У Кањижи се прошле недеље највише кукуруз куповао. Цене су:

Пшеница 88 фун. 4 ф. 90—95 на ц. н. Раж 76—77 фун. бечке мере 3 ф. 55—60. Кукуруз 2 ф. 88—85 а чинкантин 3 ф. 25—30 н. на ц. н. Зоб 4 ф. 10—15 100 фун. бечке мере Јечам 71—72 фун. 2 ф. 60 н. до 75 фун. бечке мере. Кожа телећа без главе 125 до 128 ф. бечка центи. Пиљавиц 43—68 лака крављ кожа 56—57 фр. ч. вр. б. н. Стрижа још се нема јако је нешала

Пешта 6. маја. По извештајима из читаве земље усеви у Угарској уопште врло добро стоје. Са 28 жељезничких станица угарских стигло је у Пешту толико телеграма и од отих 16 места хвале се, да се од „усева најлепшему надати имамо“, да можемо с њима „врло задовољни бити“, из једанаест места јављају да са усевом можемо „задовољни“ бити. Само на једнога места из Еме да јавише да је зимља усев преоравати се морао. За пролећни усев са свију страна долазе у Пешту гласови, да је „дивота“ Прошле недеље свршена је сеидба кукурузна и почиње се дуван садити. Воћа ће бити, ако још овај месец срећно пређе дура, као што се само желити може. И лоза много обећава. Паша бујно стоји. Цена је рани усљед тога пала. У почетку прошле недеље беше цена:

Пшеници 4 ф. 60 а при крају 4 ф. 40—45. Раж је продавана 3 ф. 50—60 н. по 80 фун. бечке мере. Кукуруз је пао са 3 ф. 18 н. на. 3 ф. 12. Узима се на термине за мај — јуни. Зоб је држала цену плаћало се до 2 ф. 25 н. најбоља по 50 фун. бечки. Брашно прво (кумеро нула) бечки ц. заједно с џаком 12 ф. 50 н. средње кумеро четир 9 фор. 90 н. најнижије кумеро 8 ½ 5 ф. Куне продавана је цента 30. пр. м. по 92—102 ф. За вуну од ове стриже живо се распитује.

Свиње су продавани у Штајнбруку којима има 4 до 5 цената и по по 35½ до 36½ н. фунта.

Рогата марва продавана је на бечком вашару за 30—33 н. на фунту без потрошарине.

Маст је у Пешти 46 без бурета, с буретом 47 до 48 фор. америкинеса 45 ф. 75 н. до 49 ф. 50 на 3 месец .

Сланина довежена у Пешту 110—115 фуната 38 ф. 50 н. Пештинска 40—41 ф.

Шљиве од 10—50 до 14 фор.

Пшеница за август септ. 10½ ф.

Петролеум 10—11 ф. и 2½ шиљото.

Шпиритус 41½ н. до 43½ н.

Мед 26—27 ф.

Восак што долази у Пешту са стране 80—82 фор. пештански 100 ф. цента.

Мухар до 5 фор. мерон.

Шишарке до 25 фор. кабла.

Лепак тишлерски до 24 ф. цента а на мање и скупље.

Пасуљ крупни бели 5 ф. 50, шећерац 4 фр. 50, жути 4 ф. 75, пасуљица 6 ф. 25, грашак 6—7 ф. олуштен до 9 фор. 50 н., Сочиво 6—8 ф. на н. ц. Проја 2 ф. 80—3 ф. 82 бечк. фунте. Лањено семе 10 ф. 50—11 фр. 50 н. 150 фун. бечки.

Кудељно семе за подушавања 2 ф. 70—80 н. из потиске 3 ф. 10 н. за 60 фуната. Кромпир 1 ф 50 н. до 2 ф. 20 н. цен.

Коже ракиз овца 3 ф. 40—4 ф. 20н. пар, српске 130—136 ф. босанске 125—135 ф. за 102 комада. Јагњеће коже добијају се за 58—64 ф за 102 комада. Јареће коже за 130—136 ф. 102 ком. За коже учињене и то за фунташње коже до 40 фун. 102—103 ф. тутуске фунташње коже до 40 фунти 104—106 фор. Татошвани Терци од 100 до 106 ф. цента. Карумети 98—105 ф. цента. Телећа кожа мрва 245—290 фор. цента. Светле коже су 100—1.5 ф. цента. Коњске коже од 95—112 ф.

ПОДЛИСТАК.

ЈЕДАН ГЛАС ИЗ ТАВНИЦЕ.

од попа Л.

VII.

Једнога дана сазва сотона на веће своје људе и рече им: Лако је нама да доводимо људе у искушење на хиљаду начина, да их отискујемо у пропаст, у коју се тако лако пропада, наша ствар слабо напредује; што на једној страни кад добијемо изгубимо на другој. Од куда то?

Свака од сила наклених, хвалећи сама себе, опуживаше друге, тако, да се срчба и мржња распламте те наста грдна вика и ларма, којој од силне дреке ништа нисм могао разабрати. Битка би се свакојако крваво замела у том збору ђаволскоме, да краљ тих пропалих легијона у један пут не устаде, и не подвикну својим гласом ужасним и потмулим, баш као каква грмљавина подземна.

Мир! викну он; и све се умири.

Ово што ви не знате, поче сотона, то ја знам. Наше су муке биле узалудне с тога, што нису снаге наше биле удешене. Сваки од вас, сејао је по људи своју које где, без обзира хоће ли семе уродити пло-

дом или неће, без рачуна и предувиђавности, и ето на што у време жетве, ми добијемо место класја корен.

Ако тако и даље узиде, онда је боље оканути се се свега. Мислите ли, да ће сотона, на то пристати? Не, и никада не.

Ја хоћу да подигнем државу зла и грехова, ја хоћу да ударим темељ тој држави на хладој земљи тој, што ми оспорава силу и власт.

За тај посао, разуме се, нађа имати куражи; али и умља. Немојте да прекаљимо у ничему. Да уредимо најпре једно средиште, одакле ће се расипати наша посленост, одакле ће се ширити и кућити, на хиљаду начина, свакога, па допирати и до онога великога тела, што људи друштвом зову. Удахнимо у то тело огањ који нас прожиже, те нека га прождире мало по мало.

Бурно одобравање поздрави те речи сотонине.

А земља у некој ненадној грозничавини као, задрхта; а сунце помрча, и ваздух отежа; из гробља се подизаше загушљина испаравања, а ва далека се чули неки гласови као са онела.

А на једним месту најнижем велике једне вароши, у једној помијари као одакле се разносе кужни задаси, ја видех гомилу једну, коју небих могао именом казати. Та ужасна обличја показиваше црте човечанске, али без израза човечанскога. Нека сорта људи-наказа. Из очију могао сам им читати све нагоне дивље, крвожедне животиње, ниске подлости, лукавства, нешто налик пола на змију пола на хајену.

Било их је ту од сваке врсте и свакога кроја, од просјака који ритама прикривале своју наготу до оних који на скупоме оделу вешају безочне знакове неке лажљиве славе и неког гадног поштења.

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— Избори посланика за угарски сабор биће првих дана месеца јуна по нашем календару.

— Сваки ердељски хоће да бирају посланике, који ће бити против владе садашње.

— Ради се на том да се крајња левица и десница Шењејева сложе и да заједно ударају на садашњу владину странку.

— У Хрватској по листу „Приморју," сваке је уверен, да с Мађари није више лепо говорити, јер они иду да израде оно што 1848. године нису могли.

— У Румунији одчовели су изборе за сабор румунски. Тамо има две странке, једна народњачка, којој је на челу бивши министар Брашано, који је владао хтео, да Румунија, Србија, Грчка у Цариграду на Турску ударе и странка министарска, која хоће, да се мирује, да она може мирно у свилених столицама седити. Бива јача странка Брашанова или не при изборима, тек толико ће када бити да сруши министарство садашње. Брашијано страшно на Аустрију пази и његове пристолице пре 25. пр. м. свакојако су на падале на Аустрију, јер тога дана беше пуно сто година како је Аустрија оценила од молдавске садашњу Буковину.

— Новине које политику терају кажују, да ће између Француске и Немачке скорим бити рата, јер и једна и друга јако се оружају а тај терет не могу дуго сносити, те или пушку доле или удри.

— Цар је у Далмацији ишао покрај другог и за то, да приволе Бокезе да пристану да буду хомеди. Вели, да ће Бокези то само онда учинити, ако им се обећа да ће их Цар што пре на Турчина повести.

— Сабор угарски затвара се најдаље 13 о. м.

— Руски цар стиже је из Берлина. Немачки га је цар испратио до железничке станице. Цареви се лепо растадоше грлећи се и љубећи. Кнез Горчаков са Бизмарком тако исто.

— Кнез Милан послао је префањег министра Мариновића у Петроград, ради важног посла. Пре поласка царевог у Берлин био је Мариновић код цара.

— Кнез Милан крено се 22 п. р. м. да путује по Србији. На путу ће га пратити министар председник и министар грађевине. Овај последњи с тога, што кнез хоће да том приликом прегледи и припреме за грађење железнице.

— Из Босне и Херцеговине једнако беже хришћани, имућници у Далмацију, а сиромашнији у Црну-Гору. Па и саме Турци селе се, јер немогу намета да плаћају.

— Цар је пристао у Беч 3. о м.

— У Реци обећао је цар депутацији из крајине, да ће укинити све сметње, које стоје на путу да се сагради железница крајишничка, први министар Бенкидим обећао им је, да ће се код сабора залагати.

— И Личани подражавали су цара у Реци. Предводио их је Ивица Гутеша.

— Сабор хрватски отвара се 14. маја.

— Генерал ађутант пруски Ровен и аустријски Калаји иду из Београда. Бељда ће се променом њиховом и политика аустријска и пруска према истоку променути.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Железничка пруга од Пеште у Земун) не јакљању новијем неће се скорим градити, јер све седнице саборске неће се ни претресати питање о теме, да ли да се допусти грађење. Ради тога да се та железница на десно обали дунавској гради био је посланик Кондороши у Београду и молио владу српску, да се и она заузме, да се на тој страни гради и влада је своју потпору обећала. Ракељ је дакле ту.

(Због грађења Пештанско земунске железнице) дошли су инжинири енглези у Нови Сад, да виде, де би згодно било да се железничка пруга преко Дунава мете и у Карловце пође Владини инжинири ће прочутити скорим читаву пругу, те ће већ месеца јула моћи владу упутити се у погодбу с енглеским друштвом.

(Од чега су постале чипке.) Мушкарци читаоци „Гласа народа" не ће нам надамо се замерити, што ћемо за љубав женскима, којима долази овај лист у руке, одговорити на горње питање. Чипке (шпицне) правиле су најпре и најпре рибарске Перџ, по пређи којом се риба лови. Бештачки почеле су најпре у Млетцима правити. Г. 1659 већ су се тако у Шпанији одомаћиле и плетиво исто женскима тако у страст прешло, да су многе осленише и надавицу добиле. Сада се највише у Француској плету. У Белгији деца од 5 година већем их праве а од 10 заслужују себи хлеб. Енглески краљеви забрањивали су, да се у њиховој земљи купују чипке, али ипак надаладше

чипке краљеве, те их и они носише и на врату и као заруквље, и што више преко чизама чак до колена. Најскупље су венецијанске чипке. Једна плетарица за недељу дана, кад на дан 12 сахата ради једва трећину цола направи. Свако парче мора проћи кроз 12 руку. Ковај за те чипке пређе се у подрумима, те је увек влажан и некада се тако. Пређе се више осланају при томе научном предмету на своје прсте него на очи.

(Тиса) је тако надошла, да је бојази се велика зла, усеви покрај делме уз Тису сви су већ у води.

(Немац и хришћан наместник у Африци.) Неког наученака Нахтигала постакао је мисирски вицекраљ за наместника проширише Дарфур, коју је овај последњи освојио. Дарфур је држава у полу велике као Италија, има пет милиона становника. Сав се свет чуди одкуд да Турчин хришћана за свога деглавника узима.

(Само ако је мађарски, можеш проћи.) Једним славенским новинама пишу, да на Сисачкој железници нису хтели примити марву на натрпена кола, што није мађарске пасоше имала. Тако исто нису стоке из Звечева у Славонији кроз Мађарску пропустили, што сведочба, да оне одакле је с њом куге нема, није мађарски написана била.

(У купатилу Липику) има за сад још мало гостију, али су издалека чак из Риге из Русије на Беча и т. д. Купатило напредује но још ће боље док се сагради пут од Белостина у Кукуљевац и Сава са Драном свеже, што је Молинари обећао, да ће скорим бити.

(Руски бродови парни) пловиће скорим од места де утиче Судина у Дунав до Београда.

(Двадесет и један милион форината) мање има Угарска дохода него издатка за ову годину. Да се то подмири мора се или нов намет или нов зајам дићи, а и зајам ће дошнице бити намет на вилајет.

(Немачки Редић) добио је велики крст леополдовог ордена.

(Генерал Јовановић) постао је барономъ.

(У православну веру у Русији) прешло је до сада 225.796 душа из унијатске вере.

(Француска има сувишна?) Доходак државе француске износи за 1876 г. 2569 милиона франака а издатак 2573 милиона франака. Претиче закле 4 мил. франака. Француска која је последњих година платила 5 хиљада милиона ратна трошка још сувишна има, а Угарска има 21 милион мањка.

(Четрдесет и три окружна суда у Угарској) укидају се.

(Грдосија риба.) Године 1872 16 априла близу Реке (Фијуме) код Прелуке у мору уловљено једно грдното кита (Хајфиш) кажу пенаште људи. У стомаку му нађене осим гомиле малих риба 1. ову, једног делфина (рибу) од 3 цента 50 фуната и једног нарвоза са царских зуба. Свако џак уни пак, с алимана и покулама. Неки доктор Ганулл дошао је на је намазао ту рибу печим, те је остала онака каква је била. Оно месо, оне кости, они бркови, они перади. Риба та има 370 зуба у два реда. зуби су као тестера каква. Дугачка је 16 стопа. Неки Хоровиц из Беча, купио је те чудовиште и преноси га по свету. Ових дана био је у Новом Саду.

Тако зао горе описују ту рибу они, који ју по свету носе и показују сведочбу неку, но ми би поред те сведочбе рекли, да је то свеска лаж, јер од куда ће матрози доћи читав у стомак, кад у кита једнног у хајфиша је грло тако мало, да једна најситније животиње туда проћи могу. Ми за то писмо те чудо ни гледали него сно се чудили онима који га гледају.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Неће бити досадно поштованим читаоцима прегледати и ове ретке (врсте) којима ја тошлу благодарност изјављујем овд. становнику Милошу Лукићу, који је тако добар био те ми је позајмио без камате неколико форината, те писам са мојом породицом гладовао благих дана ускршњих, и што моја деца нису морала боса ићи. Истина да се ово не ретко појављује код добрих људи, али ја ово износим на јавност с тога, што је тај добар брат примио од свога сродника строг укор за то што ми је исти то учинио, називши га као и мене свакојаким. Исти је члан црк. општине а одборник шк. одбора и политичне општине. Он који би требао да пастоји, да учитељ своју плату прими, грди јавно поштене и милостиве људе, а учитељ треба за два месеца плату да прими, — ваљда би хтео да учитељ скапава од гладу са својом породицом?: Немилостиви човече шта ти учиних? — За то ради тога човека и других њему равних ускоравам добром брат Милошу јавно захвалити нек чује цео читалачки свет, шта све с учитељем срећним бива.

У Лединци на Томину Неделу 1875.

Петар Миросављевић
учитељ.

За ствари под овом рубриком не одговара уредништво У.)

КЊИЖЕВНОСТ.

Ново издање I. II. и III. књиге

„СРПСКИЈЕХ НАРОДНИЈЕХ ПЈЕСАМА“

које је скупио и на свијет издао

Вук Стеф. Караџић.

Дајем овијем на знање да је II. Књига, садржавајућа „јуначке пјесме најстарије времена“, из штампе на свијет изишла.

Уједно јављам да је рок пренумерације на све три књиге овијех пјесама услијед многобројног захтевања продужен до 1 Августа т. г. тако да сваки може себи још до тога рока набавити књигу по пренумераторску цијену од 2 фор. а уз то и пренумерирати се на I. и III. књигу обје заједно са 3 фор., а на сваку књигу посебно са 2 ф. Аустр. вред.

У Бечу 16. априла 1875.

АНА удовица
Вука Стеф. Караџића.

Landstrasse Marokkanergasse Nro 3 in Wien.

РЕД ПЛОВИДБЕ.

ПУТНИЧКИХ ПАРОБРОДА ИЗ НОВ. САДА ОД 12. МАРТА 1875.

У Земун и Београд: уторником и петком после 7 сати у јутро.

У Тител Земун, Београд и Оршаву: уторком и петком око поноћи.

У Пешту: понедељником и петком у 6 сати у јутро, а недељом, средом четвртком и суботом после пола 11 сати пре подне.

Долазак лађи у Н. Сад: **Из Пеште** уторником, четвртком, петком и недељом у 7 сати у јутро, а уторком и петком око поноћи.

Из Земуна средом, и суботом у пола 11 сати преподне.

Из Оршаве: понедељником, и петком око 1 сата у јутро.

У Новом Саду 12. марта 1875.

О Г Л А С.

ЗАЈАМ коме треба на непокретна добра по 6%, под најбољим условијама, нека се обрати сваки једном кореспонденц-картом на **„Општу прометну завеу Сентомашу.**
(Sz. Tamás.)

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК **Пантa Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875. год.

БРОЈ 20. У НОВОМЕ САДУ, 15. МАЈА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читаном табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништу „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 4 фор.
на по године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ. ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ПРОПАСТ НАРОДНОМ ПРАВУ.

У Карловцима од дуже времена договарају се епископи наши о томе како ће оно, што је народу у школи и цркви права и слободе дато одузети му се. Званично о томе истина нема никаквога гласа, али кад званичне „народне новине“ хрватске казују, да епископима није по вуди да црквене општине буду темељ школским и црквеним пословима, да се боје, да учитељи и свештеници не зависе од општина, и да треба да се поруши устројство саборско, онда чисто знамо на чему смо. А кад из Карловаца у чешком листу „Политици“ а из Пеште у бечком листу „Пресе“ то исто пишу, онда видимо да се све три стране, којих се српски црквени и школски послови тичу, у једно коло ухватиле, да су се њих троица на једнога, Загреб, Пешта и Карловци, влада хрватска и мађарска и калуђери — на народ српски дигли. Ко ће тој сили одолети?!

Али није нам жао ни једну ни другу. Они нису влада једнога народа. Они имају да се обазиру на толике стране. Али за кога се отимају наши калуђери, чију корист они имају пред очима, за кога раде они када народу своме отимају Богом, возом саме светле круне и пристајањем владе већ дана права о самоуправи у школи и цркви. Имаду ли они пред очима, да слобода, коју дајем једноме народу не буде на штету другоме народу. Је су ли они заступници више народа, јесу ли они калуђери више народа и сада када су се Румани од јерархије наше оценили, а Грка и Бугара у Патријаршији карловачкој нема и за кога отимају комад из народне руке?

За кога?

За себе.

Ваљда не за оног, од кога га отимају.

Али ненукни од чуда и једа, кад ти оци наши на то одговарају:

Та безумни, за нас се ми бринемо а за сленци то не видите, и ту се одмах стане рефати, како се ово догодило у овој оно у оној општини све, што год се зла зна, све се то наниже на једну жицу, а добра да у по дана са орзовањком свећом тражиш не би по њиховим речма у општинама ни труни нашао, па тек епархијске скупштине, епархијски одбори, нове конзисторије то све не ваља ту нико ништа неради.

А ко је крив што се неради? Зашто се у темишварској и карловачкој дијецези за две три године није сазивала епархијска скупштина. Како ће пртити једна воћка, кад баштован, коме смо је поверили, не само не залива је, него је раскопава и жиле јој подсеца.

Чудимо се зашто хоће да пропадне епархијска установа. А ко је још дао курјаку да му чува овце, и тражио да их недави?

Ништа није савршено, куд ћете слабија створа од детета, али нека се ово и поводе рођена мати не ће га за то бацити, него ће прионути, да га излечи, да га оснажи. Нека није у склону епархијских скупштина и општина све добро, али не треба одмах читаву машину бацити кад се даде помоћи, ако се једна чивија домете, или једна избаци.

Правда нште, да онај, који плаћа, који издржава све, и зна за све, да он не буде само аргатин и да куца новац а други да држе руке у његовоме џепу, она нште да он буде и господар и ортак у послу ономе, де је свој новац уложио и који га се тиче. Истисне ли се он, истисне ли се народ из управе у епархији и општини, укинули се епархијске скупштине и општине онда смо се вратили, де смо пре били, онда смо дошли до онога када се рекло: подај и не питај куда и нашто иде, онда смо постали на ново деца, која никада не могу доживити, да буду људи, да буду пунољетни.

Каже се нисмо дорасли, ни смо дозрели за то, да сами собом управљамо, морамо на ново под тутора. А зашто да нисмо дорасли, а каде ћемо дозрети? Кад нас они, који треба да нас негују у главу туку како да не закржљавимо?

Нека дакле они, којих се тиче за времена промисле куда су потегли! Ако је од власти њихове нешто и одузето, није толико, да они морају угинути. Ако сам и одсекао змији реп он ће зарастити, али ако ми сни од уједа змијина погине, ако народно право у цркви и школи пропадне, онда јамачно: докле ти гледиш твој одсечен реп и ја мога сина гроб, дотле међу нама неће пријатељства бити!

КАКО БИ СЕ ПОМОГЛО НАШИМ ЗАНАТЛИЈАМА?

(Наставак.)

У исказу сибињске занатлијске задруге у тачци петој каже се да сметa напредку занатлијском: „што младеж, која иде на занате нема никакве спреме школске“ те, шесто, услед тога нема доста занатлијских помагача.“

Што се прворга тиче, да дете, које нема никакве спреме школске није за занат, де треба нешто и изумевати ако се мисли одржати, то је тако. Није то доста да је калфа ковачки тако јак, да чекићем наковањ разузнати може, ипте се и од њега нештине. Тежак ће навек дати ономе ковачу да му кола окује, који ће му по исту цену и са толико материјала боље дотре изнарати, а онај ће навек боље то нарадити који зна сликати (цајхновати) него онај, који незна. Дакле треба свакоме занатлији спреме школске и то не само оне, која се у основним школама добива, него он вала да и даље иде, он вала, де нема занатлијске школе, да сврши бар три реалке а реалке треба да се тако удесе, да су кадре поучити ученика и економској односно занатлијској струци. То би требало да се ради и у основним школама варошким, де већином занатлијска деца у школу иду. Нека се један пут изостави тај начин учења, као да ће деца све сама нопови бити.

Сабор карловачки вадало би једаред да се сети, да су и занатлије чланови народа, те кад је отворио две више женске школе, нека бар једну, занатлијску отвори, па ће и та једна бити расадница напреднијег рада. Исто би се дало постићи и са штипендијама које би се давале занатлијским ученицима. Боље би било да се њих десет петнаест занатлијских ученика изучило за оне новце што су троша потрошила идући у Русију у богословију. Но шта ће и сабор, кад и он један нема ни чиј је ни шта је!

Још би добро било кад би се о практичном раду занатлијском дало по другим листовима писати, кад већ занатлијски лист не може сам да постоји To би морале чинити саме раду искусне занатлије, и ми би врло радо примали таке ствари, и у колико не би биле у штилу удесне, ту би се лако помоћи дало. По док свега тога не буде, не треба руке скрстити, па гледати, како пропадамо. Треба имати воље за рад, треба имати куражи, да човек сам себи помогне, и треба и даље погледати, него докле се види торањ, де смо учили радњу. Што човек не научи у школи то научи у свету. Помагач занатлијски, треба да прође свет, не само ради тога да себи посла тражи него и да види и проучи свет. Може ко све школе свршити а други, који је пропутовао све крајеве светске ни једне, и бар у свету ће се онај први умети боље наћи од овога другог. Човек треба коме је год могуће, а то је занатлијском помагачу, да иде по свету као новац, али не онако као онај што је био у вандровки до првога села одакле је, па се после хвалио како из Брестовца у Сивац иде човек ко новац.

Томе пак, што нема овде онде помагача да се испомоћи машином, која не кошта колико помагач, а толико и више заради. После тиме, што би требало поделити посао, те више руку једно цело да праве на прилику има послова, у једној радњи што може радити и најнеискуснији човек, који никад није на занат био. Али покрај свега тога, да би лакше помагаче добили кад то доста од школе зависи, треба занатлије да своје помагаче у школу упућују, и шегрте, да држе да су узели на науку а не у службу. Но варошки удесиле би се лако недељне школе за помагаче, само добре воље од занатлија а и од самих помагача, јер они већ не стоје под туторством.

(Продужиће се.)

НАРОДНА ШКОЛА И УЧИТЕЉ.

Колико пута већ до данас слушасмо на свим прошлим црквено народним саборима нашим, а и ван ових, како се непрестано говораше: „школа нам је најпрешнија ствар — школско питање вала прво и прво решити.“ — А овамо у истину школа нам је баш последња ствар, која се увек до данас на саборима оваки и површно предузимала, и која тешко да ће и сада на предстојећем сабору на дневни ред истакнута бити — за ово нам довољно јамчи и та околност, што се о „уређењу“ њеном, ни од куда ни гласка нечује.

Наш црквено народни Сабор од 29 јула 1871. определио је законски „минимум“ учитељске плате на 300 ф. авр. (школ. уредба §. 70.) Ово вреди толико колико ништа, јер знамо да је и онај последњи надничар кадар преко године више заслужити, и оно што заради бар добије одмах, а нечека као господин учитељ но 9 и више месеци, па још и онда једва и то преко извршбе (екзекуције) добија.

Сабор када је горњи законски „минимум“ донео, сигурно је мислио, да ће општине наше при одређивању исте учит плате са погледом на мучне и теретне учитељске дужности зацело и више дати Али се луто преварно.

Из искуства знамо, да неке општине на још токорсе, које се рачунају међу боље, тешко дају више него што закон прописује и изискује. Шта више има општина, које би у прсте набројати могли, на нападају ни овај жалостни „минимум“ него се тада, кад је реч о повишењу учит. плате спебивају, праве се сиротани — вичу одмах како се морају расселити ако се учитељима плата повиси; као да друге около

нас живеће народности и вероисповеди ових и оваквих просветних терета немају, него само ми Срби — па што се они нерасељавају? него се сваки дан све већма и већма плоде многе и насељавају! И куд и камо на школском пољу од нас боље напредују. —

Наше општине, смемо слободно рећи, зато се са школама и учитељима тако титрају што виде да их нико силом и снагом закона на њину позиву дужност непреморава Јер људи ко људи особито простији нерадо учитељима што поклисују — ако баш неморају! Они мисле и држе да имају безграничну власт и право над школама и учитељима, па с'тога и не стидесе јавно учитељима у брк казати: „Е на ако вам није право и ако ви нећете по ту плату служити, ми ћемо наћи ко ће још јефтиније!“ Добро смо дотерали да се са учитељима народним васпитељима могу и смеду општине као са својим чиновима и говедарима ценкати и погађати. Ово је и сувише!

Нашн школски епархиски референти требало би да се чешће нашим општинама лично показују, на боме где је нуждно, влашћу својом у границе их закона сузбијају „Школ. уредбу“ (за коју се надамо од Сабора да ће је у многом на боље преиначити) пошто по то у пракси изведу, јер најлепши закони и наредбе на папиру невреде ништа — особито у садашњем прелазном добу, када и онај хоће да над школама и учитељима заповеда, који ни искрице појма ни о једнима ни другима нема. Представите себи само, како ово љуто сваког свестног учитеља болети мора.

Ја ћу сада овде слободан бити о том говорити, како би желити било, да се положај односно материјалан односај нашег нард. учитељства у ред доведе.

1. Општине наше ваљало би да Сабор са погледом на броју особито материјалну снагу и величину подели на классе и изрично определи и обележи, која општина у коју классу спада, и колико своме учитељу има плаћати.

Минимум учитељске плате нека је 500 ф. а. вр. Оним општинама, које неби потпуно ни овај „минимум“ давати могле, имао би сабор из народног фонда ил манастирских прихода годишњу приномоћ одредити.

А сасма маленим и сиромашним општинама, ваљало би дати „путујуће учитеље.“

Учитељске плате по класама установљене имали би мест. школ. одбори по — кључу од епархиске скупштине — одређеном на становништво расподезивати

Осим овог дужне би биле општине све безразлике како варошке тако и сеоске својим учитељима дати слободан стан, башту и нуждан огрев, или у место овог пристојан еквиваленат.

Земље пак учитељске, ако би се оставиле да их учитељи и на даље у парани уживају, (које би им се у горњу плату урачунати имало) то да се узаконн, да су општине дужне на исту земљу све државне и остале, општинске терете сносити; као што то неке честите општине већ одавна чине.

(Свршиће се.)

НЕШТО ИЗ НАУКЕ О ВРЕМЕНУ.

XII. Прогноза времена.

Овде ћемо још у кратко да изложимо путове, којима је се досад ишло у испитивању времена и предсказивању истога.

Барометар нам даје сразмерно најпоузданије податке. Ова позната справа састоји се из стаклене цеви напуњене живом. Цев је та затворена на горњем крају, а на доњем савијеном крају отворена је. На овој цеви уцињена је нека подела, од којих, свака означује крајности времена; најдаље на више стоји „врло сухо“, после „постојано,“ после „лепо време,“ и на послетку „холуја.“ дакле најниже. Жива у цеви мења свој положај врло често, и тиме у неколико показује како ће време бити.

Јесу ли казивања барометрова истинита? и каку везу има ова жива с временом, кад га уме тако тачно да предскаже?

На то наука даје овај одговор: Положај живе у цеви барометровој нема управо никакве везе с оним, што ми зовемо време у опште. Он нам једино показује то, каква је јачина ваздушнога притиска. Ако ваздух притискује јаче, ако је постао тежи, жива се пење на више. На против, ако је ваздух лакши, онда он притискује слабије и жива силази на ниже. Али је и то истина, да је ваздушни притисак од уплива на образовање времена. У прошлим чланцима видили смо, како је ваздух све тежи што је хладнији, и како нам долази са североисточним ветровима. На против, топао, лакши ваздух јури с југа као југозападни ветар. Отуда ће жива стајати у барометру високо, кад дува устока, а ниско кад дува југозапад или југ. Даље ће се читаоци сетити, како нам североисточни хладни ветрови долазе преко грдне сухоземне просторије, дакле мало влаге имају у себи; с тога у тај мах имамо сухо, ведро време. Југозападни ветрови долазе с мора и препуни су водене паре. У нашим хладнијим пределима, таложи се та пара, и отуда нам југозападни ветрови доносе увек кишу. У опште је дакле истина, да је време ведро кад жива у барометру стоји високо, а напротив да је кишовито, кад жива стоји ниско.

Али кишовито и ведро време не зависе само од притиска ваздушнога. Ко пријежно нази на свој барометар, често ће видети, да му барометар обећава лепо време, док међутим на пољу пљушти киша, и обратно. Томе није крива сама та справа, већ мајстор

који ју је правио, на за сваку различну висину живе означине извесно време. Барометар нам чини само оно, што је кадар да учини. Он нам казује, је ли ваздух постао лакши или тежи. притискује ли јаче или слабије. Из тога ми можемо само у опште изводити закључке о времену, и највише у толико да верујемо, да ће скоро бити рђаво време, ако на лепоме, ведром времену барометар на један пут јако спадне, а међутим је дотле непрестано стајао високо.

Непоуздање је али опет на истини основана друга нека справа. Она се састоји из просте једне кутијице и мале дрвене луткице, која стоји у свези са једним концем тако, да може из ње извирити и опет унутра се увући. Луткица извирује из кутије кад је лепо време, а бежи унутра кад је рђаво. Но читаоц ће нам веровати кад му кажемо, да се ова лутка дрвена не разуме у времену, ама баш ни најмање. Њезино извиривање и бежање унутра у самој ствари зависи од конца, који је спушта у кутију кад се подужи, а износи ван ње, кад се пократи. Вала само узети таки конац, који ће се продужавати на влажном ваздуху, а крађати на сухом, па ће он лутку терати на поље кад је ваздух сух, а увлачити натраг, кад је влажан. Та нам справа дакле казује само, је ли ваздух сух или влажан.

Али време не зависи само од влаге. Осем тога таке се справе лако кваре упливом ваздуха, те се на њих још мање можемо ослонити но и на барометар.

Сасвим су лажна и без икаквога научног основа друга пророковања времена, која ћемо у кратко да напоменемо.

Тако су предсказивања календара права срамота за наш образовани век. и они који додају таке ствари календарима, заслужују да одбацимо од себе те њихове производе. Поред тога што у њима с те стране нема ни чега истинитога, они још распростиру по народу празноверицу.

Иста је така будалаштина, што неки хоће из тока планета да напред прорачунају, какво ће време бити. Они деле планете на загревајуће и хладећи, но њиховоме положају према земљи и према сунцу, и из тога изводе, колико ће степена износити топлота сваког дана преке целе године. при изласку или заласку сунчевом.

Кад се читаоц озбиљно размисли, увериће се, да је овај начин пророковања времена сасвим лажан.

Положај планета на пр. према Берлину исти је, који и према Трсту. Сад ако би било одиста загревајући и хладећих положаја планета, то би њихово дејство за Берлин било исто онако као и за Трст. Али то баш није истина. У Трсту је често хладно време док је у Берлину топло, и обратно. У опште загревајући или хладећи уплив положаја планетских морао би се опазити на целој земљи, али то није ни у колико истина. На против дешава се да топли ветрови дувају преко једних предела, док преко других дувају хладни. Готово може се рећи да је правило, да топле зиме у Европи узрокују врло хладне у Америци и обратно. (Свршиће се.)

БЕЛЕШКЕ.

Сунцобран на плугу. Зар је један наш орач, када припече летње сунце жарело, кад већ неможе му бити лада шумскога а оно бар оног од сунцобрана а у Америци већ одавна не само на плуговима него и на колима има сунцобрана (амрела.) На једној ручици на плугу на згодном месту утврђен је сунцобран и да се наметнати тако, да увек лад на орача пада. Још ће се изумети и то, да се платно над воловима раширн, као оно на парабродовима на горњем спрату. Сунцобран прави се за орача таки, да уједно и од кише може заклонити. Но најбоље ће бити, кад свуда, што већ овде онде има, пара новуче плуг, кад се одомаћи парни плуг, онда амрел само за орача. На таком плугу, који кошта до 10.000 форината. оране једнога ланца дође 3 ф. 7 н.

Дрво од кестена нити бива веће нити мање када у води или на врућини стоји, те је стога врло згодно за винску бурад или друго какво пиће. које никада недобија задај на буре. Од њега се прави мастило и коже се њиме могу чинити. Од кестена дивљег кад се у прах утуче прави се «собити ђирис за чизмаре. У Турској се дивљим кестењем коњи ране и д-ше се од кашља и брза дисања, а и краварама се даје, да се више млека добије. Најпосле и љуске од дивљег кестена добре су за чињење коже.

Како се утамани гњида на лози, такозвана филоксера вастатрикс о томе је сабору Француском поднешено 600 начина и сабор ни једноме поднесачу нездаде награду од 120.000 фор. која је обећана ономе, ко пронађе, како се поменути гад најлакше излечити дађе, дакле прави лек још се није нашао.

— О дурашности мађарских коња пишу у економском листу „Вохенблату“ који у Пешти излази: „Године 1861. прејашње је надпоручик грофа Сирмаја 40 немачких миља за четрдесет сахата на једноме коњу. Године 1864 јашио је ритмајстор Галгоци из Енса у Салцбург, 19 немачких миља за 14½ сахата. Надпоручик Зубовић одјашио је из Беча у Париз за 14 дана, а сада је одјашио г. Салви из Будима у Париз на једноме коњу. Године 1823. премештена је била регемента хусарска земаљског грофа Хесен-Хамбург из Дебрецина у Тарнопољ. Два хусара Абоњ и Тот те регименте дочују да су им драге. које су у Дебрецину оставили неверне и Абоњева још да хоће за другог да се уда. Абоњи узме коња свога надпо-

ручника а Тот своја каплара и крену се 4. фебруара после 3 сахата ноћу на страшној зими са свом опремом на пут и стигну 7. фебруара око 9—11 сахата ноћу у Деречке, де им је пре штанција била те су по томе прејашили 75 миља за 93 сахата. Кад се узме у обзир време, страшна зима, хрђав пут, прелаз преко горе Карпата, товар на коњма, онда ови коњи нису ни мало заостали за оним првим, шта више превазишли су их у дурашности. А б о њ и прободе своју драгу сабљом и умре на ногалама. Коњ му беше из коњушаре гроба Бетлена а Тотов беше прост мађарски коњ. Године 1849. 13. августа, кад се Гергеј предао побегла су два хусара на његове војске у 3 сахата после подне и стигла су 15. августа изјутра на пустару Вани, код Алпо Немета, дакле су прејашили за 35 сахата 40 миља, што је од њихових најгранх коња заиста много.

Запалење слезине код оваца и рогате марве, лечи један француз овако. Штала у којој краве тога господара стоје удешена је тако, да је глава сваког марвинчета зиду окренута. Та марва није добила с тога никада поменуту болест и господар тај суди, да креч на зиду чува марву од поменуте болести. Стога је постарао се, да и осталој марви креч око главе дође те им је на главу привезао кредуу. Годину дана има како он то ради и ни једно му марвинче не скапа од запаљења слезине.

Колико стаје ! јутро насађеног винограда ? У-правитељ виноделске школе у Марибору рачуна: 1) за дубоко прекопавање земљишта, од сваког квадратног хвата 12 н. скупа 170 ф. 2.) равнање и припређење јамиња за лозу 10 ф. 3.) за 8000 укорењених лоза по 15 ф. хиљаду, скупа 120 ф. 4.) За сађење лоза 20 ф. 5.) За поправљање у првој години 10 ф. и 6.) За коље 15 фор. за 1000. Скупа 120 ф. И тако дође једно јутро на 450 ф. без тога шта вреди земљиште.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА."

У Сибању 8. маја. Дође ми у руке 18 бр. „Глас Народа, — који сам драговољно пред нашим простим сељацима прочитао, — који су љубопитљиво слушали нарочито чланак о непријатељима нашег усева? На тај чланак правили су људи своје примедбе. Они рекоше нека онај, који у стомаку једне вране нађе 45 прашка и други зарежњака, увати врану, кад се у пролеће кукуруз сеје, те на плугом по бразда иде, или пред јесен кад кукуруз почне зрети, на ће видети колико ће наћи прашка и зарежњака а колико кукурузни зрна. Бадава сејач посеје у једну бразду до 800 зрна кукуруза, а кад му врана плуг прати, колико ће му покрасти, и колико још чешњакљем својим, када клијати почне, исчупа.

А наше су нам вранци у пролеће? Они никнути грашак бресе и цвет му попијају, те сам више пута примећо да немамо рани мауна. — пак још више јечам кад почне зрети какога немиле сиклате и поједу, исто тако и чисту пшеницу, на њиви које је близу села или поред какве међе и друга где већа има. — па и семе кудељно по кукурузи. Сваки земљедилац може дакле засведочити да ове две врсте птица никако нам нису пријатељи нашим усевима и њивама а сам сам то искусно. Да дакле по мом уверењу уништам, да би добро било, да се ове две врсте речени птица на сваки начин умањавају. Нашим простим земљедељцем треба савета дати, да сваки остакља по неку част од грунта свога за угар на ком ће пшеницу сејати, која ће на корист његову стоки служити преко лета, где се може простије шварити и њиве газити, које ће плодоносније и здравије бити, те тако неће се црв и зарежњак у њивама лећи и множити.

Видимо наше пријатеље, који свој грунт на једном месту имају, на како са свим боље напредују јел сваки угар имају, за то и пак тачније порцију плаћају, а наши сељани веле ја морам све орати јел немам од куд — порцију платити, а он два пут преко године једну њиву сеје, и два руна скида а неможе никад порцију да исплати.

За то би добро било све комасирати, да се боље обједловању научиду, који се у дуг упуштају, те да би пре данак исплатили, и лакше живили.

Теодор Јуришић,
школски старатељ.

(Радујемо се, да се међу нашим сељанима претресају чланци овога листа и захваљујемо честитом дописнику на теме, што другима чита лист овај, не иначе примећујемо, да они, који су рекли да су вранци и вране од користи не наше усеве, проеспиле су на длаку колико штете начине вранци и вране усеву а колико хасне и пронашли су, да је хасна много већа од штете. Напоменућемо овде, што је већ једном приликом у овоме листу речено, каке је Пруски краљ Фридрих заповедио био, да се вранци у земљи потуку, на кад је то учињено онда од гусеница никада већа не добијете; те је после наредио да се купују вранци из других земаља. Вранци и вране дуаред преко године праве штету усеву о сеидби и пред жетву, али читаву годину непрестане темане гад, који би начинио много више штете усеву а нарочито ноћу него што га они чине.

Што се тиче тога, да ли је боље да се земља на једно место састави, о теме Немо другом приликом своје мишљење казати, а сада остављамо без примедбе реч о теме у допису овом и оном из Пивнице. у.)

Пивнице 5. маја. — Наше сам за добро коју и од свуд на јавност пустити, јер трехота је једно село напустити које тако рећи некада чисто српско беше, и хаџиокривно гледати, како се у истоме Срби мало по мало губи. Наши немо овде и на такове карактере и свесне људе, да их је у другим местима желети, али су у малом броју, с тога и неможе бити никаква напретка. О политичној опћини и да неговоримо јер ту су крму Срби испустили, него ће мо о црквеној опћини реч водити, где Срби сами управљају. Крштен човек, који поле осећања има, морао би се од чуда растворити, кад би му све изређао. Председник опћине је човек, који нема сериозе, да би уједно својим имањем за своју управу, ако би опћину где општетио, јемчити могао, на с тога и непостоји каква каса у коју би приходи ући имали. И ако црква нема никаквих непокретности, нити с друге стране падне дохотка. Него крива је много пословица: Што је црвено то је црквено. А имали рачуна с оном дохотку, које је црква добијала, док је још 12 јанаца земље у поседу имала, но која је комора патрат узела при комасацији јаруша, ни гласа ни трага. То је беме велика срамота. Свештеници треба да су свима за узор. Желити би, да епархијска конзисторија више пажње на ову опћину поклони и ред успоставни. Небили могуће било, да се из сваке малке опћине од два пароха један одстрани. Упозорне би напоследку епарх. одмин. одбор да извиди, да ли би се поменути 12 јанаца земље, које је црква изгубила, могло патрат повратити.

Препоручно би епарх. школском одбору да води рачуна о-учитељским плаћама, јер овде учитељ живи штогно неће од ва-

духа, почем га жители неплаћају, тек појединн из милости по који хвраћу пруже му, да не иде просити, па какве хране подмладак може имати.

А сад да се који и о камењеше земаљ рече. Проноси се вест да неки буржујзи да од сталежника овдашњи живуће потписе, као да они траже, да се земља на ново дели, да би сваки своју земљу у једном комаду имао, но овде неби пробитачно било, јер би Срби и Словаци своју добру земљу испустили а лошију у замену добили, чињути пак докопали би се добре земље и може бити још ко, с тога нека се нико превари неда и свог потписа у то име неполаже.

К . . .

ТРГОВИНА.

По извештајима на телеграфскима станицама од 3 до 9. маја са северне и западне железничке пруге у Угарској вадимо ово о стању усева На северу у Ујсасу, Топино-Волдогхаза, Бенђешу, Кал-Канолни, Мишколцу, Асоду, Изашегу, Палфалви, Филеку, Путноку, Банреви, Тиса-Хонцу, Бетмеру, Солноку, ту сви усеви вапредно добро стоје, сруда је последњи дана блага топла киша обилно падала. Де има воћа и лозе и то дивно напредује. У Емеду због суше, усеви лоше стоје и ако би кише било да ли би се поправити да жетва у средњу руку испадне. У Калканолни усев на јакој земљи слабо прти. У Њек-Ладхазу се туже да је у околини суша много штете начинила. У Батоњи тако исто суша много је и јесењем и пролетњем усеву наудила Исто у Вадни. На западној пруги: У Столном Београду, Ђуру, Весприму, Папи стоје јесењи и пролетњи усеви красота. У Св. Готхарду зимњи усев, врло добро. Раж лоше. У Девечеру зимњи усеви врло добро. У Граду зимњи усеви много су оштећени нарочито раж, те се преоравати морали а ни семе се неће моћи добити. Воће и виногради де их год има по споменутим местима сруда добро стоје Из Солнока и из Дебрецина пишу, да би нужна била обилата киша а и овуда код нас то је жеља свачија. У среду 14. о. м. почела је у Новом Саду падати и пада и данас дивота и благодет.

У главноме за сада овако стоји са изгледима каква ће жетва бити: Реница је ове године мање сејано но обично, четврти део морао се преоравати. У осталом жетва ће испасти у средњу руку.

Ражи четврти је део утрпио, а чистога жита десети. Пролетњи усеви сви су у опште добри Једно на друго може се узети да ће ове године у Угарској жетва добра бити.

Вашар Суботички, који је 8. о м држан био је у сваку руку слаб, марве беше мало, само је дебела добро пролазила и лепи коњи. Од продукта само коже добро продаване. Радња с раном застала, цена:

Житу 85-86 фун. 4 ф 50 н. цел цента. Зоби 3 ф 75 бечка цент. Кукурузу у 2 ф 70 н. ц. усеви су у Суботици у опште добри, но нужна би била добра киша.

Из Панчева јављају горњим листовима, да јесењи усеви особито добро стоје, а и кукуруз, да је добро потерао.

Цена је пшеници 6. ф 50 н — 7 ф 50 н. кукурузу пром 5 ф 20, све по двоструку цел. Центу. Приватни пропелери цел центу носе од Панчева до Пеште за 20 н.

— Из Торше пишу, да усеви особито лепо стоје нарочито зимњи. Зоб је истина још мала, али добро прти. Кукуруз је истерао, али би свему требало кише. Цена је уљед тога рани пала.

Упеделном извештају за прошлу седмицу „пештанскога Лојда,“ од 10. маја вели се, међу осталим, да је пре две три недеље овако време било, као прошле недеље, да у сто прошлих година не би било тако добре године као што би ова била.

Пшеница је у 5—10 н. јевтинија била него прошле недеље — дошла је на 4 ф 48 н. ц. ц.

Раж као и прошле седмице до 3 ф 60.

Јечам по старом 2 ф 60 за 72 фунте.

Кукуруз при крају седмице пао, у почетку као и прошле За јули. Августа плаћа се цента до 3 ф 20 н.

Зоб најбоља 2 ф 12½ н. 50 фун. за јесен 1 ф 8: најниже.

Брашно на бечку центу заједно с џаком нумеро нул 12 ф 30 нумеро нет 8 ф 30, нумеро 8½ даиле последње 5 ф. Мекиње 2 ф 20-40 н.

Вуна. Стрижа је одпочела и ф пијару, који ће бити 18 ф. м. у Пешти, већ ће се нова вуна продавати Фабрички опрена вуна продавала се по 130—155 фор. а вр.. центи.

Свиње н. 9. маја беше вашар свињски у Штајнбруку. На Србије је дотерано 4660 комада свега беше 8310 даиле из Србије више од полак вашара. За рану продавани су по 32 н. фунта а угојени од четир до 5 н по центи до 36 н.

Рогата марва продавана је у Бечу по један повчић јефтиније од прошле недеље.

Маст 47 ф 50 н цента најскупља заједно с буретом.

Сланина. Од 38 ф 25 до 43 ф.

Шљиве босанске за октобар и новембар 13 ф 50српске 12 ф.

Јејтни (рибел) дупло рафинирани 19 ф. беч. ц.

Реница од 10 ф 75 н до 11 ф.

Кромир је у 20—30 н по центу пао, јер већ има новог.

Шпиритус 43—,5 н.

Пасуљ прибрапац бели 5 ф 75 шеварац 4 ф 50 жути 5 ф. пасуљица 6 ф 25. Грашак 5 до 6 ф 50 сочиво 6 до 8 ф. свех ц. ц. преја 2 ф 80—3 ф. за 82 бечке фунте. Кудељно семе до 3 ф 10 н. за 60 беч. фуната. Лапено семе 10 — 11. ф 50 за 150 беч. фун. мухарско семе 3 ф 75—4 ф мак плаветан 15 ф 25 а сиви 11 ф 25 на дељо-аустријски меров. Одштети грашак 8 ф 50 до 9 ф 50. ц. ц.

Коже је овпође по цену као прошле седмице 9000 продано. Остала радња једва се пуче. Од јариња продато је 3000 коза по 95—100 фор. за рукавице.

ПОДЛИСТАК.

ЈЕДАН ГЛАС ИЗ ТАВНИЦЕ.

од попа Л.

Са узвишеног једног места, један међу њима кога су окружавале потчињене старешине што отврднуше већ у раду нахлеоме, казиваше гомили свој е заповести. Он подели гомилу на двоје једни ваља да се јављају у сред бела дана, а други да се докрадају тајно на јавна места, па и до тајана, свуда светих, преко прага кућњега; и њима се препоручи да сложно раде, да се налазе један другом на невољи, да се узајамно помажу.

Нешто одратно, као смеће зла и греха, играше по уснама онога, што га путећи онкољаваше све те згадиле људске.

Онима, што је требало да се шуњају по мраку, он рече:

Ево чему ће те се ви клањати: Лажи, кривокletви, лицемерству, покварености. Ви ће те растирати свуда сумњу, неповерење. Гдешто ви ће те успављивати, да вам намера боље за руком испадне простоту што радо верује. Ви ће те варати, и ви ће те издавати. Ви ће те тражити у сваком срцу ону клину слога, на којој можете калемити, па за пристојну цену, ви ће те калемити свакоме оно за што је најбољи. Радите и поступајте нешто, привлачите, примамљујте и запетљавајте, не обзирући се на последице док не догоните дотле да повратка не може бити. А нужда, крајња нужда, користите се њом, она ће вам силно на руци бити. Ви ће те говорити глади: пробај ми овога, онога, на ако нехтеше, ви онда покажите оцу гроб како зија, који чека да прима у себе његову жену, његову децу, и учините да њихова писка одјекне у његовом уху.

Ви ће те разапињати ваше мреже пред стопама људи неопазаних, ви ће те подметати ствари, на које они никад ни сневали нису, ви ће те натонити на опасне стазе, а ако вам опет не испадне за руком, онда, добро ме разумите, ви ће те створити оно што није. Идите. И он им баци пустога злата, које они грамзиво купише.

Другима рече:

Ви ће те се клањати насиљу и угрози. Ви ће те злостављати слабе, сиромахе, ви ће те их доводити до очајања својим гоњењем, ви ће те им истрати из руку комад леба што су га својим знојем затопили, ако слепо не раде оно што ви хоће те и захтеваће од њих да раде.

Нека се повинују у немој послушности животској, Нека мисле као ми, или нека никако ништа не мисле, иначе нека пате свакојако за бунтовничку мисао.

(Продужиће се.)

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— У Млетке, оне исте де је пре кратког времена аустријски цар најсвечаније дочекан приспео је 4. о. м. пруски принц наследник са женом тему је давана сјајна бикљада уз грдну демонстрацију. Музика је свирала пруску химну. Председник министарства талијанског дошао је у Млетке да поздрави принца.

— Пут цара аустријског свакојако тумаче: Једни вели, да је цар тога ради путовао да задобије Далматинце на оно време када Аустрија буде ударала на Турску, те Аустрија све Турске земље на и Србију да себи присвоји, други да их приволе да пристану на законе војничке.

— Кнез српски путује по оним крајевима Србије, одакле су били посланици на скупштини, који се нису с владом слагали.

— У Петрограду био је Мариновић бивши председник министар у Србији Србијанци, вели, да је због женидбе кнежеве кињаз, а новине немачке, да се увере, кога би волио руски цар за буде глава свима Србима њега или кнеза Николу. Цар је одговорио да ће се то онда знати, кад Турци буду потучени.

— Романски посланик Бабеш на ут. састору питао министра Тису да ли му је познате, да су у власти у земљи таке књиге, да се говори да се у Мађарској правда за новце купује. Министров одговор није задовољно питача.

— Жупанија бачка решила је да се тужба против солгабирова жабаљског Николића овоме пошље, да он на њу одговори.

— На питање Лаје Костића на угарском сабору зна ли министар Тиса за покор, што га је солгабиров жабаљски у Ђурђеву учинио, одговорио је исти, да зна и да солгабиров има право.

— Владичански предлог приспео је влади у Пешту. Једногласно одбацују епархијске скупштине.

— Синод се још састао.

— Комесар Хубер 12. о. м. приспео у Карловце.

— Сабор Хрватски састао се 14 о. м. крај му је 2. јуна.

— Устројство саборско потврђено је, осим опет дела, што говори о избору Митрополита. Сабор ће имати да изабере сталан одбор, да саслушна синодске предлоге и после 14 дана да се разиђе. Одређује му се лекција као баку каквом у Карловачкој богословији, одакле доцде Неће сметн ни словца промењути као и богослов!

— Да није дар руски дошао у Берлин већ би првих дана месеца јуна букнуо рат између Пруске и Француске Руски цар данас комендира.

— У Хрватској су наименовани чиновници и судеки и они од управе. Срби су бачени чак за божија леђа у Хрватску а Хрвати утутнути у Срем.

— Хрвати су ради да оваладају Далмацином а тим путем уз Аустрију и српским земљама у Турској. Они дакле све Србе који живе ван Србије зову Хрватима да докажу, да је све њихово. Ђацима Срби на великој школи у Загребу недопуштају да се зову Срби.

— У Босни загрдило. Тамо је дотле дошло, да немаре ма под Аустрију подпадали само да се Турчина отресте.

— Далматински сабор отворен 7. о. м.

— Угарски сабор затворен 12. о. м.

— 10. марта Милетић питао министра Тису зашто недопушта, да се друштва зову „народна“ и том му је приликом рекао, да се Срби не боје претње мађарске, и додао, да желе да кад сиела нађу опасности да те не буде дан за разрачунавање. Тиса одговорио ближње него иначе, али ипак остала све по старом.

— Народносни посланици закључили су 9. о. м. да опет устану против владе, јер и ова ништа добра народностима не обећава.

— На место министра Банхања, који је уплетен у процес Офенхајмов, дошао је министар Хлумецки.

— Романи у Колошвару закључили, да не бирају посланике на сабор угарски:

— Цар наш неће ући у Галицију, као што се о томе писало.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Исправка.) У прошлом бр. је је говор о чудноватој риби помели смо се у имену, те је добијано што је о киту изведено, јер кит заиста има мало грло, али хајдиш није кит него морски кучак и о њему стоји оно, што је у поменутој белешци горе речено.

(**Др Мандић**) неће се дати бирати за посланика на угарски сабор.

(Земљеделска школа на Даниловом граду у Црној-Гори) отворена је 14. о. м.

(**Знаменит поздрав**). Старина Бекељ кнез М. Радовићев похрањао је цара на Драгаљу овако: „Нам славни и велики Императоре! Кад је Бог подарио, те сте Ви наступили да окренете Ваше очи и пресидите наше јадно стање, да прегледате оне наше крвање главице и долине, око којих су спротиви Бекељи своју крв пролевали, борећи се са онијем крвницима турцима, који су нам дошјали биле, ми себе за срећне држимо.

Бекељи су вазда биљи и уздањи биљи од ма које друге војске, а Вама вазда ијерни; те бранили Ваше границе и своја огњишта.

Имамо доста наше браће у Босни и Ерцеговини, пак их немило биђу и даве Турци као што су и нас давили, докле се нијесмо силом оружја и јуначким мишицама отели и Ваш св. Престол пригрлили.

Просим Милостиви Царе! Ви сте могући и јаки, помозите им и нама допуштите Бекељима, да им у помоћ притечемо. Дај нам добра оружја, а наше су мишице увјек спремне, за славу Твоје Круне а за избављење наше страдајуће браће, јуначку борбу, изтрајати.

Живио и добро нам дошо!“

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

Изашла је из штампе шеста свеска

„СРБАДИЈЕ“

са овим садржајем:

Текст: „Трпен спасен“. Роман у три књиге од Јаше Игњатовића. (Друга књига, продужење.) — „Сирота Банабанка“ од Вуре Јакшића. (Продужење.) — Вереница. Прта из народног живота. од Мила. (Свршетак.) — „Манастири и цркве у Херцеговини“. Написао Вук Врчевић. (Продужење.) — „Нови српски сребрни новци.“ — „Мика Анђело Буонароти“. (Свршетак.) — „Карловац“. — „Сремски обербашa“. — „Руска сеоска кућа и мисирска зграда на светској изложби у Бечу“. — „Слике из Италије. — На Дунаву од Пазаве до Бечa. — Библиографија.

Слике. Карловац — Сремски обербаша. — Руска сеоска кућа на светској изложби у Бечу. — Мисирска зграда на светској изложби у Бечу. — Слике из Италије: Улазак у плаву пећину на острву Капри. — Петрова црква у Риму. — Нови српски сребрни новци. — На Дунаву од Пазаве до Бечa

Свеске које су до сад изашле, могу се још добити. Цена је листу на годину 6 фр. а. вр. или 72. гр. ч. на по године 3 ф. или 36 гр. ч. а на четврт године 1 фор. 50 нов. или 18 гр ч. Претплату на Аустро-Угарске прима администрација „Србадије“ (Administration der „Srbadija“, Wien III. Ungargasse Nr. 2. а из Србије књижара Велимира Валожића. Претплатници на пе године добијају одмах премију „Устаник таковски год. 1815“, чим пошљу претплату за друге по године и 1 фор. или 12 гр. ч. за слику.

КЊИЖЕВНИ ПОЗИВ.

Има већ тоне петнајест година, да не штедећи труда ни трошка ладох се на сакупљање народних пјесама те божијом помоћу дотерах већ до преко двеста не изданих!

Напосе пак сакупих близу стотине што врло растркане изданих а што никад још нијесу изданих с нашем народном авточнику „Марку Краљевићу“ и те пајвише по Приморју Макарском и по оближњим котарима, који су спасе обилата неизцрпљена руда нашег народног песмотварења. То благо поћеше наши босанеки успони, кад се приморју утекоше и верно нас насу до данас предаде и изчува.

Преклани обратих се путем новина на све родољубе особито жупнике, знанце и пријатеље да ме у мучном и замашном подхвату помогну јер сам рад изаћи што поцињи. Узмам чекам на сурадинке и помогаче! ни једна пјесма не умиоки тим путем моје збирке, која већутим спасе расте.

Браће и родољуби! Немојте се обзирати ни личност моју роду непознату, него се обзирајте на које угодно и народно дјело.

Тебе младежи словинскоj а напосе далматинскоj особито обраћам ове моје речи, на младих свет остоје, од тебе више него ли садашњег нараштаја народ изчекива своје препорођење.

Другим ћу путем обележданити и именик Маркове збирке а и друге моје, нека се знаде на коју сно. И варијанте врло су користне. — Име ће се сваког сурадника, ако се најбољи састи над посланом песмом.

Бијах се обратно својом јавском „Расправом о народним песмама“ и на наше књижевне заводе — академију — учено друштво — Матицу — поради пјесне а рад сам да дело изађе обих словима. Сада се опет на њи обраћам молбом, да ми помогну збирке у свет турити на корист рода и знанести. Ја корист цељу ни продаје њима поклањам и остављам на добру волу, да ми дају новчану помоћ за даљне будуће радње роду на корист и дику.

Обраћам се напокон и на сва частна уредништва свију југословенских новина жарком молбом, да озаје моју позиву у својих позивах објелодане, нека се што даље прорашири.

Из завичаја Марка Марулића — из Сплета на дан. 22. травња 1875.

МИРОСЛАВ АЛАЧЕВИЋ,
народни учитељ.

О Г Л А С.

ЗАЈАМ коме треба на непокретна добра по 6% под најбољим условијама, нека се обрати само једном коресподенц-картом на **„Општи прометни завод у Сентоманшу.**
(Sz. Tamás)

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК **Панта Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875. год.

БРОЈ 21. У НОВОМЕ САДУ, 25. МАЈА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку

Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништу „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу: из годину . . . . . 4 фор на по године . . . 2 „ на три месеца . 1 „ за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЊИХОВО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

СРПСКИ САБОР.

Доста је поодавно јављено, да ће се 18. маја о. г. састати у Карловцима сабор. Комесар Хубер дошао је дан два пре, но посланици се нескупише тога дана сви, а и синод је имао своју седницу те с тога сабор не буде одређеног дана отворен.

У понедељак 19. маја искупе се посланици у саборску дворану. Око десет сахата изјутра приспе и патријарх са владикама: Стојковићем Кенђелцем, Анђелићем, Живковићем и Војиновићем. Грујић није дошао у Карловце, кажу да је болестан, а кажу и да се још није одредио.

Патријарх кад уђе у сабор, оде на своје место и поздрави сабор: добро нам дошли господо и добро вам дошли! Не јавља се да су што посланици на то одговорили, али ми одговарамо: да Бог да!

По томе хтеде патријарх да одреди њих неколико из сабора, који ће ићи по комесара.

Милетић примети, да би ваљало да патријарх прогласи да је сабор отворен. Ред је да председник каже: господо моја, отварам сабор или бар отварам седницу. но патријарх то неучини, него рече, да ово није нов сабор него је продужење и да је отворен онда, кад се први пут састао. Он даље одреди, да иду по комесара: владика Живковић, прота Стефановић, Бранковачки, др. Полит. др. Касапиновић и Ст. В. Поповић. Кад ће комесар доћи, изађе му патријарх са владикама до прага од дворане на сусрет. Комесар узме место председниково а патријарх дође међу владике. Комесар под саблом и калпаком прогласи да отвара седницу саборску и преда краљево писмо патријарху. Патријарх га отвори и расмотри, онда га комесаров актуар Киш прочита мађарски, а др. Ћирић секретар народни српски.

Док се читало краљево писмо, дотле је стајала једна компанија солдата у паради војничка је банда свирала и три су топа избачена.

Кад је краљево писмо прочитано онда комесар честита народу српском. што је већ једаред добио темеља законитог за своју цркву и школу и усклине: да живи краљ, што посланици прихвате с узвиком: „живио!“

После тога благодари патријарх краљу на милости а комесару на труду.

По томе се кр. комесар удали. Патријарх одреди да перовођа у продуженој седници буде Ст. В. Поповић. За тим јави патријарх да су умрли посланици прота Бабић, ђорђе Мандровић, и Никола Лугумерски. Сва тројица буду уписана у читуљу саборску.

Патријарх хтеде даље да ноће, но Милетић устаде и рече да троје није било у реду што се тога дана на сабору догодило.

Прво, није било у реду, што је комесар сабор отворио, јер по закону патријарх сазива сабор, а ко га сазива тај га и отвара Друго, није било у реду што патријарх није био председник него комесар, а сабор је онда само сабор, кад му председава његов председник. треће је што краљево писмо нису читале саборске перовође. Сав сабор признаде да Милетић има право и та се ствар сутра дан поправи. Првога дана и за то не би било читање у реду што није било на сабору онолико посланика, колико се иште да сабор може нарефивати што.

Сутра дан прочита се на ново краљево писмо и устројство саборско, и по предлогу Бранковачковоме одреди се да се рескрипт (тако се зове краљево писмо) преда њима деветорици и то: владици Живковићу, Бранковачком, др. Милетићу. Касапиновићу, Николићу, проти Стефановићу, мајору Стефановићу пароху Јевремићу, да га прочуе и сабору да кажу шта о њему мисле и да одреде шта се све у овоме сабору радити има. После тога одреди се да се изабере посланик за ердевички срез на место др. Милана Јовановић, који је отишао у Рисно у Далмацији за лекара, а тако исто да се и у Сомбору један изабере.

Пошто је још на место покојног Мандровића изабран за перовођу др. Лаза Костић, сврши се седница другога дана и одреди се, да не буде саборске седнице, докле одбор, који ће да прегледи краљево писмо не буде са својим послом готов, што ће два три дана трајати.

Сада ћемо да речемо коју, какво је то устројство што је потврђено.

Одмах напред морамо рећи, да у њему има до 30 измена од онога устројства, што га је сабор, тако према вољи комесаревој дотеривао, да се у њему и не види воља народна. Као пензум (задатак) Бачки

што професор исправља, тако је одговорио министарство исправљало саборско устројство.

Одмах у имену како ће се сабор звати налазимо измену. У ономе што је сабор послао на потврду, стајало је: устројство српског народног црквеног сабора, а у потврђеном стоји овако: устројство грчкоисточног српског народног црквеног сабора. Кад то тако стоји, онда изгледа, да се ми сами зовемо грчкоисточни Срби. Та ми смо источно-православни Срби, ми нисмо грчке вере, јер те вере и нема, јер су и Грци вере источно-православне, па ако смо с њима једне вере, онда нека нам се та вера и једнако зове.

Даље, де год је реч о сабору, о митрополиту, ту је дометуто „грчко-источни".

Што је врло важна а по право народно незгодна измена, то је, да онда, кад се један сабор распусти не мора се за три месеца нов сазвати, него да тек патријарх мора за три месеца Његовоме Величаству поднети извештај зарад сазивања новог сабора а влади по томе стоји од воље, хоће ли га и после шест месеци и после годину две дана сазвати. Једно је још добро, што је потврђено, да се сабор мора сваке три године држати, те неће бити као досада што десетинама година пролазаху докле сабор добисмо.

Изменута су сва места где се говори, да се саборски рад влади на потврду подноси, на се вели, да се има све подносити председнику угарскога министарства. Да није тако речено, онда би се морало подносити и влади хрватској, бар ради оних, који су под њоме.

Да је срећне, ми би жалили што то није, ал овако кад је рана дубља, кад нам брат очи копа, боље је што је тако изменуто.

Незгодна је и та измена, да сабор не мора се увек онде држати, где је митрополит-патријарх, него да се може одредити, да и на другом месту буде, као што је некад био у Темишвару.

Говори се да је влада хтела и овај сабор у Будим сазвати, а каква би слобода била тамо сабору, и колико би прилике било да се неко застраши, неко нама? Ето један комесар у Карловцима, па шта уради, а шта би било кад би се сваког посланика по један датио. Сабор ће замачно гледати, да добије бар она права, која свако друштво има, а ту је и то да може седити где хоће, а власти је слободно доћи и гледати шта се ради.

Али ништа није једним махом постало. И свемогући Бог је свет за 7 дана стварао. Сада бар знамо на чему стојимо, те ако то и није камен, нека је и дрво, наше је и неможе нас нико одатле стерати. Кад ојачамо донећемо у темељ камен, кога неће нико моћи покренути.

И како се до сада доста заборавило шта беше у устројству то ћемо овде што је важније из потврђеног устројства навести.

1. Сабор има право да уређује црквене и школске ствари и да води бригу о свима фондовима, који се тичу школе и цркве.

2. Посланика има 75. 50 бира народ сам и ти морају бити световни а 25 бира народ заједно са свештенство и ти морају бити из свештенства. Осим тога патријарх и владике имају право бити на сабору.

3. Посланици се бирају на три године.

4. Сабор се састаје редовно сваке треће године између Ускрса и Духова. Кад дакле прођу Духови треће године, а сабора не буде, онда ћемо се одмах питати: Шта је то, где је, зашто, и наша ће реч да важи. Ми ћемо онда питати, зашто није био, а не мољакати да буде.

5. Сабор редовно има шест недеља трајати.

6. Председник је сабору патријарх или најстарији владика, а подпредседника бира сабор, који онда председава, кад патријарх или владика не може.

7. Од сада ће постојати саборски одбор, у коме ће бити њих деветорица. Патријарх, један владика, два свештеника и 5 световњака. Све осим патријарха бира сабор. Тај одбор траје докле и сабор траје, који га је изабрао, дакле 3 године. Одбор овај ради уместо сабора кад сабор није на окупу, али овако како му сабор заповеда.

Тај одбор надгледа сва добра црквено-народна. Он има право да намешта све чиновнике, фишкале, економе, рачуновође код фондова, фундација и завода, који се тичу целе митрополије, и како ће сад престати асистенти народнога фонда, то ће томе одбору бити први посао, да њихова места другима попуни.

Одбор тај даје зајмове из црквено-народних фондова. Одсада дакле, ко зајма из патријаршије тражи, на тај ће се одбор морати обраћати. Патријархов секретар неповоља је тога одбора.

Одбор тај прегледа у последњем прегледу рачуне манастирске и завода народних, као: богословије, гимназије и т. д.

Одбор тај састаје се четир пута на годину и то: у месецу марту, јуну, септембру и новембру, и то само где патријарх седи. Ко с њиме посла имао буде, ваљ да га у то време потражи, а и новине ваљало би да јављају кад је одбор на окупу.

Одбор плаћа сву штету, која се због његове кривице у народним добрима учини.

Одбор овај, то нам је јамство, да оно што сабор нареди, неће лежати као до сада само на папиру. Да је тога одбора било, другчије би нам данас биле и општине и епархијске скупштине и манастири. Кад свој надгледа, другчије иде него кад то туђин чини. Саборски одбор дакле надгледаће, да се извршују саборске наредбе, а сабор нам јамчи, да овај неће моћи самовољан бити, јер ће сабору одговарати и сабор који је одборника наместио може га и скинути.

Још нам ваља напоменути две наредбе, које у устројству саборском стоје.

Једна је у §. 4. који гласи: „Напутци од стране бирача не везују посланика." Дакле бирачи не могу казати посланику: Ми смо те изабрали ето и ти сад мораш овако на сабору се владати, иначе ниси наш

посланик. Посланик мора имати одрешене руке, јер не мора оно најбоље бити, што његови бирачи хоће. На сабору је више глава са више страна, па ту се добро прорешета све и онда, бар обично, што је најбоље то се прими. Бирачи могу саопштити своју жељу и своје потребе посланику и он их треба сабору да прикаже, али он и ако је изабран у једном крају, он је посланик читавог народа и мора се на целину, на све обазирати.

Друга је наредба у §. 16. устројства, који каже: „Сабор не прима никаква изасланства“ „Свако општење сабора особама, телима или властима иде преко председника саборског.“

Дакле депутације, као што је обичај кад ова или она општина што тражи, не прима сабор. Те депутације нека иду управо патријарху, па што имају за сабор, нека му писмено предаду и могу га молити да се он зауме за то, али на сабор не могу ићи, да што говоре, него да слушају као и други, шта се на сабору ради.

НЕКАД И САД.

(Реч у своје време.)

Кад оно пре пет сто прамалећа, дична тробојница из мртве руке Срба барјактара паде, кад бесни азијат на тој тробојници крст Христов ковељу покаља, кад потавни сунце славе наше, кад поста Србин роб, заосташе свети намастири задужбине врлих нам предака, да чувају име српско, да потоњи зрачак непоставне, да буду спочен, закриље несретна народа.

Српска сирочад, што испод крвничког мача избегоше, најпоше у смирењем калуђерима нове родитеље своје, они им беху и отац и мајка, они их штитише, недадоше да потоња заданица српска по праху глупости се ваља, но неуморним трудом настојаху над остављеном сирочади, да им бар кол'ко тол'ко очи отворе, да их одгају, уче их вери, учине их књизи, причаху им славна дела умрлих дедова, отаца, подсећаху их да и у њима српска крвца тече, на уливаху у млађане груди плам осете, мржње на дин-душмана.

Кад би крвно око турско, упазило Србкињу лепоту-девојку, када би деви гроза загрозила, ће скорим харем каква бесна азијата дичити, да ће морати лену веру Исусову погазити, да ће полумесецом крст заменути, винула би се у тихи манастир, да је бране чувари светиње српске.

Када би несити крвник, и последњи залогајак окорела хљеба, из сухе, изнурене руке јадне раје изтргнуо, када би раја од тешке глади земљи клонула, крочио би из мирна намастира, верни пастир, пружио би хљеба страдалнику, напојио би га хладном водицом, испрао му грдне ране, па разастро мекану постељу, неби ли му нов живот дао.

Где требаше савета, где требаше помоћи, тамо је калуђер тежио.

Раја је намастире дигла, она их држи на видику, дарива их обилато, то је његова својина, то је општа штедионица, у коју сваки из народа по могућству даје, да кад буре дуну, кад га невоље спопану, има коју пару заштеђену, да немора туђим вратма досађивати.

Они то знађаху, знађаху и помагаху.

Шта су муке мученика других, на спрам мука, што их по који калуђер за лепу веру Христову, и за народ свој поднесе?

Синџир, колац, палош, и танка вешала, била им је награда за све њихне труде, ал' они остадоше верни светој цркви; народу свом.

Кад им је мрка крвца од тешких окова лопила, кад у мукама издисаху, последња им молитва беше за народ свој.

Но то је некад било, другчије је сад.

Данас оном, к'о на се навлачи ризу калуђерску, нису тежње онако чисте, узвишене, ко што негда беху. Из свака мига извире му себичност. Докопа ли те се ш ка, скинуће те до голе душе, њему је до самог себе стало. Та ту је себичност тако ужасна да ради себе и од себе се бори, да ради себе и на себе мрзи. Ни око му у глави једно другом не верује.

Нема више уздања, да ће ти калуђерска рука помоћи пружити, а да гледи, е те на комаде секу, нису данас намастири народни, о том ни спомена нема.

Народ, то је последња брига.

Тек по неколико још је заостало, који су вредни називати се потомцима, врлих нам предака, још они једини чувају све светиње Срба, ал' и њих по мало нестаје, и последња клица права калуђера ће да угине, за навек да угине.

На кад буре дуну, кад се дин-душман на те склони, ко ће ти тада светињу твоју чувати, ко ће ти се за јадну сирочад бринути, ко ће их сачувати да неокаљају свето српско име, јадни Србе? Ја.

НАРОДНА ШКОЛА И УЧИТЕЉ.

(Свршетак)

2. Нека се и народним учитељима бар десетогодишња повишица и то најмање 10% (десет на сто) даје.

3. Ако смо вољни, да се учитељима плата уредно и у своје време а не као досада зло и наопако издаје; то ваља да се донесе закон, да је свака епар-

хиска управа од својих подручних општина прописани учитељски приносе" (култус) било којим му драго путем, у једну тако звану епархиску благајну дужна инкасовати, и дотичним мест. школ. органима (школ. одборима) ради исплате својих учитеља преко свог епархиског благајника у своје време достављати.

4. Нека сабор стави у просветни буџет једну извесну своту новаца, која би се на предлог епарх. школ. одбора, ревносним — трудољубивим и угледа достојним учитељима сваке године као награда издавати имала.

5. Нека се установе срезка школ. надзорништва.

6. Нека се и код учитељског сталежа уведе степен „аванцовања" па ако се установе среска школ. надзорништва — које је врло нужно — ван ако нећемо да нам мест. школ. одбори и одсада као и досада спавају — то да се за она предпоменута звања, изврстни — одлични и испраксовани народ. учитељи, и то од срезких учитеља бирају. Ову функцију могли би учитељи обављати, без да своју учитељску службу напусте; само би им за ово морали срезови пристојну годишњу награду одредити.

7. Учитељи после 30-сето годишњег службовања свог, нека се стављају у мировину.

8. Сабор ваљало би да одмах и без сваког даљег одлагања, донесе: „уредбу" у погледу установљења фонда за мировину учитељску — његове породице. Да нам се неби учитељска сирота од немила до недрага потуцала — јер ово, колико је учитељска, толико је дваред и народна срамота.

9. Нека сабор поради на том, да се народни учитељи ослободе од војничких дужности. Јер ако се ово неучини врло ће их мало младића бити, који ће се учитељском звању одавати.

10. Нека сабор извуче народне учитеље из садањег скученог положаја њиног, и нека их учини независтним и слободним од свачијег притиска. Јер учитељ само као слободан и неодвисан човек може слободно — а не робски — поверену му младеж гајити и васпитати.

11. Нека се право учитељског избора с' општине пренесе на епарх. школ. одбор. Јер до данас немамо небројено прилике видети како наше општине учитеље бирају. Овде ћеју наводити, шта у многим општинама приликом овом познанство, пријатељство и сродство појединих рекурената кортешовањем у атар свог чине, то нам је свим познато, него ћу овде говорити о том, како од потражитеља бива обично онај од општине понајпре за учитеља изабран који је „Појац" па ма квалификацију најлошију имао, на ово нико и негледи нит ко за ово пита! Особито у простијим општинама — а ових и јест највише.

Епарх. школ. одбор, он ће умети сваког свршеног, приправника односно испраксованог и ревносног учитеља, по његовој способности и вредноћи достојно оценити, и за оно и онако место, за које је заслужан изабрати.

Јер овако понајбољи учитељи ако нису само од природе лепим гласом одарени, могу покрај најлепши учитељски својствава својих, целог века свог, у сиромашним општинама, покрај најуже плате остати, — док се међутим, „певци" а при том слаби учитељи по најбољим штацијама шире. Ово дакле предностављање „певца" „учитељу" неодговара ни најмање садањем духу времена, и ваљало би томе законом на пут што пре стати.

Наше црквене општине када баш тако желе изредне певце имати, требало би да за ове одреде пристојну годишњу плату, и отворе „конкурс" па да им је просто, нек бирају кога им је воља.

Кад могу на другу страну на хиљаде утући, зашто неби и певцу, који им својим лепим певањем срце и душу не само увеселава него и оплемењава, коју форинту жртвовали, као што то честите општине по дистрикту чине.

А учитељ нека је у строгом смислу само учитељ и ништа више.

Ја мислим да ово што је досада овде речено неће и неможе се никако ући, као претеран захтев с' тога; што се данас од учитеља много и сувише иште а овамо му се за све то одвећ мало даје.

Завирите само у отворене учитељске конкурсе, па да видите и да се дивите, шта све општине наше ишту од оног, који жели за учитеља изабран бити. Ту се хоће и да је учитељ редовне свакидашње школе, и да је учитељ по-торне школе, да је црквени певач, а где је ван села на један сат хода „Водица" као код нас, да мора и водички певан бити, идаље да је скупштински односно одборски бележник, и шта ти ја знам, што се год од њега захтева и зажели, то он хтео, нехтео, мора да врши ако је рад да на миру проће.

Браћо учитељи! неседите с' крштених руку, нечекајте да вам се све готово на тањиру носи — него који пером владате, макните с' њим, пишите и говорите о унапређењу своје школе — а и себе самог, па шат вас чује онај — који треба већ једном да нам запаји саслушa!

Стапар 1. Мају 875.

Јован Ајдуковић.
учитељ.

О ПРОСИДБИ.

Просидба је двојака. С једне стране, она је погодба; а с друге, почетак супружног живота.

Као погодба, она је била неки трговачки уговор између оца и младожење, један је нудио да прода, а други обрицао да купи, с капаром, ради боље тврђе. Губитак капаре каштиговао је онога који није одржао реч, а накнађао онога који је остао на речи.

Такав је био кроз дуго време дух старих законâ. Кад се ћи непосредније умешала у прошевину, онда се осетила нека измена. Чим је она уговарала, онда је и капара припадала њојзи.

У ферманских народа, и у средњем веку, прошевина се подиже на један ступањ више, и поста неки морални уговор, нека обвеза чиста. Могло се просити или усмено, или писмено, или кроз посланика. Ова три начина изражавала су се овом реченицом: „Ја тебе примам, и дајем ти себе за заручника.“ Капара, која се давала у руке трећему, или какав претен, који се натињао на прет девојци, стварно су потврђивали ову прошевину али је ова капара више имала да каштигује кривога, него да накнади остањенога; ти су народи сматрали поврх кривде за испрошеницу, још и увреду коју је ваљало каштиговати, и јавни морал осветити. Из тога је поникао један цео ред каштига: обвеза је била тако чврста, да је тек вечита болест, као губитак кога уда. или смртна, као што је губа, јавна брука испрошенице, или остањење за три године, могаху раскинути. Осем ових законских узрока за раскидање, свако друго вршење од дане свете речи, било је кажњиво, и то жестоко. Сруда је прво пропадала капара; у неких варварских племена још се плаћала голема глоба; код других се наморавао младожења, да испуни обећање; у Бургињона је таком човеку каштига била смрт. Једна се слободна удовица испроси за Фрегедесила; дар се да: на тек на један пут, без икаквог другог узрока, осем ћега, Фрегедесило остави испрошеницу, на испроси другу. „Нека кривци, вели Гондебод, буду каштиговани смрћу.“

Црква је, продужујући последице просидбе и после раскида, установила између заручника и заручнице неку врсту родства, које се већ не може да избрише као и природно сродство. Брак с братом или оцем оногa или оне, која је била заручница, био је родоскврњење; таки су супрузи бивали одлучивани од цркве а њихова деца проглашавана су за незакониту. Признајемо и сами, ма колико да нам се чине претеране ове последице, има у тој вери од обећања нека величина, која нас потресе и преко наше воље. Шта је јаче, да одржи у душама поштовање себе сама, и тврђу дање речи! Где је речитија поука у поштовању спрођу женскиња! Има ли спасовијега закона од овога уподобљавања обрицања, која су њој дата, најозбиљнијим и најтврђим уговорима! Ту је жена доиста неко створење обећено, а брак ствар света.

Наш је закон пресекао сва та предања: никакве бриге не води он о части људи, никакве старости нема о достојанству жена: клетва се изневери, обећање се наруши и погази ногама, некажњеност покрива све; обећање брака, обећање писмено, потписано, само је парче хартије коме се смеју и кад га потписују, или је то мамац којим се спекулише. Шта говорим ја? Човек какав може ући у коју породицу, испросити девојку из те куће, показивати се свакоме с именом и примити заручника, може добити у општењу с њоме оне чисте сведоџбе милоште, које су као прво напуштање личности; па, пред самим олтаром, може јој учинити смртну поруту казавши не ћу, ни за што друго него само за ћев, и никаква га каштига не ће постићи за ту свиреност, нити му ишта смета, после осам дана, доћи с другом заручницом пред отај исти олтар. Душа ваља, слобода пристати или не пристати остаје цела све до последњега тренутка; тако исто противно је мудрој предвиђавности као и самој слободи, да се од обећања женидбе начини сама женидба: венчати на силу једнога момка и девојку, било би врло често само обезбедити њему срамоту а њојзи несрећу. Али и дана вера има такође своје право; а образ ваља да има своје предохране. Раскид често оставља ружан глас на вереници, и свет вавек сумња да ли томе није узрок каква тајна грешка. Ако дакле верених хоће да раскине, без законита узрока, ту започету заједницу, нека је прекине; али нека јача каштига буде ономе који газа клетву, и нека поштовање закона према личној независности не буде потпуно ослобођење клетвопреступљења. (Поводом тим што донесмо белешку о уважању грађанскога брака у Швајцарској изводисмо и ово из листа „Школе.“ У.)

НЕШТО ИЗ НАУКЕ О ВРЕМЕНУ.

XIII Имали месец уплив на време?

У опште је распростро уверење да месец има уплив на време, и то не само код простога народа, већ и код образованих. То уверење ни једни ни други нису добили отуда, што су одиста посматрали природу, већ из следећег закључка, који у неколико изгледа истинит. Кад је — тако многи веле — месец од онако великога уплива на морску воду, да производи прилив и одлив, то он мора бити још од већега уплива на ваздушно море, и тако наравно уплисивати и на само време.

У самој ствари није тако. Већ је велики Лаплас доказао, да тежина какве течности узрокује већи прилив а тако и одлив. Да је нешто море живом место водом испуњено, како прилив тако и излив били би страхота велики. Дакле у ваздуху истина да мора постојати прилив и одлив, али је он сразмерно много мањи, но код тешке воде. После тога, ми не стањујемо на површини ваздушној, већ у најдољем слоју његовом, и упливи тога прилива и одлива тако су мајушни у овоме најдољем слоју, где и јесте постанак времена, да се нису могли определити и поред најтачнијега и најревноснијег посматрања барометра.

Међу тим научењаци су имали толико респекта према томе народном уверењу, да су предузели нај-

тачнија испитивања и посматрања, само да то питање изведу на чисто.

Испитивања таких било је од три руке.

Прво, близина или удаљеност месеца од земље, какав уплив има на време, односно топлоте и хладноће? — Друго, какав уплив то има на кишу или сухоту ваздуха? — Треће, различност времена да ли ма у колико зависи од промена месечевих?

Да би одговорили на ова питања природњаци су се користовали најтачнијим посматрањем од близу 40 година, за које је сво време сваки дан, по три до седам пута бележена како топлота и хладноћа ваздука, тако и притисак и влажност његова И из испитивања података који су тим начином добијени, уверили су се, да месец није баш без икаква уплива на стање ваздуха; само је тај уплив тако мали, да важност његова за науку о времену сасвим ишчезава.

Кад је месец земљи најближе онда је мало нешто хладније, но кад је од ње најдаље; али мањак топлоте просечно не износи више од петине једнога степена, а то је разлика која је свршено без уплива на време. — Што се тиче кише, она нешто ређе пада у време кад је месец најдаље од земље, а чешће кад је најближе; али је и та разлика превеђ мала. У једну случајева кише 488 кишних дана долазе у време кад је месец најдаље од земље, а 512 кад је најближе.

Што се тиче ваздушнога притиска, он је мало већи кад је месец најудаљенији од земље, но кад јој је најближи, али је разлика још далеко мања, но што смо је видели и код топлоте и код кише, тако, да се на обичноме барометру не може ни опазити.

Како највећа обмана у народу влада у томе, што се мисли да су промене месечеве, т. ј. растења и смањујућа се светла површина његова, од великога уплива за време, то су природњаци најтачније проматрали тај уплив. Али се и ту нашло, да је разлика времена толика колико и никаква, и да је то из простог незнања и сујеверја, кад људи мисле и говоре, да се о мени месечевој и време мења. Промене месечеве не бивају на једанпут, већ сасвим правилно и постепено, с дана у дан, од минута у минут, а време се међу тим у нашим пределима, врло често напрасно мења.

Отуда су сад сасвим на чисто, да наука о времену ваља да посматра и испитује само земљу и њен положај према сунцу, после тога још и ваздушно струјање положај суховемних и водених просторија, а друге небеске појаве сасвим да остави на страну.

К.

ТРГОВИНА.

Прошле недеље као што јављисмо, беше доста лепе кише. На месту је помешана била с ледом и начинила доста штете, као што је то случај био у Жабљу. Мајске бубе доста чине штете. Сена ће ове године мало бити, нарочито тамо где ливаде нису подводне. А и сламе као да неће изобиља бити. Лоза је јако заостала у три до четир недеље. Воћу је по Срему много шкодила гусеница, која је са топлим ветровима донешена По неку врсту воћа, тако су обрстиле, да воћка изгледа као опаљена. Репица је већ цветала. Вода у Дунаву долазила је, остале реке стоје на једној мери.

У Пешти пшеница је прошле недеље у 5—10 нов. пала. Сада се рана ко је на мање има, боље даје продати на месту него где су пијаце. Човек који неколико мерова жита има, нека их продаје један по један у своме месту, јер купац, који узима себи за рану мерова два, радије ће дати нешто више него ући по то мало у варош на пијацу.

Јечам је такође у Пешти у 5—10 нов. по мерову пао. За средњу врсту плаћано је 2 ф. 30—40 нов.

Кукуруза здрава нема, и што га има, плаћа се по 3 ф. 5 н. а лошија много јефтиније.

И зоб је ударила натраг до 7½ н. по мерову. За 50 бечки фунта плаћало се 1 фор. 95 новч. до 2 фор. 7 нов.

Брашно је добро пролазило, нарочито лебље, јер га је много за потрошак у земљи требало. Сада већ сиротиња баш и у оним крајевима, где жито роди, купује брашно, јер свога нема а ни марве нема на чему би га самлела, и овако јој јефтиније дође. Цена је остала по томе као и прошле недеље.

Трговина са свињама беше и у Пешти и у Бечу слаба, јер их много има. У самим акцијонарским салашима у Штајнбруку код Пеште има 10.600 комада различите сорте.

Маст је такође у цени пала, цента је 44—45 ф. без буретa.

Шљиве су у читаву форинту пале при крају прошле недеље.

Мед је 28 фор.

Восак од 80—102 фор. цента.

Шећер 25 ф. 75 нов. до 26 ф. 50 нов.

Петролеум 11 фор. бечка цента.

Репина за август-септ. 11 ф. 75 н. 150 фун. бечких. Банатска за јули и август 10 ф. 50—90 нов.

Кромпир нов из Италије плаћа се по 12 ф. цента бечка, а стари кошта 1 ф. 70—80 н.

Коже овчије немачке 3 ф. 60 н. до 4 ф., српске и турске 1 ф. 15—28 н.

Коже јагњеће куповаху само за Њурчије. Добре банатске 1 ф. 5—15 нов., лаке 50—60 нов.

Киша о којој у прошломе броју јависмо, да је у среду почела падати, падала је тај дан у Калочи, Кашави, Ђург, Мохачу, Капошвару, Новом-Саду, Кањижи, Печују, Пожуну, Калочи, Сексарду, Великом Ва-

раду, Дебрецину, Дуна-Фелдвару, Барчу, Кикинди, и у околини тих места, негди ни пун сахат негди дуже од сахата. У Бачкој, где је год падала, свуд су с њоме задовољни. Де је не беше, ту не стоји најбоље са раном, нарочито је пина рецицу описала и друга згадија тамани усеве.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА.“

Мл. — Срем 8. маја. У колико су нам школе празнице, у толико се све већа и грђа зла у нашем народу једне и друге вере догађају. Навешћемо овде неколико крвничких догађаја. Прошле године догодило се убиство у Гибарцу, и то са немилости. Идући из Кукујеваца две породице покачке у Гибарац са такозваног „Кирбаја“ стану се у путу утркивати, те у томе једна се кола изврну и више их се тешко оследе. Они изврнути заостане на путу, а онај што их је изврнуо, приспе пре својој кући у Гибарац. — Тек што је коње из кола испрегнуо, а човек се у собу спремила, ето ти онога изврнувшега у авлију с пушком о рамену, с речима: „Што ти нас изврну, и жену ми и децу оследи?“ У тај мах пуче пушка, и онај што их је изврнуо, остаде у својој авлији мртав. — Дакле то беше жртва таке звани „Кирваја“ и то о тројству у Кукујевци. Обе породице су од могућнијих. Комесије, истраге и адвокати на даље своје раде а породице обих кућа упропашћују се.

Прошлих дана и опет се подобан и грозан случај десио.

Беше и опет „Кирбај“ у Гибарцу. Но једне пијане у неописаном трку натрче све својим кућама, те да „Кирбај“ без покора не прође, на другу к Шиду, стане један да своју жену кара и да туче, други опомене првога, да не туче своје жене, на што други у мах се своје жене и окану, те прије другоме што га саветоваши да своје жене не туче, и потеже нож из појаса те удри га у срце. Несретник је на мах мртав остао. —

Ето таке су последице од „Кирбаја“, а узрок је у првом реду глупост и незнање, а у другоме и само некоје свећенство, које не само да пук своји не поучава, него још горе квари га. Радећи тим дејаковшьим злим радом, пука на врат на нос нестаје, те је лако могуће да за 65 година тога пука више неће бити. Што ће дај боже. —

Баш саде салиадосмо још за неколи убиства. Прошлих дана у Вуковару једнога дана убише двојицу. На како? Најпре у једној биртији једнога келнера ножем убоде, који је и мртав остао, па онда те исте убије безбрижно крену се у другу биртију, те и тако случајно и другога келнера заклаше. — Таки чуда кад се у главноме месту догађају и по јавним местима, онда се даде замислити, шта тек по селима бива, а још лакше увидети, докле је покварености достигла.

ПОДЛИСТАК.

ЈЕДАН ГЛАС ИЗ ТАВНИЦЕ.

од попа Л.

Ја сам вас одабрао за дело за које вас је природа створила. Ви ћете имати своје празнике, биће ту плача, рана, крви, крви која ће тећи без икакве опасности по вас, и нико вам се сили неће смети противити, јер то и јесте кључ нашега јуначтва.

То рекао, сви се растурише, и велики град поста као неко велико дрво, кога луди залију отровном течношћу те га својим корењем у себе усише, па мешајући се са соком, трује му цвет, плод, лиће и нагриза трулежом његово сухо грање.

А мени се учини као да сневам грозан сан, док ме ужасна ларма не истрже из сметености. То је била вика ћевина помешана ломљавом, као да се кости ломиле, јауци оглушујући и тужни и дивљи смех. и ја видех гомилу младих људи, деце, испребијане, искрвављене, које гураше пред собом, трпаше их у калугу из које чете пијане духом сотонским беху изишле, и врата окована гвожђем отвараше се и затвараше се, и страшна се тишина учини.

И ја се створих у једној дворани, тавној дворани. Ја познадох онога који управљаше на овоме месту; он није био сам: ово и поред њега гураше се неке црне хавети с којима се он саветоваше шапатом.

И за мало, па се црне хавети разиђоше. Хтедох и ја за њима, али они прснуше по ходницима тавним и мучилиштним, куда ме покварен ваздух хтеде угушити.

И док сам ја размишљао у себи о свему виђеноме пун туге и ужаса, кад ево ти оне исте гомиле коју видех да је вуку у калугу праћене оним истим гадовима лутеким. Они их гураше, кроз неки узан и низак пролаз, у коме видех неке мрке слике, праве слике дељатске, и чух неке гласове оштре и загушљиве, и спрдње сурове и падање лешава; ја се осетих у некој тешкој запари такога задаха, као онај што се из гробља подиже, и умало што не падох.

А они које ту стрпаше умираше свакога тренута, умираше на мукама нечувеним. Ваздуха није довољно било да им окрени колико толико жудне груди, а њихови удови сударајући се одјекиваше као луна од костура. Свакога јутра износише по који леш, полагаше га у сандук, и носише га без попа, без молитве, у свакој тишини на гробље.

А из груди ми се препуњених ужасом, оте узвик: Господе, е да ли је сотона победио?

А један ми глас рече: Погледај!

И ја погледах у вис, и видех у сјају небеском мученике смешебиве.

ЛИСТАК.

ШТА ВИВА ПО СВЕТУ.

— И у Швајцарској је увеђен грађански брак пред општинским поглаваром и без свештеника. Сав народ је позван да о томе своју реч рекне и 210.000 рекоше да хоће грађански брак а 203.000 да неће и тако остаде како први рекоше.

— Још једна сукоб између Турске и Црне-Горе ни утишао се није а већ се други диже. Лађи што ју је руски Цар поклонио књезу Црногорском допусте из Цариграда да по турским водама одиђеи у Црну-Гору. Капетан на лађици, Црногорац, пустаке на лађи црногорски барјак. Валија скадарски заиште да се барјак скине и поврати да ће иначе пуцати на лађу. Из Цариграда ђе заповест да се лађа пропусти, ако се капетан обиче да ни на Ријеци неће уздићи црногорски барјак. Река је вода црногорска и капетан не хтеде Турцима по волји учинити него заиште од књаза уништење и стави се под заштиту руског конзула. Због тог малог догађаја, али из кога истиче да Турска не признаје, да је Црна-Гора сам своју господар, него јој забрањује дизати своје заставе као нама Сплити, може лако до озбиљни заплета доћи

— На хрватском сабору рекао је посланик Мажанецбану, да је бан тако слаб, да је дотле дотерао, да није ништа друго него чиновник мађарске владе. и да министар хрватски у Пешти је лутка у рукама мађарских министара.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Несрећа са непажње и незнања). Из Црне Баре пише нам г. Васа Вујић овоме: „Недавно од мати једна са својим сином на оближње језеро, тако звано Вир на коли. да опере два рупа вуне; а син јој да опере зелена кола. Оперу и мати вуну и он кола и истера их на брег, но не доћаше му се како је опрао, окрено натраг и утера коње с коли заједно у Вир, наиђе на незгодно место и коњи одма заплива|у. Он се поплаши, јер нејаше пливати, скочи преко лотре у воду и од страх удари се. Тужна је мати за њим око воде лелекала и за њим ће кукати до гроба; јер је Милан био од својих 22 године. Ивкаде га. При опелу покојниковом говорио је свештеник Петар Марииковић жалосно слово, на које су се сви скупљени заплакати морали.

Лака му црна земљица. (Ово је доказ, да треба човек да се учи свачему поштеном, што му ма кад користити може. За што, да момак од 22 године незна пливати. То незнање ето главом платн, а тако често бива и са другог. Школе наше треба и за то да се побрину, али шта Немо кад се бежи од школе. У.)

(Наша браћа Хрвати.) У осечком листу „Драва" читамо овоо: „У понедељак у вече бухем с неколико својих познаника у Кернозој гостионици у доњој вароши, и ту сам се са својим друштвом мирно забављао. У истој гостионици беху и два доњовароша (католичка) капелана Пинтер и Анаковић, при јако угрејан. Са овима беше неколико чиновника. Ни ја ни ико из мога друштва недаде ни најмањег повода, а г. капелан поче показујући на мене и на моје друштво Србе и српски народ најадекватнија речима ружити. Да би сваку кавгу избегао, остао сам ја поред свега тога миран. и тек кад је г. капелан с пратном дошао мени и песницу ми под нос метуо, гурио сам га да се од њега одбраним, изашао сам по томе из те гостионице и отишао у другу, де сам своја пријатеља младога Т.ha затекао. Али и ту неостадох дуго на миру. После четврт часа дође капелан Анаковић са својим друштвом и још с врата повика: „Браће, ево нашли смо кога тражимо", наручише по томе „хрватскога вина" и Анаковић је чешће викао претећи, „да нико жив неће из собе изаћи." Мој друг слугерин, да то неће на добро изаћи, устаде да иде, али му Анаковић и друштво му недадоше. тек кад је он показао да у њега шале нема, пустише га. да се тим жешће на мене баце, јер кад сам и ја куће пошао, скочи Анаковић, забрани врата и поврати још једаред „Ову собу неће нико жив оставити," те ми на силу неће пута пречити. Ко зна на што би напослетку изашло. да у онај мах, када сам ја врата обио, није млади Т. довео полицију. Изнанађен пред свет владаоце оних. који су позвани, да проповедају слово божије, примећујем да сам се већ тужно суду у Осеку на јавно насиље.

У Осеку 14. маја 1875. **Андрија Симоновић.**

(Избор пароха у Пешти) обављен је 18. о. м. Темишварски Јевреј добио је 13 гласова, катихета гимназије новосадске Костић 11, Моловић парох Крчедински а сада администратор парохије Пештанске 4 а парох Јанковић из Илока 2 гласа. Сада остаје конзисторији да од ове тројице именује једнога.

(Избори посланика.) Доловачки капелан Богарић изабран је на место пок. Мандровића на кирловачки сабор, Лука Петровић и Пера Слепчевић на Карловца на место Бакића и Јована Бошковића.

(Како стоје народи у Угарској.) По званичном рачуну има Мађара 5.538.000 4.874.000 Словена, 3.484.000 Румуна 1.700.000 Немаца, дакле свега 10.058.000 скоро још толико колико Мађара а ни сабору није ни десети посланик не мађарски.

(Како су погубљена два Турчина) која су осуђена због подгоричког покоља на смрт, о томе пишу из Скадра ово: 30. априла баш у поноћ дође војска пред тамницу и пођели се на двоје. Једни узму оне, које ће у Цариград на вечиту робињу водити, а други узму оне, које ће погубити. Онима последњима рекне је, да их хоће у другу тамницу да премести. Но кад изађу на варош, војска се заустави и обеси их. а у јутру предаду се мртве једнине сродницима, да их по закону сахране. Дакле толико каже суд у Турској, да се и сами Турци крију кад извршују пресуду. Војска се пламила крвне освете, јер до 900 људи погинуло је за ову годину из крвне освете.

(Нова мера) почеће од 1. јануара 1876 г. У Француској је направљено да свака општина мора имати нове мере. Одређене су и власти, које ће пазити, да се мери на нове мере. Те власти седиће у Илоку, Шиду, Руми, Иригу, и Черевићу.

(Народно друштво жена.) У Љубљани има више немачких и немикутарских трговаца, то је тек таквих, који се или из Немачке у Љубљану ради добитка доселиће, или пак који су рођени Словенци, а држе се за Немце, то јест прави словенски Шарлатани. Ти се људи, веле „Новице", у сваког пригоди показују непријатељи и издајице словенскога народа: тога ради основало се друштво народних жена намером, да наведу пук, нека купује потребите ствари, не код немачких и немикутарских трговаца, него једино код својих народних. То је право, јер ако што нас хришћанска љубав учи, да свакога на свету љубимо и добро му чинимо, исто тако нам вели, да нам мора бити први свој и пријатељ, а за њим туђин и непријатељ.

Из места, где немамо скупљача, добили смо претплату од свију досадашњих претплатника. Молимо дакле и г. скупљаче да се пожуре са скупљањем. Ако би баш по некоји досадањи претплатник хтео да га до летине пречекамо, шта знамо, ако Бог да, лето није далеко, учинићемо и то. само нек нам се јави.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Паита Поповић.**

Српски народни задружни штампарију у Новом Саду 1875.

БРОЈ 22. У НОВОМЕ САДУ, 30. МАЈА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.
Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништу „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 4 фор.
на пе године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

КАКВИ СМО МИ ЉУДИ!

„Умре у њих дух витешки.
Сви се плаше Карађорђа."
Кабански.

Одавна се опазило да је у нашем сабору нешто трулo, нешто чудно. Вера, поуздање у се, самосталност, све је то уздрмано, сломљено, убијено. Мутно, плашљиво стање, које годи само смутљивцима, притисло је сабор као при натуштен облак што притисне време и људе. Пријатељства, искрености, ту већ неможеш тражити. Све то једно од другог преза и зазире. Све то зна неке тајне, неке страхоте, шта министар поручује, шта комесар каже, шта патријарх вели, шта синод прети. Десетина спасителя роди се ујединред. Мене се држите, мене слушајте на се небојте, ја сам разговарао с патријархом. Не, не, само ви овако радите, као што ја кажем, одговара други мени је то комесар рекао. Маните се ви свега тога, прекида реч трећи, ја баш од министра идем и овако ће бити као шта ја велим.

Патријарх, каже, комесар каже, министар каже!

А шта народ, шта сабор каже?!

Ништа. Он слуша шта му други говоре! Је ли то српски сабор, је су ли то Срби на сабору?!

Неће министар ово, неће комесар тоно, неће владика ово, неће синод оно. А сабор нема шта неће. Владика каже, ја нећу то што ви хоћете а сабор трчи брже боље: немојте се срдити само ваше високопреосвештенство, љубимо руку, ми нећемо, што ви хоћете.

Да дуже потраје сабор, ако још не би и дотле дошло, да кад би и прота један непретио, да ће из сабора изаћи, ако то и то не буде, да би сабор стао на врата: опростите пречешњени, нека је на вашу, само немојте да се чује горе, да је овде нека немира било, да нас не растерају као бунџије, а још кад би то учинио онај који с министром и комесаром заједно пуши, е онда...

Али одговара нам се. Та ако то и то неучинимо, узеће све натраг. А зар је то што нам дадоше тако, да га ма зашто могу узети натраг? Онда нам то и не треба. Ако га данас ма зашто не узму, они ће узети сутра. Али ако ми будемо људи, даће они све опет натраг. И ово што нам дадоше, не дадоше нам за љубав облетању око министара, та мољакало се, та облета̀ло се то стотином година, него нам дадоше због нашег мушког, одважног и постојаног тражења и што нам закинуше, закињуше нам с тога, што видеше, да ми баш нисмо онаки људи, какви смо извикани, видеше, да и међу нама има кукавица и улизица.

Заиста чудне слике и прилике се даду видити на нашем сабору.

Владике нам долазе као оно размажено дете, коме не можеш уговети, коме није право што звона у селу звоне, коме није право што га куцон гледи, те непрестано вичe: нећу ово, нећу оно, а сабор је слаба мати, која се боји, да ће јој дете одмах умрети и од дреке свиснути, ако му се по вољи не учини.

Да не познајемо људе на сабору, нама би то нешто обично било, али овако нам је тако чудно, да се морамо запитати: какви смо ми људи?!

Је-су ли то они, који пре неколико година хтедоше владике све у манастир отерати?! А данас у својој рођеној кући испред њих беже.

Но што је најубитачније од тога, како се данас сабор влада, то је, да се убија воља свакоме, да за народ ради.

Скоро пуних тридесет година радити за народ, напустити тога ради кућу, жену и децу, и кад је зграда, којој си ти план скромо, на коју си слеме мешао и темељ јој ударао, па и малтер и креч вукао, само да би пре готова била, онда затворити врата пред тобом и недати ти унутра да видиш бар како изгледа, то је — употребићемо вишу ма за многе наше читаоце и неразумљивију реч — немо рално, само да не речемо гадно.

Бадава је, нека се замазује како се хоће. Неки су издали војводу свога а остала га је војска оставила, изневерила.

И треба ли ићи напред?

Да је сабор прави народ, да није само заступник његов и то за време, ми би одговорили: не треба, али овако велимо: треба! Народ у целини својој никад не може хрђав бити.

Гарибалдију, који је пошао да ослободи Рим од калуђерске шпаге, рани љуто војска краља талијан-

ског, који је из Гарибалдове руке добивао круне талијанске, да их у једну слије и себи на главу мете: али јунак преболе рану и ено данас у побеђеном Риму народ у небо диже првога човека у Италији.

Неће дуго бити а још ће свесрдније, још ће бујније и сиљније заорити се у народу српском песма:

Небој нам се сини тићу
Ми смо с тобом .....!

СРПСКИ САБОР.

Трећа саборска седница беше у петак 4 о. м. У тој седници предложио је одбор деветорице да се поиље захвалница Цару на томе што је потврдио саборско устројство али и да се зажали, што је много што шта у њему изменуто, а то се неслаже са тим што се каже да народни српски сабор удешава сам своје ствари и да је требало измене саопштити сабору на тек онда важе, кад он на њих пристане иначе му други кроји капу. У захвалници изјављује се, да се сабор узда, да ће се све што је осакаћено поправити законитим путем. У самом одбору било их је, да се ни нашто цару не жале, јер веле, кога ваља молити не ваља га срдити, али је речено, да оно што се захваљује, захваљује се цару а оно на што се жали, жали се на министре, који су цару казали да тако потврди. Сабор је усвојио захвалницу онаку, какву му је одбор поднео.

Одбор, што је изаслан, да просуди шта ваља овај сабор још да изради предложио је да се на сабору још и ово уради: Да се изабере сабору подпредседник. Да се изабере саборски одбор. Да се изабере школски референт за горњо карловачку и пакрачку дијецезу. Да се донесе привремена уредба за епархијске власти, после привремена уредба за плату свештенства, даље привремена уредба за школе у крајини. Да се отвори богословија. Да се претресу молбе, које су на прошли сабор дошле а нису свршене. Сабор је на ово пристао и да се све ово уреди изабрао је три одбора, који су до недеље радили. У понедељак је била конференција ради избора саборског одбора.

Саборска се конференција сложи у томе да се покуша, да се види ко ће бити изабран у одбор. Дакле су се гласови на листићима и кад се све пописало пронашло се да је будимски владика добио 47 гласова, владика Вујновић, као заменик му, 37, прота Нанић 23, прота Стефановић 15, парох Јеврић 15, парох Јовановић 14, прота Беговић 12, прота Бранковић 11 и т. д. Од световни добио је Брановачки 49, Суботић 45 Јован Живковић 39, Милетић 37, Ал. Николић 34, Касапиновић 29, Максимовић 7 и т. д. а за заменике: Деспинић 21, Касапиновић 18, Павловић 17, Дим. Крестић 15, Стојић 13, Полит 13, Јов. Павловић 8, Максимовић 6 и т. д. Кад се ово свршило и кад је требало седницу отворити дође глас да је патријарху пошло, те да по томе не може бити седнице.

После подне је била конференција да се покуша, да ли би се дали сложити гласови, де су се расули били, нарочито код избора два свештеничка одборника, јер ни један не имаде већине: У ту конференцију позване су и владике и дођоше Анђелић Живковић и Вујновић, Владика Живковић изјави поруку владике Стојковића, да ће се он само онда примити избора, кад види који световни чланови изабрани буду, те зашто, да се најпре бирају световни чланови. Брановачки потврди ту поруку а нескма је на само рекао да Стојковић неће да буде у одбору, ако у њему буде Милетић и Суботић. Касапиновић рече на то да владике иду за тим да изиграју ту установу, јер ако се они неће примити, онда се не може одбор склонити но Живковић примети, да он говори само за владику Стојковића а не за себе ни за друге.

Међутим се дознало да су из Пеште у Карловце грмили телеграми и да је комесар стао за тим да никако Милетић и Суботић не буду изабрани, те је на патријарха навалио, да буде болестан и на владике, да се непримају ако сабор хоће Милетића и Суботића.

Чланови конференције беху горњом поруком пренеражени, и председник распусти конференцију.

У уторак беше четврта седница. Милетић изјави у конференцији тога дана да он захваљује на поверењу, које му је поклоњено тиме, што је јуче при покушају за избор изабран за члана саборском одбору, и дода да је он дожао да му је најсветија дужност да кад је тако рећи машина око које се он толико трудио већ готова, да управља с њоме и у радњи, но да он одступа за то да се не каже, да је он крив ако се све поруши, јер се претило и то да ће се устројство одмах укинути, да ће цар што је дао одмах натраг узети, и да не доводи сабор у искушење и процеп, дакле не за то што се за себе боји више силе нити за љубав владици Стојковићу.

У том патријарх дође у сабор. Одзравио је. Кад се седница отвори буде изабран за подпредседника саборског Брановачки. У одбор саборски буду изабрани владика Стојковић, заменик му владика Вујновић, даље прота Бранковић парох Јовановић Брановачки. Ал. Николић, Суботић Јов. Живковић. Милетић. Но Милетић и у сабору захвали на избору и на његово место буде изабран Касапиновић за заменика бише изабрани прота Стефановић. Деспинић, Максимовић др. Стефановић.

У поменутој седници пријављена је молба бирача горњокарловачких у којој моле, да се посланику Беговићу одузме право да буде посланик. Ова се молба одбије, јер је неумесна.

Посланик Лука Петровић је предлагао, да се расписшу стечајеви за професоре на препарандији у

горњем Карловцу и за стипендисте. Овај је предлог упућен школском одбору као журан да исти још овоме сабору извештај свој поднесе

Избор Јустина Кушевића уништава се и кривци се осуђују да плате трошкове.

Молба народног позоришта, да му се изда већ једном сабором одређена помоћ од 3000 ф. годишњи и да му се и на даље издаје, упућена је одбору за молбе као журна, да се још овога сабора у претрес узме.

Осим онога што је саборски одбор одредио да се ради и комесар је у писму своме, које је писао патријарху 26 о. м. предложио, да сабор овога састанка свога још и ово претресе: 1 коначно уређење епархија и митрополитско црквеног савета; 2. уређење о наплати парохијског свештенства. 3, о томе да се, подигне црквени протопопијат, 4, да се уреде владичанске плате у пићри, 5., да се уреди управа са манастирским добрима и наплата калуђера. 6., да се начини уредба како да се издаје прилог из јерархијског фонда. 7. погодба о деобн нештанских школских фондова између Срба и Романа 8. грађење владичанског дома у Новоме Саду.

Уједно јавља комесар, да ће он сабору доставити мишљење владика (синода) о тачци 1.2. и 3, уколико ови готови буду док сабор траје, а после да ће се то имати одбору достављати. Напослетку јавља и то да су стигла ова решења: 1. Решење на молбу сабора паљанског о утеривању парохијала; 2. решење на молбу о утеривању саборских трошкова; 3. решење на молбу о припомоћи за војничку крајину 4. решење о инсталацији владика 5. Потврђење два школска референта и непотврђење трећега. 6. одлука о потраживању подељених школских фондова и државе 7. извештај о томе да су се упразнила нека места у делегацији, која има извести деобу са Романима. Ово под тачком 6 и 7 иште комесар да овај сабор сврши.

Пета седница беше у четвртак. У седници што у среду беше претресан је предлог за привремену уредбу епархијске управе. У четвртак је то продужено и свршено је до по дне, а после подне претресане су молбе. У четвртак опет беше параде. Кр. комесар дође у сабор у гали. Патријарх и владике изађоше пред њега. Док је читано решење да се правила о избору митрополита непотврђују, дотле је банда свирала а почасна компанија пет плотуна дала. Правила о избору непотврђују се за то, што у њима нема спомена да краљ има право наименовати администратора, кад се патријаршија упразни, што нема спомена о томе, да мора бити комесар при избору митрополита и да он јавља ко је изабран и да буде при инсталацији, што се вели у правилима тим иде за тим да се могу бирати епископи, који не стоје под патријаршијом српском, што се захтева да се патријаршова столица најдаље за три месеца попуни, што се неспомиње у њима, да краљ има право не потврдити онога кога сабор предложи и да се мора на ново други бирати. Од среде држе се седнице саборске и пре и после по дне да би што пре готови били.

ИЗ ПРИРОДЕ.

Незна сваки да је на појасу де је среда земље највећа топлота и што се већма крајевима иде да та топлота све мања бива док се несмањи тако, да постане зима, али ако многи то и зна, незна каква тек може да буде зима што се иде даље крају земље, који се зове пол и има га два јужни и северне, и то нарочито кад се север. полу поће, за то ћемо приповедити овде шта о зими на северноме крају казује путник Пајер, који се лане са тога краја вратио. Пајер, је послат био од аустријске владе да са доста великим друштвом иде да пронађе били се могло прећи преко севернога пола, те да се туда отвори пут око света. Он је отишао; напатио се сваке патње, лађу на којој је пошао у леду је морао оставити, неки му из друштва помрли, неки презебли и болују и данас. Пајер је са заосталим морао се вратити, а није нашао пута за прелаз преко пола, као што га досада од толико векова забадава тражаху. Пајер описује каква је била зима 14. марта 1874. кад је он ишао да прегледа земљу у леденоме мору, коју је нашао, на којој дотле жив човек није био, и коју је он у славу свога цара назвао земља Франца Јосифа. Тај дан, вели он беше најжешћа зима у томе крају, јер се термометар*) у коме беше винског спиритуса (вајнгајста) спустнона 40 степени и но испод нуле. Кад је код четвртог степена тако ладно да се мрзне, шта наопако мора бити код 40 тог степена.

У расвитак изашао је Пајер са једним Тиролцем, да прогледи околину и да је наслика. Какво је сунце било кад се рађало, то је дивота, која се неда нигде осим у тој леденој земљи видити то није једно сунце, него ти се чини да их толико има и светли тако јако. као што зима стеже. Клечи је морао Пајер и другови му на су му тако рум (најјаче пиће) у уста сипали. јер да је наслоњио уста од суда, у ком је рум стајао и који је био од метала, то би тако опа-

*) термометар је справа, којом се топлота мери. У стаклену цев, из које се ваздух истера, мете се или живе или винске спиритуса, овог последњег да су велике зиме. јер се живоке да смрзне, па се по стаклету побележи 80 или сто резотина горе једнако далеко једну од друге, онда се забележи нула и опет резотине испод нуле. Кад живе стоји на нули, онда се вели да нема ни топлоте ни зиме. Кад се пише до прве резотине горе онда се каже да је један град топлоте, а кад се спусти до прве резотине доле онде је један град зиме. Код четвртог се града доле мрзне. Жива се растеже ни топлоти а грли на зими и по томе се справа уређи.

сно било, као кад би метуо их на усијано гвожђе. И сам рум изгубио је на зими сву снагу, био је блутав и густ као катран. Пушити цигару или луду кратку тога нема, јер за неколико трентутака а ти држиш клицу леда у зуби. Неки су заборавили, па су медаљоне кутијце од злата, сребра месинга и. т. д. у којима има какав спомен мио или каква врачарија, посили до голих прсију, те су се тако испекли, као да су усијано гвожђе на прсима имали. Зима та убије у човеку тако вољу, да немари ни зашто. Човек не може ни да брзо мисли, неможе да се држи на ногама, заплеће језиком и долази као на сву меру пијан. Дуго стојати на зими или још јачу зиму доживити то би многоме гроб био, као ономе, који препије од ракије, али инак казује Пајер, да је било путника у томе леденоме крају, који спомињу да су они предурали зиму од 47 степени Од те страшне зиме губи човек јако влагу тиме што се испарава, па добива страшну жеђ. Снега можеш узети, ако хоћеш да те врат, језик и грло заболе. А и све кад би га јео, никад га не можеш доста се најести, да ти жеђ угаси тако те ова мори. А ну то тако ти долази снег на зими од 30—40 груди као истопљено гвожђе. Густа као тесто магла дизала се за људма кад по снегу пођу, тако је пара из њих избијала. Пара та за час је следила се, па си могао чути. како као оно, што код нас зовемо цигани, на земљу пада. Од магле, начини се мрак око њих и не може, да се кроз маглу види. Сваки гласак страшно далеко допире. На стотине корачаја чује се обичан разговор. Месо се могло цепати као дрво, живу си могао место кугле у пушку метути.

Мирис и кус сасвим ослаби. Снага телесна такође. очи се нехотице затварају и хоће да се трепавица једна за другу смрзне ако се не треду. Чим се стане онда табани неосећају ништа. За чудо да брада не смрзне се, а то је с тога што се дах из уста одмах у снег претвори и пада доле, тамо може човек видити како постаје снег, јер му се прави испод носа. И опет је поред свега тога сада 17. о. м. крепуло се енглеско једно друштво на северни пол на две лађе и трећом, која им рану носи и понело је голубове, који су изучени да писма носе, те ће са пута, кад пешке пођу, јављати лађи шта се десило, или ако се лађе раставе, јављаће се једна другој.

БЕЛЕШКЕ.

РАДЊА МЕСЕЦА ЈУНА. (ПО „СЕОСКОМ ГОСПОДАРУ.“)

У кући и дворишту: Очисти и проветри стаје. Амбарове отварај, да промаја иде кроз њих те да плесањ осуши или влагу. Старо жито, ако га још ко има? ваља превртати. Последње је време, да се усев осигура од туче. Ми од наше стране препочујујемо друштво тршћанско (Assicuratione-Generali in Triest) које је досад најпоштеније се показало.

У Штали: Ако не може марва на пољу стајати, штале изветравај често и чисти и пери даске испод марве. При ветрењу пази да промаја не удара на марвинче. Отвори или врата или прозоре да се запара не прави, најбоље је де је прозор спрам врата а марва се може даље наместити да се и прозор и врата отворе. Коње и говеда често, али пажљиво поливај и купај. Овчијој је стрижи месеца јуна крај. Кад су велике врућине не терај крмад на пашу него их држи код куће у ладу и поливај.

У подруму. Пази на вино, допуњавај бурад, да су увек пуна. Прозоре од подрума затварај и сасвим их запуши сламом или чим другим да врућина у подрум неулази.

У врту: Плеви коров, окопај и заливај леје. Хоћеш крупна боба да добијеш, то му у цвету посеци врхове, за семе узимај најдоње махунице. Ако први навалују на боб или друго зеље посни леју јечменом или ланеном плевом. По плеви неће моћи пузити, јер ће их ова бости.

У воћњаку. Завоје на цеповима распусти или сасвим одреши. Од Видова дна ваља почети питомити дивјаке очењем или иначе и тај посао наставити до краја јула.

За тај посао узимај се спавајуће пупе, те се питоме (облагорођују) дивљаке са источне или западне стране. Но навластито брескве, трешње, вишње, кајсије (мандаљце) и шљиве дурандијце. Младице од калама привезују се за колац. Пресађене воћке, кадгод је суша, ваља увек заливати.

У винограду: У цвету недирај у виноград. Кад виноград прецвета онда се исецају јалове младице, привезују се плодне младице и сарезују врхови 3 до 4 листа над највишим гроздом. Ако се бојиш плесња посипај гроздове сумпоровим цветом.

На њиви и ливади: Још је времена да се сеје проја Сеј рану пљосначу репу. Преоравај поље, угари за репицу. Извози ђубре на њиву. При крају месеца почиње жетва зимског јечма и ране ражи. На стрњици јечменој сеј сваку помешану са кукурузом и пројом и коси у зелен за марву. Детелину коси док цвета да буде добра за пиће и суши је паметно да јој неопадне перје. Ако хоћеш да косиш и отаву на ливади то је први пут мораш до видови дне покосити.

У пчелњаку: Време је ројењу пчела. Пази на ројеве, да ти неодлете. Брини се пчелама за свеж бистар ладан напитак. Касним ројевима треба у кошњицу празно саће из других кошњица згодно подметути.

Кад и како ваља одбијати теоце од сисе: Довољно је да теле сиса 8 недеља непрестано, но онда га не ваља у један мах одбити од сисе, као што се са децом ради него мало по мало. Треба му сваких

6 или 7 дана узимати по једну сису, тако да му остану три, па две, па једна па тек онда ни једна. Чим се теле одбије од прве сисе, треба му одмах под нос мешати лепе траве или мекана сена и нудити га што чешће тиме и водом. По може се већ шесте недеље подметати му траву или сено, да се тиме игра и мало по мало почне јести. Кад се мало по мало научи јести онда се може и од последње сисе одбити, онда ће лако заборавити на млеко, неће се испустити ни закржљавити као што то обично бива. За неко време кад се одбије нетреба никако да види матер. Да теоци напредују и весело расту, треба их прво лето само сувом раном ранити. Најбоље је да им се даје доста добра, стара сена. Даји им испочетка на дан по сајтлик прекупљеног јечма, доцније по читаву ољу, уз то кад што да мало соли лижу. Нуз све то је најглавније, да их чисто држиш, јер чистоћа то је по живота.

(Кошња с машинама) Ц. кр. земљоделско друштво у Бечу, наредило је да се у више округа у земљи покупа косити с машином трава и рана, да би показало каква је корист отуда и дало вољу простом свету на таке машине.

Лек за дечију болест дифтеритис. Ових година млого су мрела деца од вратобоље, коју доктори зову дифтеритис Одавна је доказано, да се та боља добије од неких билки, које се растворе и по ваздуху тако ситне лете, да се не дају другчије видити док се не узме стакло, које увеличава. Биљке су те отров. Сада се пронашло да се даје тај отров стаманити са неком медицином, која се зове салицилсајре (Salicylisäure). Узме се 0,1 (једна десетина) до 0,5 (по) грамма те медецине и раствори се у 150 грами течности која раствара, те се сваког сахата даје детету пуна кашика, да је полагано прогута. Које тим што се течност та тре о грло и чисти оно место ле се наватао онај отров, које што се помеша медицина са крвљу те и ову чисти, руши се боља и болесник избацује наскоро велике беле бале. Чим нестане отрова на грлу престаје грозница и за 12 сахата почиње болесник здравити. С тога препоручујемо лекарима да са тим новим леком лече, једно што је показао се досад лековит, а друго да се дужим покушајима потврди што се досада искусило. Родитељи пак, кад им децу заболе врат нека не држе да су то крајници, него нека одмах лекара траже и нека га сами опомену на дифтеритис и на овај лек.

Злато, сребро и дрво. Једна фунта кованог али не урађеног злата кошта 3000 талира, а једна фунта гвожђа једва 3 фенига, али кад се од гвожђа направи најфиније пераје у сатовима женевским, онда кошта једна фунта гвожђа у тој форми 5000 талира. дакле толико, колико и злато, ма се како израдило неможе коштати. Како се незнатно чини палидрвце. Но шта мислите, шта се добије за фат дрва, кад се машине направе? Добије се 1152 фор. или 768 талира. Од фата дрва начини се 14. милиона 400,000 дрвцади. Дрвцад та праве се у чешким шумама у Голденкрону код Крумада и у Штенхофну.

Како стоје школе у Немачкој? У основним школама има 6 милиона ђака. Учитеља до 100 хиљада, 60.000 школа, 330 гимназија, 214 прогимназија, 483 реалних школа. 20 универзитета и т. д. Свега дакле ђака има 6 милиона 2 стотине и 30 хиљада. То је подмладак немачки, то су будући министри, посланици, учењаци, грађани, лопови, убице и т. д. О славноме једном учитељу Валентину Трогендорфу, управитељу велике школе у Голдбергу, који је умро 1556 г. преповеда се, да кад је јутром долазио у школу да је поздрављао ђаке овако: „Добро јутро не само вама племићима, вама конзулима. сенаторима, царским, краљевским, кнежевским саветницима, трговцима, занатлијама и вештацима, него и вама вешачима. вама протувама и зликовцима“.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА.“

Из жабаљског солгабировата 20. маја. Овуда се догађају чуда каквих не беше од кад је овога краја. Неће вама писати од чудама што се на политике чине, јер то су већ покори, а нас се политика не тиче, него друга куга нас мори, пијавица, тлачења општинског иметка, убијања, варања, отимања, а понајвише крађа. Шта је сада феудаварац према нашим селима. Какве су сада картаре и врачари феудаварски према нашима? Шегрти. У Госпођинци у Жабљу у Чуругу у Надаљу Ђурђеву сиуда се то врача кад што нестане и све те врачаре као да су у договору једна с другом. У Ђурђеву је за једну ноћ нестало пет крава. Ђурђевачког једног господина из варошке, куће видеше, де се прати ових дана са таким једним врачаром. У Жабљу сваки час убијства. Није човеку ни живот ни иметак сигуран. Што рећеш оно је данас моје, немај у томе рачунати читав дан особито не дан и ноћ, од 24 сахата, као што се то узима, јер што оперине не осване, а ако си јутрос од Бога жив и здрав устао нисси сигуран да ћеш од људи жив и здрав до вече лећи.

У Госпођинци сада баш, тако рећи између лебоза, када људи и последње јаје продају да леба куне бирташи превршу неке старе парнице рачуне који су још кад је био кнез Новак Локић општинском суду предати, те овај искао да се бирташи куну на оно што траже, јер они су залуд трсили били, а не пијавице, којима можеш писати кредом каквом хоћеш те је тако запало са судом, јер кнез мастом измрљеном протоколу, од којих је у једном било и те да олба пива кошта 27 н. и још грбет чуда није хтео неротати. Но што бирташи превршу рачуне, њихови су, али што пословарство своје људе не заклама него кад дође адвокат они презивају људе, адвокат им претн, да ако за три дана не плате, да ће ексекуцију добити и грдне трошкове платити, ту се нашли чивуте, на су дошли ил су из места, који иду за адвокати, као прање за војском кад ће битка да будне те дају новце на нову зоб и то како су људи у невољи и запламени пошто они хоће, јамачно мање него што им је казао онај, који им је дао новце. Но кад дође један, који разуме куд шта иде, и каза адвокату, да његова тужба мора пречи најпре преко суда општинскога, и да за суд примарителан неплаћа се ни штемпила као ли грчу трошак, а да он то и отуда зна што је, кад ти се тицало, одбио адвоката, који је од 30 парница искао 180 ф. трошка те онај ма да се даље тужи

ни новчића није добио. На и кад се ексекуција води у границама кема се ни зашто више платити него проценитељу његових 50 н. Адвокат је онда спуштено се, и пошутено да се на лето с дућума намирује. Не дође је већ многи упао у зло од адвокатове претње и чиновског грамзења, те Бог зна хоће ли му од мало летине заостати што од онога, што треба чивутима да даде. Да нас сваки бадо не вара, да нас не убијају, не пале не краду нас, то би требао један г. солгабиров да паши а не да од тога што људи излуђени на не правду прекорате ред правни буну и шиље их гомилама у затворе. Та политика у главама наших главара дође главе нама свима. Цаба и сабора и посланика, само да нам је куће мирна. Та докле куће и општине пропадају, држава не може напредовати. Ми плаћамо доста и кад треба и више немо платити, али хоћемо да су нам главе сигурне, хоћемо да нам је имање обезбеђено, хоћемо да нас они, које плаћамо од зла бране а не да нас у зло увлаче Та ми сву господу плаћамо, ако и не вуку из општинске касе плату, нашу новац мало јачим путем долази у њихове руке. Но ово би могао узети когод што зла воле да је политизирање за то за сад престајемо. Дао Бог да вам људи пут не јазини да је у срезу слављеног солгабироша жабељског постало десет крова да је потерало двајест кућа да је убијено — јер ако мање буде, неће чуће бити. О томе пазљиву, о томе убијању у тој крађи требало би запитати пређом приликом на сабору у Пешти г. министре.

Из Срема. 28. маја. Неће бити излишно, да и у вашем листу спомените окружницу и поздрав новог подјупана Будисављевића, да се у своје време на њих човек познати може, за то вам их достављам. Окружница гласи:

ПОГЛАВАРСТВУ ПОЛИТИЧКЕ ОБЛИНЕ И Т. Д!

При наступу новог. управе, коју у поверењу ми подјупанији данас примам, жина ми је потреба, поздравити обћинско погдавараство, као и све разреде тамошњега пучанства, приложеним поздравом, који ће се сегодним начином свестрано имати прогласити.

Скорих ћу дана моји свобћини путну осмену, по којој нашим пропутовати и упознати подручни управни котар и том ћу се сгодом састати у сједишту сваке пол. обћине и с ње, ним заступством.

Засад ми је само на прама обћинскоме чиновништву изјавити, на првом кораку јасно и одлучно, како нам је свима на дужности, с будним и ревним обављањем званичних послова, поскорити благодати добре вољане управе.

Ја ћу свом снагом и од свег срца у том предњачити, па очекујем те свагдашњу искрену издашну припомоћ господе обћин. чиновника, и спремам сам сваћа наградити поштен мар и рад једнако сам готов закрчити одрешито путе ћуд нехају ћуд немарљиву раду — ма чијем.

Вршило дакле сваки свој дужност. савестно и потпуно, да получимо ону увашиену цјел, за којом сваки прави чиновник или државни или обћински, и по закону и по савотегу, племените срце прегнути може.

Будисављевић,
подјупан.

ПОЗДРАВ СТАНОВНИШТВУ.

Преузвишени Г. Бан хр. хрват. слав. и Далмације благоизволио је позвјерити ми управу новоустројене румске подјупаније.

Примајући управу према одлици високе кр. хрв. далм. земаљске владе од $\frac{11}{633}$. о. м. бр. 1213. с данашњим даном у своје руке, пуно ми је поздравити овим свесрдније све разреде, све слојеве честитога становништва у обсегу подјупаније.

Свеглан Бан означио је јасно задаћу нове управе, она је велика. Ја доносим живу жељу и одлучну вољу, да задаћи тој, што ми снага неси — удовољим.

Закон је нут, кога ће се област подјупанска снагда строго држити; ступајући тим путем, бити ће јој напредак у свакој струји јавнога живота, обилна једина брига.

Али да се напредује, треба слоге, треба воље међу становништвом, треба поуздања према области.

Дао Бог, да се искрена слога снагће тврдо укорени, да се једна воља снагће буџно разграна, а на обћу корист и на дику дољнему Срему, тој красној китн у њеницу нових управних котара љубљене наше домовине.

Будисављевић
подјупан.

ТРГОВИНА.

Извештају од прошле недеље имамо да додамо да је 15. о. м. падала киша у Сегедину Баји Сомбору, Ст. Бечеју, Сивцу Мохачу, Темишвару, Панчеву Црвенки Вел. Бечкереку а 16. у Новоме Саду, Мохачу Лугошу, Деви, Суботици, Кули. Из овог последњег места јављају, да је киша довољно земљу напојила. Кукуруза су веди се тамо већ окопани било до 15 о. м. али беше неких, који их тек тада сејаше. И у Београ је падала 15. о. м. киша али слабо. С тога је кукуружна копња тешка. Из Сегедина се туже, да је пшеница доста мала и ненадају се доброј жетви, јер веле, крњаво стабло неможе велик влат имати. Из Нечуја стижу гласови да је од кише што је у Барањи и околним жупанијама падала рана се сва опоравила, те да се надати доброј жетви.

У потисју хвале се да је осим репице добар изгледа за жетву.

Стрижа је одпочела вуна је бела. Продаје се по 70. фор. з. вр. цента.

Тиса и Франџов канал долазе. Ове недеље почиње се косити репина банатска око Арада. За 150 фун. плаћано је унапред 9 ф. 50—75 н.

Из Црвенке јављају, да је зимљи усев једно на друго добар рана жита да су густа и велика а позна да су мала и крњава.

Цена је тамо. Пшеници 4 ф. 60. Зоб 3. 50, кукуруз 2 ф. 70, јечам 2 ф. 85 све на бечку центу.

У великом Ст. Миклошу и околини пала је пре неколико дана лепа киша и надају се доброј жетви.

Цена је: Пшеници од 84—85 фун 4—4 ф. 20 н. Зоби 1 ф. 80 н. Кукурузу 2 ф. 10 н. све на дељне аустри мерох.

Земљеделци баштовани воћари, виногрдари сви могу бити задовољни са изгледом. Влат у жита је велик и пун, јечам зоб. кукуруз никад боље, грожће тако се начичкало да се ненамти боље, неће такође, јер је време за цветања било тако да га бољег неможеш желити, но који се разуму у томе прориче, да ће овога лета бити много бурe, и да ће лето у опште кишовито бити. И збиља већ је на више места било туче и пролома од облака. Зато и овде понављамо осигуравајте усеве што пре!

У Панчеву жеље само да тако све остане као што је сад. Стање усева чини те цена пада.

Пшеница најчистија 5. 60—7 20. Јечам 3·40—60. Зоб 3·40—80. Кукуруз здрав 5 ф.

У Пешти је прошле недеље стајала цена овако: Пшеница на термине 4·28—4·40.

Јечам 2·20—40 за 72 фун. бечке.

Кукуруз. пао у 5—10 н. 2 ф. 90—95 н. ц. п. за термин доље и до 3 ф. 15.

Зоб 1 ф. 80—2 за 50 фун. бечк.

Трговци за дућане у земљи слабо купују, тек колико је најнужније, надају се бољем од тако званог ваџког вашара. Новац за издат еспап на веру врло се тешко даје покупити.

Брашно прве (нул) 12 ф. 20, средње нумере 5 8 ф. 30 последње нум. 8½, 5 ф. бечки цента.

Вуна фабрички израђена 130—180 ф. цента.

Свињи 53½ н. најскупља а 28 н. најефтинија.

Маст 45 ф. до 45—50 н. заједно с буретом дакле пада у цени

Сланина 38½—42 н.

Шљиве босанске 10—12 српске 9—10.

Кромпир стари 2—3 фор. бечк. цента, нови 8 до 9 ф

Шпиритус 43½ н.

Пасуљ бели 5 ф. 50— шећерац исто жути 4·30—50. Пасуљица 6—6.25 н. Сочиво 5 ф. центу. Грашак 5—6.50 н. ц. ц. Проја 82 фун. 2 ф. 60—80.

Мувар 4 ф. — 4 ф. 50 ф. дол. ау. меров.

Репица банатска 10 ф 50,

Восак од 80—102 н.

Лепак столарски 20—28 ф. црни 15—16 фор.

Петролеј 10—11 ф.

Сирова кожа воловска и кравија 53—58 ф питлинг до 65 ф. цента. Телећа 118—125 б з главе с главом 100—105 ф. цента коњске пар. 6·50—9 ф. Овчија кожа немачке вуне јањска 7·60—8·20 пар. банатске 130—145 ф за 102 комад. Јагњеће банатске 70—78 ф. или тешке 99—108 ф за 102 ком.

ПОДЛИСТАК.

НЕПРИМА ГОСПОДИН...

Слика из живота.)

— А то је чиновник, томе није равна наћи ни у доба кнеза Милоша у Србији, када, кад си напао новац на путу па си га суду донео, висио си на вешала што си туђе дирао, јер би онај, који је изгубио, кад је приметио, да му новаца нема, вратио се натраг и узео их, те судије сваки дан по десет пута праше руке, да им се што за њих не залепи, и ако око меда радиште воле да им се пре прст одсече него да га оближу.

Мораш мислити брате, да му између четир ока дајем десет дуката само да дођа по мојој вољи испаднe, а ту нетреба ништа више, него да каже нотарошу, а овај поглаварима и ето за једну реч 10 дуката. Али бадава, као опарен ђипи ти он на мене и изгрди ме тако, да ни пас с маслом неби појео и да је пандур био код куће још ако ме и затворио небри.

Ја сам држао, да неће новце да прими, јер знам да има господе, која ће примити ствар, али новце неће никако и шта сам радио, знам да кад господу што велико молиш мораш им и велико што учинити, а знам и то да господа најволију Јилимове наших жена, те ти ја кући на жени кажем, да узме Јилим да оде госпођину солгабирову, но да некаже да је моја, него да каже да је другог човека, који се такође дели, па можда ће од жене узети, а ја ћу одмах за њом па ако баш никако неће дукате, питаћу га можда ће тети да му што за њих купим, или у банкама да му ладем. На банке нема толико сумње да су мит колико на дукате.

Жена оде, али трипут је брже дошла него што је отишла.

Изгурао је чак на сокак и ту је тако грдио, да се силан свет слегао. Бадава, то је господин, тај је дан баш неприма. Сад се бојим, да деоба још горе по мене неиспадне него што би испала, да нисам ништа дирао.

Тако је један сељан другоме говорио, који се не престано смешио.

— Видиш како си ти прави будак. Шта мислиш зашто су некад у граници официри контунски држали невенчане жене код себе, и нашто су биле форишице (војник који послужује официра) ожењеннма. Да они за њих примају. Ако дође до тужбе, шта буде? ништа друго него да официр мора отерати невенчану жену и узети другу, а форишицу не можеш уватити, јер најпре се носи његовој кући па овај као своје носи официру. Ето дакле официр коме за једно јаје не мита него поклона иде звезда доле, прима, а да не прима солгабиров у Мађарској.

— На шта ти хоћеш с тиме да кажеш занита први.

— Хоћу то да кажем, да је општина моју деобу била наредила овако, а солгабиров друкчије.

— Ја те још не разумем.

— Е ево ћу ти баш и уденути у иглу, кад ти није доста што ти конац и иглу дадох.

— Ти знаш у месту живи удовица... Њој одлази солгабиров, а говори се да ће јој узети кћер, ако не превари. Ја ти брате наслажем десетак банкнота поширокиx и подугачких, па ти ајд господи. Ту затечем и госпођу нотарешевицу нашу.

Е рекох истина је, не би наша горда нотарошевица тој удовици долазила, да ту солгабиров посла нема. Нотарошевица оде, и ја све приповедим госпођи удовици, а она ти брате већ зна боље законе него многи натарош, рече ми да треба да напишем парче тужбе на солгабирова и да одем до г. натароша, па да мирно спавам.

Киса ми се попео био на душу. Ја одем натарошу. Он прими. За ту се господу бар и не гласа да неприма̂ју. Мало је, али шта ће, мали је и он господин.

Непроше недеља дана, а од солгабирова дође. да се мора моја деоба на ново предузети, и по тој новој деоби, дође мени пет стотина више. Чим је нак солгабирову нова деоба стигла одмах је и потврђена.

Ето, кажем и ја:

Не прима господин . . .

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— Руске новине једне пишу, да се у Бечу иде за тим, да се подигне на ново хрватска краљевина, па да се осиви Босна и Херцеговина и придружи Хрватсаој. Говори се да Ерцхерцог Албрехт путује тога ради цару руском у Југенхајм.

— У Цариграду ради се на томе, да се одсад и хришћани увијају у цареву војску.

— Краљ је наредио, да се судци и државни тужиоци у краљини у свему изједначе са онима у провинцијалу.

— Букурешки сабор отворен је 24 о. м.

— У хрватском сабору питао је Брлић бана, хоће ли он стати томе на пут, да се семинар за богословце из Босне не сели у Грац, као што то иреређује влада мађарска, него да остане у Ђаково или да се пресели у Загреб. На истоме је сабору решено, да одсада и хрватска ина ређи своју реч о црквено-школским пословима народа српског и да свако писмено о теме ваши тек онда, кад га и бан подпише.

— У Цариграду удара се ових дана темељ првој протестаској цркви.

— За краљину рекао је на сабору Хрватском Живковић, да ће се замаче при прво састанку сабора својим укинути.

— На питање Макапчево што неможе хрватска ништа да учине без повладе из Пеште одговорио је Живковић, да се Бан са министрима у Пешти договара баш у корист хрватску да избегне сваки сукоб. Макапцу то није доста, њему је жао да краљ хрватски без допуштења владе мађарске ниje какав ништа учинити. На галерији страшно се допадају његове речи. Председник заповеди да се галерија десна због ниже чисти. Макапан протестира против тога, називајући поступак дивљачким. На галерији (галерија је то што од прилике полиција, тамо иду они, који нису посланици) страшна вика и лупа. Вичу живио Макапан, ми нећемо на поље, живила слобода! Посланици ишту, да се прекине седница, но ипак све се утиша и Живковић одговори, да закон о томе што се тражује, није проглашен за седам месеци с тога, што је требало дуго времена, да се преписане да се преведе и т. д. Макапац није задовољан с одговором и повикаја, да је то с тога што се хтело по старом пређом закону судити листу Драви, који шиба данашњу владу хрватску.

— У Турн. Северину Румани су књеза Милана свечано дочекали. Књез Карол послао је депутацију, коју је предводио један генерал, да поздрави књеза Милана. У Београду се спрема величанствен дочек при повратку.

РАЗНОВРСНОСТИ.

(Што је вредно знати са прошлога сабора) Само кад је сабор састао се први пут биле је на окупу 345 чланова, и опет не сви, а после никад више толико. Кад су се дневнице исплаћивале и стапарина давала онда обично се сви нађу. Каталог је дваред читан и оба пута нашло се да нема толико посланика на сабору колико треба да се може закључак доносити.

Франьа Деак говорио је прошлога сабора (сабор је трајао 3 године) 27 пута. Но што је овај пропустио то је посланик Адам Лазар. Он је 125 пута говорио. Ернест Шимон говорио је само 72 пута али тако дугачко и широко да је изашло као и Лазарови 125 пута. Најдужи је његов говор трајао 3 сата и 28 минута а у сабору нико дуже и није говорио. 105 посланика нису ни уста отворила него само кад је требало рећи: јесте, није. Свега је сабор 5000 закључака донео. Године 1872 коштао је сабор 554.086 ф. год. 1873 1 милион 201. 651 ф. године 1874. 905 173 ф. а ове године 603.448 н. По томе коштао је сабор 3.264.358. Свака седница коштала је по томе 5818 ф. а сваки закон 21618 ф. Једна беседа једнога говорника коштала је по 3000 ф. Кад нах 105 ни уста не отворе и опет се саберисати даје, онда без њих може бити.

(Који су Црногорци добили орден од нашега цара.) Кад је Цар био у Котору и приредае црногорску вечеру онда је дао војводи Петру Вукотићу велики крст, војводи Церовићу и сенатору Радовићу комтур крст Франц-Јосифовог ордена; Илији Пламенцу другу класу, секретару Петровићу трећу класу ордена гвоздене круне, Раду Пламенцу, Петровићу, Вукотићу и Сави Пламенцу командантима батаљонским после тронци илађих команданта и барјактару златан крст за заслуге а напоследку 14 гардистама сваком сребрн крст за заслуге.

(Угарски трговачки законик) изађи ће скорим у одвојеној српској народној штампарији. Преводи га с мађарског познати знаилац језика. Тај ће закон стати на пут банкротерству, но њему ће и занатлије морати водити своје књиге. Како ће бити негодно за опет, који незна писати. За то учимо се док смо млађи, да старији не кубурине и несрамотимо се.

(† Мисаило Грчић) познати песник српски умро је у манастиру Беочину 30. о. м. а сахрањен је 31. Он беше питомац Костићев и свршио је медицинске науке. Лака му земља била, и вечан спомен међу људма!

(Чудноват великодостојник цривени) У Енглеској изашла је једна књига и сад који ју препоручује на продају написао је да у њој има приповедака, о свецима о ђаволима и другим црквеним велико достојницима.

(Изгорела девојка) У Госпођинци се упали прошле недеље једна девојка код кола и изочигледно толикога света изгоре одело на њој и испече је тако да је после два три дана умрла.

(Поклони дон Карлосу). Кнегиња Виндишгрец поклонила је Дон Карлосу, који војује против садашњег краља шпанског, дакле бунтовнику, 300.000. форината.

Молимо свакога, који није послао предплату до сада, да је или пошље или да нам бар овај број врати. — доста смо месец дана бадава слали. — иначе ко нам не врати, шилаћемо му лист и даље и уписати га у дужнике. Ово исто важи и за г. акционаре, који нису уплатили 70 фор. Нека се после нико не срди, кад своје, ма и опорије устражимо. Ко врати лист, нека на њему напише магистрилом своје име и презиме и место одакле је, јер се декоја повеза случајно одкине, па незнамо одакле нам се враћа.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Паита Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875.

БРОЈ 23. У НОВОМЕ САДУ, 7. ЈУНА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читалом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 4 фор.
на по године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕКЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ПРОТИВ ПИЈАНСТВА.

У Галицији је овладало тако пијанчење да су свештеници морали употребити поред придика и заклетве у цркви да се народ одвуче од пића. Читаве процесије су прављене, иште се с литијом од једног места до другог и пред светињама, које народ поштује, заклињале су се и проклињале су се читаве гомиле, али бадава. Ђавола из човека са свим истерати, кадар је био Христос а његови учитељи тек га мало попљаше, те се примири, побегне од крста у један крај, да после тим већма стане беснити. Позната је приповетка, како се Мишо заверио, да неће свраћати у крчму, па како је отимице ударио оним сокаком де их највише има, те кад је до пред дошао, а он закмурио, па се захукао и јуначки прошао поред једног па тако и поред другог и трећег и кад је то учинио, а он се задувао као да је лађу вукао, те стао да се одмори и онда је сам себи овако рекао: е Мишо брате, баш си јунак, ајдемо сад код Пере да ти платим фракл ракије, баш си заслужио. Отишао је на фракл (полиђ) а изашао је с олбама (поливен).

У Галицији дакле нешто су помогле придике и завере, али много је још ђавола остало. Сабор је галички то увидио, он је узео то као што јесте, да се не боји свака шуша бога него батина, те је сада скоро пре него што ће се разићи донео закон, који може бити врло користан за друштвен живот и привреду, само ако се буде извршивао као што треба. У закону се томе ово наређује:

„Ко се нађе очевидно пијан, било у крчми, било у гостионици било у кафани, или на путу или ма којем другом јавном месту, плаћа пет форината глобе, или ако нема одкуд да плати он добива три дана затвора.

Ако се тај исти кроз три месеца по други пут пијан види, онда плаћа петнајст фор. или добива осам дана затвора. Осим тога полиција, која је пијаницу ухватила, јавља за истога суду, да му овај тутора намести ако нађе за нужно.

Бирташи плаћају исту глобу и ако се то учеста онда губе право да точе, и то и онда ако бирташ пијаном човеку даје и даље пића или га пијаног у крчми склања. То исто бива с њима, ако дају пића деци, којој још нема 12 година. Такође ко на ваша-ру, де су скупштине и тако даље даје човеку толико да се одмах нада под горњу кантигу.

Ко дечка, коме још нема 16 година, или наговором или намамом на лепо пиће, опије, тај плаћа 15 фор. а. вр или добива 8 дана затвора.

Закон овај још није цар потврдио али је јамачно да ће га потврдити.

Овакав закон требало би и у Мађарској увести. Де је више бекрија него по чардама мађарским. Одкуда је та бесна разметљива игра чардаш и ниокла него на чардама, од будоша, који по месец дана непизлази из крчме него ди пије ту једе и спава ту бесни, лупа, игра размеће, се прти се, да мораш бегати од њега. На богме и наша браћа Срби и они врло брзо науче чардаш и лако примају овај чардашки бећарски живот, те се не крећу из крчме, докле год бирташ хоће да даје. А овај опет види ли да има у брата која форинта непушта га до последње крајцаре или му још и част прави те му на веру даје. Ту је тек бирташево царство, кад је пијаница намет у бушак сатерао, те ова несме да се помоли, ту је онда дупла креда, ту јордан. На једном пијаници више заслужи бирташ него на педесет и сто умерених гостиџ. Знамо пијаница, који су по читаву сесију земље у једној крчми за две три године попили, а нека од њих стотине уредних људи сваки на годину по 25 фор. попиће. то излази на две године пет хиљада фоината, а сесија добре земље кошта десет хиљада.

Закон о коме је реч, мора бити на свима јавним местима прикован, и сви који наше да буде реда и мира у земљи имају најстрожије казнити да се тај закон извршује.

Још је сабор закључио, да се умоли влада, да даде наново публицирати законе о точењу пића и да се строжије пази на њих. Напослетку је сабор умолио владу у Бечу, да она гледи, да државни сабор у Бечу донесе закон по коме бирташ, који даје пиће на веру пијаницама нема право тужити их и ако им је залогу узео да им исту мора вратити.

Адвокати кажу, да је овај захтев по јуристански будалаштина, али ми знамо да је у Граници, докле је у јеку била, тако се владало, и добро је било. И сама латинска пословица каже да је највећа правда

највећа неправда (summum jus summa injuria.) — Џаба правде, де за љубав користи двоице троице њих се стотина тамани.

На галицијском сабору беше више паора него осталих. Ови знаду де народ боли, а не би фалила ни господа на мађарскоме сабору кад би и тамо овакав закон предложила. Има и господе, коју би закон овај од пропасти сачувао. Пиј, одери се код куће како хоћеш али на сокак не смеш, па да видимо де су те пијанице, које ће се завући у собу на пити само да се напију, много се више није ради браворе, ради разметања и дике неке, него што човек воле да пије, а кад знаш да за трећи пут добијаш туторе, биће те срамота, те ћеш се јако чувати.

СРПСКИ САБОР.

У прошлу среду пријавио је сабору патријарх да је и земаљска влада у Загребу и угарско министарство изјавило да оно не може допустити да политичке власти купе парохијал, те по томе одбија молбу сабора да се то тако чини. Напротив војено заповедништво у Загребу јавља да се тамо парохијал у присуству политичне власти разрезује и чрез местне власти заједно с државним порезом купи. Патријарх јавља даље, да је влада угарска допустила да се општинама размакне рок за уплату саборских трошкова на десет година.

После јавља да министарство угарско није одобрило да се из граничарског фонда одреди приномоћ од 40000 на цркву и школу.

После тога пријављено је сабору доста ствари од мање важности.

Тога дана после подне изјави потпредседник сабора Стеван Брановачки, да га је патријарх позвао, да га замене. Ово је први пут да световни потпредседник при расправама замењује председника. С тога је сабор радосно поздравио потпредседника са ускликом живио!

По томе се прешло на дневни ред. Већало се о томе како би се саборска уредба од 30 јула 1871 о уређењу епархија лакше могла вршити, докле док се не би стална уредба донела и решено је да се и члановима административног одбора исто као и члановима конзисторије и школског одбора, ако нису у месту, де се седнице држе, има давати на дан 3 фр. и подвоз за оно време када су у служби. После је решено да се у свима епархијама узму справе, које саме преписују, те да нису нужни писари. Даље је повишена епархијским бележницима плата на 800 ф. Све ће ово плаћати се из епархијске благајне, а накнадиће општине, које ће то плаћати из своје благајне или ће разрезати на народ.

У седници од четвртка решено је да се повишица плате епархијским бележницима има плаћати из српских народних фондова. За остале трошкове епархијске решено, је, да се има издати из српских народних фондова предујам (зајам без интереса) на половину прве године. Тај ће предујам епархије морати за годину дана вратити а после нек се старају сами за себе. Све ово важи тек од онда када то епархијске скупштине реше и саборски одбор одобри.

У седници од четвртка прочитан је краљевски одпис у коме се вели, да се непотврђују правила о избору патријарха, која је сабор сачинио: што у њима нема спомена да краљ има право именовати администратора: за време управљене патријарховог столице даље, вели се, није јасно у правилима казано, да краљ има право најнижег надзора, и нема спомена да краљ тога ради шиље своја комесара, да буде при избору нити има, да комесар мора бити при инвиталицији. даље се правила не потврђују и због тога, што по њима може се изабрати владика, коме није патријарх карловачки старешина и што се нигде да се после смрти патријарховог за 3 месеца мора други изабрати. Напослетку у правилима нема изричног спомена, да краљу стоји од воље потврдити или непотврдити онога кога сабор изабере.

У истој седници поднесен је извештај да је школски савет споразумео се са генерал-командом у Загребу да се изаиље комисија заједничка, која ће одредити које су школе комуналне а које вероисповедне и да те комисије свој посао раде. Ово је дочиње узето на знање а решено је и то да се поново умоли уг. министарство да рашири угарски закон о школама и на крајину.

У седници од петка поднео је посланик Ст. Чутурило предлог да се потужи генерал команди у Загреб, што се руше српске школе у Хрватској. Дан пре говорио је речиту беседу о томе како иду у Хрватској за тим да нас похрвати и ову је беседу сабор с пажњом саслушао.

Тога дана и у суботу претресане су многе молбе.

Ради духова одложене су седнице за уторак. У уторак после духова после више поднесака био је на дневном реду предлог пароха Андрића о осниваљу богословски стипендија, и овај је упућен саборском одбору, да потоњи предлог спреми за сабор даље додатак проте Бранковића, да се и међу тим овласти сабор на издаваље стипендија до укупне своте од 2000 ф. При гласаљу о додатку покаже се, да је само 37 посланика присутно, и седница се прекине.

У среду је предлог Бранковићев већином гласова примљен. Тај дан одпочета је расправа провизије о дотацији свештенства. Одбачено је оно, да су црквени одбори дужни свештеницима предујмове из општинске касе давати са 25 против 13 гласова, са већином гласали су три владике. Од свештеника били

су сви присутни, и по томе са владикама 29; од световни је било само 27 присутни са председником г. Брановачким заједно. Данас је настављена дотација расправа, и 5. тачка упућена је с нова одбору на прерађење.

На последњу тачку о издатку од 9500 ф. из нар. фондова за привремену подпору свештенства оскудни општина (ван горњо-карловачке дијецезе) гласало се поименце, и иста је по предлогу проте Бранковића са 31 противу 24 гласа одбијена, а примљен је предлог дра Суботића да се та ствар упути саборском одбору, да овај по прикупљеју података од дијецеза о количини потребе, и извидив могућност подмирења из нар. фондова, сабору предлог поднесе. Примљен је предлог К. Јовановића, да се члановима саборског одбора дневнице и подиутнина даје онако, као и саборским члановима. Предлог дра Максимовића, да се још сад ревидира саборски пословник, одбачен је са 27. противу 19. гласова, и ствар је упућена саб. одбору, да је спреми и у идућој сесији сабора поднесе. Данас, у петак, наставак о дотацији и школске ствари. Сутра довршетак и крај ове саборске сесије.

ИЗВЕШТАЈ О СТАЊУ ПОЉСКО-ПРИВРЕДНОМ У КНЕЖЕВИНИ СРБИЈИ.

за месец април и прву половину маја 1875. год.

Време у првој половини априла беше јако промењиво. Беше на изменце кишовитих, хладних па и лепих дана. Друга половина истог месеца узевши у средњу руку била је доста пријатна.

Народ се занимао орањем, и сејањем разноврсних усева. Тако испочетка народ је сејао пролетње стрмне усеве, а тек при крају месеца почео је понегде да сеје кукуруз.

Јесењи усеви као и лозе одржали су се добро преко зиме, те стрмни усеви веома добро изгледају — млога плодовита окца на лозама обећаваху још с почетка добру бербу.

Виногради су свуда већ у априлу одгрнути и орезани били, при свем том што је дуготрајна зима томе јако сметала, те се рад у неколико опоравио, али иначе су људи живљим радом то надокнадили.

Хране за себе има народ довољно и биће му доста до нове хране. Али на многим местима народ је натезао са храном за стоку, но како траза добро напредовање, то се стока већ попапом хранити могла.

Воће сво осим крушака и јабука у одекојим крајевима понело је добро, и ако га неногода иначе не смете — те род одржи, имаћемо свакојаког воћа довољно, и народ ће и ове године од сушења шљива добру хасну видети, само ако се за добре сушнице за раније састара.

Крупна стока била је у овом месецу потпуно здрава али тражња исте није била бог зна каква, на инак јој је цена била доста добра.

Пчеле су се свуда где год их народ гаји, добро преко зиме одржале. О свилобубама пак, још се ништа рећи не може, до то. да су прилике за њихово напредовање биле доста повољне.

У овоме месецу никаквих штетних појава за пољску привреду није било — али вода, која је од изливених река у прошломе месецу, погде-где заостало доста је људе у послу помела. Но чим је вода усахнула људи су раду прионули и тако ће се све лепо надокнадити.

Извештаји о стању пољске привреде у првој половини месеца маја, што телеграфским путем стигоше слажу се у томе да усеви, поњаци, виногради и ливаде стоје веома добро.

Како се народ због хрђавог времена у раду одоцнио, то је сејање кукуруза у многим крајевима тек са почетком маја започето и живо се радило.

Од штетних елементарних случајева бележимо ове:

Град који је неколико места у домовини нашој падао, у оиће узевши није осетне штете причинио; најмање штете учинио је у атару неготинском — а највише у ср. трнавском окр. чачанско.

Плаховита киша нанела је штете сеоанима у ср. лозничком, окр. крушевачког и ср. студеничком окр. чачанског, као и сеоанима у срезовима темнићском и левачком окр јагодинског. („Тежак.")

Б Е Л Е Ш К Е.

Лебац за белу марву, коње и свиње. Свако ко зрном марву нарочито коње рани, зна да коњ много зрна несвари у себи те зране и врапци тиме се користе. Доста дакле зрна оде у ветар, и марвинчету да сито буде треба много више зрна него што би онда било кад би зрневље било прекрупљено, те би се лакше сварити дало. Много смета сваривању љуска од ране, те је по томе чисто јасно, да је боље зрно прекрупљивати и марвинчету давати. Али поштo је зоб скупа то су се људи довијали и довили како би се испомогли јефтинијим чиме, али које тако исто рани као зоб или још и боље. Неки Јенсен начинио је неки лебац, који је смеса из прекрупљене ране и варива и изнео га је у Берлин на изложбу. То се за кратко време даде сварити и рани као и најбоља рана за марвинче. Уз смесу ране и варива додаје Јенсен још и натрона и киселине солске. Из тога постаје у лебу куђевна со, која чини те се јело брзо

сварује. Јенген прави две врсте леба за марву. Један за рогато марвиче и коње, а један за свиње. Лебац се прави овако:

Пасуља и грашка за коње и краве 150 фуната за свиње 150 ф.

Американских кукуруза за коње и краве 160 фун. за свиње 187½ ф.

Брашна дошег с мекињама за коње и краве 160 фун. за свиње 187½ ф.

Зоби за коње и краве 70 фун. — Сена за коње и краве 540 фун. за свиње 525 фун.

И једно и друго даје подједнако леба. Брашно с мекињама узима се оно, одакле је извађено фино брашно.

Један лебац такав кошта 7 марки и 50 фенига а у њему има 100 фуната, а цента зоби кошта скоро толико исто, те се по томе ране толико исто као код зоби добије у томе лебу за 1 марку и 50 фенига јефтиније.

Још кад се лебац пече направи се у њему неки декстрин, а тај даје апетит добар.

Лебац г. Јензена вредно је дакле, да узима ју сви земљеделци и кириџије, којима је до тога стало да се марвиче добро али брзо нагледе, и да му јело пријa и лако се сварити даде.

Болест лозе у банатском округу. Равнатељ ц. кр. учитељишта у Петрињи, госп. Јосиф Велко који је од ц. кр. главнога заповедништва био изаслан, да разгледа болест, што се је на лози у Петрињи, Крањевчанима и Двору појавила подпео је већ поменутој земаљ. власти извештај, из којега се разабира да опасне гњиде лозине нема у поменутим виноградима. Међу тим доказана је у истим виноградима болест разточа (Phitopus vitis) од које чокот поболева исписано лишће посуши, младе лоза кржљави, а грозд лагање расте и касније дозрева, ако се са свим неосуши и неодпадне. Као средство против те болести препоручено је виноградарима да болесно лишће и лозе купе и затиру.

Крајишка земаљска област предала је централноме одбору господарскога економског друштва неколико лоза из винограда у Петрињи, Крањевчанима и Двору на потањи изпит, те ће његов успех као и течај болести у поменутим виноградима што пре објавити.

ТРГОВИНА.

Из Турског Бечеја јављају да се уздају благословеној жетви, усев није велик али ће злат добар бити. У две три недеље вели се биће ове године жетва доцнија. Репица се коси од прошле недеље. Вода јако опада на Тиси.

На пијаци продаје се само жито и кукуруз, друге ране нема.

Цена је житу 3 ф. 75 до 4 ф. 30 н. Кукурузу 2 ф. 50 до 65 н. Пол. Цента.

Пештански вашар, који је прошле недеље свршен, био је за већину занатлија, који на вашар долазе, хрђав. Најбоље пролази женска мода, кројачи женски немају с тога доста помагача. И мушки кројачи и цинелари имају доста посла, но женских цинелара има 50 који немогу калфу да добију. У трговинама са шеширима летњим има прилична живота; али лоше стоје златари, столари, трговци с намештајем, седлари, бравари, лимари, јорганџије. Траже се помагачи који најпре праве (ременари). Тражи се јако дрво за бурад у Немачкој, јер се надају доброј берби, а у Славонији се слабо праве буге. Зидарима добро иде, калфе добивају на дан 1 ф. 80 н. до 2 ф. Надничари 90 н. до 1 ф.

Бечка „Weinlaube" има са свих страна наше разполовљене монархије изворни извештаја о ценама вину. По тим вестима има у Аустрији добра стара вина (фина) акоп по 17—22 фор. (пре неколико недеља 20—25). Слаба нова вина добити је онде по 7 до 9 фор.

У Угарској нада цена, а у велико не јављају се купци на ниједном тргу. Најбоље вино стоји у Будиму, Сексарду, Вилању, Јегри 16—18 фор.

У Бечу продало се ови дана нешто старе грашевине (1869) по 33 фор. а трамињца по 36 фор. Нудило се и бољега скупљега црна вина но 40 фор. но није било купца.

У Тиролској има обична асталска вина но 6 фор. 50 нов.

У Горици има обична вина наше ведро (акон) но 8 форинта.

У Краљској има добре робе но 12 ф. наше ведро.

Из Хрватске има извештај из Јанушевца де се вели, да су обична горичина или десетинска вина већином разпродана (по 6—6½ фор.) алодијална 8—9 ф. Прна да су скупља но да их мало има. По истом листу у свој Европи виногради прекрасно стоје и о пласи не чита се од никуда, вам нешто из Тирола.

По поменутоме листу јавља се да се у Белој Цркви продаје вино од 1873 г. по 6 ф. 50-8 ф. 50 а од 1874 г. по 6-7 ф. Радња с вином тамо је слаба.

У Илоку добро пролази вино но само оно јефтиније, које купују радници и крчмари. Шилер од 1873. плаћа се 8—9 ф. црно добро од исте године 12—14. финог вина од 1867 и 1868 може се само код већи газда добити. Но ипак од г. 1873. запело је са продајом вина да се то нешамти тако, зло је отуда велико, јер поред хрђаве бербе и оно мало не може човек да прода те екскуција дави народ у Фрушкој. Одкуд новаца да се даље виноград ради?

У Угарској на више места било је туче и градне штете но у Штајерској читави су срезови тучом и проломом облака убијени. Многим општинама ће се морати порез опростити.

Преглед цена на знаменитијим тржиштима.

Загреб: Пшеница 4 ф. 80 н. Раж 3·70 н. Јечам 3 ф. Зоб 2 ф. Кукуруз 2 ф. 70 н. Вараждин пшеница 4 ф. 15 н. Раж 3 ф. 10 Јечам Зоб 1 ф. 90 н. Кукуруз 2 ф. 65 н. Осек шен. 4 ф. Раж 2·60 Јечам 2·20 Зоб 1·80 Кукуруз 2·20. Сисак ш. 4·50 Раж 3·50 Јечам 1·80 Зоб 2 ф. Кукуруз 2·70 Копривница шен. 4·60 н. Раж 3·95 Јечам 2·90 Зоб 2 Кукуруз 2·60 Карловац 4·80 Раж 3·80 Јечам 2·90 Зоб Кукуруз 3 ф. Госпић ш. 4.45 Раж 4·50 Јечам 3·10 Зоб 2 ф. Кукуруз 4·10. Брод шен. 4·80 Раж Јечам 2 ф. Зоб 1·80 Кукуруз 2· 40 Вишковци ш. 3.30 Раж 2.70 Јечам 1·60 Зоб 1·75 Кукуруз 1.90 Пешта ш 4·90 Раж Јечам Зоб 2 Кукуруз 3·70 Темишвар ш. 3·75 Раж Јечам Зоб 2·10 Кукуруз 2·70.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА."

У Вишковцима 3. јуна. 1870. године док нам школа не беше комунална поклони општинске грађанин Петар Васиљевић колчар, слику св. Саве да се знаде српско име школи. Слика се свечане уз литију и пуцање прапраца освети и скупи се том приликом на фонд школски 50 фор. и овај под управом поменутог г. Васиљевића порасте за две године на 200 форината. За то време увек је свечано прослављен свети Сава и знала се српска слава али од како је садашњи председник са тутори предао и школу српску и фонд комуни, општини, те је и једно и друго комунално постало од то доба не чује се дивне песме православне ни лепе славе српске у школи. У школи има 18 деце српске а 60 друге вере, али очеви су још добри Срби, куће су српске још чисто српске, општинари цркви незаборављају свога имена, те сучим се год боје да се угуре и затрпана спомен Србину, они томе отворено на пут стају. Ни поклона непримају ни за школу ни за цркву ако нису уверени да га чисто српско срце даје. Таке када пред. даде нарутчити нећеш ев. Сава него што је овај кога поклони Васиљевић општинари рекоше, да ће то бити комунални св. Сава и нетхтеше га примити.

Овде се нашла грдна проневера од шума крајишки. Фершер и шумар и неколико трговаца затворено је. Комисија једна истражу води и као да ће још више затварања бити. Како се она ствар сврши јавићу вам и о томе.

Из Кисеча 6 јуна. 4 о. м. држан је испит у овдашњој српској школи. На испиту беше доста одабраних слушалаца, међу којима и један професор са велике гимназије из Новога Сада неколико њих стране вере и народности. Испит је врло сјајан био, тако да смо се сви дивили и чудили, тој вештини питања учитеља и тој лакоћи и брзини одговора дечија. Међу тим питања не беху мална. На главној школи по варошки тежа се питања деци не дају. Сви слушаоци захвалили су најпаче господину учитељу Докићу на труду, а г. Сајић, подбележник општински, али католик, толико је дирнут био дечијим знањем, да је међу најбоље поделио шест форината у сребру. Хвала му и на дару и на признању. Још са хвалом морамо споменути овом приликом нашег г. пароха Ивановића, који се својски трудио, те су деца уредно у школу долазила и што је г. учитељ своју малу и крхано заслужену плату уредно добивао. Од како је овај господин у наше место дошао учиниле је својим заузимањем, те смо нову школу добили, те нам је црква покривена а парохијални дом заграђен. Све нам је дакле општинско у таком реду, да се пред другим народом поносити можемо. Знам да ће и вама г. уредниче а и читаоцима Србма мило бити чути нешу реч о своме за то вам ово писах. Живило све што је честито у нашем народу!

Из Бачке. Трећи дан духова. — Прослависмо и Духове, дочекасмо чему се и не надасмо, да и у нас у токорече дојучерашњој народној странци изађоше „премудри ловци" што стадоше да лове по „умеревштину и средњаштву," да ли-ше и нама дакле средина бити златна? Ајд' видићемо! Не знамо шта, али толико велимо, да су чудне прилике у нас, у народним пословима настале — и кад мало само помислимо на своје старе, и како су они бивали устакли око наших, тешко стечених права, стужи нам се ни срцу, кад погледамо на многе данашње поглавице у Карловцима. На истину рећи, некако нам чудно у том погледа и у нашем новинарству. Све се то страхује, све се то не знамо од чега завире; тек кадшад да суне по који чланак онако јуначки на данашње, управо рећи, кукавичлук неких и неких умеренака и средњака. У овакоп расположају душевном ни још о Духови стиже нам број 22. честитога „Гласа народа" и орабри нас. И дојако је, али нарочито тим бројем, увођним својим чланком посведочио ваш лист да је доиста глас народа. Јесте, истина је, да се „одавна опазило да је у нашем сабору нешто трулo, нешто чудно!" и ако да се многа г. посланици слабо осврћу за тим, шта ће данас сутра народ рећи о њиховом раду. Таким попуштањем и без узрока страховањем потпатена су нам наша голема права, тешко и крваво стечена — и сведена су данас на просте прикено и фондовско поље, па и ту да онако играмо, како нам други буду сванули. Е ал шта ћемо, кад је у нас и било и биће, да су некад бурмутнице и пиштеље биле милије одскупоцених права, а парче дивломе немешке и по која звезда више на крогну биле пређе од привилегија народних, баш као са онима који „с великом господом" заједно пуше и шурују. До бро сте рекли: „Да непознајемо људе на сабору, нама би то необично биго, али овако морамо се запитати: какви смо ми људи?!" Али: „Маните се ви свега тога, ја баш од министра идем, ја баш од комесара долазим, и онако ће бити као што ја велим (боље да кажу: као што они хоће.) Да да, времена се мењају па и људи!.

МОДЛИСТАК.

НАРОДНЕ ПРИПОВЕТКЕ.

Сељани оженили калуђера.

(По народном приповједању догодивши се около половине осамнаестога стољећа у Херцеговини.)

Калуђере, да те оженимо. —
Да је просто, над сте комшије.

Народна пословица

Старинска и оглашена породица Зотовић из Љубомира. Требињског кадилука, била је взада одабрана колијевка, која је од кољена до кољена одњихавала одличне попове, калуђере, па као што се зна и два владике, који су седили у прастаром и некад оглашеном а данас опустошеном манастиру Тврдом (један сат далеко од Требиња к западу), којему је сва Херцеговина у епархији припадала.

У кнеза Милоша Зотовића родише се заособ пет девојака без ниједне мушке главе. Човек разуман и богобојазлив, хвалаше непрестано Бога и молаше му се дан и ноћ, а много милостиње манастирима и црквама па и сиротињи даваше, с том намером и ухваљем спрам бога, да ће и њега обеселити кад тад једном дајбуди мушком главом. Најпосле обесели га бог с порођењем два близанца сина. Стара му их мајка Јешна обаби, па да би деца живила, држећи се старинског обичаја, пре него их нови, изиђе на један дувар пред обором па ће завикати што јој грло дава: „Чуј, пуче и народе! роди вучица два вука свом свету на знање а вучићима на здравље". А Милош са оборни врата из велике пушке: дан, па из мале: тан! Глас пушака обесели цели комшилук и свак од радости изметну по једну пушку, а у саму зору ево ти жена и девојака на бабиње и на весеље с мислом и јадима с ракијом и са шипцима, пак ће девојке сад запевати у коло обичну песму:

Што у двору аубор стоји, што оно вене?
У Станка се син родио те се веселе:
Мајка му се обрадова, сестре радују,
А бабајко браћу прико, чаше дијели:
Срећна мајко и бабајко, живио ви син!

Прво крштење мушке главе, прво весеље у кући од свога срца нашему Милошу. Кад их је крстио, сазове мноштво својте и пријатеља на пир, и надене имена једноме Дмитар а другоме Јован. Кад су их у цркву послали, обојици деце омрчише испод десноga ува гаревином земљанога лонца и по челу између обрва, да их не би ко на крштењу урекао; а да би живили, заклеше попа и кума најстрашнијом клетвом да никоме не казују ни да је обоје мушко ни како им је име, него да је једно мушко и да му је име Живко, а друго да је женско, име јој Јока. Овим су их именима звали за пуну годину, и нико изван куће челади није у комшилуку знао да је обоје мушко, ни како им је име.

Таман кад се година навршила, у самину зору тренуће се иза сна наш кнез Милош, и као изван себе пробудиће жену зовући: Дигни се, да бог да се кадгод наспала! брзај у манастир Дужи, поздрави ми старога игумана Јанићића, нека брже к мени дође и нека донесе собом молитвену књигу, петрахиљ и причешће. Стара му матер Јешна седе на постељи пак ће га упитати зачуђена: Шта је синко Мило, бог ми с тобом и анђели божји јутрос? — Није за причање ни за казивање, мајко; пре него сунце гране а кад дође игуман Јанићије имам што приповедати. — Ово говорећи, обуче се, умиje и узди кандило пред иконом, почне се молити богу метанишући: Христе боже, помилуј мене грешника! Господи помилуј! — Господи помилуј! Да васкрсне Бог и да се разточе налетници његови; завршујући: Помози боже грешним робом твојим!

Отиде Милошева жена по игумна, а мајка му Јешна диже се, стаклу ватру, навеси ручак, и запрета погачу под сахсијом. Ево и старога игумана и носи у торбици нужне црквене ствари, и завикаће с врата од куће: „Мир и благословије дому сему", и „Христе боже, помилуј и спаси нас. Амин!" Свак од куће челади скочи на ноге, потрча на врата и с највећим страхопоштовањем приступише му к руци. Пошто попише ракију и пошто ручаше, извести ће кнез Милош игумана пред једном појатом на гувно, да му сан тумачи. Скиде капу преклони главу и рече: Благослови, духовниче! и одријеши ме од много моја грехова. — Игуман над главом учини му знак крста десном руком велећи му: Бог милостиви да те опрости и благослови, духовно чадо Милоше!

Милош. Прошле ноћи (озбиљно и замргођена чела приповеда) снило ми се: бијасмо сви сељани дигли крсте и иконе те их пошасмо преко поља; пош учаше некакве крупне молитве на изуст, а сав народ викаше — два и два — Господе помилуј! Идући доћосмо литијом пред моју кућу, и ту некако одпочинусмо, док се све од једном наоблачи и ступти небо, нала да је господару богу као да би поноћи, па пушти бог кишу из мешине, те сав народ побеже и збе се у моју кућу, половица народа од жалости и страха дрхташе, а половица божје несме неваху. Док опет — као оно тн кад бог нареди — огрија сунце и кроз једну магзалу (рупу) од куће упрло беше сјајну зраку на сина ми Димитрија, а на другога ми Јована паднше крвава каљаа; па пошто се народ разметну, долеће над Димитријом некакво дете под крилима и беле халине као снег и запану га говорећи му: „Благодат божја на тебе". — У томе се страхујa пробуди него ми казуј, вечне ти куће! на што овај сан слути?

Игуман (дуго мисли). Мој Милоше! у нарави има још много таковнх тајна, које су само једином Богу познате а људском уму непостижне. Ако је ноле сну вјеровати, твој сан значи нешто крупно, и колико моја памет осећа, двојако. Ја бих те нешто свеховао, али ће тешко за тебе бити, нак се бојим да ме нећеш послушати и тако и на мене и на себе тешки грех натоварити: а знам мој духовни сине, да није ласно с Богом ратовати.

Милош. Збори слободно, отче! Ја знам да Божја воља из твојих праведних и светих уста вазда изтиче, а сваки смртни који се бога боји дужан те је слушати ако му се и неће.

Игуман. Кад је тако а ти знади, да твој сан не значи ништа друго него да једнога од твојих два близанца сина дарујеш Богу, који је тебе обдарио су два, а то Димитрију. Кад дијете подрасте, пошаљи ми га у манастир да научи књигу, па да га с временом закалуђерам. Остаје ти — Богу на аманет — други син Јован, и кад Бог хоће, вели се: у девет (синова) хвала а у једноме храна; а другога остави ћеш да те у вечној читуљи спомиње и на овом свет души место у царству небесном намести. Сад чини што хоћеш, две ти воље као кадију.

(Продужиће се.)

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— У Далмацији до скора су господарили Талијани, којих је врло мало спрам Срба и Хрвата. Сада им је уза писала из шака. На сабору их има мање него осталих. Док су у већини били газили су друге народности, и сада би то тели, те обле-ћу бечку владу, која им је пријатељ да им помогне. Тако су сада скоро телеграфисали са ниже страна у Беч, како у Далмацији нема реда ни закона, и посланици пред да неће ићи на сабор. Једноме талијанешу, тако зову оне који држе с Талијанима, правили су у Шибенику мачију музику и отуд толико обеда на Далмацију. Доста су они мајкали под прозору Србину и Хрвату, сад је ред да се и њима одмаче

— У Угарској ври већ од припреме за избор. Бивши посланици иду и дају рачуна бирачима о раду а тиме се на ново препоручују. Владина странка упела се свом снагом да победи али и Шењејевци не мирују. Шењеји је дао на свима јединицима написати књижице о том шта он хоће. Те књижице растурују се свуда. У Новоме Саду раздаје их бивши новосадски посланик Конгероши.

— 28. пр. м. вратио се кнез Милан натраг у Бео рад.

— Турска флотила са пет лађа дошла је канонеет, да о-биђаван грчке мере.

— Руска једна лађа дошла је у грчку да прими краљицу, ако би краљ дао оставку.

— Цар руски присео је 29 пр. м. у купатиле Југенгајм.

— У Женеви у великом савету предложено је, да се одели црква од државе, но овај је предлог одбачен са 44 против 12 гласова.

— Бан је окалишен од цара, да распусти хрватски сабор. и распустио га је 3. о. м.

— На Бизмарка се говори да ће узети допуст (ургауб) но иних ће га цар у важним пословима за савет питати.

— Говори се у Београду да ће сада како је кнез с пута се повратио бити промена министра и да ће Ристић постати први министар.

— Наједна држава тако не напредује у иметну као Француска. То се види по порезу, који од доходарине добива. Обични министри прекаре се кад узму да ће оволико или оволико пореза у години напред дећи, у томе, што мање дође, али француски се министар оправдаје, што је тако више дошло. За 5 месеци дошло је више 34 милиона франака. Хтело се да уме у јадам 80 милиона али сад министар вели да неће требати тај новац, јер ће до краја године толике суишка у порезу бити. Угарска је имала у првој четврти 41 милион овостатка.

— У Турској наслља сваки дан све грђа. У Галипољу убили су Черкези једног митрополита, а у околини Солунској зароблили су архимаје из Тесалије једнога владику, који је пошао на путује по својој дијецези. Али све је то мало спрам онога што долази. У самом Цариграду сами цареви солдати, низами, напали су на заступника енглеског и хтели су га пробости, те га је народ одбранио. Султан је обећао, да ће казнити злочинце а ми ако и не одобравамо поступак мило нам је што је бар на Енглеску се догодило, нема виде ти заштитницима Турске како је то, кад ти глава о коцку виси.

— У овој другој половини царевине Словени почињу главу дизати. Бизмарк добива одпуст и испушта узднце из руку. Немци у Аустрији у њега су се удали. Они натиску Немачкој а Талијани у Далмацији Италији. Словени су данас прави Аустријанци они држе за дом хапсбуршки. Цар је то опазно с тога је путовао у Италију. С тога ниже Срби Талијанима под ноге. Талијани тужују за то Родића министрима у Бечу, који држе страну Талијанима, али министри не смеду Родићу ништа.

— У Загребу дође се жестоки борба за права народна. Стари Кукуљевић иште да се краљина одмах укине. Влада хрватска то обећава, али Мађарска неручује, да то неће бити. јер ако Срби из краљине дођу на сабор у Загреб ту ће се други крај окренути. Зејтин на ватру спина сама мађарска влада. Бан је одговорио Брлићу да богословља босанских неће се од јесени ништа у Хрватској учити него или у Мађарској или никако Закон о изборима није потврђен него је натраг пређен сабору у Загреб да се измене. Влада хрватска хоће да попусти Мађарима али се нашло доста на сабору који се томе опиру. Макшеп је рекао влади да она нападе земљу,своју, да је кукавица јер напушта Мађарима Реку (Фијуму.) Ако никако другчије рекло је вели се Макшеп, ми ћемо отети Реку Јелачићевим топовима. У сабору је с тога велика грђа била. Влада није хтела да се у општо говори о променама у закону о изборима али је прошла, јер је сабор друкчије решио. Влада се сада плаши свачега, те је за то израдила да је 3 о. м. сабор расиуштен а биљеже утлашено да се распушта 8. Влада хоће да што пре скине себи сабор с врата. Народ, ваки, невачко друштво, с бандом правило је Макшеиу 1. о. м. велику почаст за рад његовога владања у сабору. Тога дана било је код Макшина пуно адвоката. професора са великих школа. свештенства, трговаца и т. д. којем се приликом договарало како да се од сада влада народна странка, која недржи уз владу.

— У седници хрватског сабора од 31 пр. м. питао је посланик Регулин бива, хоће ли он са црквене школске и ауглијанске ствари наместити код одела владиног за просвету и религију једнога савезника источне православне вере, и после пита је уредила влада на престанку српскога сабора о школама.

— У Метковићу и Мишни у Далмацији потукли су се Срби са Талијани и неше том приликом крвавих глава. Претварани посланик талијан Бајаменти, на кога су се у Шибенику златом бацали, да му врате жао за срамоту што су српски начелници у Сињету пре неко доба доживили, дошао је у Сињет и ту су га Талијани свечане дочекали. Прославља између Срба и Талијана свакн дан све је већа.

— Двадајет стотина раденика, који су радили у фабрикама де се оружје прави у Цариграду остављо је радњу, јер им турска царевина неможе надницу да исплати.

„Политицки" телеграфишу из Београда 1 јуна: Кнез је истина сиуда лојално и усрдно дочекан, али ће скупштина ипо долази нам бурна бити, јер народ неће више да задржава по-прет југословенски. Тако су и конзули својим владама јавили.

— У Букурешту је 31, пр. м. изабран молдавски митрополит Полиних за митрополита читаве Романије.

— Из Атине од 1. о. м. јављају, да није истина, да краљ грчки хоће да иде из земље, а 2. јављају да је краљ јамо у Петроград да он неможе и неће, да остане у Грчкој, и да краљица Олга свакојако иде из земље.

— „Голос" доноси чланак о руском и енглеском савезу. Услед онога се бојак у Бечу јако спустила. Плаше се. да Не Пруска тражита рата, да само своје надмоћије покаже.

— Из Петрограда јављају, да је енглески заступник лорд Лоотуе одазван напредно у Лондон, те да то стоји у свези са гласовима о савезу енглеско-руском.

— У Берлину одпочела се код анелације парница Аршинова.

— Пресуда у процесу Аршинозом пареће ће се 24. о. м.

— Говори се да гроф Андраши хоће да уме допуст на три месеца.

— 3. о. м. ово је крај сабору у Берлину.

— „Задруга раденичка" у Загребу пренешана је 3. о. м. ушишен је један број раденичког листа „Радинчки пријатељ" због тога што је писао о сабору. Преметана је кућа уредника и забрањен је даљи излазак листу.

— У Цариграду су се Грци и Бугари на дан св. Кирила и Метода измирили, а дотле је била међу њима жестока борба црквена, те су се тога ради многи Бугари католичили.

— Божо Петровић, председник сената црногорског одпутовао је преко Беча у Русију.

РАЗНИЧНОСТИ.

(Пребеглавше из Босне.) Из Босне беше от зулума турског хр шћани гомилама и станују се у Хрватској крајини. Од прот априла до 15 маја прешло је 600 душа.

(Лопови већ и суд харају). У Баји прошле неки лопови у архиву (де писмена стоје) судбеногa стола подерале много акта (списа) и однеше нешто новца, што се десно у писаћем столу сучевом.

(Од нуд новца за пут.) Бан хрватски и старешина у влади хрватској Живковић сваки час путују у Пешту, те сада питају чије новце троше и колико.

(Какви будући ће међу Шваба.) У неким пруским местима распростро се глас, коме жене верују, да је краљ пруски картао се са царом турским и да је проткартао 10. хиљада деце, јер од сиде мало им је да се на новце картају. Цар је турски, вели жене, послао Арапе, који хватају децу особито кад на школе иду а учитеље им у томе помажу, јер добију за свако дете 5 талира, и за то жене недаду деци ни нешто у школу да иду па су у неким местима тога ради школе затворене.

(Како се мисли о судијама мађарским.) Ових дана био је на суду у Бечу неки чинут, због тога што је тео судија да подмити. Он је имао одвоката у Пешти. Процес му је дошао до треће инстанције. Адвокат му пише, да би добро било, кад би он сам судији отишао. Но чинут не оде него пише судији и обећа му јабуку, ако му процес брзо и но њега добро сврши. Судија зног тога тужи чиновта и из тога процеса видиме разговор између тужиоца и председника суда. Председник вели: Ви сте полицији казали, да је у Мађарској обичај да се судијама поклон обећава.

Тужени: Јесте. у Мађарској је обичај престанити се судији и између четир ока разложити му у чему је ствар. због које се процеса.

Државни тужилац пита: Али ви сте били уверени, да ће бити ваше право, па што сте онда поклон обећавали?

Тужени одговара: У Мађарској процеси трају пет, шест година, на сам хтео да тиме пожурим.

Државни тужилац: А били ви судији у Аустрији понудили такав триглеч? Тужени: Е онде не би требао то чинити већ и због тога. што отуда не би ништа добио.

Судац један пита: А је сте ли се ви осведочили, да се у Мађарској дају судије подмлатити.

Тужени: Јесам, ја сам недавно имао један процес. па ми је судац проневерио 500 ф. што сам при дражби једној положио.

Тужени осуђен је на 14 дана тавнице.

(Најбоља краља девојака.) У Америци у варошии Пулиеи уједрен је 40 ђака са велике школе. међу онима и богоспођица. нестало се 40 најлепших и најодличнијих девојака.

(Слава уреднику.) У хрватској има само један лист, који сме и хоће влади уз нос да иде. Влада га за то гони и ових дана одвеи је уредник тога листа на суд у Загреб. На железничкој станици дочекаше га ђаци са усклицима живио. Исти су ђаци. кад је Макапец говорио што против владе у сабору одобравали му. за то их је ректор укорио, но они су опет ректора изжиждали.

(Судијама није слободно више дати се обавештавати.) Министар мађарски наредио је 4 о м. по рим. календару да судије одсада несмеду примати обавештења од сваке партије. Ово је одговор јамачно на оно што се у Бечу на суду десило, али и потврда онога.

(Земљотрес.) У околини судовечкој у крижевачкој жупанији тресла се 26 о. м. за 10 минута јако земља.

(Исмамљала очи за мужем.) Што је шала што је истина, али у Пешти се прича једна млада госпоја из околине печујске. која је толико за мужем плакала док није ослепила. Она је само осам дана с мужем живила, послала га у варош, да јој нешто купи, који се поплашио и убију господара. Њој сад те душу тишти.. Наша народна песма каже, да је сестра за братом отишла и изгубила али овде ето жена за мужем. Мејер није спет још тако ухрао, као што је изгледао.

(Нове мере.) Министарство је јавило панчевачком магистрату да се од 1. Јула могу употребити нове мере. Ово важи на она места де се то хоће иначе се сваки мора од 1. Јануара 1876 г.

(Најстарији човек у Новоме Саду.) 23. пр. месеца умре је отац таста Милетићевог, Стефан Милутиновић. коме беше 100 година и шест недеље. Рођен је у Крушевцу у Србији 1775. године. До пред смрт своју био је увек здрав и умро је лако несетљиво скоро. У Новоме Саду не беше старијега човека.

(„Застава") је добила из Сомбора 5 јуна овај телеграм: Данас многобројно посећена бирачка конференција једногласно закључила остати верна програму народносне странке. Другу Нини Максимовићу једногласно изразила неповерење на досадашњем раду. Изабран одбор, који ће се постарати за кандидата према програму.

(Најнижи брег) на свету. Једне новине канадске пишу, да се пронашло, да на острву Нова-Гинеја на обали аустралској, де се састаје индијско и мирно (мирно) море има брег, који је висок 32 786 стопа а то је више него 6 енглеских миља. Брег је овај за 3784 стопе већи од брега Евереста у гори Хималаја који има 29.002 стопа и држало се до сада да је најнижи брег. Нови тај брег зове се Херкул.

(Отровао се пушењем цигара.) Не давно окладе се у Француској један младић, да ће једно за другим попушити 12 цигара. Но кад је био попушио осму позли му, а са дететом замагли му у глави. Још му горе беше кад попуши десету, но да неизгуби окладу попуши и последњу, али га мороднше двоица куће одвести. На путу већ је морао повраћати. Позваше лекара, који каза да се болесник пушењем отровао и да му нема помоћи и доиста мало за тим болесник премину.

(Саборски одбор) држао је 4. о. м. другу седницу своју. Ту је реферо како ће се за време управљати са фондовима. Заводи се књиговођа, подкњиговођа, секретар и актуар и расписа се стечаj. Књиговођа остаје стари а и благајник. Патријарх неупушта старог. Овде нам пада на ум приповедка о везаном нагом човеку и комарцима те како је један тео комарце да отера и везани му реко: немој ти су се већ навили крви, а шта ће новаже бити кад дођу гладни, ненадани.

Од г. акционара, који су 50 фор. платили, вратили су ми досад патраг лист само њих троица из Бечкерека. Ја молим господу акционаре, који ми лист не вратише, да не мисле. да имају посла са задругом народне штампарије, те да можда држе, да је право да и за 50 фор. а. вр. добивају лист Ја нисам крив закључку о обустави листа, али они ће мени тиме направити штете, јер ја и за њих плаћам штампарији и поштарину. Лист је друго а штампарија је друго. Уједно молим и осталу г. уписнике у рештанцији, којима је могуће да ми претплату за мај јуни и јули пошљу, да то учине, да бих могао причекати оне, који то никако не могу, а којих се подоста јавило.

Уредник „Гласа Народа".

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Паита Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875.

БРОЈ 24. У НОВОМЕ САДУ, 15. ЈУНА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице по читавом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништу „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 4 фор.
на по године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНИ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

О ИЗОСТАЈАЊУ ОД САБОРА.

Нема ваљда ни једне седнице саборске а нарочито овога последњег сабора а да се нечита и не уводи у записник: овај посланик моли за допуст на три дана, овај на десет, онај на четрнајст и. т. д. и свима се скоро допушта да изостану, или ако се недопусти а брат посланик јавља да је болестан и да не може доћи, или и не јави ништа него остане код куће па ради свој посао а зове се велика реч: посланик саборски, и никому на десет дванест миља унаоколо а де је срез дужи и на више, није рђаво.

Дику, понос, важност своју незаборавља господин посланик али на дужност и не помишља. Он има свога посла, а коме је стало за народни посао ето му пута, сабор је отворен, треба још да му се каже: фала, што он не протестира како се сме сабор без њега држати.

Заиста далеко смо у свему дотерали.

Бирају се осим владика 75 посланика, а овога последњег сабора само једанпут заједно с владикама беше их 61 на окупу, после никад више ни толико. Разуме се да говоримо о карловачком сабору, јер политични се сабори нас не тичу.

Дакле од 82 с владикама фалило их је 21; један више него четвртина и то беше онда када се саборски одбор бирао а у таким приликама, кад се службе раздају, онда су обично сви на окупу, који су дошли на сабор, дакле четвртина их није ни дошла.

Осим тога многи и од оних који су једном дошли одлазили су кући, а неки седили су у Карловцима и пушили тутун у к'вартиру или ходали рахат по калдрми и дворској башти а у седнице саборске нису одлазили.

С тога се и дешавало неколико пута, кад је читав дан претресало се нешто и већ до гласања дошло да се није гласати могло, јер не беше присутан онолики број, колики је нуждан за гласање и тај дан је пропао, а коштао је 300 фор. писмени три стотине форината а. вр.

Зашто је то тако?

Ни зашто друго него што не беше јавне поштене критике (пресуђивања) саборскога рада. Што наши јавни листови, за које се зна да добро и поштено мисле и говоре мањше више сабор него што га на оку имаше. Та сабор је састојао се тако рећи скоро сав из чланова оне странке коју заступају независни листови наши. — наше је дете за Бога а дете као и свако дете пружи му мали прст, оно хоће и читаву шаку. Обути, заклони ово, претрпај оно, па се хоће да обућути све да претрпаваш све.

Да је сабор распуштен, те да ће се нов бирати, кад се бутало досад бутало би се и одсад, јер и по латинској мудрој пословици једној о покојнима или не треба ништа или само добро говорити, али кад ће се овај сабор да продужи и можда док не наврши три године а то ће још две године да траје, онда бутати значило би не тражити напретка и ми држимо, да ако ово што говоримо и није глас народа а оно је глас из народа толико њих, да се неда надвикати, од оних, која га не би хтели чути.

Ми имамо целину пред очима и за то онде личности и неспоминемо, али баш те целине ради ваља многи саборски посланици да се боље сећају дужности према истој и према својим бирачима а сабор да опраштa изостатак саборског посланика само онда Када је исти јамачно болестан или у случају смрти присnога, изговор на свој посао не вреди ништа, када имаш свога посла непримај се туђег. Оно је поштен адвокат, који каже да због другог посла неможе твога да се прими, те човек за времена нађе адвоката, који ће га савесно заступити.

Од куд у једанпут четврди део да фали, ваљда се није сваки четврти поболео, или од куд да сваки четврти има тако важнога посла да може бити речи од саборскога посла. Какви су то тако страшно важни и хитни послови, какве имају њих двадесет и два а њих 60 немају. Могли би главу заложити да су њих 15 остали код куће због такога посла због каквог су могли изостати сви до једнога, на да сабора и не буде.

А знате ли ви господо заступници, да кад заступник на рочиште не дође партаја губи процес.

Чули смо де неки говоре, да се даде рочиште и одгодити, кад то заступник моли. па тако и сабор даје допуст. Али ту је велика разлика. Кад суд одложи рочиште он и не ради ништа о ономе што се странке тиче, која је искала да се одложи. али сабор ради свој посао и необзире се ко је ту ко није. Да си ти био на сабору и разложио ствар, која се тво-

га среза тиче и коју ти најбоље познајеш сабор би друкчије решио а овако код тебе није било решио је по своме увиђењу. Колико се пута десило, да би њих двоица троица да су на сабору били претегнули да ствар испадне како је по народ боље и онда кривица непада на сабор и чланове, који су на сабору него на њих.

Ако је њима све једно, народу није.

За сад осим оваких јавних опомена друга пута нема, али кад се једанпут сабор распусти и нов се бирати стане онда бирачи нека незабораве немарност њихових заступника, него нека им рекну останите код куће ту ћете најбоље моји свој посао свршавати, а ми ћемо послати онога, коме је наш посао пречи од његовога. Та неради вам забадава да га морате молити. Осим лепа гласа осим многих других по њега пробитачних околности плаћате га и готовим новцем. Но на свршетку још и ову последњу:

Ко нема праве, чисте љубави према народу тога нити наслави нити напљаћа, него једаред смо те изабрали да те познамо — али више јок!

О ОСИГУРАВАЊУ ВИНОГРАДИ.

У недељу падала је бурна киша помешана с тучом. Чујемо да је у Бечеју и у Шајкашким неким местима доста штете учинила а о грдној штети што је учини у Карловачким виноградима сами смо се уверили. Незнамо да ли су Бачвани своје усеве од туче осигурали, али Сремац је редак који виноград свој осигурава.

Узрок је томе овај. За усеве плаћа се на 100 ф. два до три форинта и мање и то на почек док се рана незбере, за винограде пак иште се 15 а најмање десет од стотине те кад четир пет година узастопце плаћаш а оно те је нете године лед потукао ма и непадао ти на виноград. Ово је с тога, што лед много чешће бије оне пределе де су брда него равницу, а и нема толико виногради колико поља за рану, те према слабом промету и цена је за осигуравање већа. Но опет нашло би се доста њих, који би и по ту скупу цену осигуравали своје винограде када би било отуда какве вајде, али кад те лед не потуче друштво узме све до крајцаре што ти њему треба да дајеш, а кад те потуче, оно ваше толико изговора да ти неплати ни толико колико си ти њему дао, шта више има случајева, де је онај, кога је лед потукао морао још друштву доплаћивати. Комисија од друштва дође обично неколико недеља доцније како је туча била. Зрно које је опало већ је дотле иструнуло а лист се исправио и дотерао, те изгледа да је штета врло мала или баш никаква. Друштво то неће да помишља, да грозд кога једаред лед удари опада све до бербе те се штета, која се и после два месеца опази треба да пише у штету, коју је лед направио, али то је све бадава њихово мора бити за цело и потпуно а твоје како они хоће.

Него кад се учини агенту, па се учини комесару, кога је друштво послало, онда ће и теби и њима доста бити, али то није за поштена човека, а често и ту се иде на обману, те буд те је лед тукао туд те убија агент и комесар.

Ми у овој прилици незнамо боља лека, него да виноградари један другог, да један крај сам себе осигурава. Нека се склони друштво на прилику из читаве Фрушке горе од самих виноградара, па нека позове све виноградаре из Фрушке горе, а и оне из околице Срема и Бачке па и Баната, да се код њега осигуравају. Поштена исплата приводе ће свеђа се осигуравају међусобно.

Друштво то мора се осврнути на све околности на које се осврћу и друга таква друштва. Сва места не могу једнако плаћати. С оне стране Фрушке од равнога Срема туче много ређе бива него с ове ну Дунав. Томе је поред другог и Дунав узрок. У Врщцу непамти се када је леда било а у Белој га цркви има сваки час. С тога они крајеви који су већма поштеђени од туче морају мање плаћати а други више. Ту не може бити преваре. Свако то добро у Фрушкој зна како које место лед бије. А кад су виноградари сами друштво они сви добро знаду шта се то зове: потукао лед виноград, они немогу тако бити пристрасни као страно друштво, јер данас мени сутра теби, а друго друштво је свима пред очима, па се на њега лакше пазити даде.

Ми нисмо засада кадри изаћи са готовим планом како би то друштво уредити ваљало. Ми само покрећемо овим реч о томе друштву, нека се најпре говори свуда о томе, па тај ће покрет учинити те ће се наћи људи, који ће се озбиљно тога посла приватити а озбиљна воља то је темељ свакој згради. Ми пак радо ћемо пуштати да се у овоме листу претресају питања, која се тога посла тичу. Ради себе и браће своје, на ноге дакле Фрушкогорци, који искуства имате у поменутом послу и дурашности, да тај мучан али користан рад свршите!

СРПСКИ САБОР.

Што је важније на сабору у Карловцима било, јавили смо досада у овоме листу. Седнице све до последње и предпоследње прешли смо редом и сада нам остаје да набирчимо што смо заборавили, но може лако бити да је и цео грозд на ком чокоту остао, а може бити да је и читав чокот, с тога ће

се извештај о сабору и подуже после сабора отеће. Најпре ћемо да споменемо рад последњих седница. У тим седницама закључио је сабор, да се богословија од јесени са првим разредом отвори, да се отвори препарандија у горњем Карловцу, што је већ пређашњи сабор наредио, да се у Коренини, у најзнаменитијем месту у горњој Крајини оснује нижа средња школа, да се зида кућа за богословију, и покренуто је реч о зидању карловачке гимназије, после је закључио, да се поново тражи, да бан потврди изабраног школског референта Бакића. Најглавнија пак била је одредба како да се наплаћује свештенство, јер то иде у жива уста а другу се може и причекати мало. Уредба је та за време, док се друго шта не нареди и непотврди. Како народ сав има посла са том уредбом, то је нужно и да зна шта је наређено, те ћемо овде и ради пароха и ради парохијана и општина, који овај лист читају, навести, шта се у уредби наређује.

Наређује се:

1. Да су црквене општине дужне до краја месеца октобра сваке године за годину унапред по решкрипту од год. 1868. разрезати плату свештеничку и о томе известити административни одбор. А ако црквена општина то не учини, онда свештенство кад заиште од административног одбора, овај ће то разрезати, али трошак ће што та буде било, платити општина.

2. Црквени одбори морају скупљати плату свештеничку и њему сваког месеца унапред издавати, а ако то не буде, онда кад се свештеник потужи административном одбору, овај ће се постарати да власт искупи новце и даде плату свештенику.

У дијецези горњо-карловачкој и у оном крају дијецезе пакрачке, де је крајина била, купиће се парохијал заједно са царским порезом и свештеници ће добивати своје плате као и царски служитељи сваког месеца унапред.

3. Тамо де свештеници нису никако добивали своју плату ни по решкрипту ни штоли ни у биру, те су им по томе општине за више времена плату дужне, административни ће одбор изаслати свог заступника, па ће овај гледати да се свештеник с општином погоди лепо како и каде ће свештеник плату своју добити а ту ће бити и политична власт. а ако је општина уговорила са свештеником још пре како ће га исплаћивати, т. ј. или по решкрипту или штолу и бир и т. д. онда ће административни одбор само одредити рокове, за које време, има се исплатити свештенику плата што му је општина дужна; а ако општина са свештеником дотле ништа уговарила није а и пред изаслаником административног одбора не може да се погоди, онда ће административни одбор по решкрипту разрезати плату свештеничку и кад види како стоји општина, кад би могла исплатити и како свештеник, стоји, докле ће могао општину за последњи новац причекати, онда ће по томе одредити рокове у колико пута и када има општина свештенику издати плату што му је дужна и стараће се да политична власт плату искупи и изда је свештенику у оно време у које је административни одбор уредио. Свештеник, који није с тим задовољан може тражити судом, да му се све одмах исплати или како хоће.

У оним општинама де је до сада давана плата свештенику ма по ком начину или по решкрипту, или у штоли и биру, или ма како друкчије, па било да је то ишло с вољом свештеника или не, остаје и даље тако, све дотле док сабор неизмене оно што је у решкрипту.

4. У оним општинама, које су плаћале досада свештеника у биру и штоли имаће то овако плаћати.

Плаћаће по брачним паровима. Удовци и нежењени, којима има више од 23. године, плаћаће толико колико и један брачни пар (нека се жене, па ће за двоје толико исто плаћати. У.) Удовице плаћаће полак онолико, колико треба брачни пар да плаћа. Брачни пар плаћаће:

а) 20 ока шенице, а у оним општинама, које су у најнижу класу по решкрипту метуте, 25 ока.

б.) Они, који не раде земљу и не живе од тога, плаћаће бир у новцу и то 2 фор. од брачнога пара.

в.) Колико ко треба бира да плаћа, сад било то у новцу или у зрну, то ће одредити црквена општина по §. 14. решкрипта од 1868. г. Ако општина то до месеца октобра сваке године не учини, учиниће административни одбор.

г.) Ако која општина жели да за све у месту будуће одкупи бир у готовом новцу, то може учинити. и онда се израчуна колико има брачних парова на се по томе одкуп пронађе.

Штола се установљава ова. Свако даје:

а. За испит код свештеника	1	ф.
б. За извешће што га парох женику даде	1	„
в За венчање плаћа:		
Први разред	6	„
Други „	4	„
Трећи „	2	„
г. За погреб мртваца више 7 год. плаћа:		
Први разред	6	„
Други „	4	„
Трећи „	2	„
За погреб мртваца испод 7 год. плаћа:		
Први разред	3	„
Други „	2	„
Трећи „	1	„

У први разред спадају они, који плаћају преко исправног пореза (директног пореза, а то је за земљу, кућу, кирију од куће, доходарина (ен-штајер) и пореза на личну зараду (персо-зербштајер.)

У други разред долазе они, који плаћају од 30 фор. исправног пореза; у трећи сви који плаћају од 30 фор. а. вр. тога пореза.

За друге свештеничке дужности, које нису горе споменуте, плаћаће се по §. 16. решкрипта од 1868

е. За писмена што се од свештеника тражила буду плаћаће се:

1. Кад се писмено једнога лица тиче, т. ј. кад се у њему о једноме пише 1 ф̇р.

2. Кад се писмено једне целе породице тиче 2 ф̇.

ж. Како бир у зрну, тако и у готовом новцу покупљају црквени одбори и измирују свештенство до краја септембра сваке године. У противном случају дужан је епархијски адм. одбор искати помоћ од политичне власти, да бир покупи.

б. Оне општине, у којима има мање од 700 душа, и у којима није уведен решкрипт од 1868. г. и због сиромаштва не може се увести, могу се погодити са својим парохом за све што му се плаћа осим сесије, и онда кад одобри епархијски адм. одбор, важиће дотле, док сабор наплату свештенства стално не уреди.

7. У којима општинама нема саздана парохијска дома, а општине не могу се да згоде са свештенством ни колико парохијских домова треба ни колика да буде одплата (еквивалент), ту ће административни одбор саслушати и свештенство и општину, те ће према ономе како место стоји, одредити што за право нађе, и ко не буде с тим задовољан, може се потужити саборском одбору.

Ово је не чокот него читав члан, али ће кисела и горка грожђа на њему бити и за једну и за другу страну.

ТРГОВИНА И ЕКОНОМИЈА.

Прошле недеље падале су у Угарској бурне кише, но врућина није престала. Из Баната, Потисја и из пештанске жупаније туже се на лош изглед за жетву. То је с тога, што је читавог пролећа киша само местимично падала, а ни једне једите не беше, која би сву земљу обуватила. Но ако и не буде жетва особито добра, извоз ће добар бити, те ће се све лепо продати моћи, само нетреба претеран бити. Русија је са жетвом због дуге зиме јако заостала, гласови о жетви у Америци нису најбољи. Аустрији и Немачкој ма да усеви добро стоје, ипак ће требати ране из Угарске, а Швајцарска је наш редован кунт.

Задруга земљоделска у **Осеку** издала је у почетку јуна извештај, из кога излази да ће у Славонији испасти жетва у средњу руку добра. Репица је на бујној и добро-нађубреној земљи и која је на време сејана да неможе боља бити. — На лошијим њољама а и де су светле бубе падале није репица ни до цвета дошла него је морала се пресоравати. По ланцу добиваће се 3—30 мерова Шеница има добар влат и добру сламу, али се ипак неће особито плаћати, те ко добије 20 мерова по ланцу тај се може похвалити. Раж тако исто стоји као и шеница. Зимње јечам бољи је од свију зимњих усева и неће их мало бити, који ће по ланцу 30 и више мерова добити. Летње усеви патиште од суше, али ипак киша их је дотерала. Кукуруз добро напредује. Сенокос богат и згодно је време за њега. Детелина потпуно добра. Чокот је више понео него прешашњих година и са свију се страна чује о њему добра реч. Шљиве су здраво понеле и сасвим су здраве. Но крушке и јабуке могле би много боље бити, у неким крајевима једних или других сасвим нема. Жир да га таког давно не беше.

Из потисја туже се да их је тућа често била. Зимњи усеви врло добро стоје, а летњи лошије, Но и зимњи су само они добри који су на кукурузовину а не на јечмишту или зобишту.

Околина **Арадска** уздa се јако у кишу, која је у последње време падала. Цена је шеници скочила са 3 ф̇. 90 на 4 ф̇. 40 н. в.

Из банатског **Комлоша** јављају да је тамо на житу нека хрђа. Киша је била местичава. Уопште с тога су скоро свуда усеви местичави.

Старо-Кањижани не фале се ни једном врстом ране. Репица се већ оврла. Добра је те се продаје по 8 ф̇. 50 н. до. 9 ф̇. Усеви у риту никад боље.

Вараждин и околина тужи се на јаке врућине. Радња је сва стала.

Из **Сегедина** пишу, да се и тамо хрђа на усеву множи. Зимњи усеви ипак дивота, само је јечам лош.

Из старог **Бечеја, Ст. Томаша, Куле и Врбаса** јављају, да је тамо 10. о. м. блага киша падала и да ће усеве опоравити.

Нови Сад са околином својом не може се похвалити са усевима. Свуда у околини и у Шајкашкој стојали су усеви пролетос врло добро, али су се у последње доба јако искварили. Киша је добра падала ових дана истина нешто с ледом помешана, али као да је већ скоро доцкан. Зоб тек је нешто преко пеђља а и јечам је јако утиуо. У долинама је још понајбоље.

Из Вел. **Ст. Миклоша** пишу, да ће жетва у средњу руку испасти. Кукурузу се још надају. Репица је већ оврша, на катастрални јанаџ (1600 квадрата) једва до 8 мерова да долази. Плаћа се за 150 фуната 9 ф̇. Шеница је цол-цента 4 ф̇. 50 н, Зоби 1 ф̇. 80 повч. Кукуруза 2 ф̇. 50 нов. Јечма 1 ф̇. 40 нов. меров.

У **Бачком Фелдварцу** зимњи усев обилат, пролећни слаб осим кукуруза. Вуне је тамо продато 150 цената по 79—80 фор.

У **Белој Цркви** уздају се од последње кише добру по шеницу, а нарочито по кукуруз и зоб. **Банаћани** надају се по ланцу винограда 60—80 акова клука добити, тако је понео.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА.“

Ј. Из Подунавља 4. Јунија 1875. Место наше Белегиш, дечица и преслави рекју и овде у пределу нашем невиђену светковину, да ће се ње и најмање белегишко дете, које само памтити може, целог свог живота сећати и своме потомству приповедати.

Повод овој светковини био је овај. Црква Белегишка, којој има 18 година како је поништена, на ново је оспећена. Службу божију служио је горње-карловачки епископ Теофан Живковић. Господин владика по свршетку службе божије поговорио је слово, какво је само он кадар рећи. Сви ми рекосмо: Такав нам треба владика. Када му благодаримо на пажњи и обећасмо да ћемо се по њој владати народова се он, те нам из свег срца зажели: Живили белегишани и срећни били, а ми му жељу прагнемо истом жељом и уверењем, да га Белегиш и околина никада заборавити неће.

Чујемо да је при опратку своме наш мили тост свршио у Сасе. Ту за литијом пошао и народ при крају службе у цркви поздравио и поучио. Беседа се и овде народу тако допала да је после свете службе божије сав листом поврво пароховој кући, де је владика одсео, руку му целивао и на походу усрдно благодарио. По обеду искупи се младеж сеоска да и она види владику српског, целива му десницу и одигра у веселу пред њим више пута лепо коло српско.

Ми Белегишани који видесмо славу своју а чусмо и за ону у Сасама, који видесмо и чусмо како је г. епископ весео и задовољан био, сами себе питамо: Зашто наши архипастири не који пут у свој народ неилазе и не поуче га. Они би доиста тиме учинили себи задовољство и народу радост, а што је најважније цркви би нашој православној важност и веће поштовање од својих једноверних а и од друге вере задобили. Мудром је доста.

Војка 8. јуна 1875. По лепом обичају српском свака црква има славу своју. Тако и наша слави светога Николу (летњег) Више је година протекло како уз славу цркvену и славе народње не беше. Ове године хтедоше тутори да црква слави, како би је народ даровао, али овдашњи г. парох то недопусти. Јамачно чува пастир стадо да се не потроши даривајући свету цркву своју.

О духовима пошена је литија на рану. У повратку срамашло се с барјаци у поједине куће. Пошла је за то добро 16 јагањаца. Ов ће јамачно славити, а црква нек плаче. Дарови што се њему чине не убијају народ него они што се цркви дају. Та вазда смо толико зарадили да можемо у неколико година једанпут братски се проселити о слави црквеној и даривати свету матер своју Али отац само себи гледи.

Још Ку вам доносити како од шале крвава збиља постаје. Овдашњи арендатор откидао се са трговцем за пет форината колико ће једно јагње тешко бити, но пре него што се јагње закоље и измери, они се посвађају, потуку, искрваве и све ађиме на себи подеру и још би већег зла било да их нераздвоје. Арендатор би добио откидају и трговац боље да му је дао, него што је на јед још толике попио.

ПОДЛИСТАК.

НАРОДНЕ ПРИПОВЕТКЕ.

Сељани оженили калуђера.

(Свршетак.)

Милош (промисли). Вала, оче! кад ме Бог обдарио са два сина, сво ти обећавам једнога, и то Димитрија, као што ми ти велиш, од јутрос нека је Божији и твој!

Кад Димитрије подрасте, отац га пошаље у манастир на науку, а кад узрасте до 22 године своје, он се закалуђери под именом „Дионисије“. Милош сад накани Јована женити; испроси му девојку, уговори свадбу, окупи сватове и доведоше је. Ко је могао описати радост његова оца Милоша кад је дочекао да види прво и последње весеље од свога срца? а к томе, да му други син калуђер Дионисије под одеждом и камиланком свога брата венча? Но каже се: „где је среће ту има и несреће, а где је радости може бити и жалости“, као што се ово обоје у Милошевој кући догодило. Ево шта и на који злокобни начин.

Таман сватови довели пред црквом девојку, и послаше две муштулукције да се венчава, па кад га отац и мајка са обичним благословима спремише на венчање, млада, гојна, под оружјем и у најлепшем накиту, он при полазку поздрави оца и родбину из велике пушке, а ово исто учинише двије муштулукције. Несрећом, омаче се некако једноме од ове двојице мала пушка из паса, те Јована згоди испод лијеве сисе и паде на оборна врата изустивши цигле следеће три речи:

Првом рече: Аох моја мајко!
Другу рајеч: Крв моју алалим (праштам)!
Трећом, једва: прими, Боже, душу!

Дедек и кукање ода и мајке, сестара и све куће чељади, па и собраних на пир пријатеља над мртвим Јованом, продрије до цркве и до свију сватова. Кад сватови разабрање што се догодило, сви као од камена остадоше, а стари сват, ударивши се руком поколену, заплива у дубоке некакве мисли. Калуђер Дионисије свлачи са себе одежду и петрахиљ па ишаше да одлети к мртвоме брату као изван себе, али

Стари сват ухвати га за руку питајући га: Куда ћеш сад, Дионисије?

Калуђер. Како где! да ли ми није брат једини што сам имао погинуо?

Стари сват ће завикати: О сватови, о браћо, заклињем вас данашњом Милошевом несрећом а нашом ненадном бруком и срамотом! не пустимо га! (Скочише сви и не дадоше му поћи, а стари сват даље): Доведосмо девојку: куд би нама свима душа пред Богом, да оволико бираних сватова пустисмо оваку младу вилу, на сама данас да се ону и мајци врати, ни жена ни венчана, нити удовица обљубљена; а све за све, браћо! промислите да се данас за увек ископала кућа нашем кнезу Милошу. Свак нека стави руку на прси па нека на себе промисли

како би му било да му се — боже сачувај — догодило што и Милошу. Него хајте. браћо, да ја сам половицу макнем гријеха на моју душу[1]) а ви сви половицу (свак упре очи и слуха); хајте, велим, да вјенчамо калуђера Дионисија с овом несуђеном Јовановом заручницом. Зар је тако вишњи бог наредио да буде. Шта ви, браћо, говорите?

Сви сватови једногласније повикаше: Теби, стари сват, из уста у најсретнији час, а богу у уши народни глас! Тако нека буде а гријех на нашу душу.

Калуђер. Ма јесте ли при себи, људи? Бог ви и велики свети Јован! Ко може осветнати лик оскрнити? ко може вјенац свештенички погазити, и ко се смије моје камилавке и браде дотакнути осим једнога владике? Ни он, по црквеноме правилу, не може ме лишити свештенства без законитог узрока. Проћите ме се, људи; ја вас црквом, коју служим, заклињем! немојте на себе гњев Божији калемити а од мене бруку и срамоту градити, него.....

Стари сват (пресјече му ријеч, и једко рече): Не знамо ми, Дионисије, шта ваше књиге пишу, него у муци и невољи да бирамо од два зла једно мање. Оцу ти се јутрос кућа, онако оглашена, изкопала од мушких глава[2]; туђа девојка, на наш образ дата, не може у туђој кући невенчана, а још мање сама се повратити своме роду без сватова. Што смо наумили, оно ваља и да буде, не противу Божије воље — не дао Бог! — него од љуте витешке невоље, а знаш да се давно рекло: нужда и закон мијењује; него свлачи те калуђерске хаљине, а ви два дјевера и ти девојко и куме. хајте. донесите пред цркву мртвог Јована, да га по Божјему закону сахранимо у калуђерске аљине, а калуђера венчајмо у нове Јованове. Је ли овако, о браћо сватови?

Сви сватови. Тако, тако, стари сват! Што се једном у селу уговарало, није се до данас никад поговарало.

Отидоше она четворица да донесу мртвога Јована, а друга двојица сватова по попа, који ће венчавати.

Калуђер. Знадите, браћо! да ме жива никад венчати нећете прије него ми од владике ђоје допуштење и благослов, а кад.....

Стари сват (наљућен). Ма ти зборио или не зборио, све ти исто бива; ми смо ти јутрос и владика и патријар! ми ћемо те јутрос по Божијему реду разкалуђерити па венчати на нашу одговорност пред Богом, судом и људима; а послије, ето тебе а ето владике, па како се начините. Што један луди уради, стотина владика излечити нису кадри.

Доњијеше Јована, оплакаше га, укопаше у калуђерске хаљине, а у Јованове силом обукоше калуђера. Добавише бријача и оде бријачица бритва свуд по сватовима од руке до руке у наоколо, како би гријех подијелили; обрињаше Дионисију, којему ће сад рећи.

Стари сват. Крстио си се именом „Димитрије“. а после наденуте ти име „Дионисије“. Кад ти је владика ово име надјенуо, нико га од нас није питао које ће име ставити; на кад њега данас овде није, ми те повраћамо у крштено име „Димитрије“. Тако је од Бога суђено било.

Ево приспје и поп. Стотину је крста на себе од чуда ставио кад виђе Дионисија обучена у нове хаљине, обријана и справна за венчање; но пошто му сељани казаше што се је догодило и како су од невоље гријех на себе и на свој врат примили, приправи се у цркви и почне венчавати.

Приповједа се, кад је поп дошао на питање Димитрија:

Поп. Узимаљеш ли, Димитрије, за твоју закониту супругу ову девојку Милицу, која иза те стоји? — одговори ће му

Димитрије. Узимаљем, ако ми није ни драго; ама свака сила проклета а ова данашња благословљена била да Бог да! Него, мој попе, не дангуби, да час прије обеселимо ожалошћеног оца и мајку.

Поп. А ти, девојко, узимаш ли за својега венчаног друга младића Димитрију, којега уз десно раме видиш?

Милица. Ред ми га је, мој попо, узети: зато су ме дјевери међу сватовима и довели без икакве силе, него од моје добре воље; него бркај, ако бога знаш, док није чуо владика, па да ми он опет овога другога не украби.

По вјенчању одведоше сватови дјевојку вјенчану, пјевајући и пушке мећући, а поп и Димитрије прије њих отидоше на радостни муштулук ону и мајци. Преокрену се жалост на радост [3]) и с временом доживје наш кнез Милош видјети четверо унучади, три сина и једну кћер, и докле је живио, шиљао је сваке године обилате милостиње манастиру Дужи пред душом мртвога Јована, а за здравље живих.

Требиње на тројичиндан 1874.

Вук Врчевић.

[1]) Приступајте те се причешћујте
Без припреве и без напознања,
А ја мећем све на моју душу.
Игуман Стефан. — **Горски Вијенац.**

[3]) Иза тмине и суше огрије,
Иза туче ведрије је небо,
Иза плача веселије пјеси.
Владика црногорски. — **Горски Вијенац.**

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— У Угарској само се о изборима посланика говори. Све су странке већ истакле кога хоће да бирају. Срби хоће да бирају у Башахеду Милетића, у Панчеву Полита, у Тителу Лазу Ко. стића, у Белој Цркви Александра Трифунца, у Великој Кикинди Мишу Сабовљевића, у Новоме Сату секретара матичиног Тошу Хаџића, у Кулпину Словака Мудроња, адвоката, врлог родољуба словачког и изврсног говорника, јер је ред на

Словаку да буде биран по договору између Срба и Словака у кулпинском срезу. Бечкерек, где су Срби са печатости својих воћа у мањини, још није истакао име онога кога ће бирати. Сомбор такође, па и малланчки и старо-бечејски срез. Колико је досад познато, биће избори посланика у срезовима, за које Срби разбирају 19. о. м. (1. јула) у Суботици, 22. о. м. (4. јула) у бараљској жупанији, 23. о. м. (5. јула) у Темишвару и Араду, 24. о. м. (6. јула) у Сегедину, 26. о. м. (8. јула) у торонталској и темишкој жупанији 28. о. м. (10. јула) у Бечеј Цркви. Избор посланика отвориће у панчевачком изборном срезу у четвртак 26. јуна. Избор ће се држати на три места: у мађистрату, у доњој вијари и среском суду. За изборне председнике наименовани су Хатви, др. Демко и К. пл. Загодић. У варданском срезу осигуран је избор Александра Николића.

— Русија и Енглеска раде на томе, да се погоде, докле ће чије бити у Азији, те да онда њих двоје диктирају Европи, као што су последњи пут Пруској, која је узела пушку на раме, рекли: пушку доле, мир! (Бајм еус, рут.)

— Говори се за надвојводу Албрехта, који је био противник Андрашију, да је и он ушатио се у његове витове, те се поклоније Бизмарку.

— У Италији тако је овладала несигурност имањем и животом човечијим, да је горе него у Турској, нарочито у Сицилији чешће се војска разбојника накупила. Томе су кривци римски духовници, који кад се плати пани опраштају сваке грехе и као што је један Талијан на сабору у Риму рекао, за 50 ф. опростили су грех једноме аликоњу, који је човека убио.

— У Енглеској су на сабору много њих се заузели за хришћане у Турској и доказивали, да је све лаж што се говори о томе, да се у Турској на закон пази, али бадава, влада је Енглеска истина признала, да има доста зла у Турској, али она хоће да Турска живи, јер јој уредно зајам враћа.

— У Шпанији једнако бој и то гадан зверски бој. 4. о. м. кварлисте заробе 31 од краљеве војске, вежу их, одвуку у једну фабрику, намажу их петролеумом и ту их живе спале.

— „Политици" јављају, да ће сборни на руским лађама доћи краљ грчки с породицом у Трст.

— Делинегр, чувени вођа старо-католика, који иде за тим, да се сједине све цркве, поваз је и Србе православне вере на састанак у Бон. Митрополит београдски обећао му је, да ће отићи.

— И у Хрватској ради се живо о изборима за нов сабор. У Горњем Карловцу су истакли са великом славом др. Мажуница као свога заступника. Владина странка истала је трговца Јурковића. У Вакову је истакнут Мирко Хорват а у Вуковару жупан Кушевић од оне стране, која је Мађаре држи, а владин предстојник Живковић од владине стране.

— Надвојвода Албрехт вратио се са пута и вели се, да је то изразио да се цареви нашао састају. Наш ће се цар дакле састати са руским у Чешкој а са немачким у Ишлу.

— У Брну радници у фабрикама напустили су рад. Ишту да се скрати време раду и праведну накнаду. Једна и друга страна попустиће, те ће се измирити.

— Бан је наредио, да се избори у Хрватској имају обавити по старом закону.

— Руски цар дао је орден председнику министарства у Србији.

— Вели се, да Бизмарк није више у милости код цара.

— Кнез Лихтенштајн рекао је на једној скупштини, да није време далеко, када ће пасти сашашњи систем у Аустрији: то јест, да ће се одсада за другим нечим ићи него до сада.

— У „Гласу Црногорца" који излази на Цетињу пишу, да кнез црногорски радује се сваком напретку Србије и да у кнезу Милану гледи свога брата. Ово се чини с тога, што се противе гласови, да кнез Никола с Русијом ради да се уклони кнез Милан и да он постане кнезом српским.

— О путовању кнежевом по Србији сада тек излазе на видело важније ствари. У Неготину, гдекуд Алдук-Вељковом изишли су од кнеза, да позове народ под барјак и да одпочне борбу за уједињење Срба, а народ Бака исказала је, да она жели, да кнез када први пут успутује, путује као краљ својој Србл. Кнез је покренуте мисао, да се у Неготину дигне Алдук-Вељку споменик и учинио је на то знатан поклон.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Књижевни српски.) Јаши Игњатовићу прворе списатељу у данашње доба, што се приповедања (романа) тиче, продали су калуђери кућу, која вреди 4000 ф. за 800 ф. Штросмајер и други калуђери других народа дижу а српски убијају књижевнике.

(Красан душепопечитељ.) У Карловцима српском разбио је ово дана катихета на гимназији главу једном ученику, родом из Кикинде тако, да га је крв облила, те му је лекар требао. Тај катихета је познати протин капелан, који је тек тући богословце, што нису тели ђутрење „во кратције" да пођу и читају, него то не типичку чинење.

(Из Фарканидина) јављају „Граничару", „како је тамошњи кнез неки Макса Великановић из обести девојачког учитеља затворије и са пернухутором у Перлез срезу отпратио, но срећо звање не пашавши никакве кривице овога је одма пустило, а мушке деца учитеља само с тога је ова судба миноћила што се овај, док је бесилио кнежево трајало, уклоно, и то за то што су му ови приметили да није лепо што је кнез пре њима једног трговца клостанио. Општина би само с тим са себе ову пегу спрати могла, ако кнезу место палице, којом би требао седу мудро да заповеда, одма штап свињарски у руке да и у рит да чува свиње отпрати.

(Васа Ђурђевић) бивши професор на новосадској гимназији и уредник „Народности" у Осеку, положио је адвокатски испит с врло добрим успехом и адвокарише у Осеку.

(Кућа процењена на 2 форинта). У званичним пештанским новинама читамо, да је неком Стевану Павловићу процењена кућа на 2 фор. Дражбари морају положити 20 новчића пишманлука.

(Дјаковачка препарандија) ватпара се 1. окт. о. г.

(Прве кризе главе због избора). У Керменду потукли су се левичари и владина странка и том је приликом њих 20 лако а 5 тешко рањене.

(Отворење богословије у Карловцима.) Сабор је закључио, да се синоду пријави, да је нужне, да се на јесен отвори богословија, а како чујемо и синод је вољан то учинити, те ће се о. г. први разред отворити.

(О случају са изгорелом девојком у Госпођинци) дознали смо даље, да је распалашна момчад на сред сокака ненела бубе с пићем и сто, те ту пијанчила, а кнез и натерао те исто чињени у крчми у себи, гледали кроз прозор мирно шта се ради и да је један од девојка бацио цигару на несрећну девојку.

(Снег у сред лета.) У Инсбруку биле су све горе 8. о. м. од снега побелиле.

(Комесар Хубер) одпутовао је 11. о. м. из Карловаца.

(Читуља.) У Панчеву умре је 16. пр. м. Манојле Николић кога звали „Бата". Беше му 26 година. Свршио је економске школе. Просебао је о избору панчевачког посланика, стојећи као кипинут стуб непомично на цичи зими, да осветла Србину образ. Виме је изумрла мушка лоза породице Николићеве. Он беше сни имућних родитеља, којих посед иде на 500 јутака.

Исто дана умре је у Мошкову у престолној варошн краљевине Баварске Милан Поповић из Кикинде сликар на сликарској академији у Мошкову. Беше му 25 година. По казивању самих професора Милан беше најбољи ученик на академији.

У Загребу 7. о. м. умре је Светозар Стаиковић правник друге године, родом Ново-Сађан. Покојник беше узор од ђака. Старешина над свим великим школама у Загребу пречерчује га је сестрама милосрдним (калуђерицама) да га у болести негују и у писму им рече: „немогу вам довољно препоручити овог превалкног болника."

Када још спомснемо у ову читуљу нам већ забележеног несрећног песника Миленка Грчића онда ни за пуних месец

дана из малена краја нашег сарањисмо четир млада Србина, који се науком бавише и у њојзи одликоваше. Тешко нама, а њима ј... земља и вечан им спомен!

(Го је књига.) Чувен руски списатељ један напише књигу која се цару руском Александру тако допала, да и он састави једну толико исто велику књигу, даде је везати у златне корице и пошље је списатељу на дар. Када списатељ отвори књигу нађе у њој све листове од чиладарака. Цар га но томе запита, како му се допада његова књига. Списатељ одговори: тако, да једва чекам друго издање. Цар му пошље и опет таку књигу с напоменом друго и последње издање. Преповеда се, да је скоро у Паризу један богаташ то исто радио с једним глумцем (актерком.)

(Гром) је ово дана потукао у једном мађарском селу тједаред 84 комада оваца, које су се биле склониле под једно дрво. И ово је доказ, да кад грми, треба се уклањати испод дрва.

Још два броја, па ће свој оној господи предплатницима, која су се предплатила на по године, истећи рок предплати. Имена њихова стављамо ниже, и молимо их да се понове претплату. За њих је према повишици цене листу до краја године претплата 2 ф. а за оне из Србије 2 ф. 50 н., но може се свако и на једну четврт претплатити и у том је случају за Аустрију предплата 1 ф. а за Србију 1 ф. 25 н. у банкама.

Имена г. предплатника на по године ево су:

Петар Вучковић прота Коларић. Читаоница у Куприји. Соња Јанаотовић у Н. Саду. Властелинство Дал. Пера Поповић Дал. Српска читаоница Сомбор. Петар Григоријевић Ст. Иван. Српска Читаоница Осек. Мита Натешевић Сланкамин. Српска читаоница Митровица. Милош Продановић Сентомаш. Сезер Нинчић Ст. Кањижа. Српска читаоница Ст. Бечеј. Јован Стефановић Черевић. Мита Јанковић Ст. Томаш. Православно семениште Задар. Јосиковић Оршава Ђерђе Оничикус Кнић. Љубомир Мокировић Шид. Тима Димитријевић Сента. Лазар Мудрић Зачеваља. Српска читаоница Сента. Спир. Гајковић Врџе Нови. Бојана Шевић Ада. С. Познановић Осек. С. Бркић Ада. Шандор Бешлин Карлово. Читаоница Брестовац. Јован Форовић Варјаш. Јован Грујић Силбаш. Богољуб Јесић Барања Бан. С. Д. Шибаревић Београд. Милутин Будић парох Новоселски. Уч. Вујић Срп. Св. Петар. Новак Гаврилов Чуруг. Марко Катић Чуруг. Љубомир Мијатовић Рача. Гавра Богдановић Рача. Бирмиац Бранко Башахид. Филип Николић Бингула Мита Ивинички Сентомаш. Мита Писар и Гавра Стојанов Срб. Св. Петар. Стеван Петровић Земун. Арса Оберкнез С. Сивац. Петар Купусаревић Сакуле. Јосим Рапковић и Јован Пештевац Каменица. Јован Поповић Башахид. Никанор Недељковић Бездин. Милош Станојев (Баба) Петрово-село. Коста Вучић Чуруг. Ђура Лесковац Марковић Рума. Јеца Протић Чаково. Михајло Русовић Кастелиново. Школа у Ст. Бановци. Ђока Максимовић Рума, Младен Јовановић Сивац. Аксентије Путић Кикинда. Јован Тајчевић Осек. Михајло Радановић Мохач. Стеван Миланковић Паланка. Урош Петрић Паланка. Дружина „Подринске слоге". Петар Кулић Митровица. Др. Јован Ђорђевић Мајданпек. Читаоница ом. Регијевске Свилајнац. Читаоница смедерев. „Једнинство. Јован П. Митровић Смедерево. Крста Николајевић адв. Пожаревац.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

— У Земуну почео је прошлога месеца излазити нов лист „Братство". Цена му је 4. фор. а излази једаред на недељу.

— У Пожаревцу такође је покренут нов политичан лист, „Браничево?" Излази двапут на недељу и цена му је 10 фор. Лист овај је независан и прави заступник народа.

— Многи и с ове стране питају, кад ће изаћи друга свеска „Историје једног француског сељака," но докле се прва нешаљати дотле друга не може у штампу се дати, за то ко за ту књигу другје нека пошље што пре новце Пери Тодоровићу у Стевановићевој штампарији III. спрату у Београду

Изашла је из штампе седма свеска

СРБАДИЈЕ

са овим садржајем:

Текст: Трпеи свисен, роман у три књиге од Јаше Игнатовића (продужење). — Сирота Банаћанка од Ђуре Јакшића, (продужење). — Убобља, приповетка из калмучког живота од Зелене Хаховке, преко Сава Петровић. — Цинцари етнографска студија Фр. Каница. — Манастири и цркве у Херцеговини, написао Вук Врчевић, — (сарштетак). — О постанку човечијег рода Хекел (прво предавање). — Вук Врчевић. — Механџија. — Козаци.

Слике: Вук Врчевић. — Цетиње. — Механџија. — Курсалон у Механџији. — Бошњак. — Девојачка пошља у београдском округу. — Козаци.

Седма је свеска само онима послата, који су се на лист и даље претплатили.

Претплата на Аустро-Угарске пошље се на администрацију „Србадије" (Administration der „Srbadija", Wien, III Ungargasse 2), а на Србије на књижару Велимира Валожића у Београду. — Годишња је цена листу 6 фор. а. вр. или 72 гроша чарш.; на по године 3 фор. или 36 гр. Ко се претплати на друго по године, добија одмах премију: „Устанак Таковски год. 1815." уз доплату од 1 фор. или 12 гроша чарш. Све свеске, које су до сад изашле, могу се још добити.

ЗА ПОКЛОНЕ ДЕЦИ О ИСПИТИМА.

НЕКОЛИКО НАРОДНИХ ПЕСАМА

ЗА УЧЕЊЕ НА ИЗУСТ

(најновије допуњено издање)

ЦЕНА 10 НОВЧ.

може се добити у „српској народној задружној штампарији" у Н. Саду. Ко поручи књиге уз поштанско поузеће (Post-Nachnahme) оних књига добија рабат 15—20%.

СВЕКОЛИКЕ

ШКОЛСКЕ ТИСКАРИЈЕ,

које су нацртане у „Школским наредбама" израђене тачно по овима, могу се добити по врло умереној цени у „срп. народној задружној штампарији у Н. Саду.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Панта Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875

БРОЈ 25. У НОВОМЕ САДУ, 22. ЈУНА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уреднишству „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 4 фор.
на по године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ДВА ПИТАЊА.

Последњих дана изнешена су пред његову светост Патријарха српског два питања, која не можемо мимо ћутком проћи, и због тога, што или због краткоће времена или иначе не доби се одговора на њих.

Госп. дин Сима Крестић посланик румски питао је Његову Светост, који је главни управитељ свију народних фондова, је ли му познато да Стеван Ненадовић ученик 7. гимназијског разреда у Карловцима ужива три штипендије и то Сервицкову, Адамовићеву и Путникову у суми од 505 ф. а. вр.

Поменути је господин питао ово за то:

1. Што је свуда ред и тако рећи закон да се штипендије дају само добрим ђацима, а поменути се не само хрђаво учи него се још и хрђаво влада. Био је од суда са 100 ф. новчане глобе кажњен.

2. Што је обичај и ред, да ко има једну штипендију не може имати две, а тај сто има три.

3. Што се штипендије дају деци сиромашних родитеља, а отац поменутог ђака налази на годину на 3416 фор. осим оног што добије, а квите на то не пише. Тај господин вуче пензије 1416 ф. Од народног фонда добива 1.400 фор. и као директор штедионице карловачке има најмање 600 до 700 ф. Отац је поменутог ђака Коста Ненадовић, рачуновођа код народних фондова и живи у Карловцима, а води се као да је из Беча.

Тако је дакле то ишло. Нађи се у двору, мети руку у народну касу, па осим тога намећети се новац са своје стране. Само правда, само истина, само поштење.

Друго је питање питао бечкеречки посланик г. Алекса Стојић.

Он рече, да су новине јавиле, да је саборски одбор решио да се неки чиновници код народног фонда привремено наименују.

Међу тим чиновницима има и оних, који су дотле били. О тим чиновницима говори се свашта, а највише то, ко њима није дао, да није могао новаца у зајам добити. Посланик, дакле пита патријарха да ли он за то зна, и да ли он држи да је добро да се и надаље ради као што се досад радило.

Ништа тако не убија народну странку и леп глас сабору, који хоће напретка народу, као кад они, којима сабор поверн народни иметак и новац у управу, варају, крију и отимају народно. Кад је народ викао на управу манастира док у рукама калуђера беше, имао је право, али и кад је сабор поставио своје људе да управљају тим имеском имали су, руку на срце, доста право и народ и калуђери викати на ту управу. Шта је отуда било? То да се управа вратила натраг калуђерима. Нешде ли се дакле на то, да се и сада рече, та код народног фонда иде као што је ишло, а сада заповедају тамо народњаци. Хрђав несавестан чиновник ако и убија свој глас, он себи пуни џеп, он себи прави и штету и хасну, али старешинама прави само штету, јер им убија лепо име њихово. Иначе мора се мислити, да и они имају што отуда, кад за то не маре. Али и кад сви ћуте, јаван лист треба да говори и за то ово наведосмо баш оних ради, којима смо пријатељи и волемо да су на доброме гласу.

НОВЕ МЕРЕ.

Већ од првог Јулија по р. к. слободно је сваком човеку у Угарској без разлике трговине и заната, који на буди какву меру при продаји употребљује, са новим мерама послужити се и муштеријама еспап свој према новој мери уделеном ценом продавати.

У м. к. трафикама морају се већ од горе поменутог дана, дувани цигаре и т. д., новом мером продавати, а то ради тога да би се народ лагано на исту навикнуо и колко толко приправан у идућу годину ушао, у којој од почетка дана њеног старе мере за навек престају у место њино нак, нове долазе. Свако а нарочито трговац, који од јутра до мрака еспапе своје ма каквом мером продаје, ценити може ту наредбу министарску са којом се на олакшање купца тако исто и на олакшање продавца иде, да неби о новој години уједанпут старом мером пресекли и новом почели, чиме би код публике велика забуна а код трговаца велике тешкоће настало, који

ће доста муке имати сравњивати муштерији стару меру са новом и дотеривати многину куповине тамо ди нам је фунта и риф био, по којима се народ потребу своју рачунати, научио.

Који је трговац нову меру за своју радњу досад већ набавио и ако је исту муштернама своим особито нижој класи народа нашем показао, мого је од истог разна мнења чути, ал по највише то, да су трговци ту нову меру измислили и то тога ради да просте људе боље варати могу јер фунту и кантар готово свака кућа има па на фунту неможемо више тако варати и. т. д. Ево тако наша народна маса већином о новој мери умствује.

Да би пак Срби трговци продају новом мером олакшали себи, уједно и у куповању муштернама за рана у помоћ притекли, нужно је да нову меру данас већ знају и себи исту што пре набаве, да је народу нашем показују и разјасне, која ће нам мера у место до садање дужине и тежине најближа бити и колко разлике између нове и старе мере има.

Није ми нужно доказивати то, да ћемо на тај начин с народом нашим спремни бити за оно време кад наступи морање да се свашта новом мером продаје и купује, већ јасно смем навести толико, да ће ду Срби трговци, који су год пријатељи напредка народа српског, тим, ако својски око тог посла приону, ону свету задаћу испунити, коју сваки појединац свесниј члан народа нашег за дужност сматрати мора.

Тиме ћемо народ наш од многе преваре сачувати.

На тај начин би могли трговци наши, који и старим и младим нарашћајем најчешће у додир долазе не само за сада у поменутом научити, него и за свагда у свачем као искрени учитељи народ српски поучавати, у свему оном што је год лепо и користно, а отвраћати опет од свега убитачног, што га и бројем и имањем сатире.

У Б 13. Јуна **К. Ар.**

(Чланак овај пуштамо у лист јер је време и потребе да се о томе што више говори. Ми ћемо с тога са првим бројем, који ће у месецу јулу изаћи, почети више расправа доносити о новим мерама, да би нови претплатници наши у другој половини ове године имали све бројене, у којима се о томе писало буде, и с тога молимо, да се и ради тога пожуре нови уписници са претплатом а стари да неизостану. У.)

ЦРТИЦЕ ИЗ ИСТОРИЈЕ.

од

Светозара Савковића.

АТИНА.

У Грчкој било је више дорских и више јонских држава. Од дорских је најпознатија Шпарта, а од јонских Атина. О Шпарти смо већ говорили, па ћемо сад коју рећи о Атини.

Грци нису сви спадали у једну државу. Они су имали врло много држава. Скоро сваки крај, свака варош била је за себе, сачињавала је засебну државу. Тек ако су околна села њој се придружила. Така држава била је и Атина.

Атина се састајала из вароши и из тврђаве, као од прилике доњи и горњи Варадин. Доњи Варадин је сличан вароши, а горњи тврђави атинској.

На челу атинске државе био је краљ. Када Дорјани навале на Атику, изађу им Атињани на сусрет и пророштво предсказиваше, да ће она страна победити, чији краљ у бој погине. Атински краљ Кодар преобуче се, оде у дорски табор, заметне кавгу и погине. Дорјани се повуку натраг. Атињани не хтедоше више бирати краља, јер мишљаху, да после Кодра више нико није за то место достојан.

Владаоци им се од ото доба звају архонти. Прво су бирали једнога да влада целог живота. Али им се то није свидило, јер кад архон ана. да га не могу целог века збацити, може да буде самовољан и силеција. За то учине уредбу, да у будуће архон само десет година влада. па онда да се други бира. Но и то им се учини дуго, јер неваљао владалац може и за десет година чуда и покоре чинити, те с тога удесе, да не буде више један архон, већ да буде њих деветорица, а само за једну годину да владају. Ова деветорица поделила су међу собом разне владалачке дужности и права.

Но и по овој новој уредби није политичко стање у атинској држави онако било, како су то потребе изискивале. И сада је још као пре племство сву власт и све богатство у својим рукама имало. Остали чланови државе, народ био је сиромашан и немоћан. Ко је тражио правде и новца морао је обоје искати у племића. Племићке судије судиле су онако, како је по њихов сталеж а не како је по народ добро било. Новца је народ добијао, али је морао плаћати велику камату, а ако није могао платити, морао је робовати, робом заједавчевим постати.

У ово доба није у Атини било писаних закона. Судило се онако, како је убичајено било. И племство и народ жаљеле писане законе. Племство с тога, јер је хтело да се права и повластице, које је задобило, озаконе, законом обележе и утврде. А народ опет с тога, јер се надао, да се поред писаних закона неће право и правда по свачијем бећу изврћати моћи.

Тога ради архон Драко́н добије налог да напише законе. Они су врло строги били. За најмањи преступ одређена је најстрожија казна. Ко украде јабуку био је смрћу кажњен. За то се и говорило за ове законе,

да су крвљу писани; за то се и данас за законе, који су врло строги, вели: то су драконски закони.

Незадовољство народа бивало је све веће и веће. Племство је видело, да може до сваћега доћи, ако се не буде одазвало жељама и потребама народа. За то изда налог архону Солону, да изради нов устав, да права и дужности државне тако раздели, како ће не само племићки него и грађански сталеж, како ће и народ у државним пословима учешћа имати, судбом земље и државе у неколико располагати.

Солон начини политичко право зависним од имања. Ко је имао више имања, тај је уживао и више политичког права. Опет је племство највише права уживало, јер је оно највише имања имало. Али је бар ту била могућност, да и они, који нису племићи, дођу до управљања државе. Ако се сиромашак трудио, да стече имања, могао је и политичко право уживати. То је Солон и смерао. Он је хтео да у Атињанима подстакне вољу к раду, да у њима пробуди радну снагу и способност. И племић се сада морао добро у памет узети на радити, јер ако није имаље своје у целости одржао, ако га је страћно, изгубио је политичко право и повластицу.

Овако уђешена држава није истина била основана на темељу једнакости и равноправности, али је од пређашње куд и камо напреднија, слободоумније уређена била. Она је била прелазак из старе, сталешке у нову, на темељу равноправности подигнуту државу. Ова равноправност да богме да није била свеопшта, јер Атињани нису имали осећања за једнакост и једнако право свију људи. Они су мислили, да је неким самом судбом одређено, да буду потчињени, да буду робови. У самој Атини, најслободоумнијој и најпросвећенијој јелинској држави, било је много више робова него ли слободних људи.

По солоновом уставу било је четири сталежа. Само чланови првог сталежа могли су бити бирани за архонте, чланови првог, другог и трећег за званичнике и саветнике, а чланови сва четири сталежа, која су цело грађанство обухватала, могли су долазити у скупштину.

Власти су ове биле: архонти, ареопаг, савет, скупштина и судије.

Архонти су, као што смо горе споменули, били на врху државе.

Ареопаг био је највиши суд, који је судио кад се главе тицало. Седнице је своје држао у лугу Ара, бога рата, и то ноћу, да не би судије гледајући оптуженога сажаљења имале.

Савет је предлоге изношао пред скупштину.

Скупштина је бирала и на одговор узимала званичнике, решавала је о рату и миру, мењала је и доношала законе. Сваки грађанин од најмање двадесет година имао је права у њу доћи, на глас свој за овај или онај предлог дати, на говорницу попети се, беседу држати и на саграђање своје утицати.

Судије биле су заклете као данашњи поротници.

Солон је учинио наредбу, да сваки грађанин може имати имања само до извесне количине, а то за то, да се не би имање у појединаца јако нагомилавало.

Васпитавање омладине уређено је тако, да се не само телесна него и душевна снага развија. То је учинило, те су Атињани на глас изашли не само са свога јуначтва него и са своје научености, са знања и уметности.

Солон је озаконио, да се сваки мора једној или другој страници придружити, да нико дакле несме равнодушан бити према политичкоме животу.

Што се у грађанству више развијала радна снага, што је оно више имања стицало, то је независније постајало од племства, па се у њему све више будила свест о његовом достојанству и праву. Свест је ова мало по мало тако ојачала, да се сада нису ни са солоновим уставом задовољавали, но су тражили укидање сталешке разлике, политичко изједначење свију грађана. Ово је учинио Клистен. Он укине сталеже и њихове повластице и на ново раздели народ на десет племена, у сваком је било по десет среских општина. Архонтима се власт смањи а савету увећа. Овај је од сад био средсреда, душа управе. Сиромасима се олакшало да могу постајати званичници.

Особита установа беше остракизам. Кад је који човек на власти силеџија, или ако није у власти али изађе јако на глас, тако да може опасан постати по државу, грађани се скупе у скупштину, напишу на црепиће име његово, па ако има 6000 црепиња, дакле толико гласова, онда се тај прогања на десет година. Имање и част не губи. То је од прилике као у данашње време прогањање владалачких кућа, у Француској Бурбонаца и Наполеоновића, у Србији Обреновића и Карађорђевића.

ЗАРАД ПОВИШИЦЕ ПЛАТЕ УЧИТЕЉСКЕ.

Министар за просвету и наставу разаслао је посланицу једну на све више црквене власти свију вероисповести о томе како би се дало да се поправи стање учитеља на вероисповедним школама. Наредба та гласи:

Питање о поправци плате вероисповедних народних учитеља а нарочито повишица те плате до минимума (колко најмања сме бити) који је по закону од 1868 § 142 чланак 38 одређен за учитеље општинске, занима земљу све живље и живље и при расправи о закону за пензије на сабору показало се како се сабор за то топло заузима.

Ја тим више могу да не чујем то што се говори о бедном стању учитеља што и по мом потпуном

уверењу заиста заслужује та ствар да се на њу обазремо с таком вољом с каквом се свуда о њој говори. и што је та ствар толико дозрела, да је време да се стави на дневни ред. и да се, пошто се са сваке стране претресе, реши како ваља.

Да је то питање особито важно то не може нико данас порећи. Ако ми особито за тим идемо, да закон који је зарад просвете народне створен, донесе благодети читавој земљи и да и у школама, које су вероисповедне, и којих има много више од државних буде од користи, то нам мора прва и главна брига бити, да у свима народним школама добијено изображење искусне учитеље, који волу школу. Душа у школи није систем (начин како се учи) него је то учитељ, његова спрема његова вредноћа и то, што је душом и срцем за школом се дао, то је оно, што чини да школа напредује а из школе просвета у народ улази. Но да буде способних вредних и одушевљених учитеља можемо само онда исчекивати, ако ми обезбеђимо опстанак људма, који у школи раде ако их пристојно наплатимо. да не морају поред учитељства и с друге стране леба заслуживати.

Нема сумње да и у вероисповедним школама има доста учитељски места која према нашем стању, довољно одговарају поменутој цели. Али у опште нестоји тако са ужитком народних учитеља на вероисповедним школама, има их много, а можда их је и већина, који немају ни онолико колико је најмање за комуналног учитеља одређено — и што признати морамо у данашње доба није баш претерано; шта више овде онде имају учитељи и са невољом горком да се боре, а невоља је непријатељ, убијца душевне радне, за коју треба весела срца. Отуда долази то, да је сиротињски наплаћен учитељ приморан, да може живити, да и с друге стране зарађује, што му смета да испуњава своју учитељску дужност, или да тражи бољу службу, те не држи да је у својој служби сталан, него је због тога зловољан и ради само као машина, а све ово чини, да школа пати, опада и на послетку угине.

С друге стране ми не можемо затворити очи пред том немарношћу, која је овладала у читавој земљи код класе, која је мање изображена, нити пред тим, што се и онде зла воља показује, кад се хоће да повиси плата учитељска, де није тако сиромашан ни народ ни црквена општина.

Пошто су ми све сметње напретку школе познате, то сам на чисто у томе, да ту помоћи само онда бити може ако се узме обзир на све прилике и на све оне, којих се ова ствар тиче.

Пре него што би у томе сабору предлог поднео, држао сам да је нужно да сазнам и ваше мишљење о томе, јер сам уверен да и вама на срцу лежи напредак школе и учитеља, те да могу у моме послу и ваше назоре у обзир узети.

С тога вас молим најучтивије да ми ваше назоре најдаље до 18. септембра о. г. доставите.

У Будим Пешти 2 јуна 1875.

Август Трефор.

Наредбу ову саопштавамо тога ради, да би учитељи ради свог бољитка састали се у својим зборовима и назоре своје школској власти доставили. Власт та требала би сама на то да позове учитеље, али док дете не заплаче мати га се не сећа. Ур.)

ПОШТАНСКЕ ТАКСЕ.

Према уговору поштанског друштва, који је у Швајцарској у Берну 9. октобр. н. р. 1874 углављен издао је министар трговине ову наредбу.

Од 19. јуна (1. јула) плаћа ће се за писма овако:

1. За она, која се шаљу у Белгију, Данску, Исланд, Фарерске отоке, Мисир, (Египат), Грчку, Велику Британију, оток Малту, Холандску, Норвешку, Италију, Русију, Португал, Мадејру и Азоре, Швајцарску, Шведску, Шпанију у Балеарске и канадске отоке и у насебобине шпанске на северноафриканским обалама и западном крају Марока и у Турску плаћа се: за плаћена писма до 15 грами тешка 10 н. за неплаћена 20 н. За коресподенц-карте 5 н. За штампане ствари, за пробу робе и папире трговинске до 50 грами тешке 3 н. Што се рекомандира (препоручи) на то се доплаћује још 10 н. а ако се хоће повратан рецепис још 10 н.

2. За писма, која се шаљу у Немачку, Холланд и Луксенбург плаћа се за франкирана (кад плаћа оној који писмо шиље) до 15 грами 5 новчића преко 15—250 гр. 10 н. за нефранкирана (кад плаћа онај, који писмо прима) до 15 грам. 10 н. преко 15—250 гр. 15 н. За коресподенц-карте 2 н. За штампана писма до 50 грам. 2 н. преко 50—250 гра. 5 н. преко 250—1000 грами 15 н. За пробу робе до 250 гр. 5 н.

Осим тога за рекомандацију (препоруку) 10 н. а за ретур-рецепис (потврду, која натраг долази од оног што је писмо примио) 10 н.

3. За писма, која иду у Француску и Алгир плаћа се за сваки 10 грами 25 н. а нефранкована за сваки 10 грами 32 н. За коресподенц-карте 25 н. А за штампарије и пробе од робе за сваких 40 грами 6 н. За препоручена писма додаје се још 21 н. Ретур-рецепис не издаје се.

4. За писма у Црну-Гору до 15 грами тешка 7 н. нефранкована до 15 грами 14 н. За коресподенц-карте 5 н. штампарије и пробе до 250 гр. за сваких 50 гр. 2 н. За рекомандацију и ретур-рецепис 10 н.

5. За писма у Романију (осим крајева, који граниче уз Угарску) за франкирата писма до 15 гр. 10 н. б) нефранкирата до 15 гр. 20 н. коресподенц-карте по комаду 4 н. Штампарије до 250 гр. за сваких

50 гр. 2 н. Пробе робе за 50 гр. 2 н. рекомандација и ретур-рецепис по 10 н.

7. За писма у Србију а) франкирата до 15 гр. 5 н. б) нефранкирата 10 н. в) за кореспонденц-карте по комаду 2 н. г) за тискарије до 250 гр. за сваких 50 гр. 2 н. д) за пробе до 50 гр. 2 н. рекомандација и ретур-рецепис као обично.

Проба робе несме тежа бити од 250 гр. тискарије 1000 гр. а писма у Немачку Холандј и Луксембург не смеду тежа бити од 250 гр.

Рекомандована писма. кореспонденц-карте тискарије и пробе робе имају се франкирати, кад се предаду и пристојби за рецепис натраг има се одмах положити. Само писма која се у Немачку шаљу могу се и нефранкирана предати.

Тискарије, које нису наплаћене или сасвим или не подпуно те се неће примати, све друго што не буде нимало наплаћено или не подпуно сматра ће се као не плаћена писма и по томе ће се рачунати, само ће се урачунати оно што вреди кореспонденц-карта.

Публика, која кореспондира овим се на то опомиње, да тарифа (то је пропис како се наплаћују горе поменуте ствари) за све оне земље, које су горе споменуте може се код сваке поште за 3 н. а за оне које нису споменуте по 15 н. добити.

Наредба пак београдског министарства гласи:

— На основу члана 3. закона од 23. Фебруара текуће године, којим се одобрава уговор поштански закључен у Берну 27. Септембра 1874. године, одређују се такође поштанске, које ће се од 19. Јуна закључно текуће године наплаћивати на ниже именована пошиљања, која се буду слала на Србије у Аустро-Угарску државу или која на исте државе у Србију долазила буду и :

1., за писмо плаћено у први део — рејон — Аустро-угарске државе 20 пара чаршијски

2., за писмо плаћене у други део — рејон — Аустро-Угарске државе 30 пара чарш.

3., за писмо неплаћено из првог дела Аустро-угарске државе 40 пара чарш.

4., за писмо неплаћено из другог дела Аустро-угарске државе 60 пара чарш.

5., за свобраћајну карту у први део Аустро-угарске државе 10 пара чаршијских.

Кад ступи у живот динарска новчана система, онда ће се горње таксе из пара чаршијских превести у динарске паре рачунећи 2 паре чаршијске у 1 пару динарску.

Б Е Л Е Ш К Е.

Филоксера позната гњида на чокоњу у Клостернајбургу запашила је и Мађарску. Из Пивница у Бачкој послат је чокот у Пешту земљеделском министарству. Ово је дало прегледати тај чокот и нашло се, да ушењци на њему нису тако опасни као филоксера. Министарство разглашује то и уједно јавља, да у Мађарској нигде још није се нашло на филоксеру.

Занатлијска школа у Црној гори. — Имамо да забиљежимо пуне „Глас Црногорца" једну врло важну одлуку наше владе. Наш народ уопште нерадо се оцаје занатима. Свуда у народу нашем већим делом занати су у рукама радника страних народа. Тако је било, па је још и данас, и у нашој отаџбини. Да би се занати у нас одомаћили и тим нов извор благостања и појединима и земљи отворио, Њ. Св. наш кнез решио је и влада је предузела да отвори занатлијску школу и то на врло практичан начин.

Наша војничка банда има 32 момчета, који су од 15 до 20 година. Они су сада сви, по њиховој наклоности, подјељени на различне, земљи нужне занате. Осим ограничених часова за свирку они ће се у одређено време учити своме занату у занатлија, које је влада набавила и одредила за ту цељ. Свима је алат набављен државним трошком. Сви имају храну, одело и педесет талира годишње плате. Док су питомци радиће за државу, кад постану мајстори, онда за себе и добивају од државе помоћ за почетак радње своје.

Практичност ове установе, чини нам се, очевидна је. Самостална занатлијска школа захтева великога трошка. А овим не само да се, са нужним додатком трошак за војничку банду употребљава и на једну корисну цељ, него и сама момчад научиће се суврмено занату, који им материјално осигурава пристојан живот. На овај начин имаћемо за коју годину приличан број својих занатлија, а онда се можемо надати, да ће се и љубав к занатима, у нас, све боље развијати.

Наша земљедјелска и ова занатлијска школа донеће најбоље плодове Црној Гори, а народ ће да хвали и слави свога господара, који се сваким начином стара, да га унапреди и усрећи.

Како се вода на сунцу лади. Успе се у крчаг или стакло воде, замота се у мокру крпу, веже се суд за врат и обеси на ужету, те се љуља докле не оладни.

Знамо како је раденику у пољу, кад му ужарене срце на кап воде ладне, а у бурету или у чобаљи испод кола вода млака, те је немоћан у уста задржати а ето врло је лако и на њиви и на највећој припеце сунчаној до ладне воде доћи. Редка је породица, која неповеде са собом на њиву дечка или девојчицу, која или пази мало дете код кола, или иначе пази на коње и кола. То дете може воду ладити. Де нема воћке да се о грану обеси суд. ту се даде на коли наместити у вис и о њега обесити суд, те дете нека љуља суд и одбија непрестано од себе тако да иде горе доле. Тим што се суд љуља направи се ладан ветар, који најпре разлади ону воду што стоји баш нуз крајеве од суда. Вода чим оладни мало, то јест чим изгуби топлоту она се сгусне, те буде тежа и пада доле а топлија иде горе, те се тако мало по мало сва изједначи.

Кад се суд шпиритом или још најбоље етером прска онда може дотле се вода разладити да буде лед. Како у сели на три четир сахата наокого нема леда а често је нужно да га много брже буде, то се даде тако вештачки лед направити у стаклу, које што је мање то брже иде. Стакло се разбије, и лед извади. За горње ладење најбољи су тако звани ердељски крчази, који пропуштају влагу.

ТРГОВИНА И ЕКОНОМИЈА.

У Карловцима ових последњих дана непрестано киша с буром. Око града **Варадина**, у **Руми** и у **Жабљу** беше леда. Јечам се коси у Срему. Кукуруз дивота, а грожђе особито брзо расте, но у **Илоку** жалост. Отуда пишу: Ми смо се надали богатој берби, али један сахат уби нам у млево ту наду. У суботу, када је у Пешти она страхота била, но два сахата раније, око 3 сахата по подне, дуну бура, киша с ледом као да се облак проломио. У горњем крају не беше толике штете, истина да су неки прозори полупани, кров на српској цркви одкривен, али доле вода пређе преко обале потока, развали Ђуприје и појури у многим кућама кроз прозоре, тако да су људи у њима једва се спасли. Сред дољне вароши заустави се вода око Ђуприје, коју је прелила, те онда појури тако силно да је многе стаје разнела. Срце ти се пара од кукања жена и вриске дечије. Срећа, што олуја ноћу не дође. Најлепши виногради, шеничина и кукурузна поља све је то потучено у млево. (Како се се из овога види зло у Илоку ако није, као оно у Пешти али је заиста велико. Десило се онога истог дана када и тамо, али тамо се за пострадале већ прекo 10.000 ф. накупило а овде ни новчића. Ако и није главна варош, ако и нема министра у њему; али има других власти и ту и у околини. Да ли су се кренули у помоћ?! Нека позове власт народ на прилагање, јамачно је и таких пострадало, који ће пропасти, ако им се брзо не помогне. У.)

Паланка се хвали, да ће услед последњих киша зрно у шеници тако бити, какво одавно не беше. Зоб хрђаво и тамо стоји. Кукуруза врло лепо, а тако исто и кудеља.

На **Кулском вашару** који беше 11. о. м. беше сваке врсте доста. Цене тамо ове беху: **кожа** нечињена вољуска 25—30 ф. кравља 17—21 ф. коњска 7—10 ф. пар. **кожа** учињена телећа 90—100 ф. цента, јагњећа, која је разјагмена 80—100 ф. сто комада. Вуна јагњећа из низине 45—50 из брда 50—55 ф. ц. Остриженых оваца беше сијасет, купаца за њих не беше, те је и цена им ниска била. Музаре продаване су 11—12 јалове 18—19 фор пар. Говеда гојазна и младе краве музаре добро су плаћене. За коње беше лиценараната и плаћаше за комад до 200 ф. За мануфактуристе, оне, који продају ручне радове, беше вашар добар, али за занатлије лош.

Беодра 19. јуна. Жетва је на прагу, и испашће у средњу руку. Репица је свршена и добило се једва 6 до 7 мерова по ланцу. Кукуруз особито добро стоји.

ПЕШТА 15. јуна (Извештај Ст. Георгијевића) ове недеље радња беше стална. Изгледи у нову жетву у главном су сасвим добри, но из неких предела туже се на хрђу.

Пшеница за потрошак за септембар-октобар држи се између 4 ф 65—75 к. цене пшенице држе се да су претеране На радњу са пшеницом имаће утицаја то, што је укинута царина за рану из Влашке.

Раж за потрошак за сеп. окт. 3 ф 45 н. по 80 б. ф. Кукуруза банатска слабо је довежено и држи се на цени плаћа се за август септ. 2 ф 20 н. Ц. Ц.

Репице банатске већ има на пијаци и купује се живо за извоз. Жетва није нимало испала како се надало. Плаћа се 10¼, 10¾ за 150 фун. а жута репица 11¼-11½ фр.

Зоб се држи на цени, јер ма да стижу бољи тласови ипак се нико не нада доброј жетви. Плаћа се 1 ф 90 н. за 50 фун.

Пшеница на пијаци потиска и столно-београдска 89 фун. ф. 5·35—40, 88 фун. ф. 5·25—30, 87 фун. ф. 5·20—25, 86 фун. ф. 5·10—15. Банатска 86 фун. ф. 4·65—70, 85 фун. ф. 4·50—60 84 фун. ф. 40—45

Раж ф. 3· 15—20 по 80 б. фун

Јечам за рану ф. 2·20—35 за 72 б. фун.

Кукуруз ф 2·75—80 ц. ц.

Зоб ф. 1·75 за 50 б. фун.

Пруја ф 2·50—70 за 82 б. фун.

Репица као горе.

Овдашњи међународни „вашар за усеве“ биће 21, јула (2. августа) о. г.

Из Суботице пишу, да је тамо одпочела жетва али жалосном вољом, а још гором надом. Јечмови су сасвим хрђави. Жито прилично а дегде и добро. Зоби се надају да ће се поправити.

ПОДЛИСТАК.

БУРА У БУДИМ-ПЕШТИ.

У суботу 14. о. м. беше у Будим-Пешти бура каквој нико непамти. Дан беше одвише топал и око пет часова после подне беше време тако рећи застало. Страх те спопадао од те тишине. Око седам часова поче киша ледуском падати; после неколико минута престаде, па после тако јако потеже као да се облак проломио. На то опет престаде, али непотрајаше дуго, а диже се олуј страшан, силан, рушећи на све стране. И опет настаде тишина а за тим стане луна и праска у прозоре као да са свију страна камење на

њих баца. Тућа с кишом падаше бурно. То је трајало од прилике 5 минута. За тим се и опет све стиша али само за то, да још јаче пође. Као кад се две силне војске сукобе и из пушака тући стану, тако је тућа са две стране стала ударати. Лед беше као орах велик. Што удари то поруши. Свет се чуђаше чуду невиђеном али на брзо овлада њиме страх. Лед падаше дуго жестоко, а олуј дуваше тако бесно, да се чињаше да ће се куће из темеља покренути. Киша је непрестано пљуском падала.

Кад се олуј стишао, те је човек на поље изашао од ужаса је морао задрхтати. Ни један прозор не беше читав. Оџаци попадали, фирме разлупане, дрва из корена ишчупана. По сокаци вода до колена. Канали се сви загушили од воде. Но Пешта ни близу није тако оштећена као Будим. Брдо више Будима побелило беше од леда. По сокаци вала се читава река носећи ствари свакојаке, астале, диван, мердевине, коленке и т. д.

Путници, који су на јужну станицу железничку потегли морадоше се вратити. Чопор свиња носаше вода превртући их као лопте. У доњем Будиму вода је сокаке потопила. Ливада, што се тамо находи читаво је језеро. По табанском сокаку се на чамцу вози. Људи из ниских кућа пењаху се на кровове и мољаху за помоћ. Срце ти пуца а немогеш им помоћи. У мали на брегу срушило се више кућа а и доле у вароши сурвала се Шрекерова кућа и затрпала више људи а преко развалине те јури вода као хала. Коња је много пропало.

Да се види како је јако тућа падала, напомињемо да је у једној кући у све собе до тавана, пуно леда нападало тако да је после изгледала као леденица. У тако званом Аувинклу незна се ни трага ни гласа путовима. Пута што води „лепој Јелени“ нестало је, и на његовом је месту дубока јаруга, пуна крстова и споменика каменитих из гробља. Кола једна, која су 90 центи тешка извучена су, така је снага олује била. Цигљана Драшеова порушена је, ступови који су толико цената тешки попадали су. Када је бура почела, била су многи радници побегли горе на пеш. Доле је вода бесњала тако, да ко се сиђе крај му је животу. Уједанпут се пеш упали. Доле вода а горе ватра: ил у ватру ил у воду, другог пута не беше. Колико је њих у таме погинуло још се незна. Пруга железничка и куће на њој особито на оној са зупци или су са свим порушене или тако оштећене да их не можеш познати.

Али све је то мало спрам онога, што се даље догодило. У крају тако званом Кристиненштат гостионице „малој пивари“, „државном палатину“, после више кафана и приватних кућа сасвим је нестало и на месту њиховоме лежи блато више хвати дубоко. У тим кућама попела се беше вода 5 до 6 стопа, јурила је кроз прозоре и изнела најпре све из собе а по томе и саму кућу срушила. У кућама које нису порушене тешке на прозори сами су несрећни становници у страху од воде напоље избили. и као да се чује јаук и запомагање од кога ти срце пуца — али не беше никога да их у доба највеће беде чује, и сада се траже де су . . .

Но најгоре је прошао крај „Табан“. Више од 12 кућа срушено је а скоро их је толико исто, које ће се морати срушити. Беда је туда така каква се у сну снити не може.

Мислим да је најпре војска туда бесњила, после је ватра а за тим вода дошла и на послетку све се троје сложило, тако то страшно изгледа. Из куће, које нису порушене наметаја је нестало и што је још ту све је у блату и није ни за што. У дућанима нема ништа, сасвим ништа, од свега што је у унутри било.

Какве су се несреће догодиле неда се описати. До сада се узима, да је педесет душа погинуло, али се још извесно незна. Виногради будимски са свим су не потучени него разорени. Има виногради де је чокоће и воће све исчупано и земља спрана тако да ни травке на њоји нема. Штета се још није премерила, али у самим виноградима биће је до три милиона. Колика је штета у кућама у стварима у путева поправљена то се још неда рећи. Куда се год окренеш да плачеш. На Аувинклу залутали беху муж и жена са две кћери, побегли су од једне опасности, али их опет никад више. На каруцама једним трчи госпа нека. Више јој се да стане, али она се жури деци својој, кочијаш натера коње и сутра дан нађоше се каруце полупане, коњи удављени а госпа мртва у блату.

Нижинир један, који је имао жену и једно дете сео је баш за вечеру. Он је живио у кући што се на тако званој „Фаволској јаруги“ срушила. Уједаред отвори се патос испод ногу им. Жена пропаде, а дете одскочи у бучак у собу. Човек се пренерази, кад дође себи. Дете у бучаку беше мртво а жену однела вода у Дунав. Али ваљда је најжалосније ово гледати. У сокаку једном стоји у блату стара душа. Кад јој погледам у унуле крваве очи — рећи полудила је — и не би! Та она није била код куће, а кад се натраг вратила, кућа је срушила се и син и сна и унуче леже мртви под развалинама. Тамо стоји опет дете здраво од четири године, лено као написано и смеје се онима, који поред њега пролазе, незна јадно, да од јуче нема никога свог — да је сило на милостињу, која се просијацима дели. Немо, други иду покрај њега — немају јадни ни де ће главе наслонити.

Ово је само неколико слика ужасног вечера од 14. јула. Ако и не може горе шта бити, али ће званична истрага замашно много такових слика изнети. Шта се учини за неколико тренутака!

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— Дан два па ћемо доносити гласове и о свршеним изборима у Угарској. Међу тим као допуну о припреми за избор заклаће, да ће у Новоме Саду, де су се Срби сложили, бирати Тому Хаџића, секретара Матице Српске, противника некога Хирша.

— У Сомбору једна страна хоће да бира Карајаковића бившег подкупана сремског а друга досадашњег посланика др. Нику Максимовића.

— Др. Светозар Милетић, др. Михајло Полит и др. Лаза Костић биће су у својим изборним срезовима да се захвале бирачима на поверењу. Сви су од својих бирача срдачно дочекани али Лазу Костића наће беда на сувоме путу. Он сирце путујући не своме срезу и у Жабаљ. Ту у крчми саопшти друштву које се око њега десило да ће, као сутра у недељу, ићи у Тител и тамо казати шта ј- на сабору радио и још однети царев поздрав бирачима, јер је цар рекао у беседи својој, којом је сабор пештански распустио да то посланици учине. Но ту се десио и један писар солгабировљев и један писар судчев. Обојица су дотле у другој крчми попили 9 боца вина и једну ракију. Ови оду наврну ствар и обеде пред судом Костића а судац га дај на испит, те пуна четир сата није се смео маћи из суднице. То је казнета иначако. Ко није још био под кривичавом него оде у Жабаљ. тамо ће му се на крат натоварити. Тамо има доста питкова, који од тога живе, што друге људе у зло увалују.

— За изборе у хрватској каже се, да ће се 8. јула одпочети и сабор да ће се већ 8 августа отворити, јер сабор хрватски мора послати на угарски сабор 34 посланика па ће се ови одмах изабрати пре угарског сабора.

— За Карловачки сабор неће и пештански листови, који с министрима на једни се коли возе, да ће се на јесен састати, да селоши предрачун за три године напред.

— Кривошијанима учињене је ова олакшица: у војничкој служби служиће код куће, носиће своје оружје, неће морати заклетву на устав полагати, неће морати носити униформу и неће бити под њима инвентације.

— На место Калаја долази у Београд као аустријског генералног конзула кнез Вреде.

— У енглеском сабору одговорио је једном посланику министар да влада енглеска није у стању казати како стоји са Грчком и да нема чега плашити, јер се неки у Грчкој ништа напредно не догађа.

— У Шпанији чак једни задобијају час други. Не добија ни једна страна јер у рату де се браћа туку ту и онај губи, који добива. Краљева влада чини све само да заплаши усташе. Тако забрањује, да нико несме купити земљу или кућу од оних који имају члана породице у војсци Дон-Карлосовој.

— Досадашња владина странка на хрватском сабору препоручује старе посланике, који су уз владу држали за нов сабор. Лист те странке беди Мажарце да је издаши, што хоће да се учини и Србима право.

— Мажарци је позвао све оне који сњиме држе да каку хоће ли доћи у Загреб на састанак на ће после одредити када ће то бити.

РАЗЛИЧНОСТИ.

† Цар Фердинанд.

Добричина Цар Фердинанд умро је у златноме Прагу 17. о. м. у 4 часа после подне. Беше му 82 године. Цар Фердинанд беше одвеј слаба телесна састава, те му је отац Франц помишлао и на то да му престо не остави. Мађари су устали јавно против тога да се крви право фердинандово, они су се мирозе од њега надали. То је учинило да цар Франц још за живота свога даде Фердинанда у Пожуну 1830. године крунисати за краља мађарскога 1831. године ожени га са сардинском принцезом Маријом Аном.

Но иначе се Франц јако бринуо како ће му син пред сладости своје владати, особито када особиши опасни дани дођу. То је цар и рускоме цару Николи рекао године 1833 у Минхенгрецу у Чешкој де су се цареви састали, и цар Никола обећао је цару Францу пред Виндишгрецом свечано, да ће Фердинанду у сваком случају у помоћи бити. Године 1848 опомињао је цар Никола на обећање и то је доста припомогло те су Руси дошли Аустрији у помоћ.

О теме како је цар Фердинанд добричина био има више доказа, но ми ћемо навести ово троје. Једаред у лову рани га случајно један ловац у руку и он никад иеодаде тога човека да му се неби како зло учинило. Капетан Радић, који је на њега нанао и убити га хтео, многу је олакшицу поклоно баш од онога коме је он против живота ишао. Он је помиловао једном све буптовнике галицијске и галицијске. Имао је приватан процес један па је дошао сели адвоката и рекао му: Ако и најмање сумњате да право имамо, онда допустите да процес на губиме, јер знате, Ми можемо лакше преболети.

Што год је даље он радио то је на добро ишло и ако што није тако било то се има приписати његовоме савету: ерцхерцогу Лудвигу, кнезу Метерниху и гроју Коловрату, који су управо место њега владали.

Кад је бура наступила сам је цар Фердинанд увидео да је он слаб да узде у рукама држи. 14 (2.) марта 1848. г. већ казао је жени својој, да хоће да остави престо. но од тога га је задржавао кнез Виндишгрец. 2. Октобра искуши се у Олмуцу породица царева у двору митрополитском. Нико нешаде шта ће бити. Новани беху и министри Виндишгрец, Јелачић, гроф Грине и Хибнер.

После 8 часова отворише двокрилна врата од побочне собе и унутра уђе цар, царица, ерцхерцог Карл, његова супруга и сва му ерцхерцог Франц Јосиф. Цар седе на једну столицу и прочита да он за љубав синовцу своме даје оставку на престол Но том се прочита и оставка даревог брата и млади цар приђе столици, клече пред њим, и замоли га за благослов. „Бог ће те чувати, ја сам то радо учинио“. то беху речи Фердинандове, чиме показа да му није имало тешко растати се са сјајном и славом. 2. децембра стигао је стари цар у Прат и ту је 27 година прохладно чинећи добра свакојака.

Прат се сав у црно обукао. Кад се прочуло да је цар умро сва сврака и весеље је престало, тако је у Прагу уважен и поштован страи цар. Чеси у њему оплакују последњег крунисаног краља свога.

(**Припреме за железницу кроз Срем**). У Карловцима пере државни и енглески инжинири пут за железницу.

(**Владине српске**), које су биле на сабору у Карловци, вратиле су се кући 14. о. м.

(**Народни фонд**) предан је од досадашње управе Бранковачком, Живковићу и Јовановићу, пододбору саборском.

Готовине беше 170.000 фор.

(**Опет забрана Словачких књега**). У Липтавској жупанији забрањено је министар да се употребљује у школи књига: Прва читанка, коју су написали словачки учитељи.

(**Нестало кнеза.**) У Госпођинцима у срезу кабалском издало у недељу пагарош заповест, на кад је изређао до краја примети. Још би заповести било, али је одједиом нестало кнеза Но како вам доцније јављају нашли су га иначе у једној крчми.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК **Паита Поповић**.

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875

БРОЈ 26. У НОВОМЕ САДУ, 29. ЈУНА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.
Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 4 фор
на по године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ПОЗИВ НА ПРЕДПЛАТУ.

Са овим бројем навршује се по године. Ми смо у прошломе броју означили имена оне господе плетплатника, који су се на по године претплатили били и позвали их на нову претплату. Но и осим поменуте господе молимо да се они претплате, који досада не беху наши претплатници. Повећање броја претплатника колико иде у корист нама, толико и свима читаоцима, јер се тиме чини да лист опстати, уредно излазити и добро уређен бити може.

Како смо наумили са првим бројем у другој половини ове године доносити просто разговетно чланке о новој мери, то ће читаоци поред осталог имати и ту корист, да ће обучити се ономе, без чега несмеду ући у нову годину, а уједно уштедити себи куповање књиге, која о томе пише.

Господу скупљаче у оним местима, де се даје покупити предплата и нечекајући жетву и бербу, молимо да се потруде и покупе нам претплату за ову другу четврт, пошто ће скорим и трећа наступити, те да нам помогну да штампарију, којој смо обвезани готово за ново давати, без прекидања намиривати можемо.

Има међу господом уписницима, који нам другу четврт неплатише а лист примају и таковних, које видимо да за друге нове листове плаћају. Ми их дакле молимо да се и нас сете.

Чудо, да ми Срби јако волемо промену. Чим што ново изађе а ми поврвимо тамо. Но то траје неко време, истакнели се што друкчије па ма и нешто старије, погрејано, било, опет дај га брже амо, да га тако исто брзо напустимо.

Када је лист овај покренут са свију се страна признавало, да је нуждан и од користи народу, нарочито оном мање писменом. То се и данас признаје, али ми смо увек бољи у рушењу оног, што већ имамо него у зиданју оног, што још немамо.

Свега, љубави према народу, снаге и воље за рад имамо ми, ал слабо истрајности, дурашности. Пет година је како овај лист постоји. За то време уватио је дубоко корена у народу, угинути неможе, али кад би дурашности било, он би се разграпао тако да би био брзо оно, што му је намењено да буде.

Цена је листу од 1. јула до краја године 2 ф. а. вр.

Уредништво „Гласа народа.“

О ЗЕМЉЕДЕЉСКОЈ И ВИНОГРАДСКОЈ ШКОЛИ.

У предпоследњој седници карловачког сабора решено је, да се ове године отвори српска трговачка школа у Земуну и већ је удешено, како ће се та школа уредити и послато је министарству на потврду. Честита земунска општина обвезала се, да ће за издржаване те школе мало по мало саставити фонд, а дотле, докле тај фонд не буде у стању подмиривати све трошкове око издржавања ове школе даваће срп. православна општина земунска потребне за школу просторије, снабдеће је потребним намештајем, огревом, учевним средствима и то све онако, како то школски савет прописао буде, учитељи пак те школе плаћаће се из народног клирикалног фонда.

Ми се радујемо овоме закључку саборском и честитамо честитој општини на племенитом пожртвованью њеном, но неможе нам се да се поводом тим не зажалимо, што се ни са које стране тако својски не заузме да се оснује земљеделска и виноградска школа српска.

Бачка и Банат је магазин аустроугарски, од земље не живе само они, који ју раде, него живе тако рећи сви, има ли земљеделац има и занатлија и трговац и званичник, и што ниже земљеделац има, то ниже имају сви ови. Свију дакле корист захтева да се на томе ради, да земљеделци наши у производима њиховим напредују, а то ће само онда моћи, ако земљу своју буду онако радили, како то земљеделска

наука прописује, која је већ лепо се развила, те да на мање места са мање снаге и мање трошка више се добије.

Да би то могли морају се томе научити. Ми се досад учисмо, сви од ова, сусед од суседа, те тако и остаде све по старом. Тако су радили моји стари па је добро било. Но питање је да ли је добро било и да ли би ти стари сада тако радили. Када су наши стари живили ту не беше штајера да им ни имена незнаш, ту не беше луксуза, моде, да незнаш никад ни каква је, јер на сваком је друга мода, и што је данас по журналу, сутра. ма да је ново новцато старо је и у запећак с њиме, да ти се свет не руга.

Тада се споро живило, на споро радило, а данас се брзо, тако рећи у трку живи, те се брзо и радити мора. Некада беше толико пустара, де ни марва пасла није, него де су се само трњине и јагоде брале, данас је сваки кутић заоран и засејан и опет то није доста, него да добијеш колико ти треба мора бити добро вештачки заоран и засејан.

Томе добром вештачком раду даде се научити само у земљоделској школи. Да није тако зар би сиромашна Црна Гора, која нема често ни кромпира доста да се њиме израни подизала земљоделску школу. И то је баш оно, што нас наводи да сами себе бијемо по глави. Та ми са нашим фондовима, са нашим општинским имецком ми смо спахије према Црној Гори. Они морају камење превртати да сеју рану, а наша је земља тако благословена и ми је опет нећемо да радимо како ваља.

Што рекосмо о користи и потреби земљоделске школе, то стоји и за виноградарску.

Сви ми знамо, да нам је и једна и друга нужна као кора леба, јер поље и виноград то нам и јесте лебац, али нико да се озбиљно крене.

Шајкашки баталион патукнуо је нешто о томе да се у Жабљу подигне земљоделска школа.

Кикинда с околином има новаца за то, али браћа јунака Лазића неће да знаду за Српство, они су се оиконали у свој диштрикт и пуштају туђина унутра а неће своме на пољу да помогну.

Манастира има толико, да би они сами могли виноградарску школу издржати, али кад су кад год манастири школе биле онда је и Србину добро било, данас тога нема више.

Неостаје нам дакле ништа друго него да се баш они, којих се највише тиче, да се народ преко својих општина и то црквени, јер то су управо народње обрати на сабор када се први пут састане и замоли га да не оклева и неисчекује ни на кога, него нека дижe земљоделску и виноградарску школу, јер то би управо народне школе биле пошто у нас има сто пута толико орача и копача, колико трговаца или чиновника па ако се највише за њих нађа њихов је и највећи део ако баш не све, и како ми сви од њих користи имамо потреба за наш део ни да запишемо.

Ово је само за онај случај ако никако другчије неђе, међу тим могле би имућније црквене општине народноме фонду у помоћи бити а и политичке, де смо још у већини требало да се похуре и оставе себи српска спомена, јер зар невиде, да нас је сваки дан мање. Коме чувају, кад наследника од срца или већ немају или неће скорим имати. Борба што се против нас води то је борба на смрт и на живот

Паметан војвода, кад већ узмицати мора он ће сам стаманити ђебану и оружје а не ће га оставити непријатељу. Ми се пак тако владамо, да ће нас из наше рођене пушке бити. Одкини што год можеш и даји у чисто наше место, одакле неш се и сам моји дићи. Пожуримо се дакле са подизањем поменутих школа, да се што пре и наш иметак дигне, јер данас се по иметкy и снага мери. Што више имали будемо више ћемо по лакше и брже порез плаћати али ћемо имати и више гласова на биралишту.

ЧИЈА ЈЕ СВОЈИНА НАША НАРОДНА ШКОЛА?

Поглед на прилике или баш и саме неприлике, на које ћемо при проматрању истих наићи, и које су у стању да човеку ово питање и нехотице изнамаме. пошто су исте сувише озбиљне природе показаће, да које чудно ово питање, као што на први поглед изгледа.

Јер кад погледамо само на здања школска видећемо у многим нашим местима. да ова међу свима осталим кућама у месту готово најтрапавије изгледају. Тако н. пр. може се по где где још и то наћи, да су зидови с поља одрти — неолепљени; кров испроваливан — опадиут; па ако није с поља подупрт који зид да не падне, а оно је изнутра подупрта и искрпљена таваница; прозори мали, зидови влажни, под непатосан, врата олупана, скамље незгодне баш као да су на дражби купљене од других наших сугрђана, који су их из својих школа давно избацили па их другима целисходним заменули: соба ниска и тескобна, та да још неотруну погде што оквири на прозорима и вивце на вратима, ил да се не поремети ил не разбије по некад које окно на прозору те да пропусти нешто свољашњег ваздуха у собу — а о опреми за ветрење као да се овде и не сања — е да се и оно мало деце, што школу полази, погуши од истрошеног и кужног ваздуха, да и не спомињемо друге незгоде, што се овде једне, тамо друге налазе.

Па још кад узмемо и то у обзир, да се школа назива кћерју свете матере цркве, а овамо је сами трњама заодевена, док јој је мати златом, сребром и драгим камењем, свилом и кадифом украшена; (да и не додирујемо друге прилике у народном животу као свадбе, и друге госпе, на које се при свем том силан новац на налишне ствари немилице троши) —

док школа у најнужнијим сретствима за учење и унапређење своје оскудева, патеже и злопати.

Кад погледамо, како се тешко у многим општинама отварају нове школе, како се ту траже разни изговори, као, да се нема новаца и т. д. док се новац који припада на сваку другу цел, као на измену црквених звона; на уленшавање улица; на подизање нових крстова место старих; на полепшавање сеоске или варошке куће; на уденшавање сеоске крчме за игралиште; на полепшавање шеталишта, и на друге многе циљи, а по некад можда и без икакве цели — радије и лакше издаје, него на подизање нове школе као да се хоће тим спољашњим блеском да покаже свету неки тобоже напредак; док на позив и оних нових звона долазе у цркву стотинама још оних старих људи и оних истих пређашњих младића дечака и деце што доратњују, и небројено жена и девојака што незнају ни једне молитве људски с разумевањем изговорити, нити знају своја имена написати, ни словца читати, но који су се можда само новим хаљинама стајаћицама новим звоном одазвали; док таки исти људи долазе и у ону полепшану сеоску или варошку кућу, да им домин или кнез прочита писмо какво, ил да им порески чиновник пронађе између више пореских књижица ону праву; док ти исти пролазе и мимо нових крстова, а опет не знају шта они значе; док се ти исти људи и по оним уленшаним улицама и шеталиштима па и по игранкама — иначе у себи и за себе још по старине, ал само с поља, света ради, по новој моди крећу, и др. ми, а да друге узроке и не спомињемо, које таки људи у своје тобоже оправдање наводе.

А најбоље се огледа брига или боље небрига у отварању нових школа по неким нашим местима, у којима има и других народа, кад се види, да ти наши суграђани, па ма да су и у знатној мањини у општини, подиграше и подижу и отварају на врат на нос нове школе и успоредне паралелне разреде за своју децу, и то све из заједничке благајне, начинећи глед нашој већини и са њеним одобрењем, дочим се за своје школе можда и не сећа те у место да се са странцима у свакој доброј цели натичу, да што више снаге и делатности покажу, а они још и сад остављају да буде: „што је наше“, вађда „да је“ довек „лоше“.

Кад видимо даље, да још и данас има подоста чланова народа, који сматрају школу за „пландиште“, камо могу своју децу само онда слати, кад им већ код куће никаква посла не могу да нађу, да им тек нису, као што они веле „за вратом,“ па се даље не брину; који дакле и учитеља више као чувара своје деце, кога је општина по њиховом мишљењу ваљда, за то као и другог каквог чувара најмила, — него као учитеља и васпитатеља сматрају, па који по томе шта више од учитеља као са неким правом захтевају, да им буде оруђе њихових личних и партијских цели у општини, те да им кад са крме спадну, можда пошто по то послужи, да им за њихову личну партају врбује, да употреби сва могућа сретства, па ма и на штету саме школе, само тек да постигну своју партајску намеру, па ма проистицала иста из саме њуди или Њега, ил можда из личног прохса, те да он вади за њих врело кестење из ватре, па ма се како јако ожегао, па они Ње га после у награду за ту услугу оставити бар да гладује после таког кобног случаја, ако ништ друго!, који шта више слабо и питају учитеља, како им се деца у школи владају, како ли напредују, ван ако се који на крају школске године појаве, да питају, зашто њихова деца не прелазе у старији разред, зар су вели они „она друга деца боља од наше?“ или: „Та зар ће мој син да буде попа? нек иде још мало у школу, па онда плуг у руке, ил на занат с њим или: нек зна он колко ја знам, па му је то доста!“ Који најпосле држе, да имају права да се над учитељем по вољи растресају и да му по својој њуди заповедају, јер вели: ми га плаћамо!“

Кад погледамо, како су по неки родитељи па и по неки општинари, које са кривога појма о школи и о задаћи и положају учитељском, а које са своје нехатости према свом бољку у опште, према правом школином напретку иначе готово са свим равнодушни, но само се онда буде и узбуде, кад нађу што да говоре против учитеља, па ма то било можда и с тога само, што учитељ хоће да је учитељ — свестан свога позива, што хоће према томе да брани право свога положаја, а не Ње да ласка њиховим њудима, што неће да буде њихова подлога и шорканя њиховога Њега, пошто зна, да „човек, који није сам слободан, не може ни слободне људе одгајивати;“ — на кад још видимо, да таки људи опадају, грде и омаловажавају таког учитеља безобзирце па и пред самом децом ил на јавним местима, при весељу, при пићу, па ма и у шали и у лакрдији, па ма било то и пред страним светом, који по томе тако и мнење о нашем учитељу у опште па и о школи нашој добија

О УЧИТЕЉСКОЈ СКУПШТИНИ.

Високоблагородни г. Милош Димитријевић главни школ. надзорник у бачкој жупанији, изволио је сазвати учитељску скупштину на 29. јули т. г. у Сенти у којој Ње сви учитељи из бачке жупаније присутни бити.

Истина, да је у школским листовима о цели овакви скупштина већ доста писано, — но држим, да неће згорег бити и опет сад као у очи скупштине у кратко о томе још коју проговорити:

Учитељске скупштине јесу састанци, у којима се учитељи, школ. управитељи, и други сретни и признати пријатељи школе и просвете састају зарад у-

заједног саобштавања знања, вештине и искуства, што их читањем, учењем и радњом у школи задобије, зарад искреног и пријатељског разговора и договора о начинима и средствима, како ће васпитање и учење дечије у народној школи у добром и све бољем реду држати, и како ће школу подизати, да високим опредељењу свом што већма одговара.

На учитељским скупштинама разправљају се питања о васпитању и учењу деце у школи, и код куће: води се разговор о обавештивању и просвећењу народа посредством примера и поучавања; саобштавају се мисли и искуства с предлогом зарад нужних и сходних промена и исправака у школском заводу, и у поступку уз братско поучавање — и показивање како се послови школски на корист ученика отправљају. Све ово припада задатку оваким скупштинама, које су по нар. школу врло важне, и слободно се рећи може, да без њих нема напредка по школу. На утитељским скупштинама износе се све оне препреке што на путу стоје васпитању и учењу деце, и сваки члан исказује своје мисли, како би се те незгоде одклонити могле. У оваком друштву многе се знања и искуства, те се узајним саобштавањем бистре мисли, и дотерује вештина у учитељској радњи.

Једном речи: Овоје најбоље средство за изображавање учитеља, и за ширење просвете у народу. Већ и примање за скупштину побуђује учитеља на добру и трудољубиву радњу, јер задата питања ваља решити, о школским стварима паметно проговорити, а да се ово постигне, нужно је, да се у школи свака највећа дужност с каквом истом вољом и одушевљењем отправља, као год и она најмања, да се знања и вештине наочигледно деци предају, да се сваки дан чита и искуства бележе и т. д. Оволико о цели и задатку учитељских скупштина.

Сад ћу да пређем на финансијално стање наших учитеља. Учитељске плате нису таке велике, да оне допуштају и иман кући што потрошити. Скупови су скопчани са доста великим трошком, за то би врло неправедно било, кад би се од учитеља, захтевало, да они и у оваким приликама из своја џепа троше. Богме ако општине непритекну учитељма у помоћ, у напред смем казти, да ће на учитељској скупштини врло мало чланова бити; јер је данашње време зло и по имућније људе, а некамоли по учитеље, који на оне мале платице изгледају сву своју будућност. Зато би вишехваљени г. школски надзорник врло добро учинио кад би свакој општини тај налог дао, да су својим учитељима дужни дати подвоз, и барем 2 ф. а. вр. дневнице. Тим начином не велим да не би било успеха на овој учитељској скупштини.

У Суботици 18. јуна 1875. „С. Гл.“

О ЦВЕТУ И ПЛОДУ.

I. Трешњев цвет.

И ако нам је пролеће ове године дошло доцније но обично, оно се није оканило, већ се ма чак и у мају постарало да нам испуни дрва и озелени, и да оспе цвећем баште и поља.

Па је ли могуће, да поред многих не онако проје оживотворавајући дах природе, што на хиљаде начина увеселава срце човеково, а да ови не осете унутарњи захтев, да промотре ту природу, у њеноме раду и делу? И зар није чудо што има људи, који бескрајне много примају од природе, а овамо се ни најмање не труде да је познаду? Није ли то највећа неблагодарност, уживати плод, а овамо не знати како он приспева, радовати се цвету, а не запитати се како он постаје, око увеселавати, а дух оставити у незнању.

Па и опет, има их хиљадама, који се само диве чудесима природе, и тоне се у уживању, али се не сећају да умним оком разгледају живот њезин.

Ако си и ти драги читаоче један од отих, то ћу сад у овај часак да те научем на те немарности, и да покушам ако узмогу, да те изведем на прави и истинити пут. —

Трешња је узимо у пуноме цвету. Како ли живи тај цвет? Како ли од њега постаје плод? Та питања хоћу сад да ти разјасним; али не просто писменом поуком ових мртвих врста, већ и ти сам читаоче драги, мораш руку покренути, и животну природу у помоћ узети. А то ће ти ићи врло лако. Ваља ти само да узбереш један цветак с прве трешње, на коју наиђеш, па на животној природи, с твојим драгим очима, да допуниш ово што ћу покушати овде, да ти опишем с немим речима.

Ако си већ учинио то, што ти сад рекох, онда имаш у рукама цвет. —

Шта! рећи ћеш можда, зар је то цвет?

Јесте читаоче, цвет је то, и ако си се ти навикао, да ово само сматраш за цвет, што мирише и лепотом китн великолепне баште. Човек је самохир, и ствари га се тичу само у толико, у колико му приносе уживање и корист, па према томе он држи, да је и биљноме цвету оно главно, што је њему корисно и пријатно. Њега се тиче само лепота цвета и његов мирис, а не и плод, што је биљки главно. Он кида цвет, а и не мисли да убија плод, а цвет, што га мирише нити је лен нити га и рачуни у цвеће, већ чека док плод дође, па да га узбере и уживa, ако му је од користи.

Ружа разцветана није цео биљки, т. ј. није плод већ цвет, одређен да произведе плод, а плод тај није ништа друго до шипак, што си га често видао, али ни помишљао ниси, да је на себи лосно мирисаву ружу.

И трешњев цвет одређен је да произведе плод, он је врло скроман, просто само бео, и без красноћа мириса.

II. Трешњев цвет у појединим деловима.

Из тога ће цвета да постане трешња. Али ако се запитамо, од чега баш, од кога дела његовог постаје трешња, то кад га ма с које стране посмотримо, ништа на њему не ћемо видети, што би налик било на трешњу, осем петељке, на којој ће се кадгод плод љуљушкати.

На врх петељке налази се једно пуце, оно је пупаxно и завршује се у пет затворено-зелених листића, али из тога пупета неће постати трешња. То је само повој, халина цвету, што га повијена чува у младости од хладнога ветра и времена. Али кад огране сунце, онда оно пробуди становнике тога пупета, из немога, детињег сна, и пет белих листића, што су за то пуце изнутра прирасли, раскину повој, свуку са себе штитеће их одело, и појуре на светлост дневну да се у њој развију, и сунчаним зрацима изнесу важније делове, који у њима живљаху.

Зелено пуце с пет зелених листића, зове се чашица цветна, а пет белих нежних листића, зову се круница.

Али, чашица је само спољно оруђе, а круница опет просто украс; листићи њезини нису ни од каке стварне вредности, јер су они одређени да увену и опадну, чим дође време оплођењу, које се истина стидљиво крије, али при свем том, ми ћемо сад покушати да га испитамо.

Ако погледамо унутра у чашицу, то ћемо свуда, по крају унаоколо видети велики ред, од 30—40 правих белих кончића, а на њиховим врховима по једно жуто, врло нежно пуценце, а из сред тога круга пружа се појачи стуб који се и сам завршује главицом налик на мала нежна устанца.

И то баш, што сад видимо, јесте домаћи живот природе, ту смо завирили у породични живот биљкин. Кончићи са ситним пуцадма, што су у кругу поређани, јесу носиоци семена цветнога, а онај појачи стуб, што се из среде тога круга пружа, позван је да прими усе оплођујуће семе.

Они бели кончићи зову се прашни кончићи, јер она пуценца, што су на њиховим врховима нису ништа друго до судови напуњени финим прахом па се отуда та пуценца и зову, прашници.

И заиста, у овим прашницима прах је тако сићушан, да се једва разазнати може. Он се зове цветни прах, и одређен је да у згодно време оплоди цвет, те да плод произведе.

Ти прашни кончићи с прашницима и њиховим цветним прахом зову се: мушки део цвета а стуб онај, што у сред њих стоји зове се женски.

Мало доцније, па ћемо видети, како је одређено време попрскају ови прашници, што су дотле затворени били, а из њих излети мали облачак од праха и како тај прах долази на уста стубу која се зову жиг, како га онај прима и спроводи на место, где ће плод да се образује.

(Наставиће се.)

Б Е Л Е Ш К Е.

Расада од лубеница и краставаца. Искусило се да сађенице, лозе, од лубеница и краставаца. пре доносе плода него оне, које се добијају кад се лозе не пресађују. Тако н. пр. кад се при крају маја посеју лубенице чак пред јесен узреду али сађенице од њих узру за два месеца. Сађенице те већ за 14 дана пусте жиле. Семе од краставаца, приповеда један баштован, још сам у септембру месецу посадио у расадници, коју сам напунио земљом песковитом испод дрва на којој је лишће отруло те чим је пустило жиле, и нарасло 8—9 чоли држао сам у доста ладном месту до расађивања. Око среде фебруара расадио сам лозе на топлој леји од ђубрета и већ око среде марта имао сам за јело краставаца. У листу једном немачком препоручује се да се овако ради. Узме се семе од доброг здравог краставца посеје се зими и кад нарасте онда се 9—12 чоли велике сађенице одсеку косо посаде у топлу леју од ђубрета де за 14 дана добију жиле. Чим то буде пресађују се у топлу леју де за четир недеље буде краставаца. Корист је отуда та што зими нетреба много расадница јер од једног семена изађе толико лозе, на се ова као што је горе речено исече и у топлу леју сади Тако се више краставаца добије, и ако једни озебу могу се брзо други с одсеченом лозом на расадинце попунити, и може се непрестано од пролећа до јесени зелени краставаца имати. То се даде и са краставцима обичним по пољу радити.

Колико се меса потроши у Бечу Паризу и Лондону. Прошле недеље продато је беде марве: У Бечу 3467 ком. у Паризу 4500 ком. у Лондону 6283 ком.

Телади: у Бечу 3864 ком, у Паризу 2100 ком. у Лондону 1120 ком.

Јагњаца (шиљега) у Бечу 2606 ком. у Паризу 35.963 у Лондону 41.420.

Свиња: У Бечу 2880 ком. у Паризу 5063 ком. у Лондону 85 ком.

Дакле у Лондону, који је три пут толики колики је Беч потроши се двапут мање телади него у Бечу, а преко тридесет пута мање јагњаца (шиљега него у Лондону, јер и од оних 2606 једна је хиљада у Париз продата. Напротив свињска меса поједе Бечлија сто пута толико колико Енглез. У Мађарској још се више меса једе него у Аустрији. Јагњеће је месо много здравије од сваког другог за то га у Лондону тако и троше Што се у Бечу слабо троши овчије месо и што се слабо наше овце у стране земље продају кривица је то, што ми пазимо већма на вуну него на месо. Енглези купују чак из Аустралије овце за то што ми наше не умемо да угојимо, само кад би се наша шиљег добро гојила најбоље би пролазила.

ТРГОВИНА, ПРИВРЕДА И ПРОМЕТ.

Сваке године тешимо се друга ће година бити боља, па тако то иде већ ево неколико година, али никако боље и како изгледа у главноме ова година, још може гора бити него ланьска.

21. јула (2. августа) н. р. биће у Пешти годишњи вашар за усеве и рану, де ће се сазнати како је жетва испала. На тај вашар ваљало би и наши економи да оду на ће се по томе управљати. До тога доба ми бар држимо да је ова година лошија од ланьске. Једино кукурузу се надати али ако потегну врућине учмануће и он, а осим тога, како је до сада било зла времена, туче, поплаве, пролома облаци, да тако што у овоме столећу не беше, лако може бити и горе. Они који се разазнају по нешто у томе како ће време бити предсказали су, да ће ове године бити бура и мокро лето. Прво се збило, може се лако и друго догодити, за то нека се жури свако са косењем са возидбом и вршењем. Ни свецем нека немирује, јер Бог то не забрањује. Прошле недеље у Пешти је решица 10—20 нов. скупља била него што се продаје доле. Брашно пада. Прво 12 ф. 20 н. беч. ка цента и тако на ниже. Кромпир нов 2 ф. 50—3 ф. цак од 50 до 70 фун.

У Карловцима саграђена је нова агенција на дунаву управо на спрам двора. До дунава начињена је долма. Сада већ неће Карловци бити на хрђавом гласу због агенције.

В. Ст. Миклош. И овде има хрђе на житу. Жетва је у средњу руку. Добија се 10—12 мерова по јанцу 1600 кв. Кукуруз потерао како од 1864 године није. Решица се продаје по 4 ф. 70 н. за 75 фун. Шеница 4 ф. 50, наполица 3 ф. н. Јечам 2 ф. 60 н. Зоб 2 ф. кукуруз 2·40 н. мером.

У Сегедину туже се такође на хрђу. Жетва ће и тамо у средњу руку бити. Решице добија се 6—8 мерова по јанцу од 1200 квадрати.

Сента с околином тужи се да је јечам врло хрђав, шеница у пола добро изгледа. Решица се продаје по 9 ф. 80 н. 150 фун.

О пловидби пароброда на Кулпи између **Сиска** и **Карловца** горњег, јавља пештански лист Лојд, да ће скорим бити. Дунавско паробродско друштво вољно је да сагради лађе, које могу у плитком пловити. Требаће само неколико ћуприја оправити за пролаз лађа, а остали трошак неће велик бити. Водени пут овај биће од велике користи за пределе поред Саве пошто ће одатле рана и јрва јефтино чак до Фијуме а одатле у стране земље доспети и по томе цена свему скочити.

У Шајкашкој хрђаво стоји, јечам такође у житу, доста главнице, зрно је учмало. И јечам и жито ради се у велико. **У Ст. Кањижи** стоји тако исто као и у Шајкашкој, тамо се морало местимице жито прје јечма косити.

(Недељни извештај Отеч. Георгијевића. У Будим-Пешти 22. јула 1875.) Радња у овој недељи беше у толико живља, што је због извештаја о хрђавој жетви из многих крајева, и због непрестаног сказања цене на странима пијацама морала цена шеници на више потерати. Тужба на хрђу још није престала и изгледа у нову жетву ако и није хрђав, но опет у најбољем случају можемо рачунати да ће жетва у средњу руку испасти Жетва се већ почела. Шеница се плаћа у средњу руку, а и биће јамачно лошија од оне у прошлој години.

Шеница за потрошак за септембар и октобар јако продаја и цена јој скиче с тога, што је треба и за стране земље. Искало се у почетку недеље 4 ф. 70, а дотерало до 4 ф. 87½—90 нв цел. центи.

Кукуруз банатски тражи се боље и плаћа се 3 ф. 10 нов. а за август-себтембар 3·15 н. ц.

Решица банатска пала је у цени ове недеље, јер се нетражи толико за стране земље.

Зоб стара напупта се, а нова за септ. окт. добро се држи и цена не пада, ма да су изгледи за зоб показали се нешто боље. Данас се плаћа 1·88—80 за 50 беч. фун.

Шеница потиска 82 фун. 5·40—45 н. 88 фун. 5·32—37½ н. 87 фун. 5·25—32 н. 86 ф. 5·15—30. Банатски 86 фун. 4·70—75 н. 85 фун 4·60—65, 84 фун. 4·40—45 но н. ц. на 3 месана.

Раж 3·10—15 н. 80 б. ф

Јечам 2·10—30 н. 72 б. ф.

Кукуруз бан. 2·95 ф. до 3·05 н. ц.

Зоб 1·80—95 но 50 б. фун.

Пруја 2·55—75 но 82 б. ф.

Маст 40—40½ фр. за б. ц. с буретом.

Сланина 38½—39 ф. сушена. 41—42 ф.

Шљиве бос. 9—11 ф. српске 8—9½ ф. но б. ц. Нове босан. за октобар-новембар 11¾—12 ф. за октобар само 12¼—12½ ф. за новембар само 11¼—11½ ф. нове српске с буретом за октобар и новембар 10¼—10½ ф. у џаку ¼—½ јефтиније.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА."

Из **Торонтала** 20 јуна 1875. У 24 броју овог „листа" нашао је један чланак из „Војке" у ком се не одобрава поступак местног свештеника, који је забранио црквену славу светог Николе летњега.

Г. Дописник вели: „по лепоме српском обичају, сваки прва има своју славу и т. д." Сваки Србин истина мора одобрити, да су наши народни обичаји врло лепи. — и да су нам исти, као црквене славе, свечарства и т. д. у пређашња времена, ако и јесу са трошком скопчани бивали, од не мале користи били.

Али напротив у данашњем времену, мора сваки свестан Србин признати, — да исти наши лепи, а скупи народни обичаји, сасвим су духу времена не одговарајући. — Познато је у свите, да ми Срби за дивно чудо, материјално сдана на дан све нејаки опадамо, имање српско прелази у шпанске и чивутске руке, порези како државни, исто тако по данашњем духу времена и општински се умножавају тако; да је у трећине нашег народа дуг прегазивао вредност имања — а наши лепи а скупи народни обичаји, захтевају све онај исти стари трошак, који су наши прадедови поред већег имања трошили. —

Како се дакле можемо ми у данашњем веку придржавати наши прадедовски обичаја, — покрај оволики невоља, и терета? почем ове терете, који наш народ тако рећи доведоше до пропасти, наши стари који те лепе наше обичаје установише, исте не сносише, — почем ешкунција, над човеку за државни порез у

кућу дође, не узима у обзир привреде славе, свечарства, дакле, и. т. д. већ скупи и прно напод новца, а најпосле предстоји реална опћинција. — Може бити да ће поштовани „дописник из Бајке" помислити, да се овим чланком мисли рушити углед нашег православља, — боже сачувај! Наше прекрасне славе, где се вино точи за повеће цркви на част, не нападамо у христовој науци; — а још мање у „канонима" наше свете цркве. —

Рађа се давле питање, од куд да су нам наши лепи народни обичаји, и славе на штету?

Познато нам је, да су наше меке привеле, и домаће славе, у пролетње доба. — кад ни пролазе на тавану нема, а камол ђрна. —

Шта дакле предстоји нашем „Сплаку", у оваким околностима пред слану? ништа друго, — већ продаје ланац земље Шваби из Чивуту, да се о слави прочасти, и неки поклон да цркви учини. — Овакви и слични народни обичаји, не може никако данашњи дух времена одобрити, а још мање наша црква, — у толико више, јер се наша црква не налази у оно пространо прибавитно своје стање, да се од такова поклона богати, почем ту броји црква неколико стотина квинтала свога, поред којег се кров и зидови црквени. не могу срушити. — као ни оне многе цркве у Ст. Андрији, што још и данас постоје, — а као Срба.

Најпосле што се тиче поклона, којег тамошњи свећеник приликом ношења литије побрао, имао би само толико г. „дописнику" да речем; — камо среће да је луч просвете, у најмању српску колебицу до данас допро, те би том приликом све што је труло до данас опало. —

Из околине винковачке. Лепа хвала дописнику из Винковаца у 23. броју „Гласа Народа," само би ваљало да је рекао да је председник уједно и пароx, јер наш свет не може да разуме другче дописа, и ако је то, онда и ми имамо одвуд коју да додамо. Ми смо у своме филијалу винковачке парохије подиа римокатолици. Код нас нема свећења водице, исповеди и причешћа већ 4 године. Знали за то чесна конисторија ми незнамо не сумњамо, јер би ваљда наредила да дручије буде, за то нека овим путем дозна на цека се пожури, да се и на њу незаједамо. Ми у опште што се цркве и школе тиче лоше стојимо. Код нас се брину само за плату а с дужностима како било. Не уплаћивање досла тешко иде, јер разрез није правичан, пошто код нас има три Цигана, који више плаћају него винковачки трговци, који сте јутрва земље имају. Но да се вратимо на нашег пароха, коме име за то не спомињемо јер нас се не тиче човек тога и тога имена него пароx. Исти господин не хтеде једном чиновнику дођи да дете крсти но га упути на другог пароха из другог места. Дете беше болесно и не би до чекала те га отац даде у римокатоличкој цркви крстити. Тако се не чува стадо. На умору госпа једна позове пароха да је причести, но он не оде одмах желећи има се каде, и 6 лесница оде без последње утехе на онај свет. Тако се не спасавају душе.

Што се тиче истраге ради проневере шумске та иде својим путем. Неглавница нст иамеђ комисији ваљан је човек и има вескусна помагача. Запело се досада на неких 4000 фр. Крнаци су предани суду и исчекује се пресуда, за коју ћу вам јавити кад буде

У Шиду 24. јуна. Овде беше избор двају пароха. Међу онима, који се тражиште за ово место беше најбоља мољевица пилеавчког пароха Анастасијевића, и он би за пароха прве класе са 39 изабран. Парох Пантовић доби 4 а Марковић 3 гласа. За пароха 5 класе би изабран карловачки Јакон Аранђели такође са 39 гласова. Ове је биле прилика де је народ показао, да признаје оно, што се њему добра а и неопрашта што му се зла чини. Овим је на предлог једнога члана закључено, да се на оне свештенике и необзиремо при избору, који се су тужили чак самоме светломе цару на то што је дате општинама право, да сами собом гласују, и искали, да се све правиле народне уклиу. Који против народа роде ти нам не требају ма најбоље сведобре имали. Стари власници наши ушели су се биле против Атанасијевића, али им не помаже. Они су нам дограђили на их неслушамо. Они су подговарали мањину те ова протестира против избора, али исује труд.

А. П. У **Вуковару** 14. Маја 1875. (Закасњело.) Ево скоро већ 2 месеца, како се и овде код нас установило ватрогасно друштво, што ме је упразо и побудило, ово неколико редака на јавност изнети.

Кад се је друштво склонило и већином потребите справе за гашење набавило, тако да се у случају ватре доста снабдевени налазимо, да опасности која нам претила буде, на пут стати можемо, установило је исто друштво за обучавање људи школу за турношање (хрвеље, прометање), која је необходно за ватрогасне дружине нужна.

Приликом тог наш врли родољуб и заповедник ватрогасног друштва г. Стева Рогулић покрене писао и предложи, да би се у неђељ школи, поште учитеља за турношање имамо, могла сва деца из православне и римокатоличке школе у турношњу обучавати.

Тај предлог буде примљен, и одма се стави школском одбору православном и римокатоличком да знања, да се школска деца уз напладу од 1 фр. месечно за уздржање учитеља. почамши од 15 маја у турношњу обучавати могу.

(Даље изостављамо за сад, јер се надамо да је школска власт учинила своје, међутим пошто је дошао овај закасњели случајем, који се тиче дописника, не буде ли тако, молимо да нам се јави да нам је нетачнима на среду. У.)

ПОДЛИСТАК.

ШТА МОЖЕ НАМИ ЈЕДАН ШВАБА УЧИНИТИ.

(Приповетка са села, а важи и за вароши.)

Ст. је од ваjкада српско место. Баште су све једнаке окренуте и не заграђене. То је с тога да би гуске имале излаза и лопови улаза преко баште. Други Буди да би се од нападаја сачували окрећу прса онамо од куд непријатељ најлакше дођи може а ми окрећемо леђа. Но то је било докле је Ст. српско место било, а сада је то сасим друкчије. Што је друкчије то нас се толико не тиче, али зашто Ст. није више српско место?

То ћемо дакле да приповедимо. Ст. је било, као што рекосмо чисто српско место. Ковач беше Србин, колар беше Србин, ћурчија Србин, чизмар Србин, а наор. то се и од себе зна, Србенда. Све занате имађоше у селу Ст. и занатлије Срби беху, само једног заната не беше.

Једном је дошло на варошку кућу писмо на коме је писало: Мајстор берберу у селу Ст.

Кнез је вратио писмо од куд је дошло и написао на њему, да се незна коме ће се то писмо предати јер у селу Ст. сви су берберн, јер свако себе брије.

То је лепо било. Зашто човек код здравих читавих руку да се укини па да седне да га други вуче

за нос, да га зекцира гурајући му главу час доле час горе.

И то би тако остало. Али једаред дотераше варошкој кући једног вандрокаша са шупасом. Господар кнез мери га од пете до главе па га онда светује: срам те било тако млад на здрав, па се вучеш као здрапованц, зар ниси мого заслужити толико бар да се поштено оденеш.

— Одењо би се, али нисам могао посла добити, одговори вандрокаш натуцајући српски.

— Шта си ти?

— Ја сам бербер.

— На није ни чудо, без берберa може бар човек бити, то није ни какав занат, ја сам га одједаред научио, чим сам узео бријачицу у руку. Мало сам се истина исеко и стискао зубе, ал то је крива бријачица.

— У томе се и састоји мајсторија: наоштрити добро бријачицу и лако бријати, да засниш кад те струже, а не да пуца као кад се трже крчи.

— На јеси ли ти мајстор наоштрити бријачицу и обријати тако као што кажеш?

— Јо фрајлик.

Кнез посласе по своју бријачицу и склизак сапуна. Пандур донесе чинију у којој ћупа за врати стоји, да вода не цури по собн. Скидоше фирангу (застор) са пенџера. Мајстор бербер обмота кнезу фирангу око врата, кнез извуче кајиш из чакшира. Бербер наоштри бријачицу и господар кнез забечи се у на слоњачи, у којој седи када седњанка суди, а вандрокаш тако лако тако брао очисти упарложену браду кнежеву да овај љутито повика када бербер престаде и рече кнезу: наздравље, шта зар нећеш даље?

— Готови сте господар кнеже.

— Кнез устаде отвори пенџер, намести га да окно на спрам зида дође и огледа се на пенџеру, па повика у чуду: Та је ли могуће, та ја се по три сата бријем и опет када сам готов а оно виде се длаке као заорана кукурузовина а сада гледај ти мајсторије, мислим стакло је а не брада.

Кметови, који су гледали шта се с кнезом догађа чудише се исто као и кнез а бербер се понуди да и њих обрије, кад је већ у послу. Обријаше се и кметови па најпосле и пандури њих осам за један сахат. Пронесе се чудо по селу и јавно мишљење беше за то да би добро било да има у селу такав човек. Кнез је већ и сам на то помислио, али шта ће Шваба рећи, неће вели нсето варошко у селу остати.

Но кнез једно а Шваба друго.

Бербер баш никако не би из села ни ишао, али шта ће кад је протеранпца, под шупасом. Брзо се дакле погодише. Бербер обећа кнезу, да ће га бадава бријати а кнез да ће га пустити да живи у селу.

Јави се дакле старијој власти, да је вандрокаш утекао из арништа. Како није никакав злочинац био то га и нетражише. Пошље се на општину писмо одакле је вандрокаш и пасош дође отуда на кнеза.

Вандрокаш је дакле слободно могао остати у селу Ст. Једаред је обријао и солгабирова кад је овај кнезу на ручак дошао и кнез је одао се том приликом солги а овај се насмејао само и испио чашу.

(Продужиће се.)

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Избори у Угарској скоро су свршени. Владина странка добила је огромну већину, тако да се остали из гомиле те и неviде. Срби продадоше које због несреће, које због нехатости, у Новоме Саду. Башахиду, Бечкереку Сомбору. У Панчеву је др. Полит 2001 глас више добио него Радаји. У Кикинди је изабран Саборовић, у Сенти Ђорђе Зака. у Ст. Андрија Луња

— У Бакру држали су Хрвати, који су против садашње владе и са Миканцом се слажу 22 о. м. састанак и ту је углављено да приморци бирају посланике само онаке, који ће држати са Миканцом, који хоће, да Хрватска буде равна Угарској а не млађа од ове.

— Бан Мажуранић путоваће овога месеца по земљи својој,

— У Србији гоне оне посланике, који су на последњој скупштини влади уз нос ишли. Мидоја Миловановић морао је побећи. Адама Богосављевића затворише по народ га и: његова села тако рећи оте из затвора. Адам је хтео поздравити кнеза у Нестоиину али му председник министарства оте написану беседу из руке. хрвајући се с њиме пред самим кнезом.

— Чеси иштy, да се цар Франц Јосим крунише за њиховога краља, јер како је цар Фердинанд умро, који је био последњи крунисани краљ чешки, то је круна чешка обудовила.

— У Срему спремају се на изборе на хрватски сабор. Већина још није на чисто како се треба овога пута владати. У Илоку беше састанак приватан. Ту се доконало да Срби што се спрства тиче не мичу се с белеге. У осталом, како им се сваки да или са владом држе или против ње. Јамачно да ће и јапног састанка бити и да ће се тамо све на чисто извести.

— Цар Фердинанд сарањен је 24. о. м. у Бечу, камо је из Прага донешен. На погребу му беху наследници престола руског пруског и талијанског.

— У Грчкој стишала се нешто бура. Последња руска лађа одиђи из Грчке а и руски посланик иде на два месеца да се проће. Краљ и краљица немисле никуд из земље.

— У Шпанији шпањолски. Туку се и свете једни другима непрестано. Крај се неда догледати.

— На место мађара Калија дошао је у Београд за конзула кнез Вреде, а за старешину краљевој гарди буњевац из Суботице генерал Фратричевић. Мађар Зичији конзул у Цариграду стишао је и на његово место, вели се, да ће доћи други, који неће Мађар но пријатељ Русији бити. Овоме се вели да је састанак царева узрок.

— У Француској се живе ради на томе, да се садашња народна скупштина што пре распусти. Републиканци се надају, да ће они у новој скупштини много јачи бити.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК **Пања Поповић.**

Српски народна задружна штампарија у Новом Саду 1875

БРОЈ 27. У НОВОМЕ САДУ, 6. ЈУЛА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.
Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . 4 фор.
на по године . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

НОВЕ МЕРЕ.

Ето опет новине, ређиће у чуду наш свет.

Богме, новине, те позамашне, јер ово није само новина, о којој данас приповедам, да је сутра заборавиш, ово је новина с којом ће свако од цара до бојтара посла много, а особито наш прост свет и кубуре имати.

За то нека се већ сада, де се није досада, почну недељом и свецем учити и одрасли тој новој мери. Тај посло најбоље је да уаму на себе учитељи, који томе децу уче, али то не забадава, као да је и то им дужност, него нека се човек добро плати да добре воље буде, јер што се од њега закине то ће се троструко платити на другом месту, када те бездушник какав општине.

Свако себе ради нека стане за тим, да буде те недељне школе, и ако неће општина, нека се сложе разборитији па о своме трошку нека се уче.

Но оставићемо то на страну него ћемо да одговоримо на питање, које свакоме видимо на врх језика стоји, а то је:

Зашто се уводе нове мере?

Ево зашто. Досада беше сто различити мера за сваку врсту. Беше ту мали меров, велики меров, ножњак, мерица, вика, рукњак, врећа, ортаљ.

Пређе Банаћан из Новог Бечеја дође у стари Бечеј и погађају се за рану. Онај иште 8 фор. за меров. Бачван одмах руку о руку и погодба свршена. Кад се дође до исплате, Бачван мање даје него што онај рачуна. Ја сам мислио мали меров вели Банаћан, ви продајете на мали, а ја сам погађао велики меров одговара Бачван, ви мерите на велики меров, и ето свађе и суда.

Осим тога мера, којим се пиће мери има своје име, мера којом се зрно мери своје, мера којом се терет мери, своје. На онда друкчија је мера у Аустрији друкчија у Србији у Француској у Немачкој и т. д.

Досада самих рифова (аршина) беше 120 фели, Париски беше највећи а Милански (талијански), којим се свила мерила, најмањи.

Када се нова мера уведе то ће тако добро бити, као што би добро било да се сруда уведе један календар. Како једну меру буде звао Француз или Немац тако ће је и Србин и Рус звати. Нека ни речи Француски незнаш, а ти опет можеш купити леба колико хоћеш, покажеш руком на лебац, покажеш новце одбројиш му прстима 56 и кажеш килограма, онда он одмах зна да хоћеш лебац, који је тежак 1 фунту, или хоћеш 9 рифи свиле то ће ићи толико добити и у Паризу, и у Милану и у Новом Саду, кад замислиш 7 метера свиле. Хоћеш ли сајтлик вина, али свуда онолики колики је твој, то ће ићи искати или у „хотелу“ (госпоцкој механи) или на чарди 3 децилитре вина.

Имена ће бити мало потешко научити, али у секциру има још више туђих речи него ове за меру па опет Србин прави и параду и иде у рат по команди туђој да нико боље од њега, ма и зло било по њега.

Што у мерама научи то му неће требати неколико година као команда у солдачини, него докле је жив.

Новом мером лакше и брже ће радити свако а нарочито трговци.

Кад год, кад се укине шајн и уведе у сребру, мислило се, да ће помрети свет од глади, и да ће го и бос ићи јер неће умети пазарити, па кад се увела аустријска вредност, што је много боље од свега дотле и ту се запињало, а сад се чудимо, како је могао стари свет тако невешт бити, да није увео да једна форинта има сто крајцара, него шездесет, та један десет, сто, то иде као намазано.

Али баш зато што је мало потешко са именима треба се изранише пожурити јер од 1. јануара 1876 године когод се послуши са старом мером тај ће платити глобе од 5 до сто форината и има већ одређено, ко ће на то пазити.

Има читаво звање, које ће удешавати нову меру и биће по различитим местима намештено. Од нове године сваки ће трговац имати и таблицу на којој ће бити написано колико је шта у старој а колико у новој мери. На мери самој биће означено шта је, јел је литра, јели метер и. т. д. Све ће мере имати белегу од власти, која је наређена, да удешава меру, а која то неуради, та није права.

То је што смо имали рећи у опште о новој мери, а даље ћемо поћи редом: о томе како се измела та мера и. т. д.

ЧИЈА ЈЕ СВОЈИНА НАША НАРОДНА ШКОЛА?

(Наставак.)

Кад видимо даље, да таки људи налазе још и присталица у општини, те отпуже учитеља, да је непокоран општини, а уз то онда у ватри протуре још и неке законом одређене уроке, па ма били ови и неосновани; па кад видимо, да је услед тог још и то могуће, да и сам месни одбор, и против закона, нада учитељу отпустни декрет, којим се овоме отказује звање и обуставља плата, и којим се исти упућује, да своју школу заједно са свима школским стварима преда школском управитељу, па га тек онда туже претпостављеној власти.

Кад се даље и то може десити, да се и поједини члан месног школског одбора, па можда и сам школски старатељ тако далеко заборави, да на своју руку, а из личне мржње према учитељу, овога полицајској власти отпужује као велеиздајника, што је нашао у његовој школи на табли написану какву народну пословицу, из које би се дала криња велеиздаје испрести, непомишљајући при том ни на надлежност месне школске власти у погледу непосредног надзора своје школе па ни на више претпостављене аутономне школске власти, па ни на своју званичну дужност, па тим изазове нападаје с' поља на читаву нашу народну школу и на све народне учитеље, и сумњичење отуда о циљи наше народне школе, па с' тога после и узнемиравање школских књига, па најпосле и подметање по државу опасних тежања у страном новинарству читаоме народу.

На кад најпосле још и таких прилика видимо, да дотична школска власт може да стави отпуженога учитеља, готово да помисли човек на бесконачно време, под дисциплинарну истрагу пошто може у том да протече и по читава година па и до близу две године дана тако, да може овога међу тим и самрт да нађе, да га и она пре реши од неизвесности, него решење дотичне школске власти, те да мора још у самртним мукама да вапије речма узор — учитеља Христа Спасителя: „Ако зло рекох, докажи ми да је зло; ако ли добро, зашто ме бијеш"? — славна школска власти!

На кад се с' томе уме у обзир још и та околност, да дотична школа за читаво то време доста и уштрба претрпи, пошто се поверава на неизвесно на још тако дуго време заменику, који се према околностима и по случају изабира, као да је и школа, па ду су и сама школска деца томе што крива.

Кад даље све те на и друге неке околности разгледамо, може л' нам се онда на ино, а да се не запитамо: Чија је својина наша народна школа? — Је ли то својина онога народа, што имаде свога личног просветитеља св. Сапу, који се још у својој бујној младости одрече сполашњег блеска краљевског, угледа, славе и удобности властеоске, па оде у манастир — у школу, где место сјајног плашта облачи просту вуненицу, па се оружа науком и врлинама, те да после прокрчи пута просвети у народу своме; који иђаше по народу своме учећи га и обавештујући га о основима Христове науке и о хришћанским врлинама; који изводећа својом способношћу умном и врлинама душевним независност српске цркве у грчког цара и патријарха; који обучи и спреми толике ученике за високи духовни пастирски чин; који подиже цркве и манастире у својој постојбини на ту цел, да се народ у тим школама учи и васпитава, пошто у оно време у народу других школа и не беше; који је дакле прегоревао све своје удобности, па и најмањија средства за своје просто живљење, те да само народу своме помогне, да народ спасе из мрака и незнања, а који не само да не тражаше за то ни хвале ни славе, већ који се, за време кад га поче народ хвалити и уздизати, са угледног свог положаја уклањаше опет у скромни манастирски живот.

Је ли та школа својина оног народа, у ком ничиле, и у ком живљаше и у вечитој успомени неприкидно живи ретки народни добротвор Сава Текелија, који своје мудро сачувано а са самопрегоревањем приштедено имање остави своме народу у аманет на ту цел, да се од доходака истог имања деле штипендије само оним ђацима, који докажу, окром тога да су одлично свршили предходне науке, још и то, да су пореклом прави Срби, па да су ради да се даље изображавају на свеучилишту, те да се наоружају науком, на да као прави синови свога народа бране, да чувају и упућују српски народ на свако добро његово.

Ил' можда има у народу људи, који прече остварењу мисли славленога Саве, који се можда одродише од свога народа, грабећи се само о госпоство, који се иначе, занети својим госпоством, стиде и либе од свога народа, као оно „пар Степан" у народној песми: „Женидба душанова", где занет депотом латинске девојке вели:

„А тако ми моје вјере тврде,
„Докле мене то несеље проће,
„Обећицу (Вељковиће, своје сестриће) хоћу обесити:
„По свијету да ме не срамоте". —

и који се само у невољи сећају свога народа, те да им овај послужи као средство, да се из неприлике и невоље извуку, те да постигну само своје личне цели као што је и „цару Степану" у реченој песми добродошао и невзати на још дотле тако мрски гост у бугар-кабаници, најмлађи сестрић му Милош чобанин — кад му је вољало на мегдан изићи за латинку девојку, и осветлати образ своме личном и владалачком угледу.

Па да л' је још и то могуће, да има и једног само и међу онима савиним питомцима, који је такође једном доказао да је правог српског порекла, те да се удостоји подушја ретког Србина Саве, и који му тада из благодарности целиваше зар у мислима

и гроба. — на зар да се и ту и једна така притворица наће, који своме и народном добротвору целиваше гроба зар јудиним целивом, и који можда још под окриљем Савиногa духа кусаше његова подушја зар са црним умишљајем издајства свога рођеногa народа, а Савиног узор — љубимца!? Та и од саме помисли на овакву могућност мора се човеку згрозити!

Та зар није Савина мисао била та, да подигне, да умножи народу своме верне чуваре, прле борце и браниоце правде, чисте народне челик — карактере, и уз то носиоце праве народне просвете, кад им у место мача, пушке и цебане показа на књигу и просвету, давши им сретства за њихово свестрано образовање, те тим као да им рече: „овим ћете победити знаком“!

На зар може за те Савине на и народне задужбине бити што светије од народне просвете; да ли могу они другим чим боље оправдати своје име Србина и Савиног питомца, но тим, што ће оружјем бодрог развијеног духа и цебапом облагорођене своје душе на све стране крчити пута народној просвети, и подизати је од најпоузданијег темеља, од народне школе, на прибирати, било посредно или непосредно, све услове за то, да ни једно место, где Србаља има, не остане без своје добро уређене и добро снабдевене чисто народне школе, да најпосле ни један Србин у месту не остане без народне наставе, без оружја народне просвете.

На да л' је најпосле та школа својина онога народа, који знаде назад листом мрети „за крст часни и слободу златну“? На ако је то његова својина, зар да сад ово најеминтије а и поузданије и управо човечно оружје напусти да га хрђа једе; зар да се Србин на овом пољу просвете-човечности и знаности не подичи са светлим својим оружјем, са дичном и сјајном својом народном школом; зар да баш то најпоузданије оружје већ у коров баца; зар му снага усахнула; зар му јади и невоље око помутили; зар му срце охладнело; зар му душа ваљ клонула; — зар он није већ више јунак!?

ЦРТИЦЕ ИЗ ИСТОРИЈЕ.

од

Светозара Савковића.

БИТКЕ КОД САЛАМИНА И ПЛАТЕЈЕ.

Јелини су још онда, када се Леонида код Термопила наместио се, послали бродове, флоту своју северу. да код северноисточног предгорја Јеубеје очекује Персијанце, да са суводемном војском свезу одржава, те да јој се наће на невољи. Између обе флоте, између јелинске и персијске доће до окршаја, и Јелини, ма да много мање лађа имађаху, инак се одржаше на бојноме пољу, тако да битка не решена остаде. Кад се Персијанци упуте Атици, повуку се лађе јелинске југу, па се наместе близу острва Саламина.

Колико је јуначка смрт Леониде и његових триста Шпартанаца Јелине распалила и на борбу противу азијатских дивљака подстакла, инак сада, када се стотине хиљада душманске војске приближиваху, страва подузе мало и велико. У невољи својој обрате се пророштву, свагдањем саветнику своме. Пророштво казиваше: „Борите се иза дрвених зидова!“ Какви су то дрвени зидови? Атињанин Темистокле, човек бистар и јуначан, саветоваше, да се Атињани склоне на лађе и да се са ових боре противу Персијанаца. Тако се и учини. Старо и младо, мушко и женско склони се на лађе, остављајући куће и светилишта, земљу и гробове својих отаца.

У табору јелинском нешто се ужурбало. Војводе јелинске збор зборе. Ни како да збору краја учине. Ни како да се сложе у једној мисли, у једном смеру и плану. Шпартанци и остали Пелопонижани, не имајући довољно осећања за заједницу и општу слободу свију Јелина, хтедоше да оду од Саламина, те да бране само јужну Грчку. Атињанима на челу им Темистокле доказиваху да Персијанце вала дочекати овде код Саламина. јер ако се сад јелинске лађе разиђу, то ће отићи свака својој кући, и онда ће Персијанцима посао олакшан бити. Шпартанац Јевримбијад тако се ражести на Темистокла, да палицом на њ замахне. Темистокле му мирно рече: „Удри али слушај!“ Један Коринћанин говораше: „Ви Атињани и немате гласа у овоме збору, јер немате отаџбине!“ Темистокле одговори: „Наша је отаџбина на наших двеста лађа, које заједно са нашим мишицама нудимо нашој браћи. да од њих употребу чине ради обране заједничке нам постојбине. Неприхаћаћете ли наше понуде, ми ћемо окренути наше лађе пут Италије, на ћемо тамо наћи нову постојбину!“ Ове речи учине утиска. Пелопонижани се реше да остану код Саламина. Али што је одсудни дан ближе долазио, то је и одважност њихова мања бивала. У очи саме битке скупе се војводе опет на збор и договор. Опет већина би за одлазак од Саламина. Темистокле их свом својом речитости не могаше од тога одвратити. За то науми латити се другога средства. У сред препирке одје неприметно из скупштине и пошље најпернијег слугу Ксерксу, краљу персијском, поручујући му, да Јелини хоће да се разиђу, нека их дакле за времена нападне, јер их скоро неће све на окупу наћи. Ксеркс помисли, да му је Темистокле пријатељ и одмах заповеди својим лађама да обилазе Јелине, те да их са свију страна опколе. То је Темистокле и хтео. Он је знао, да ће Јелини у теснацу између Саламина и копна лакше победу одржати, јер Персијанци неће моћи своју снагу развити.

Кад зора заруди имају Јелини шта видети. Персијанци их са свију страна опколели. Сада нису имали куд ни камо, већ се морадоше у битку упустити. Атињани и Ђгинећани показаху се као најбољи момци. Персијанци баш за то што имадоше безбројне лађе, не могоше их ваљано распоредити, те морадоше подлећи Јелинима, који и иначе беху вештији борци на мору. Многе јелинске лађе беху потопљене, људство потучено или подављено. Већина се даде бегству. На челу бегунцима беше „велики“ краљ Ксеркс, коме Темистокле поручи, да бега, јер ће, вели, Јелини разорити мост између Европе и Азије.

Тако Персијанци бише потучени. Не поможе им безбројна силесија њихова. Узалуд пустошише земље и градове. Узалуд спалише Атину, узданицу Јеладе.

Ксеркс остави за собом војводу Мардонија са триста хиљада момака, да згодном приликом опет навали на Јелине, те да покаје погибију саламинску. Атињани се вратише кући и оправише како могоше своју варош. Персијанци знадоше, да су Атињани били покретачи, да су они били душа у овој борби. За то пошљу свога савезника, македонског краља Александра, да их за савез задобије. Атињани му одговоре: „Докле сунце иде овим путем, којим је до сада ишло, дотле неће Атињани савеза склапати са Персијанцима!“

Мардоније се опет упути Атици. Атињани се по други пут склоне на лађе. Сада се скупе саветници на збор и договор. Један предлагаше да се опет савез учини са Персијанцима. Кад народ то чује, скупи се и убије га камењем. Жене навале на жену и децу му, па их такође каменьем потуку.

Пелопонежани опет оклеваху, те не мишљаху послати помоћи. Атињани им запрете да ће стати у савез с Персијанцима. Они сада пошљу војску, којој је на челу био Павзанија. И Атињани пошљу војску, коју је предводио Аристид. Мардоније се повуче северу, у вијотијску равницу, где могаше боље коњицу употребити. Код Платеје дође до битке. Најбоље се одликоваху Шпартанци и Атињани. Шпартанска дуга копља не дадоше Персијанцима ни близу доћи. Ипак се они држаху храбро, докле им вођ Мардоније на белом коњу стајаше, али кад овај падне, даду се бегству, скакљајући се у окопе. Грци навале на ове, продру у нутра и већину посеку, а остали се разбегну, остављајући сву убојну опрему, шаторе и драгоцености, које све Јелинима падне у руке.

Тако Јелини у две велике битке, на мору и на суву, одржаше сјајне победе. Борба је ова била одсудна. Овде се делио мегдан између Азије и Европе, између азијатских варвара, које подстицаше техња за освајањем и између напреднијих, образованијих Европејаца, које одушевљаваше љубав слободи и отаџбини. Судба образованости, судба света била је на коцки. Да су победили Персијанци, образованост света била би у клици угушена. Победа Јелина спасла ју је за све потоње векове. С тога Јелинима вековечита слава припада. С тога ће се име њихово спомињати све дотле, докле у грудима људским буде љубави к науци и образованости.

О ЦВЕТУ И ПЛОДУ.

III. Оплођење цвета.

Стуб, што рекосмо да стоји у сред чашице и пратних кончића, зове се тучак, кога су с правом назвали женски део цвета.

Кад дејством сунчане топлоте, сазре цветни прах у жутим пуценцима пратних кончића, у прашницима, тада они попрскају и од најмањега поветарца, и с таком снагом избаце садржину своју, да се начини мали облачак од оплођујућега праха, којега је сваки поједини делић кадар да оплоди тучак, чим му само до уста дође, која се, као што смо већ казали, зову жиг.

Поједина прашна зрнца једва можемо да видимо голим очима, а кад их погледамо на увећавајуће стакло, онда видимо, да је свако то зрнце шупље, и напуњено с неком течношћу.

А тучак, што је одређен да прими бар једно само прашно зрнце, рад свога оплођења, у време, кад прашнице трепњевога цвета прскају, тучак тај има на својим устима малу капљицу за коју приону прашна зрнца; и кад то буде свршено, онда ветар може понети са собом хиљаде тих зрнаца, то не мари ништа јер цео је већ постигнута, тучак је примио оплођујући клицу, па ће гледати да верно испуни посао даљега оплођења.

Тучак тај, што га видимо да се пружа као чврст стуб из сред цвета шупља је цевчица, јер има кроз-а-се олучић, што силази до дна његовог, коме је име плодница. Кад зелену чашицу цветну откинемо, видимо плодницу сасвим разговетно, она је онај доњи део тучка, што је много дебљи но горњи. Овај горњи део ма како да је танак, опет има кроз-а-се пут за оплођујући прах, што иде од жига до у плодницу те се отуда тај олучић и зове прашна цев.

Према свему томе, с разлогом је и подељен тучак на три дела, сваки с особеним именом. Доњи дебели и затворено-зелени део зове се плодница, горњи отворено-зелени део, зове се стубић, а врх, оно што смо већ казали, зове се жиг.

У трепњева цвета, тучак и прашни кончићи стоје на близу, и већином на једној висини, тако да оплођујући прах врло лако доспева на жиг. Али има цветова, код којих оплођење не иде тако лако, јер код многих, тучак стоји много више изнад прашних кончића, и прашна зрнца морају да се пењу у вис, те тако да изврше оплођење.

Код таких цветова, у новије су време приметили нешто врло чудновато. У време, кад ће прашници

готово да се распрему, и сам тучак, који је увек сталан и непомичан, почиње да ради. Савија се на ниже да буде што ближе прашницима, и чека док не попрскају што се обично одма догађа, па чим како прашно зрнце досне на жиг, с места се тучак усправља у вис и поносно се диже изнад својих крвљавих оплођача

На и то, што сам сад казао, ни је тако чудноватo каких чудеса има. Јер најпосле и у овоме случају оплођење није баш тако тешка ствар почем су и мушки и женски део цвета заједно. Али има цветова, у којих су само прашни кончићи, без тучка. Од тих цветова, чисто мушких, не развија се плод, већ они носе само оплођујући прах. После тога, има цветова исте биљке, који не носе прашне кончиће, већ само тучак, и само од ових чисто женских цветова развија се плод, ако до њега дође оплођујући прашак, мушкога цвета.

Б Е Л Е Ш К Е.

О пелцовању марве од куге. У Русији, да би се марва од куге сачувала пелцуједу је и то обично пре куге а и о самој кузи, и осведочило се да ово помаже. Године 1866 што је пелцовано то није угинуло, а године 1872 од 478 пелцованих комади угинуло је само 22. Међу тима најмање волова од 137 само један а највише телади од 98 ком. 12. Од свију од 2629 пелцованих од године 1857 до 1872 погинуло је до 6 процената, а у Константиново-градском округу у три општине које су имале 2559 комада марве, и ова није пелцована погинуло је 1245, а оболело 1979 дакле више од полак од оних што су се поболели и још 128 комада боловало је када је овај извештај писан, те по томе 50 процената је погинуло, скоро дакле 10 пута толико, колико од оних који су пелцовани. Не би ли се дакле и у нашој домовини то покушати могло. Та онде Русију држе, за дивљачку земљу, на зар да смо заостали иза дивљака.

Како се да лако наоштрити коса, и косир. Колико се проданугби при покивању и одкивању косе то је свакоме познато које гледао кад се рана коси, а то се даде за неколико минута учинити. У Француској се већ одавна овако оштри: Мете се коса или косир да стоји по сахата у води у коју се успе по града сумпорне киселине (Швефелсајре) па је доста по томе превући неколико пута гладиницу и коса ће свуда једнако оштра бити. Може се и дуже држати, то нешкоди, само се мора добро обрисати. Поменута вода није скупа, не квари гвожђе и место да се толико пута коса окива боље ће бити неки час дуже одмора што се на окивање потроши, а и кад се хити неданугби се толико.

Вршка за муве. Изуме ли су од стакла вршку, којом се ватају муве. У Пешти кошта 30 н. а у Новоме Саду 80 н. У вршку успе се шпирита. Муве уђу кроз одушку унутра а после неуму да изађу, као оно чикови на вршке, но се од шпирита подаве. Ово је много згодније справа него са артијом од мува. Мала је, па се да наместити свуда, а после муве, што у њу уђу, не лете по соби и не разносе отров, као што је било са отровном артијом, те се дешавало да су марвинчету на рану пали и ову му позледили. Но инак због спирита ваља је од деце чувати а и због тог што је од стакла, те ће деца, гледећи како се муве унутри врпоље уџети је за сигрaчку и разбити је, те се осакатити. Де има мале деце не мора се спирита у вршку спирит него вода па су бар од спирита сачувани.

ТРГОВИНА, ПРИВРЕДА И ПРОМЕТ.

И опет понављамо пређашњу опомену, да људи не оклевају са возидбом и вршидбом, јер у толиким местима наше домовине, кад је тако рећи лебац до уста донешен однео га је олуј. Хиљадама крстина разнешено је од последњих бура и ни трага ни гласа. Што се даљу покоси и садене, то нека се увезе. Ваљало би и од ватре осигурати рану и то нека чине бар они, који је више имају, јер буре са громови нале ове године тако као што давно нису, који имају мало ране ти нека ома вршу, јер и онако ће им и оно мало живина разваћи. На гувну никад не бива више него мање.

Жетва је већ у велико ту. Сиротиња је већ и оврла оно мало што има и већ можда и продала. Година је у житу у рахи у јечму и зоби средња. Лошија него ланьска, ако не у другом а оно у зрну, које није тако здраво, једро као што лане беше. Кукуруз свуда добро стоји и ако му погодно време буде наклађење у многом што је остала рана омануда.

У Бачкој је виноград понео, што давно није У Срему белога грожђа добро има на младом чокоћу, а на старом слабо, црно грожђе добро стоји и на младом и на старом чокоту, те ако не буде зла времена берба ће добра бити.

У Немачкој и у неким деловима Француске приличан је изглед за добру жетву. И Италија се добру нада, али Русија нема се у што уздати. Баш у најбољим крајевима рана најлошије стоји с тога ће врло мало бити за извоз. Цене усљед тога скачу и на страним пијацама и на пештанској у 20—25 н. од прошле недеље.

У јужној Русији, у Бесарабији за четир недеље дана не беше ни капи кише. Зимња пшеница и јарица сасвим је пропала. Кукуруз, који је рано посејан,

држи се којекако, од позних усева није се ни један ни из земље помакао. У Новом Черкаску така је жега, да човек од 10 часова пре подне до 5 часова после подне неможе улицом ићи.

Из турских покрајина туже се такође на велику сушу. Влада је одредила да се по џамијама моле Богу за кишу.

Од српске банке у Београду, ко има што тражити нека се пријави до 13 (25.) августа. Вересијашима је одређен 18 (20) истог месеца.

Меленачки вашар, који је досад био 2 (14 фебруара) држаће се одсада сваке године први дан духова православних.

Општини Црепајској допуштено је да држи годишњи вашар 25. марта (на благовести) (6 априла) и 29. августа (на сековање) (10 септембра) и сваке суботе пијацу.

Забрана и извоз раже. Турска влада забранила је, да се из Босне извози рана у друге крајеве и то у срезовима Јанина, Пазар, Митровица и Сеница.

Општини (Мађарска) Црња допуштена је пијаца сваке недеље.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА."

Мишколц 1. јула. У овоме удаљеном крају Мађарске беше некада по варошима доста Грка и Србаља. Овде у самом овом месту бивало је до 100 душа, а сада на жалост нема таке рећи никога, подмладка немамо и још кад ово неколико старих душа изумре изумрло је и српство у овоме крају и остаће само спомен да смо негда ту били, као што је остао у Јенђешту и Пешту, али што један рекох та ни спомена нам неће остати, јер како нас сваку беду и страхоту, а да је тако ево Ју нам доказати. Ми имаосмо са златом и сребром исквђену цркву коју озидасмо године 1787. али 27. јуна о. г. у пет часова по подне напуче се мрак на наше место као да је ноћи, а са Карпата дуну олуја, са кишом и ледом, те камен и дрво из земље извољује: нашле и на нашу цркву стровали пољашње кубе са крстом на 50 ока преко цркве на једну страну а бакарнога крстом на 30 ока далеко на другу страну, а друга половина паде на кров и скров та провали. Крст са златном јабуком сав је разлупан. Штете има до 20 хиљада. Дрвеће и воћке што у порти беше то је све из корена почупано и сада нам изгледа црква с портом тако жалосно као да је Рашид-паша на њу из хиљаду топова палио. Можемо оправити цркву али коме ћемо је опраљати, кад не буде Србина, да је чува неће ни бити, још један олуј, када нас не буде, и спомен од камена постаје само камен. За то браћо, де вас још има на окупу, неразилазите се, помажите један другом, пазите на себе и на народ свој, чувајте име српско у вама живим: јер га мртве зграде не сачуваше.

(Горе поменутог дана беснила је бура и у Пешти попове, после у Трнави, у Сегедељеву, де је све крстиње разнела, те сиротиња и оно мало отела. Ту је 150 овица са чобаном у једном салашу потучено; даље у Најкереш је ветар човека у кис дигао, и у воћу рани и марви силну штету починио, после је у Кашеви и ту је једно дете и једна жена погинула У.)

Земун 28 јуна. Ми, који ово састављамо прости смо људи а пише нам је наш ђак из трећег разреда, нека је на дику учитељу, као што се зашта са школама нашим поћалити можемо, али се богме на господу нашу горко потужити морамо. Када је царство овде владало небиваше тога чуда. Градоначелник наш доби златан крстић на прси, а ми гвозден крст од сто ока на леђа. Продадоше нам пустаре и повисиште плате господи, које више има него кад милиција беше и која нас просте горе потлела него она стара. Једном одведоше место 34 њих 70 у Варадин, ради регрутације. Лекари дадоше остатку на знање и одоше у пензију, не узеше их опет привремено и то привремено траје четир године, па како су се сада погосподили, пређе је један пазио и на болницу и на маргу, али сада је те срамота за њих, те узеше још једног. Овај иде по пијани и гледи селаке, који долазе на нашу пијацу. „Твоја коњ нелезни, вели он селаку, на то подај њој на че оздравити, то платити ћеш ворит, нећеш купити тужиш," и људи бели им коњи здрави или болесни да се свчувају суда плате али, више недолазе на нашу пијацу. Но нека нам полиција на то, али каже она немиди да се по сокаку ране патке гуске, свиње, те немогући од гада проћи и зашто трпе по сокаци чобајске вашке.

Черевић 3. јула. Добре сте рекли кад сте писали о овом члану саборског закључка у ком се говори о школи, да ће ту бити за парохијане само киселе и горко грожђе. Помислите на оне сиротаке, који су своје иметак испродавали а још се на њима више, те ће се по томе и мерити. Одкуд ће тај човек за свога самртника прав разред да плати. А ако ко и плаћа пореза доста, то још не стоји да он и доходка има доста. Та сваки час нас опште година, а порез све већи расте и сад још тре пореву и штола нека расте. Наопако. Данас је 10 ф. капитал, данас милионари некадашњи убијају се, на то се сабор требао обазрети, баш зато, што му је наредба приморена, али на сабору нема сиротиње и тамо је скоро пола свештенства, а одога сабора беше потпуна пола а друга половина пенајвише адвокати, те сит гладном неверује. У Србији, ако се неварам редовна је плата за потреб 2 фор. а сиротиње много мање плаћа. Зашто сабор неприми предлог пароха Велендеријна да неплаћа буде 4 ф. него јереја Јовановића да буде 6. Та и оно је пола, на што је једном доста треба да је и другом. Ето доказ одоше толики у Назарене, а ако се тако потера то ће се народ мањет попо али прескупег, православија курталисавати. Озлико ради народа, па ма и парницу и имагему на врат добио.

Ј. Стефановић Брата.

Нови Бечеј, јула. Пре четир месеца срочило се овде да се заведе недељна школа, у којој би одраслима предавали наши учитељи о новим мерама. Мађари то и урадише и данас већ нема Мађара овде, који не доста мисли о новим мерама а де нове године знаће све што му треба, а ми Срби, ми смо само на речи људи а на делу ми смо којешта. Но како ће нам учитељ да мари учити одрасле кад не учи ни ону децу, која сваки дан код њега у школу иду. Има деце, која 3 4 године у школу иду, на једва знају своје име записати, али учитељ је „наше дете", вели се овде. Рацки поклони, а зар она деца што код њега у школу иду нису наша деца. Господину директору школском дознижујемо с тога господине, ради, да свакидашње школа буде као што треба и осимна недељну школу за обуку у новим мерама док је за времена, иначе ућаљаћ се сместа за које писи момак!

ПОДЛИСТАК.

ШТА МОЖЕ НАМИ ЈЕДАН ШВАБА УЧИНИТИ.

(Приповетка са села, а важи и за вароши.)

(Наставак.)

Није прошла ни година дана, а бербер се већ одомаћио у Ст. Има брат већ до сто кунтова. Натарош и грк плаћају му у новцу а остали у рани, вику жита на годину. Осим тога вади он зубе меће пијавице и за то добије, де пар пилића, де патку а дегод и гуску. После клао је зими свиње а лети ишао на рис. У Ст. никада дотле нису знали ни шта су крвавице ни џигерњача, а сада, које поле отменији правио му бербер и швартле. Леба и меса има дакле довољане плудер Шваба. Млађи га у селу зову плудер Швабо, а старији комшија Швабо, али он никоме не говори ни брат Рац ни комшија Рац, него млађе зове брат Пера, брат Стева а старијима тета, онако исто као што га деца и снаје у кући зову: чико, мило, лало, брато, па никад имена не казује ни кад за леђи о коме говори, никад не каже Пера Азуцки него Лала Азуцки или Мила Томашев и. т. д. Сасвим се дакле влада, као да се родио у Ст. као да је прави Рац и исето једно, само да би већма омилио људма направи матер своју које каквом, доказујући да се волела са једним Србином хусаром оне године када се он родио, па најпосле што Шваба ни своме рођеном оцу не чини, и што и наша момчадија већ заборавља, љубио је старе људе у руку, де год би их срео, као да је нова млада. Још је хуља, као и сваки берберин знао у тамбуру свирати, и уз њу певати. Певао је обично српске песме, које је на памет научио, али није знао шта значе. Певао је сакато, смешно. Момци му се и девојке смејаше, али то га није бунило, те стога свако је вече пред његовом кућом рогаљ био, ма да му берберница не беше на рогљу (ћошку.) И омладина га је као и остарина здраво волела и већ су му момци толико попустили, да не би марили, кад би му и која Српкиња девојка хтела шваперка бити, што иначе пре би и једно и друго утукли него што би то допустили.

Но није Шваби требала Српкиња. За чудо да вера и крви суди.

У госпође попадије има мађарица слушкиња, ево већ више од године дана, а пре се ни једна ни две недеље није могла задржати. Чим је дошла прва недеља и слушкиња видила, да нема у вече музике, де се трајлиш игра, она друге недеље не дочека и то тим маље што ни играча а камо ли музиканта Швабе или Мађара или бар Тота ил Шокца ил најпосле Чибута не беше.

Није дакле ни чудо што попадија непрестано се тужи на то проклето шаорско село рацко, де жена не може госпоја бити, јер Српкиња ни једна неће да служи а неверија и неугреје места, али није ни чудо што сама Мађарица ил Швабица неће у Ст. да остане, јер посили су људи мачку у рит, али је нису задржали, ма да је тамо хиљадама мишева било.

Од како је дакле бербер у Ст. дошао слушкиња попадијна није хтела из Ст. ићи. Госпоја попадија више пута је сама терала, али ова је пре у плати попуштала него што би одлазити хтела, па како је сада добра и послушна, не зна ти та сада ни једне пеке речи, а пређе канда јој је пиларица бечка мати била а не поштена Мађарица из Т. која је тако учитива да своме мужу Ви каже.

Шваба и Мађарица дакле, јер су једна вера, сложили се. Мађарица је служила и у швапским кућама научила је нешто шваписки но знала је боље српски, те је овај језик био јој проводадија. Када се навршила година познанству запроси бербер Мађарицу. Попадија је томе јако противна била, јер она губи слушкињу, но кад јој је Мађарица тврдо обећала, да ће она пре но што оде довести своју млађу сестру и берберин тако исто дао је веру тврду, да ће довести свога брата да му калфа буде, јер не може сам толики посао да савлада, онда је попадија попустила и радовала се срећи слушкињиној. Госпоја попадија остаће и надаље милостива госпоја, јер у Ст. онда само су слушкиње звале госпоје милостивом, а слушкиња постаће госпојом мајсторицом.

Дође и свадба. Кум беше кнежев син стари сват натарошев брат. Берберје дакле и оженио се и уватио добро пријатељство и друштво му је у Ст. порасло, јер међу тим је дошао му брат и женина сестра, као што је уговорено, и што је највише, читаво село радовало се весељу берберовом.

Једини учитељ „осмогласни певач" беше у селу, који је вртио главом, када је чуо де фале Швабу бербера, и говорио општини: чувајте се људи, ви узимате змију у недра, али општина му на уста кнежева одговори опоро: гледај ти твоју школу учо, а не води бригу за село. Шта ће нама учинити један Шваба!

Кад су сватови берберови прошли беше опет један учитељ у селу, који се томе није радовао. Попу је збунила попадија са слушкињом а остали слабо су у напредак и помишљали, они само знадоше оче наш, де стоји „даждь нам днес" (дај нам данас) а незнадоше и за оне свете речи: помни посљедњаја (сети се на последак.)

— Ето тек година, говораше учитељ општини, а већ четир неверије у нашем месту. Ст. већ више није српско место.

— Шта није српско осекну се на учитеља кнез? Тај се гад и не види у нашем месту. Ја данас ја дунем на одлети, шупас свима — на крај.

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— У Херцеговини буктиње је устанак. Људи се дигли на заптије и кулобације, који пореч купе. Крв је проливена. Два места истакла су аустријски барјак, најављујући тиме, да жеље Аустрији припасти, но Аустрија, бар сад, неће да зна за њих. Војска аустријска у Далмацији послата је на границу између Далмације и Херцеговине, да неда Далматинцима, да иду у помоћ рајн или да им забрану дају. И књаз Црногорски, веле бечке новине, забранио је Црногорцима, да се несмеју никоме с пушкати деле међу устанке. Србија живи у миру, а влада турска послаће комесара у Херцеговину, да види шта је неправо рајн. Из Босне јављају, да је Дервиш-паша везир босански у Цариград поручио, да Црна Гора буни Херцеговину и искао је допуштење, да нападне на Црну Гору, но добио је запонест, да гледи, да утиша устанак, те су два честита Србина морала отићи у Херцеговину, да мире народ. У Арбанашкој такође је буктиње устанак а у Босни мри.

— Ратни министар Кобер, хоће да нште за нову годину 21 милион форината више трошка него што му је ове требале. Треба му 8 милиона да лије нове топове, јер стари сирам пруских нису ни као оно наши трошњени сирам ливених. Мађари веле, да неће дати ни новчића више и још ће гледати да смање трошак на војску.

— Сада се води расправа о томе, како се имају владати Срби посланици на хрватском Сабору, кад тако оду. Вазало би највише да се постарамо да оду, да се неосрамотимо као оно у Мађарској. Мађанац живо роди на једноме крају хрвацке. Он на ново сазива браћу на договор, а код нас као обично сваке Туре себи дере, још никакве јавна договора ни састанка.

— И опет нова срамота српска. У Бољој Цркви прошле 17. о. м. Срби Трнуњани при избору са немара и себичњаклука нашег. Свештенство тамошње збрка српско име са бајрака на угарскоме сабору. Само Долованки капелан спасе образ свештенству. У Бечкереку сад се тек нађе за наш покор. Срби ће хеле чубина него свога. Трнуњани доби само 44 гласа српска.

У Вршцу добие је др. Милосављевић 36 српских гласова 63 њих гласаше на Секицеја, 3 на Семајера. Између ове последње двојице биће на ново избор.

— Њ. Вел. је потврдиле закон о избору за хрватски сабор.

— На сабору романском у Букурешту примљен је уговор трговински између Романије и Аустро-Угарске. Десет посланика су од опозиције дали останку. Међу онима и бивши министар председник Брајано.

— Карлисте у Шпанији узмичу непрестано. Владе се нада да ће их скоро надбити и да ће бити мира у Шпанији.

— У Француској (тикачи) неће да раде по ону цену коју им господари фабрика дају, а они неће да повишују плату. С тога је дошло до сукоба. Сиротн радници јако пате, јер жене измећаху преда се децу и говораху пејсаи, која је пошла да их умири: и убите нас, кад нам помоћи нема. Господари благују седећи а сиротиња (тикачи) скапава од глади радећи непрестано.

— Нашла је нарадба да се народна скупштина у Крагујевцу 15. августа о. г. састане Избори су 3. августа.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Иметок покојног цара Фердинанда) нанесно је на 150 милиона На помоћ сиротиња издвојао је Цар годишње до 2 милиона. Кад је цар Максимилијан у Мексико пошао дао му је цар Фердинанд, који га је дуго одговарао да недје, пет милиона.

По тестаменту пок. Цара наследује је осмиједнога добра све остало Цар Франц Јосиф.

(Опет се проноси глас) да ће књез Милан узети Мађарицу.

(Споменик карловачког мира) капела, која има троја врата по приповедању с тога што су три заступника руски, аустријски и турски сваки на своја врата излазили и улазили у капелу, хоће да се сруши. Сводови су јој попуцали и зидови се спустили, те се морала затворити. Како пропада капела мира узимају неки да пропада и мир између Турске Аустрије и Русије.

(Туча у поджупанији пакрачкој) потукла је места Котурић, Поповац, Бушић.

(Немој онда бити комуниста.) У Русији има један трговац Малинцев, који има 107 фабрика. Земље што уз те фабрике иде има 47½ квадратних миља. Он сам о своме трошку издржава железницу на двадесет врста, има 130 кола за возидбу и осам пароброда. Код њега раде 128.354 раденика (читав Срем рећи.) Тај трговац плаћа на годину раденицима 1. милион 264 хиљаде 179 рубаља и тако просеком долази на једног раденика на дан 4½ копијке те је од прилике 10 новчића. Је ли дакле чудо што у Русији има толико комуниста, да је министар просвете устао на поге и хоће преко учитеља да их искорени. Не школом него правдом ради. Ако треба тебе јести и пити се треба и мени. А шта ће у са десет новчића, хоћу ли купити леба или одела, није ми доста ни једног ни другог.

(Пароха из С. Кларије Кузмановића), као што дознадосмо протасло је вишн суд за невина. Овај брат, који је јавно за осуду прошле године вазало је и ово сада, да нам јави, иначе узимамо оно прво за пакост.

(Тресак земље у јужној Америци). Ових дана догодио се тако страшан тресак у јужној Америци какнота за 200 година натраг не беше. Пет мила завапе је тресак. 14. хиљада душа потонуло је, 5000 на месту а остали од гроввице, коју у страхоти добише. Страхота што се ту деси неда се исказати и у такој несрећи нађе се људи који се не сетише ни на Бога ни на себе, него харање и пљачкање порушене куће, и место да помажу несрећнима, да се спасу они их убијаше. Да зло на зло ће пошне поче брег један блуњати ватру и спитати је на ваши, де је највећа несрећа била. Земља једнако се тресе, брег ватру сипа а варош горе, убице пљачкају — ужас.

(Похара у Вуковару) Ових дана похарани је дућан г. Јов. Михајловића у Вуковару и однешено је осим других драгоцености и 2100 ф. а. вр. готових новаца.

(Јовове коре) и то врло добре по 5 фор. а. вр. центу могу опанцари, којима иста треба добити у Осеку дољњем код г. Владе Трнуновића, али, само на центу; на мање, испод центе. непродаје.

У додатку овога броја одпочињем штампати приповетку своју, којој је име „Сеоски натрошт", пошто ми се недаде да је одмах засецне у књизи штампам, ко ће ју је за уписнике своје, којих није број велик а и за нове уписнике, који имају доста времена за пријаву, посецне штампати и разаслати им. Коме је воља од ових, ако су већ претплатници „Гласа народа", ће ју им предплату у лист урачунати, те онда неће добити засебну књигу, а који нису предплатници на „Глас народа" а на књигу су се предплатили, ти ако доплате 1. ф 70 н. а. вр. ти ће до краја године добити и „Глас народа" и засебно везану књигу, по чему им та засебна књига бадава долази, иначе добијају саму књигу, или ако неће да причекају врати ће им новце натраг.

Панта Поповић.

ИДЕ ДОДАТАК.

БРОЈ. 28. У НОВОМЕ САДУ 12. ЈУЛА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уреднишву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 4 фор.
на по године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ПРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ЧИЈА ЈЕ СВОЈИНА НАША НАРОДНА ШКОЛА?

(Наставак.)

И заиста је наша народна школа својина тог истог народа, који има тако дичну прошлост, ал' који има још и сад снаге, има услова и за лепшу будућност, но само ваља да ову снагу и све услове за што лепшу будућност за времена брижно и смотрено прикупи, на да их управи и употреби да на свој бољак, на своје унапређење и усавршење.

Но ипак није наша народна школа искључива својина појединих општина, а још мање појединих људи; већ је она својина читавога народа. или боље рећи, својина будућности народне, која се огледа у подмладку народном; пошто све што води унапређењу народног моралног и материјалног бољка; а што одговара његовим особинама, његовом савременом ступњу развића — с' једне стране; а што савремени развијатак напреднијих народа, што околности, у којима се он истом налази, што његова задаћа у савременом друштву са осталим народима а према човечанском опредељењу у опште — према општој цели усавршења — с' друге стране од њега с' правом захтевају, ако је рад да опстане и да напредује напоредо са осталим образованим народима: све то мора да нађе јасна израза у његовој народној школи и њеним здравим плодовима. — у чилом, здравом и свесном подмладку народном.

Пошто дакле народна школа не само да није искључива својина ни појединих општина, а још мање појединих људи, него није ни искључива својина садањег нараштаја, већ властитост народног подмлатка — будућих људи: то има право тај наследник да од нас иште таку школу, која ће му према горе наведеној цели, у опште, а према његовом опредељењу на по се, условљати прави, поуздани напредак.

С' тога су дужни садањи људи не само да очувају тај аманет, што им је на Бога и на душу поверен, већ треба као свесни и савесни пријатељи свога подмлатка, да не штеде ничаквих жртава, да још умноже вредност том светом аманету, т. ј. да уздигну углед народној школи према општој цели усавршења, како у свом народу, тако и пред осталим образованим светом.

Јер, кад чувају појединци родитељи углед свога имена и племена, и брину се да га уздигну, те да га своме потомству што чистијег и дичнијег оставе; кад се уз то брину да стеку, да очувају, па да оставе својој деци и унучади што више блага материјална, те им тим пружају право на наслеђство по постојећим позитивним законима, чим су такође ради да им и после своје смрти увећају углед у друштву; у колико ли више треба да се наште, да увећају углед својој народној школи, кад је школа природно наслеђство потомства, као што је то и сам Христос Спаситељ потврдио кад је рекао: „Пустите децу к' мени, јер је њихово царство небеско“ — њихово је дакле право на своје умно и душевно усавршавање до самог божаственог савршенства, — и кад се у народној школи управо огледа прави углед читавога народа.

Има ли н. пр. који народ своју добро уређену народну школу, која је кроз и кроз проникнута највишом целу усавршења човека, на која према тој цели и згодна средства прибира, на их брижљиво и вешто удешава, те да цел своју што пре и лакше ал' извесно постигне. на посећује ли читав подмладак његов ту школу; то је тај народ обезбеђио најглавнији услов своме опстанку, своме напретку, своме лепом и сталном угледу међу другим народима у садашности на и у будућности, која га са светлим лицем и раширених руку чека као женика заслужна светле невесте, те да га уведе у своје дворове среће, у светилиште духа, у храм најсветлијег усхрснућа човечности у човеку.

На кад је наша народна школа својина читавога нашега народа, то зар је можемо још и даље остаити да нам и у једном нашем месту наранље, и у најнужнијим потребама и опремама натеже; зар можемо још и даље гледати, како поneке општине на сваку другу цел пре и радије новац издају, него на отварање нових школа и снабдевање истих са нужним училима; зар можемо још и даље гледати, како по неке општине, па и поneке школске власти олако узимају ствар школе и учитеља јој, као да је то њихова властита својина, са којом могу по својој вољи располагати, и као да се и не боје осуде и клетве властитог газде њезиног, а своја потомства; зар можемо још и даље гледати, како се по неки људи у

народу баше и шире о трошку његовог напретка, па још и презиру свој рођени народ, који им је са чистим и светим осећањем помогао, да до свог ужитка дођу, па ни да помисле бар на то, да су дужни, да позајмљени дуг врате народу, т. ј. потомству и то с' каматом, да их овај не би као зле дужнике осудио: зар ћемо и даље гледати, како мложина чланова народа још и данас подрашћује, без иужне наставе, као да су пасторци, а не прави синови народа, или као да су сирочад без оца и мајке, док им њихови тобоже тутори, њихово рођено добро из' као најамници пазе, из' га као небриге напуштају да опада и пропада; зар можемо то све гледати, а да као прави пријатељи свога подмладка у име његовога непобитнога природнога права са слављењем песником и у „дечијем свету“ омиљеним Чика Јовом не повичемо:

„Дижите школе,
„Деца вас моле!
„Јер има л' гора срама и стида
„Нег своме чеду не дати вида!
„Јер ево светлост свету се спрема,
„А ваш де пород очију нема!

„Дижите школе,
„Деца вас моле;
„Посејте њиву будући дана,
„Радите на њој са снију страна.
„Не жал'те труда — сећајте с' плода,
„Из' нисте синци српскога рода!

„Рани нам треба брзога лека, —
„Отворте извор сретнија века!

„Дижите школе.
„Деца вас моле!
„Јер брза река поред нас тече
„А ми на брегу наше несреће;
„Ко има свести отуд се клони,
„Окати виде, брег нам се рони,
„Градимо брода, нема се часа,
„Сутра сме жртва бурни таласа.

„Дижите школе,
„Деца вас моле!
„Из неки вине то наше гробље,
„А народ наш ће остати робље,
„Слепо ће поћи у тај свет бели
„И молит' мрне да му удели.
„А кад се нашег немара сети,
„Само ће знати псовке клети.

„Дижите школе,
„Деца вас моле!
„Скини ми, бабо, с' чела облаке,
„Не дај ме бабо у просјаке!
„Не штеди, бабо, рад добра мога,
„Сиилуј се, бабо, тако ти бога!
„Јер биће дана, ал неће среће,
„И биће људи, ал Срба неће.
„Немоћи, бабо, помоћ'ћу и ја
„Да српско име још'те просија
„Дижимо школе,
„Деца нас моле!“

Из доњег Баната на Видов-дан 1875. Један Банаћанин.

НАЧИН ПРОРАЧУНАВАЊА ЗА НОВЕ МЕТРИСКЕ МЕРЕ.

по J. Вагнеру.

Прерачуњавање стари мера у нове, тако је важна ствар за сваког купца и продавца, да је дужност сваког да се још за време с истима упозна, како неби доцније морао глобе плаћати.

Истина, ми имамо у српском језику штампани књига са израчунаним и угледним таблицама, да сваки без икакве тешкоће све потребно сазнати може: али како те књижице са таблицама свагда при себи имати неможемо, то је нужно да што више у тој теми пишемо, док се неби сваки појединн тако извежбао, да би могао једне мере у друге са ценама заједно преобраћати. —

По обећању нашем доносимо пошт. читаоцима један врло сватљив напутак за прорачуњавање, у неколико за јавну и кућевну употребу сходни правила, која се дају без многог нискарања са поузданошћу извести.

Код сваког правила стављамо по неколико примера, да би се сваки појединн читалац могао извежбати, тим лакше; што се само са јединицама служити ваља.

Вредно је још споменути, да ниже стављени „начин за прерачуњавање“ цена, даје се употребити и за прерачуњавање нови мера у старе, само треба у место цене старих означени број нових узети.

Хоћемо на пр. известан број метра у рифове да претворимо, поступајмо исто тако као што прво правило показује, само нам ваља узети: код означеног броја метра по 2 пут једну седмину од истог, па да нам питајући број изађе.

На једнак начин да је се свако правило са мерама у дужину и тежину преобратити.

Начин прорачуњавања мере у дужину.

I. Колко кошта 1 метр по означеној цени рифа?

Правило: Код цене рифа кад се 2 пут по једна седмина дода, онда излази цена метра.

Пример 1. Колко кошта 1 метр, кад је рифу 17 н. цена?

Одговор: Цена рифа = 17 н.
2 пут $^1/_7$ од цене рифа = $2^3/_7$
= $2^3/_7$

то кошта 1 метр $21^6/_7$ близу 22 н.

Пример 2. Колко кошта 1 метр, кад 1 рифе 2 ф. 49 н. кошта?

Одговор: Цена рифа = 2 ф. 49
2 пут $^1/_7$ од цене рифа = $35^4/_7$
= $35^4/_7$

то кошта 1 метр 3 ф. $20^1/_7$ н.

II. Колко кошта 1 метр по означеној цени једног фата?

Правило: Од цене 1 фата узима се једна четврт, десет пута и два пут по сто пута од четвртне цене, па кад се све сумира, онда треба са сто поделити, па нам излази цена 1 метра.

Примедба: Поступак овог правила нагледа нам на први поглед да је с великим тешкоћама скопчан, што никако није случај, јер за умножавање вала само нуле надвезати, као што ниже примери показују.

Пример 1. Колко кошта 1 метр кад је цена фату 24 ф.

Одговор: $^1/_4$ цене фата износи = 6 ф.
десет пута $^1/_4$ цене фата = 60 ф.
2 пут по сто пута $^1/_4$ цене = 600 ф.
= 600 ф.

то кошта 1 метр 12 ф. 66 = 12 ф. 66 н. јер се 1266 поделило са 100, а то се учини кад се две последње цифре тачком одсеку.

Пример 2. Колко кошта 1 метр кад је цена фату 72 нов.

Одговор: $^1/_4$ цене од фата износи = 18 н.
10 пута четврте цене = 180 н.
2 пут по сто пута = 1800 н.
= 1800 н.

то кошта 1 метр 37 ф. 98 = близу 38 н.

Пример 3. Колко кошта 1 метр кад је цена фату 4 ф. 97 н.

Одговор: $^1/_4$ цене од фата износи = 124·25 н.
10 пута четврте цене = 1242·50 н.
2 пут по сто пута = 12425·00 н.
= 12425·00 н.

то кошта 1 метр = 262 ф. 16·75 н. или стоти део од суме 262 н. = 2 ф. 62 и нешто више.

Мере шупљине, за суве предмете.

III. Колко кошта 1 хектолитр колко 1 литр, кад је цена означена мерову?

Правило: Уз цену мерова узима се половина, и још једна осмина, и та сумирана свота је цена хектолитру, а сто ти део је цена Литру.

Пример 1. Колко кошта 1 хектолитр, колико литр кад је цена бечком мерову 4 ф. 53 н.

Одговор: Цена мерову = 453 н.
Половина = 226 $^1/_2$ н.
Осмина = 56 $^3/_8$ н.

то кошта 1 хектолитр 736 $^1/_8$ = 7 ф. 36 $^1/_8$ н.
а 1 литр кошта 7 $^{36}/_{100}$, близу 7 $^1/_8$ дакле 7 $^1/_{12}$ н.

Пример 2. Колко кошта 1 хектолитр, колко 1 литр, кад је цена мерову 77 н.

Одговор: Цена мерову = 77
Половина = 38 $^1/_2$
Осмина = 9 $^5/_8$

то кошта 1 хектолитр 125 $^1/_8$ = 1 ф. 25 $^1/_8$ н.
1 литр кошта стоти део $^{125}/_{100}$ = 1 $^1/_4$ н.

Шупље мере за течности.

IV. Колко кошта 1 хектолитр, колко 1 литр по означеној цени акова?

Правило: Уз цену акова, још половину и једну четврт, и један стоти део забране своте вала доračунати па ће нам проистећи ће свота показати цену 1 хектолитра, а стоти део 1 литра.

Пример 1. Колко кошта 1 хектолитр колко 1 литр, кад је цена акову 29 ф.

Одговор: Цена акову = 29 ф.
Половина = 14 $^1/_2$ = 14 ф. 5
Четвртина = 7 $^1/_4$ = 7 ф. 25
50 ф. 75

то кошта 1 хектолитр 51 ф. 25·75 = 51 ф. 25 $^3/_4$ н.
а 1 литр = 51 $^{2575}/_{100}$ нешто више од 51 $^1/_4$ н.

Пример 2. Колко кошта 1 хектолитр, колко 1 литр кад је цена акову 9 ф. 72 н.

Одговор: Цена акова = 9 ф. 72 н.
Половина = 4 ф. 86 н.
Четвртина = 2 ф. 43 н.
17 ф. 01 н.
Стоти део као додатак 17 н.

то кошта 1 хектолитр 17 ф. 18 н.
а 1 литр = 17 $^{18}/_{100}$, близу 17 $^1/_2$ н.

V. Колко кошта 1 хектолитр, колко 1 литр кад је означена цена једној оки (Mass) или (2 холбе.)

Правило: Цену од оке ваља 7 пута умножити, и своту у крајцарама бележити, за тим тој своти стоти део додати, и онда са 10 поделити, проистећиће свота у форинтама изговорена је цена 1 хектолитра а у крајцарама је цена 1 литра.

Пример 1. Колко кошта 1 хектолитр, колко литр, кад је цена оки 53 н.

Одговор: Цену од оке 7 пута узето = 53 7 = 371 н.
Стоти део од своте = 3·71
кроз 10 подељено 37 ф. 4·71 н.
то кошта 1 хектолитр 37 ф. 47 $^1/_{10}$ н.
а 1 литр 38 $^{47}/_{100}$ н. близу 37 $^1/_2$ н.

Пример 2. Колко кошта 1 хектолитр, колко 1 литр кад је цена оки 1 ф. 37 н.

Одговор: 7 пута цену од оке умножено = 134 7 = 959
Стоти део као додатак = 959
кроз 10 подељене 96 ф. 8·59 н.
то кошта 1 хектолитр 96 ф. 85 $^9/_{10}$ н.
А 1 литр близу 97 н.

Мере тежине.

VI. Колико кошта 1 килограм, колко 1 декаграм, кад бечка фунта кошта означену своту?

Правило: Уз цену фунте половину, још два пут по 7-ми део ваља забрати, па ћемо знати шта кошта килограм, а стоти део нам показује цену декаграма.

Пример 1. Колико кошта 1 килограм, колко 1 декаграм, кад је цена бечкој фунти 29 н.

Одговор: Цена фунте = 29
Половина = 14 $^1/_2$
= 4 $^1/_7$
2 пут по седмину = 4 $^1/_7$

то кошта 1 килограм 51 $^{11}/_{14}$ н. близу 52 н.
а 1 декаграм близу $^{52}/_{100}$ или нешто више од $^1/_2$ н.

Пример 2. Колко кошта 1 килограм, колко декаграм, кад је цена фунти 13 ф. 65 н.

Одговор: Цена фунте = 1365 н.
Половина = 682 ½
2 пут по седмину = 195
= 195

то кошта 1 килограм 2437 ½ н. 24 ф. 37 ½
а декаграм = 24³⁷/₁₀₀ н. = 24 ₄/₁₀ н.

VII. Колко кошта 1 килограм, колко декаграм по означеној цени 1 лота?

Правило. Уз пола цене лотова у крајцарама изречено, вала ¹/₇ део те половине додати па ће мо имати цену килограма у форинтама, а декаграма у крајцарама.

Пример 1. Колко кошта 1 килограм, колко 1 декаграм, кад је цена лоту 11. н.

Одговор: Половина цене лота је = 5 ½ н.
¹/₇ половине = ¹¹/₁₄
то кошта килограм 6 ⁶/₇ ф. = 6 ф. 28 ⁴/₇ н.
а декаграм 6 ф. ²/₇ н.

Пример 2. Колко кошта 1 килограм, колко декаграм, кад је цена лоту 3 ф. 55 н.

Одговор: Половина од цене лота = 177 ¼
¹/₇ од половине = 25 ⁵/₁₄
то кошта 1 килограм 202 ⁶/₇ = 202 ф. 85 ⁵/₇ н.
а 1 декаграм = 2 ф. 2 ⁶/₇ н.

Завршујем са ово неколико примера, па ако ми славно уредништво дозволи, то ћу и више о овом предмету писати. (Драге воље У.) преводилац

М. К—ћ.

О ЦВЕТУ И ПЛОДУ.

IV. Ветар и цвет.

У домаћству природноме, ваздух игра велику и моћну улогу. У ваздуху живи у ваздуху умире све. Он носи са собом клице живота и клице смрти, и потоме је пут од смрти животу, и од живота смрти. Ако закратите ваздух живоме створу смрт ће га укочити; а ако закратите ваздух преминуломе створу, он ће се скаменити. Али, где ваздух слободно дејствује, ту подржава делателност животу, а изумрломе створу олакшава трулење, да тако из његових састојака, нов живот ускрсне.

Од те делателности ваздухове, није мање важно ни само кретање његово: ваздушна струја, ветар. Он чини таке услуге природи, које око не може видети али које дух испитачев види. Ветар преноси влагу и топлоту, с једнога места на друго. Ветар изједначује противности, на земљиноме површју. Ветар расипа које куда ваздух, што га ми издишемо да се не би окужно око нас а доводи нам свеже ваздушне струје те да не удишемо оно што смо издухали. Ваздух који ми издишемо, што би отровно дејствовао и на људе и на животиње, ветар носи биљу, к-ме он баш годи. А ваздух, што га биље издише, ветар узима, мења с другим својим деловима, како би га могли дисати и људи и животиње. Да нема ветра, угушили би се и људи и животиње, својим издиханим ваздухом; да нема ветра биље би изумрло; да нема ветра тврда би земља попуцала од сухоте; да нема ветра, засушили би се изври река, да нема ветра, море би се укварило и отруло, и смрт би овладала на нашој лопти земљиној.

У тој својој великој, благословеној делатности, на великој површини наше земље, ветар не заборавља ни саме мале цветиће, што чекају на његову помоћ, јер ко ће други да продрма дрва, сламке и траве, из њиховога живота биљног сна, ако не ветар. Нек се чека, да пролети у тихој мајској ноћи, на лаганим крилима својим, да протресе цветове на стаблима, те да од тога потреса попрскају чаурице, већ зрелих прашника, и да разасну оплођујући цветни прах' како ће брзо тучку да принесе или да га сам ветар понесе, ако на истоме стаблу нема женскога цвета, који би примио оплођујући прах.

И ветар верно врши, ову своју малу услугу. Путујући преко далеке земље, узима у своје крило оплођујући прах од биљке, која има само мушки цвет, па га носи на далеко, на све стране, и расипа по свим пределима. Па како су прашна зрнца тако мала и лагана, а ветар опет тако снажан, то он понесе милијуне оваких зрнаца, на својим снажним крилима, просипље их свуда и на све стране, по површју земноме, те тако она достају и на биљке, што усамљене носе своје дévојачке цветове, и чекају на вереника, који ће им доћи из далека.

И заиста, чекање њихово није узалудно. Ветар прима на се улогу сватовских кола, и верно вози вереника невести, која га жељно изгледа, па било она бог те пита како далеко. — На сад драги читаоче, је ли да нећеш замерити ветру, што те у тамним ноћима језа пролази, од његове хладноће кад ето размислиш, да он не хита залудан, већ има да врши многе и многе службе на нашој земљи, и да је у томе бескрајне великоме послу, задахнут и не уморном љубављу према услузи коју чини путујући, од цвета до цвета. Он је у таким приликама прави проводаџија, јер без њега, свадба се не би могла ни уговорити ни уџеђствовати.

Заиста, ни су кратки пути, што их ветар предузима у тој цели. У ботаничкој башти у Берлину, има једна биљка женскога пола, а њен је вереник чак у Америци, и женскоме цвету ове биљке, сваке године довезе ветар њеног вереника, да ту расплођује племе своје, које је човеков испитачки дух, донео тамо из далеких предела, да само задовољи радозналост своју.

Тако је дакле ветар, као што сам већ казао, врло диван проводаџија, коме посао увек испада за руком, и ако се он нигде не хвали, да би тиме своју радњу прославио и разгласио.

Но овај проводадија, има неких конкурената у својој радњи, што натрпају по његовој радионици, њих ћемо сад гледати да познамо.

V. Инсекти и цветови.

Сад ћемо да проговоримо о конкурентима, који се утркују с ветром у послу оплођивања женскога цвета, јер радња тих конкурената тако је чудновата да и нешто мало, што се о њима знаде, спада готово у најневероватнија дела природе, и њених закона.

Истина је, да ветар игра за чудо дивну улогу, у послу оплођења, почем оплођујући прах доноси чак из преко мора, и предаје га женскоме цвету, који би остао јалов без тога, али оно, што инсекти чине у тој струци, још је много чудноватије.

Као што је познато, пчеле и лептири, највећи су љубитељи цвећа, али и поред њих, има још много других, који шећером цветним заслађују свој кратки живот, и ако таки инсекти врло ретко познају своје родитеље, нити ће и своје потомке знати, — јер већина ових, изукуе се из јаја у пролеће, ако су им родитељи помрли још у јесен, па и они, као и родитељу, умиру с јесени, а потомство њихово остављају у снешеним јајима, не само неодгајено, но још и нерођено, — премда дакле ова створења тешко што знају како о њиховим претцима, тако и о потомцима, опет се види, да се она брину о њиховој деци, да имају задоста хране у цветноме свету, но у томе своме ходу од цвета до цвета, обављају посао преношења оплођујућега прашка, с мушких цветова на женске, који на то изгледају.

Кад се пчеле или и други инсекти увуку у мушке цветове, да тамо заседну за миришљаву сову, тада, у томе трењу попрскају прашници, и просну свој благосов на облапорне госте; а кад мирисоме цвету већ нигде ништа не остане, опијени мирисом траже можда блажије, женске цветове, да у њиховим медљаним одајама довршне свечану гозбу; на том приликом, на своме длакавоме телу носе оплођујући прах и просипљу га тамо као наданини гости, те тиме даривају домаћицу, за красни дочек. — Тако дакле, ови инсекти што живе од цвећа, одржавају цветни живот, јер су узели насе посредничи посао оплођења, да тако одрже за потомство плодове и биљке које без тога већином, неби никад видле света.

Дуго је се време држало, да је то оплођење цветова посредовањем инсеката, врло случајно, и да се тај посао обавља тек споредно, и да би то и без тога сам ветар учинио. Али у новије време пронађена једна биљка, у које посао посредовања, предузима извесан инсекат, и то на тако чудноват начин, да човек не може а да се не диви, кад та само слања.

(Наставиће се.)

ТРГОВИНА, ПРИВРЕДА И ПРОМЕТ.

(Недељни извештај **Ст. Георгијевића** у Будим-Пешти 6. јула 1875.) Радња ове недеље беше јако жива. Цене скакаху. Извештаји, који о жетви долазе непрестано зло гласе. У страним земљама цене скачу и по томе можемо се надати да ће цене јако скакати.

Пшеница за септ. и окт. бар у почетку беше 5 ф. 80 н., но добри гласови са стране учинише те наде на 5 ф. 30 н. но како из Париза и Берлина потражиште много, то скочи на 5 ф. 95 н. ц. ц, и тако се одржа при крају недеље. Промет је био грдан и радња напредна. Хрватска жетва и грдна потреба чине те ће цене чудо јако скакати.

Раж се непрестано чврсто држи, слаб промет, бележи се 3 ф. 65 н. за 80 беч. фун.

Кукуруз банатски за јули и август 2 ф. 95 н. до 3 ф. за август-септембар 3 ф. 10 н. на ц. ц. промета нема. Кукуруз банатски за мај-јуни 1876 скаче, ма да извештај о берби овогодишњој добро гласи, ипак су шпекуланти дотерали до 3 ф. 30 н. ц. ц.

Репица банатска скочила је у 50 новч. те је 11 фор. за 150 фун.

Зоб спрам других артикла слабо се креће, шпекуланти је ове године не траже, те цене стоје а промет није јак. Бачка са канала у Ђуру за септ. окт. 2 ф. 20—21 н. за 50 беч. ф. Стара се слабо гледи, а прилично је има, по томе каква је плаћа се 2 ф. 10 до 25 н. за 50 беч. фун.

Пшенице ефект. продато до 100.000 ц. ц. Потиска и ст. београдска 89 фун. 6 35—45 н. 88 фун. 6 форинти 20—30, 87 фунти 6 ф. 5—15 нов. 86 фун. 5 ф. 85—95 н. 85 фун. 5 ф. 55—70 н. 84 фун. 5 ф. 30 до 45 н. Банатска 86 фун. 5 ф. 25—45, 85 фун. 5 ф. 10—20 н. за ц. ц. за три месеца извоз.

Раж ефек. 3 ф. 60—65 н. за 80 беч. фун

Јечам, за рану 2 ф. 30—40 за 72 беч. фун.

Кукуруз банат. 2 ф. 95 н. до 3 ф. ц. ц. Довоз слаб.

Зоб 2 ф. до 2 ф. 15 н. за 50 беч. фун.

Проја 2 ф. 55—75 н. за 82 беч. фун.

Репица бан. 11 ф. жута 11 ф. 75 н. до 12 ф. за 150 беч. фун.

Маст свињска варошка 41 ф. 50 н. до 42 ф. бечк. ц. Из провинције нема је.

Сланина мађарска сушена ван ојака 40—41 ф. 50 н., у ојаку 41 ф. 50 н. до 42 ф. 50 н., америк. сланина с леђа 38—38 ф. 50 н. за беч. цен.

Шљиве босанске у буретy 8—10 ф. Српске 8—9 ф. ц. Нове босанске с бурет. за окт. новембар 13 ф. до 13 50 н. за октобар сам 13 ф. 25 н. до 13 ф. 50 н. за новембар сам 12 ф. 50 н. до 12 ф. 75 н. нове српске у буретy за окт. и новемб. 11 ф. 75 н. до 12 ф. у ојаку 25—50 нов. јефтиније.

Овдашњи „међународни вашар за усеве“ биће 21. о. м. (2 августа.)

Железница из Пеште у Будим све седаље одмиче. Друштво енглеско, које је хтело да гради ту железницу, банкротирало је. Сада, вели се, нашла

су се друга два друштва, али се незна још може ли се и на њих поуздати. Што је за наше крајеве добро то се отеже, као и бабини сватови.

Жељезницу из Темишвара у Оршаву хтели су изнајпре преко Бујаина, де је кунатило, да граде, но сада се од тога одустаје, те је с тога из Бујаина отишла депутација у Пешту, да моли да се остане при старом.

Кању у Шајкашкој допуштено је да има сваке субате пијацу.

Изложба дувана биће, као што се чује до године у Араду месеца априла и трајаће 3 до 4 дана.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА."

у Сомбору 3. Јула. — (Даљеобразовање Школске књижнице. Како би се могло и народ позоришту умоћи.) — Кад се човек у каквој струци знања изобрази, па то своје образовање сам даље усавршује и дотерује према духу времена, онда се он даље образује. Даљеобразовање тако је најжив у животу човековом, да се без њега неда ни замислити напредак. Оно, што се у школама или на занатима научи, може важити само као припрема и напутак за право образовање. Ко при самом том образовању остане, тај врло брзо заостане иза напредујућег света, он застари и губи много од своје важности у супременом животу. Ово каже за све сталеже људске од највишега па до најнижега. Кад неби никад нико ни очем даље размишљао и себе већма и већма у оном усавршавао, што је научио од свога учитеља, то не би се свет ни једним кораком даље померао, и онда неби било ни једног доба у историји човечијег развитка, које би се могло напредним назвати, и друштво би људско и сад било на оном ступњу образованости, на којем је био и прадеда Адам. Ко нема воље ни тежње за даљим образовањем себе сама, тај се мора још за живота свог пређивети, особито у садање доба кад свет џиновским корацима напредује. Тежње за напретком има мање више у сваком човеку, само би валвало ту тежњу развијати у тој мери, да остане стална и чврста, а не спочетка да јако а после да мало, пак што то видимо у нашем народу, што је многоме неуспеху једини узрок.

Ту тежњу и вољу за даљим сталним образовањем мора се почети гајити још из малена. Најпрецизније је да им се удари темељ у родитељској кући! но како то код већине нашега народа из разних узрока није могуће, то школа мора примером предходити. За ту сврху има школа више средстава, од којих је једно и „школска књижница", која се састоји из књига и листова поучноморалног садржаја и које су деци намењене, Она ће бити од много веће важности, него што се на први поглед чини, о чему ће се поштовани читаоци уверити прочитав ово до краја.

Да су књиге неопходно средство за даљеобразовање за сре сталеже без разлике, мислим да нити је нужно тврдити, нити доказивати, та то већ увиђају и најпростији људи. Па кад је то тако, онда треба само трошити начина, којим би пре до књижнице дошли. Истина да „Уредбе за српске народне школе" у § 29. изричито каже: „Свака црквена општина дужна је основати школску књижницу и набављање по предлогу учитељског збора или месног школског одбора књиге и спручне листове, које служе за даљеобразоване учитеља и школске деце" и те би биле најпречи и најбржи начини, да саме црквене општине подижу књижнице, већ и с тога, што то закон прописује; али су на жалост не само мало час спомењени, него и многи други врло лепи параграфи у „Уредбама" написани, али тешко да се где и остварени налазе, и ако се на њих осланьали будемо, нећемо се још скоро осладити њиховим плодом. Него упримо у се, на што не можемо појединце, учинимо здружени: „Зрно до зрна па ето погаче". Пример сво и у Сомбору. У Сомбору је „школска књижница" скоро основана. Основали су је сами наредни учитељи и ученици и они ће је сами даље подржавати и унапређивати. Књижница је та подељена у два одељења: учитељско и дечије. Учитељско одељење подижу и надржавају сами учитељи а дечије деца. Учитељи уплаћују месечно сваки по 50 новчића, а деца по један новчић недељно. Из учитељских улога набављају се књиге и листови за учитељско одељење књижнице, а из дечијих улога, набављају се књиге и листови за дечије одељење. Са оба ова одељења рукују искључиво учитељи. У случају пак да би књижница из буди ког узрока престати морала, то оба одељења постају својином сомборске православне српске општине, која је у овом реду и по. звана да ово племените подузеће својски и потпомогне. Књиге из учитељског одељења могу добити на употребу само учитељи који као чланови своје улоге редовно уплаћују, а из дечијег одељења дају се књиге само старијој деци на читање, која ће точно читату знаду, улоге пак дају сва деца почев од најмлађих разреда. Књиге што их деца добијају на читање могу код куће читати и родитељи и остали домаћи који само читати умеју. И то је баш оно, због чега родитељи тај недељни новчић врло рађо дају, а имућнији опет сваћајући племениту намеру све књижнице шиљу и по више од једног новчића. Нуа то рађо и са највећом захвалношћу примају се добровољни улози било у новцу или у књигама ма за које одељење књижнице.

О начину основања и руковања ове књижнице склопљена су правила у смислу изложеног, и поднесена су месном маг. одбору на одобрење, који их је и одобрио и обрекао овом племенитом подузећу на руку њих. —

Овако у два одељења може се подићи књижница у сваком месту где има више учитеља. Где је пак број учитеља врло мален, ту се може само дечије одељење подићи и кад то одељење буде прилично снабдевено, онда се из тих улога могу куповати књиге које ће и учитељима за даљеобразовање служити, или би се могла друга нужна учила за школу набављати, да се не изгледа баш све из руке „с више."

Истина да се улог од једног новчића врло незнатан чини, али ће ипак имати знатну вредност, особито, кад се у обзир узму више година и већи улози имућније деце. Нека само поштовани читаоци примера ради узму у обзир 100 деце са уложним само од једног новчића и нека то сачунају на једну годину а за тим на 10 година, па ће брзо видети шта чине новчићи.

Осим користи, што се већ из десет реченог увидети даје, још је и та, што ће тада српска — особита школска — књижевност одмах нов полет добити; јер ако се уме неколико стотина општина са толико књижница, то ће свакадени и уопште народу намењена књига моћи угледати свет и вршити свој задатак и онда, ако се други нитко не претлати, доли саме те школске књижнице, тим пре, што ће свакој књижници требати више него један примерак. И онда се писци неће тужити да немају претплатника. Овим би се помогло и непременој књижевности као: Гласу Народа и др. те прете.

На подобан начин могле би се основати задруге за подизање „народних књижница". Улози би били мали а корист голема и по читаоце и по писце.

На и „народном позоришту" могло би се овим задружним путем помоћи. Нека се само оснују у сваком месту „Задруге за потпомагање срп. народног позоришта" и нека се уложе 10 нов. месечно, на сам уверен да наше народно позориште не само да неће умрети, него ће процветати. Узимимо само да у појединим општинама узев једно на друге не

буду те задруге из више од 10 чланова силнијене, то ће изаћи месечни улог на једну фор. а. вр. а на годину 12 форинта, што би у 500 општина изишло пуних 6000 фор. и словом шест хиљада фор. а. вр. а то је тек лепа вакрша! —

Све ово могли би остварити народни учитељи. Да њиховог родољубља стоји, да њиховим ваучивањем постану: дечије задруге за подизање школских књижница, задруге за оснивање народних књижница и задруге за потпомагање српског народног позоришта. Све те задруге имају изложите смерове а најприличније је да их српски народни учитељи покрећу и својим ваучивањем учине, да остану постојане и дуготрајне, и тиме ће још већма оправдати име народних учитеља, и то самим делом, које се одмах и видети и опипати даје, а стаје само добре воље и мало труда. Ј. Бл., ... ћ.

У Елемиру 8. Јула. Као човек коме лежи на срцу напредак школе, који у просвети спас и срећу целога народа гледи, узео сам перо да вам укратко напишем — кад другчије неће — стање наше српске школе у Елемиру, рад учитељев и ваучивање његовог ока унапређења наше школе.

У новије доба се говори: школа вала да је најлепша кућа у целоме селу; дворана школски вала да је пространа, видна, топла и са свима потребним училама снабдевена, а особито да се у њој зда и свеж ваздух налази! Школско двориште треба да је засађено дрвећем, како би одговарало правој перивоју баште. Кад је овако онда се можемо надати да ће школски деца здрава и весела бити. Но поврх свега тог, треба у школи вала и савестан учитељ, јер заман ће школа бити и пространа и видна итд. кад у њој није вала учитељ коме заиста на срцу лежи напредак поверене му деце. —

Наша школа у Елемиру неодговара скоро ни једном захтеву вале школе, јер нити је видна нити је пространа нити је здрава као што треба, а сумњам да је зими и топла кад није натопана.

Скамије су тако намештене у школи да светлост долази с десне а не слеве стране као што би требало. У школској дворани није здрав и свеж ваздух; школско двориште такође није засађено лиснатим дрвећем нити је у реду као што би требало да је. Осим свега тога наша школа није снабдевена као вала ни са свим училима као што би требало.

Но да видимо ко је узрок свем стању наше школе?

Сваки онај ко прочита горње речи рећи ће: томе је узрок слабо ваучивање ока унапређења школе, и слабо потпомагање ове! То је истина! И ја то тврдим. Но осим тога и сам бивши (покојни) а и садашњи учитељ узрок су том крњавом стању наше школе!

Наши сељаци нису увидили никакве користи од школе за време учитељствовања покојниковог — нешто су дуго ретки људи у нашем селу који знаду читати и писати, а још мање рачунати — те стога и нису хтели школу потпомагати, нити децу уредно у школу слати. И данас је тако! И данас на жалост ма да је други учитељ у Елемиру, неузмаћу наши сељаци никакве користи од школе, нерадују се својој деци што иду у школу као правим ђацима, на с тога и нешаљу децу у школу. А како би се и радовали, кад им деца ништа неизаћу! Деца мрзе на школу некшли ни се бављене у своје не хитају у школу радовна као што би требала онако нам је и права школа. А ко је томе узрок? Наш учитељ! Ово је кратак јасан и разговетан одговор! Наш учитељ се слабо, а слободне могу рећи никако неизумна око напретка школе! Сву је бригу обратио на башту и кошнице, чему није замерити, али прво школа и наука у њој па онда тек башта и кошнице, а не прво башта и све пре, на напоследку школа. — Лепо је привикавати децу на рад у башти, али ове треба до буде после школских часова, а не за време ових.

Учитељ народни треба сваки на уму да има да је школа свето место! Нетреба школу да запуштн и занемари, потреба да пушта у њу пилиће гуске и кокошке да улазе, па још што више за време наставе, као што је то у Елемиру случај.

Школска врата вала да су сваком човеку отворена, како би сваки могао увидити шта се у школи ради и радовати се после среће и успеху школске деце, зато треба пазити да кад ко дође у школу да у школи за време наставе учитеља а тако исте и ученике затече, а не празну школу или само децу и пилиће.

Сваки учитељ по наредби вис шк. савета треба да даје сваке године јавни испит пред школ. одбором, да позове на испит сваког сељака особито оног, који има дете у школи те да они виде и увере се шта ученици знаду, да виде колико се учитељ трудио ово деце на да нареку пресуду о раду учитељеву. Но на жалост ни ово ни преклане није држао наш учитељ јавни испит са ученици. није показао шта је с децом за десет месеци радио и шта их је учио.

Једва ове године држао је наш учитељ јавни испит, и то са неколико ђака пред школским управитељем и председником школског одбора!

Да ли је у лицу председника школ. одбора цео одбор био заступљен? Или може бити остални чланови шк. одбора није стало де школског испита?

То познам! Али знам да ниже ни један члан шк. одбора осим председника шк. одбора био на испиту, а тако исто не беше више нико ни од сељака.

Испит је лепо држан са неколико ученика (ма да нам учитељ има три разреда ма да је он сам учитељ у селу) и то пред самим председником шк. одбора. Питање је сад! како могу сељани увидити корист школе кад нису били на испиту и кад им њихова деца ништа код куће не причају шта су у школи научили? Могу ли потпомагати школу и радовати се науци кад неузмаћу не само никакве користи већ ни потребу науке?

Ако смо ради да народ помаже и љуби школу да шаље децу у школу онда треба радити, васпитавати и учити поверену ствар у српској школи, треба се трудити, и што више учитељском позиву као вални учитељ одговарати на тек онда можемо тражити пристојну награду за рад, тек онда можемо носити име учитељ:

Ово неколико истинитих речи држао сам за вредно да јавно свету на видик изнесем држећи се оних речи: „Јавност је најбољи лек“ особито у овом случају кад опомене на боли и савеснији рад непомажу. —

Нови Сад 8. јула. Мало закашњено али ипак незаборављено, нити треба да се неосласи, како је један занатлија са својим раденином поступио у 19 веку. Људи већ нарећују законе да се ни марва песме туђи, а овде један занатлија туче свога млађег и то је опако било. Занатлија једном дође под калоа. Човек овај неимаћаше леба, те но шегрту замоли мајстора да му даде 20 новчића да леба купи. Мајстор му недаде док незавади. Калоа неможе главни радити и остави посао, а мајстор ти дође те песницом по глави и кајишом удри једнога калоу. Калоа тужи занатлију пороти Овде у Новом Саду постоји пороти занатлијска (суд занатлијски) за неке занатлије и њихове млађе. Суд осуди занатлију, да плати сремоту са 10 ф. и глобе 6 ф. у раденичку благајну. На овој поштеној и правичној пресуди захваљују раденици пороти, а ми занатлије кривцу пенисмо на јавност стога, што се у Новоме Саду знаде ко је, и раденици ће га својој браћи, који се стране дођу већ знати приказати и препоручити.

ПОДЛИСТАК.

ШТА МОЖЕ НАМИ ЈЕДАН ШВАБА УЧИНИТИ.

(Приповетка са села, а важи и за вароши.)

(Наставак.)

И госпоја натарешевица добила је слушкињу. Слушкиња је Швабица. Берберов брат је опет Шваба. Слушкиња натарошева имала је брата сувајџију. Овај је изгубио место и морао је даље ићи. Сестра није хтела од брата на далеко бити, те се и она спремала да за братом пође. Берберов брат опет нехтеде заостати иза натарошеве слушкиње. Беше часова, када је изгледало да ће у Ст. остати сам берберин са женом. Он је претио да ће ако то буде, и он и жена му приметити веру српску, али ни то не поможе.

Онда се лукави Шваба досети још бољему.

— Како би то било, запита он натарошеву слушкињу, кад би твој брат овамо у Ст. дошао.

— Шта ће он у Ст. кад ту нема сувача, а он је сувајџија.

— Лако је за сувачу, само хоће ли он овамо за сувајџију доћи.

— Хоће, зашто не, и онако нема места.

— За месец дана он је сувајџија у Ст.

Бербер је то тако поуздано рекао, као да има 12,00 фор. у џепу и да му је већ општина поклонила плац и „бикове" за сувачу.

Натарошевој је слушкињи опет све једно чија сувача била само нека је буде.

У Ст. дотле не беше ни једне суваче. Вода је текла покрај села. Људи беху земљани а године добро рођаваху, те свако намеље лети на воденици, колико му за читаву год. треба. А друго тешко је кад год било и градити суваче. На толико сахата наоколо око Ст. не беше Шваба а Србин неће никако да буде сувајџија. То је њему детињарија, млак, миран посао. Он ће бити воденичар али сувајџија никако а Шваба опет не мари за воду ма да нестаје вина. На воденици даде се и глава изгубити, дуне холуј, нагрне вода, наиђе лађа и нема ни воденице ни воденичара или ако се овај и извуче, било је муке и опасности. Дакле ако се у Ст. направи сувача ко ће пре бити сувајџија него Шваба, а Шваба овај а Шваба онај, то је опет свеједно, дакле брат слушкиње натарошеве баће сувајџија. Него, ко ће опет сувачу правити.

А ко ће пре добити од општине плац и бикове (багрене са друма од који се праве ступци од сувараче, и који се зову бикови) него кнез, у кога ауа то има приличио и готовог новца, а што фали, то се даде узети на вуну и на нову рану.

Питање је сада само, је ли вредно у Ст. правити сувачу, да ли ће се она исплатити.

Кадгод у Ст. новац у сувачу уложити, значило је суву грану засађивати, али од како свака хоће да код свога лонца чучи, од како је срамота да се у једном плаветном оделу читав сокак ожени, а једну златну капу, да снаје од четир колена носе, од како, што некада ни у понађије не беше, у свакој кући лисица и сурдума на рафу виси, једном речи: од како се у Ст. поразделивање и у моду ударише, од то доба треба и сувача у Ст. јер још с јесени сипла се рана с тавана, и попела се мужи жени и кћери на леђа, па се богме нема да се у јесен намеље за читаву годину, а зима неће да се осврне на рукњаке и сапуре, који се сваке недеље по једанпут на међаву носе, него смрзне и реку и бару.

Али на жалост тих рукњака и сапура, што се на леђи и под назовом носе, има више готово у Ст. него мерова, који су на коли на воденицу однешени и сувача у оближњем селу у добри час.

Берберу је то све увидио и доказао је очевидно кнезу, да ће он од суваче толико имати, колико од читаве земље. Сувача, рече берберу кнезу, то је права каса, отиди само на вади, увек има. Кадгод нису могли замислити да и касе могу празне бити. Пуно — амин. Касе се тада звоне само оне државне и општинске.

Ни кнезу није требало много говорити, а ни код општине није нужно било речи — него пиша трошити и плац и „бикови" и сувајџија ту.

Благодет не друго доће сапурашима и рукњачарима.

— Бадава, наметан ти је Шваба, не можемо ми без њега бити, рекоше сељани, а кнез додаде: а као зашто и плашити га се, та шта ће нама један Шваба учинити!

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Буна у Херцеговини није се стишала. Пало је већ у стотине мртвих с једне и с друге стране. Устаници неће да полажу оружја.

— Избори за хрватски сабор одпочели су 12 и трајаће до 29. овог месеца.

— У Фиџуми држали су парастос талијанези цару Фердинанду З. о. м. и нису позвали хрватску власт на парастос.

— Гласови, да ће се од нове године више трошити на војску него ове године губе се. Вели се да ће топови купити за оно, што се на другој страни уштеди, а још се није на чисто хоће ли се и куповати.

— Доктор Лаза Костић заступао је на кандидацији у Шајкашкој за угарски сабор и истакнут је тамо Милетић а др. Лаза Костић истакнут је за бечејски срез.

ИДЕ ДОДАТАК.

СЕОСКИ НАТАРОШ

ДВА МЕСЕЦА ПРЕД ИЗБОР БЕЛЕЖНИКА.

(Наставак.)

Ој тешко тебе, кад се томе радујеш, та ти је, видим, нећеш куповати него продавати.

Кад је г. капетан са натарошем дошао кући, у којој седи, јер своје нема, скине пушку и остави у соби, а за тим повиче још с врата на жену: дај жено сипај тај кафенол!

Жена баш једе пресна купуса, те се упропасти, кад чу за кафенол, али знајући свога мужа досети се и поче на њега преко: Лепо ти знаш. Кад си пошао од куће а ти велиш, да нећеш ручати код куће а сад ето тако ме осрамоти. Ту се стаде госпа пред натарошем вајкати а г. капетан се љути, но натарош их умири, седе и да би показао да то баш воле, што су му изнели, нали се после пива киселим расолом. Господи капетан је донео из крчме вина, лепог вина, али и да из патријарховог подрума беше опет не би ваљало на расол. Пива, на расола, па вина, то само натарош може, који место тражи.

Друге недеље дођу попи гости: Беше их пуна кола мушких и женских. Дошли су пре службе, изиђи су у цркву, и били су код учитеља, код грка и кнеза у визити.

Попа је дозвао после подне на чашу вина себи учитеља, грка и кнеза. Приказао им је госте своје. Женске су одмах по томе отишле у другу собу, а мушки су остали.

Пило се по по чаше, и разговарало се редом.

Пило се по по чаше, али већ разговор није ишао редом.

Почеле су и пуне чаше. Почеле су здравице

Први је устао да наздравља домаћин. Он диже чашу ни у здравље цара ни цесара, већ у здравља новог натароша свога госта: Ето, тога ћемо ми браћо за натароша, тога што тако лепо пева, чустели га „на блажени“, та тај ће те брате учо толико пута заменути, а и теби ће кнеже мило бити свога натароша за певницом чути.

Попа иначе није учу братом звао.

— Е што нам не рекосте одмах, ми седимо ту три сахата а незнамо ни скиме седимо: Живио наш натарош!

— Али не само живио, него нека баш буде.

— Неводи бригу попо, колико је год деце у школи за толико класова, ја добар стојим.

Учитељ одмах господина пароха попом зове. Вели, а мораш ме молити!

— А и мене ваљда ће послушати бар они, који су мене изабрали, додаде кнез.

— Па ваљда их нисам ја бадава толике крстио, та ти су сад баш бирачи што сам их ја први година мојих светом водом полио. Дакле овамо руке.

Попа учитељ и кнез, дадоше си руке и у глас викнуше: Живио, наш натарош.

Други гости, кад ово видеше, пружише руке натарошу: е сад ти већ можемо на избору честитати.

Попа држаше још учитеља и кнеза за руку, кад неко на врати закуца.

Слободно рече попа, а унутра уђе арендатор, са тутором, ешкутом и још једним страним господином.

— Немам срећу познавати, запита попа, показујући руком на странца.

— Е, ко је та ја сам га за то и довео овамо, то је наш натарош, ако бог да, одговориће задовољно арендатор, који се већ запурио пијући у здравље новоме натарошу.

— Ваљда ће се штогод и попе питати господар Лазо?

— Хоће, да богме, па за то смо и дошли.

Странац се по томе сам приказа јер његов домаћин арендатор, рече само, да ће то бити натарош а не рече ни које, ни одакле је, а попа му своје госте и стране и из места препоручи.

Арендатор има сестричину. Шурак његов у писму што је донео натарош арендатору, хвали натароша, али најлепша му је хвала, што рече да је нежењен. Та зет да ми буде натарош, а ја кнез. То ће да ваља, најпре ћемо ово, а кад је мој зет натарош онда ће мо лако с кнезом.

И попа има кћер, а и његов је гост нежењен. Али попа је мудрији. Он неспомиње. да је закључено да његов гост буде натарош. Који хоће кћер онај ће бити. То дакле мора се најпре дознати.

Већ су се супарници познали. Арендатор куди учитеља и кнеза попиног госта ма да га никад ни видио није, а учитељ куди тутору и ешкуту арендаторовог, а тај час га је први путо видио, нити је кад чуо што за њега. Нити арендатор нити учитељ познаје онога кога хвали ни кога куди.

Тутор мисли да ће се замерити попи што је дошао са арендаторовим натарошем па се извињава: хо та ја и незнам да ви имате госта и напија попином натарошу у здравље.

Ешкут би рад, да је пред кнезом бар на оној страни де је и кнез те вели, кад он с попиним натарошем није, ваљда му је и боље у возу па и он напија попином натарошу.

Арендатор то види па му је неправо. устаје и зове госта кући. Овај види да ту није место за њега и полази.

Попа га озбиљно задржава, али сад арендатор неће никако да остане.

— Ја видим попо, ми неможемо више заједно, но видићемо вредили што и арендатор Лаза. И тутор и ешкут се крећу. Попа им не вели ништа, и они изађоше за арендатором.

— Могли сте остати, рече им арендатор – ја видим да сте ви туђи репови. Имам ја и поштенијих својих људи.

— Та ми морамо мало приформе ради, попа је за бога и кнеза, ми с тобом држимо.

Кад су дошли у собу, рече арендатор нека се крену десет попова, кад ја кренем једну десетакињу.

— Тако је, прихвати тутор и ешкут.

Куд ти, туд и ми.

— Но, но, видиђу и пијанка, на коју дође и чизмар Васа и каплар Штева продужи се даље.

— Само да дође једаред тај дан избора! Беху последње речи гостију арендаторових кад су пред зору, посрћући од арендатора кући полазили.

Је ли ли био куме на заповести за пита арендатор Лаза стојећи на бирцуски врати, која је тај час отворио, јер за време службе мораху затворена бити, неког свог кума, који је из цркве ишао?

— Јесам.

— На шта је ново.

— Ново је то, да ћемо кроз месец дана бирати натароша. Кнез је читао распис солгабировљев, који то наређује.

По § 88. општинског закона, кад се упразни место општинског бележника мора солгабиров расписати стечај по читавој жупанији којој општина припада: а ако држи да је нужно по читавој држави.

Општини, која бира и плаћа натароша, везане су у томе руке. Солгабиров може по томе да нађе сминалицу, да утутне, кога он хоће. Отеже с расписом толико, докле оном кога он неће, ма га општина како радо хтела недодија чекати те не оде на друго место, или намести привремено, кано оно конзисторија администратора на пароховију, те кад се једаред увуче не можеш га отерати.

Истина да § 85. општинског закона каже: да пословарство општинско има право кнеза натароша, касира и доктора за време наместити, или што но латински веле суплитутирати, али тај исти §. каже да кад то бива у седници општинској увек пред седава солгабиров, а то ће толико рећи, да он и намешта; јер он вели, тај није за то, тај није, па онда остане онај за кога он каже, да јесте.

Но овај мах солгабиров није никога привремено наместио, јер је кнез био писмен и знао је боље потарешевати него и један у месту, а ни један, који је положио бележнички испит, те може сталан бити, нехтеде до избора тога се места примити.

— Нема ништа даље запита арендатор?

— Та има него сладиње ми се резанци, ено новина већ извирује, него ако хоћеш даље да знаш ено ти писмено на ћошку приленљено на читај, кнез је то на заповести читао и рекао да ће се на сви ћошкови приленити, на кући ти, а ти мене питаш.

Кум оде, а арендатор изађе сав подеран и маслен, да га запалиш ни петролеј неби лепше горео. Кошуља на њему беше као на дротару, на огрлици не имађаше дугмета; раздрљила те се видеше широке коснате прси на којима су се могли вранци лећи, а он их не би узнемиривао. Рукави му беху више лаката засукани на колена расцепане чакшире висише му о кукови, а папуче које он за спомен од свога покојног деде доби, беху већ три пут измењуте, као онај нож што му наследник најпре измену корице, па онда телуше и опет је држао да чува аманет покојног оца. Беше то човек новелик и здраво крупан, шаке му беху као какве лопатице а прсти навек отечени и крастави са непрања. Кад се умије и обуче, што не бива ни сваког божића, био вам је то красан човек. Кад га таког видиш онда си морао рећи, да је то господар, који своју лађу има.

До душе није имао лађу своју али је имао леп иметак, дућан, крчму и до стотину ланаца земље, али која ваљда. Кућа беше спољa лепа и углађена, што су мајстори учинили, али унутри не вашар, него свињац. Кревети на којима он и синови му леже ни кад се не наместиђу, док сламљаче не подеру, јер: чаршаве и не меће на кревет, то се мора прати. Соба се нечисти у кујни гар до колена.

Држао је и лепо пиће, али из његових чаша није могао поштен човек пити.

Како се носио, тако се и рано, сланина и комад леба, то му је доручак и ручак и вечера. Никад не седи кад једе, него узме комад у руке, па иде по авлији и цуња и намешта или грди слуге и ратаре. Кад се зажели кувања сам кува и меси тесто. Судове никад не пере, но их остави на сред кујне. Једном је познао једног пријатеља свога на кајгану. Кад шта кува, кува тако рећи на центу, за себе и за слуге. Малих судова и нема. Пријатеља одзове у собу а он уђе у кујну, да пече кајгану. Пријатељ хтеде видети, како арендатор спрема јело и изађе тијо за њим. Арендатор наложи ватру, и онда почне тражити у кујни кастролу, но кастрола не беше у кујни него у ходнику. Кад за њим има пријатељ шта и видити, кастрола толика, да може ако воде у њу стати, а у њој савио се на спава гаја, пси као и она, те се на пси мах и не опази, но кад га арендатор гурну, он скочи и оде даље. Гаја је судопера арендаторова. Он је олизао кастролу и сподобио се по том у њу. Арендатор успе у кастролу масти, натуче двајест, тријест јаја, али док се кајгана пекла пријатељ је утекао и никад више ни у кућу а не на ручак није приши долазно.

(Наставиће се.)

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК Паита Поповић.

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875

БРОЈ. 29. У НОВОМЕ САДУ 20. ЛУЛА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.
Претплата, огласи и дописи шаљу се уреднишву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 4 фор
на по године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

У ПОМОЋ МУЧЕНИЦИМА.

Ево више од четири стотине година и нема дана када непотече крв браће наше што су од векова окована у турске ланце, нема ноћи када се несмирне толиким несрећницама. Што имаш, што крвавим знојем зарадиш, то је твоје докле се силеџији Турчину не прохте да ти га узме; ни земља, ни коњ, ни во ни одело на теби, ни жена ни дете, ни коса на глави није твоја, јер ти ниси свој, ти си роб турски, коме је за душу, поробити те, убити те, осрамотити те. Тога зулума, те страхоте, што трпе браћа наша од зверади турских, није кадро перо описати, из земље је нејачи крвца проврела, душа је дошла у подгрлац или главу заменути или скотски утучен бити друга каласка не беше и раја постаде човек, лати се оружја те и данас Херцеговина је гробље али више за турске но за српске главе.

Но докле се робови јатагана не латише дотле је силна нејач пропиштала љуто, тражећи камена станца, де ће своју наслонити главу. Од зимус још је пребегава кукавна раја, слаби старци и нејака деца у Црну-гору и у Далмацију. Голи, боси, без залогаја леба потуцају се они не од немила до недрага него од кубуре до невоље: Шта ће себи Црна гора, а шта ће Херцеговцима? Малена Далмација мало и дати може. „Али су велике потребе, као што су и велике муке и невоље несретних наших мученика у крвавим заптима турским.“

Има ли још де год Србина жива?! Је су ли Бачвани Сремци и Банаћани још и данас Срби, или ако немају срца Срби — браћа, бити јесу ли бар људи?!

Зло је и код нас, грдна дацији и неродица, али наше ало спрам онога још зла ни видело није.

Сада сте на страну. Та ми већ немоземо оном једном нејаком херцеговчету матер и оца, које Турци на колац ударише, са коца с кинути, ми немоземо, одојче матери на прси метути, да га нарани, кад су јој прси просекли и руке детиње кроз њих провукли — ми не можемо срамоту девојке, — ох слеђава се срце и рука ужасе рећати — ми то не можемо али можемо учинити, да слаби, изнемогли бегунци, који уточишта у славној Црној-Гори и нашој царевини нађоше, да жене деца и старци на очи глед од глади не мру.

Та то је бар слободно чинити хришћанску милостињу. Када пролом облака унесреби толике у Будиму чак се у Паризу нађоше, да купе милостињу за пострадале, Французи дају за Мађара, а зар ми Срби, да недамо Србину, кога је страшнија олуја срушила него она у Будиму, јер иде за њим и неда му мира ни на хому ни у доли ни у гори, овога је грознија туча потукла; туча, која не завађа мештинице, де најбе, него иде назорце за тобом. Зло је зло време, зла је звер, а најгори је човек и од човека најгори Турчин. Од тога Турчина утекла је сиротиња раја и може се мислити како је утекла, намучена нагрђена, јадна, гладна.

И има ли човека, а некамо ли Србина, да јој залогајем леба не придржи у костима душу.

Гад, срамота, злочин одрод је сваки изговор Србина брата, патријарха а ратара.

Нетреба много, само за оно време докле ти брат крв из себе лије, не ли у себе никаква пића и помогао си му. Ко има обичај три чаше пива на дан пре подне а једну кафу после подне пити, нека се тога окане и за месец дана ето десет форината од њега.

У једној вароши има таких 50 Срба, у десет српских варошн 500 то је за месец дана пет хиљада форината. За невољу издвојено је тиме хиљаду душа. Камо оно вино, што га ратар наш у тартан, није, камо она мода, што се за месец дана подере.

Далматинци католичке вере купе међу својим на све стране. Дваред толико има Срба православних у Херцеговини, дваред толико треба православни да дају.

Лист овај ево отвара врата и даје за овај мах десет форината у помоћ страдалницама херцеговачким. Похитаћу ли Срби склонибе се одбор од поузданих људи, који ће примати прилоге, а лист ће на јавност износити имена честитих Срба и Српкиња.

Браћо Срби и сестре Српкиње! Знате ли ону страшну косовску клетву, том клетвом приклињемо вас, помозите!

ХЕРЦЕГОВИНА.

Како се у ово последње доба сваки дан чује свуда реч о Херцеговини то ће мо да и ми опишемо по „Земљаку“ ту земљу, да се боље зна о чему се говори.

Херцеговина је земља, која се уз далматинску границу протеже од прилике од Имочке до Црне Горе у дужину. Ширина јој је две трећине од дужине и то од далматинске границе до нешто преко планине Кома, из које извире на јужној страни Неретва а на северној Дрина. Херцеговина састоји се из 16 котара (срезова). Осим два три ли котара старе Херцеговине, остали тринајст котара стоје под влашћу мостарског кајмакама, који зависи од босанског валије у Сарајеву.

Река Дрина тече на северној страни кроз два котара херцеговачка: Билећ и Фоча. Ови срезови нису у додиру с Далмацином; трговина их води крајевима на Сави и Дунаву.

Неретва тече на јужној страни планине Кома и то изнајпре с југоистока на северозапад изнад Гацког до у Коњички котар, па се онда окреће управо на југ преко Мостарскога, Почитељског, и Љубишког котара док неутече код Метковића у Далмацију. Главна су места у Херцеговини ово; с десне стране Неретве на југу Љубишки, с леве стране Почитељ. Љубиње и Требиње. Ових су котари уз Далматинску границу, иза ових даље од границе долази Мостар и Столац, па онда даље планини Кому, дакле ближе Босни: Коњица, Невесиње, Гацко и Никшић код црногорске границе, а најпосле преко Кома: Фоча и Билећ.

Брда, што се од Кома планине пружају преко Херцеговине упоредо леже са брдама Далматинским с једне и с друге стране Неретве. У Нер-тву сливају се воде из поља и то на Мостарског блата и Требишата с десне а Буне и Бригаве с леве стране. На брдама горе сама су пространа поља (равнице). Воде од горе немају отока него теку кроз земљу доле, кроз јаме и поворе.

Села су понајвише поређана око поља а главна места су крај поља. Земља је у Херцеговини одприлике као и у Далмацији, крш љути, осим долина и поља уздуж река и око језера, а и реке, теку као и у Далмацији понајвише стиснуте између високих гора. Поља су и долине плодне као и у Далмацији. Поднебље наклик далматинском: жестоке буре наизменце са југовином. Лети суша и припека. У јесен и у пролеће изјутра покрију магле поља и долине.

По вери дели се народ херцеговачки овако: 102.000 римћана или крћана (по крсту или по Христу, први су православни а други су шокци). Од тих 102 хиљаде два дела су православни а један католици. Даље има 26.000 Турака 1300 цигана и 65 чивута. У Мостару седи владика католички Први има 20 парохија под собом а 5 парохија стоји под Дубровачким (такле аустријским) владиком. Њуз то има један намастир католички. Црквана има 5 а свештеника 56. Православна епархи а има 75 парохија 6 намастира и 15 црквана са 100 свештеника.

По народности је све осим цигана и чивута Србин. Ако се херцеговачки Турци од крћана и римћана и разликују понешто језиком, то је само по изговору, који је другчији нешто што је Турчин размажен господин па отеже и квари лепе речи, а нешто због оно неколико турских и арапских речи, које сваки час уплећу у свој поштен српски говор, јер редак је, који турски или арапски говори, ван они који су то по школама учили, као оно пре револуције латински. Правих Турака нема у Херцеговини осим чиновника и војника, него све од старине Срби, па се потурчили да задрже или задобију благо и господство. То је она класа, која и код нас и вером би превртила кад би се то од ње искало.

Турци живе понајвише у градовима и варошима. Они су свуда скоро земље господари. Који су своју земљу испродавали ти су постали или занатлије или трговци, као што код нас од занатлија постају механџије, врло их мало има, који земљу ору, исто као и чивути. Католици су већином земљеделци. Занатлија и трговаца има их врло мало. Трговина је тако рећи сва у православним рукама а нарочито велика трговина, него и православни уопште ору земљу.

Оно неколико чивута, што је у Мостару, то су придошлице још од шпањолског прогонства. Међу собом говоре и сад шпањолски. Живу од камата и трговине као и свуда.

Цигани су, де су да су, скиталице, просјаци и лупежи. По вери их броје да су мухамедовци али нејду с Турцима на молитву него се моле на своју руку. Осим циганеки говоре сви српски.

(Наставиће се.)

НОВЕ МЕРЕ.

У прошломе броју пустили смо да се говори о рачуну са новим мерама. То је било мало пре времена, јер је главно прескочено али, да пострекнемо младе људе на рад и у овој струци ми смо онај чланак и пре реда уврстили.

Само се говори о метру, о литри и килограму, као да већ сви знамо шта је то. Ми морамо у обуци нове мере ићи редом као с малом децом од аз, буки. Рекли смо у броју 27. зашто се уводе нове мере. Сада ћемо да речемо од куд поникоше те нове мере.

Одавна се мислило, како би се изумела једна мера, која може вечита бити. То јест. каква је сад, да је така и после толико хиљада година, да се ома зна рачун, кад се о чему старом говори. Ако узмемо фунту

за меру, та се да изгубити, или временом, ма да је одлена или од туча опет се изліже, па ніје права мера, или узмемо рић, па напишемо на њему то је рић после хиљаду година може ма да је он од челика, једно парче одпасти, или когод га одсећи и опет би онда рекли то је рић, јер на њему није да је то, али би се преварили. Него шта би узели шта се немења? Дуго су људи о томе мислили. Ако ће дрво, иструне ако ће камен окруни се, гвоздје захрђа и. т. д.

Него шта се немења. Не мења се земља у целини својој онако сву кад је узмемо. То се држи? Онде де је земља дебља, јер земља није баш округла као права кугла него мало пупчаста, кад би ударили један обруч око ње, али здраво танак, да се једва замислити може тај би обруч звали учењаци екватором.

Кад је сунце на подне, па станемо и замислимо један обруч од једног краја земље до другог, тај се обруч зове меридијан, тих обручева може се замислити без броја. Меридијани леже преко на екватору.

Узимимо да седимо у једном буресу. Кад би то буре пресекли на врању преко то би та секотина била екватор, а кад би дуге исекли уздуж у страшно танке штапове то би били меридијани.

Француји, који сваку моду изумевају, дођоше на то да тај обруч или рећи тај штап, тај меридијан никад се не мења те рекоше: ми знамо колико је тај штап дугачак. Цео велик нам је, него ћемо узети четврти део од њега, и направићемо једну меру која ће десет милиона пута моћи стати на тај четврт меридијана, па кад се изгуби навек можемо таку исту направити и што рекоше и учинише још године 1792. а године 1799 већ се по тој мери мерило, а од године 1840 несме се по другој ни мерити. Ту меру назваше просто метр, што на француски значи мера и то је права мера јер то је мера на коју се мере све друге мере. Мера је та направљена од платине.

А како се на топлоти ствар мења или гуске или растеже то је направљена при нули на термометру (кад мера, којом се топлота мери стоји на нули).

Метр је мера, којом се дужине мере, уместо фата и рића.

(Продужиће се)

О ЦВЕТУ И ПЛОДУ.

V. Најчудноватије оплођење једноцветa.

Од свих начина оплођења најчудноватији је онај, на који се обавља оплођење једне отровне биљке „вучје јабуке,“ што је можемо видети обично поред ограда. Биљка је та слабо приметна, али опет није могла измаћи оку природоиспитачевоме, који мисли и истражује законе и чудеса природна.

Цвет је ове биљке сасвим особит. Чашица изгледа као још неразвијена лала, само што се не састоји из шест листића као лала, већ је једноставна, и изгледа као каки затворен суд; имајући на своме врху мало савијеном узанак улаз. Изнутра у томе затвореноме простору, налази се плодница с прашницима, али у другоме облику, а не као у трешњева цвета, јер ту прашници не седе на кончићима, који би могли досегнути до жига, већ су прирасли на дну јако развијеног тучка, т. ј. женскога цвета. Оплођење дакле овога цвета немогуће је, јер је цвет готово сасвим затворен, те ветар не може у њему дејствовати. Поред тога, ветар подузима таке посредничке услуге само онда, кад су мушки и женски цветови на разним стаблима, или још и у разним пределима, за који је се случаj природа постарала, те је мужака опремила с пуно оплођујућега праха, да тако милијуни прашних зрнаца могу слободно пропасти, само ако једно једино зрнце, од толико милијуна досне на женски цвет.

У биљци, о којој је реч, ветар не може да ради свој посреднички посао; али инсекат један предузима ову улогу, у најчудноватијим и најнесрећнијим околностима, да би само помогао природи, којој се ту по свој прилици, не би могло друкчије помоћи. Штета је само, што тај инсекат прима врло жалосну награду, за своју љубавну услуга; јер је плаћа својим животом.

У чашици овога затвореног цвета, има озго један мали отвор, и кроз-а-њ се увлачи сваке године, извесна бубица; намамљена слатким соком, што га цвет у себи носи. И ако је цвет изнутра обрастао дугим длачицама, опет се уњ улази лако, јер ове длачице иду озго доле пут чашице, као од мишоловака, што жице на уласку иду на ниже. Па тако исто баш као што миш улази лако у мишоловку, — јер својим телом размиче жице, а не може да изађе, — почем жице за њим излазак затварају, тако се исто збива и с длачицама у овоме цвету. Оне су тако намештене, да се размичу, кад бубица у цвет улази, тако, да она лако може достићи до оплођујућих делова цветних. Ту се једна животињица почасти последњи пут, но чим поће напоље, она нађе на излазак затворен длачицама; заман покушава да се избави у слободу, она је заробљена; и тада упашена почиње унутра да тумара, па у томе смртноме страху и муци, учини таки потрес у цвету, да прашници попрскају, и прах се разлети, те тако и доспева на жиг женскога дела у цвету, да га оплоди.

Заиста, врло би ми драго било, кад би могао мојим добросрдним читаоцима казати, да су се длачице, што излазак спречавају, по оплођењу на више обрнуле. те да сироту бубицу, што је учинила таку знатну услугу, из ропства пусте; али на жалост морам казати, да природа није увек тако благодарна, као што би ми желели; на то је исто искусила и наша сирота бубица, јер се она не избавља ропства, већ и гроб налази, у тој затвореној тамници. И заиста, увек је мртву и находе у грозноме затвору, у који је ступила с онако великом радошћу.

Бубица сканана, да би биљка даље живети и плодити се могла!!!

ТРГОВИНА, ПРИВРЕДА И ПРОМЕТ.

У БУДИМ-ПЕШТИ 13. јула 1875. (Недељни извештај Ст Георгијевића). Извештаји о жетви пшурца у земљи једнако су хрђави. Није дакле чудо што у слози са извештајима из страних земаља чине те цене непрестано скачу нагоре, да су дотле дотерале као оне глађних година. То је већем јасно да из Угарске извоза неможе бити.

Пшеница за потрошак за септембар и октобар слабо је препалила ове недеље. Цена 5.90—95. Но од јуче, како се јако из страних земаља траже и како цена роби скаче скочила је при крају недеље на ф 11—15 н.

Раж за потрошак за септембар и октобар иде неозбиље за пшеницом. Који је има затеже с продајом, те што се продаје плаћа се по најнижу цену 78—80 фун. за авг. септ. 3 ф. 7 он. до 4 фор.

Кукуруз банатски, који је досада био сасвим напуштен сада се јаче продаје и цена му скаче. Куповање је радо за јули и август но 3 ф. 25—30 н. за септ. окт. 3 ф. 45—50. и за мај јуни 1876 уаммају га шпекуланти и има да је добар изглед за бербу ипак се добро продаје, али за опет држим да је данашња бележка за тај кукуруз са 3 ф 60 Ц. Н. мало претерана. Репица је нала због тога што се много нуди за продају са 12 ф. чак на 11½, за 150 фун. бечких а банатска са 11 на 10½ фор.

Зоб шпекуланти пазе, промет је слаб а цене се једва крећу. За септ. окт. од фура плаћа се 2 ф. 25 н. за 150 беч. фун.

Пшеница, промет седмични 120.000 п. ц. потиска стара роба 89 фун. ф. 6.70—80, 88 фун. фр. 6.60—70, 87 фун. фор. 6.50—60, нова роба 84 фун. ф. 5.90 до 6 ф, Банатска 86 фун. ф. 6.20—30, 85 фун. ф. 6—6.10, 84 фун. ф. 5.75—90. п. ц. на 3 месеца.

Раж ф. 3.60—70 за 80 фун. беч.

Јечам ф. 2.50—65 за 72 беч. фун.

Кукуруз ф. 3.20—30 за п. ц. Радња чиста.

Зоб ф. 2.10—22 за 50 беч. фун.

Репица ф. 10.50, жута 11.25 за 150 беч. фун.

Маст свињска варошка ф. 41—41 и по, за 6 цен.

Сланина мађарска у праху сушена ф. 40.50—41, у праху сушена ф. 42—43, американска с леђа ф. 37 и по до ф. 38, без цен.

Шљиве босанске у буретуф. 8—9, српске нема. Цена се пиће ф. 8—9, за б. н. Ноне босанске у буретуф октоб. нов. ф. 12—12.25, за октоб. сам ф. 12.50 до 12.75, за новемб. сам ф. 11.50—11.75, ноне српске у буретуф за окт. нов. ф. 11 до 11.25, у праху 25—50 н. јестинније.

ГОВОР НА ГРОБУ.

покојном Јерeју Стефану Болгарићу, пароху доловачком и протопрезвитерском намесшнику, говорено на дан његовог укопа. 5. јула 1875. од млађег му субрата Саве Коларског пароха доловачког.

И ти нас остави — добре, честна, мудра старино наша! После шездесет и шест годишњег многотруднот и искусна пупег живота твог, који се у последње време у тешке муке*) претворио био, испуни се и на тебе, као што ће се данас сутра и на свима нама испунити, оно свето и необорно слово, које нам каже, да од смрти нема избављења, но да се једном умрети мора.

Код природне љубави и наклоности к животу, која је сваком од нас, која је сваком Божијем створењу урођена, ти си скоро од године дана овамо сасвим разводњан према животу постао, пак си много и много пута са праведним и многострадалним Јовом говорио: Мени су тешке муке одређене; кад ја постељу устанем, једва чекам да наступи вече, а кад у вече легнем, ја говорим: кад ће спанути и кад ће проћи ноћ, коју у самом превртању проводим чак до сванућа и белога дана. — Више сте пута и то чули говорити: да је боља и смрт, него горак живот; да је боље и умрети, него дуго и тешке боловати. — Ах! какве ли су то неописане муке дити морале које су тако очајана пуне мисли теби изнудиле и које су те побудиле, да ти оно изјавиш, од чега се обично природа човечија одриче; да пожелиш смрт; да пожелиш вечити растанак од своје миле дечице и унучади, која су те тако нежно љубила и око тебе савијала се; од своје браће и пријатеља, који су тако радо у својој средини виђали и искрено те поштовали; да пожелиш промену живота са смрти, промену овог белог света са мрачним и хладном гробом! — — —

Сви ми знамо, љубезна браћо! каква је тешка борба са дуготрајном болешћу. Онај, који је кадгод у своме животу и на краће време, али тешко боловао, или ком је у део пало, да онакве боле око себе служи и негује, који због својих тешких мука дан ноћ Бога моле, да се на њих смилује, на да их или њихови муке опрости, или да их узме са овога света: тај ће лако појмити, како је то могло бити, да наш блаженопочивши покојник према животу, овом најмилијем божијем дару тако равнодушан постане, па да баш жалити, да се живота као каква тешка окова опрости и да се из числа живих у число мртвих пресели. Но остављајући вечном Божијем промислу, који са судбама нашим управља и располаже, да он по својој неспитљивој премудрости сваком од нас своје дарове и дане живота дели, допустите, љубезна браћо! да се ми, овако собрани, на што другу у овом часу обазремо и да укратко видимо: Кога смо ми, или боље рећи кога је наша православна општина у блаженопочившем покојнику, коме ми данас последњу братску и хришћанску почаст указујемо, изгубила?

Сад ће истом да се наврши 35 година и шест месеци, од како је он из свога места рођења, из Доњег Ковила, у негдашњем Шајкашком батаљону, где је 1. октобра 1809 г. рођен и где је тако исто, али кратко време Пароком био, на овдашњу Парохију дошао. — Крај цело то време дјелује он у свеме дјејателности кругу са овом ревношћу и са оноликом покрпношћу своје моралне снаге, с којом само верни дјелатељ винограда Господња сходно своме светом позиву дјелати обистствује. не страшећи се ни дневне пријеке, ни душевног напрезања, а још мање тјелесног умора или тјелесне угрубљености, која је у овом големом месту са свештеничким пазљем тако тешко скопчана.

Као прави и добри пастир свога словесног стада, извршивао је он своје пастирске дужности, док му је год здравствене стање допуштало, у свако време, на сваком месту и у сваког даној прилици са оданлом љубави и са онаквим одушевљењем да му се доиста никакви приговор у том погледу учинити не може и да је у свако доба са мирном и чистом савести пред праведног судију изаћи и казати моге:

„Се дух и дети јеже ми дал есть Бог“, сохранихъ ихъ и ни единъ отъ нихъ не погибе.

Бојати се Бога, љубити ближње своје, никоме ништа обиде не чинити, никог не ујадити, увреде радо праштати, своје дужности поштено извршивати, са свима људма у миру живити —

*) Покојник је страдао од камена у бешици, од ког је, напочетку последње године живота свог, неописане муке подносио, док их није напослетку (3. јула о. г.) подлегао. —

то су главна начела, којих се он за целог живота свог придржавао и која је понајвише и својој духовној пастви препоручивао, доказивајући, да се само под тим условима чиста савест сачувати, да се само под тим условима спокојно и поживити и умрети може.

У друштвеном животу волео је и сам увреде и опрашдовања поштети, нежели друге вређати; и ако је кадгод кога од својих млађих Парохијана може бити ревма и покарао, то је чинио у намери, не да га вређа, но да га исправи.

Од природе бистрим разумом и редком силом расуђења обдарен, многе је и многе између нас, који су му се искрено поверили, ово мудрим и зрелим саветом својим, ово пак отачаским настављењем и поучавањем из разних беда и невоља избавило.

У своме замаљајарном кругу заступао је до смрти своје не само код своје деце, него и код својих унучади место правог родитеља и благодетеља и у том погледу може слободно за узлед служити свима онима, који су рано знати, како своју децу одгајити и какве се за њихову будућност заузимати и старати зала. С те стране заслужује наш блаженоупокојни покојник, да му се неувели венци сплету и ја сам уверен, да ће му његово потомство и онда још, кад се његово распадљиво тело, које у овом тренутку пред нама леши, у прах и пепео претворило буде, са радошћу и благодарним сузама његов гроб благосиљати.

Према својој забрани, која су с њиме заједно у виногради Господњем дјелала ускликнуће је увек ово свештено, ону мирољубивост и ону искрену братску услужљивост, која је нешто више, него и сама љубав и која ће његовој блаженој успомени сварда на високопоштоване служити. Ја му с те стране не сто пута велим: Бог да га прости и Бог би дао, да се и остала браћа на њега угледају.

Као син оног народа, који је увек своме цару и пресветлој царској династији веран био, хтео је он и желио је од свег срдца, да и његови предрати Парохијани и њихова остала браћа у погледу подданичке верности ни више ни мање, него оно буду, што су и њихови отцеви и прадеди били, да им је у том и словом и дјелом предњачио и с тим себи ту лепу заслугу стеко, да га је Његово величество, наш премилостиви краљ са златним крстом одликовао. —

Све су то, љубезна браћо! тако висцарне и тако сјајне врлине и добродјетеља, које блаженоупокојнику нашем ни сами његови противници одрећи не могу и које заслужују, да их ми са златна слова у хронике наше општине забележимо и да се њега увек са радошћим и благодарним чувством опоменемо. —

У овом дакле особитом часу, у ком се ми са тако љубезним духовним пастиром, отцем и учитељем на веки растајемо, ми не можемо своме чувству ни лепшег ни достојнијег изражаја наше према њему љубави и поштовања дати, него ако се опако будемо с њиме опростили:

„Добри, честити, многопоштовани отче и пастиру наш духовни! Ти, који си кроз толико година с нама и добро и зло делио; који си нас љубио и пазио, као што љуби и пази добри отац децу своју; који си нас светом Еванђелијом просветавао; који си нас умно познавати вољу отца небеског и који си сву своју срећу и своје задовољство у нашој срећи и у нашем задовољству налазио: Ми ти при последњем растанку нашем од свег срдца желимо, да ти за твоје неусипне труде и подвиге које си ово нашег и наше деце душевног спасења кроз толико година полагао, ону богату награду са оне стране гроба приме, која је спима добрим Пастирма и верним дјелатељима виограда Господња опредељена. Ми ти из дубине срдца нашег желимо, да се ти у оне небесне обители водвориш гди ће твоја душа — удаљена од свију брига, од свију мука и болова земаљски — уживати овај вечити покој и оне безбанчене блаженство, које је приготовано за све оне, који су на овоме свету поштено, верно и савесно своје дужности извршивали. При овом вечитом растанку, који са тугом пресушљена срдца наша, ми ти последње „С' Богом" велимо и вичемо за тобом: „вечна ти памет, Бог да ти душу прости!" —

(Пошто на жалост нема црквеног листа у нас, то на жељу честитих Долочана и ради свештенства, које понајвише овај лист дуже, штампамо овај говор изјакључујући уједно да нам простор листа недопушта, да чешће сличне ствари у лист примамо. У.)

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА."

Београд 12. јула. Како вам лист прати догађаје и на црквеном пољу то држим да неће бити сувишно да вам јавим, да је ово дана одпутовао у Бон у Немачку на састанак један архимандрит наш, који ће тамо заступати нашу митрополију, а из Цариграда отишла су њих троица. Наш изасланик сврнуо је у Карловце, да види како тамо о састанку мисле, којим се иде на то да се уједини католичка црква са православном. Од Немаца на томе послу ради најзаше професор Делингер из Монакова у Баварској; он је и лично заступнике патријаршије цариградске и митрополије наше писмом из кога се види колико су бливу православљу стари католици, тако се зову они, који непризнају папу за Бога за непогрешљивог, јер то је само Бог. Писмо то гласи:

„Прошле године држане су биле конференције у Бону међу члановима православне цркве Руске и Грчке и Англиканске цркве, у тој цељи, да се спреми и уравни пут, који би могао довести до јединства у главним догматима наше религије. Јединства, које би могло установити са обе стране пријатељске братства и црквене заједнице. Богослови, који су заступили Германију на тим конференцијама, при[illegible] овом делу католичке цркве, која не признаје Ватикански сабор и нове догмате непогрешљивости и неограниченог поглаварства папског, што је сабор обнародовао и што је доказ, да православна црква цариградског патријархата јесте права црква, која је одржала апостолско наследство и која данас представља један део велике православне апостолске дружине. Што се тиче догматичких разлика, које би могле још поћи између ових немачких богослова и богослова грчке цркве с истока, то мислимо да неће тешко бити наћи објашњења, која би ове црквене гране задовољила и која би довела до успостављања опет црквеног јединства, које је пређе на више од двадесет вјекова постојало. Јасно ми намјерваше наше конференције опет сдпочети у Бону около половине идућег Августа, еретни би били, кад би могли видити на тим конференцијама представнике и цариградског патријархата. А да не би путни трошкови од какове препреке били, неколико значних Енглеза понудило се, да трошкове подмире. Универзитетска комисија управља, дакле, овај значајни посао својој у Исусу Христу браћи г.г. професорима богословије у Цариграду, и Београду изјављујући готовност да саопшти сва она известија, која би они желили имати.

У Минхену 18 Марта 1875.

ПОДЛИСТАК.

НОВИ УСКОК.*)

„У Мостару младо туре
Само руйно вино пије,
Само једи, само пјева,
У тамбуру свиру бије:
„Бекрија сам вино пијем,
Бињалија, кона јашем,
Ишшанција, пушком бијем,
Међанција сабљу пашем.
Служим цара пет година,
Ни паре ми дао није;
Пропаде ми очевина
Појеђоше Османлије.
Сад богови већ нестоје
Ко што њега они бише,
Поцјепа се рухо моје
Непиди с срма више.
Ђе су његда куле биле,
Мојих славних прадједова,
Гуштери се оње легу
На отвишту расте зова.
Одаховић ја сам прави,
И наше ме богом зову;
На немогу плуг узети
Да с њим орем земљу ову.
Од Мостара до Стамбола,
Кажу има три ста сата:
А одатле још толико
До царевих златних врата
Хоћу појат' коња мога
И у Стамбол хоћу поћи.
Ударићу на Косово,
Крез Једрене ја ћу проћи.
Па да кажем томе цару.
У Стамболу на тепаник:
Или царуј ко што треба,
Или царуј, ил' се мани".
Тако пјева туре младо,
На тамбуру ситну хити,
А окрете руйно вино
Ко Краљевић Марко пити.
Пије вино, ал у вину,
Пожјешане пије јаде,
Обузе га њека туга,
На лице му тама паде.
Како му је у мислима,
Те не може нико знати:
Пије, али сваку чашу,
С уздисајем тешким прати.
Кад се вина напојио,
Он тамбуру опет узе;
Уз тамбуру пјева пјесму,
А уз пјесму рони сузе:
„Зна се да је његда било,
Српско царство поносито,
Било силно, било јако,
Као море ваљевито.
Спомињу се још пареши,
У Призрену што сјеђеше,
Спомињу се још појводе
Ко змајеви што леђеше:
Али њека судба дође,
Те уништи ту државу;
Сруши цркве и градове,
И потамни српску славу.
Зна се да су моји предци
Били Срби православни,
И тукли се на Косову,
Исто као Лазар славни.
Кућа моја његда бјеше
Српском роду права дика:
Родило се у њој кажу
Седам добрих свештеника.
Још пазиам њино рухо
У скрињама сакривено,
С крстовима и слозима
Сувим златом извезено.
Још имам јевањеђеле
Што нам свети Сава дао;
Отац ми је тако прич'о,
При смрти га целивао.
Велики је српски народ,
Има Срба на све стране.
Свуд су они нападнути,
Ал с' јуначки свуда бране.
Још уморни они нису,
Још пјевају, вино пију:
Ђе је који — сваки за се —
Још косовски бојак бију.
Још живи српски пароз.
Још није се проналo:
Косово је позор тешки,
Ал све није прогутало.
Оста једна искра мала,
На све стране што се блиста,
Брани име и слободу
Брани праву вјеру Христа.
Сад осјећам срце моје,
Као живо оно бије;
Та српска је крв у њему.
Ту ми капље турске није.
Нећу ићи ја у Стамбол.
Нетреба ми Султан више:
Има за ме бољег цара,
Има један Стамбол ближе.
Нећу више Турчин бити,
Нећу кумит' турску чету;
Хоћу поћи на Цетиње,
Да с' поклоним светом Петру
Да цјеливам све иконе
На около на олтару.
Да пољубим десну руку
Црногорском господару.
Па да кажем онда њему,
Нека њега Босна чује:
Царуј кнеже, царуј тако,
Султан више нецарује"!
Тако пјева Туре младо,
На па него горе скочи:
Прекрсти се крстом три пут,
И убриса своје очи.
Весело му лице сину,
Ажели му мисли воде.
Јевањеђеле старо узе,
На Цетиње равно оде.

*) Како сада у херцеговачком устанку дође уз хрчћење и потурице то доносимо ову дивну песну т. Љ. Неималовића.

ШТА МОЖЕ НАМИ ЈЕДАН ШВАБА УЧИНИТИ.

(Приповетка са села, а важи и за варош.)

(Наставак.)

Кнежева сувача међе у велико. Натарошеве слушкиње брат сувајџија је у њој. Кад је промлела пра-вио је кнез весеље, на ком је бербер трпут око сувче трајиш обиграо са кнежевом Верком, која од како јој је отац кнез погосподила се, те ана и цепл, и полку играти. Сувача је потерала, као вода у пређење. то се грће, скоро мерон на дан.

У Ст. беше и завидљива света а новаца и у други људи, који нису кнез. Кнеза не можеш подићи. Што он има, то нико више у селу нема. Комшија његов коме кнез нехтеде кћер за сина дати, те и због тога кнеза беше на кнеза, рече: неће бити само твоја, на-који добро општину а подмаза натароша и ево ти на другом крају села још једна сувача. Половина села одби се од кнежеве сувче.

И у ту сувачу дође Швабa сувајџија. Овај је имао жену и децу велику за женидбу и удадбу; у један ма дође их шесторо. Синови се најмише за слуге, један ка газде чија је сувача а други код натарошева брата.

Пронађе се, д ли добро било, да у селу Ст. буде и олајница. Нађе се ње и њу дићи, и у њу дође опет Швабa са великом дец

Дође и друго весеље швапско у српском селу Ст

Берберов брат узеде натарошеву слушкињу и он ће да иде у прво село до Ст. да тамо сам своју берберницу отвори. Натарошевица сада већ не мари, нек одлази, добила је сувајџија кћер на место, а и берберу не смета што му брат одлази, он је узео олајничаровог сина за шегрта, научиће га брзо, на ће му бити одмена а без и какве наплате.

Већ је у Ст. о имендану берберовом свирала банда шваиска из оближњег села мађарског, и берберов брат који је у госте дошао пратио се кроз село, скачући пред бандом и држећи у руци сајтлик с вином, који је кроз три сокака десет пута нагињао али неиспијао. Српска дечурлија трчаху за њим као за медведом, а старији виkаху: у њој, а Шваби ни девета, он игра шваиски у српском селу поред шваиске банде.

У селу Ст. не беше касапинце. И ко би поред српска четир поста и месо секао, кад Србин ни у мрс осим свињског, овчијег и живинског меса другог неједе. Говеђине ни о свечари ни о сватови нису у Ст. могао на столу видети. Али Шваба ти није жив без говеђине, говеђе чорбе кад нема, онда није ручао. Код њега за то и има пословица: вер супт, тер депт, и још неки додају, вер ланге супт, тер депт ланге, а то ће рећи, ко супу једе тај живи, то јест, супу јести то ти је живот што но наши веле, или ко дуго супе једе, тај дуго и живи, што се само од себе разуме, јер ко дуго не жини тај и неједе дуго суне.

Швабе су дакле гледале свакојако да отворе касапницу. Сувајџија узме једног сина свога, што је служио код нотарошева брата и даде га да научи касапски занат. Био је одрастан и за две године постаде калфа.

Шкабе се сложише, дозваше га у Ст. замолише касапина де је на наука био, да му по мало меса на веру даје, који то драговољно и учини.

У Ст. дакле бејаше већ и касапин Шваба. О српском божићу закло је он сам на свој рачун вола и још не би доста, морао је и од мајстора узети. О ускрсу закла другог, о духовни трећег, па мало по мало и прело године но кога. Е сад је већ могао своју газда бити и окућити се. Код Шваба зове се окућити, оженити се, ма ти кућа на леђи била кад имаш своју жену ти си се већ окућио. Шваба касапин беше ваљан момком и мајстор, код кога је он научио и који јако имућан беше, даде му на прву реч своју кћер. Код Шваба није то срамота. кад газдачка кћи за слугу или сиромаха пође. Човек је новац код њих. У Ст. дође дакле још једна шваиска душа више. И берберину је што је више Шваба у селу било, све боље ишло, јер они бричју и брковс, он је већ скупкао неку крајцару, да би могао какву кућицу купити, али шта ће у Ст. неприлазу Швабу да житељ буде.

Учитељ је једнако придиковао по селу против тога, што се толико, шваба и на пасош у село пушта, а наопако још и да житељ буде, али он је говорио шуми, није вапио у пустињи, јер село пуно људи беше, али то не беху људи, то дрва беху за српску речучитељеву.

Бербер је све већма угађао кнезу и нотарошу, а и општинарима платио је често по полић ракије. Он је из тија ложио већ да не букне и неопали га.

Једном када је кнеза добре воље нашао замоли га да гледи да га општина у село прими. Кнез му обећа. Сазове општину, она се дуго отезала али напослетку попусти сложивши се у разлогу: Једна кућа шваиска као ни једна. Шта ће нама учинити, један Шваба.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

У Херцеговини се устанак шири. Било је већ боја, де је деветимом мртвих пало по војска Турска још није загазила у прави бој. она се тек прикупља а то исто чине и усташи, ових има већ до 3000 на окупу, ени набрађују боју на отвореном пољу него се закланају у брда и врлети, камо и јесте место орловима и соколовима, а мрцини Турадији дола да се оре на њега слеће. Народ црногорски пружа је скупштину и изјавио, да ће браћи својој у невољи помоћи Кнез Никола јамко је на све стране да он неможе обуздати народ да неутаи у бој. У Босни ври такође. Ради се на великом делу. Све је пресло или осветити се и отета се или погинути славно. Натрат се већ више неможе. Србија узбунила се, неима шта ће. Министри хоће да одустану, кнез их задржава, док друге не пађе. Јеремија Грујића потпредседника растеране скупштине звао је кнез Милан себи и договарао се с њиме читав сахат. Држи се да ће на владу доћи Грујић са опозицијом. О томе од куд је устанак у Херцеговини проазашао и зашто, еде још се неима на чисте. Хрвати би се радовали, кад би Херцеговина пришла Аустрији и веле да је то у чињо пут Цареа у Далмацију. Други говоре, да ће пољу Херцеговине добити Црна-гора а пољу Аустрија. Босна да ће по томе припасти Аустрији. Тога се Србија и плаши. Једни опет кажу, да сву Херцеговину добија Црна-гора, о Србији нема спомена и то сву боље. Генерал Стратимировић отишао је у Београд Да ли зиао или од своје воље не зна се, тек нешто се кува. Руски заступник у Цариграду Игњатијев био је отишао у купатила у Немачку али је добио заповест, да ома иде натрат а здрав а болестан био. Енглеска гледа поиреко на Русију и није јој право шта се на истоку ради. Беч гледи устанак херцеговачке крез прсте. Херцеговини у Метковићима купују све што им треба. Марају се луте, што се купе прилози на страдалнике и њихове новине шиту, да то Аустрија забрани, али нико се на то и неосврће. Русија опет бацила очи на Бесарабију у Влашкој. Та је земља пре кримскога рата била њена и она је рада сада да је задобије натрат.

— Као што је познато они који недрже ул садашњу владу у Румунију изашли су са сабора. Међу тима је бивши први министар Брајнаио, и још два бивша министра који хоће да се недаје Турцима више врат, и да се ударе на њих. ако устреба У реду је, да се сада на место њихово дођу нови посланици бирати, али како је на истоку загрмило, и садашњи министри нису моћи за деветеро то сабор несмеде да упреди Брајнаиа, који им скоро неће требати. него са 63 против десет гласова нареди да се места оних, који су са сабора отишли непопуњују. Министарство није стим задовољно, оно иште од сабора позада-

да свакада немирне главе у земљи, а ове главе одговарају да ту потребна новаца него поштена влада и сабор, јер министри се продадоше и посланици се продадоше, то говоре сами конзули страних дворова.

— У Срему читава васиолиска грађа. Њих стотинама нуде се за посланика и ни један невакује шта је и у данашње доба није доста знати само ко је. Кудаћеш, коме ли Неш царству, то се нита да знамо, хоћемоли за тобом. Одоше лепе слоге српске при изборима у Срему и мени данас ни споменда. Свако то свој рачун има, а на народни нико и не помишља.

II. о. м. нападе су турске чете усташе код Невесиња. Борба била је жестока и на обе стране остало је много мртвих и рањених. 10. ударише су турске чете из Столца (тврђаве) на усташе код Добре. Код овога крешева имале су турске чете, из Билећа напасти усташе ина леђа, али су им то усташи о с у етили. Борба је трајала читав дан, без да се дознало потање за успех. код Габеле био је сукоб. Турци су запалили Горице.

У Дубровнику је пукао глас да је повод крвавом сукобу међу Црногорцима и Турцима на црногорској граници то што су Турци отели једну црногорску девојку

Из међу гласова, који досад стигоше, није без значаја онај, по коме власти аустријске недопуштше турској војсци да се увруда преко Клека у Херцеговину. Језичак Клек је комад земље једва једну миљу широк и дели Херцеговину од Далмације и пружа се до обале морске. Не турска ни обали нема пристаништа и по томе може се узети само то, да је турска војска хтела на аустријском земљишту да се укруда. То би за Турску била велика добит, јер би за неколико сахата могла устаницма за леђа доћи и не би морала на луге и опасне путове ударити.

Повод устанку, вели новији гласови, да је осим зулума још и пљевница, јер Турци су склонили чете, које су почеле палити хришћанска села. Устанак се шири на граници Црногорској.

У Босни у самом Сарајеву, молило се у цркви једна поп Богу за Цара Аустријског и певала је том приликом аустријска химна.

Од кад је устанак се диго. Турци сваког Аустријанца, и нарочито Далматинца гледе да је слободно убити и оплачкати. У Мостару су сами солдати претукли Далматинца Николу Аничића, и отели му све што је имао. Тужило се суду, не кадаја рече да он не суди војницима.

— У Задру и Дубровнику састанио се одбор за куплење прилога за Херцеговце и доста их је, који су завештали по 20, 30 и више форината месечно докле нужно буде.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Страшан пожар) У Мориценеду у Темишварској жупанији, погорело 1. о. м. 102 куће међу тима католичка црква, школа, општинска кућа, са свом писарном, 16 штала, 68 камара жита и сламе сламе. Шест душа је такође је од ватре погинуло, (једна жена, једна девојка и четворо деце.) Луди беху у њоју на радњи, а код куће само деца и старе баке. Ватра нађе лезна се како ветар јак дуваше и ако за час готово.

(Милостиња) Од добра што је цар наш после смрти пок. цара Фердинанда наследио, завештао је цар да се годишње изађе 200 хиљада форината.

(Мајстор полицаји). Посланик један у Лондону замоли полицију лондонску, да траже једну девојку, која је изненада неколико милиона наследила. Искао је, да се у што већој тишини траже, најпеченији полицаји да се у потеру. После шест недеља дође онај своме старешини, који га заиста. Но, јесте ли нашли ту девојку? — Да богме још пре месец дана код неке шнале. „Али ди је сад?" — Ено је код мене код куће. — Ја сам се то јест оженио с њоме? И тако милиони дођоше у полицајске руке.

(Међу пострадалим у Будим-Пешти) има и 5 породица Српских. Парох пештански Мађаревић моли за њих помоћи од родољуба Срба. Коме је Бог дао неса их се сети.

(Особити знак.) У Бечу је један чиновник правио једном Шпаби пасош. Све је у реду ишло но кад је дошло до онога де у пасошу пише особити знак и чиновник га запитао: имали он какав особити знак (белегу) одговори Швабо. „Један Бечлија са једнима, нема никад ни новчића у џепу." Чиновник остави поменуто место празно, јер вели то данас није никакав особити знак „немати никад новчића у џепу".

(Како се које лопов зове). У Америци је један милионер украде зове се финансијер (човек који уме удесити новац), ко по милиона украде већитах ко 100. хиљада украде тоје већ кућа, но 15 хиљада, то је лопов ко нас украде један лебац или пар опанака, то је већ обешењак, кога треба у тамницу па на вешала. Код нас и ко 5) хиљада туђи страћи још је поштен човек, то је знак колико смо сиромашнији од Америке.

— Код нашег суда вели „Панчева" сваде опет књига на два слова. Као што смо извештени морао је г. председник земаљским послом да одшуље у Пешту, један од господе судија бави се готово већ годину дана у Жабљу, а други је на допусту у купатилима, а одиде ће као што чујемо управо на своје ново определење у Тител, где је за јавног нотара именован. Тако дакле сав огромни посао овд. кр. судбеног стола, који у кругу свом преко 170.000 душа броји, почива на тројици, словом на трејаци судских приседника. И ово није тако од јуче, него траје с малом изнимком непрестано од како се судбени сто установио. На да онда радња код нашег суда редовно иде и да се свет на недовршавање својих ствари не тужи. Домаћи на другим местима далеко више приседника има него што је нужно, нема овде ни толико, колико најмањи округи имају, Шкета, која од туд но напред проистиче, заиста је грдна, решење ове ствари постало је већ животним питањем по нашу околицу и ми немо се првом приликом с овим питањем обрадовати, иначе ће пробн и редукција судова а надлежна власт још се не ће сетити, да јој вала овако бар десет судија поставити, као суд овај хоће с нужном радењом свагом да снабде те да му послови уредно тећи могу.

(Гром га убио). У Товарнику дегодне се 30. Јунија о. г. случај, који се овде више науке ради стављ.

„Један тамошњи ријемократик пошао је истога дана са братом своји на једни коли и то у вече покасно на оране. На истим колима стајао је и плуг са потребним своим гвожђем, и истина колима упрегнута су била 2 добра коња у вредности од 300 ф. На једвред патушта се небо, потеруше мује и грмљавина и гром још вредноста земљедјелца Мандића, и са њиме оба коња, а брат му опесвешени једва себи дође. Узрок ако нестога несретнога случаја, има се поглавито приписати, 1) тучалу кола, 2) стајању гвозденога плуга на коли. Оводнио нек нам заиључу служи, да се кад грми на коли не трчи нити гвожђе носи. А шта да решимо о нашим прквеназима који у том случају под торњевима стоје и звоне. Ово колико је несумесно толико је и жалосно, да се хрбовоме томе обичају још ни данасне неможе кодинашега народа на пут стати. Ми новамо да кад се. цркевнаи ва уже прикати и звонити одноне да се сваки православни кристијанин Бога и свију свети сећа и у њих се моли, али неможемо другче узети звоњење на облак него празноверије или шта Бог, шта ли звона са громом нпаду посла.

С крајем овога месеца истиче претплата свој оној господи, која су на 7 месеци то јест прву четвртину и другу трећину 2 ф. платили. За њих до краја године долази лист 1 ф. 66 н. Ово могу и на дваред послати сад и о кукуружњој берби, како је коме лакше и удесније. Како досада тако рећи сви уписници, који држаше лист прва четир месеца и у другој трећини неодусташе, а нови се помножише, то се надамо, да се ни до краја године, ни даље, ако Бог да, са својим старим знанцима растати нећемо, и још нова пријатељства стећи. „Уредништво."

ИДЕ ДОДАТАК.

СЕОСКИ НАТАРОШ

ДВА МЕСЕЦА ПРЕД ИЗБОР БЕЛЕЖНИКА.

(Наставак.)

Из свега тога види се, да арендатор није само тврдица, него луда цимрија и за то је чудо, одкуд да он части тутора и ешкута и друге људе за љубав сестричину. и још хоће десетачку да изваља. кад избор буде. Али не треба се чудити. таки људи и кад Богу, кад у прави крајцару дају, дају је на велики интерес, све ће то шурак платити, а нуз то добити зета нотароша, који ће му за бадава дугове истеривати!

Но да се вратимо на огласе на ћошку, који арендатор чита, он гласи:

„Даје се на знање свима и свакоме, кога се тицало буде, да ће ради припреме за избор бележника, за које је место високоблагородни срески начелник расписао стечај од данас до 5. октобра о. г. За седам дана од данас по § 41. општинског закона, одбор, кога је општинско поглаварство данас изабрало, изготовиће списак бирача, који имају право да бирају у овој прилици натароша а иначе све поглаваре и кнеза подкнеза касира сиротињског ода и доктора, по порезним књигама последњих двеју година и по другим исказима (датама.) Списак тај сачиниће се по азбучном реду и од 8 августа за пет дана моће та свако у општинској писарни прегледати. те ће за пет дана по томе имати свако право да каже, шта држи да није у списку у реду. ко да се избрише, а ко да се упише, и онда ће одбор, који је за то данас изабран списак поправити.

Да би пак становници овога места знали се управљати. илаже се овде ко може бити бирач а ко не:

По § 38. општинског закона има право бирати поглаварство (а то ће рећи: по § 63. истог закона кнеза, подкнеза натароша, кмета (ешкута), којих може бити у мањој општини 2 а у већој најмање четир и сиротинског ода) и општинаре, (но од ових по § 34. само половину, а половина постаје од оних, који плаћају највише пореза.)

а) сваки становник из овога места, који од две године овамо плаћа на своје рођено добро или на свој доходак земаљски порез, порез на кућу, порез на доходак или на личну заради. Ко плаћа порез на земљу и на кућу то сваки зна; но ко плаћа порез на доходак и на личну заради. то није свима познато, јер често бива, да се каже ономе од кога се иште порез: плати толико и толико, па даље не питај. неће то у мој џеп него у царски — државни. С тога овде наводимо ко плаћа порез на доходак.

Порез тај плаћају: Прво они, који десетак добијају, то су манастири и спахије, и они који дају да се из њихових брда, угаљ, руде и камен копа.

Друго. Они који уживају, тако зване регалије, а то је право да точе пиће, да секу месо да ловe дивљач, рибу и. т. д. сад или они сами то радили или дали то под аренду, као што ова наша општина чини, која је господару Лази, продала аренду од пића, а господину капетану Ламуши од лова дивљачи, но по закону горњем: општине, друштва, заводи и фирме, могу онда само бирачи у општини бити, ако имају у месту кућу или земљу и на то порез плаћају.

Треће: Арендатори, на оно што они хасне од аренде.

Четврто: Сви они, који рукама или вештином и науком својом што заслужују, као доктори, инџинири, адвокати, занатлије, трговци, учитељи. Пето: сви они, који ма од кога руку какву плату, или пензију или милостињу.

Шесто: Сви, који дају новце под интерес.

Порез на личну заради плаћају.

1. Ситни трговци, баштовани, надничари, слуге били код приватних људи или код звања каквог.

2. Калфе и помагачи у фабрикама у трговини и занату.

3. Жена, синови, кћери браћа и сестре, једног старешине у кући.

Но жена, син, кћи, брат, слуга неможе бити бирач, ако још други какав порез не плаћа. Ако жена или син или брат случајно на своје име трговину какву или другу ралъу има, онда и они могу бити бирачи.

б) Сви странци. који су за две године непрестаније у месту живили и порез плаћали, и који нити су под криминалном истрагом нити капитигом, а кадри су се сами издржавати, а да општини на терет не падну, и искали су од општине да их у заједницу прими. Малолетне (који немају ода ако су мушкарци, до 24 године, ако су девојке. до удадбе пре 24 године иначе до 24 године) и оне који су под старатељством (глуви, неми. луди,) ако имају у месту непокретног имања заступа при избору и свему што се избора тиче тутор, или куратор; жене, друштва. фирме. заводи опуномоћеници истих.

Другчије мора сваки сам лично своје право ради избора тражити и на избор доћи.

Не могу бити бирачи по § 39 општинског закона:

1. Они који у царској и краљевској војсци служе.

2. Домобранци док су на служби.

3. Они, који су у истражном затвору због злочина каквог.

4. Државни и жупанијски званичници ако неплаћају никакав други порез, осим на плату своју.

У . . . . 1. августа.“ **Н. Л.**

к и е в.

ДВА ДАНА ПРЕД ИЗБОР БЕЛЕЖНИКА.

Кум арендаторов кад је казао овоме, да ће за месец дана бити избор бележника, показао је да незна, шта је одређење рока, до ког се имају пријавити они, који хоће натароши да буду, шта ли је рок кад ће избор бити. За месец дана одређен беше само рок пријави.

За то време пријави се њих 10, које солгабирову, које општини. Међу онима, који се општини пријавише, беше један, који се по сведочбама својим и молбеници кнезу и неким отреснијим потлаварима боље допао, него сви остали. Он беше Србин, но из далеке земље. Свршио је велике науке, али је мало среће имао. Другови његови поваташе масна места, а он чами у заборављеном кутку, де једна има кору насушнога леба. Он нехтеде ни сродством ни пријатељством ни молбом ни женидбом да се дигне, но науком својом, и истином; али данас све боље пролази него наука, а ништа горе од истине.

Кнез се покајао, што је задао реч попином госту и подупустио је поглаваре, који беху одрешених руку, да раде за тога човека по селу. Ко год није ни чију ракију или вино попио, тај беше за њега. Солгабиров је то дознао. Он га никако није хтео, јер што љуби натарош тим је паметнији солгабиров. Он је био за арендаторова госта, али не за љубав десетачки, тако вино каквим се марва пои, њему нетреба, а и видило би се толико буре, но овај је по најлошије стајао, арендатор је частио, он је претио дућанцима, али ни вино ни страх неучини много. Народ га је већма мрзио него што га се бојао. Редак је, ко је с њиме посла имао, а да га није оштетио и они што му беху дужни, не држаху да су му ништа за то обвезани, јер сматраху то већма за намет него за помоћ.

Солгабиров је дакле оклевао са избором натароша, да би арендатор имао више времена да за свога ради. Но једаред је морало краја бити.

Избор буде заказан за 5. октобар, када је највећи јек зимњем орању. То је јављено кнезу три дана пред избор. Овај је одмах добошем по селу разгласио, када ће избор бити. Људима вредним и неправо, али на то се арендатор и уздао, уз кога су пристале све леиштине, пропалице, пијанице, кавгације. Он је са солгабировом тако и удесио.

Попа је одмах на једну страну послао тутора, на другу црквењака а и сам је засукао мантију. Био је најпре и најпре код кнеза па код учитеља.

— Недајмо се, да нас ма какве лоле осрамоте, искупимо своју реч, пооштри попа своје савезнике.

Арендатор је већ ударио славину у велико буре, а и г. капетану Лануши нису кратке ноге, и он мота по селу да се све прани. Кад су једном копали шанац сељани, па им г. капетан као инжинир корачима одмеравао место, колико ће који копати дигне родину ногу своју, да одкорачи меру, а момче, које никад није видело тако дугачке ноге, поплаши се да неће читав шанац завршити и повиче док му је још нога у ваздуху била: доста господине. Таким корацима отписивао је капетан Лануша два по два рифа пута за собом, и застајкивао је код које каквих чатрља и прокислих кровова, јер и он се уздаше само у лупеже.

Нотарош-чивља био је још један пут у селу — састао се са Ланушом и овај од то доба и пре и после подне иде у крчму, пије, и части друге. То је ваљда заштедио од пензије од 30. форината месечних.

И попа би коју водицу потрошио на вино, али му је зазор седети у крчми. Требао би му какав агенат.

У селу — има 11 крчми а две школе. Седам су по буџаци а 4 су на главноме месту. У једној од тих је поштен крчмар и хуље га надилазе. те се састају код арендатора а понајвише „у дољњем бирцузу.“

Ту у томе бирцузу седи сваки боговетни дан неки дегредирани фелбан, као оно грошњари, кад пијана прође. Он беше некада полицај у селу, познао је тада све хуље. Ждерао је тућу муку с њима, постао је леиштина и ма да код куће лепо стоји, он долази у крчму да кога подседне. Брат, с коњштаком на леђи издире код куће а он леventује по крчмама и још кад кући дође бије једну наказу, која га лебом рани. Није само образ, већ је и душу изгубио.

Кад је у служби био, био је буквар да му равна не беше. а сада се прави учен и паметан. У буберету лако је тикви цветати. али је човеку тешко чист бити. Чујеш кога год у селу запиташ да је он о вашару у анти правио крадене пасоше, да су га виђали, де у поноћи са хуљама, које те године обесише, по сокаци се вуче, а званично је доказано, да је купио краденог коња, за кога је знао да је краден. Кад је некада стао да кмет буде, дизао је коње, кад их је на пашу водио, а годину дана доцније, нису их мотао без уздице ни штале извести. Док кмет не беше неимаћаше бунара ни у авлији, а кад то постаде он ископа и у башти. Коње дигоше овце руске а бунар ископа Јуприја. Као кмет чинио је свакојаке покере. Сањкао се на брани, скидао се на сред сокака. Јашио на траше на магарету и. т. д.

И тај човек, хтео је да га у селу поштују, њему не беше право што га у општину неизабраше и почео је да себи странку прикупља, да обара све, што није као он. И збиља странка му не беше мала. Сав куҳољ прибрао се око њега, а тога беше подоста у селу. Он је тим постао важан фактор у сеоском животу. На коју он страну нагне, тамо је победа, јер он и друштво му не бирају оружје, све што им користити може, клевета, лажна заклетва, паљење, убијање све им је добро дошло.

(Наставиће се.)

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК **Паита Поповић.**

Српско народна задружна штампарија у Новом Саду 1875

БРОЈ. 30. У НОВОМЕ САДУ 27. ЈУЛА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.
Претплата, огласи и дописи шаљу се уреднишву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 4 фор.
на по године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Са овим бројем истиче претплата свој оној господи, која су на 7 месеци, то јест прву четвртину и другу трећину 2 фор. платили. За њих до краја године долази лист 1 ф. 66 н. Ово могу и на двапут послати сад и о кукуружњој берби, како је коме лакше и удесније. Како досада тако ће и сви уписници, који држаше лист прва четир месеца и у другој трећини неодусташе, а нови се помноже, то се надамо, да се ни до краја године, ни даље, ако Бог да, са својим старим знанцима растати нећемо, и још нова пријатељства стећи, тим пре што је изглед да ће по исту цену лист се у по лак а ако се дало буде те и „Глас занатлија“ уз овај лист оживи, још једаред толико повећати. Молимо само да се неоклева, јер и нас већ по мало вијају. —

„Уредништво.“

КАКО БИ СЕ ПОДИГАО ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Да није нуждан школски лист, то може само онај рећи, који вели да школа није нужна. О потреби тога листа нисмо дакле овом приликом ради толико ни говорити, колико како да се дигне и како да се одржи.

До сада је више пута под овим или оним именом покретан школски лист, али или није света ни угледао или ако је и дигао се он је брзо угинуо. Беше и помоћи са друге стране осим предплатника, од фонда школског листа у Сомбору, али ова беше мала, а уписника опет не беше довољно.

Кад би сви учитељи и све школе држали лист, онда би и више било него што треба за опстанак листу, али на то се не може рачунати бар у данашњим приликама, када је на толико места стање учитеља јадно, чемерно, а општине школске, а то су црквене општине наше, још нису дошле до те увиђавности, да је тако исто школи нуждан лист, као цркви утаљ, те да у предрачун ставе и ту пошту школску поред толиких црквених пошта.

Него ми смо проналли други начин. Ми смо се о томе још пре два три месеца са овдашњим учитељима на нормалним школама договарали и као обично што код нас све тешко иде, ми смо план наш оставили на боља времена, сада нас је на то дело подстакао један честит учитељ сомборски, и ми излазимо ево са нашим планом и на јавност. Ми смо наумили, да уз „Глас народа“ као додатак на по табака излази сваке недеље и школски лист. Да то буде, нужно је да учитељи и општине заједче само две стотине претплатника. Нека га осим досадашњих претплатника учитеља, којих има на педесет, још само 70, од општина 70 и 60 пријатеља школских држали буду на му је опстанак осигуран, а добило би се то да би у 1200 бројева ишао у српске куће заједно с „Гласом народа, и цена се „Гласу народа“ не би повисила него би од то доба претплатници „Гласа народа“ добивали по стару цену табак и по, а учитељи добили би поред свога листа други за бадава, а што је најглавније, школа само онда напредовати може ако и кућа уз школу пође, учитељ, отац и дете, то заједно треба да ради на умном напретку дечијем. Другим путем школски лист ни како не би могао у куће родитеља ученика доћи.

У школском листу писало би се независно.

Вредно би дакле било да се за време ферија учитељи наши о овоме нарочито у главнијим општинама посаветују те би са почетком школе и лист школски излазити могао. Ово је прилика, која по лист школски никад боља неможе доћи, не прихватели је учитељи и родитељи нека никога не крије више.

Оволико за сад, а коме је до збиље нека нам се јави.

„Уред. „Гл. Народа“.

ХЕРЦЕГОВИНА.

Даље пише „Земљак“ ово:

У домаћем животу влада по Ерцеговини чисти старински народни обичај, делом и код самих турака. Ови не само у домаћем живљењу показују своје народно порекло него и своје су старе вере нешто задржали. Славе многи крсно име, као и кршћани, па и кршћанским свештеницима обраћају се за молитву.

Наука је, то се само каже у Ерцеговини на најнижем степену код целога пучанства, и код сами господујућих турака, који имају највише учиона. Осим повишних училишта у поглавитим варошима, где се уче, који ће да буду хоџе или да другу коју част добију, има уза сваки мечит (богомоља) мала учиона, којој деца приступају, да се науче турску молитву и турска слова. У овим учионима ретко да који дечак научи читати а писати ниједан, јер турскога језика не науче, него само на памет блебетати турску молитву, па онда кланьати и остале богоштовне обреде вршити.

Кршћанских учиона има неколико по парохијама којим приступа но — 20—40 деце, која се учи читати и писати. Свега се броји да полази учиону једно дете на 1000 душа пучанства, те би тако било 150 деце на наукама.

Осим ових нижих неуређених учиона имају у Мостару три по примеру наших народних учиона основане: две за дечаке, једна катол. друга прав. а једна за девојчице правосл. У ове учионе приступа деца већим бројем него у сеоске, те се може бројати, да у самоме Мостару походи учиону преко 200 деце.

Живљење је у Ерцеговини просто; у сиротињи умереност и штедња чувалнце су јавнога морала: разбојство, убиство, грабеж, лупештво по све се ретко догађају, осим кадгод из освете Умерено и штедно живу и сами имућнији међу кршћанима, што су трговци.

Али какво је живљење ерцеговачкога пучанства! — Још до половине прошлога века сељак је познавао у спанијама и беговима своје господаре, којима је подавао $^1/_{10}$ и $^1/_9$ земаљскога плода; али му је био двор и њива његова властита баштина. Од онда мало турско племство присвојило ливаде и шуме, њиве и вртлине, до сами двор у кући, те изгинуло кмету $^1/_2$ и $^1/_2$ свакога прихода, и још уз то друге придавке и роботе.

По двапута се турска влада зарекла, да ће невољно стање раји поболшати, г. 1840. па онда 1849 али није ни до чега дошло до после подуженога г. 1850 устанка. Онда су невољни кмети надали, да ће се њихово стање обрнути на старо; кад тамо оно горе него пре. Роботе су донста укинуте; али је остало све раји имање у турским рукама, па даји $^1/_8$ и $^1/_9$ као пре, а још бегу на вољу прогнати кмета кад му драго. Сувише од онда десетину плаћа држави у новцу. Сви скупа државни данци по главама износе 7 ф. на главу. А од укупнога државнога данка не троши се у Херцеговини ни новчића осим плате османлијским чиновницима, који опет гуде митом рају.

Ако око Неретве и има насађени винограда, и око Љубушкога нешто се пиринча сеје, а по требињском пољу изврснога се духана гоји, ситна марва остаје Ерцеговцу једино благо, којим се даде водити трговина. Сви остали разноврсни земље производи, толико да сиротињу брижно прехране; што јој преко хране треба, то се на марви прибавља. Ерцеговачка трговина иде к мору преко Неретве и Дубровника на Трст; али ерцеговачки трговци иду и до Немачке земље, да робу добављају, што ће код куће продавати.

Занатлије су по Ерцеговини највише Турци и Цигани, ако изузмеш крпара, што је кршћанин. По планинама доста дивље звери, да се кожуци граде; али раја несме оружја имати да звере лови, а турски стројеви осим медвеђе, вучије и лисичије коже, финије незнаду стројити. С тога разне врсте кунетина и мачетина иду на строј у Немачку, па се отуда устројене добивају и на финије крзно употребљавају. Столара, колара, тесара, каменара и зидара у Ерцеговини нема него дуњер све те занате помало знаде и ради, па је он и мерник и наимар. Ове занате теразју по нешто Бугари.

Државна управа у Ерцеговини од г. 1865. сједињена је са босанском под једним Вали-пашом у Сарајеву. Ерцеговина је кајмакамија Босна-Вилајета. Управа је раздељена. Вали-паша у Сарајеву има уза се пет царских чиновника, који управљају разним струкама државне управе. па још и мецлис (збор) у ком седи осим он пет чиновника, велики муфтија (судски поглавица), и 6 избрани приседника. Судску вишу власт у вилајету имају три суда: грађански призивни суд, казнени суд и трговачки суд. Првим двама је председник велики муфтија, а има у сваком по шест изабраних председника; трговачком суду валија намешта председника и приседнике.

Кајмакамији је на главн кајмакам, кога намешћа султан и подвржен је валији у државној управи. Уз кајмакама стоје два чиновника и мецлис, у ком седе осим два чиновника, кадија, муфтија и шест изабраних приседника. Главни суд састоји се из кадије са мецлисом од шест изабраних председника. Овај суд суди грађанске и казнене парнице, а за трговачке је особити суд. У казама (котарима) на управи је мудир са једним чиновником и мецлисом од четири приседника; а за судске послове кадија и судски мецлис са четири приседника. У свим мецлисима приседници су половина Турци а половина Кршћани.

(Наставиће се.)

ЦРТИЦЕ ИЗ ИСТОРИЈЕ.

од

Светозара Савковића.

ТЕМИСТОКЛЕ.

Од свију народа старога века Грци су највећма волели слободне установе. У њих је била ретка држава, у којој се за дуго самовласнички владало. Ако се где и појавио самовласник, силеџија, тај се није могао дуго скрасити. Ове слободне установе учиниле су, те су се Грци развили и усавршили као ни један дотадањи народ. Азијатске и африканске државе биле су веће, житељство многобројније; али у свим тим горостасним државама није се појављивало ни наликтако даровитих и карактерних људи као у Грка. Деспотизам источних владалаца тиштао је као мора срца и умове, те се не могоше живље кретати, слободније развијати. Тек у слободнијим јелинским државама било је прилике, да појединац снагу своју напрегне, да је што боље усаврши.

Ми овде не можемо рећати редом све оне велике људе, који су појавили се у Јелина, јер то не би простор овога листа допустио; ми ћемо само неке напртати, и то оне, који су најпознатији.

Међу најпознатије Јелине, међу највеће духове јелинске спада — Темистокле.

Још у детињству видело се да ће од њега бити необичан човек. Учитељ му је рекао: „Из тебе ће бити или врло добар или врло рђав човек!“ Као младић клонио се сваке забаве и бавио се увек озбиљним пословима. Друг његов види га једаред замишљена и занита га: „Што си се тако замислио?“ „Милтијадова слава не да ми да спавам,“ одговори Темистокле. Када га једаред у друштву понудише да свира, рече: „Не знам свирати, али знам од мале и незнатне државе направити велику и славну!“

После битке маратонске водило је у Атини мало и велико о томе бригу, како да се љути душман азијатски опет дочека. Да ће овај покушати, да осветиМаратонску погибију, о томе није било сумње. Само како да му се против стане? На суву су Атињани показали се као јуначни, победоносни борци, који се могу с Персијанцима у контац хватати. Али су они имали и силну флоту, која је опасница била, јер се на њој могла увек искрцати безбројна војска, па Грчку са сваке стране напасти. Ову је дакле требало уништити, па је онда борба више него у пола олакшана била. С тога Темистокле навали, да се сагради што већа флота. Ова је спасла Јелине. Победом код Саламина уклоњена је од Грчке највећа опасност.

Колико је Темистокле био славољубив, инак је у тренутку опасности имао и самопрегоревања. Атињани су од свију Јелина били највештији морнари, најумешнији борци на мору, они су највише бродова опремили. Само се дакле по себи разумевало, да је њима у тој борби првенство припадало, да је на њихове средине требао изабран бити поморски војвода, адмирао. А ко је за то био способнији од Темистокла, творца флоте атинске? Али му Шпартанац Јевримбијад неће то место да уступи, и Темистокле се за љубав општој ствари одрече заповедништва.

Видели смо, како је он лукавством приморао Грке, да се упусте у битку код Саламина. Цео план и распоред јелинских бродова био је његов. Кад је већ победа одржана, лати се он другога лукавства, да Ксеркса у Азију отера, како би га одвојио од војске, те је не би својим присуством у бој подстицао. Он му поручи да бега кући, заваравајући га, да Грци хоће да разоре мост између Јевропе и Азије, те да му пута пресеку. Овај на врат на нос побегне у Азију.

Победе над Персијанцима пробуде у Јелина неописано одушевљење. Сад су видели, колика им је снага. Мало и велико је ликовало. Шпартанцима и Атињанима припадала је највећа слава. Особито је Атињане сваки славио, сваки преузносио. Они су се у најодсуднијем тренутку најодважнији показали. Јелини они нису ни кад очајавали. Међу свима Атињанима заслужио је највећи венац славе — Темистокле. Име његово ишло је од уста до уста. Старо и младо, мушко и женско славило га је. У Шпарти му главу увенчају венцем од маслине. То је било највеће уздарје, којим су Јелини признање своје исказивали. Они нису у награду давали сребра ни злата, као што се данашње чини! Када се Темистокле враћао из Шпарте, отпрате га до границе триста одличних младића. Оваку почаст није ни један Јелин доживео. Кад се појавио при олимпијским играма, није било краја ликовању. Све је у њега гледало, све му је одушевљено клицало.

Када је ратна бура у јевропској Грчкој прешла, почне Темистокле настајавати, да се Атина тако оправи, како ће од сад у случају невоље душманима лакше одолети моћи.

По мишљењу његовом Атињани су сада тројаки задатак извршити имали.

Прво су требали подићи зид око вароши, како би се од сад лакше и сигурније бранити могли. Овој намери Атињана стану се противити Шпартанци, јер колико им је у рачун ишло, што су Персијанци од земље одбијени, толико су бојали се, да се Атина сада јако не осили, те да им не преотме првенство, које досад имадоше. Темистокле учини предлог, да оде посланство у Шпарту, те да ствар ову исправи. Он сам био је на челу томе посланству. Када оде у Шпарту, није никако хтео изаћи пред ефоре, изговарајући се, да чека остале чланове посланства, који су остали били у Атини. Овима је сам он казао, да одмах за њим не дођу, наложив у једно Атиња-

нима, да што брже зид око вароши подижу. Мало и велико прионе око зидања, и када је зид већ толики био, да се за нужду иза њега бранити могло, дођу посланици у Шпарту и Темистокле изађе пред есфоре говорећи им: „Немојте слушати шта се говори, већ пошљите поуздане људе, да се о свему рођеним очима у вере.“ У једно поручи Атињанима, да дотле не пуштају Шпартанце, докле се он не врати. Сада призна сам у чему је ствар. Шпартанци не имадоше куд ни камо, већ трпеше, што не могоше изменити. И пристаниште Пиреј би озидано и утврђено.

Други задатак био је повећање флоте. За то скупштина реши, да се сваке године сагради двадесет нових лађа. Лађе су њихове веслима у напред теране. На свакој било је три клупе веслача.

Трећи задатак био је умножавање становништва атинског. Тога ради буде допуштено странцима, да се могу настањивати у Атини. Да би им то можно било, даване су им многе олакшице.

Но поред врлина имао је Темистокле и великих мана. Колико је био заслужан, опак је увек гледао да своје заслуге увећа, а туђе да смањи. Побуде, које су га у јавним пословима руководиле, нису увек биле чисте и родољубиве. Када су Персијанци одбијени од Грчке, прогањани су неки од оних Грка, који су држали с Персијанцима, а други су опет натраг позивани. И ту веле да се Темистокле дао подмићивати. Тако му пребацује песник Тимокреон, да га је у изгнанству с тога држао, што су га његови противници потплатили. Исто тако приносили су се гласови, да се Темистокле од Персијанаца дао потплатити, да у њихову корист ради. Шпартанци, који су га омрзли од оно доба, од кад је настојао, те се зид око Атине подигао, оптуже га да је издајица. Али се он сјајно одбрани и себи прибави уважење повратка. Но противници му нису мировали, но су га непрестано нападали, тако да је у Атини велики раздор и метеж настао. Атињани се лате обичнога средства, којим су се од опасних страначких поглавица ослобађали. Средство то био је остракизам. Темистокле буде прогнан из Атине. Он се склони у Арг, но кад га и ту стану гонити, оде у Крф, одавде Молошанима, па најпосле Артаксерксу, краљу персијском. Овоме он обећа услуге своје и добије приходе три вароши. У овај мах не мишљаху Персијанци у Грке дирати, али кад ови помоћи даду Мисирцима, који се хтедоше одметнути од господства персијског, науми Артаксерс да рат започне противу њих, и пониште од Темистокла обећане услуге. Овај напрасно умре у шездесет петој години живота. Неки веле да се отровао, не хотећи ништа противу своје отаџбине предузимати, као што беше краљу персијском обећао. Он не хтеде у старости са свим окаљати оно лепо име, које у своје млађе дане стекао беше. Кажу, да су му пријатељи тело потајно у отаџбину пренели и сачували уз пристаниште Пиреј, који беше дивотно дело његових руку.

НОВЕ МЕРЕ.

Колики је метар на ову нашу стару меру кад се узме то би рад сваки да зна.

Мислио би човек да се на тај метар само дужина мерити може, али су људи по метру удесили и друге мере, за терет и за течне ствари и зрна. Те мере зову се другојачије. Зову се литра и кило.

Метром се мери дужина, ширина у опште површина.

Литром се мере ствари течне а килом терет.

Метар је по ѕата и два палца (цола) и нешто врло мало више. Кад ти дакле до године буде требало чега онолико колико је по хвата садашњег а ти неш искати мање два палца и мање онолико, колико је дебео нож са туне стране, јер толико управо излази.

Литра је цимента скоро три сајтлика велика или управо један сатљик и пети део од једног сајтлика мања него двофлаша — мос.

Кило (ово је скраћено од килограм) то је тежина за кантарове, и теразије и има 1 фунту $25^{5}/_{8}$ лоти наше старе мере.

Речи што се домећу уз сваку врсту мере, било дакле за зрно, или текотину или простор и т. д. ово су.

Мирија то значи десет хиљада на пр. миријаметер то је десет хиљада метра.

Кило значи хиљада. н. пр. кило-метер то је хиљаду метри.

Хекто значи стотина на. пр. хектомер сто метра.

Дека значи десет на пр. декаметер десет метра.

Деци то значи десети део н. пр. Дециметр то је десети део метра, или десети део од по ѕата и два палца од прилике.

Центи то је стоти део; н. пр. центи-метер стоти део н. пр. милиметер хиљадити део, једног метра; кад би се метар разделио на хиљаду делова па узео један део тај би се звао милиметер.

Код мера за терет, узимају се уз реч грам остале које значе колико на. пр.

1 килограм то је 1000 грама; миријаграм што би значило десет хиљада грама неупотребљује се обично.

1 хекто-грам то је 100 грама

1 дека-грам то је 10 грама

1 грам остаје грам

1 деци-грам, то је десети део од грама

1 центи-грам, то је стоти део од грама

1 мили-грам то је хиљадити део од грама

1000 килограма (или кило) то је колико једна бачва, а то је мера, која се употребљује на бродовима.

(Наставиће се.)

Б Е Л Е Ш К Е.

Како се даду потаманити гусенице. Сваке године пропадне нам најбоље воће са гусеница. Покушавало се свакојако да се тај гад тамани, али се није дало, најбоље је када се школска деца за то заузму, али да то добро поће, нужно је да се наће људи, који ће хтети тај труд дечији наградити, најзгодније би било да то саме општине чине, прквене и политичне. Шта може тако награђивање учинити, ево ћемо навести један пример. У Шагу у Банату један пријатељ школе учитељу, да ће он награђивати ону децу, која буду гусенице купили. Учитељ по томе каже деци да купе гусеница што више могу, да им главу одкину и преса пригњече, јер иначе, још по три дана (?) копрцају се. по томе да их на нижу на конац да их преброје и у школу донесу, де се у једну књигу записује колико је које дете донело, и за сваки 100 комада добије дете по један новчић за писаћу потребу. За 14 дана накупљено је 42 хиљаде и добивено је награде 5 фор. У бројању беху деца чудо савесна. Учитељ је четиње пребројавао и увек је нашао да је добро избројано изуимајући једнога, који је тога ради и изгубио награду. Међу поваганим гусеницама беше 20.000 женки, од којих свака што је науком доказано леже као лептирица 500 јаја, пет стотина пута двадесет хиљада то је десет милиона. Дакле десет милиона гусеница мање у једној општини. Сад кад би се тако у сваком месту радило и кад би се сваке године понављало онда каква била корист зар би за то још доказа требало.

Како се да млад грашак од врабаца сачувати? Познато је да вранци јако опипају млад грашак. Како се на неки места за јесен по ново грашак сеје, то неће бити згорег знати како се то даде одклонити. Ја сам, вели један баштован, грашак, чим је истерао, загрно, и то тако да се ништа невиди. Кад је поново истерао, већ је отврдно био и вранци се за њега тако не отимаше. Ја сам ипак и по други пут загрно га, и више га се ни један врабац недотаклу. Грашку то несмета, он расте као и кад није загрнут, с тога је овај поступак препоруке вредан.

Јаблан уз насапе. Код нас има доста насапа и баруштина поред њих, који би могли засадити се дрвећем те би и користи било за огрев и за здравље. Кад је године 1762 пруски краљ Фридрих дошао у Штајнау у Шлезији једном спахији у гости, ходао је сиуме по башти па кад је дошао на крај де беше мочвар запита: што нема даље баште, што нема дрва и даље Спахија одговори. „Земља је мочварна.“ „На што се не саде јаблановн“. Спахија послуша краља и данас најлепше шеталиште од јабланова стоји онде де дотле баруштина беше. Јаблановн су лепи високи и до 18 цоли у пресеку дебели. Потомци спахије увек се сете на краља Фридрика кад досну у поменуто шеталиште.

Т Р Г О В И Н А.

Пешта, 20. јула. — Једва се време један пут ушутило. Сада имамо умерене топле дане, те се својски сабира жетва, само што је ова на жалост гора него што се слутити могло. Само кукуруз и кромпир стоје прекрасно, те се надамо, да ће нам у нечем губитак надокнадити.

Житна радња. Прошле недеље нису се цене бог зна како колебале, особито су писке биле у ефектином житу. У почетку недеље слабо су купци учествовали, те се за прва два дана услед слабих понуда и цена устојала, а почем је ово уздржавање трајало до сред недеље, то је цена пала за 15 до 25 нов. по квинтић. То је особито притискивало нек еспан, почем је, овај због своје лоше квалоће све до закључка радње остао ненаиарен, и једва се могло од њега нешто продати по врло спуштеној цени. Финије сорте пестиске су при крају недеље 5 новч више. Цео обрт износи око 100.000 цол-цен. све у старој роби. Термини почетне са врло високим ценама, и то по ф. 6.25; у првој половини недеље падоше нагло на ф. 5 до ф. 5.75; у другој половини скочише на ф. 5.82 до ф. 5 87 и завршише са ф. 5.90 новац и 5 92½ еспан.

Ражи није много стигло на продају, ни старе ни нове. Плаћало се за то до 25 новч. више него прошле недеље. Обрт око 6000 мерова. У терминима за август-септембар и септембар-октобар закључене је нешто по фор. 4.

У јечму још се никако не развија радња, новог еспана нема још на пијаци, а за оне мало старог искало се много, па зато није ни прошло.

Кукуруз одмах с почетка нагиаки с 5 до 10 новч. скупље и то по ф. 3.45 Газде су искале још више и с тога је обрнуто само 25 000 ц.-цен. Термини: банатска за август-септембар поче са ф. 3.45. скочи на ф. 3.57½ и завршн са ф. 3 45 новац. и 3.50 еспан Банатска за мај-јун 1876 поче са ф. 3 60, скочи нагло на ф. 3.76, и опет паде нагло на ф. 3.55 до ф. 3.36.

И зоб је скочила са 5 до 10 новч. Обрт је износио 20.000 мерова. У терминима: бачка канал за 50 бев. фун. од 5урфа на јесен с почетка ф 2.30. за тим фор. 2.28, на песлетку ф. 2.25.

Репица једнако мртва! у банатској незнатна радња; до ф. 10¾, закључене.

У брашну је после велике живости прошлих недеља сада наступила тишина. Узрок је томе: што су иностране пијаце попустиле, а и наши су купци за дуже време с еспаном довољно снабдевени, а при том немају још доста и да примају, те је са свим природно што се сада уздржавају с куповањем. На против наши млинови чврсто се држе и не обазиру цене.

Вуна. Почем на пијаци није било никаквих великих купаца, обрт је био врло ограничен, и једва је предато 840 цената.

Свиње јако су тражене за Беч и за извоз преко Бодембаха, особито теже сорте. Купци су с почетка били врло расположени, но при крају охладниле. Продавци су се држали чврсто. Забележене су ове цене: мађарска стока од 340—500 фун. 32—33½ н., српска стока од 300—380 фун. 32—32½., стока 31 н., за извоз преко 600 фун. 41½ н. Довоз из доње Угарске 1190 ком., из Ердеља 150, Србије 850, Румунске 290, преко угарске северне железнице 400 ком., скупа 2880 ком. Извоз: у горњу Угарску 370 ком., у Беч 1410, у Прат 40 преко Бодембаха 400, преко Одерберга 80, трговите 240, скупа 2540 ком. без пештанског потрошка — У Штајнбруку леже 16300 ком. — Рогате марве довезене железницом 873 комада, одвезено 167 ком. Бечка пијаца: У уторак довезено 2930 ком. разне сорте, угарске тешке

мостиговине ф. 27 50 н. до 29 ф., средње 28 ф. 50 н. до 27 ф. 50 н., фрижилиги 18—21 ф. 50 н. од центе живи тежина без претпарање. Радна је била живља у тежим сортама.

Свињска маст. Почем потреба још не одговара очекивању, тако су биле пиговине, те се назир оживео и приличио је продано по ф. 41 с буретом, ф. 40 без бурета. Америкинска бележи се по ф. 39 до ф. 40.

И у сланини није се потреба увећала, но ипак се због умањених стоварилта цена угарској сланини одржала, напротив америкинска је јефтиније продавана. Плаћаше је: за сланину на унутрашњости ф. 41 до ф. 42, за америкинску ф. 36 50 до ф. 37; за варошку ф. 38·50 до. ф. 39·50

Лој. Обрт се ограничио на најпужнију потребу, но гаиде не ће да попусте, јер се надају бољој цени. Бележи се ф. 27 да ф. 27·50.

Шливе. При слабом пропитивању за њима закључено је само 500 ком. српске у буретy по ф. 11; босанска у буретy ф. 12 50 до ф. 12.75; у врећи ф. 12. Назир мртав.

Пекмез. од шљива без пропитивања. Не ће нико да плати ф. 10·50 до ф. 11.

Восак. Још никако нема нових довоза, тражња је слаба, цене непромењене. Из друге руке рожњавски ф. 82—83, боље каквоће ф. 95—100.

Шишарке. После дугог мртвила једна се један пут и у овом еспапу отвори живља радња и узето је за бечки и пештански рачун око 1500 бец. цен. за ½ фор скупље него прошле недеље.

Стреш. При непрекидном пропитивању оржава се цена за високостепени еспап на ф. 36; довози не подмирују ни издалеко потребу.

Коже. У сировим кожама оне недеље није било знатне радње. Продају се: угарске краве по фор. 54—55, волошке ф. 55—56, питлиги ердељски фор. 78—80, телеће без главе ф. 130—135. Од овчијих коже продато је прошле недеље око 12.000 ком. разне сорте, и то: нежаке љанске с вуном по ф. 3·60—4·20, овогодишње први пут стрижене ф. 2—2·60, српске и турске ф. 115—125, банатске и ердељске ф. 130—140 (све по 102 комада). Јагњеће су јако тражене и пролазе брзо; српске и банатске по фор. 108—115, ердељске грубе ф. 80—90, фине ф. 95—100, немачке ф. 50—60 (све по 102 ком.)

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА."

Нови Сад 26. јула. У предпрошломе броју овога листа јавило се, да је пороти овдашње српске занатлијске задруге осудила једнога занатлију да плати своме калфи сразмоту од 10 фор. за то, што је он овога тукао, и 6 фор. у родитељску благајну.

Овај закључак би поднешен касетанији као обртничкој власти с молбом, да осуђенога на новчану осуду не тера силом, и ова је следеће решила:

„Пошто се пороти упустила у решење каквогнога предмета, и њен делокруг се само на оне у 98. §. обрт. закона набројане предмете и случајеве простире, то се овај њен закључак уништава, и она се упућује, да се у будуће искључиво свога посла и делокруга придржава." —

Овде се дакле пороти упустила у решење предмета, који по каквоме закону у делокруг ер. среског суда спада, а управо она је требала дотичноме занатлију гласом 54 §. на напалату плате од 14 дана осудити, а 63. §. од обвезе службовања опростити, и напоследку тужиоца због тучења на компетентан суд упутити.

Ово нека буде поука за све задруге и њине пороте, и они треба да се уздрже судити у предмету, који у њин делокруг неспада, јер ће се така пресуда увек уништити, а такови случајеви крње достојанство задруге и њене пороте. Треба још и то знати, да се пороти због суђења преко њеногa делокруга може и на одговор позвати.

Сомбор 23. јула. — Ако се и с које стране мало што чује с школама, то за дело одаде, одакле би требало да се највише чује као из места у коме је расадник народних учитеља. Реклo би човек — над би но Бутању судио — да онде мора бити „обећана земља" крез коју мед и млеко протиче и да је све тако уређено, да се ништа више ни пожелети не може; али ко би се и њоле хтео да уверења дошао да овдашње школе доиште стоје него у каквом уредном селу. Овде има у самој вароши 9 учитеља, 2 учитељице и 1 катихета, а на сеоским има 4 учитеља. Овај број учитеља наменшен је по потребе према множини деце да одговори пропису закона. Учитељи су дакле ту, школске су зграде такође ту, а шта да рекнем за децу? За њих само нека бројеви говоре на сав 12 варошких учитеља долази 232 деце, која су до краја школске године школу похађала, не долази дакле на сваког учитеља једно на другу ни пуно 20 деце а могло би да је среће 50 и више деце дели на сваког учитеља, што је општина и имала на уму кад је толико учитељских места установила и издржава. На и ових 232 деце тако је неједнако подељено да има разреда са само 4, 6, 8, 9, и 12 деце и само је у једном разреду било око 40 деце. Већ они бројени су довољни да баце крвљу сенку на школе и на школску власт. И одмах се и силом намеће питање: или баш нема деце, или се школска власт не стара да у школу иду ако их има? На оба ова питања је лак одговор, и то на прво да има деце, јер то је и побудило општину на подизање толиких школа, а на друга онда следи да се школска власт нестара довољно и не употребљује законом прописана средства за утеривање деце у школу, која су за школу способна. Истина је да се школски одбор често састоје и доноси многе закључке али који понајвише само као закључци и остану. Или зар није тако кад су школе праве а могле би бити пуне? На такве је то сад када је наша већина у општини, наш мађистрат и наш градоначелник; а да шта ће бити кад се то све прекорене? А да ће се прекорити и то за доста кратко време, отом нема сумње, а ко неверује нека само сравни наше садашње стање са стањем и бројем наших душа пре десетак година, на ће се ужаснути кад види разлику али у — назатку а не у напретку. Много је и то допринело непохађању школе што још ни један родитељ није кажњен због пешчалења деце у школу макар да се у цркви са уништеног места више пута говорило и претило да ће сви немарни родитељи због пешчалења деце у школу кажњени бити, да народ већ отугано на те опомене и претње и сматра их више за шалу него за збиљу. Да се закон тачно изводио одма при увођењу сад би школе са стране похађала деце у најлепшем цвету доба. Ено живог примера у Ст. Керу, који може свима општинама у том погледу за узор служити; у њему иду сва деца листом у школу а народ тврдо верује да то мора тако бити, кад закон заповеда. — Знам ја да ће се школска власт и тиме изговарати, да не лежи сасвим до ње да се закон потпуно врши; али се на то мора приметити, да она не извршује тачно ни оно што баш до ње лежи као што је н. пр. објава кад се школе почињу. Ово толико се чини мала, ипак је важна ствар, што је и сам сабор увидео те је и то баш у закон ставио „да се почетак школе има тобичајеним путем 14 дана напред објавити." А како је то овде ишло? Тако, да се почетак школе објављивао или баш онај дан кад се школе почињу или недељу — или и две недеље дана *после* почетка школе. Како се дакле може захтевати да други ко врши закон, кад га не врши ни онај, који је позван да му важност и силу даје? У закону се не би смело ништа оналожавати, на ни оно што изгледа као ситница: допусти ли се да се оналожени једно, друго ће се оналожити и без допуштења.

За узрок непохађају школа од стране деце мора се навести и сиротиња. Бадава, где нема обуће ни одела, ту би управо и неправда била у школу гонити: не ту се мора признати, да је сомборска привредна општина ове последњих неколико година — премда скоро увек доцкан — тако дарежљива била, да је сву децу завела, која су тако сиромашна била, да се нису могла сама наодети и то јој заиста и на част служи. Не малу неприлику чини и то, што тако сирота деца не могу ни књига да купе. Ту би се опет дало овако помоћи: нека општина ма своје касекупи књиге и све остало за сву школску децу, и то само ако је могуће нека купи све на једном месту те ће добити доста приличан попуст (перцент), па нека те књиге и осталу имућнијој деци даде по правој цени, а добивени попустакнека се разведи међу сиромашнију децу као поклонкоје би остало касније долазећој деци у наследство, док би се могле као такове употребљавати. Тиме општина не би била ни мало оштећена а школи би било још те како помоћено. Међутим не треба скинути с ума да би нам школе биле и онда пуне да само долазе она деца, којих су родитељи у стању купити и одело и књиге, само кад би био закон закон а не шала. —

Што се тиче зграда школских, и ту није баш најбоље. Има их које су тесне, мрачне влажне и са једним прозором. И врло их мали број одговара правим школама. Има и таквих случајева, да предградска школа лежи у унутрашњој вароши а средишња школа опет у предграђу. Ово се тако догодило из осећудице на становима. Истина станова има за издавање, али што је за школу то или људи за школу нехају или много ишту за њих. Не привена општина видећи да за скупе новце добива лоше школе, наумн на предлог школског одбора издати за школе горњи спрат приватне куће, која у сред вароши леже, и то дотле док се школе не изграде. Ту има просторије доста да ће се моћи сместити све средишње мушке и женске школе тако, да ће још остати станова и за издавање појединим партајама. И онда ћемо моћи казати да имамо школе као што треба. А у предграђима ће се шепртљати и даље, док се на згодном месту куће не купе и за школе не справе, и желети би било да се то што пре збуде у интересу и школе и општине. —

Скамије су школске скоро сву ду старе: стари материјал, стари број — и шта ћу више да говорим, кад сад већ свако, који је у школи био има о њима живу слику пред очима. Оне што су нове, само се у томе разликују од старих, што су од новог материјала.

Но у колико са овим досад реченим лоше стојимо, у толико боље стојимо са училима (Lehrmittel,) која су се ове године знатно умножила и која ће још течајем ове и идуће године умножити. Рачунаљака, земљовида и слика има у приличној мери, а најстарији разреди мушки и женски имају и физикалне збирке и збирку најнужнијих нових мера, што јако олакшава наставу у детичним предметима.

Народни пак учитељи старају се колико је више могуће да са своје стране дају и одрже леп глас нашим школама. Особито се мора приметити да се предмети у доста великом, управо презеликом обиму предају, а дали је то целисходно, о томе ћемо други пут повести разговор. —

Још ми је споменути, да је сигуран изглед да ће се с почетком идуће школске године отворити виша девојачка школа, која ће се из три разреда састојати и одмах ће сва три у живот ступити, и то зато може бити тако, што се садашња основна девојачка школа састоји из 6 разреда у којима раде два учитеља и две учитељице. Од учитељица држи једна I и II. разр. а друга III. и IV. раз. а V. и VI. даже двојица учитеља У V. и VI. разр. и досад се — осим српске и књиарства — све остало предавало, што је за више девојачке школе прописано; зато ће се ти највиши разреди основне школе сматрати за ниже разреде више девојачке школе, којима ће се придодати још један разред и помоћне учитељске снаге, те ће образовати вишу девојачку школу. Истине, закон прописује да се виша девојачка школа састоји из 4 разреда, које је и боље, јер се прописани материјал може боље и темељније научити; — али овде би се за сад тако тешко могло извести, зато се умолио вис. шк. савет за одобрење у овом облику, које је високи школски савет и одобрио.

Што се више девојачке школе овде подиже ма и у овом облику, мора зародозати сваког родољуба, али не мање ће сваког родољуба и доста немило дирнути, кад чује да нема или да врло мало деце има за ту школу; та погледајмо у ниже разреде колико деце има, која ће до више девојачке школе моћи досмети ове колико: I. раз. 17, II. 11, III. 6 (шесторо) IV. 12, V. 8, и VI. 12, укупно у сви 6 разреде 66 деце, а у напредним школама има у једном једином разреду толико. На ниже ли то срамота за Сомбор особито кад га сравнимо са другим мањим местима? И овде се човек мора озбиљно запитати: да ли не би боље било да се најпре постарало да већ постојеће школе пуне буду? и кад би пуне биле, онда да се са поменутим образом на више иде. Овако колико је лепо што Сомбор има леп број школа и учитеља, толико је и ружно кад са горенаведеним бројевима на среду изиђе. Зато опет велим: најпре деце да се постојеће школе напуне, па онда идимо даље, ако смо роди да нам школе не буду пресуп апарат. Деце има, као што сам већ рекао, само још нала учинити да закон буде, закон.

Још ће се на јесен предузети и неко спајање и раширивање већ постојећих разреда основних школа. Но о том ћу првом приликом повести разговор и навести како се хоће, а како народни учитељи држе да би било боље, целисходније и опет јефтиније.

Ј. Бл. . . . . ћ.

ПОДЛИСТАК.

БУДИТЕ СЕ!

И враг би се од гнушења стрес'о.
Ал Европа ледним оком гледи
Бесан Турчин сиротиње рађи
На славини како крвцу једи!
Хара . . . коље . . . гази што је свето
Азијатско крволочно псето.

Одјекнуло и море северно
Од урлика неситих зверади,
Саучешћем цепају се груди
Од јаука слабих одојчади;

С бесилука задрхта и стена....
Човек ћути, ко да је хијена!

Ко да нема ни срца ни душе,
За рајине ништ' вриске не мари!
Крв, олтари, села и огњишта
И слобода незнатне су ствари.
Заман раја слабе руке шири:
Тамо зверје, а овде вампири!

Окови... колац... отимање, кланье
И гвоздено зулумћарско иго!

Ко се не би латио ханџара,
Ко се неби на пљеснка диг'о?!
Будите се!.. голема је беда:
Весно псето браћу нам уједа!

Будите се! пањите се, вуци!
Нек се дижe вихар јатагана,
Нека грме тешки ибердари,
Нека звечи сабља окована!

Крст у руке!. с барјаком високо,
А ми ћемо сва вама у бо̀ко!

Овде нема никаквог живота,
Чудо, покор од некојег доба!
Тамо има смрти на бојишту,
Вечне славе и мирнога гроба.
На хајдемо, соколови сиви,
Не трунимо забадава живи!

Мита Поповић.

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Кнез Милан одпутовао је 18. о. м. у Беч. Тамо се састао са царем и политичарима аустријским. Кнез је отишао у Беч због устанка херцеговачког. Шта ће се утаначити неизна се, али се пушта глас у свет, да ни Русија ни Пруска недозпуштају Србији да устане на Турке. Замачно да се Србија неће ни сада маћи. У Београду и унутри искупило се пиште јунака, који би од добре воље преко Босне прискочили браћи својој у помоћ, али клада им недопусти. Међутим купе се прилози на Херцеговце у Београду. Накупљено је за један мах на 30-0 дуката, и сами жандари заузимају се за скупљање. Међу тим говори се да кнез Милан тражи зајам у Бечу, к има гласова, да кнез неће моћи уздржати народ да неприскочи браћи. Још се и то гласи, да је кнез Милан отишао у Беч да се жени и већ се зна и за име девојчино. То је нека богата рускиња Наталија.

— У Новоме Саду забрањила је влада угарска купљење прилога на пострадале Херцеговце „народноме колу“, и као што се чује, министра то јако неће, што Срби хоће да купе прилоге на Херцеговце, те је питао како су Срби примили ту забрану Варошко представништво запитало је министра, да ли је слободно. на оне бар, који су пробегли у Аустрију купити, но још до данас нема одговора.

— Устанак херцеговачки шири се сваки дан, али је сила турска многа, те морају усташи да се у горе повлаче. У Пепесинву Срби су отели три топа. 180 остругуша, муниције 28 коња. Мртвих и рањених Турака 90. Срба 28. Турци пале села хришћанска. Усташи су опколели Требиње. Црногорски јунаци и без повлаке кнежеве помажу браћи. Херцеговци и Босањани пишту од Србије само то што им Црна Гора чини. Више чета црногорских већ се бију. Капетани су им Жимеровић, Алексић и Петровић. Осим тога из Боке которске, дакле из аустријске земље, прешло је 400 Крајишинана и једнако други за њима хите. И Словенаца из Љубљане отишло је недавест младих људи и куће се и даље.

— Турци на граници Аустријској јако су оледељени на Немца. Они се спремају, да нападну на села аустријска, да се свете.

— Аустрија шиље војску на границу де је устанак. а и Србија држи своју на окупу на границама својим

— У Романији чудни догађаји. Изгледа да је већ свршена стварь, да се кнез мисли из земље. Народ није с њиме задовољан и министар ратни отишао је у Петроград. да види на двору руском, хоће ли и Русија да кнез Карло иде из земље. При пољској свом заповедно је официрима да ма да се што најмање макне у земљи, да сваката без изузетка убију, и да туку до последњег аишека. Говори се о некој завери, у којој су и неки официри, а тако исто да је све то руско масло. Кнез је некуд отишао из Букурешта но незна се куда.

— У Грчкој такође краљу није тврдо под ногама. На новој скупштини биће у великој већини они који су против данашње владе.

— У Хрватској одпочели су избори и већином су 22 и 2 . о. м. обављени. У Сремү. колико је досад познато добро су по Србе испали. Изабран је у Руми једногласно др. Јов. Суботић а за срез румски Стеван Поповић, бивши уредник Заставе, у Илочком срезу ватрени Србин (Бутас) Букшиновић, у Товарнику и Ердевику биће на ново избор у Пригу Живковић. У Осеку изабран је такође једногласно др. Јован Суботић, а у срезу Вас Ђурђевић бивши професор на новосадској гимназији. У Тројеству изабран је православни протa Стевковић. У Вуковару Кушевић, а Живковић досадашњи бивши пропао је. У Дарувару одступиоје Војновић и тамо је Забрдац Петар изабран огром. већином. У Славнна добио је Ломчаревић само 10 гласова више од Поповића Косте посланика на народскоме сабору. У Ваковачком срезу изабран је Иван Томбор, и чувени уредник „Обзора“ Мишкатовић. који се свеглас надү Милетићевом пропао је при избору у Петрињу. де изабрашс Шашића подпуковника. У Пакрацу Србин Балтић

— За Бачку у 11 изборних места заказани су избори 30. о. м. 11 августа по римском, баш на Мајку Анђелију. На светог Илију била је конференција у Тители на којој беше искупљено на 300 бирача и том је приликом проглашен Милетић за кандидата. Против овога сталкен је Надашки. Солтабиров чини свака чуда, а тако исто и кнезови му. Затварају Буде, који су за Милетића, недају им се нигди састати, ни на чаши вина ни у својој рођеној кући, али све што је рађо да српско име остане светло, неда се заплашити, и стешњено јаче све на више скаче, те солга ће се још грђе осрамотити него при првом избору. У Срему пак чителском само само неки попови парочито лочки, који се изнарочи у кнез и натарош у селу те газе законе од обести. упињу се против Милетића а народ је сав листом уз њега.

— У Ст. Бечеју беше такође на светог Илију многобројна конференција из свију места, и једногласно је изабрала за кандидата Александра Трифунића. Милош Димитријевић чује се да је завалио на кандидатури у Кулпинском срезу пошто му је понуђена у ст. каљишком, де је сигуран, те ће но тоне честитоме Мудроњу остати на миру Кулпински срез.

— У четвртак цео дан крвав бој око Требиња. Турци затворени немогу живети. Народ се диже од свакуда. У петак у зору продужен бој.

О Г Л А С.

!!! ЗА УКВАРУ !!!

Нема боље помоћи од мојих најновијих подпасача што су патентирати. Фине рукавице по 1 ф. 10 нов. и то само код

Августа Циглера,
рукавичара у Јевјарској улици у И. Сазу.

1—3

ИДЕ ДОДАТАК.

СЕОСКИ НАТАРОШ

(Наставак.)

ДВЕ НЕДЕЉЕ ПРЕД ИЗБОР БЕЛЕЖНИКА.

Господин капетан у миру Лануша гледао је дакле, како ће добити за своја чинута тога коловођу лупешког. Он је дакле одлазио сваки дан у „дољни бирцуз“ и частио га дотле, док му није руку дао.

И попа је долазио у „дољни бирцуз“, шапутао је са злим духом у тој кући и овај му је обећао: не води, куме, бригу! Они су неки кумови, ал за то му је опет једном приликом јавно рекао: попо, језик за зубе!

И арендатор је знао шта вреди у злу делу дегредирани фелбан; али он њега држи за свога брата ма да зна, да сотона нема брата, и не мисли, да овај може против њега радити.

О ИЗБОРУ БЕЛЕЖНИКА.

Са раном зором крстало је већ 5. окт. у „дољем бирцузу“. Као рибе кад остану на суву, тако је све то сабило се једно у друго и зинуло на пиће, мислиш, изданућће ако му не дође олба што пре до руке. Бирташ већ није имао ни места доста, де ће му честити гости стајати, а камоли из чега ће пити. Но дуго је од 4. до 8 сахата, дође ред на сваког и по десет пута, а кад уватиш не пуштај док дна невидиш.

Ту је већ и г. капетан Лануша. Он командира веселим гласом: ракије, вина, пива! Така му команда већма доликује, него она у војсци. Ове солдате неће јунак оставити као оно у буни. Ту је и лупешки вођа. Он нешто шмрка, нешто жмира и прži дебела уста а руком извлачи брк час један, час други горе. Нешто му немирише добро. А ми знамо и шта је. Г. капетан Лануша обећао му је нешто да ће још јуче добити, а избор је већ ту, а он се чини и невешт.

— Живио г. натарош Мор, наздравља капетан у миру Лануша.

— Живио! ори се из свију пијаних глава, а кад се већ и последњи звук стишаваше, примети један што клања тамо у буџаку: кад мора бити, на што смо ми? С друге стране закрвљењо исписани каплар неки на пита: је ли он Арапин, јер немачки Мор значи арап, а каплар је свршио цвајте класе — Дакле може бити и Арап натарош, само нек се лоче.

И поред арендаторовог бирцуза кад пређем чинити се да идем у риту крај баре какве, тако то крешти и пишти живинa унутри: Живио! живио! живио! И тек кад и кад чујеш дебелог арендатора, као букавца из воде, што га зову на мести водени бик, а не можеш га из гомиле да видиш, као што је ретко ко видио букавца.

Попа је изабрао благују част, златну средину. Његове присталице скупљају се у велики бирцуз. И ту се виче јако, али се слабо пије. Нешто помаже благослов а нешто и клетва попина.

Поглавари су се већином искупили пред варошку кућу. Неколико њих фале. Двојица су у арендаторовом, један у великом а један у дољнем бирцузу. То је онај ешкут, који је с тутором пио и код арендатора и код попе, а сад хоће да гласа за Ланушиног нотароша, јер му се учинило, да су ту најгушћи делови.

Осим поглавара има још поприлична гомила бирача, трезних, трезнадних. Поглавари их уче, да незабораве име ономе, кога ће да бирају, јер ће ту бити гомила имена на богме и једнаких. И учитељ је дошао и помаже поглаварима; он воле све што је честито и наметно, ал иначе осврће се час по час, да га попа преко пута невиди, не што би га се бојао, него боље је без свађе, ако може бити.

Приближи се и осми час.

Солгабиров долети на лагани вранци, што је по њега општина послала, и сиђе у великом бирцузу, јер ту од вајкада велика господа сврћу.

Попа заборави, да је то стари обичај и обрадова се, те одмах уђе у екстра-собу, де солгабирова уведоше.

Солгабиров се с њиме лепо поздрави, најпријатељскије поразговори, и обећа попи за јамачно: та ми смо своји! Солгабиров је био попино дете.

За попом уђе арендатор.

— Само јесте ли ви своје уредили а за мене не водите бригу — беше одговор солгабировљев, и арендатор оде утешен кући.

Био је и кнез код солгабирова, али само из етикеције, пристојности званичне, и да чује кад ће се избор отпочети.

Он се уздао у то да многи ждера није бирач, и да ће многе њиане морати солга прогласити, да нису при себи и одбити их од гласања, и радовао се, што солга рече, да ће тек кроз један сахат почети избор, јер дотле ће крмад Ланушина још клопавија бити.

Ej до шта смо дотерали, да ваљаност и поштење од слепог случаја победу очекује и да племенита намера мора да носи притворно рухо! . .

— Кнеже, ви ћете са натарошом посла имати, ви сте, да истину кажем то што — муж и жена. Од ваше слоге зависиће све: за то, верујте, да за кога ви будете да ћу све и сва учинити, да он испадне.

То је рекао при растанку солгабиров кнезу и нешто је, да му онај каже за кога је он.

Но кнез се вешто извуче одговорив му, да је њему сваки онај добар, кога већина изабере, и да он неће

ни за једнога да гласа, јер може онај бити, против кога би он гласао, а знате, да ако је и за кога незгодан § 81. општинског закона, да када се гласа, мора се усеоским општинама уписати име онога који гласа и за кога гласа, што код магистрата цедуљом бива — за кнеза је најнезгоднији.

Тек што је кнез два три корака од велика бирцуза одмакао, закуца на врати солгабировљеви капетан Лануша, и нечекајући на керају, рупи као ветар унутра.

— Гут морген!

— Гут морген!

— Баш као да сам наручио, хтео сам да пошљем по тебе. Како ту стоје ствари?

— Знаш како: Мор мора бити!

— Мор може ићи. Der Mohr kann gehen.

— Шта ти је сад?

— Рекох и остаје.

— А ја, а што је човек. . . .

— Је ли пред сведоци?

— Није.

— Зар треба другчије с чивутом него чивутски?

— Па да шта ти хоћеш? Хоћеш арендаторовог?

— Ни тог. него иди обавести људе, да онога бирају за кога ја будем највише говорио.

— А шта ћемо са лупешким кољом?

— Та баш његовог брата, његовог комората хоћу. Иди, пошљи га само нек дође овамо.

Две ноћи пред избор украо је брат солгабировљевог кандидата 6 коња, који да их брат брату даје вреде сваки три стотине форината, па нек их је продао комад по 100 фор!

Капетан у миру Лануша оде а вођа лупешки дође.

— Погодите, пријатељу драги, што сам вас звао. Ви знате, да је мени познато, шта ви у селу вредите.

— Заповедајте, господине! И лупеж је стао пред солгабирова, као ђелбан пред капетана: ногу уз ногу главу горе, а руке уза се.

— Он данас натарош а ви сутра кнез; пристајете ли?

— Молим понизно најпре, ко је?

— Ко је да је, ви сутра кнез, пристајете ли?

— Пристајем.

— Дајте руку. Сад да се заједно радујемо, наш добар брат а ваш друг то је. Наше је царство и у овом селу.

— Сад на посао. Ја идем варошкој кући а ви у бирцуз.

У десет сахата дође солгабиров у општинску писарну.

Партаје се пред варошком кућом већ искупиле беху и заједаше једна другу, ружећи свака противничког кандидата. Шта ће нам ваш филозоф? Шта ће нам ваш завршан? Шта ће нам ваша шмизла? Шта ће нам ваш чивут? Шта ће нам ваш лопов? И ту падаше и псовке, гадније од гадњих

Странка трезна склонила се у крај; бућкаше и смејаше се тужно на препирке других.

— Ти да нам старешину бирају?!

Ај стиде, та зар се ти навек у крај да завлачиш а безобразлук да коло води. Ај памети докле ћеш силазити људиу с пута!

Кад је солгабиров у варошку кућу дошао, поднесе му кнез више молбеница, које су на општину дошле, и замоли га да прочита молбеницу онога, што је најбољи међу свима био.

Солгабиров узме, прочита је и рекне:

Види се да је научен, али нема светска искуства. Ето је већ у томе погрешио, што на мене није послао молбеницу. Те се сад не могу узети у обзир.

— Али §. 83. каже само: да је од оних, што се траже сваки овај кандидат, који је држављан угарски и има квалификацију онаку какву закон прописује, а не каже, да се мора солгабирову пријавити. Он се јавио пре избора, а ево протокола, де се уводи кад нам какво писмено дође, ево из екхибита може се ваше високоблагородије уверити, да је тако.

— Све је лепо али ја то пресуђујем да ли је ко способан или не, на како је данас избор, па да је дошло њих стотина кад би ја прегледао, ваљда народ тамо напољу да дрежди.

Како се добри солга за народ брине!

— Али онда је моја кривица а и законова, што није јасан. а никако проситељева. За минут два можете све прегледати, нема их више од 5 ја молим високоблагородни господине!

Но бадава беше. Солга је одавна чуо за те молбенице. Арендатор му је казао, био је толико пута у општини, али он не запита кнеза, и стрепио је док рок није прошао да му овај за њих не каже.

Солга покупи молбенице, које је он донео, изађе на поље и прочита их бирачима.

Код оне, што је комората вође лупешког, најдуже се задржавао и најленшим је гласом китио читајући сведочбе о ваљаност истога. А за тим им разложи шта је натарош.

Солгабиров је умео лепо говорити, али је хрђаво мислио а још грђе радио.

Кад је свршио беседу, позове бираче. да по § 80. изврчу једнога од оних, чије им је сведочбе прочитао или да се 10 пријаве, који жеде да се по именце гласа: Свака странка стане се на петних жила дерати вичући свога кандидата, и ту би солгабирову мајсторија за руком испала. Он би рекао; ја чујем име овога и овога и проглашујем га за натароша, а ви авонте после, но од оних што трезни беху пријави се њих 10 иштући да се поименце гласа.

Солгабирову то не би мило, али мораде учинити по вољи.

(Наставиће се.)

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Паита Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875

БРОЈ. 31. У НОВОМЕ САДУ 1. АВГУСТА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.
Претплата, огласи и дописи шаљу се уреднику „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 4 фор
на по године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ЈАВНО БЕЛЕЖНИШТВО.

1-ог августа н. р. ступило је у живот јавно бележништво у целој краљевини Угарској. Ово је звање са свим ново, зато ћемо наш народ са овим звањем обширније да упознамо. Ми се никада нисмо бројали међу оне, који би између народа и капуташа неку мрежу сејали, шта више, наша је намера, да народ као и капуташи упознају свој положај један према другом и један другог као два главна чинитеља да подупиру. Инак се неда тајити, да на један део капуташа тако звање прокаторе наш се народ из свег срца срди. Нама није сада овде намера разлагати те узроке зашто се срди народ на прокаторе, него намера нам је саобштити како је са новим звањем са јавним бележништвом наш народ срећан, (?) јер ће се у многом погледу из ноћнију прокаторски ослободити и познатог гулења — избавити. — Ево овде ћемо редом навести све оне послове, које јавном бележништву у делокруг припадају, као и цене, које за њи треба платити. На онда моће сваки увидити велику разлику између ове цене и оне, које су прокаторима плаћане.

1. Пристојба степенична.

А. за уговоре: од преназања добра. деобу, посао, најам или закуп (арендални) уговоре, задружне уговоре, уговоре од поклона као и у обће за све двостране уговоре и наредбе за случај смрти у колико је вредност предмета изложена или се из постојећих података определити даје — плаћа се:

Од вредности до	200	фор.	1	фор.
„	200	„ 500	„ 2	„
„	500	„ 1000	„ 3	„
„	1000	„ 2000	„ 4	„
„	2000	„ 5000	„ 5	„

Од своте која прелази преко 5000 фор. осим 5 фор. још од сваке започете хиљаде плаћа се по . . . . . 50 новч. али свота пристојбе (Таксе) од 500 фор. већи бити неможе.

Б. За облигације, обвезнице, и остале дуговне изјаве и ако су сдозволом књижења снабдевене за уступке (цесије) и ако ове уједно од стране дужника признавање дуга, даље првенство (priorität) уступка, или уступање права на првенство задрже; изјаве сврху (повчане измире) залоге, јамства и осигурајуће обвезе; основне списе; напутничке изјаве; и за сваку предузету једнострану својевољну изјаву, која под другу рубрику неспада:

Од вредности до	300	фор.	1	фор.
„	300	„ 800	„ 2	„
„	800	„ 2000	„ 3	„
„	2000	„ 5000	„ 4	„

преко 5000 фор. вредности и надмашајући 4 фр. пристојбу, од сваке започете 1000 више 25 нч. али свота пристојбе од 50 фр. неможе бити већа.

В. За једноставну или са брисањем дозволе на исписнице у земљишт. књиг. снабдевено писмено Б. назначене пристојбе полак припада, која пристојба нити од једне форинте мања, нити од 20 фор. већа бити има.

Д. Када се готови (особени) приватни списи са обележјем јавнога бележништва снабдеју, за под А. Б. В. назначене поступне пристојбе само полутина припада, али такса од једне форинте мања бити неможе.

Е. За протест трговачких папира до вредности

Од	200	фор.	припада	1	фор.
Преко	200	„ до 1000	„	2	„
„	1000	„ „ 4000	„	3	„
„	4000	све даље	„	4	„

Е. За чување готови новаца или папира од вредности 1000 фор. ¼ % плаћа се који од једне форинте неможе бити мањи. На вредност 1000 фор. и на своту прелазећу ту вредност плаћа се ½₀ %. Уз ово за записник при примању, за признаницу, (поставницу) оставу (полажницу) за издавање оставе или полагање које год области плаћа се она цена која је назначена под 2; и словом г.)

2. Пристојбе одређене.

а) За пуномоћија, даље за таке просте сведочбе или изјаве, које само за грунтовничко укњижење или брисање дају дозволу, или садрже у себи допуштење ил одрицање првенства, као и онда када се приношење таког дуга налази у њему којег вредност унапред није назначена плаћа се 1 фор.

б) За оверовљење преписа, када преппс барем две стране, а свака страна барем 25 реди има, плаћа се 30 нов. за сваку следећу страну листа 10 нов.

када поједине стране преписа имају више од 25 реди. или бројни исказ садрже, за прва два листа 50 нов. а за сваки следећи лист 15 нов.

в) За оверовљење извода трговачких и обртних књига, ако кападатак износи барем две стране 50 нов. а за сваку следећу страну 15 нов.

г.) За преводе ако износе барем две стране 2 фор. осим овог за сваки лист 1 фор.

д.) За оверовљење превода, ако барем две стране износи 1 фор. за сваку следећу страну листа 50 нов.

е.) За оверовљење подписа имена 50 нов. ако се на истом спису више подписа оверовљава, онда осим за први подпис назначене пристојбе на сваки подпис 25 нов.

За записник 25 нов.

ж.) За показање списа због ручног докара 1 фор.

з.) Посведочавање 1 нов.

и.) оверовљење скупштински и одборски деоничарски и остали задруга, као и за посведочење жребања осим пристојбе за радњу и писање 5 фор.

к.) За дражбене лицитационе и препоручне расправе осим опредељене пристојбе за радњу и писање 1 фор.

л.) За примање и увређење објава и засведочавање истих 3 фор.

За сваку дату и опетовану сведочбу странци 1 фор.

м.) За посведочење одлања и садржаја појединих обзнана 1 фор.

н.) За протест меница (вексла) 2 нов. 10 нов. а на пошти ако се чини — 50 нов.

о.) За званично чување примљених списа, онде рачунајући пристојбу за записник и признаницу (реверс) 1 фор. 50 нов. ако су списи од 20 табака већи 2 фор. ако више списа на једанпут се даду, осим горње пристојбе за сваки комад 25 нов.

п.) За натраг узимање списа уз записник 1 фор.

р.) За привремено чување новца или државних растеретница што се на записник узме и признаница изда све 1 фор. за издавање званично чуваног новца или папира од вредности 1 фор.

За оставу код области 1 нов. ако положен новац прилази 1000 фор. онда за положење код области по времену уплаћена пристојба рачуна се.

с.) За извештја дата странкама о каквој јавној бележничкој радњи ако се то учини уз показивање списа 50 нов. ако се пак дотични спис на захтевање партаје и прочита, преко тога плаћа се од сваког табака 25 нов.

т.) За приношање којег јавног бележничког списа партајама или областима 50 нов.

у.) За лично предавање којег јавно бележничког списа суду особито тестамента 1 фор. 50 нов.

ф.) За пријаву ради одређења пристојбе 50 нов.

х.) За просту дознану званичког каког чина или за позив 20 нов.

ц.) За оверовљење готовог тестамента 4 фор.

(Наставиће се.)

ХЕРЦЕГОВИНА.

Даље пише „Земљак“ ово:

Што смо до сада набројали, то су царске области у босанском вилајету, од којих у херцеговачком санџаку или каймакамији главе седе у Мостару, а једанаест мудира и кадија у остали једанаест херцеговачких каза или котара. Осим ови власти остају још општинске власти и вилајетско заступство.

У свакој општини, у којој је мање од 20 кућа, наменитен је по један а у већим по два кнеза, турски названа мухтар; а уз њих општинско изабрано вијеће од 3—12 стараца. Ови учествују и помажу код порезивања и утеривања разнога данка и обављају друга управна дела, па и помирљивим путем кметују у маљим распрама. Ако је распра међу двема општинама, онда се установи нарочито повереништво, као помирни суд. Цела општина у тврдо одговара за свога мухтара.

Осим овога заступства сваке општине једно је опће вилајетско веће које заступа тобож цео вилајет. То опће веће валија има позвати сваке године, да се сакупи и да седи а већа на 40 дана. Опште веће састоји се из чиновника вилајетске владе и из 28 изабраних приседника, а валија му је председник. Предмети његова већања јесу: јавна сигурност, јавне градње, пољоделство, трговина и разпоређивање данка. Сваки члан овога већа има право купити и приказати валији прошње појединаца и општина о реченим предметима по санџаку који он заступа, а валија о тим прошњама даље решава. Ово веће сужено је на то, да о предметима о којим је питано изрече своје мнење: одлука и врха спада на валију.

Сада да кажемо како се бирају меџлиси и већа у којима већ рекосмо седи половина Турака а половина Хришћана. При избору мухтара има право учествовати сваки турски поданик без разлике вере, чим је навршио 18 година, ако што има у општини и плаћа најмање 50 пијастра (5 фор.) данка. Мухтар се у општини сваке године на ново бира, и може бити изабран турски поданик ако је навршио 30 година и плаћа годишњег данка 100 пијастра, па избор иде на потврду мудиру. Сваке две године сакупи се у свакој кази изборно повереништво, у ком седе мудир, кадија, муфтија и свештеници разни вероисповести, те и мудиров тајник. Ово повереништво састави најпре изборне листине свију они који у кази плаћају преко 150 пијастра данка; па из те листине изабере за сваки меџлис у кази троструки број чланова, него што их у меџлису има седити, који су доживели 30

година, и ако је могуће, да знаду читати и писати; дакле за сваки мецлис по 12 имена. Сада ове читуље од 12 имена за сваки мецлис пошљу се у свим општинама у кази, а општине гласају за четири од оно дванаест, па онда пошљу своје гласање на изборно повереништво. Сад ово између 12 предложени за сваки мецлис изучи ону четворицу што су добили најмање гласова, а остали осам имена пошаље на кајмакамију, која онда из они осам бира 4 председника за сваки мецлис, пославши им сваком своју буруџултију, којом ће заузети у мецлису своје место.

Овим редом бирају се и председници мецлиса сваке кајмакамије; само што изабрани могу бити само који плаћају 300 пијастра данка, управља бирањем повереништво целе кајмакамије, гласа се у свакој кази, па из оне две трећине што су добиле више гласова, бира валија с његовом владом. Исто овако се бирају и председници вилајетска мецлиса за целу Босну, само што вилајетска влада управља избор, изабраници су међу оним који плаћају 500 пијастра данка, и буруџултија им долази из Цариграда од султана. Председници у свим мецлисима мењају се за половину сваке године, тако да сваки две године седи и потеже од владе плату.

Чланови општег вилајетског већа бирају се под цело сваке године овако. У седам кајмакамија Босна-вилајета, дакле и херцеговачкој сакупе се сваке године разни мецлиси, те из именице поданика, који плаћају преко 500 пијастра данка, изаберу по четири члана, два Турчина и два Хришћанина, те су ово тобожњи заступници целог вилајета. Ови се сваке године на ново бирају, кад валија позове опште веће на збор.

(Наставиће се.)

О ЦВЕТУ И ПЛОДУ.

VII. Очудноватостима и важности оплођења цвећа.

Не можемо никако да се растанемо од чудноватога оплођења вучје јабуке, док не бацимо још једном кратак поглед на тај предмет.

Из прошлога посматрања увидели смо, да се касата биљка не може оплодити никојим другим начином до овим. Кад се нарочито, ма на који начин, спречи улазак те бубице на онај отвор у цвету цвет изумире не донев плода. А где се не чине никакве препреке, бубица долази редовно и у време, кад је жигу од потребе оплођујући прах, изврши ту своју услугу, и жртвује се смрти.

Ко још и овде помишља на случај, очевидно је, да тај даље тера са сујевером о случају, но што је икада и најсујеверији с верom терао. Цео склоп цвета тако је, да му је за оплођење бубица од потребе. Длачице у унутарњости уласка, што улаз одакшава а излазак немогућим чине, имају сасвим целисходну одредбу, и према томе нису могле згодније наметнуте и уређене бити. Кад се сад длачице брижљиво исеку, или се пробуши други пут из чашице, кроз коју бубица може да прође, она оставља цвет не оплођен. Ко би сад могао порицати чињеницу, да је савршена предузимљивост, и потпуна целисходност владала у овоме односу, између бубице и цвета; а то се на име баш у томе показује, што је животињица, која као и сваки други створ бежи од опасности, принуђена баш, да у овоме случају иде смрти на сусрет, да би само одржала живот једној биљци. —

Жао нам је врло, што нам није могуће, да поређамо још више примера о чудесима оплођивања цвета, јер чудеса су врло многобројна, а простор овога листа доста је ограничен, да би их могли бар од чести објаснити нашим читаоцима. Само ћемо још нешто овде напоменути, док још нисмо даље корачили по овоме предмету, па ћемо после говорити о томе, како се образује плод из оплођенога цвета.

Има много биљака, које у води живе, и цветају под површином. Међ њима има их много, код којих мушки и женски делови цвета, не стоје у непосредноме додиру, па и опет оплођујући прах вала од прних, да достигне на друге, а да га међутим текућа вода не однесе са собом. И у оваким су случајима посматране биљке, у њиховоме тајном и чудноватом опхођењу, на је се нашло овако стање ствари:

Женски део цвета стоји на једној петељци, која је увијена као она жица, што се њоме ваде запушачи, или сукија на пушке: У време кад је сазрео оплођујући прах у мушким деловима цвета, увијена петелька одвија се дотле, док женски део цвета не изађе на површину воде. Тек се тада отварају прашна пуца: под видом, на како је оплођујући прах лаган, то он излази на површину водену, и тако водом доспева до жига женскога да изврши дело оплођења. Кад се то тако сврши, онда се петелька опет увије као што је и била, женски се део цвета исправно, и сам загњури у воду, где плод сазрева, да своју врсту и даље настави.

По овоме што смо казали види се, да посредници оплођења нису само ветар и инсекти, већ и сама вода, почем она лак прашак износи на своју површину, где га чека женски део цвета.

Осим ових посредника у тому оплођења, што га сама природа врши, и сам човек, својом увиђавношћу и прилежањем, непрестано се труди да олакшава ово оплођење, и вештачко попрашивање спада данас у најобичније послове вештачкога баштованства. Вештачким оплођивањем добијају се данас најлепши цветови, и најнежнији плодови, а то ничим другим, већ просто тиме, што се зрелим цветним прахом, какога лепог цвета, у згодно време попраши женски цвет

каке друге врсте, тако, да се могу произвести најразноличније и најблагородније врсте. На не само за око и за кус, но и за саму исхрану важно је ово изучаване оплођења. У једноме крају Европе, год. 1846. оплођење пшенице било је врло оскудно, и глад, која отуда произађе, није испитачима дошла из ненада.

Од каке је дакле важности познаване природе на благостање целога човечанства!

VIII Оплођена трешња.

Морамо се сад растати с оплођиваћем, па опет да се вратимо трешњевоме цвету, те да на њему видимо шта бива, кад је оплођујући прах већ напао пут свој к женскоме делу цвета.

Тога ради, ми ћемо још једном да промотримо женски део цвета, те да видимо, како стоје његови поједини делови према оплођиваћу.

Тучком зовемо женски део цвета, јер стуб што излази из среде цвета, наличи одиста на тучак. Доњи део, што у трешњевог цвета стоји у чашици, дебео је, сочан и зелен, и зове се плодница, он израшћује у танак стубић, жуто-зелене боје, и кроз-а-ње пролази оплођујући прах, па најпосле тучак се завршује, као неким устима, која смо већ назвали жигом.

Оплођујући прах долази на жиг, који га прима, и одма спроводи стубићем у плодницу, где се истом догађа зачеће плода.

Вара се сваки ко мисли, да се плод ствара просто из оплођујућега праха, него је и у биљке, као год и у живих створова, прави плод већ спремљен у јајцету, коме је од потребе још прах оплођујући, да би се развило, и до биљног или живог плода дошело. Као год јајце каке животиње, тако и у плодници трешњева цвета, леже једно јајце скривено, од онога ће да постане плод. То би се јајце засушило, кад оплођ. прах не би до њега дошао. Али чим оплођ. прах допао већ у плодницу, дође до јајцета, на кроз мали отвор, који се находи на сваком јајцету досле и до садржаја његовог, одма тако сједињено јајце с оплођујућим прахом, добија снагу да постане плод.

Плод је заиста чедо оба дела цветна, он је чедо својих родитеља, које је постало из сједињења матерњег јајцета с очевим оплођујућим прахом.

Ово није ништа друго, но општи закон природни, који важи како за људе и животиње, тако и за само биље. [1])

Почем је већ, од како смо почели ове чланке о трешњевоме цвету, сво цвеће увело, беле листиће из крунице ветар разнео, то сад можемо сасвим лепо разпознати, који ће цветови постати трешњом. Прашни су се кончићи засушили, стубић и жиг тек што ни су изумрли, зелена чашица већ је мрка увела и тек што није отпала; само онде, где ће трешња да се образује, она мала плодница постала је дебља и већа, и кад после неколико дана, сви непотребни делови буду отпали, онда ће и мало дете већ познати, да је то трешња.

Али то, што ми сматрамо као трешњу, тек је омотач њезин; права је трешња унутра сакривена, и ни је ништа друго, до оплођено и развијајуће се јајце; плодница је утроба њезина, у којој она живи и из ње се храни, коју је природа баш с тога и направила најпре.

[1]) Горњи природни закон, према исходу најновијих испитивања, морамо ограничити само на оне живе створове, који се расплођују полним или Родитељским роћајем. Из тих испитивања зна се, да се неке биљке и животиње ниже и на други начин, дакле бесполно. Тако неки животиња и биља које се подмлађују из делова старијих, и тиме се као особени створови даље развијају. Неке постају пупањем; млади потомак појављује се најпре као пупољак из старијег створа, расте, и најпосле се одваја, кад достигне извесан степен развића, да тако самостално живи.

Најудеснитији пример бесполног рађања дају нам пчеле, који ћемо да исцрпивно читаоцима, у особ. кости дати дуготрајној пажњи.

Митиза је прави најзи свих својих саставља. Она сама носи јаја, из којих ће да се развију доцнији поколења. Од оних јаја само једни део бива оплођен, и из тога се по општем природном закону развијају пчеле радиће, или и матице. Јаја која нису оплођена, не производају, као што то бива код већине других животиња и биља, него се развијају даље, и из њих постају мужјаци, трутови. Они су, и ако само из јајцета, опет бесполно постали.

ТРГОВИНА.

БУДИМ-ПЕШТА 27 јула 1875. (Извештај Ст. Георгијевића.) Овдашња пијаца из провинције добро посећена, а стране земље се слабо одазивале. Промет ограничен читаве недеље.

Изими-пшеница за септ. — октобар плаћали се у понеделник за фор. 5·85. Данашња белешка је фор. 5·75 по п. центи.

Изими-ражи за септ. — окт. мало се пазарило и цена од ф. 3·90 до 80 бечки сунти је номинална.

Кукуруз банатски није толико ове недеље пажњи поклоњен. Добра роба се куповала по фор. 3·33 по п. цени Угарски фор. 3·22½. Данас му је цена од фор. 3·43—45 по п. центи.

Пшеница септ. недељни промет око 100.000 п. ц. потиска и стопно-београдска 89 сун. ф. 6.80—90, 87 сун. фор. 6.50—60, 85 сун. 6.05—15. Банатска 84 сун. ф. 5.35—45 по д. ц. на 3 месеца.

Раж септ. ф. 3.70—80 на каси 80 беч. сун.

Јечам септ. за рану ф. 2.55—85 75 беч. сун.

Кукуруз ез. банатски ф. 3.22—25 по п. ц.

3 об септ. ф. 2.25—30 50 беч. сун.

Пшеница септ. банатска ф. 10⅞—⅞. жута ф. 11⅜—½ за 150 беч. сун.

Свињска маст септ. из вароши ф. 41 и по до 42 за беч. цент. Из провинције нема.

СИСАК 1. августа (Шипуш и Друг.) Пшеница је и прошле недеље првих дана чврсто мнење имала, и напредовала је фина роба до ф. 7 п. ц. под конац недеље почеле су цене назадовати, из узрока, што су се гласови о врло добром роду из многих покрајина појавили те се данас држи прва банадка роба око ф. 6.50, а босанска око 3.50/90 п. ц.

Кукуруз је до половине ове недеље непрестано ценама напредовао, и већ око ф. 3.20/25 за ц. ц. получивао но последњих дана из енглеске доспевши гласови о рушењу цена таме учинили су и код нас такав притисак, да се данас прва роба неда преко ф. 2.75/80 протурати, а жица доноси на Трста вест, да су цене за дељних десетак новчића порушене.

Јечам се још слабо уважава, ал се цена ипак као и прије држи, а то пиварској роби око ф. 3 на 70 фун. а лагањој ф. 2.90 бечки центт.

Зоб је непромењено угодна, и држи се једва хрватска роба око ф. 4 а босанска у тражењу око ф. 3.70/75 бечки центт.

Воде су биле добре непознате али сад опет спадају, но за мање су терете ипак још добре. Време сухо топло.

ПЕШТА. „Лојд" доноси извештај о другом међународном тржишту за усеве, који овако гласи:

„Очекивања у погледу овогодишњег тржишта за усеве била су у опште скромна, јер се сад већ констатовати могло, да жетва у Угарској, на име пак што се тиче жита јечма и зоби, и у погледу каквоће и количине није добра. С тога наше цене не одговарају готово ни за један предео, који хране потребује.

При свем том учешће је било веома живо. Тржиште је било јако похођено из Аустро-Угарске, иноземство биле је ове године слабије заступљено, но прошле године, обрт у разним врстама хране није био тако огроман као на прошлом тржишту, али ипак знатнији, но што се то према описаним приликама очекивати могло.

Изложба разних машина била је многостручна, а наиме „тријари" беху предмет велике пажње и знатног промета.

Из овога што се до сада увидити дало, може се рећи, да је овд. тржиште за усеве така установа, која много обећања за трговину и земљорадњу Угарске, а замашај тога моћи ће се тек онда у пуној мери оценити, кад боље године наступе.

Што се тиче цене и правца којим су ове ишле, имамо да обележимо жито и то готова роба удаљила са 15—20 нов. натраг, дочим је роба на термине остала у цени непромењеној.

Јечма и старе и нове робе а боље квалите а куповано је много, а био је још већи обрт учињен, да је биле само више робе у рукама. За раж показала се од части тражња са Силезију у друге северне пределе као и за Аустрију. Ово што је у обрт дошло биле је доброг квалитета. Цене су остале готово оне исте које се нотирају у последњих дана од ф. 3·85 до ф. 4 — за 80 фун. бечке мере по каквоћи. Кукуруза је узето нешто и у ефект. роби и на термин за мај-јуни 1876. Цене су такође исте остале.

Код зоби је биле многих промена у цени, која је најзад остала на оној висини на којој беше прошле недеље. Обрт је био у осетивној роби и на термине већи.

Репице се слабо тражи, обрт није био тако знатан као што се очекивало. Још имамо да обележимо и то, да је и на жито и на зоб за пролетње термине била јача тражња но до сада, да је према јесењим терминима код жита разлике у цени са 50 нов. а код зоби до 15. нов.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА."

Стр. Паланка 24 Јула. — У прећашња 2 дописа одовуд, имали смо срећу — или боље да речем несрећу разумети, да наш местни школски одбор, без околишења да речем, ништа приредно није, и зато му довикујемо „срећан пут." Истина, да је недавно при реставрацији црквене општине, већина чланова из прећашњег одбора задржана, но не из каквог другог узрока, већ, што се надамо, да ће они са новим члановима управо тако знати повереље народа оправдати, јер их као такове познајемо, који нису ради име своје код народа пропрати, а богме, већ је било догорело до ноката.

Да неби из вида испустили, неће згорег бити, баш ако вам се и ми наметнемо, да вам у неколико напоменемо, шта вам у главноме чинити ваља. Постарајте се да вас идућа школска година на јесен без физикатичне школе и дечијег игралишта не затече, или школе за ђактарство, што би у школској башти подићи могли, коју досад учитељи и покрај опомена засађиваше, с тога ваља отворено забранити им башту и на даље засађивати, било г. учитељима право или не, јер њихова отуд неизнатна корист неможе се дечијем образовању претио ставити. Нека им се накнади на другом месту или у другом чему само, прво делање деца, јер њих ради и дижу се школе Што се трећкова тиче, црква је кадра сносити, и држим, да кад је скупштина могла одобрити за један ракије 35 фр. о нзан-дану на храм цркве да се пеније, одобриће и на пужне потребе за образовање деце наше што управо мора. Даље, да неби заборавили, не прећутите у III. мушком разреду и IV-и. отворити, јер кад може женска учитељица 3 разреда држати са толико деце, зашто да неби III-ћи мушки учтељ могао држати 2 разреда — на жалост — са 2 деце. Господо учитељи! ваша је дика, што ваша деца више разумеју, каме среће, да је Паланка оно што би требало да буде. Код суседних нам Немаца одлазе деца и наша у школу, па из других околних села, зато што је добра настава, па и нама ће страна деца долазити кад пукне глас, да у нас има исто тако добрих школа, као што их има у више српских места, тим пре, што су Паланчани пријатељи, могори и т. д. сродници, са станујућим Србима у околним местима, где нема толико школа на броју, колко је у нас. Признати морам, да нам деца боље у науци напредују но досад, али би ипак могло боље бити и то много боље. Прво је добро записник одовуд, у прећашњем свом допису одбору препоручио, да би ваљало и за преме школско у школу завирнути, управо ми то захтевамо, и то: да би успех у науци бољим оценити могли, а и сам надзор о дечијем покаћању школе водили, и у смислу закона против небрежљивих родитеља поступили, јер сте дотле, док се строго непоступи, бићо нам школе праве. Помислимо на ту околност, како можемо без дечије помоћи бити, кад је одрастао, и уиму га у солдате или и. пр. умре, па зашто неби ми децу нашу над нису нам код куће од бог зна какве хасне, у школу шиљали. Треба знати да ће нам школа још једаред више користи допринети у животу, не што су руке наше без ње створити кадре. Узимимо и. пр. једнога сиромашног пвора човека, који што разуме, зна читати и писати, тај је кадар свагда пре но онај који ништа неразуме, себи кору једва заслужити, а јели имућан, боље ће се својом сермијом управљати, на кад то знамо, што смо још толико глуше, и децу у школу не шиљемо, докле ће се о томе писати и говорити.

Биле је у прећашњим дописима одовуд и о повторној школи — говора, то ћу само споменути, да би ваљало, да се школски одбор постара, да се ова већ једном успостави, а неби згорег било, кад би се и за школску књижницу постарали, од части набављањем књига на новце, од части пак скупљањем од приватних људи, којих би се доста нашло на ту цел да не куп књигу поклоне, али би се ваљало постарати, да не прећу као оне у некадашњој читаоници; књиге ваља нумерисати и списак од њих направити и онда их неможе тама пропутати. Прашташући се са местним школским одбором нашим, имам част до знања ставити им, да у случају њихове неизвести, видеће ме се опет, и то имена њихова изнећемо јавности као нерадника, јер није зашто за надржати, шта ће то рећи од године до године, но нећемо пропустити и о раду њиховом јавни рачун дати, што ни као сведоци свог позива, на дику и понос служити мора.

Да баш, кад сам споменуо и за читаоницу, дал има још знака живота, јели су јој већ престала била куцати? Лепи смо ти ми, кад нисмо кадри једну читаоницу одржати, а шта би збила с књигама што је читаоница од 300—400 комада бројила, дал су још све на броју? — сумњам! Сирома Добрић, није знао да је молцима књиге поклонио да се не њих уче. Неби згорег било кад би се остатак књига школској књижници — in spe — поклонио. те које с брда, које с дола, валда би се могла једна књижница основати од којеби и ми и деца наша користи извати могли. Жао би ми било кад би искуством морао, да сам узалудно прохарчио време, док сам си труда дао, да у листу овом о бољитку нашем пишем, а на против радовао би се кад би имао срећу уверити се, да писам у ветар писао. Мило би ми било, кад би заједнички, све што је добро, пригрлили, и родити одлучили. Заборавимо на све, што смо досад један другом непријатности нанели и будимо браћа, јер ће мо дочекати, да нас за кратко време овде више неће бити, та зар нећамо очију да видимо, да би нас иноверац чикутни у капи воде попио. Кад је још њихова краљица у наше руке дospела, а они с нашом краљицом саме нас обарају и у Срем у надницу шиљу, та ето жива примера ко су у Палањци били Даниловци и Савићи а где данас шта чивутарија од њих изради. којима земљу продаше, па још учињене, да ће ови њима дуговати, у место да за своју рођену земљу готове новце добију. Ето нашто су школе, и други просветни заводи. да ти очи отвори, да се не сљурваш у пропаст. Ево, имамисмо лане и певачку задругу, која нас није новаца коштала. па и њој се главе дошле, треба да нас је само од себе стид. Непреба боље сведочбе умног банкротства, него све што је добро утамањити. Ми би сви могли бити људи кад би хтели, а знамо добро од зла разликовати, па зашто једном да се неопаметимо. Напосао дакле, време је скупо. радимо док још није доцне, јер бадава је после кашо јањуге.

Да се упитамо збиља, шта је од апелације црквено општинске, против опарх. административно-одборског закључка на митрополитску апелаторију гледе стана најстаријег пароха, која је још зимус послата, зар та господа неслажају се нас док нас не устребају? мислим апелаторија са решењем и другу зиму дочекати? то је баш тако исто, као што се у мађарској „генерална-пасоши" издају. Докле ће мо се ми са свештеници гложити? зар је мало наших свештеницима поповина сесија земља и 700 фор. и толико будетки прихода, још да 200 фор. за стан најстаријем годишње надајемо, та немамо ли ми других раскрајина? како је и могао ег. орх. админ. одбор такав закључак донети, за 200 фор. новаца, код нас цео сокак кућа под аренду узети, ал шта знамо кад нису по решкрипту зидано. Ни у вароши где су скупи квартири, не добива ни врата више, ал наш свештеник хоће или 200 фор, ил од школе да му направимо стан, ма да има своју кућу, а дечу школску валда да истеramo на леднице, шта више, зели да не прима стан, који није по решкрипту и који није са сунца и преко пута од цркве, то је много, с' отим га неможемо служити. Напослетку неби жалили ни за тих 200 фор. кад би знали коме плаћамо, али с пуним правом можемо рећи, да смо у свештеницима лоше среће, јер се знањем или науком ни од обичног простака чопека узвисити не могу, а то је сасвим што природно, да онај, који ништа нечита и не учи, неможе ништа ни знати. Наши свештеници нису кадри ни које новине у својој кући држати и не коју научну књигу набављати, а имају више плате, но ма који званичник, нијели то срамота? ми нисмо никад у цркви од њих проповеди чули, ма да сваке треће недеље дође чреда на неделиног, да у цркви служи. а то ће рећи, да ништа и незнају, осим „паки и паки" и другу службу не знаде. Могу рећи, да смо по кад-кад, и то само једног пароха чули проповед, на шта ће народ и да иде у цркву, нити има проповеди, нити ћаци лепо певају, шта да нас даклe у цркву привлачи? То нека слуги и за одговор нашем милом госту младом свећенику г. Борбошком из Силбаша. који нам је о Ивању поучну беседу у цркви држао, можда би народ у већем броју у цркву долазио, кад би нас он чешће посећивао и говор држао.

ПОДЛИСТАК.

СЕОСКИ НАТАРОШ

(Наставак.)

Према наредби § 81. изабере солгабиров одбор петорице, који ће гласове записивати. У тај одбор уђе лупешки вођа и један му друг, један од попиних, кнез и касир и један арендатороов, да је свима право.

Бирачи, што хтедоше онога кога солгабиров нехтеде кандидирати, не упустише се у гласање но гледаше миром шта се ради.

Лупешки нотарош доби неколико гласова више од попиног и арендаторовог, и солгабиров протласи да је овај изабран. Лупежи сташе ликовати. Сад ће да се продужи пијанка, а да су пропали ни капи недобише. Остали побегоше са бојишта.

Кнез пришапну попи да избор није законит и овај са тутором и учитељем уложи протест против избора, на видеји, да ни један нема гласова више, него што половина свију износи и да се онда по § 82, мора наново гласати на ону двојицу, који имају највише гласова, но солгабиров, рече, да то није тако, каза новом натарошу да мете руку на прси и да говори за њим.

„Ја — — заклињем се, да ћу дужности, које су скопчане са мојим звањем, најсавеснијом тачношћу испуњавати. Тако ми бог помогао!"

Натарош је то изговорио и тим је постао заклети непријатељ — ону рећи натарош селу —

НОВ ИЗБОР БЕЛЕЖНИКА.

Попа је поред учитеља и тутора приволео све своје присталице, да протестирају против избора, он је одмах отишао у пряу варошицу и телеграфисао жупанији, а уједно је предао писмо на пошти, јер га у своме селу није смео предати, пошто би га забацили, а нису одговорни за приватна писма.

Жупанија зашште одмах изборни записник. Попа је имао сина писара код жупаније, а то је доста препорук, да се ствар покрене.

Солгабиров је одмах по свршеном избору бележника навијао, како би се могло у записник увести онако како је добро за изабраног натароша, но контролари противничких кандидата осетише и још боље утврдише онако како је било.

Избор буде уништен и нов наређен.

Солгабиров мораде нов стечај на четир 'недеље расписати и одмах по стечају тога рока избор обавити.

Да је „добио нос“ онако мађарски то се већ разуме. Кнез поврати молбенице, које су код њега биле и јави проситељима да се обрате на солгабирова, а и он и поднисц додаду у писму, на онога проситеља за кога су они и сви трезни и поштени људи били, да непропусти да се преко солгабирова на ново јави, а они му јамче, да ће и цијани поштени људи бити који гласају при осујећеном избору за друге, за њега гласати и то трезни.

Кнез и поднисц, који беху људи одважни задали су реч и ту им је ваљало одржати.

Кнез више није хтео ићи за другима но сам узеде да буде предњак.

Он оде попи каже му, како он држи, да његов кандидат неће продрети при новом избору, те да не би на ново лупежи победили позове га да ради заједнички за кандидата кнежева, који је много бољи од попиног.

— Је ли тај твој кандидат оженећен, запита попа кнеза.

Кнез одговори: није, и ова реч сложи попу и кнеза.

Арендатор је преварен од солгабирова. Толико ниће полокаше му хуље, и ни новчића за њега не доби.

Но ие љути се арендатор на хуље те, — платиће они њему то двоструко и да су изабрали онога, кога је он хтео и онда би они то накрмили, на што је дупла креда и два бунара у авлији — него: на онога, — онога — солгабирова.

Арендатору је сада све једно ко био натарош, но опет, ако би се који не женећен искао за њега би се мало боље заузео.

Де то стоји да он баш мора попину кћер узети, рекао би у себи арендатор, кад је помишљао на новог бележника, за кога је већ на више места решено да мора бити нежењен; јер и ешкут други, кога зову: ладни Иван, што му је навек зима, и он има кћер, па још јединицу и нуз то лепу сесију земље и кућу на лакат, а лако је бити госпоја, кад имаш су чим, и ту се одмах ладни Иван сетно на фелбановицу неку, која је била пука сиротиња, па кад је дошао човек у кућу она јадна подерана, — он је запита: де је госпоја, она ће одговорити: ја сам госпоја, ал се нисам оправила; но ладни Иван није помишљао како ће изгледати, кад му ће мора помислити, у друштву са научним свстом: ја сам оправљена ал нисам госпоја, него сам лутка оправљена, глува нема, јер што чујем, као и да нечујем, кад незнам шта је, а како да говорим, да ми се свет смеје, а има ли паметна човека, који би се са лутком оженио!

Но било како му драго, кнез је хтео да буде његов кандидат изабран па после нека узима коју хоће, и то му је добро дошло, што се интереси трију странака у једној тачки сутичу. На том камену зидао је кнез, и није узалуд, јер то је најчвршћи темељ.

Првога свеца по томе био је и кнез и ешкут и попа код арендатора на пиву и ту се уговарила заједничка радња.

Солгабиров је преко натарошева комората и капетана у миру Лануше све лупеже у селу на ноге дигао, али је пао. Иначе више беше у селу поштена, ако мало и слаба поводљива света.

При избору кнежев кандидат буде скоро једногласно изабран, пошто лупежи многи кад видеше, да ће бити потучени разбегоше се. Та лупеж је научио у шуми из заседе нападати, а на отвореном пољу, де види да противник није слабији од њега узмиче — и бежи с мегдана.

ПИСМО НОВОМ НАТАРОШУ.

У вароши Н. у малом сокачићу једном, куда кола никада не пролазе а таљиге само онда, када имућнијој сиротињи укућанима доносе ћртал ћата дрва јер права сиротиња купује на ћунту дрва, има кућица једна која је још плашљивија него тај сакривен сокак на се склонила чак у крај авлије.

Кућица нема више од две собице и кујне, али то беше лепа кућица, мала спретна, као каква кутијица. Пред кућом је до каније која на сокаку стоји башта, засађена цвећем и дрвећем што цвета и мирише, јоргованом, округлом багреном, и липом. Средом баште води поширока путања у кућу, којој с једне и с друге стране стоје управо на с прам прозора до две ониске зелене јеле.

У тој кући се месеца августа једна стара госпа са двоје мале деце доселила а дан по доласку њеном, дошла је ваиредне лепоте женскиње, које је око подне допратило господин неки.

Господин тај отишао је после подне. И стара госпа и оно лепо женскиње и двоје деце малих испратили су га чак до каније и деца су и на сокак истрчала и ту их је господин још један пут пољубио а кад их је стара госпа унутра увела бризнула су у плач, и отимала се да трче за господином.

Нико у сокаку незнаде које и од куда је то друштво у тој малој кућици. И газда чија је кућица знао је само овлаш, да су из далека краја српска, но он ни за то није питао, он пита само за плату, Стара госпа платила му је на три месеца напред и то му је доста.

У полицији су знали одкуда је она но да ли је и то поуздано?

Ни стара госпа ни оно лепо женскиње неодлазише ни у чију кућу у вароши а и њима никад нико недолазаше

Стара госпа изилазила је кад и кад у ваpош, а оно лепо женскиње никуда или као у кавезу излежено тиче из кавеза само толико докле кавез види, дакле по кући и по башти а деца су са старом госпом неколико пута ишла по вароши, али не нађоше никакве забаве у томе, но од силне различности чисто обућена и поплашена дођоше кући. Она још не-

распознаваше ствари. Та једноме не беше пуно четир, а једноме ни пуно две годинице.

Месеца октобра дошао је онај млади господин који је пре три месеца довео у Н. оно лепо женскиње. Он се бавио дуже времена у Н. Излазио је испочетка сваки дан у варош само онда кад је било време да пошта долази са стране и питао је поштара, да ли је стигло под тим и тим именом писмо какво poste restante (које има на пошти дочекати да га тражи онај на кога је упућено).

Осам је дана како тај млади господин на пошту иде и снуждан у кућу старе госпе и оног лепог женскиња долази. И стара госпа и оно лепо женскиње снуждe се кад га таквог виде а стара је и у плач бризнула, кад је осми пут дошао и деца као обично прегледаше му џепове, да виде шта им је донео, па ништа у њима не нађоше а он сирома порумени и побледи.

Баш нема правде на свету рекла је стара госпа бришући кецељом сузе.

Деветог дана није ишао млади господин на пошту, срамота му већ беше од поштара, но десети дан оде још последњи пут с намером, да ако ништа не добије иде сам тамо одкуда очекује писмо, ма да би морао пешке ићи.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Херцеговачки устанак све се већма шири и све боље напредује. Што се устанак више шири, то су Турци све горе. Телеграм један из Метковића јавља, како су Турци шест хришћанских села попалили и да жене, децу и старце немилостиво секу и убијају. По гласу једном, који је скоро стигао, Требиње, које су устанци опколили освојено је помоћу становништва Требињског и устанци надобише таке град, џебану, топова и пушака. Ако се глас тај обистини, онда је велик добитак за устанке, јер тиме је Турцима пресечен пут даљем успешном војевању, и тако даклe у Херцеговини неће бити више Турске војске, но ће иста морати на ново освајати своју земљу. А то ће богме хабење ићи.

— Пишу, да се и Босна почиње дизати, и да је устанак општи уговорен. Особито у Босни отворено је повође устанима, јер посада босанска тако рећи, није никаква. Оно мало војске одправљено је у Херцеговину, те је сад Босна тако рећи, са свим чиста од турских војника. Турци се највише плаше Босанаца, који су на граници Србије, јер оно су најжешћи. Кажу, да су исти са свим спремни за устанак. У Монастиру су усташи обили тамницу и ослободили сужње, који су одмах оружја се латили.

— У Тесалији, Албанији и Епиру почело је врити и становници неће да дају порез.

Црногорци су направили пут од Цетиња до Грахова за топове и војску и намештили су телеграфске ратне жице по земља. Дакле изгледи су за сада добри, јер као да ће општи устанак начети источно питање.

— У петроградским круговима говори се, да кнез Милан мора тражити повода, да се са портом завари. Тада би се Црна Гора са Србијом споразумела а општи устанак би се у Босни и Херцеговини устроио. Аустрија би истиснула војску на границу а тако исто и Румунска. За награду би Румунска постала независном, а Аустрија би добила онај део, који граничи са Хрватском и Далмацијом, Србија остали део Босне а Црна Гора Херцеговину.

— Посланици на сабору трећедне краљевине изабрани су још: у ердевичком срезу Јов. Живковић, у тозарничком Живко Оцић, у Вуковару Св. Кушевић, у Осеку др. Суботић и Коларић, у осечком срезу Васа Пурпевић, у срезу вуковарском Перчетић, у срезу сисачком и у Самобору др. Макановец, у срезу ваковарском Томбор. У дароварском срезу Петар Забрдац, у шакрачком Валтић. У Загребу изабрани су Никола Крстић, Анте Јакић и Мато Мразовић. У Петерварину као је уредник „Обзора" Мишкатовић с једним класом. За избор Стеве Поповића у руском срезу јављају, додаје „Обзор", да су неки бирачи против овог избора протест уложили. Тај се протест вели скоро у Загребу.

— Др. Светозар Милетић изабран је огромном већином од 1027 гласова против 305 за шајкашког посланика.

— У Старом Бечеју народни кандидат Трифунац пао је, а изабран је гроф Радаји.

— Генерали Родић и Молинарија изјавили су да није нужно умножавати војску у Далмацији. Молинарија вратио се већ из Беча у Загреб.

РАЗЛИЧНОСТ

(Убиство једног детета). Код закупника Јосипа Лерпера у Пешти служиле су две девојке, једна од 15 а једна од 13 год. Девојке беху вредне и радиле су добро свој посао. Најзгодније задавање им дете, које оне неговати и пазити морадоше. Једне недеље, кад су родитељи у цркву отишли, науме девојке, да се детета опросте и договоре се, да га убију. Старија девојка одмах се лати посла и поче дете давити. У том дођу родитељи из цркве и позову их к себи. Млађа девојка рече старијој: „само ти мога дало дави, идем ја госпоји." У том је дете већ удављено било и тако јавише родитељима, да им је дете умрло. Они немислећи ни на какво зло, сараниште милога. После неколико дана стадоше се девојке на бунару пошикати и старија запита млађу: „о киме си се ти пре два дана шетала?" Ова рече: „Кући само, јер ћу казати оно, што је у недељу било." — Кочијаш беше ту близу и чуе је њихов говор, који му се подозрив учини и јави газди. Они дозову обе девојке и почну их испитивати. Ту се оне заплету у одговорима и на последку признаду недело своје.

Тада их предадоше суду, који старију одсуди на шест а млађу на три године робије. Краљевска табла пак одпусти им половину пресуђене казне из узрока, што су девојке још младе и нису могле помишљати, какво су дело учиниле.

О Г Л А С.

!!! ЗА УКВАРУ !!!

Нема боље помоћи од мојих најновијих подпасача што су патентирати. Фине рукавице по 1 ф. 10 нов. и то само код

Августа Циглера,
рукавичара у Јевдарској улици у Н. Саду.
2—3

ИЗДАНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Панта Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875

БРОЈ. 32. У НОВОМЕ САДУ 9. АВГУСТА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читаћем табаку.
Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . 4 фор
на по године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ. ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ПОМОЋ ХЕРЦЕГОВАЧКИМ МУЧЕНИЦИМА.

„Са више страна питају нас, да ли гдегод у нашим крајевима постоји одбор за куплење прилога на херцеговачку нејач, куда ли да се шаљу приватни прилози?

У Угарској је забрањено образовање одбора за скупљање прилога; но нити је забрањено, нити се може забранити, да поједини прилоге шиљу, или правце сами, или преко кога, у коме имају поверења. И уредништва српски листова могу у том посредовати У тројној краљевини допуштено је таке одборе сказнати; али осим онога у Загребу, не видимо нигде другога, ни у Осеку, ни у Вуковару, ни Руми. У Земуну се ово дана склопио одбор за то, коме је сам градоначелник г. Светозар Јовановић на челу а касир г. Игњат В. Васиљевић. Томе би се дакле прилози из Бачке и Баната с поуздањем упутити могли.

У завоју не мора се казати, на што се новци шиљу. То ће се и по себи знати. Да се предупреде злоупотребе, могло би се преко „Заставе" или другог којег српског листа после извесног времена укратко јавити: да је из тог и тог места послано толико и толико; а кад буде време, јавиће се, колико је ко послао, да приложници могу контролу имати.

Нека се нико не боји, да ће га од тог заболети глава — та ми одговарамо у првом реду.

Истина ни у нашим крајевима сад није изобиља — али је беда и невоља наше једнокрвне херцеговачке браће и сестара несрећена и неописана а ствар због које пате, праведна је и света. „Помозите", доникуд нам они са свију страна.

Одозимо се ванијушем гласу старица, матери, кћери српски."

Ово упућење препечатавамо из „Заставе" с тога, што су и нас многи и многи питали куда да приложе за Херцеговце шиљу, те ово нека им свима од наше стране одговор буде. Овоме имамо још додати да би најбоље било да се новац телеграфски шаље г. Ј. Накићеновићу у Castel-Nuovi у Далмацији. Не мора се казати нашто, то се већ зна. Нети је г. благајник за скупљане прилога у поменутом месту. (Ур. Гл. Народа.)

НАУЧИМО СЕ ПАМЕТИ.

То је већ опште познато, да се толеранција[1]) ни у једноме народу није тако одомаћила ко у српскоме, и погледајмо натраг у чине наших отаца и дедова, а погледајмо и на наше до сада, па ћемо се убедити да су и они и ми напрам несрба, из чистога човекољубља расконно толерантни били.

Кад су наши прадедови после многих бојева сопственом крвљу заливана поља долње угарске населили, онда није било на тима становника друге народности, и ови су или случајем или нуждом овамо забасали и уточишта тражили, и по већој части као слуге настанили се. Толерантни Срби не гледаху их баш за слуге, но више за породичке чланове, за плаћу давали су им земаља, коња и рогате марве, тако да су кроз неколико година и они газде постали. Ако се у које српско место поставио и несрбин бележник, није могло седо трпити сиромашкога домина већ му је оцекло од јарама сто и више ланата земље, а ови су добро проучавали ту српску толеранцију, њиме су шпекулирали и богатили се.

Овом великодушном толеранцијом градили су себи Несрби капитале поверљивости, и ова је на тај ступањ дошла, да су се они женитбама у српске имовине увлачили.

Било је и случајева да се и по декоји Србин увуко у несрпску имовину, но то је он редовно са народношћу, дакле врло скупо платио.

При изборима чиновника Срби су свакад правични били, јер де су они били у већини шиу нескључили ни друге сународнике, обична реч им бијаше „та поштен је човек," по себи се разуме, да су ови научили и српски појати, само да цељ постигну.

Ал колико је српска толеранција до сада издашна била, тако је ова још у много већој мери неблагодарна, јер она свуда долази Србима хака.

Кад су се оне слуге на српским земљама оснажиле, није им српско пријатељство годило, на њих је

[1]) Реч латинска значи и трпљивост.

уништавала поповштина која сматраше га грех српско пријатељство.

Они сеоски домини, који су се српским поклонима обогатили тражаше сународника, јер им је досадило искључиво српско друштво, тако употребише сва средства да сугрђане или ма које друге Несрбе у општину населе, и они то постепено учинише, затим одмах добише цркве и пароха а онда се одма показала религиозна мрзост, но супрот томе не престаде женидба са српкињама, јер имовина беше у српским рукама, а за православне онда донешени мајински закон превађао је децу у другу веру, а по овој и у народност.

Они Несрби, који су правичношћу и човекољубљем Срба званичнога достојанства достали, данас кад су прилике добили, да и без српске већине могу достојанства постићи, окренуше леђа својим добротворима, и не само да неврђају учињено им добро већ избегавају и она друштва у којима су не давна из свега гласа весело „млогаја лета“ певали, називајући то друштво с подсмејом „рацким.“

Српкињом одгојени Несрби стиде се матерњега језика, и они су најжешћи противници своје матерње народности.

Србина несрпски унук противничким понашањем цео свет разуверава, да он није српске крви.

И ми знамо добра дела наших прадедова, ђедова и отаца, па и сама наша; и ми смо осуђени да трпимо притисак ових српских штитника. Де је поштење, де човечанство!

Србин је и у нужди пријатељ а српска пословица вели да у нужди се пријатељ познаје и доказује се да у нужди учињено пријатељство никад се незаборавља. Србин то не заборавља а напрам њега важи пословица, „кога ти лебом, тај тебе каменом.“

Нека буде томе доказ један случај у Н. Саду.

Сваки ће се споменути штајер ајнемера Вукелића и сваки зна да је он преко стотине хиљада форината проневерио, а кад на то најпоше Вукелић је са пиштољем у шуми пресуду на себи извршио. и тиме држави штету надокнадио. Ал он имађаше и контролора, по установи и овај је био за државну благајну одговоран. То беше Фетер. Тога Фетера ставише у истражни затвор код ововарошкога суда, де је он пуне три године чамијо. Чамијо, ал не ко други сужни, јер беше пријатељ толерантни и човекољубиви Срба, и то баш варошки чиновника, јер они у веће у обзир да тај Фетер имађаше жену и деветоро ситне деце, којима је крајња нужда предстојила, јер Фетер неимађаше имања. Ови пријатељи непоступање са Фетером ко узапћеником, већ ко пријатељем, они ишаше на руку, да му се судба олакша пружише му и у затвору руку помоћи, јер дадоше и набавише му посала, за које је био добро награђиван, мало више би запређиво и у слободи, тај Фетер би више моћи код своје породице, него у затвору; у општте Срби му већи пријатељи беху од његова брата а његови сународници сажаљеваху га, и тим је он од њи био исплаћен.

Кад је 1872 год. њега овдашњи кр. суд од оптужбе опростио и на слободу ногу пустио постаде он помоћу Срба пријатеља у магистрату дневничар, а прошле године изабраше га за пореског благајника.

Имали племенитијег дела од овога. и ово племенито и пресветло српско дело постаде љути и најљући отров српски, јер тај штитник Фетер чим постаде варошким благајником, одма престаде дружитисе српским пријатељма, и у општте са Србима, избегава Србе што оно веде „ко фаво крстове“ тај Фетер употреби све да осујети већину српских бирача. тај Фетер седи при избору посланика ко поверених српскога протукандидата, тај Фетер преговара српском бирачу „да није он тај у листи уписан — тај исти Фетер наздравља у бендинској башти рабрости српских противника, позива сугрђане на рад против „рада“ тај открива немарно стање срба, и вели „сад је време раце сатрти тај истоветни Фетер при устаје у главној скупштини да улаже и потпише протест против закључка српске већине.

О свете, бели свете! имал у теби праве и поштена ал ништа „дође и на пса мраз.“

Научимо се једном памети, давно се нама враћа ало за добро, и ми то ни подаштo неузимамо, но сећамо се тога онда кад нам наши рођени штитници главе дођеду. Има још српских места, има још и Срба који несрбина србину предностављаду, и онога против овога на достојанство подижеду ад нека прочуе ове редке, и онда клетва на њи и на њина дела.

ЈАВНО БЕЛЕЖНИШТВО.

3 Времените пристојбе

Осим под нумером 2 а словима и) к) п) наведени случајева за одправљење они списа у којима ствар није одређена, нити се за оцену вредности нужни податци налазе, и које под другу рубрику ове тарифе неспадају; пристојба се рачуна по времену, што је на званичну радњу употребљено. Ова пристојба за први почетни сат 2 фор. за свако друго започето по сата 1„

За оправљање тестамента, уговора, поклона, наследства и брачних уговора, ако цена у спису није назначена или ти се уставити неможе, онда се пристојба по временитој пристојби двоструку рачуна.

Под временом употребљеним око обављања каког званичног чина разумева се не само време док траје писање него и оно што је потрошено, док је званичан спис зготовљен.

4 Пристојба писања.

Пристојба писања, осим оне која за изворне јавно бележничке списе, њихово издавање и приписивање

припада: за сваку страну од 25 реди 10 нов. ако пак више од 25 редова има, као и код рачуноводства, па и онда, ако је спис изрубрициран, и у њему бројевни искази, већину простора заузимају за сваку страну 20 новч.

За протест вексла, трговачких папира, оверовљење, о посведочењу и они записника у којима је сведочба дигнута, даље за састав пристојба писања не припада.

За бележничко издавање осим под нумером 2 а слов. б) назначене пристојбе припада и пристојба писања

5 пристојба одлазка и возитбе

Јавном бележнику за ону радњу која по својој нарави може се у јавно бележничком звању обавити, али на захтев партаје ван званија се обави, осим прописаних пристојаба, одлазна пристојба припада му која је 1 фор.

Ако се пак ове радње ван седишта јавног бележника обављају, јавни бележник онда одлазну пристојбу за време тамо и натраг путовања рачуна по начину наведеном а под. 3. у првом одпочетку.

Исте пристојбе рачуна себи јавни бележник за вексле трговачке и обртне папире ако се то обављање ван његовог сталног места чини.

Осим одлазне пристојбе и возитба рачуна се у колико се одлазак његов не обавља удобношћу или трошком партаја ако је исто место од звања барем на ½ миље далеко.

У погледу возитбе јавни бележник рачуна кирију која се од два коња плаћи.

Путни трошак.

Ако се радња јавног бележника ван његовог седиштног места обавља, онда он себи и путни трошак рачуна.

а) У колико се возитба не на згоди партаја већ на својој обавља, онда рачуна се пристојба по кирији од два коња, ако пак на гвозденом путу путује, онда му се цена друге а на лађи цена прве класе плати.

б) Ако пак због обављања радње на путовање тамо и натраг више од по дана треба, и у колико се са станом и јестивом јавни бележник не од стране партаје послужива, за то набављање припада му дневница од 5 фор.

6. Пристојба јавног бележника, као судијског изасланика.

Јавном бележнику као судијском повереniку припада за оставнички и конкурсни попис као и за лицитацију на по дана 3 фор. А у случају а) б) и тамо углављен путни трошак може искати.

Трошак за обављење других званичних радња јавног бележника као судијског повереника с обзиром на време и радњу дотични суд углављује.

НАРОДНА ЛЕКАРИЈА.

(написао др. Левенштајн.)

превео

ПЕТАР Е. КНЕЖЕВИЋ.

I.

О наклону к' болестима.

Држим, ако изнесем пред читалачки свет ову „Народ-лекарију“, да не ће сувише бити. Премда је о „лекаријама“ код нас доста писано, ал' ипак поред свега тога, још нами Србима доста мањка да познамо болести и њене последице. Време би једном било да се сваки строго држи лекарског прописа, јер од тога зависи његово здравље и живот. Па шта је најмилије на овом свету, него здравље. Здравље је главан фактор у човековом животу. Без здравља нема живота, то свако зна̂де. Зато, ако смо ради да, како нам, тако и будућег прилода, живот и здравље осигурамо, = то држимо се прописа оних људи, који су се на то одали, да човеково здравље заштићују и крепе. —

Ова је „Нар. лекарија“ у пет одека одељена. Сваки одек ставља прописе, које треба сваки да усвоји и позна. —

* * *

Као што је дела и племенита задаћа лекарске вештине, да здравље човеково одржава, храни и заштићује од болести, — тако исто је дужност сваког појединог човека, на се да пази, своје си тело природно да негледа и од сваке си болести чува. Да ово буде главно је познавање „наклона к' болестима“.

Као што има душевних дарова, који се још у раној младости познати дају; тако исто има без двојбе и болести Наравски, да не ће душевни дарови детета, на човека утицати. Ту треба утицање спољашње: изучавање, одгојење, пример и остали полезни односаји морају ступити, као што сунчана светлост, роса и киша долази око клице биља, те се развије у својој форми. Тако исто не чини „наклон к' болестима“ болесног, и болест постоји тек, ако том наклону остале спољашње шкодљивости дођу у болесни талог, те се ту у извесној форми развијају. Наклон к' болести, то су отворена врата, кроз која се лопов, (болест) увуче. Ал' лопов униште у собу и кроз забрављена врата, истина, не тако лако, он треба начина, јачине и остала наслања. — Тако је исто и са болестима. Где „наклон к' болести“ нема приступа, ту треба већ више размер шкодљивих утицаја, или већи део шкодљивости, да се болест произведе. — на пр., два човека седе при чаши вина. Вино је добро, вино је јако и тече у крв. Обоје допусте њиховој жељи слободан ток. Један другом не попушта. Пошто попију неколико чаша вина, једног удари капља, а други

доће пијан кући. А зашто? Тело истога беше већ од природе за кишне утицаје сагрђено, он беше за апоплексију, дочим овај други ни најмање од тога знака не имаше. Да је исти само две чаше, а други две флаше попио; можда би ствар сасвим окренута испала; исти би остао здрав, и други би само сумњу о том имао. — Клица и шкодљивост морају дакле подједнаки бити, да болест произађе; слаба клица, јака шкодљивост, јака клица, умерена шкодљивост. Јуриши л' пак шкодљивост спрам непознате клице на тело, то наравски, да развијање и изображење болесне клице не ће дуго на себе чекати дати.

Оно је од велике важности, да се зна де, да наклон к' болестима није још права болест, да прво узрок мора доћи, да се зло што спава пробуди, како би се болесна материја течном начинила и у дотицај ступила. Небројено људи ходе по земљи са наклоном у суху болест; осећају њихов позив живе примерно, и је су, ако не јаки, а оно здрави. Они живе 60—70 година, и умиру у болестима, које ни најмање са наклоном у суху болест у свези не стоје. А кад се тело секцира, то ваће лекар џигерицу, једну или обе, са малим пегицама међу чворовима, што је познато под именом туберколоза.

Таки догађаји долазе нам стотинама и хиљадама пред очи, и служе за доказ, да, као што свака биљна клица, у ма како још родној земљи, мирује, ако је извезена и затворена и од ваздуха и светлости заштита — угине исто тако болесну клицу чини немоћном живота свога, и тело стане спавати, без да здравље тровати и живот губити мора.

(Настопиће се.)

О ЦВЕТУ И ПЛОДУ.

V. Нешто о плодовима, и њихову гајењу.

На зрелој трешњи не можемо готово ништа приметити од оних делова цвета, само је један траг од истих заостао. Зрела је трешња, дорасла плодница, која је пре становала у чашици. Чашица је отпала, и плодница седи сад на петељци, која је некада чашицу носила. Од чашице дакле није никаки траг на трешњи заостао, и само широки крај петељчин, на коме је сад трешња, не баш сасвим прирасла, показује место, на коме је чашица притврђера била. Озго на трешњи, има увек као неко ситно пупенце, а то није ништа друго до место, на коме је стајао стубић, који је ce давно сасушио, отпао и само ове окорело пупанце оставио.

Као трешња, тако исто расте и све остало воће, с том само разликом, да код многога воћа, плодница ни је у чашици, но под њом. Тако на зрелој јабуци, можемо увек приметити неколико засушених листића, и у средњих поједно пупенце. Листићи су сасушена чашица, а пупенце је остатак очмалога стубића. Зрела јабука дакле, носи јасније трагове цвета на себи, но трешња. Отуда петељка у јабуке ни је тако широка на крају, као у трешње, и јаче је срасла с плодом. Кад то не би био, јабука би морала пре отпасти, но што би зрети почела, јер је много тежа. То што смо видели код јабуке виђећемо и код крушке. на како ће скоро почети да расту и рибизле и огроз, то може сваки имати прилику да види, како се и код њих на најгорњој страни плода налазе засушени листићи, који нису ништа друго, до остатни чашице од некадањега цвета.

При свршетку, радо би још шта рекли и о особеноме соку плодова, и њиховој боји, али ово поље није од научара како ваља објашњено. Најбрижљивијим испитивањима још није доказато, да су материје, које су од потребе за растање биља, код једне биљке друкчије но код друге. Из врло поучних посматрања, дознало је се, да извесне биљке имају својство, да извесне материје узму из земље, у којој расту и те исте материје можемо наћи у плоду тих биљака. Ако у земљи нема те материје, биљка не може успевати. С тога се и бубре поља, да би се земљи дале оне материје, које су јој узете прошлогодним жетвом, па с тога је од врло велике потребе да се зна, шчим да набубримо земљу, ако ћемо да је начинимо плодном за извесан плод. С стога сеје или сади земљорадник, мењајући различне врсте корисних биљака, на једној и истој земљи. Кад је жито на једне њиве извукло све материје које су зањ биле, онда оно не може даље успевати, а међутим кртола налази на истој њиви изобиља материје, које су јој потребне да би могла успевати. Што се тиче воћа, досадањим испитивањима још се није могло доказати, где лежи та особеност једне биљке, којом она производи само извесне врсте воћа, засад се налази основ једно у још не испитаној разноликости, која је својствена биљкама, у сваки, која им је првобитно дата, да само онаке, а не друкчије цветове и плодове доносе, и да само њима потребне материје узимају из земље ваздуха, а не друге.

Искуство је научило људе, да могу сами вештачки начинима плодове облагородити, кад се благородније гране на истога рода биљке накалеме, или кад се цветним прахом благороднијега воћа, поправе цветови истога рода. Сво наше лепше воће, облагорођено је на овај начин, и велика је заслуга за цело човечанство, ако се ово облагорођавање и даље потера. Значајно је то, што се с једне једине гране, једнога и истога дрвета, могу добити плодови врло различних својства, н. пр киселе и слатке трешње, крушке и јабуке. —

Тако измамљује човек од природе, појединe тајне њезине, и наморава је покашто, да служи његовим целима и худима; али његова вештина има границе као и знање му, и једино по природним законима мора он да ради и да их штује.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА."

Сомбор 6 августа. — У 30 броју „Гласа Народа" споменуто сам да се овде мисли неке школске разреде раширити а неке опет редуцирати и обећао сам на Му о теме засебно писати, што ево и чиним.

Шк. одбор је већ закључио, да се I. II. разред унутрашње гд. мушке школе споји, и да одсад буду у једном локалу са једним учитељем, а III. IV. разр. да остану засебно као што и досад беху. Тим начином би један учитељ био на расположењу који би морао доћи у предграђе Привенцу у III. разред, који се почетком наступајуће шк. године има отворити, почем I и II. р. заједно већ постоје. Главна се школа дакле редукцира од 4 учитеља на 3, а предградска се раширује са једног учитеља на два. Али кад се у обзир узме, да школа предграђа Привенце стоји врло близу унутрашње вароши, то ће и сами родитељи доћи у процен куда да шиљу своју децу, у унутрашњост или у предградску школу, ушиљући у централну, мора предградска бити празна, ако ушиљу у предградску, остаће опет централна празна. Истина да ће у центр. III. разр. долазити деца осим оне из централне школе, још и из друга предграђа: али искуство нас учи да из свију тих школа врло мален број овамо долази, једно, што много даље и неуде у школу, а друго, што су отуда деца доста удаљена од унутрашње вароши, те кад пређу I. и II. предградски разред, она остане школу. Но како предградске школе само онда имају правога смисла, кад су стављене у онај део предграђа, где највише деце за школу има, и који је од централне школе најудаљенији, то би валало и овде на уму имати и школе разликити свуда на три разреда, али са једним учитељем: учевни материјал имао би се свести на ону меру, са којиком би могле те школе добро напредовати. У IV. пак разред кад су деца већ одрасла и јача могла би долазити у централну школу. Неће ли се то, онда би требало у најудаљенијим претграђима оснивати не само III. него и IV. разр. онако као што се хоће у предграђу Привенци, у коме је за сад најмања нужда за тако што. Ако онако стане, као што се већ написмено и закључило, не само да неће одговарати цели, него ће се и знатно мален број деце разделити и малим учинити особите у женским школама, а што отуда може бити, зала нам се само сетити: државног закона државног надзорника, тријумфалне опомене и — комуналних школа. Зато ако смо пријатељи своје самоуправе, својих школа и напретка свога народа, онда чинимо онако како ће пре и боље цели одговорити.

Неби ништа шкодило, кад би се шк. Одбор у оваким у подобним школ. стварима обраћао за мнење учитељском збору, али не тек онако из небуха, него из подаље, да учитељи имају времена промислити се, на увек све околности у обзир да из збора даду образложене мнење. То ме би ништа одузело од важности Шк. Одбору, шта више, тиме би Шк. Одбор показао, да му заиста на срцу леже напредак наших школа.

И тако, кад се све прилике узму у обзир, онда се може овај закључак извести: да централну школу треба оставити као што је и била, а предградске школе ставити на место, са којег ће најбоље цели одговорити и устројити их тако, да буду потпуне са 4 разреда а једним учитељем, а у централне старије разреде могла би долазити она деца, која иначе даље у више школе иђи.

За централне школе може бити и још нешто, што би не мањеву овдашњих учитеља још најбоље и било. У централним муш. школама има 4 учитеља, у женскима 2 учитеља и 2 учитељице, и један катихета за мушко и женске школе. Цело даље учитељско особље у централним школама износи 9 лица, и обучава децу у 8 локала. Но како се на јесен наша девојачка школа отвара, то ће потребан бити још један локал а и потребно помоћно учитељско особље, што ће наравно и више новаца стати. Нуз то још имам додати, да је, као што се види из извештаја учитељске школе у Сомбору на страни 62. „управа учитељске школе у сутлашу са наставничким збором поднела 1. апр. 1874. бр. 156. вис. Шк. Сав. предлог за оснивање више народне школе (раз. мушке) у Сомбору, која би као учитељски просеминар са овом учитељском школом у свези стајала и у којој би се младеж по сршетку народне школе за ступање у учитељску школу у двогодишњем течају вално припремила." Да ће ово Шк. Сав. примити, ја и не сумњам, али ће и отуда на сомборску општину какав такав терет пасти, и опет ко јамчи да те школе неће бити празне?

Него ево начина, да се има 4. мушка и женска виша школа на мало је звали и просемираром. Вала централне мушке и женске школе спојити и претворити их у наставне школе. Онда ће у место 9—16 локала бити довољно 7—8, у место 11 –12 учитељских лица, биће довољан већ постојећи број 9, у место дворазредног семинара, може бити трогразредан, где ће се свакојаке мани и више и боље уравнити него у дворазредном. Број деце у појединим разредима низак неће пећи, шта више неће ни доћи на онај број, који је законом одређен да може један учитељ обучавати, а да је тако сведоци нам то, што у унутрашњој вароши и близој околини њеној нема много деце а нема ни изгледа да ће бити, тим пре, што ће предградска деца ићи у предградске школе. А ако деце не би било више, него што беше оних последњих година, онда би бар добили то, да нам појединим разреди буду пунији, да немораме пређети, кад нам когод у школу зажри. Тиме би добили још и то, да не би но два женска разреда спојена била, па би се и тамо могло више и темељније урадити него досад. Једном речи, имали би школу од 7 разреда са 7 локала, од којих би прва нижа 4 разреда одговарала досадашњој гд. народној школи; — а друга три виша разреда, одговарала би већој мушкој и женској школи или просеминару.

Што би пак деца мушка и женска била смешана одмах од најнижих разреда па даље до највишег, то не би никако зло било, особито кад се узме на ум да би одвојено седила; ено нам Америка служи за пример; па и наше предградске и многе сеоске школе су помешане, па пак добро. За би управо биле за то, да нам школе буду све смешане. За смешане школе има више разлога, поглавито пак то, што се о једном трошку може имати више разреда са мањим бројем локала; што деца треба да се узајмно још навикала при њиној невиности почну познавати и уче ценити; што би међу њима владало племените натицање у учењу и у слогу лепом и честитом, а одликовање од сних ружних обичаја и дела; а овде у нашим околностима још и то, што ће изаћи из ових школа који и препарандију опет заједно. А и зашто се неби могла учити заједно мала и сасвим невина дечица кад то може бити и учитељској школи, где већ нису деца него момци и девојке? — И ово је ено, што одавнашњи учитељи држе за најбоље, најцелисходније и — најјефтиније. Тим путем би се толико учитеље, да би се одавнашњи народни учитељима могла повећати плата, да могу бар пристојно живети, као морају сад посао тачно и савесне радити и још и за утеху служити.

О овом би добро било, кад би и наш Шк. Одбор мало промислио, и док је још за времена, да удари оним путем, путем штедње и целисходности. Не би згорег било кад би и народни учитељи на својим зборовима и скупштинама узели у претрес мешовите школе, па пошто би се уверили о њиховој важности, да нађе законитим путем, да се онај § у Уредбама укине, што говори о одвајању женске од мушке деце.

Ј. Бл. . . . . ћ.

У черевићу 3. августа. Ви рекосте у последњем броју „Глас Народа" да сте намерни поред вашег листа издавати „Глас Занатлија". Нама занатлијама било би неома мило и корисно да се такови лист покрене, коме би био задатак и дужност на добро окрепути наше жалосно ни вечерно стање. Сви осећамо и увиђамо да ми занатлије патрат идемо и пропадамо, а како неби пропадали кад поред тешки данција и пореза што на занат морамо да плаћамо, то нас још и трговци сасвим бију

у главу. Данас су они праве занатлије а ми можемо ићи да пецамо рибу. Нема оног рукоделија, које трговац у своме дућану држао неби на кад би бар оне ствари вештачке из Беча набавио које овдашњи занатлије неби били кадри начинити неби нам ни тешко било, али они на жалост накупују са стране онаког еспапа, који и наше занатлије могу још боље и јаче начинити. Но они наравно онакови лоши еспап продају јевтиније и стим бију своје мајсторе у главу. Нећу да идем даље од Черевића и код нас има таквих трговаца, који се не стиде поред онаког лепог порцулана обесити у ауслог онакве и продавати да да му то трговини ни мало недоликује па бар да је купио од своих овдашњих мајстора из свога места што би имали подпуна разлога, дочим и исти мајстори код њи празне и њима свој новац издају, али он напротив другог помаже. Јели то право браћо Трговци! Немојте тако више чинити да и ми вас не оставимо, пазите да неуђе и нама овај план у главу где су се тамо занатлије почели склапати као неко заједничко друштво које би отворило једну трговину од разликта еспапа који су потребни свакој кући и у тој би трговини сви они који су у том друштву морали назарити. Цео приход што би иста трговина донијела друштво би између себе поделило или ако не оно хоће би се исти еспап сваком друштву јевтиније продавати те чрез више година кад би иста трговина напредовала те би друштво у истом свом дућану тако све њиној цене јевтиније добити могло и: и: толико шафарана колико у другом дућану „берберa". Ово није шала браћо ово се може проиквести само слоге та кад може један човек сирома отворити трговину зашто неби могло једно друштво јер ми видимо ни је нам кофаћ очи новадио да се трговци подижу а ми занатлије пропадамо. Можда ће когод рећи та занатлија неможе бар банкротирати. та то и јесте баш зато што ништа нема, па нема шта ни изгубити. али ко има изгубити има шта и добити.

Имао бих више писати о четвртом нашем сталу занатлија, али знам да исти лист „Глас Народа" нема простора за дугачке дописе те ћу оставити и прекинути, кад поће лист „Глас Занатлија" тако ћу наше јаде изрећати. К....ћ. занатлија.

ПОДЛИСТАК.

СЕОСКИ НАТАРОШ

(Наставак.)

На лицу поштаревом већ познао је млади Господин да је дошло писмо. Поштари су обично грубоћутљиви људи; но овај беше као келнер у великим хотелима по великим варошима услужан, али опет пријатан, јер келнерска услужност долази ти чисто гадна.

Поштар даде младоме Господину писмо, овај га мету у џеп, поклони се поштару, који му рече: због, што иначе поштари не чине, јер можеш им, ако те не познају или те не воду, сто пута рећи: добро јутро, или други поздрав они ти не одговарају, они су набурени изјутра, кад им још нико ништа учинио није као и после подне, кад прегледе цедуље што су исплатили, па виде, да мање новаца имају него цедуља, — и оде.

Кад дође у авлију де је на стану отвори писмо. Ни стара госпа ни ово младе женскиње нису опазили писмо у рукама његовим, али, кад је ушао у собу, познале су оне по њему као и он по поштару, да је писмо дошло, и још и више да је и добро дошло.

Млади господин извади писмо и узе читати:

„Господине! Стало нас је муке, али нпак победили смо. Ви сте изабрани за нотароша. Дођите што пре. Званично ће вас поздрав солгабиров скорим.

Добро је хвала Богу, него за чудо највише је припомогло то што сте неженьени.

Споштованьем Ваш

У Н. Н. октобра 187. Н. Н. кнез.

Стара госпа није ни чула крај писма. Њој је доста била реч „изабрани сте" и даље није хтела слушати.

Но оно лепо женскиње, од оних речи „што сте неженьени" заборави све напред, и придодаде у племенитом гњеву, даље ништа нема без себичних низгредних намера, и поново у чуду и прикору: „Најпре је припомогло то што сте неженьени!"

На десет дана пред божић, дошле су у Н. саонице једне и свратиле у крчму код „зеленог рога" Саонице беху празне, остраг на њима беше седиште, а напред сеђаше сам кочијаш.

Кочијаш испрегне коње одведе их у шталу, даде им сена и дође у крчму, показо крчмару писмо једно и запита га је ли тај ту коме је писмо писано.

Крчмар одговори да није но да ће мало час ноћи, јер вели, мало час је ту био и рекао да ће исећује кола и писмо из села из кога кочијаш рече да је дошао.

Непотраја дуго и у крчму уђе Господин један у најлепшем добу, тек ако је нешто преко 25 година. Беше то човек плав, повисока стаса, блага погледа. Кочијаш, кад га је опазио, одмах је у себи рекао: ала би волео, да је то од куд нам нотарош! Но у тај тах непознати Господин запита крчмара, који је с поља долазио, је ли га ко тражио, а крчмар му одговори: ето баш тај што пред вама стоји.

— Јест ја тражим господине нашег новог натароша и ако сте ви то ево изволите писмо

Нови нотарош пружи руку кочијашу и рукова се с њиме, пошто га је најпре запитао за име и презиме.

Е још није крајишник господина за руку ухватио, ван кад га пијанога из блата вуче, како је било даље руковати се кочијашу са тако честитим господином: Баш је честит, ни сам га бадава одмах на први поглед заволео, благо селу у које полази, помислио кочијаш у себи.

Кочијаш даде новом натарошу писмо. Овај га отвори. У писму, које је солгабиров на село послао упућује он кнеза да званично положе новог натароша да одмах у село дође да прими канцеларију; јер заступник бележников мора о божићу већ на другу службу ићи.

Позив овај дошао је доста доцкан после избора. На сваки начин солгабиров је мутио међутим које куда, да избор поквари. За читаво време од писма кнежевог до солгабировљевог седео је изабрани бележник у кућици у познатом сокачићу, и писао нешто. Доцније се дознало, да је он дописивао у новине и отуда се издржавао. Бележник нови рече кочијашу, да ће за сахат два бити спреман за пут, а дотле нека он нарани и одмори коње и нека сам ужина и пије вина.

Кочијаш оде у крчму, а нови бележник оде кућици, де беше на стану.

Ту саопшти старој госпи и оном лепом женскињу да мора одмах ићи да прими канцеларију. — Стара се госпа обрадова де је једаред већ званичан позив дошао, а оном лепом женскињу ударише сузе из очију: Зар нећеш с нама божићовати?

— Не могу, ове године мора тако бити, а добар је бог, више неће. Ко није имао пута да буде при томе опроштају, када је нови бележник полазио из познате кућице тај нема права ни да зна како се он опростио са старом госпом, са нејаком дечицом и оним лепим женскињем, доста да је обећало једно другом што чешће писати и нови бележник да ће у Н. што чешће долазити.

Кад је нови нотарош у — приспео одсео је у крчми онога поштеног крчмара, код кога се о избору бележника није ништа мутило. То је од кочијаша дознао и да не би ни једној страници на жао учинио отишао је у бирцуз који неприпада ни којој странци. Кад је избор свршен онда је он нотарош свима и несме ни на коју страну нагињати, јер ма на коју страну да се воз нагне сасвим је свеједно, он ће пасти, а наго се лево а наго се десно, него управо иди, неклањај се никоме до правди.

Пошто се мало прихватио и одгрејао, отишао је најпре кнезу. Он је глава у селу. Истина да латинска пословица каже eklesia praeceđit (црква иде напред), али свештенство није црква, а и пословицу нису изумели обични људи него свештеници, па свако себи воле. А и то старешинство разуме се обично о ручку за столом јер ту пословицу многи само отуд знаду, кад се за сто сметнају па је у друштву и попа, но ту на част му, и чест и част. Друго је опет црквеним људма а друго светским. За то најпре кнезу, па ма он кнеез био.

Сутра дан дошао је г. солгабиров да буде при предаји канцеларије, што је брзо свршено пошто је све у реду било, јер ничега није било. све је однешено солгабировату и остали су празни столови и ормани. О како је то добар господин, о како је то обазрив старешина о како су му речи слатке, о како му је чело паметно!

— Радујем се неописано Господине, што ћу таког врсног чиновника у своме солгабировату имати. Будите уверени да се дичим с вама и честитам овој срећној општини на тако мудром избору. — Тако је солгабиров поздравио новог нотароша и позвао је и њега и кнеза да при ручку а све општинаре, да на чаши вина буду гости његови.

О како је господин солгабиров љубезан и издашан!

Одмах по тој срдечној изјави напомену солгабиров, како би по обе стране најудесније било да се уговор начини.

Нови бележник примети, да то није нужно пошто се по закону зна како стоје једна страна према другој. У штатуту општинском одређена је плата према §. 67 општинског закона, који наређује да плата бележнику несме мања бити од 400 ф. а вр. осим натурална стана, а стан је удесан да не може боље бити, јер у њему живљаше контуски официр, који је у милицији вршио бележничке дужности, па је баш уз општинску кућу, нуз то §. 70 општинског закона каже: да бележник задржава своје место докле год живи.

Солгабиров признаје, да је то тако, али вели тек кад се уговор начини онда је и општина од добре воље пристала уз оно, што закон наређује, а куд камо је боље кад ја што хоћу него кад морам.

Бележник пристане. Уговор се почне правити. О плати, о стану све је у реду ишло, но кад је дошло за колико да важи уговор, онда предложи солгабиров да изнајпре буде само на годину, да се види може ли се бележник с народом слагати и народ с њиме а онда на вечито.

— Ваљаном бележнику, вама на пример господине да вам не ласкам, то је као и да нема уговора, јер то се већ разуме, да ће општина и до године вас хтети, само ако ви боље неузтражите, она боље не може наћи.

Наши људи волу господу мењати као и марву. Нека је саставио најбоља четир вола он ће кад су код њега годину, најбише две, терати их на вашар, да их промене.

Општинари у — пристадоше одмах уз солгабирова говорећи: па да, нек стоји само на папиру, а боже сахрани, да би ми — само будите ви господине с нама задовољни!

Натарош није хтео да помисле општинари да се он боји за себе да неће моћи уговети селу а и знао је да кад би се на вело уело, да би се уговор тај и порушити дао, јер је против закона, но мислио је ако се ја силом закона или уговора морам у селу одржати, онда ми потреба ни закон ни уговор ни село. Не волемо се више: Ни смо се венчали. Због ом!

Пред вече је одвезао се солгабиров у своју престоницу Кнез је познао бележника себи на вечеру и овај је отишао.

Сутра дан ишао је нови бележник попи, учитељу, трговцима, бирташима, занатлијама, и простим кућама које на то пазе, у визиту.

Госпођице удаваче виделе су новог г. натароша и бутале су. Није ружан човек: ал је одвише лађан, говораху оне свака себи, а неможмишљаше да човек

зими и не може другчији бити него ладан. Но доће пролеће па и Ђурђев дан. Попустиће и време и он, помислила је попина Перка, која се уздаше у своју гиздавост и вештину девојачку.

И сеше удаваче сенкутова, туторова и т. д. виделе су господина натаропа, цикотале, су за њим; јер је матор чика.

Код простих девојака момак од 25 година већ је матор, јер оне и ако су старије од 25 навек за млађе полазе.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

„Већ се Српска застава свуда више јавно“ У Херцеговини у Босни на међи аустријској у Босни на међи србијанској букти устанак за крст часни и слободу златну. Бојак се очајан биће или пасти или победити. Са сваје страна притичу Срби у помоћ, новац се куни и најмања места прилажу, да се дигити мораш.

Усташи су околели град Требиње у ком има 8000 војске и 4000 становника. Турци сваки дан покушавају, да се пробију кроз усташе, но они се јуначки држе. Турцима помоћи раше и за кратко време морађе се предати. У Клек довело се 800 турске војске, али несму на суво од усташа, који су посели све клисуре, него чекају помоћ из Мостара и Требиња. Сленац тражи и сленца очију. Око Невесиња беше битка де су 200 усташа потукли 800 турака, отели им топове муницију и рану. Воћа усташи Љубибратић има већ преко 20-00 војске. Херцеговина је сва устала и Љубибратић је са херцеговачке границе у Босну упао.

Витешки Бокези прискочили браћи у помоћ. Тек што су на бојиште стигли они су за јатагане и сузбили Турке у Требиње, који су на невери хтели да устане надвију. Црногорци сви су на оружју. Многе чете њихове бију се на херцеговачким бојиштима Код Стопа потукли су Турке тако ужасне да од једне компаније од капетана до последњег солдата нико остао није.

У Србији све је за рат. Тамо се куне чете добровољаца. Први богаташи о своме трошку дижу војску. Новине српске поздрављу да се иде на рат с Турцима и нико их недира и полиција помаже да је све грануло за рат.

Из старе Србије дошле су депутације да виде хоћеши Србија устати на да се и они дижу.

Србија диже сву своју војску на оружје. Кнезу Милану поретно је везир из Цариграда што допушта да се у Београду купе добровољци, кнез му је одговорио, да он ако му што није право није његовим министрима а не њему јер он није њему раван.

На устанко поље стижу већ многи добровољци из Аустрије има их Бачвана Банаћана и Сремаца Војвођани питају само кад ће Србија на да листом тамо пођу. Та ми смо дужни то Србији учинити и она је нама помогла, веле Војвођани и поједињене стари Граничари.

— Са херцеговачког бојишта јавља се, да су усташи градић Горажско код Пиве на јуриш узели и варош Метокију освојили.

— Мехић паша, који је у своје време у Француској и Енглеској важне мисије обављао, дошао је главнозаповедништво над царском војском у Херцеговини.

Против усташа изаслана турска војска рачуна се на 20.000.

— Зубци су устали под Љубибратићем услед грожње од Црногораца, да ће им све попалити, ако се не дате оружја.

— Усташи се у Босни повукли у горе под гласовитим војом Пецијом који је био војв костајничког устанка 1858 и у самом Стамболу затворен но је отуда срећно умакао Центрум је у Балу планини код Костајнице. Народ се повукао у горе све де Приједора у дубини преко 20 миља.

— Талијански обштар Бувене дА Путес, који се борио за слободу талијанску приспео је са више другова својих Херцеговцима у помоћ.

— У Србији су обављени избори за народну скупштину испали су онако како је народ хтео а не како би министрима повољи било. С тога су министри дали оставку и за се ново министарство склопи поновни су Ристић и Јевреи Грујић.

— На преображење у 2 сата по подне кренуо се из Београда војвода поп Жарко Пиперски са 150 свеједодаца у Херцего ину. Он полази сувим преко Мокре Горе на Јавор, а кренуће још 500 момака из Ужица, где су друге две војводе херцеговачке устројиле легије. Војвода поп Жарко већеже је под Вукаловићем и од то доба живе је као емигранте у Ужице. Он је наумио, да се пробије на јужној граници Србије крај Турску и да се сједини с усташима херцеговачким.

— У очи преображења на вече прошло је лађом мимо Београда Милан Милићевић, који води са собом на бојно поље херцеговачке 700 момака, што их је покупио у Румунији и састављо у легију.

— У Ужицама молили су добровољци пачеоника да им даде оружја на оружишце, но над их је овај тај пут одбио, они напале на оружишу, вежу стражара, и понаде оружја колико им је требало. За тим су стражара одрешили. Услед тога кажу да је наишао налог да се добровољцима даје оружје.

— Шапчани су три пута слали писмену прес ажу кнезу Милану, у којој ишту рат с Турском, но кнез им никако није хтео примити те преставке. На то су закључили Шапчани, да изаћу пред кнеза депутацију, која ће му изразити њихове жеље што се тиче рата.

— Из Београда јављају да је кнез Милан у недељу на вече послао лугарак француски телеграм своју невести у Париз, у коме међу осталим вели: да су избори за скупштину испали у корист опозиције и да се Србија мора заратити с Турском, но да се она (невеста) ништа не плаши.

— Војни министар у Београду издао је расиис, да сва народна војска у Србију буде на погама и под оружјем у суботу, недељу и понедеоник идући. Исто тако има бити спремно до тог рока и сво санитетско одељење.

— Преосети архимандрит Дучић, родом Херцеговац, отишао је у Херцеговину.

О Г Л А С.

!!! ЗА УКВАРУ !!!

Нема боље помоћи од мојих најновијих подпасача што су патентирати. Фине рукавице по 1 ф. 10 нов. и то само код

Августа Цитлера,
рукавичара у Лебарској улици у Н. Саду.

3—3

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК Паита Поповић.

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875

БРОЈ· 33. У НОВОМЕ САДУ 17. АВГУСТА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читалом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уреднику у „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је. листу: на годину . . . . 4 фор на по године . . . 2 „ на три месеца . 1 „ за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

И ОПЕТ О ШКОЛСКОМ ЛИСТУ.

Ми знамо да и у мирно доба кад се хоће што да кради треба толико пута једну ствар на среду потезати, док једни нерастресу се из немара те ресну; заиста треба да се ради, а другима недодија толико споминање те повичу: та добро човече, нека буде, мани нас се једаред, а камо ли како је данас, где звекет оружја у рукама брање наше ма и на далеко, а писка и јаук пребегле сиротиње раје у блазини све друге потребе затрпава; за то, да неби први глас наш остао не глас вапијућег у пустињи него пушчани глас поред грмљаве топова, прионућени смо сада још јаче подвикнути: господо учитељи и славне школске општине шта Бутите!

Повода овоме дадоше нам учитељски зборови, који се сада сазивају. 26. 27. и 28. о м биће у Новоме Саду и Сомбору учитељски састанци, на којима ће се учитељи практички вежбати у обуци нове мере. У Петроварадину је састанак учитеља из Крајине, а јамачно у то доба биће састанци и у Срему, Банату па и у Барањи, хрватској Крајини и Славонији. Ту на тим састанцима дало би се говорити и о листу школском и о томе како би уз „Глас народа“ по нашем предлогу или иначе излазити могао. Нека се нађе један пријатељ листу па нека истакне питање о подизању листа. Скупштина нити ће моћи нити ће хтети скинути то питање са дневнога реда. Нека га узме у претрес и нека реши како јој се најбоље свиди.

Реши ли, да по предлогу нашем буде, онда нетреба ништа много но тек добре воље и ето листа.

Свакоме учитељу треба школски лист и ако нема новца да га сам држи, он бар нека нагони црквену општину да га она држи.

Ретко је место де учитељ није перовођа, па ваљда као други члан но важности у општини има толико гласа у овој, да је приволе да учини оно што јој је дужност.

Сада нема другог питања, него хоће ли се да буде школскога листа?

Програм листа нека никога не буни.

Ми нећемо да се у то плећемо. Учитељи сами то нека одреде. Нека се на састанци, и о томе договоре. Ми држимо, да против тога неће никога бити да лист буде независан, да има пред очима. само интерес школе, на макар се ради тога са самим општинама са родитељима и самим учитељима борити морао. Несебична општина или такав отац или учитељ неће тиме ништа изгубити него добити. У целини у напретку школе треба да тражи и учитељ и ученик па по томе и родитељ свој бољитак.

Ми остављамо учитељима одрешене руке. Неће ли прихватити нашу понуду, ми ништа не губимо, а учитељи губе веру у народу да су кадри самостално живовати.

Свештенство није одржало црквеног листа ни онда, када га је новац једнога црквеног великана подржавао.

Зашто? Заиста не за то што је био по њих излишан. Учитељству нема великаша да помогне, оно је на себе осуђено. Што му се олакшица чини, чини му човек, који је до јуче био у његовоме реду, а и данас му и у животу и у раду друг. Ту нема опасности да ће лист по утиву чијем повијати се морати. Слобода, која не прелази у анархију биће потпуно ујемчена.

Номинални, по имену уредник биће му уредник овога листа, чисто из разлога који на длану стоји, учитељима стоји од воље, да или у Новоме Саду или ван овога главнога. фактичног уредника изаберу. Разуме се да овај у први мах неће никакве награде за то имати. а и уредник „Гласа народа“ добија тада уз 200 учитеља и школа претплатника још по табака више експедиције и толико посла уз то око администрације.

Из Сомбора јављено нам је већ, да ће се тамо на учитељском збору о листу повести реч. Ако се досад на другоме месту није дошло на ту мисао, да се питање о листу у збору учитељском претресе ово је опомена за то.

Ми озбиљно мислимо о подизању школскога листа, на учитељима остаје, да на томе озбиљно раде.

Идемо да видимо.

ПРОГЛАС УСТАША ХЕРЦЕГОВАЧКИХ.

„Застава је донела проглас усташа у Херцеговини који и ми ради своје знаменитости за историју устанка у овоме листу саопштавамо. Он гласи:

„Коме нијесу познати зулуми турски, ко није видио страдања и муке христијана у Турској, тај неможе ни да појми шта је то раја, да ли је то какво животно бесловесно, или неки род људски, који је створен само да робује, да раја буде.

На срамоту овог просвјетног вијека и на луту жалост касицијелог славенства данашња раја турска није нико други, него српско-бугарски народ, огранак великог стабла славенског. На дочим остали народи напредују у просвјети, језгра српског народа пропада у тами, губи се у робству. Та чудна је ова коб што српски народ гони, кад и браћа по крви и вјери неће да му пруже моћну руку, а страни народи находе штедре заштите код њих. Рекло би се као да наше муке и страдања не допиру до ушију срећније наше браће те незнајући за зло, која нас тлачи, и неводе бриге о нама. Но толико се до сада говорило и писало, толико се мученичке крви лило, да би било узалудно и више и ријечи трошити на доказивање мука и страдања жалоснијех христијана у Турској. За то овај пут једном за свагда прегнула је херцеговачка раја, или да јуначки на бојном пољу сва изгине, или да задобије слободу своју, без које даље не може живјети. Овијем дакле доле подписани главари устанки позивљу најприје своју браћу, који су у турском робству, да устану и оружје лате, па што бог да и срећа јуначка! свакако нам је боље поштено умријети, него срамно животарити, као до сада.

Даље позивљемо браћу своју у Црној Гори и кнежевини Србији да нам даду братску руку помоћи, да се ослободимо ига турског, те тиме да оснаже себе и нас.

Молимо све остале Славене по цијеломе свијету да би нам пружили помоћи како би лакше скинули љагу са свога народа, што моћни Славен пушта да му брат до саде робује, да турска раја буде.

Просимо помоћи од сваког без разлике вјере и народности, поштеног човјека, који цијени слободу и поштује право.

На посљедку држимо да имамо и разлога тражити помоћи и саучешћа од свију народа европских, јер да није било српске мишице, која је сузбила турску силу да се не шири даље и не поплави цијелу Европу, неби данас у просвјети и благостању толико измакли. Дугују нам дакле сви народи Европе, те с правом очекујемо да нам зајам врате. При том ћегод се до данас крвца за слободу лила, свуда је Србин, или други брат слављански учествовао и није штедио живот за извор општег добра слободу.

Нека представи свак себи какво је то чемерно живљење, кад човјек сваки трен мора да стрепи кад ће му Турчин доћи, или да га убије, или да му имање однесе, или да му кћерку, жену, нејако дијете огрди, осрамоти, потурчи, или напосљетку из осветe на комаде исјече. О, жалосног ужившења! о тешког зулума! — На се још находи људи, који Турчина бране, који му подржавају истрошено здравље? Та, такове би имали сви народи са свијета збрисати, да им трага у роду људском не остане.

Човјечанство, тебе зовемо у помоћ, ти нам притеци и помози скинути тешке окове, што човјека до скота понижује; Ти пробуди успавано чуство братског осјећања и љубави христјанске; Ти распали мржњу и гнушење спрам тиранства!

У нади да ће ове наше молбе одзива наћи код сваког поштеног човјека остајемо у крвавој борби очекивајући моћне и брзе помоћи.

У Херцеговини 31. (19.) јула 1875.

У име устанког одбора за ослобођење: Софроније Спремо игуман манастира Завале. Ђорђе Радуловић мостарац. Вучко Вулетић Ђоко Ђуртовић из шуме требињске. Михаило Гутић Трипко Грубачић из Невесиња. Мијо Брстина из округа столачког.

ЧУВЕНИ ЉУДИ У УСТАНКУ У ТУРСКОЈ.

Како се данас често спомињу имена људи, који или су већ загазили у рат за крст часни и слободу златну или се на то спремају то ћемо овде донети неколе белешке о људма, о којима се данас највише говори.

На првоме је месту

Мијо Љубибратић.

Породица је Љубибратића од заманде славна. Савватије Љубобратић беше око 1700. године владика Херцеговачки, а доцније владика мљетачке Далмације. Други чланови те породице прећоше у Аустрију, чије су војске под војводом Кутеном Савојским на све стране Турке погониле. Игуман Петар Љубибратић стекао је себи лепо име тада, када је Београд у аустријским рукама био што је многе породице из Турске у опустелу Славонију превео. Године 1694 именовао га је Леополд I. за православног владику Сремског и Славонског са седиштем у Пакрацу. Ту се завади са пећским патријархом Арсеном Чарновићем, који је са хиљадама српских породица у Аустрију прешао. Сваки је хтео да буде глава црквена православнима у Аустрији. Године 1704 умре Петар. На његово место требало је доћи синовац му Јоанишија Љубибратић. Но овај продаде Арсенију и кућу и цркву у Пакрацу, који тамо намести другога за владику. Јоаниште нестаде. Преповеда се, да је у Москву оти-

шао. Други Љубибратићи прославише се као јунаци. Они се настанише у војничкој крајини, која се тада установила. Потомци им и данас у Суботици живе.

Мијо Љубибратић је рођен у Шуми код Требиња, де се данас најжешћи бојак бије. Он је у Дубровнику учио латинске школе. Уједаред на неколико дана после св. Николе године 1857, пуче глас да је Лука Вукаловић, чувени капетан у Зупцима, са 450 одабраних момака код манастира Дуки, де је и сада главни стан устанка, у битци, која је од јутра до мрака трајала, потукао Хаџи-бега Ресулбеговића и сагонио Турке у Требиње. Чим је то Љубибратић чуо он остави школу, одјети кући својој и запали је, да Турци у њој пљена не нађу. По томе оде у манастир Дуки и јави се Луки Вукаловићу да и он хоће да војује на Турке. Од то доба он се никада од Луке растајао није, он му беше десна рука, беше му адјутант и секретар а кад је дошло до јуриша умео је и сабљом сећи. Он је водио преговоре са Турцима у Мостару године 1863, када је Вукаловић именован за бимбашу над устанцким крајевима од Суторине до Таре. Но кад Турци уговор погазише, и стадоше свакојако нарочито подмићивањем главара гледати да се Вукаловића доцепају, био је Љубибратић један међу оних 20 верних другова, који се напоше код Вукаловића кад је на висинама Јастребице надбио мостарског кајмакама Мумин Ефендију. Тек у лето 1863 године остави та јуначка четица пуста брда, те преко Дубровника, Трста и Беча у Русију одпутова.

Лука Вукаловић, који је добијао помоћи од руске владе умре у селу Салтакчи код Брђанска на обалама Азовског мора 6. јула 1873. пошто је десет година ван отачбине провео. Мијо Љубибратић оде са осталим ускоцима у Београд, де је од подпоре српске владе мирно живио. Мијо Љубибратић је човек, који је много видио, много искусио и много читао, устанак данашњи у Херцеговини показује, да је он, ако не у јунаштву, али у вештини војничкој свога некадашњег бимбашу надкрилио. Да ли ће и у Политици од онога срећнији бити!

ВОЈЕНА СНАГА СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ.

Војена снага Србије састоји се из стојеће и народне војске. Последња је темељ обрани а прва врши гарнизонске дужности и обучава другу за рат чега ради је целисходно разређена. Свако је дужан војник бити од 20 до 50 година. У редовној војсци свако мора служити три а у народној 27 година. У стојећој војсци има сваке врсте. У народној војсци има пешака, коњаника, топција, пионира. Она се дели у два кола а у сваком има 18 бригада. Свака је општина једна или више компанија, сваки срез један или више батилиона. Команде за дивизије тек се онда установљавају кад је војска на ногама, две или више бригада то је једна дивизија.

За обуку војске има: централни курс за официре и једно стрелиште, после практичка вечбања у пролеће у батилијонима, у јесен у бригадама, што свега 25 дана траје. Овим школама и вечбањама управљају официри стојеће војске.

Снага војена у Србије у ратно доба овако стоји. Стојеће војске 8000, народне војске прво коло 60.748 друго 57.600. Свега народне војске 148.348. Са стојећом скупа 156.348.

Оружје је у пешадије стојеће војске и прва кола народне војске Пибоди — острагуша, другога кола Грсеново оружје које је и острагуша и напредуша. Пушака има преко 230. хиљада и то има Пибоди-острагуша делом нових а делом прерађених од напредуша, 80 хиљада, Грсенови 30 хиљада, а изолучени капслача 120 хиљада.

Црна-Гора нема стојеће војске али она је тако рећи вазда под оружјем. Перманентну војничку службу чине само: Перјаници 6 до 800 људи и гарда књежева која са 50 кабадавија, који у двору чувају стражу броји 350 глава.

Сваки је Црногорац од 17 до 50 година војник и дужан је на први позив војводе под барјак доћи. Број људи, који су уписани за оружје износи 25000. Ови су пешаци и брдска артилерија. Први су подељени на чете велике као батилиони по 600 глава, одељена једне нахије састају се у дивизију. Сва је земља војнички организована и подељена на 8 нахија а ове се деле на племена. Овим нахијама заповеда велики војвода. Пушака има 12.000 Миниејеви, 5000 Крнкијеви и 6000 игленљача. Сваки војник носи своје одело и рани се у рату из своје торбе.

ЗНАМЕНИТИЈА МЕСТА КОЈА СЕ СПОМИЊУ У УСТАНКУ У ТУРСКОЈ.

1. Сарајево:

Сарајево главна варош у Босни лежи на води Миљачка, у лепој долини и завађа крајеве брда. Око ње са севера је Хум и Иркавина планина, са истока Борјапланини са југа брдо Требовић високо 5100 стопа. Куће у Сарајеву у баштама су и беле се као лабудови. Има 100 џамија, те ма с које стране да варош погледиш дивно изгледа. Бошњаци се поносе лепотом Сарајева, и оно је заиста после Цариграда најлепша варош у европској Турској. На запад идући брда сарајевска све мања бивају и један сахат даље од Сарајева на томе путу почиње Сарајевско поље, које има две до три квадратне миље. На Миљачки, која тече средом Сарајева има девет ћуприја. Ћуприје од

каменa на тој њеди грађене су при крају 15. или у почетку 16. столећа.

Варош је горела 1480. 1644. 1656. и 1687, године. У вароши има градиј стари, који нема ништа друго него један зид. Варошје заватила по квадратнејмиље. Сокаци су јој узани. Силне вашке вуку се по вароши. У вароши седи главна босанска вилајетска власт. У њој поред 100 џамија турских има 1 католичка и две српске цркве, једна синагога чивутска и 4300—4500 кућа са 45 хиљада становника и то 36,000 Мухамедованца 500 католика 4500 православних 3000 чивута и 1000 цигана.

Сарајево лежи на среди куда иду путеви у Зворник, Тузлу, Брод Травник Ливно, Мостар Горажду и Вишеград. Трговина сарајевска је главна у мануфактури (ручним радовима) која се добива из Беча преко Брода а из Трста преко Метковића Габеле или преко Ливна. Трговина у великом у рукама је Срба и Чивута. а ситнеж продају Мухамедовци, који незнајући немачког и талијанског језика не могу се никуда по свету маћи а по урођеном рахатлуку своме и неће да путују. Осим богова, који су у земљи богати врло је мало имућних људи у Сарајеву, а то су понајвише Срби и Грци, остало је све сиротиња раја.

У Сарајеву прави се оружје на кремен, после добре сабље, добри ножеви, посуђе од бакара, вунена роба, модроци, џакови од струне за транспорт соли, после производи се различита рана и на послетку добро учињене коже. Ово скоро све сами Мухамедовци раде.

2 Дервента лежи јужно од Брода на десној обали Окрине, то је место у коме има стари спахијски двор и 2000 становника од чести Грка.

3. Јаблоница је мало место јужно источно од Дубице.

4. Марцић лежи јужно од Градишке (и Вербира) на левој обали Бобрине.

5. Орахово лежи са свим уз аустријску границу на десној обали Саве, скоро у среди између Дубице и Градишке идући сеиеру.

НАРОДНА ЛЕКАРИЈА.

(написао др. Левенштајн,)

превео

ПЕТАР Е. КНЕЖЕВИЋ.

(Свршетак.)

Наклон к болести показује се разним начином мање више јасно. Нешто лежи особито у спољашњим облицима тако званог телесног састава. Има људи, који при најлакшој прилици, при најмањем мењању времена, добију реуматизам, људи, којима, ако је само покашена и мокра нога, добију катарх. Такови су људи запаљењу врата, грклања и тд. већ одани, ал' инак не може се о њима рећи, да они имају наклон катарху. Наклону изискује пре свега маркирану грађу тела, у целости или у појединим деловима. Наравски, да „наклон к' болестима“ више се пута сакрива, и да он у своме мирном повлаку тела, ни у ком смислу штете не носи, па ни сам лекар није у стању ову његову околицу упознати и докучити. — Ма што је ова приметба тако незнатна ипак је од велика и пуна значаја.

Не само лекар, него више још родитељи, особито матере, имају задаћу, да наклон к' болестима предупреде. По томе се удешава начин живота, изучавање, одгојење и бирање позива своје деце.

Који ће свога сина, ако пати од велике болести — дати на изучавања каке науке; или, који ће дати своју ћерку, ако јој грађа тела нагиње сувој болести, да буде певачица?

Ако се пак „наклон к' болестима“ за времена позна, какав посао претстоји нам, да исту болест предупредимо? — Ми морамо (као што горе већ једном рекосмо) или врата затворити, да допову не дамо пута да уђе, или пак стражара поставити, који ће сваку навалу одбити, ако би који хтео унутра (у собу) продрети; а тај стражар је — умерен живот. У многим приликама онда се тек лекарска помоћ потражи, кад је болест већ корен ухватила. Наклон к' болестима, јесте на жалост редак предмет лекарског посматрања.

Има доста случајева, где деца са разним погрешкама и болестима свет угледају; хиљадама деце доносе унутарње болести на свет, хиљадама бивају, ако не болесни, а оно слабачко рођени, да после целог свога живота слаби и не здрави остају, и небројено имаде их, којима је опредељен „наклон к' болести у порођају, који се пре или после из ове слабе клице развије и њихов живот разорава.

„Насљедство болести“ искуством је доказано.

Ја познајем једну породицу у којој шест ћерки имаде, од које су три ћерке са шест претњу на једној руци рођене. Оне су тај поклон од свога оца добиле, који је такође са шест претњу на свет дошао, а он опет има захвалити својој мајци, која такође имаше тај исти дар. Подобна пута много су лекари пронашли.

Шкрофле, рак, костобоља, суха болест прелази од колена на колено. У многим породицама налази се, у дому мрка слепоћа, у другом глувост. Овде су немородици, тамо опет шлогирано тело као наслеђство породице. Да грчева, епилепсија и душевне болести јесу насљедства, није ретки случај. —

Аљ' ипак не прелази увек родитељска болест на децу него оне доносе и друге наличне последице. На пр. страст пића од родитеља, доноси за наклон водену болест у глави, и тупавост. Обично болести од отца и матере да сасвим што треће испадне. Тако има више костобољних отаца и шкрофулозаних матера, који имају рахитичну децу.

Да пак „наклон к' болестима" не прелазе увек на децу једне породице, то је милост природе или срећне околности, којима ми не можемо доста благодарити бити. Каква правила важе оде, над тим стоји још горе пр застор. Што више дете на оца или матер наличи, то више и сигурније наслеђује њихове болесне наклоне. Не ретко прескочи болест једно колено те унук пати од оног истог од чега му је и деда патио а отац је здрав.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА."

У Петровом селу, на преображење. Наша овде црк. општинска размирица, која се потеже већ од седам месеци, као да ће једном да се сврши, а и време је да се једном прекине тревење и несложа и да се ред и мир поврати.

Дознали смо да је Сл. Епарх. административни одбор решио и преко прет. г. прете ако наредно да се нов избор црк. скупштине предузме и уједно да ће при избору као Епарх. наместник г. прота присуствовати. Као узрок наводи се да је при минулном избору огрешено о неке параграфе кр. уредбе од 1868 г.

Кад нам дакле опет нов избор предстоји, то допустите гос. уредниче да чрез „Гл. народа" (који овде жватви број читалаца има,) неколико искрени речи бирачима а и будућим скупштинарима рекнем.

Браћо! Сви који имате право бирања, знајте не само да се о параграфе више не огрешите, него гледајте да за скупштинаре изаберете људе валане, људе којима општа стварима исто тако на срцу лежи, као и своја собствена а не који ће само да носе имена да су скупштинари, а кад се позивају у седнице они недолазе, него седе на рогљеви и испод еседара и пуше, као што је то досад бивало. Мислим да ће сад доста јасно свакоме бити кога треба да бира, кога пак не. Особито пак чините позорне ону браћу, који за скупштинаре изабрани буду, да при избору председника, подпредседника и оборника пазили буду кога ће бирати, јер ће они црк. општинским иметком руковати. Зато желити би било да се неизаберу онакви председник, који би скупштини зазао те је неровоља његов писар итд. коме само он заповеда више нико. Исто тако, да се неизбере ни онакви који хоће више стотина фор црк. новца кришом да укида, нити пак и онакови, коме је прећа ствар салаш, вашар или забава у страном месту и то, баш онда кад седница треба да се држи.

Председник треба да је писмен, трезвен и марљив за општу ствар; да је кадар руководити и одржавати ред у седницама а не као што се нашло на то досад, да буде онај само. који има доста дукната земље, као да памет лежи у џепу и газдашгву а не у глави. Особито пак одборници треба да буду изабрани они људи, који су „на добром гласу и познати са своје прекрене савести," и који неће се дати заводити од каквог „старог," ако би овај још над хтео одежде куповати. Имамо ми „одјељења доста, које се готово никад и неупотребљује, него га мољци грижу. Треба и таки да буду одборници, који неће бирати оне људе, који се на првом свечарству опију, после идући пијани изгубе икону св. Николе, а у јутру у блату нађу; нити хоћеду онакове бирати, који се на дан пијани хвале: како у њи има много новаца, а кад ујутру њега похарали и новце прквене — мал не све одњели! Исто тако и оне што неће бирати за тутере, што код Адлера пијани спавају и на коли их обневаљене куће носе.

Оволико за сад држим да је доста и желим да оне искрене речи не буде: „Глас вапијаућег у пустињи." Један бирач.

Стари Кер 12. августа. За дужност сматрам као општинским поверобра, да ниже стављене ствари речене општине на видик изнесем не били се наша већа власт што пре постарала, да по ред у ред доведе.

Ова општина од 1871. рукује са школским фондом од 78 72/100 нов. под обвезницама, који је заведен продавањем јарошла, од отих обвезница има и таковн, које нису осигуране, и таковн дужника, који од речене године ни крајцаре камате дали нису. Даље речена општина, за то цело време још о реченом фонду ником рачуна, а на име епархијском школском одбору давала није, пренда су сад рачуни готови, ал због тог што на новим садашњег председника неће, како одборници, тако и општинари да долазе, и да исте прегледе и подпишу, за то немогу послани бити већој власти на преглед.

Знам да није познато читалачком свету, да је ова општина добила зајам из народног фонда у Карловци од 5000 ф. да нову школу зида. ф којој сад ни разговора нема, него је од речени новаца 2000 ф. на купљени ортаљ земље потрошила а 3000 ф. у Новосадску шпарказу под камату дала, а у Карловце речена општина мора камату да плаћа на 5000 ф. то је очевидно назадно газдовање ове општине, будући да ортаљ земље не доноси толико хасне, колико на 2000 ф. камате треба годишње положити. — Даље ова је општина уживала упражњену парохијску сесију више година, који се новац сад за добивену сесију у епархијски фонд изискује у суми од 2800 ф. истина да је она за тај новац цигље се по мало развлече. а песак је нетар одно, за доказ ево једног примера да се цигље овде употребљују где им није било намењене т. ј. место да су дошле у школски фундамент, а оне новом бившег председника и садашњи тутора на зидање водиле и још готових новаца више од 100 ф. без закључка општине, а што учитељ Стеван Томић 4 месеца плате није добио, те ником ни бриге него кад је сигао позив да исти учитељ иде на стогодишњу дај тражи у зајам са 1 ф. Интереса на 10 ф. на месец, па и то једва се добило 30 ф. да може човек до свог рођеног места да не мора просити отиђи.

Сад настаје питање одкуд ће се речени 2800 фор. епархијском фонду положити, истина да има на дугу код појединих људи који су пре, а и сад општинари, од који није могао, човек сиромашњи сетао, и који није општинар из прихвено школске благајне новац у зајам добити. Сад над треба вратити изговарају се на хрђаву годину, и црква може чекати зелени за порцију баш мора бити. Шта ће из тог бити док сасвим баш навале да се плате ови 2800 ф. и на то припадајуће камате биће расељеније невиловско од српског Ст. Кера. Сад је питање које тоне крив, ја мислим да је то лако погодити јер власа с главе риба смрди, ал ко би смео, њиову погрешку у брк рећи, а ко би и рекао тај више нема „помоз бог" „ни бог помого." Право је наш домин као бившем председнику који је дошао у сеоску кућу да тера правицу „чисти најпре испред твоје куће," зашта је имао право те рећи из горе наведених примера, а има још које би требале описати, да види и наша већа власт. како се газдује или боље рећи како нам наше главе газдују Због до сад наведени узрока захвалио је садашњи председник на председништву и то писмено епархијском одбору јер овде у месту није се имао коме захвалити осим, ако би се старом председнику хвалило што је ову општину у таки ред довео, и који и сад по свом Њеву ради шта му је воља.

ПОЛИСТАК.

СЕОСКИ НАТАРОШ

(Наставак.)

НОВИ БЕЛЕЖНИК ПОЧИЊЕ УПРАВЉАТИ У ОПШТИНИ.

Два дана пред нову годину, када је пресан кисели купус са паприком шницкавчом истерао мамур божићни, сазове кнез по договору са бележником поглаварство општинско.

Бележник је био код кнеза и углавно с њиме програм за читав рад годишњи. Ту је најавио бележник кнезу, да он жели, да све што се ради, под именом кнежевим се ради, тиме ће се вели дићи важност, ауторитет кнезу, а то ће много учинити, да крајишници привикну се новоме реду. Бележник је обећао кнезу, да ће он својом науком потпомагати искуство кнежево, те ће кнезу лако бити кнезовати, а кад кнез искуством својим буде у помоћ притицао бележнику онда ће и овај лакше моћи своју службу одправљати. По предлогу бележниковом и саслао је кнез поглаварство два дана пред нову годину по његовом унутству удешено је шта ће се тај дан радити.

Када су се поглавари тога дана искупили, рече им кнез:

Браћо, сазвао сам вас, да се договоримо о важним стварима општинским, да удесимо како ћемо од нове године са општином управљати. Сада је време томе.

— А ја бих рекао, кнеже, да не ваља одмах тако преко на нову годину; још се није ни помолила а ми на њу са важним, опорим, стварима. Поплашићемо је с очију, нека који дан дође, а ми, ко' људи, да одемо мало до господар арендатора — прихвати чика Сергија, коме је нос црвен ко патлиџан, а кроз црвен пробија плаветнило, као оно на плаветном кромпиру, кад се ољушти, и заврши: и до сад су поглавари свршавали поред чаше вина, па ето села, ето општине, ту је, баш ако хоћемо што можемо и само, да је речено тако, кад су ме извадили, ја бих, — а баш неморам ни сад бити, ја ћу наћи другог место мене.

Сергија је општинар по закону, што се каже: вирилац, остало му је од стари земљурине, на је по порцији општинар.

Имаш ли што само, па ма да си најгора будала, данас ти част негине, а буди најваљанији, највреднији украј пред богаташем, њихово је царство на земљи, а твоје сиротињо! Твоје је на небу.

Није немораш, упаде Сергија у реч кнез, који се разљутио на булазњења човека, коме је дато да управља са општином, него баш мораш, нећу ја, нећеш ти, па да ко ће, ваљда нећеш наћи кога, да за тебе једе или да за тебе живи, јер то би тако исто било, кад би наћмо кога да за тебе општинар буде. Сам мораш брињути се за себе, ако ћеш да је поуздана брига. Општинари морамо ми и сами бити данас један сутра други, али никад туђин и најамник. Кад су Римљани и Грци, што ми је баш данас господини натарош преповедао, сами ишли у рат, они су и побеђивали, а кад најамнике шиљали онда су пропали, та по поруци неједу меса ни вуци. Мислио сам да одмах прећемо послу, али брао допустићете ми, да још коју реknем брату Сергији, јер да он то зна о чему ћу му ја говорити, не би он тако потегао. Кад би ти брате Сергија знао шта је општина и шта је општинар другчије би ти говорио. Кажеш: ето село је ту, општина је ту. Село је ту, али какво је, и какво је било, и какво још може бити. Коњ је коњ али нико не воле мршавог. Бога ми изгледа ми твој диван тако детињаст, као оног детета, што је рекло куму: куме поздравио те лала, да дођеш да крстиш дете, а ако нећеш, ми ћемо нама наћмти кума. Кум се брајко не најмљује. Сам мораш кумовати, а не кроз плот гледати, као што смо сви досад из буџака гледали како нам господа официри са селом удешавају. Ти заиста незнаш шта је то општина и шта је општинар, кад тако говориш. Дед бога ти реци ми: шта је то општина·

— Шта је општина? Избечи се на кнеза поглавар Сергија у чуду, ди кнез држи, да он незна шта је општина, на одговори мудро: општина, није шерпа без увета

— Не, не, дед ми онако на чисто кажи, шта ће то рећи општина, од куда је како је постала и т. д.

— Нисам ја био на бабиња, — одговара све мудрије чика Сергија.

Ни сам ни ја, али ни сам ни теби, на опет знам, ко си, шта си, чији си и. т. д. Послушај ме дакле: Је ли, ти кад те ко запита за твоју кућу, чија је то кућа? ти ћеш рећи: наша. На и твоје ће дете тако рећи и твоја жена, јер ви живите и сада као док је граница била у комуни, заједно, и све је имање свију вас заједничко. Тако је и са општином она је као једна комунија, друштво. Комунија има своју кућу, своју земљу и т. д. тако исто и општина. На и сама реч комуна мора јамачно да значи општину, ја сам толико пута читао у новина кад је био рат француски и немачки, де пишу: париска комуна ово, на париска комуна оно. Молимо господин бележник будите добри реците ми, је ли тако.

— Јесте, одговори бележник. Још су стари Латини тако звали општину, па и сад у Карловци по латинском зову општину комунитет.

— Но, настави кнез, да ти још јасније буде, да те за питам за ову цркву у селу. Чија је то црква, дед реци!

— Та наша, ваљда је нисмо под кирију узели.

— Добро, добро, а можеш ли ти рећи моја је. Неможеш, је ли? Не могу ни ја, не може нико, јер она је и моја и твоја и Лазе Пулумова и Пере Голубрке и нас свију. Тако исто и ова варошка кућа, на тако и ово читаво село, то је наше, нас свију, заједничко комунско-опште. Али кућа без друштва је мртва, тако и село. Ни смо се ми родили ради куће него него смо кућу направили за нас. Ми смо дакле главно, људи, ми се зовемо фамилија, кућа, ми се зовемо село, сви смо своји, заједно смо, друштво смо, општина смо ми сви, који живимо у овоме месту, а поље куће и и т. д. то је наш иметак само. Но да непомислиш, да је кућа твоја и моја, ево ћу ти рећи, да ми сви имамо и свога иметка и општинског, заједничког, иметка. Кућа твоја и земља то је и твоја и твоје жене, а марама њена само је њена а шешир је твој само твој. Тако кућа ваша само је ваша, а ова у којој седимо и ваша и наша тако и дедине, де марва пасе, свију нас, тако и овај новац у каси свију је нас, општински.

Да дознаш од куд су села одкуд општине постале замолићу господина бележника, он то зна боље и од мене, он је то учио у светској историји.

— Одкуд су и зашто су општине постале? Од невоље од нужде, од зла, а за добро. Није кад год било села и општина. Тада су људи тумарали, као данас цигани, де омркне несване, али је тако било у топлијим пределима, де је човеку доста била кожа од дивљачи, да се заклони од сваког времена, но у ладнијим крајевима неда се ни помислити, да људи нису имали бар зими сталнога места. Најпре су прављене земунице на по томе куће.

Свако је живио за себе, али није човек један кадар ни од злих зверова сам да се сачува, а камо ли од злих људи. Ето узмимо само то, колико је пута однео курјак овцу из села, а колико са салаша. Да се дакле лакше одбраним идеш у друштво. правиш општину. Одкако је ето друштва од то доба је и општина, од то доба и држава, што није ништа друго него једна грдна општина.

— Кад сте при речи господине бележниче, молим вас, да нам разјасните и то шта је то политична општина што се у закону спомиње, ја нисам учио те латинске школе а то је ваљада реч латинска.

— Није него је грчка, и значи грађанска за разлику од црквене или друге какве општине.

Но није свако село политична општина, има нарочито у Хрвацкој и Славонији и по десет села што сачињавају једну политичку, а и у Срему има политичких општина, које се састоје из више места. Политичка је општина свако оно место, које има за себе своју политичку власт. а то је оно, које има свога кнеза, натароша, касира, кметове и т. д. а де по више места заједно имају кнеза и нотароша, то се сва места зову једна политична општина. Ето одмах код Новога Сада, Каменица, Лединци и Раковци, то су три места, а једна политична општина.

— Сада да те запитам брате Сергија, настави кнез, не би ли ми знао рећи шта је то општинар.

(Продужиће се.)

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— У петак пред подне одвео је и предат кнезу Милану крсташ-барјак, што га је по нарушбини српске владе г. Тодоровић изradио за српску војску. Овај је крсташ-барјак опакав као што га је цар Душан имао у својој војсци. Барјак је сав од тешке свиле. На њему је с једне стране извезен двоглави бели орао Душанов с грбом српским на прсима; с друге је стране арханђео Михаило с пламеним мачем у руци, исукнутим на ждждају под њим. на копљу је од злата јабука са српским грбом, а на јабуци златан крст, кога је орао раширених крила кандама својим обухватио. Барјак је овај израђен по једном оригиналу, који се налази у српском музеју у Београду. Кнез је Милан примио овај барјак и исти ће се осветити у манастиру Раковици и предати српској војсци, када буде пошла на Турке.

— За доказ, да у Београду и Србији необично ратоборно расположење влада, могао би се навести много примера. Да се то расположење чак и на женске распростро, види се таквоје из више случајева, од којих ћемо ми један навести. Кад је одбор за скупљање прилога новчаних у корист Херцеговцима био код г-ђе Драге Стаиојла Петровића, она пруживши дукате рече одборницима: „Ево вам сада 40 дуката, а чим Србија отпочне рат Турској, добићете и мени на ћу с места положити 1000 дуката." Ђа Драга не располаже бог зна коликим богатством, али располаже, као што се види, жарким и истинитим родољубљем. Живеле и хиљадиле се такве Српкиње! „Граничар".

Устанак у Херцеговини и Босни напредује. Сви гласови, које отуда добисмо говоре само о победи српској. Лист овај је мален али ћемо увратке навести све тамошње догађаје редом. Устанци у Херцеговини још нису заузели Требиње, али томе је крива стара проклетиња наша, издаштво. Кад су 20. јула Турци узмичући у Требиње запалили села Бјелац, Белујан, и Београд код Монастира, устанци би им запалили за леђа, да нође Глиго Мариновић неиздаје и нестеде учинити што му је речено. Устанци би га убили с места али он је побегао у Дубровник и како се чује нашао се један, који ће му и тамо платити. Исти дан стигло је у Монастир Дуки 300 људи из Црне Горе и Далмације. Устанци су осветили Љубиње и Дабрицу 1. авг. Тога дана јављене да је забрањено из Далмације ићи у помоћ устанима. Несада турска на Суторини побегла је. Црна Гора пародила је, да је све на погама, на граници у логору има 4000 војника. Владика католички Херцеговачки бив је 14 н. м. у Метковићима да говори пребеглим устанима католицима да се натраг врате, јер им Турци праштају али ови то нехтедоше, јер невероваше ни владици а камо ли Турчину.

Херцеговци су спалили и дворе бегз Љубовића, којима је Цариград равних не беше. У Дубровнику се установио одбор господа за помоћ бегунцима. Пеко Павловић и Глиго Милићевић са четом уђоше у Дабар и запленише много раже и марве. 8. авг. ударили су Зубчани на Чичево. Истога дана и сутра дан код Требиња жестоки бој. 9. о. м. потукли устанци Турке код

села Битоље и Рашковца'н отели село Ајван. 9. била битка у Клеку. Турци са пародрода несмедоше да нападу. Зупци устали 9. о. м.

9. беше беше битка на Горини и Морињу. Тај дан су добровољци стигли. 10. погинуло код Требиња 17 Турака рањено 3а. Срба мртвих 5. Дабар ослобођен од Турака. На Билећу беше бој 7. о. м. и трајао је три дана с добрим успехом но усташе. Лазар Сочица са 300 херцеговаца узели град Крстац и 13 војничких кула од Никшића до Гацког. Ту је заробљено много роба и дебаше. Турци, који су се на Клеку изнели пуцали су на аустријску страну, држећи их да су усташи. 11. о. м. усташи узеше и запалише Вејички, Вев и Љубовиде. Заробљене Турке пустише на слободу. 10. о. м. 500 усташа освоише тврдаву Корита. Срби око Никшића сједињене се са Зимоњићем војводом црногорским. Главни је стан усташа у манастиру Дужи. Требињу већ излази рана, те ће се морати предати. Црногорада у Херцеговини има преко 4000 дакле нето део све војске црногорске. Да је и Србија тако у Босни радила. тамо би било до 40.000 српских добровољаца а то је доста да се Турци у Босни савладају. Бокеза има до 500 а 2 до 300 има на другим крајева добровољаца. Из Црне Горе пребегли су усташи Јуница Лука Петковић Вуле Хаџић. Лазар Сочица и војвода Зимоњић. Онима су се придружили Бањани и друга племена око њих. 12. овог месеца побегла посада Турска из Суторине, усташи завуели све куле онде. У граду их пустише на слободу и одпратише у Столац 12. о м. чета усташа опколила градић Церину и пуле Дрињем код дубровачке границе. 13. о. м. освоили су усташи у Пиви под војводством Лазара Сочице знамениту тврдаву Столац и четири друге: Трстеник, Глисовиће, Лежеву и Забрђе. Код Забрђа беше жесток бој с великим губитком турским. Истога дана 150 турака из Илине придружило се усташима, и последња најјача тврђавица у Пиви Горанско са 100 војника и 4 топа предала се. Истога дана попаљене усташи Фатници. Корита између Гацког и Невесиња. 400 Турака предадоше се. Седам кула у Гацком запалено. Говорише да је Дервиш-паша рањен. Код Невесиња има које усташа које Црногорада на 4000. Требиње није још заузето с тога, што се једни део војске на Клек послати морао да неда турцина да продру у Столац. О овој војсци турског што се на Клеку извезла нешиљу ни једне новине ништа поуздано да кажу. Код 8. о. м. поред Требиња бео бојак у Волујцу онда је само 150 усташа биле се са турцима а 48 њих чувале је манастир Дужи. кад тога пута не пробише се Турци више неће јер је већ број усташа код Дужи порастао на 300. О томе како се дигао устанак у Босни турски гласови казују, да је 200 људи на трговачким лађама по Сави прешло у Босну те тамо буну дигло. а наши гласови из Босне веле да су херцеговачке пушке одјекнуле у посестримм Босни поновој. Аберађе дубичка нахија. Читра буну по томе у Бербиру, Бањалуци, Брчком, Бишћу, Приједору. У Дубини почео је устанак овако: 3 усташа дојездише на коњи управо у турску чаршију де су Турци на окупу били Чим дођоше поздравише их са речима: Нас шиље наш табор да ви кажемо да смо устали на оружје и понижамо вас на бој, удварајте ли да узарамо. Турци се упрошастише а у том нестаде коњаника. Турци се по томе искупе и пођу против усташа. На путу их сретне усташи посећи уз табора свог писмо у ком ишту усташи да им се за нет давнијалу права као и Тирцима. Устанак почеоје 4. о. м. Од воде Врбаса и преко Врбаса све је на ногама. Смрт или слобода. Друго се немисли. На Лојевићи. Јабланици и Листрићи потучени 7 о. м. Турци. У Масићу опколено 90 коњаника Турски Сава чиста од Турака. Од Свињара до Мачковца од Јаблинице до Оратова и горе даље до Јасеновца хиљадама беже жене и деца 9. о. м. побили се Турци с Бошњацима код Дракшенице. Турака пало много, Бошњака 20. 7. о. м. пуцали су на аустријску страну. 8. погађали су се са усташи но без успеха. На Крупи беху три битке. Више чета но сто двеста момака отишло је из Србије на босанску границу. Код Јасеновца беше 5. ов. скупљено 400 Срба и Хрвата. воћа им је неки Шенаћ и Пецића. Овај је 1848 г. био арамбаша ајдучки, предводио је 1851 усташе на истоме месту против Турака. Било се последњих 6 година трговином у Београду. Усташа беше до 5. о. м. већ 2000 на ногама јб. о. м. ногорела је у Орашани код Градишке дамија и 13 кућа Усташи су понајвише у кнежевом-пољу и гори Козарац. Турци шаљу из Бањалуке војску против усташа: Де два турчина у кући има један мора у бој против усташа. Костојница и Дивушани аустријски и мало што се непобише с Турци. Они сутако безобразни да пуцају на аустријску страну Бегунцима раји одузима се на аустријској страни оружје а турцима не. 15. о. м. беше у манастиру Ксзијереву у Херцеговини скупштина главара усташих, да се одлучи што да се ради с Турцима, који се на Клек искрцавају. Турци дакле још кису из Клека се макли Истог дана на Суторини разбили усташи требујнику уз велико одушевљење народа. Овај час пропутовао Мемед Али-Паша и видио заставу. Гарибардовци пристадале на бошњаке. —

— У Бањалуци католици уписују се у турску војску. Један фратар, који то јавља, радује се томе. Фратри су гори него Турци. Зна ли за то поглавица им Шпросмајер?

— На хрватском сабору др. Макашић поднео је бана да се постара да помогне са 100.000 фор. нејачи босанској и херцеговачкој и да шаље лекаре на бојиште.

— И Бугари су се дигли. На четир стране нојавили су се чете устанака бугарских. Турци су се јако препали

— У Београду је свечано прослављен прошле недеље кнежев дан. На све стране виле су се по кућама народне застаре, много с натписима: води нас у рат против Турака! Сви родови војске стајали су упарађени по улицама куда је кнез продајао идући у цркву. Свега је необично много било на терасама, који је правио ране примедбе, нарочито нас жалио се, што то оружје и ти топови место параде нису напрени на Турке. Публика се надала, да ће при походу у цркву видети кнеза у пратњи нових својих министара, но преварила се у вади. Кнеза су пратили стари министри. Кнез је изгледао доста туробан. После дрске прилао је честитања, и изашао је на балкон с Грујићем Јевремом, да прегледи војску. То је дало повода публици, да комбинује, да је Грујић постао министар, као што се на вече и објавило, али одмах сутрадан и показало. У вече су свеџари правили пред великом школом ватромет, који је и кнез изашао да гледи у пратњи Стевче. Држимо да су све параде и ове трошкови неумесни и у лудо страћени на очиглед беди и невољи, коју подносе браћа наша у Херцеговини и Босни.

„Граничар".

КЊИЖЕВНА НОВОСТ

У наклади А. Пајевића у Н. Саду изашло је:

СРПСКИ БУКВАР

ЗА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

са многим сликама.

Буквар је написао г. др. Ђ. Натошевић гл. ресерепат срп. народ. школа

а народно-школски савет прописао га је као обвезну школ. књигу у срп. нар. вероисповедним школама.

Слике у буквару удешене су тако, да деца уче по њима лако познавати поједине гласове, а уједно су те сличине згоде прегледалице за основне појмове.

Цена 20 новч. увеличеном и тврде корице. Препродавци добијају 2 новч. по комаду рабата. Наручује се за готово и по поштанском поузећу код А. Пајевића у Н. Саду.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Паита Поповић.**

Српске народне задружне штампарије у Новом Саду 1875

БРОЈ· 34. У НОВОМЕ САДУ 24. АВГУСТА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.
Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . 4 фор
на по године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ. ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

РАДИМО БАР ОНО ШТО МОЖЕМО.

До 30 хиљада душа пребегло је из Босне у саму крајину хрватску. То већ није просто утицање непред непријатеља грозна то је већем себа права. Нека је полак толико из Херцеговине у Далмацију пребегло, а само шести део у Србију то је 50 хиљада душа. Да је шајкашки батаљион сав листом исељио се скоро је још једаред толико из Босне и Херцеговине завичај свој оставило и једнако га оставља. Хрватска крајина преплављена је од сиротиње раје. Она се спушта већем у Славонију и да би оним пределима терет олакшала разређује се и долази чак у Срем а нако нам једно писмо отуда јавља на путу су неке породице овамо у Бачку. Није дакле далеко час када ће и ова крајеви очима гледати јад и пропаст несрећне раје, слушати јаук и писку њену. То доба истреба да нас затече неприправне. Глад нема пита је чекај.

Ако нам до данас не беше допуштено овде у Угарској купити прилоге у помоћ несрећној раји докле се ова бани на земљишту хрватском и далматинском, то нам се неће моћи забранити онда када овамо дође. То је са званичне стране речено ових дана у скупштини варошке општине новосадске када је жупан забрано да се и реч поведе о томе што министар не допушта да се купе прилози у помоћ Херцеговцима и Бошњацима. Ми држимо дакле да неби било забрањено купити прилоге када се изриком каже, да се купи да се онда разда, када невољници прису на нашу страну. Но немора се одмах ни то чинити. Ми нисмо почели ово писати ради тога да се сада почне купити, него кад се почне онда не да кање само. Сто начина има да се помогне раји кад се хоће, али на жалост ми смо приметили мало воље да се уопште помаже, и некима тврдицама, добро је дошла забрана министарска. Многи се понаша једнако као родољуб и изговара се да би радо дао да нема забране, а овамо жели да никад и непрестане забрана Кад дође кукавна раја овамо, онда ће тај изговор отићи и видићемо и побележићемо те родољубе на језику. Ако ко несме Србин ако несме родољуб да буде, нек буде човек, нек буде хришћан, нека по дужности човечанској или хришћанској учини дело милости. Родољуби пак треба боље да оживе треба да се јаче крену. Хрвати су до сада накупили 4—5000 хиљада фор. и купе непрестано. Далматинци такође. Из Босне што пребегава, то је већином Србии православне вере, јер на несрећу и нашу и њину католици немају нужде бегати од Турчина, но затомице иду у турски табор и с Турци нападају на кнаха, који у Турској до Бога нема никога слога. Српска је дакле дужност пре свега, да што пре и што обилније притече у помоћ сиротињи раји, те да неда да доцније црвени српски образ кад се рачун буде прегледао.

Купити за браћу своју у грдној невољи, то није просјачење милостиње, то је братски данак, који ако се и некупи екскупном власти, а оно екскупном братског одушевљења. Али баш така одушевљена невиђамо овуда у толикој мери, колико би га у данашњој прилици требало да буде. На жалост приметити морамо да Срби, који се на политичном пољу одценише од стране народне сасвим су ладни према догађајима, на истоку. Знамо за нека места српска у којима ће су сами противници [redacted] народне странке нечује се ни речи о тим [redacted] да су Турци на Нерињање ударили тако се [redacted] Зар наопако са политичком вером и народ[redacted] преваристе. Та ту бар нема разлике међу нама. На томе пољу сви смо једно. Ту престаје свака заједница наша. Ту се заборавља све што је било. Који и ту хоће да се дели тај није брат, тај није Србин.

Доста помекутој ладноћи допринашна и нападај чланова народне странке на оне, који су противног мишљења или се за противницима поведоше. Није се Срби турчио толико ради користи колико ради ината. Избори су прошли нека прођу и сваке заједнице због њих; и онако нас је мало, још се цепајмо! Сваки прави родољуб нека утуби ову приповеду:

Када се 1862. године у Србији уписиваху у војску, дође и пријави се комисији један старац од 80 година. Мајор који је уписивао у војску запита га, а пита ћеш ти деда?

— Хоћу да се упишем у војску.

— Али ти си стар деда!

— Ако је на брата господине, онда писам стар него мртав, али ако је на Турчина онда ми је вавек двајест година. Родољуби српски ту мисао шприте, то бар можете и онда ће бити и Бога и прилога.

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА.

Ми смо у прошлим бројевима доносили опис саме Херцеговине. Како се сада Босна с Херцеговином у обрани здружује, то ћемо и ми заједно о обојима да саопштимо из омладинског календара ове белешке.

Босна и Херцеговина, делови старе државе Србске, леже између 42°—40′ и 45°—15′ северне ширине, а између 33°—22′ и 38°—45′ источне дужине. Границе се: на северу Славонијом; — на истоку Србијом; — на југу Арбанаском, Црном Гором и Далмацијом; на западу Хрватском.

Просторија Босне и Херцеговине рачуна се преко 1100 кв. м. Отуд долазе на Босну око 890, а на Херцеговину око 220. — Земља је бреговита. Планине Босне и Херцеговине јесу гране Динарских Алпа; оне се простиру поглавито северо-западним и југу-источним правцем. Најзнатнији су висови: Ком, који се уздиже до 9000 стопа над морским подравњем, и Дурмитор, који је скоро 8000 стопа висок. — Главне реке јесу: Сава, Уна, Врбас, Босна, Дрина, Неретва, Ибар.

Клима је у Босни у планинама сурова а у долинама блага; у обште здрава. У пределима крај Саве заточиње пролеће раније, него у средини Босне, где је лето ладовније а зима строжа; по високим планинама зима траје и до 8 месеци. Јесен је у Босни најлепше и најпријатније доба годишње. — У Херцеговини зима је блажа. У долинама између Мостара, Стоца, Билећа, Пролога и Неретве зима је скоро онако блага као и у Далмацији. У лето пријека дуго траје. — Ветрови који највише дувају, јесу: југо-западни северни и северо-источни, који особито у Херцеговини врло јако дува, и доноси ладноћу и кишу.

Земља је богата у изворима природних блага. Она доноси разне струке растиња и животиње; а планине скривају у себи мајдане разних метала и других минерала. Због својих планина, са пашњацима, земља више ваља за сточарство, него за ратарство. Али има и ледних и плодовитих долина, у којима се налазе шуме воћака, па у којима рађају и кестени и винова лоза.

Становника броје Босна и Херцеговина до 1 милијон и 400,000. Отуд се рачуна на Босну 1 милијон, а на Херцеговину 300,000. —

Босна беше у време Римљана саставни део Паноније. У V. и VI. столећу служаше она као разбојиште Гота, Славена и Авара, докле најпосле није постала огњиштем Срба. Константин Порфирогенит спомиње Босну понајпрву међу Србским земљама, као предео између Дрине, Саве, Уне и Јадранског Мора. У старој Србској држави Босна је представљала област за себе; али је била под врховном влашћу великих жупана Србских. Као Србска област остала је она до 1127. а те године припадне Угарској, Бела Урош уступио ју је сину своје кћери Јелене и краља Угарског Беле II. У 1169. Босна пређе опет у Србске руке; Немања ју је узео под своју власт, и уредио је као бановину. Међу банима који су управљали Босном спомиње се Кулин, око 1180 до 1204. У 1235. припадне Босна као војводина Угарском принцу Коломану, услед неке нове деобе земаља. У 1286 краљ Милутин уме је под своју власт; али 1318. дође она опет под Угарску. У 1349. Душан подчини себи највећи део Босне. У 1370. Босна постане независна под баном Твртком, који се 1376. крунише у Милешеви за краља. У Косовској битки (15 јуна 1389) Твртко није учествовао. У 1439. Турци присиле краља од Босне да им данак плаћа.

Од 1440. јужна Босна, која се некад звала Рама (од реке Раме), и Захумлија, која се простирала од Неретве до Дубровника, и отуд дубље у планине, одељене су као независна војводина, под именом: војводина Св. Саве. Од тога доба назива се та област Херцеговина; од „Херцог" војвода, дакле: војводина.

У 1463. Босна сасим подпадне под Турке; а 1483. и Херцеговина. Матија Корвин био је изгнао Турке из Босне, и ову наново претворио у Угарску бановину, а 1473. у краљевину. Али 1528 (под Фердинандом I) Босна опет подпадне под Турски јарам. У XVII. и XVIII. столећу усиљавало се да се она од Турака отргне, али усиљавања та осташе залудна. — Тако су Босна и Херцеговина још и данас под Турским господарством.

Под Турским господарством Босна и Херцеговина сачињаваху до 1832. један ејалет (државно намештништво); а кад је Али паша Ризван Беговић стекао заслуге, око угушења тадањег устанка, дата му је Херцеговина у награду као ејалет за себе. У 1865. Босна и Херцеговина опет су спојене у један ејалет. Ејалет тај подељен је на 7. мутасарифлука (области некада санџака,) или на 45 кајмаклука (округа, некада казаса, или мудирата). На челу ејалета стоји вали-паша (главни управитељ); на челу сваког мутасарифлука по један мутасариф (управитељ или намештник); а на челу сваког кајмаклука по један кајмакам (заступник). Кајмаклуци деле се на џемате (обштине) на челу којих стоје мудири (некада мулазими, или мухтари). На тај начин ејалет Босне и Херцеговине данас је политично подељен овако:

I. Босна = 760 кв. м. 975,000 становника.

1) Мутасарифлук Сарајево, броји ових 6 кајмаклука: Висока. Хвојница, Клада, Рогатица (Челебипазар), Вишеград. Чајница.

2) Мутасарифлук Зворник, са главним станом у доњој Тузли, са ових 7 кајмаклука: Брчка, Зворник Сребрница, Мађај, Бјелина, Бирча (Влашеница), Градачац (са Грачаницом).

3) Мутасарифлук Травник, има 4 кајмаклука, поименце: Јајац, Прозорје (са Скопљем), Ливно, Гламоч.

4) Мутасарифлук Бањалука, са 3 кајмаклука, по имену: Градишка. Тешањ, Дрвента.

5) Мутасарифлук Бихаћ броји ових 6 кајмаклука: Приједор, Костајница, Стари Мајдан, Острочац, Крупа, Ключ (са Новим Селом).

II. Херцеговина = 220 кв. миља = 300,000 становника.

6) Мутасарифлук Мостар са оних 9 кајмаклука: Столац, Љубушка, Коњица (са Неретвом), Фоча, Требиње, Невесиње, Билеђ (Билеће)' Гацко, Никшић.

III Рашка = 135 кв. м. = 125,000 становника.

7) Мутасарифлук Нови Пазар. са главним станом у Сјеници, броји 10 кајмаклука: Нови Пазар, Митровица. Нова Варош, Вихор, Трговиште, Таслиџа, (Плевље), Пријеполье. Колашин, Гушиња, Васојевић.

БАКЉАДА У БЕОГРАДУ.

Када је склопљено ново министарство у Београду онда је ношена бакљада кнезу и новим министрима какву дотле Београд није видио, о којој „Граничар" дист, што у Земуну излази, ово пише:

„У уторак 19. августа у вече крене се импозантна бакљада кнежевом конаку, где је у редовима стала од малога конака. па до здања министарства. У сред бакљаде смештено је било певачко друштво, које је пред кнежевим конаком певало ратоборне песме. Света је било сијасет, може бити 5—6000. Викало се на изменце: „живио кнез" и „рат. дај нам рат с Турцима!" За бакљадом су ишли и неки консули, међу њима аустро-угарски Вреде. Од кнежева конака кренула се бакљада новом министру-председнику Стевчи, где је певачко друштво такође неколико песама отпевало, а народ викао: „живио и рат, у рат!" Честити страац захвалио се народу искрено рекавши му: „Хвала вам, браћо, на почести, што ми указујете. Ја хвалим бога, што је народ дошао до те свести, те је сатрло интригу и лаж Јаћу сав мој живот посветити отечеству. Будите сложни па ћемо победити сваког непријатеља српског. Живио књаз и Србија! Овај одговор прекидала је публика иза сваке друге треће речи бурним усклицима, а нарочито се орило громовито „живео" иза речи „интригу и лаж" и „победити сваког непријатеља." Публика заједно с консулима присутним морала је сологлава слушати одговор Стевчин, јер се викало са свију страна: „каше доле, јер нећемо их заналити!" Од Стевче крене се бакљада Ристићу, где се такође певало и викало: „рат!" Ристић стане на прозор и одговори од прилике тог да се народ ослони на кнеза и мудрост владе, јер је положај Србије озбиљан. Од Ристића крене се бакљада албанијској чаршији још и застане код министра Радивоја Милојковића, који од прилике то исто рече, што и Ристић. само значајно дода: да би требало заборавити што је било. За тим оде бакљада пред кућу Грујићеву, те и ту отпева певачко друштво неколико песама. Грујић изиђе на прозор и рече: „Ми се разумемо (живео!) и опет нећим: ми се разумемо (живео!) Ја волим народ, што верује у свог владаоца, и волим владаоца, који је разумео свој народ. Ми смо вам дали примера. да треба старији са млађима да се здруже. Будите и ви сложни. Нек држе старији с млађима. И опет вам кажем: ми се разумемо. Лаку вам ноћ!" („Бурно: „живео!") После тога ишла је бакљада војном министру Теши, који је у Србији врло популаран, и највише је викала пред његовим станом „рат! у бој!" — но Теше не беше дома. Био је код кнеза. Овака демонстрација не памти се у Београду.

ОБЈАВА УПРАВЕ СРПСКЕ УЧИТЕЉСКЕ ШКОЛЕ У СОМБОРУ.

Школска 187$^{5}/_{6}$ година у српској учитељској школи у Сомбору почиње се 1. септембра по нашем календару 2. септ. држаће професор математике г. Мита Петровић учитељама из Сомборске околине предавање о новим мерама и то у великој дворани учитељске школе пре подне у 9. а после подне у 2 сата, на која предавања нека изволе дотична господа доћи. — Септембра 3. 4. 5. примаће се ученици и ученице у ову учитељску школу, а 6-ог септ. започеће се редовна предавања.

У ову школу примају се: а) за приправнике младићи православне вере, здрави и смерни, који су навршили 15. годину и свршили 4 гимназијска 3 реална или 4 разреда грађанске или подпуну вишу народну школу. Ово све имају они школским сведочбама, крштеним писмом и лекарском сведочбом доказати, а уз то још овде пријамни испит из српског језика и црквенословенског читања положити.

б) за приправнице примају се српкиње примерног владања и здраве, које су 14. годину живота навршиле и шести разред народне школе свршиле, што са сведочбама доказати имају.

Без гореназначене припреме могу се ученици и ученице примити само по дозволи високог Школског Савета у Ср. Карловци, и поштo у овом заводу прописани пријамни испит из науке христијанске српског језика и слав. читања, рачуна с целим бројевима и разбијцима. земљописа, српске и отачаствене повестнице, природописа и малог црк. појања, с добрим успехом положе. Зарад оваке дозволе има се сваки на високи Школски Савет у Ср. Карловци писменом молбом обратити.

Младићи, који су испит зрелости положили и богословске науке свршили, или најмање једну годину на свеучилишту учили, примају се у трећи разред и могу за једну годину сав педагогијски течај свршити.

Ове године упражњене су 4 стипендије из клирикалног, а 3 или по околностима 4 стипендије из клад-

тонеумског фонда. Једне и друге уживати могу само питомци ове учитељске школе. За стипендије из клирикалног фонда имају се молбенице вис Школ. Савету у Ср. Карловцима, а за платонеумске Сл. Платонеумском Одбору у Сомбору, првих дана месеца септембра поднети. Сваки проситељ нека својој молбеници уз остале сведочбе и сведочбу о сиромаштву прикључи.

Управа Српске учитељске школе
У Сомбору.[1])

[1]) Славни Уредништва свију српских листова умољавају се да ову објаву бесплатно обнародују.

ТРГОВИНА И ПРОМЕТ.

— Наредба министра трговине о пасошима вашарским за трговце и занатлије коју је министар трговине ових дана издао гласи: „Дознао сам, да је на некима местима у земљи обичај од трговаца и занатлија искати писмено да докажу да су зајиста трговци и занатлије, те ако то не могу, они се одгањају са вашара или се новцем отглобе. С обзиром, да је по параграфу 32. законског чланка VIII. од године 1872. занатлијама и трговцима зајемчено право да на пијаце и вароши долазе, с обзиром на то, да је власт дужна да пази да несме радити занат ни трговати нико, ко нема дозволе (цертификата) за то, и с обзиром на то, да горњи закон не наређује, да поменути носе увек уза се цертификате то је по томе дужност жупанија да назеда се трговцима и занатлијама, који иду на вашар несмета у послу, те да од њих не ништу цертификата, него ако се нађе да који није у праву радити, то се има путем редовне власти на чисто извести."

За доставу судских писмена н. пр. о интабулацији о позиву на рочиште не плаћа се по наредби министра правде одсада ништа, него се плаћа само за ексекуције.

ПЕШТА 17. августа (Извештај Ст. Георгијевића.) Прошле недеље није се радња с ранком разграничала, ма да је томе доста повода било. Бечки вашар за усеве био је јако посећен, али не даде се никаква трговина начинити, јер су наше цене за купце из страних земаља још једнако велике. Услед тога су продавци попустили те је цена пала.

Пшеница ефект. Промет са 120.000 м. ц. Потиска 80 фун. ф. — —. 87 фун. ф 5.70. 85 фун. ф. 5.50—40. Банатска 84 фун. ф. —.—. 84 фун. ф. 4.85—5.— 83 фун. ф. 4.75—90 за ц. п. 3 месеца времена.

Раж ефект. ф. 3.30—35 м. за 80 б. фун.

Јечам ефект. за рану ф. 2.3—35. за пиваре ф. 3.20—25 за 72 беч. фун.

Кукуруз бан. ф. 3.— до ф. 3.15. мађарски фор. 2.90 — до ф. 3.— ц. ц.

ПОДЛИСТАК.

БОЈНЕ ПЕСМЕ.

I.

Зора зори . . . сво данка,
Буд'те се из тврдог санка!
Слава зове, час је стиг'о,
Нек се стресе турско иго!

Минуло је четир века
Како Србин зору чека:
Земан дође, хајдмо, лави
Вечном жиђу, вечној слави!

Ко свој језик, име штује
Ко нејачи виске чује:
Сви под барјак за слободу,
Нек се светла образ роду!

Отворено небо плаво,
Силан Душан, свети Сава
Сузним оком синке гледе,
Који сложно у бој греде.
А велики цар царева
Милост си на нас излева,
На нас крепком руком води,
Он нас води ка слободи!

II.

Сва Јевропа, сви цареви
Прот свете су наше ствари,
Гнусна злоба с нечовештвом
У једном се суду нари;
Сви гаврани и шљедници,
Сви на рају зинули су
Ко кљували и локали
Још досад да никад нису.

Заман суза, преклињања,
Заман крви, заман зноја,
Заман смрти мученичке
И очајног светог боја:
Е цареви безсилни —
За слободу бој се бије:
Грдна чуда и сраморте —
У обрану узели су
Крволочне турске скоте!

Са зудума, са неправде
И с покора нечувена,
Бледи сунце, небо плаче,
Пуца камен, дрхће стена:
Ал цареви ал владари
За чудеса ништ' не маре
Већ све већма драже псине
И да пале и да жаре.

Али ништа!.. нека... нека!..
Нек несите грађу вране,
Нека дахћу бесне псине:
Ипак мора да нам сване!
Правда, право, све је с нама,
Пасти онда мож'мо само,
Ако већ ни Бога није.

Има.. има.. има Бога!
Он нас чува, он нас брани!
У његово име хајд'мо,
Соколови одабрани!
У прах нека пред нас падну
Застићени сви владари,
Па понизно нека кажу:
Клањамо се светој ствари!

Мита Поповић.

СЕОСКИ НАТАРОШ

(Наставак.)

— Шта је, човек као и други људи — није крпче.

— Немој се срдити, брате, уплете се Лала Мађарев, који је такође виријац; кнез неговори само теби, и ја незнадох досад ништа о општини и радо га слушам, а баш ни сам ни један толико учени као он, који је компанију водио.

Кнез је исписан стражмештар, и водио т. ј. радио је послове једне компаније.

— Јест, јест, право Лала каже неговорим ја полаћице, него што сам рад да сви знамо ко смо и шта смо па нећемо знати и шта нам ваља радити, јер ми, општинари, ми смо огледало сеоско.

Дакле молим чујте: Општинар или поглавар, вејник, представник и т. д. како се де зове, то је човек, као што брат Самоило рече као и други људи, али који има дужност да заступа једно село или варош и да управља с њима. Кадгод у стара времена кад се хтео један посао да ради, који се читавог једног места тицао, скупљало се и мало и велико и мушко и женско на договор и то се звао сабор, збор, скупштина. Како је ту било много људи, на много и њиди и свако је само себи одговарао, ту се често пи до чега није могло доћи, а све и ако је дошло до чега, ту је читаво место продангубило толико, да је добит мањи од штете. Да би дакле договор лакши и дангуба мања била ипше су доцније само старешине кућевне на сабор, на скупштину, али кад су се населиле велике варошн и велика села, онда је било у тима местима толико старешина колико у другим ни душа није било. Узмимо на пример Беч. Кад би све бечке старешине били општинари, на сви дошли на скупштину онда се не би могло рећи то је састала се општина него то је вашар. За то се сада као што то одређује § 37 општинског закона на сто душа бира један општинар, али за то опет у малим општинама мање општинара од 10 а више од 20, а у већим мање од 20 а више од 40, у варошима пак, које имају свој уређен магистрат, као што је Н. Сад Собмор и. т д. бити несме мање од 48 ни више од 200 општинара. Општинар је по томе заступник сто или више душа, али како се незна које душе изабране ког општинара, јер сви бутуре бирају, то он незаступа само једну стотину душа у месту него све. Бива да буде више од 600 бирача и онда по § 37. оп. закона небирају ти бирачи бутуре у гомили општинаре него се поделе на срезове бирачке и сваки бира онолико општинара, колико на њега по броју дође. У једном таком срезу несме бити мање од 200 ни више од 600 бирача. Но ако и нису ти општинари бутуре изабрани, они не за ступају само оне, који су их бирали него читаво место. Ни један од тих несме у скупштини рећи, ја хоћу да је у ономе крају де сам ја изабран добро, а другима како било. Но како неможе свима право бити онда мора бити онако како већина нареди.

Дакле општинар је човек, кога изаберу људи, да води бригу за једно место. Општинар је старешина једнога места као оно старешина у једној трговини де има три ортака који су једнако уложили у трговину, те с тога он сам неможе и невреди ништа него у друштву са осталим општинарима наређује и заповеда он и то само у скупштини са закључима већине, иначе ван скупштине поглавар је као и други човек, који је дужан, ако што примети, јавити власти, с тога је погрешно брат Арсен што је јесенас заповедио свињару да тера свиње на другу страну и позвао се на то да је општинар.

— А да шта ће тамо, де нема ништа, устаће на то брат Арсен, ваљда неће торину пасти.

— То је истина, рече кнез, али ако нећемо нас стотина заповедати кога ће слушати, ако је баш што хитно за то сте изабрали мене, да ја наређујем дотле, докле ви општинари друкчије не уредити, и за то сам ја вама и читавом месту одговоран.

— На какво ја право имам, кад ме ни свињар не мора слушати.

— Та ти си брате онај који правиш законе ти си господар, а ја сам онај, који их извршује, ја сам слуга, ја имам власт заповедати, али ви сте ми је дали. Ова је власт моја као год оно што слуге код господе велике златне портове око шешира и сребрне гајтане носе а господа иду у обичном црном капуту. На били ти водио бити онај, што злато око шешира носи или онај други. Незнаш шта вреди.

Но да пређемо на ствар.

По §. 102 општинског закона мора се сваке године и покретно и непокретно имање општинско или имање оно с којим општина управља инвентирати, пописати и инвентар уз општински рачун с крајем године приложити како је ту крај године то сам вас сазвао да склопимо и прегледимо инвентар за прошлу годину и ову што ће да наступи.

НОВО ЛЕТО.

По сели није обичај честитати ново лето. Кад су у крајини официри били на то се још нешто пазило, али онда им се честитало на шпанско ново лето, а наше као да га није ни било. Код Србаља није ново лето тако важан дан као код осталих народа. То је знак да се Срби нису осврали на време него живили онако у ветар, непитајући за оно што је било јуче ни што ће бити сутра, а друго Срби још никако не могу да се привикну на рачун ученог света, они се држе свога старог обичаја, њима је ново лето кад виде што ново од годишњих плодова, кад виде нове трешње, вишње, а највише зову оно новим летом

кад рана приспе па од новог жита лебац умесе, те први залогај преко главе у уста мећу и киме онога који што први пут у уста узме. До душе ово схватање новог лета сасвим је природно, ново је лето, кад се све понови, кад све озелени, засија и замирише, па још и плода и сласти доноси, као што је пролеће, кад трешње приспевају, а не у сред зиме када воћке изгледају као подеран вандрокаш. Но ма да по селу не беше обичај честитати ново лето, и ма да не беше ни нових трешања ни новога лета ипак на ново лето око 8 часова закуца неко на врати потарешева. То беше кнез а са њиме касир, ешкути и учитељ. Попа је ранга већег ил равног са натарошем, те неће у кућу овоме нити овај њему него после прве честитају један другом пред прквени врати или на чаши пива. Могао би и кнез исчекивати да се најпре њему иде, али онда би требало ићи и ешкутима, који су му по сталежу равни, обично прости људи као и он па не могу да оделе звање од личности.

Натарош је приправио мало ракије и грожђа и бадема за сваки случај. То му је стајало у пенцеру и он када му гости дођоше извади понуду унутра.

Кнез је честитао новоме натарошу нову годину, желећи, да година нова буде тако добра као што је нови натарош, па ће вели и селу и натарошу добро бити. Честитка беше проста али мајсторска. Значила је: сад гледај натароше шта ћеш, да не омане година.

Но још је нешто господар кнез у честитку унео. Он рече: Желио сам вам здравља, мира и задовољства у овој години, али ево већ морам рећи, да нисам задовољан с вама све ми је право, само једно није, зашто да тако као курјак живите, и ту наздрави: е браћо да Бог да нас до године у ово доба госпоја натарошевица ракијом нудила!

Натарош не рече ни биће, ни ако бог да, он се насмеја, али то беше чудан смеј. У тај мах опет неко закуца на врата. То беше плаћан Ђука? Он дође на сред собе, стаде солдачки и салутира пред натарошем, ма да гологлав беше а то је против прописа солдачког кад се салутира: Честитам вам, господине нову годину!

То беше сва орација Ђукина, кратка солдачка али потпуна, као оно: хох ан, фајер! де се некаже шта да се хох ан ради, ни из чега да се пуца, али се то већ само по себи разуме.

Ђука као да није држао да је натарош први господин у селу он мора да још много старије господе у селу има, па их је по дужности све обишао; јер још није од домина ни добио чашицу с ракијом а већ је дубио.

Натарош нашу Ђуки до пола винску чашу с ракијом, а Ђука се насмеја: та господине ниам вам ја полак среће желио, и натарош се брже боље поправи и дође и другу половину.

Ђука стресе чашу, ал се он не стресе.

За тим пође, да ће на поље но попина се по цену и врати се натраг: да господине ево сам вам донео и писмо једно и даде писмо натарошу.

Натарош погледа атрес. Видело се да му је позната рука и то мила рука.

Кнез је опазио да је рука женска и нашали се: ето прилика се и сама јавља. То је добро код нас господе, девојка, што за живот главе неби рекла, она напише: волим те, на нити се ту црвени нити се бледи, али и код нас непишу ни мушкарци ни наметније што а камо ли да волу девојке, а девојке, — но постараћемо се да од нове године буде и нова женска школа, ако баш не ради саме те речи волем.

Натарош остави писмо у џеп и понуди госте с ракијом. Овима већ доста беше, опростише се и одоше.

Натарош нехтеде пред другима писма читати, али ма да ни пред нама није читао опет ми знамо ко га је писао и шта је у њему стајало.

Писмо је из вароши Н. писало га је оно лепо женскиње и ево шта:

„Писмо смо твоје од божића добила. Нама је о божићу био велики петак. Без тебе и снег ми је пун, што је испред наше кућице нападао.

Но честитам ти ново лето, желим ти, — желим ти и оно добро што још нико ником жалено није, та ти знаш да већ незнам како те волем, и како да знам, шта да ти желим, и стара мајка и они мали честитају ти и желе само то једно, да нам што пре дођеш.“ —

НАТАРОШ ИСТЕРУЈЕ ЛОПОВЕ ЖАНДАРЕ.

Три дана после новога лета нестане кнежевих волова. Кнез беше човек, вредан, бесан. Њему чудо беше, да се од живи људи даде што украсти и баш је дан пре једнога, коме су из одака слањину однели, грдио: мрцино, леньштино, спавати као заклан, да ти нечујеш, да ти под носом луна. Кнез је имао добре ваше, на италски врати спавао је слуга, кнез се преко ноћ по десет пута буди од два сахата изјутра је већ на ногама, пијуцка помало ракије и обилази слуге и марву, али кад је у два сахата у шталу дошао слуга лежи преко врата, исето му чело ногу, али два најбоља вола нема.

Није кнезу толико ни за штету, имућан је то човек, али срамота, како ће да изађе у село, да још од њега украду.

Сељани се смејаше: а нека га, не верује другом, сад ће видити, да није узео лопове за жандаре, да никад волова не доби, овако ће платити попашу и чуварину на сто му их натраг. Чуварина ће бити истина напрена, али баш му треба мало под нос, да и кнез каја. Наш се прост народ страшно радо свети кад се што незгодно јачем од њега догоди, па ма му овај најбољи пријатељ био.

Не мрзи га, али у души му је другог вуји доле.

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

16. о. м. бише је у Босни код Станара крај воде Врбаса и Дракосинце жестоок бој, де су Турци надбијени. Људима, који су из Босне допратили своје жене и децу и хтели опет натраг да се врате одузела је аустријска власт оружје и сад га неће да им врати. У старој Србији код Кратова. Прибија потукао је пош Жарко 16. о. м. са 100 усташа Турске. Прибој је на путу између старе Србије и Црне-горе. Пут који из једне земље у другу води узан је, а на обе стране му дижу се брда небу под облаке. У варошици Прибоју живе само Турци. Варош је спаљена. 16. о. м. на дан велике госпођине искупи се силан свет у манастиру Буковину на богомолу, наједаред нападне 200 Турака на њих и скоро све посекоше и поубијаше. Жице телеграфске између Цариграда и Сарајева покидане су 15. о. м. У битки код Рутеса, а то је близу Кратова и Прибоја отео је 16. о. м. пош Жарко 100 товара дебла и 40 друге опреме и заробио је 400 коњаника турских. Још се нели да је пош Жарко напашно Нову-варошта то је велико место, а има гласова да се та варошта предала.

Усташи у Босни према аустријској граници добили су боје и то су Видовић, Марко Бабић, Јелић, Таше Авраменић, Пелкић, Голуб, Јовета, Остоја. Дотле је био само Пецића, а сада су сви они подигли своје чете у планинама босанским. У Бавалари чине чуда осим Турака и католици, Срби католичке вере, жалосно им име српско. И они кољу убијају православне као и Турци и посе главе паши баваларском, који им за то плаћа. Шта вера од човека начини. Гори је потурченак од турчина али од потурченака још је горе Срби католик у Босни на њеним крајевима. За то ли је била босанска богослоција код Штросмајера у Ђакову. Један фратар ка те богословије сада данас Турке. Устанак у Босни прерасте је буквицо. Требао је на Госпожину дићи се, као што су одала три заробљена српска свештеника у Бањалуци, с тога нити вођа нити оружја у усташа. Пош Жарко најаре се побио с Турци код Вишеграда у Босни и онда се с пустио доле у Стару Србију.

Ових дана стигле су чете Гарибардовађа у Херцеговину. Гарибалди је позивао Талијане да дају прилоге у помоћ Херцеговцима и сам је дао у то име 40 фор. На Цетињу се склопио одбор за скупљање таких прилога, коме је на челу митрополит црногорски. У Дубровнику склопио се одбор госпође, а у Митровици одбор госпођица. У оштте у Срему се купи на све стране. Најважније је, што су Енглези други крај окренули. Енглески великан и некадашњи први министар Росл позвао је Енглезе да новцем помогну Херцеговце исто тако, као што су некада помагали Грке кад су се од Турака отимали и у то име дао је 500 фор. То и што главне енглеске новине уздрже у друге жице и говоре да треба Босна и Херцеговина да се ослободи много значи за слободу српску.

Турцима једнако приспева помоћ преко Клека Аустрија не само да допушта да Турци иду преко свога земљишта на Клеку него даје им пута кроз чисто аустријско земљиште као што је вода Неретва, која из Херцеговине преко Далмације утиче у јадранско море те Турци из мора тим водом управо у Столац доћи могу. Отуда је јасно зашто се нечује никад о сукобу усташа са Турцима око клапица на Клеку. А с тога нам није ни чудо што је 18. о. м. 1000 Турака продрло у Требиње и што су заузели и спалили манастир Дужи де је главни табор усташа, јер усташи кад су видили да им долазе Турци за леђа оним путем, којим се ни надати нису могли, они су се јамачно морали повући ближе Црној-гори и у њезин имају де склонити се, јер ако потегну у аустријску Далмацију могу на њих напући Турци.

Из Босне досада је у Аустрију пребегло до 30 хиљада душа

— У Београду склопљено је 19. о. м. нево министарство. Сточна је председник министарства и грађевине, Ристић спомлних Грујић унутрашњих Радивој правде Тома војени, Јовановић Коста финанције, Васиљевић правде. Тога вечера беше бакљада кнезу и министрима. Силан народ беше на бакљади викајући у рат у рат. Кад смо већ ово напред написали стиже глас да су Васојевићи о. м. отели три куле Турске на силу да су на њих ударила четири табора турска но они их разбили 200 поубијали 150 заробили но одмах их пустили. Тако исто потврђује се глас да су усташи спалили варош Невесиње и ту потукли 500 Турака.

— Велике силе послале су своје конзуле у Мостар да се тамо састану са усташима и да им говоре да се умире. Од тога неће бити ништа, јер „Глас Црногорца" који зна шта кнез Никола мисли то исто каже и свештује усташе да неполажу оружје обећавајући да ће и Црна-Гора заратити се с турском.

— Са скупштине из Крагујевацка нема никаквих особитих гласова. За председника скупштинског предложен је поред другге историце Кальвић. Чује се да је овога кнез за председника одредио. На скупштини има две странке. Једна тако звана либерална одрицике као оно Тисина странка на угарском сабору а једна радикална као краљна левица.

— Дојцији гласови радикалнији су мањег пао. Љубибратић и адјутант му Грујић отишли су били на Цетиње, да се договоре о томе шта да се одговори странним конзулима који долазе да мире Херцеговце. Наједаред дође наше табора турских са две стране. Усташи су видили, да не могу сили одолети. Они напустише манастир и повуше се у брда. Вођа им у тај час беше медицинар Ђорђе Филиповић, који је био неко време у Мостару учитељ, а последњих дана радио је од своје воље као слагач у српској народној штампарији. Он је редом из Цикиније у Херцеговини. Усташи су чекали, да им Љубибратић дође из Црне Горе са помоћу отуд. но Љубибратић не дође. Усташи морадоше хитно повући се натраг у брда те им остаде силна рана и цебана у Дужи.

— Чеси се јако заузимају за устанак. Они куће лепе прилоге а и много их се већ бори у херцеговачким брдима за слободу српског народа. Чех Мирослав Хубмајер, који је дотле слагач био и дописник чешког „Народног листа" Беховних Хладваш бориште се као лавови при опсади Требиња. Мирослав је кад су се усташи повлачили из манастира Дужи хтео бар да се оспоји кула Дријено. Он се довуче под кулу и понесе са собом барут за расцртавање куле. попне се на једну страну куле, но Турци га опазе. Хубмајер скочи доле а за њим се пресе киша пушака, те за чудо им рањен није, но ипак нема се шта је даље и од њега и од дописника чешкота листа.

— Говори се, да је црногорски заступник отишао у Беч, Берлин и Петроград да јави да Црна Гора мора заиграти у рат. Дописници новина, које су пријатели турцима протерани су са Цетиња.

— Из Сиљета јављају да је код Војничка до ноге потучен турски табор један.

— Из Београда опет јављају да је код манастира Бање 31. августа т. рим било сукоба. Од Турака је погине један мајор и 12 момака.

— Брзојави о бичачкој буни по новинама неистинити. Крволочност турска погуби само четири Србина Станаровића. Народ српски одрушан али још мирује.

— Турци подмећу намештена писма приједорским трговцима те су их отерали у бичачки затвор.

— Љубибратић вратио се из Црне горе и опет примио заповедништво над усташима. Главни стан усташа премешен је у Зубце. Усташи спремају нову експедицију против Требиња.

— Народна скупштина добила је из земље преко 200 телеграма, који ју позивају да прогласи рат. Београђани на сав глас виште рата.

— У Пешту је дошао телеграфски глас из Лондона, да је тамо држан митинг у корист раје у Турској и да се у увод-

ним чланцима лондонских листова, који су 19. о. м. штампани слали тај митинг као срећан догађај за исток.

— До 19. августа пребегло је у аустријску крајину 29.600 душа хришћанских.

— Сабор угарски отворен је 19. о. м.

— Са босанске границе јављa се да су тамо шуме запаљене. Власти турске ушиниле их из стратегичких обзира.

— Селим паша је са три батаљона преко Клека у Мостар прешао без да је наишао на отпор.

— Председник сената црногорског и абуманг књежев били су у Дубровнику 17. о. м. ради договора са руским генералним конзулом.

— „Лојду“ телеграфишу из Београда од 18. о. м. да нису истинити они гласови неких листова, да је кнез Иредс рекао срп. влади, да ће се аустро-угарска влада противити сваком рашириењу Србије, јер заступник аустро-угарски није имао never да о томе се изјасни.

— Јавља се да се сиче нису договориле о томе, шта да раде онда, ако устане непослушају конзуле.

— Из Београда се јавља да је пон Жарко посео друм између Цариграда и Призрена и Скадра и Призрена. Сваки дан расте му чета придолазком раје.

18 авг. — Све караване турске у пазри, ханови турски у Шитушима такође запаљени. Прибојци продају оружје. Одушевљење неописано велико. Народ се диже као из земље трава; но кука за оружје. Немаћ брашо, ако бога знате!

18. авг. — Исто јана жесток бој код манастира Бање. Турци у манастиру опкољени од устаника. Један турски мајор и 12 турски коњаника погинуло. Око Ноки варошн био незнатан бој. Срби што су од Турака попаљени код манастира Буково па од страха пребегли амо, повратили се опет натраг. Код Прибој устали отели и запалили. Пон Јевто бије се с Турцима око Мокре Горе. Турци Кладничани напали Србе, и отели им стоку. Срби из Босне све једнако прибегавају амо. Сви велико одушевљење за рат, сад ил никад. —

— Најважније је, да су Турци у четвртак провалили плот на граници српској те упали у село Јавор, поробили га и попалили и неколико душа поубијали. Српска војска брзо је у помоћ притрчала и Турке разбила и позатала. С тога министарска конференција. Кнез је то одмах конзулима јавио, дући се да неће прећи без рата.

Друго је тако исто важно, да су Херцеговци одговорили конзулима, да они хоће да с Босном заједно буду једна кнежевина и да плаћају Турцима данак као и Србија, дручије не полажу оружје.

Крајем овога месеца истиче онима предплата, који су се са 2 ф. предплатили. Молимо да је понове. До краја године долази 1 фор. 33 нов. Уредништво.

КЊИЖЕВНЕ НОВОСТИ

У наклади А. Најевића у Н. Саду изишле су:

НОВЕ МЕРЕ МЕТАРСКЕ

ПРОСТО УДЕШЕНЕ И РАСТУМАЧЕНЕ

СА 28 ТАБЛИЦА

написао

ЂУРА ПОПОВИЋ.

Књига има 64 стране, а цена је само 10 новч. Препродавци добијају рабата 20 до 25%, према количини наручбине Наручује се за готово и по поштанском поузећу (per Nachnahme) код А. Најевића у Н. Саду.

У наклади А. Најевића у Н. Саду изишао је:

СРПСКИ БУКВАР

ЗА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

са многим сликама.

Буквар је написао г. др. Ђ. Натошевић гл. референт срп. народ. школа

а народно-школски савет прописао га је као обавезну школ. књигу у срп. нар. вероисповедним школама.

Слике у буквару удешене су тако, да деца уче по њима лако познавати поједине гласове, а уједно су те сличице згоде претседавање за основне појмове.

Цена 20 новч. укориченом у тврде корице. Препродавци добијају 2 новч. по комаду рабата. Наручује се за готово и по поштанском поузећу код А. Најевића у Н. Саду.

У наклади А Најевића у Новоме Саду изилази првих дана месеца октобра ове год.

НАЈВЕЋИ ИЛУСТРОВАНИ СРПСКИ КАЛЕНДАР

„ОРАО“

ЗА ГОД. 1876.

уредник СТ. В. ПОПОВИЋ.

Критика у „Јавору“, „Раду“ и „Отаџбини“ оценила је „Орао за год. 1875.“ као најбољи, најљепши и најјефтинији српски календар.

И „Орао“ за год. 1876. донеће 20 много лепше него лане израђених слика, које ликова у српству знатних људи, које слика градова и предела из српских крајева, слика са херцего вачког бојишта. Садржај ће бити још одабранији него лане. Формат неће од ланског. Слике на корицама сасвим нова у народном духу. Величина 10 табака велике четвртине. У календарском делу биће и рубрицирани табаци за писање дневног „Примана“ и „Издавања.“

Цена само 50 новч.

Препродавци добијају 10 нов. по комаду рабата. Наручује се за готово или по поштанском поузећу код А. Најевића у Н. Саду.

О Г Л А С.

А ГЛЕ ПОМОЋИ

за оне који желе зими топлу обућу.

Код мене се може добити таке коже, да се све чуди човек како је добра за зиму.

Ова је коза телећа (Behaarte Wichskalbsfelle) и лице јој је као кавкедер а унутра доље длака и та је длака као на телету и то таке држи топлоту да човек у њој већој зими може без богуња путовати или у дућану стојати.

Цена овој кожи је само 7—8 форинти или 3 фор. 35 н. фунта а може из једне коже да извуче 3 пара ципела велики.

Ко жели одови коза имати нек се обрати на мене што скорије и нека пошље од сваког комада форинту у име капаре.

У Молу (Mohol) С поштовањем

Милан Лолић.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК **Пантa Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875.

БРОЈ 35. У НОВОМЕ САДУ 30. АВГУСТА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.
Претплата, огласи и дописи шаљу се уреднишву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . 4 фор
на по године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

УЧИТЕЉСКИ ЗБОР У НОВОМ САДУ.

Ових дана помењене 25. и 26. и 27 о. м. беше овде у Новоме Саду збор учитеља епархије бачке. На збор се овај искупио леп број учитеља. Изостао је тек онај, коме је бодест или друга велика нужда каква на путу стајала. Сваки дан до подне држао је референат школски за бачку предавања о новој мери, а после подне имали су учитељи састанке своје. И предавања и састанци беху у овдашњој српској школи.

Предавање удешено је било за учитеље те преко њих доће у шири свет, рад пак на састанцима њиховим саопштаваћемо по записницима њиховим, од којих један улази у данашњи број овога листа.

Седнице беху јавне те осим онога што се у записнику наводи допуштено је и друге прилике на јавност изнети. Дух договора, живот прави, потпун рад, неда се у записницима описати, и то нам даде повода да о збору учитељском и поред записника коју проговоримо.

На збору овоме, нарочито на првој седници изби̏ла је на површину општа тужба, или блажије да речемо, жалба на власти школске, почињући од школског местног управитеља до самог сабора.

Ово је заиста доста немила појава, пређутати је значило би затворити очи да не видиш оно што је пред тобом. Да је један два ли пожалио се, ми би их утишавали да како са другима тако ће и са њима боље поћи; али када сви у глас, и то већ не више глас бола него глас оторчења ударе, онда они, којих се тиче ма они колико велики ма колико високи и јаки били треба да застану и реку: доста је, мора се другим путем ударити. „Како ће учитељ живити, како ће до своје крваво заслужене плате, како ће до мировине, како ће до угледа доћи, то се нико небрине, издају се наредбе, али се само оно у њима извршује што је зло по учитеље. да учитељ своју дужност изврши на то мотри и онај, који марну сеоску у поље тера али да учитељ и своје право добије на то се нико неосвећује. Нигде не заклона и заветрине него правице учитељ нема. Сабору је црква кћи а школа пасторче.“ Тако и овај мах чусмо а и дотле слушасмо јадиковање учитеља

Колико је нама познато стање учитеља, ово су праведне тужбе њихове. Ово су тужбе, о којима не само школска власт него и сам народ треба да се промисли. Куда то може довести?

Један је од браће учитеља, када беше реч да се на сабор збор у нечем обрати сасвим десператно очајно рекао: нетреба, неасни; други исто осећаше као и ов, али још не прекинуше сламке.

Шта је то?

О једни виси неуздање учитеља у своје власти.

Шта ће бити, ако се и ова одкине?

На то нећемо ми давати одговора, нека та даду они, који учинише, да је дотле дошло.

Заиста, кад сабор представку учитеља путем закључака у зборовима истом оном пажљом узима као и тужбу браће против игумана, онда није чудо, да је у учитељству овладала нека очајна огорченост.

Да код учитељства потичу захтеви из просте гадне себичности, ми би први били, који би их осудили, али учитељ је, и овако потиштен, увек тамо, де је стати за народно право, де је сачувати народни образ, ма и лебац свој изгубио, снага дакле његова народна је снага.

За то баш сви, којих се тиче треба да озбиљно порадe, да се дух, који завлађује учитељством зарана сузбије,ал и ту неспомажу нови „хати хумајуми“ повластица турска, којом се хришћанима заједчују многа права на папиру, ту мора бити потпуно ослобођење јер учитељи се не боре за учитељска него за човечија права.

Ми се уздамо у родољубе српских учитеља, да они неће пренаглити, да ће, кад су и дотле и сада се претрпити доле се не даде прилика да им се на меродавном месту глас чује. Сабор ће јамачно на јесен се састати ако не на јесен оно на пролеће. Пролеће ово јамачно неће бити за учитеље као што је србијанско за једну рају у Босни и Херцеговини, онда нека учитељи ставе свој ултиматум, на ако то не помогне онда ће — као што и Србијанац Бошњаку поучују — ослободити се сами.

З А П И С Н И К

држане седнице учитељска збора 25. авг. 1875 у присуству учитељства епархије бачке дијецезе у Н. Саду:

Бр. 1. Скупљено учитељство пре него се конституисало изабрало је себи председника по годинама најстаријега г. Ђорђа Петровића и Пају Дамјановића за перовођу за време — који своја места заузму.

Бр. 2. По старешинству председник г. Ђорђе Петровић позове: да се приступи конституисању т. ј. избору председника. — Буде једногласно г. Настић за председника изабрат.

Бр. 3. председник заузевши место своје, позове скупљене да подпредседника бирају — изабран буде г. Ст. Жекић за подпредседника.

Бр. 4. Председник ставља питање: колико перовођа жели збор имати. — Изјаве се за двојицу, и буду изабрани Миковић и Дамјановић за перовође.

Бр. 5. Председник изјави да је збор конституисан и да сад треба прећи на дневни ред и то: о мировинама учитељским и о школским штедионицама, и после позива председник скупљене: имали који од учитеља предлог, који би пре хтео ставити на дневни ред?

Докић Алекса радује се покрету питања о учит. мировини, но толико му је жао, што је ово учињено без раније обзнане, и жели да се ова ствар одложи а друга која ствар на дневни ред стави.

Председник одговара да је уметна примедба Докићева, но нада се да г. референт има сигурно упутства на то.

Референат разјашњује да је питање о мировини учитељима, који на зборове долазише познато у толико, у колико је о овоме говора било, пошто су и учитељи нацрт једних мировн. правила израдили. Изјављује да савет још није израдио нацрт правила за учит. мировину. Сада још долази и та околност а то је да је сама држава о томе донела закон према ком мора се за законом означено време одлучити: хоће ли се за српске учитеље основати нарочити мировн. фонд или ће исти приступити држ. пенз. заводу. Изјаве своје мњење да би требало да овај збор изрази се за оснивање посебног пензиј. завода за српске учитеље, и наводи све разлоге који говоре за то.

Марковић непристаје уз Докића предлог, него усваја оно, што је референат предложио.

Дамјановић жели да стави предлог Докић о којем да се већа и тада може своје мњење казати да ли да се већа о истакнутом дневном реду или ће по предлогу Докића за неко време одступити.

Докић одговара, да он истина није навео шта жели да дође на дневни ред, а то с тога, што је тим путем желио докучити: је ли епарх. школски одбор и што друго на дневни ред истакао.

Глибоњски неће да се ничему пре приступи дође, докле на наше закључке нечује решења, предлаже да се ничему неприступа, докле се решење на досад свршени рад учитељски не добије.

Миковић није за то, да се питање пензије отложи — као што то Докић жели — јер то није штатут, који би се имао критиковати, него што се овде иште само начин, како би се имале пензије основати, он је да се то питање одмоне, а на говор Глибоњског, вели: да би само пристао, да се жалба на сабор пошље.

Душан Стојић држи да говорници нису добро схватили референта, те се од ствари удаљују — референат је позвао нас да се изјаснимо: какав положај да заузмемо према државном пензионом заводу, приступа предлогу Миковића, који на то смера: или да се изјаснимо какав положај да заузмемо према државном пензионом заводу, или засебна определења сачинимо.

Референат одбија нападај Глибоњског на школски савет и жели ако што има, да се то лојалним путем учини — да се агитација учитеља учини, која би власти приморала, да морају о пензија решење донети, наваћајући више начина, којим би се ово могло учинити.

Паја пл. Михајловић мисли да се збор не може изјаснити да ли ће се подизати особити фонд, јер није израђен штатут за исти. кога би збор могао упоредити са државним пензионим законом. У даљем пошто смо имали, већ нарочити фонд, који је нестао, и нема изгледа да би својом снагом могли основати фонд, то ако се мора већ ступити у пенз. фонд, онда налази више гаранције у држав. заводу.

Дејановић чуди се предговорнику, да он све установе народне — презире а државној — ако се већ мора као што рече предговорник — приступа — као што се и чуди да предговорник веће гаранције у државној установи има, него што би у својима имао, — предлаже да се жалба изрече: што власти наше закључке у обзир до данас неузеше и што решење на исти нису донеле — није да се данас већа о пензијама него хоће: да наше власти нацрт поднесу зборовима на претрес, и то да ће тек саслушавши мњење свију зборова, решења донети.

Никола Бугарски иште да се државни нацрт на српски преведе, за то, што наше учитељство неразуме мађарска језика.

Душан Стојић иште да се од ствари неудаљујемо, него да се предлог Докића и Глибонска на гласање стави и ако се Докићев усвоји, тада предлаже да се један пододбор изабере који ће операт до сутра зготовити.

Лаза Михајловић иште: да се власт наша умоли да нас од државни налога, који нас присиљавају да морамо у државну пензију ступити ослободи.

Хорват Радослав није да ступамо у државан завод, него да засебно пензиони фонд сачинимо није да се ова ствар надаље одбије, него одма да се приступи раду — уз референта предлог пристаје.

Петаковић хоће да се жалбе властима изреку, и да учитељи се сами о себи почну старати, на власти нечекајући за то, што се наше власти слабо о нами старају.

Дејановић пите од г. референта да се изјасни да ли ми морамо или не, почем се пресија на учитељство чини у државни пензиони завод ступити?

Референт г. Ст. Поповић каже: да не морамо, и којега буде местна власт терала, нека се спарх. власти обрати. У продуженом даље говору своје мнење излаже: да збор усвоји: да уприга код сабора за ову ствар и тиме сабор пожури да ову ствар што пре зготови.

Јован Михајловић предлаже: Да се изјави да је жела збора да хоће засебан пензијони фонд да има — друго: да се уз жалбу пите напрт за пензијони фонд.

Председник изнаша предлоге на гласање и то:

Предлог Докића, који хоће да се ова ствар на даље одбије, пошто нисмо приправљени.

— Глибовског предлог: да не већамо о овој ствари зато што школска власт закључке наше није у обзир узела.

— Миковића — да се по изреченој жалбе приступи раду. — Усвојен предлог Докића са допуном Душана Стојшића, који жели да се бира један пододбор, који ће образложен предлог идућој скупштини сутрашњој поднети. У одбор бирају се 10 лица и то: Настић, Душан Стојшић, Јован Михајловић, Докић, Миковић, Аркадија Поповић, Вучић Референат, Ајдуковић, Дејановић и Дамјановић.

У Н. Саду 25 августа 1875.

Паја Дамјановић
перовођа

Јован Настић
председник

ВОЂЕ У УСТАША У ХЕРЦЕГОВИНИ.

Ми смо у једноме броју овога листа донели опис главнога вође у устанку Херцеговачком Љубибратића Сада смо у стању да и о другима Херцеговачким вођама коју речемо. Бечки лист „нови бечки дневник“ има на бојишту Херцеговачком нарочитог извештача свога. Исти је писао из главнога устаничког стана 19. ѳ. м. поменутоме листу и описао шест устаничких вођа. На првоме је месту Љубибратић. Како је ово што исти извештач пише сасвим друго нешто од онога, што смо ми о њему саопштили то доносимо потпун извештај поменутога дописника који гласи:

„Главни вођа устаника о коме се досада највише говорило, Мијо Љубибратић, то је права херкуланеска[1]) појава. Велик је својих шест стопа и сразмерног је јуначког узраста. При првом сусрету око и поглед му одмах те задобију. Поглед му сече, али је иначе благ. Јасан глас му је врло љубак. По говору види се да је пун крепости и особито доброта срца. У говору му познајеш без икаквог разметања поуздање у самога себе, видиш да достојанствено и племенито мисли. Држи се као сваки горски син слободно, јуначки, кретање му је живо, одмерено али гипко и пуно полета.

Поред све снаге му као да претеже у њему славенска добродушност и мекост. Његово је право презиме Болардић. Име Љубибратић (т. ј онај који своју браћу љуби, дадоше му сродници онда, кад се припремао за ослобођење раје из турског јарма, и то је најпосле и сам примио. (Љубибратић то је старо презиме породично. Писац. дакле није добро обавештен. Уред.) Љубибратић је сада у добу између 30 и 40 година. По обилности својој изгледа да је старији него што заиста јесте. По гибком кретању са полетом рекао би да је ближе 30 но 40 година. О његовој душевној способности нарочито о томе колико војничког знања има нисам могао за један дан суда саставити, пошто сам тек на часке с њиме говорио. Но личности, које су у свези са устаници а саме по себи су важне, говорићу с поуздањем о његовоме војничком знању. Шта је он кадар то ће се показати пред нашим очима. Притрпимо се дакле са пресудом.

Најзнатнија је појава иза Љубибратића Лука Петковић, који се у околини требињској или баш у самом Требињу родио. Није на око таки као Љубибратић, али се на први поглед види, да се уме владати као вођа, да има искуства и природнога дара.

Од сунца огорело лице са дубоким борама чини, те има респекта од њега. Поглед му, који испрва некаже много, кад те дуже промери, показује да је Лука бистра глава. У најжешћој ватри видио сам Луку тако исто мирна, као кад ради његов свакидашњи посао. Може му бити до близу 60 година.

У разговору, колико зна шта је и ко је, исто је тако према себи равнима као и према тако званим изображењим простодушан. За оних шест дан док сам се бавио у стану устаничком видио сам га при заједничким обедима, како је потпуно задовољан. На кани која наличи на пригорачку носи дуголавог орла. Он је вођа свију устаника из долине требишничке. Кад Љубобратића не беше у табору био је он главни вођа устаника у манастиру Дужи.

Вођа је Шумљана синовац Луке Вукаловића. Трифко Вукаловић, овај човек могао би бити модел[2] за штатуу[3] Марсову.[4] Али опет Трифко Вукаловић

[1]) Херкул је био римски јунак, као наш Краљевић Марко, дакле херкуланеска појава, то је другим речима јуначки вођа, јуначки изглед аз изглед као најбољих јуначких особина и врлина кршна човека.

[2]) Модел реч латинска то је исто што и калуп, форма, на пр. форма за колаче и т. д.

[3]) Штатуа, кип.

[4]) Марс Бог рата. Римљани су веровали у више богова но су тако узели да један господари над ратом и звали су га Марс

са својом снагом и узрастом јако импонира. Лице му је класично,[1] но ход му и то како се држи показује да има нешто тромости у њему. Глас му је танан и пун бола.

Дивна појава средње величине то је вођа Зубаца Тома Томашевић.

Прав ден окретан човек. Чело му паметно, око живо, лети на све стране, те критикује). Ма да поред Луке Нетковића и Трифка Вукаловића не унада толико у очи, ипак његова реч пресуђује у његовој околини. У ратном савету пази се јако на његове расудне речи.

Слика добродушног, јуначног војника то је вођа Грбљана из Жупе у Боци которској, Раде Бајковић. Он је средње величине сабијен ради полагано као обично старац од 60 година. Лице му је као у стара поштена шумара. Носи се сасвим друкчије него остала три вође. Они имају црвен, златом извезен прслук, а Бајковић и Љубибратић носе белу црногорску Душанку.

Раде Бајковић учинио ме је својим побратимом. Он је војевао и у устанку бокешком кад су устани напали на кулу Горажду поред тврђе Тринита код Котора 23. окт 1869 Раде је ту вођа био. Ја сам био послан са четом једном на стражу. Кад су Турци напали на устанке доспео сам и ја у бојни ред. Ја будем рањен. Раде већ није знао шта је доста тако га је то разveселило: „Видиш ти," рече ми он, и по љуби ме, „пре смо били непријатељи а сада смо више што него пријатељи, сада смо побратими", (браћа по оружју.) Ја ни сам могао моме побри одрећи да у битци не будем, ма да сам оружан био са два „федермесера" и једном шпанском трском. Но на жалост о битци код Дужи, писам могао од шпирага до мога добре доспети. Људи, који су очима гледали уверавају ме да је стари господар страшан јунак.

Осим ових, које сам набројао морам још једну важну личност споменути, Словенца, родом из Љубљане Мирослава Хубмајера. Овај је био вођа чете (цугсфирер) код аустријских топџија. Сада је својевољац у Херцеговини и јунаштвом својим стекао је себи лепо име у читавој зели устаничкој. Устаници се вазда диве његовомејунаштву. Нападај устаника на турску Кулу Дријено под вођом Мирославом Хубмајером показао је какав је то човек. О томе и о Хубмајеру други пут.

Осим Љубибратића и Мир. Хубмајера ја сам за шест дана доста често био у друштву и имао посла са њима устаници, и морам рећи, да се немогу доста да начудим памети и ваљаности тих људи Ни на једном неда се познати, да су они крајеви четир стотине година у турскоме ропству. Добри као добра деца, гостољубиви, учтиви и за дивно чудо услужни показују се ти „барбари" према мени и један према другом. За читаво време док сам се бавио у манастиру Дужи код толика силна света, што се тамо скупља недаде ми се ни једна прилика, да забележим икакву суровост. Ја доста добро познајем живот логорски код регуларне војске. У животу логорском код устаника ново сам нешто научио. Поред толике ракије за шест дана писам ни једног напитог. устаника видио. У осталом више ћу шта о свему говорити чим дођем на то да опишем шта сам доживио у логору устаничком."

[1] изроко дакл овај човек могао би бити модел за штатуу Марса каже да просто да он изгледа тако јуначки као што је некада бог Марс изгледао.

[1] Класично, значи савршено, што но неке онако као што само може бити.

ПОДЛИСТАК.

СЕОСКИ НАТАРОШ

(Наставак.)

Ова је прилика добро дошла и натарошу. Он је световао општину, кад је чуваре жандаре узимала, да узме поштене људе. Но општина надвлада, позивајући се на то да без хуља, што нестане никад се наћи неће. Тако је и село мислило, као и поглавари. Нотарош је доказивао да баш ти чувари сами краду, али му нехтедоше веровати. Једва је продрео, да од осморице узму половину поштених.

Кад је кнез дошао у општинску писарницу дозове чуваре и каже им да му волове траже. Чувари су дужни били платити штету ако је ненађу. Они су о своме трошку тражили, али тај трошак падао је само на оне поштене чуваре, а хуље су од браће своје, добивали натраг, што на њих долази.

Но није ни само то и онај, коме је што ваљано нестало радо је додавао само да му ствар нађу, јер ако буде судом тражио да му чувари наплате, неће добити ни полак шта вреди. Чувари ће упркос другоме дати, само да им парничар мање добије.

Натарош, који се ту десио, запита чуваре које с киме ноћас по селу крстарио, патролирао. Чувари му кажу и он види да су по два хуље за себе а два поштена за себе обилазила село, и то му је доста било. Кад сви изађу напоље даде у своју собу дозвати ону четворицу поштених, запита их којим су сокаком они ишли, и дознаде да нису оним, де је кнежева кућа, но да су туда ишла двоица од хуља и још му преповедише, како су се дан пре кад је кнез световао оног што му је сланина украдена та двоица ликотала на кнежеве речи, које су кроз прозоре чули седећи на клупи у ходнику, јер кнез обично вичe тако, да се по читавој кући чује, шта он

у својој соби ради. Кнезови паши држе, да то иде уз кнежевство. Тиме показују да су власт, да су старешине у кући.

Нотарош каже тима поштеним чуварима, да он хоће да уђе у траг лопову ма да то није његова дужност али га је као човека некло да се тако јавно на очиглед краде и народ клоби те их позове да му на руци буду и утврди их да ником неодају а он ће с једним од њих преобучен у чуварско одело ићи у село, де су „врачари“ а друга двојица нека иду са једним хуљом чуваром напред па кад ноћу ноћу кући врачаревој он ће полагано за њима се увући, да види како се то бацају карте.

Тако и би, по жељи нотарешевој нареди кнез да иду два поштена чувара и један хуља, да му волове нађу. Ови оду с вечера, а нотарош са једним чуваром за њима.

На крај села Ф стоји мала кућица. Полак крова још је управо а половина је већ одавно положена. Изгледа као оно коњ будале шпанске барона Мињхаузена, кад му је стражњи труп одсечен. У кући има само једна собица и нешто кујне, која је само толико покривена колико оџак заната а даље је: горе небо, доле земља а с ребара ваздух. У тој кући живи циган Рача. То вам је омален погурен човек. Навек му је зима, те с тога носи и зими и лети кабаницу, и увек увуче главу у њу, тако да му никад очију сагледати немогоћи.

Око девет сахата у вече, тако је после приповедао нотарош кнезу, приспело у село Ф. Четврт часа раније стигла су она три чувара што су пред нама отишла. Ја сам се на крај села скинао с кола и дошао сам до циган Рачине куће. Сакрио сам се у јендек, који је пред кућом ископан. Ноћ беше мрачна. Поред мене прошло је један по један човек и ушло у Рачину кућу. док их се није на купило шесторо. У соби рачиној није се видела свећа, прозорчић један, беше артијом заливљен, од куда циган Рачи да стакло купи, а ноћу је увек сламом запушен, да неби зима кроз артију пробијала, но у соби је горео жижак За последњим од оне шесторице дођоше и наши чувари. Кад они уђу унутра, ја се полагано за њима увучем и станем за парче зида, које је остало од прекот зида у кући тако да сам могао све у кући видити.

Усоби се погађаху чувари са хуљама. Колико ћете дати на белегу шта чуваре Рача, који карте баца?

— Двадесет форината.

— То није ни колико карата. Можда ће баш оне погодити, на које недолази форинтача, а ја ћу те мобаити кад нису поклопљене. Свака карта мора бити поклопљена.

— Добро — поклопићемо их, ево 32 форинта.

— Али вама фали два вола, и карте могу уједаред само за једног вола да погоде. двапед их мораш бацати, двапед се морају и покланати.

— Чувари нешмадоше куда, обећаше и то.

— Е сад још једно, додаће Рача, чиј ће бити алдуман.

— Нека бар то наше буде.

— А ја велим, да намирите управо 70 фор. да буде равно на остају 6 фор. на алдуман, а то је доста.

— Један од поштених чувара, код кога су новци били извади их да их даде Рачи. али овај му одговори: Ти си видим нов жандар, ти још незнаш ред. Сад ћемо угасити свећу. Мој ће касир изаћи у кујну.

Но ти несмеш знати које је. Изаћеш у кујну под оџак и тамо ћеш новце дати. Рача дуну у жижак, у соби остаде цри мрак. Поштеним чуварима пробоше мрави кроз све жиле. Страшно је то бити међу лопова на невидити ни пред собом.

— Шта мислите сада како вам је запита Рача, који је баш пред поштеним чуварима стојао, али небојте се. То је ватра и без дима и без пушњаве, али тако се учи у праву ићи.

Врата зашкрипаше и на поље изађе један лопов. Рача онда рече чувару у кога новац беше да изађе за њим. Овај изађе. У кујни беше мрак као и у соби, само се једна светла пруга, широка за једну шаку пружила из фуруне. Рача је метуо у фуруну жижак и тако га наместио, да само у једној пруги светли На ту светлост мете руку лопов, који је изашао да прими новце. Тако је могао видити колико је новаца, а да га онај невиди који му новац даје.

Обоица уђу по томе унутра и кад су се мало измешали жижак се упали а на столу је стајало 6 ф. а. вр. за алдуман.

Рача узме карте размешта их и чита из њих да ће око два сахата изјутра волови бити везани за кућу, што стоји на једина.

Ја сам видио и кад је Рача жижак у фуруну метуо и чуо сам све шта се говорило, хтео сам ићи општинској кући, да их дадем све повратити, али кад по договору нашем изађоше она два поштена џандара на поље да, као што унутри рекоше, намире коње, и ја им каза шта сам наумио они ми одговорише:

— Зар незнате господине, да и власт у овом месту није боља, још би ви страдали; у томе одељу вас би за лопова узели и затворили би вас те би било срамоте и покора, а ништа се помогло неби.

Чувари поштени оду а ја останем, да чујем, шта ће хуље диванити сада када су сами. Пришао сам тога ради ближе вратима и имао сам шта и чути:

— Дакле уватисмо и тога гласовитог кнеза, и тај се запео за оним запећењем натарошем, који држи, да му је посао ватати лопове а не новце. Друкчија су се господа на нас дизала све сами рисови брате, па ево их данас у нашем џепу питоми су као питома мачка. Бадава памети ти је овај наш натарош. Шта ће он сам да исправља свет. Али ја сам га и научио памети. Дајем му ја две стотине форината, да нејдем даље, али он неће, оправи ме већ куд

треба, а кад сутра дан, а ја: добројтро господине како сте?

— А од куд ти?

— Отуд, де су ми четир стотине остале. Нехтедосте да их поделимо.

— Него реци нам како од тога гуска украде волове?

Чувар хуља прихвати:

— Лепо. Ја сам чувар, па да су ме ухватили у авлији, ја бих рекао, да сам чуо неку ларму на ушао да видим, да се није каква хуља увукла. Тога се дакле нисам бојао. С вашкама сам лако, мето сам сала у толико водира. (рогова) колико је вашака, па бацио пред свакога. Вашке се лате сала, али како ће из водира излизати, треба га разбити а то вашке нису кадре. Слуга је спавао на врати, али ни во, ни коњ никад неће на свога господара стати, а да се слуга пробудио, ја бих га лупио по звезди, да би му светлаци искочили и побегао из авлије на утрчао опет унутра питајући, шта је каква је то ларма и викао би и сам: Хеј недај тамо, недај тамо, лопови, лопови! Није то бадава речено: нема ти горе од куњењет лопова а то смо ми жандари.

За тим узе Рача да подели новце, те ће рећи. Најпре се мора извадити одавде петица за моје карте, петица оном, који је волове дотерао довде а десетица оном, који је издао. Дакле ево мени 5. ево тебе 5 и ево тебе 10. Ових је десет добио хуља жандар, који је по волове дошао. Сад нам остаје још 50. Колико има вас хуља жандари тамо, да вам ваше пратимо.

— Нас четир.

— Доста богме скоро ћете нас претећи. Дакле од 70 фор. дође на вас четир 35 фор. ево вам их, на ето видиш шта нам онда остаје, на нас седам осам форината. Видиш, баш смо ти ми поштени људи.

Ја сам се скаменио кад сам ово чуо, још се они поштени праве и сетно сам се како је негда било у земљи фараоновој одакле је повраћа Рачина. Тамо се дотле дотерало да је крађа занатом постала, који је своје цехове, као и други занати имао. Ко је у себи осетио неодољиву страст да краде, али је хтео да свој посао поштено ради, тај је требао само отићи и платити порез, те добити мајсторско писмо за крађу и уписати се у цех лоповски. Лопови су имали тада свога цехмајстора код кога се остављало све што се у Мисиру (Египту) покрало, и које хтео своју ствар натраг да добије, тај је требао само цехмајстору да се јави, па је добио своју ствар натраг, поштo је платио намет на крађу, или дао за лопова што но Бечлије веле „тринкгелд,“ најпођицу — или провизију што се грошићару, адвокату или уопште посреднику даје. Шта више краљ Рапсанит удао је своју најмилију кћер за највећег варалицу, лопова, у његовој краљевини, који је вукао за нос и јавну и тајну полицију и све судове, те је проглашен за најпаметнијег човека у земљи. Међутим су се она два поштена жандара натраг вратила, дошла су да понађу алдуман, јер у рукама немају још ништа, они морадоше новце напред дати и оклонити се на поштење лоповско, на бар да алдуман не погине.

Неће ли и њих Рача — даба — однети.

Ја сам но томе отишао колма и пред поноћ стигао сам кући. Те ето видим, кнеже ко ти волове краде и реци ми немам ли право, што нехтедох лопова чувара. Кад би среће било да нам никаквих нетреба најбоље би било, али овако, боље је поштене него хуље узимати. но и ове треба сваке године мењати и што боље на њих пазити, да се непокваре да не пију, да не примају мита и. т. д. Да је, колико није, држава би требала да се постара, да се укине тај зулум, као што је Краљевић Марко укинo свадбарину. Да се она за то побрине лакше би и порез плаћали, јер овако ми плаћамо паревини 8,000 ф. а. вр. а лоповима 2.000. Тај новац што се изда за чуваре, то се издаје на лопове. Дакле четврта форинта долази на хуље, који дембелишу, пију и ждеру само.

Сутра дан лопов жандар, још ни куњи није дошао био а већ му пасош подписан беше.

У С Т А Ј Т Е!

Просуло се вино из Маркове чаше,
Те нам порумени све брегове наше,
И у свако срце што се српско зове
Ули нову снагу и надежде нове.
То не било вино из Маркове чаше,
Већ румена зора буди земље наше:
Устајте, устајте свима зора свиће.
Сви на пос'о хајдте, свима посла биће,
Та општа је кућа што се сада гради,
Највећи, најмањи нека на њој ради;
Нек не жали нико живота, имања,
Да нам кућа наша не буде најмања,
Већ да у њој могу сви заједно стати
Сви, које год роди наша српска мати.
Да нам кућа буде велика и јака,
Као што су куће осталих јунака.
На своме огњишту Србин да се греје,
А не да се грчи испод туђе стреје.
Устајте, устајте и стари и млади
Та општа се кућа општински и гради.

Љ. П. Ненадовић.

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Шта нас се свет тиче, него шта бива у Херцеговини, Босни, Србији и Црној гори, то данас Србин пита и како је овај лист српски лист, то се на то ово највише и обзире. Чудне се ствари догађају, облаци се купе са свију страна, муње онде онде просецају их а громови на овом и оном крају грме, грмела страшна бура „Христово, народ, сиротиња раја радује се промени и облацима, та тишина досадна хоће да их угуши, „нећом свеци сташе појенати ал кнезови нису ради клати", но ништанемо шта дан носи... — данас се ломи у Крагујевцу, а дотле ћемо, да преповедамо све редом догађаје са истока српског, што их досад нисмо споменули. У Босни на крају ово Уне према аустријској граници устанак је био нешто притајио, но у старој Србији де пон Жарко жари букти у пламену. Све накрауле турске ово границе србијанске у пламену су. Прибојци на води Лиму, која у Дрину утиче предали оружје. Мало даље оке манастира Биње беше 18. о. м. жесток бој, погинуо један мајор и 12 коњаника турских. И око Нове-вароши беше али незнатна окршаја. У крају у Босни преко пута од Мокре Горе која је србијанско место де има телеграфска штација биће се пон Јеото. Пон Жарко и пон Јеото неру сраможу кулишинских попова.

— У Херцеговини повукли су се усташи у Зубце ближе Црној-Гори, те неке новине веле, да је то исто, као да је главни табор на Цетињу. У једној битци код Требиња погинуо је Крсто Десницић из Ерцег-Новог, беше му 28 г. а човек људа и јуначина да бољег не беше. Војвода Лука Петковић Бокез, који је у сте битака био са 100 других из Ерцег-новске околине осветиће брата лепо.

— Добровољци Веселин Николајевић из Дала, Богомир Поповић из Зајечара, Вилем Мики из Чешке и капетан један од 1000 гарибалдијанаца, који полазе у Херцеговину Августа Мањешки досту де Ерцег Новог и упуте се даље с оружјем преко границе аустријске, но страха их онази, гарибалдијанац стане се противити, зашали револвер на то дође вине стражара увате све и затворе.

Већ је месец дана, како је на Крупи распрштен устанак стан у горњој Херцеговини, де су католици, који су бој започели, и још сечета њихова имокупи. Данас тако реби сами Срби православни вејују и у Босни и у Херцеговини. Чуде да вера Србина јунаком или кукавицом прави. Бадава кад се заиена: возбраној војводе, онда. Мостарски католици већ су и писмено подписали, да је њима благодет под турчином.

— У Метковићу у Далмацији иду власти у свачем Турцима на руку.

— У Љубињу су 23. о. м. Глигор Милићевић и Вујевић напали на Турке и отели на 2000 глава стоке. —

— Љубибратић био је тада на Цетињу када су Турци напали на манастир Дужи Заступао га је Ђорђе Филиповић механичар. Љубобратић иштао је да помоћи кнезу Црногорском главну команду и да ште помоћ али се доцкан натрат вратио. Усташи су морали од грчке силе брзо побећи, те ни је много ране и убоне прошло. Говори се да је овде крива стара српска неслога и отимање за господство али није истина.

— „Народни листи" ја кажу, да је једна пуномоћник приштерског отишао у Беч, Берлин и Петроград, да јави да ће Црна-Гора у рат да пође. Дописници новина, који пријатељују Турској отерани су са Цетиња.

— Београдски Депутација грађана искала је да се рат огласи. Ристић је одговорио да он све оставља на мудрост кнежеву.

— До сад је сваки видински паша потписивао признавицу на данак Србије, који се у полугодишњим ратама полаже. Ових семестра пак прашена је признавица натраг, и ште се потпис великог везира. Данас је обустављен.

— Велики везир протестовао је код српског министра спољашњих послова, што се трпи у Србији Ђока Влајковић, кога везир назива највећим буитовником. Одговор ће му бити — поход у Босну.

— „Преса" телеграфишу из Новог да су се турскеј војсци придружили многи католици босански да устанак угуше.

Из Босне јављају да је Турчин дато на оружје све што се дићи може, покупно је башибозуке од 45—55 година. Дервиш паша је досад 30.000 опанка и 10.000 коња од раје отео а остинама деце српске сасекао. Турци су устали да Србију истребе и Србија ако дошиље доће ће на гроб сарајевске сриштва у Босни. У Сарајеву хтедоше Турци све хришћанске куће попалити. Сељани око Сарајева несмеју никуд из куће. Турци нераде ништа друго него оишеке мотају и старо оружје прерађују.

18. о. м. у Босни од Мотанице планине па до крај Козаре пуа реку Уну према аустријској међи беше на 29 места крвавих сукоба. У Подградцима беше најжешћа битка, на 400 пешака и 200 коњаника удари 170 доше оружаних усташа и надби Турке. Пало је ту 45 Турчина и 25 Србала осим рањених. У тим бојевима пале су крвопије Ага-Ибрахим Гушић и Ајкапара. Пон Жарко расчистио сре крајеве куда је прошао. Де 21. о. м. био је од Нове Вароши до Мокре Горе с ове стране Лима све осиоко 22. о. м. предао се пон Жарку на подножју ломне Мајевице преме Ловинци један табор саурски. „Жарко има сада 1200 момака и иде у Арбанашку, да ову диже.

У унутрашњости је народ страшно узрујан особите каке су Турци близу Ужице код Стеша у Србију продрли. На народну скупштину стигло је више од 200 телеграма, у којима се пита када ће скупштина огласити рат Турској.

Са бојишта само су му новији гласови:

19. о. м. код Вурбрвих стубова а 21. код Берана у Васојевићима беху жестоки бојеви. Од турака погинуло 130, а рањених преко 300 од усташа мртвих 20, рањених 26. Вурбрве стубове и села око Берана Турци су попалили. 23. било је жестоког боја око Никшића код Озрињичке куле де је јуришао од исте погинуо код Торњавице на Растовини око Рађана Турци суибијени у град 24. о. м. букнуо је устанак и око Градачца и Врчка. Поред свију незгода и великих киша усташи се једнако чарнају под Прогором Козаром Мотањцом. У том чарканју погибе чувени крвопија Јанрбег Кулин — бег. Устанак се шири. Усташи хоће слободу или смрт.

24. о. м. беше битка код Цеплице близу Билећи. Турака погибе преко 140 а усташа преко 20. 25 о. м. беше близу Дабра жесток бој од јутра до ноћи. У боју било је 3000 редовне турске војске с бацеријом топова а усташа 700. 25. о. м. ударе Шаранци на Пречане и попале варошце. Исто дан беше бој код Келашина. На Бобову близу Превалца и тај дан и сутра дан 26. о. м. непрестано је бој трајао. Турци из Никшића ког града ударе 25 о. м. на село Озрињиће, те узмакоше натраг са знатним губитком пошто уништише неколико кућа 26. о. м. на путу у Требиње усташи су отели 20 коња. Две каравље на зубцима тога дана топовима биће. 27 о. м. ударио је Нешића са 800 усташа код Огорелице на Турке градишчане. Турци распштени. Тај дан и ноћ непрестане пукоше Турци мртве и рањене у Градишку. Истога дана беше цео дан битке на Зупцима. Турака мртвих 80.

— И у Бугарској тиха. На балкану појавио се четобаша Ила, који је 1848. године био вођа Бугара устанка, а у Београд су дошла три Бугарина, од оних један архимандрит, које је послао одбор Бугара, који спрема устанак на Балкану.

Кнез је за председника скупштине поставио Љ. Каљевића за подпредседника Димитрија Јовановића. За главног заповедника целе српске војске именован је Милојко Лешјанин, који је био војени министар кад је Ристић место кнеза у земљи владао. Милојко је добио тада орден од руског цара.

О преговорима међу устаницима и Сервераном, који је издао проклamацију у Мостару, да ће одсад бити правде и хришћанима у земљи и којој нико неверује нечује се ништа. Држи се да устаници неће ни ући на састанак са Сервераном и конзулима. Они хоће да се комисија састане на устаничком или аустријском земљишту, а на то опет неће Турска пристати. Херцеговци су изашли проглас у коме кажу да ће положити оружје само онда ако Босна и Херцеговина буду ниежевина као Србија.

Са крагујевачке скупштине када ово пишемо само се то зна, да је 29. о м. држао књаз председнику беседу, у којој је рекао да је сада обилно време и препоручио скупштини да се сложи са министрима после је рекао да ће се скупштини поднети различни предлози, дакле неће се распустити. Очекује се на адресу, то јест на одговор књежев на ову беседу. Они што су данас у власти у скупштини кад су лане само у већини били искали су да књез изврши задатак Србије, сада су и у већини и у власти видићемо јел им било да задатка или до власти.

— Више пута је јављено да Херцеговци пусте заробљене, многи се томе чудиле али то има свога плода. Ево да је тако: Кад је Реч наумео кренуше се устанници на села Љубовић у којима се Омер-бег-Љубовић са 100 изворазних Турака и до 300 своје чељади зотворио и утврдио. Кад су га околини позову га, да им се на веру преда и оружје положи, а њему и дружини као и чељади ништа учинити неће. Паметни Омер бег без да кри пролена и с браћом се бори, поверује вери и преда се. Њему се ништа не догоди и он слободно хода, а сам је од добре воље сву своју имовину између осталог 1500 оваца и коза, као и до 500 говеда и коња устаницима предао, да им за време устанка послужи, а ако се и кад земља од Османлија ослободи, да му незабораве. Устаници су му преко свега признању дали, и да ће му земља и народ, кад сам свој и слободан буде све намирити.

Стратимировић је још у Београду, и ако је напрамити себи и своме абутанту Андрији Книћанину, сину чувеног Книћанина Стеве, универу, под којом ће ићи у рат. Универе су, шајкашке боје, само што ове плаве блузе имају црвени пас, на глави француску капицу, на ногама чизме. Кажу да ће Стратимировић са силним добровољцима и батеријом топова сад у суботу ићи но не зна се куда.

— Прекуче је био код Јоке Влајковића један Пољак чувени војник са устаника пољског, и понудио му своје услуге с обећањем да је готов састанити многобројну пољску легију која би ишла на бојно поље против Турака. Да ли та је Јока примио и под којим условима, то не знамо.

— У понедеоник на подне отправљени су одавде они Турци, (међу њима један тешко рањен), који су провалили у српску границу, па их је српска војска похватала. Отправљени су у Земун.

— Јока Влајковић прекјуче се вратио са Дрине, где је ове чете отправио куда треба. Враћајући се из Шапца на лађи „Марошу" затекао је у лађи једно друштво странаца, који се у осећању човечности највеће побуђења, купили међу путницима на лађи прилоге на устанике, и тако часом скупише 10 ф. и 1. дукат, те предадоше новце Јоки.

— Познато је, да су на скупштину овогодишњу изабрани осим осталих и Адам Богосављевић и Аксентије Ковачевић, познати обојица, први као комунал, други као човек, који је „саблазнио" зимушњу скупштину. Сељани, који су их бирали, знајући како стоје записани код власти, дали су им добровољну пратњу до Крагујевца, и одатле ће их после скупштине пратити до куће „да им не би ни длака с главе пала."

— Полиција београдска држала је некако у ово доба, кад се и код змаја Јовановића пренетало, пременачину у стану Абердара-Кујунџића, но није могла ништа наћи.

— Један сељак из Обреновца обећао се пред среским капетаном, да ће, чим се Србија зарати с Турцима, поновити на ратне цели 50 волова и 30.000 ока жита.

— Сад је истина, да се неколико фамилија преселило из Београда у Земун, но те су фамилије све семитског порекла, који воле Србију дотле док је могу на миру сисати, а чим засмрди барут у њој, они јој окрену леђа. На ти би још хтели, да им се еманципација удели у Србији!

— Пре неколико дана прошао је кроз Трст, одлазећи у Херцеговину, као кореспондент „Таймса", г. Стилман, конзул американски у Криту, за време устанка критског. Г. Стилман је муж чувеноћуобнв и правдољубив, који је заслобо својим владањем у Криту благодарност сваког Јелина. А уверени смо, да ће са истим симпатијама пратити и овај устанак, пошто је назвала, на несрећу, сад у другом хришћанском пределу места или управа.

— Прошли се глас да је Србија упитала у Бечу, би ли могла добити до 80000 пушака остругана, које би она купила, кад би се са Турском заратила. Ово су старе остругане пре, пређене од прешашних пушака на кашсли, и има их од три сорте, а најскупља је комад 8 фор., од ових пушака вели неки да су и Карлисте купили.

На завршетку листа доће телеграм Књежева престолна беседа у Крагујевцу уђа се у мудрост Султана и дипломације да ће повратити мир у Херцеговини и Босни, о помоћи браћи ни спомена. Чивутарија ликује.

У седници од 27 о. м. закључио је учитељски збор у Новом-Саду, да подпомаже издавање учитељског Листа као додатак „Гласу народа" по предлогу, који је у томе листу донешен. Лист би се имао звати „Глас учитеља."

Јављајући ово додајемо да смо вољни од 1. октобра о. г. покренути поменути лист те позивамо овим сву господу учитеље, да се постарају да се до то доба накупи 200. претплатника. Цена ће листу заједно са Гласом народа до краја године бити 1. фор.

Ово је најзгодија прилика да се покаже, хоће ли учитељи да имају свога листа. Ова четвртина нека иде тако а после са новом годином покаже ли се снаге нека и за себно излази. Ми би први били који би се томе обрадовали.

Уредништво „Гласа народа".

О Г Л А С.

А ГЛЕ ПОМОЋИ

за оне који желе зими топлу обућу.

Код мене се може добити таке коже, да се све чуди човек како је добра за зиму.

Ова је кожа телећа (Behaarte Wichskalbfelle) и лице јој је као викледер а унутра доће длака и та је длака као на телету и то тако држи топлоту да човек у њој већој зими може без бојгуна путовати или у дућану стојати.

Цена овој кожи је само 7—8 форинта или 3 фор. 35 н. фунта а може из једне коже да изађе 3 пара ципела велики.

Ко жели одоли кожа имати нек се обрати на мене што скорије и нека пошље од сваког комада форинту у име капаре.

У Молу (Mohol) С поштењем

Милан Лелић

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — ТРЕДНИК **Панта Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875.

БРОЈ 36. У НОВОМЕ САДУ 7. СЕПТЕМБРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.
Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа“ у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . 4 ф о р
на по године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ. ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ПЕТАР (ПЕЦИЈА) ПЕТРОВИЋ
и
ОСТОЈА КОРМАНОШ.

За крст часни и слободу златну.

Тужни гласи допадоше из Босне.

Погибоше два јунака, какве их ретко Босна рађа: погибоше два врла косовска осветника.

Пецијe и Остоје нема више међу устаницима.... Нобоше да виде или слободну своју отаџбину или јуначку смрт. Тужна Босна и сад пиштн у тешким ланцима — једено гробље прима у своја наручја два осветника кукавне раје.

Пецијa се родио године 1826. у Крајини у селу Бушевићи од породице Петровића. Имађаше осморо браће; он беше мезимче. Браћа су му нека помрла нека изгинула, а двојица и сад живе у Аустрији. У детињству беше пастир, но пошто му Турци убише неког сродника одметне се у хајдуке. Турке је немилице тлачио и убијао. Кроз који дан би њемо у стању опширно време и место назначити, где се што збило и каква је доброчинства Пецијa учинио рајн. Год. 1858. у босанској буни одликовао се као неустрашимми борац за слободу народну. Пецијно име бијаше Турцима ужас. Али ко ће турској сили одолети? И онда је једна рајa на њери преварена била. Браћа јој обећаше помоћи, али у заман сво чекање. Устанак је био угушен; Пецијa је с тужним срцем прешао у Аустрију, ће га нека продана српска душа издаде аустријској власти. Аустрија га предаде Турцима код Новога, а Турци дочепавши га у своје канџе, не знадоше шта ће од радости. С великом пратњом одведу га у Бихаћ, а са још већом из Бихаћа у Петровац, Кључ, Васар, Јајце, Травник и преко овога у Сарајево а отален у Цариград и то све пешице у тешком синџиру. У Цариграду буде осуђен на 20 година тешке робије у ланцима а неко време као и живинче припет за колац. Налазило се браће, која се за њ заузимаху и најпосле Турска, не казујући своје намере, пошље га од пратње до пратње у Босну, да га на лицу места погубе. Али он, кад је дошао до манастира Бање близу наше границе, где има минералне воде, умоли своје вође, да ту два три дана предане, не би ли се здрављем он и они опоравили. Ови се смилују и он отален срећно умакне у Србију. Истина овде су знали да је јунак и да ће им требати, кад куцне час, али су се ипак неправедно према њему показали, одредивши му месечно 4 д. цес. (таквоме јунаку, а други пашински ортаци уживају по 30 д. ц.) и то да служи као — пандур у крагујевачкој тополивници. Кад је чуо, да је букнуо устанак у Босни наш је јунак заживео новим животом. Испрва му не дозволише, али најпосле сокола нико не мога задржати да не прне у помоћ својој браћи. Један Србин који је путовао с њиме аустријском страном на колима, прича, како је Пецијa, чувши из Босне писку и јаук, више пута искакао из кола и хтео напливати на Саву да га није он задржао.

Остоја Кормапош родио се негде у суседству Пецијном; с њиме је друговао и четовао. После је као бегунац био кормапош на Јаћи, по чему је и име своје добио. О обојици донећемо опширније извештаје.

Колико ли ће још гробова земља отворити за покајање Косова?

Хоће ли из Пецијног и Остојиног гроба никнути стабло лепше будућности српске?

Онда ће им бити лако у гробу! („Исток“)

УБОЈНЕ ПЕСМЕ.

(Настављење.)

III.

Да грднога безочанства!
Да покора и срамоте!
У пријазан сваком куту
Несите се ваше коте.

На урличу из свег грла,
Дахћу, реже, бесно лају
На сунчане свете зраке,
На сироту, бедну рају!

Ниске слуге несавесних
И обесних господара,
Натичу се у урлику
За некоји худих пара.

На нас грде, на нас руже,
А погрда све је живља:
Да смо легло бунтовничко,
Да смо чорда полу-дивља.

Није тако, бездушници!
Док на рају устајете:
На крст мука немилосно
Дотле бога распињете!

Е слобода бог је славан,
Том се богу раја моли,
А војводе на бојишту
Христови су апостоли.

Може бити, да ће Христос
Да слобода опет страда,
Ал' ваљеће свето каже
Да ј' христова вечна влада.

Новом славом ускрснуће
Бог слободе, злобни људи,
Џелатима разбојничким
Да право и строго суди!

IV.

Слава зове, име иште:
Сви до једног на бојиште!
Или дично на разбоју мрети,
Ил из канџа зверу се отети —
Живети ил мрети!

Наша поља, наше горе,
Наше реке, наше море!
Српска била, па и биће влада
Од Ловћена па до Цариграда
Српска биће влада.

Нек све своје гаде пусти
Грчусна звери из чељусти:
На комаде разнеће је раја
Почињеће хиљаду белаја
Од Турака раја!

Мусломане, бесна хало,
Погинијо, стани мало!
Јоште има Срб-сокола сива:
Сломиће се сабља твоја крива,
Још је раја жива!

Сложно, храбро, нек се гине!
Нек падају бесне псине!
Ко се бојној не одзове труби
Султанову нек папучу љуби,
Ко не шкрипне зуби!

Сетите се славе старе,
Потегните сви ханџаре!
Призовите бога великога,
На јурши на душмана зверскога
На азијатскога!

Дично име, српски роде,
Никад више 'ваке згоде!
Покажите, Јевропа те гледи
Шта витешка мишица ти вреди!
Јевропа те гледи!

V.

Пашите се!. врстајте се!
На ноге!
Нема више старе клетве,
Тешке наше несложе!

Сви за једно! све за једно!
У славу!
Издајник је који неће
Под народну заставу!

Сваки борац гвоздена муња
Тежак гром:
Србадији зора зори,
Турској вечни претн слом.

Врстајте се!.на крвави
Хајдмо рад!
Нек се љуља, нека падне
С џамијама Цариград!

Нек огрезне нас у крви
Земљин лик,
Нек се знаде, кад се диг'о
Петстолетни мученик!

Ил нек нема српског више
Имена!
Нек не буде Немањиног
Јуначкога племена!

Ал крв ће нам печат бити
Речити,
Да ј' слобода златна била
Србу узор вечити!

Мита Поповић.

ИЗ ОПИСА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ.

У белешкама нашим под рубриком шта има непрестано се спомињу имена босанских и херцеговачких села вода и гора а многи незна ни де стоје, те ћемо по „опису Босне једнога родољуба" саопштавати редом места и околину која се у устанку спомињу. Поменути писац описује путеве по Босни и Херцеговини а то је најбољи начин да се упознамо са једном земљом. Ми ћемо засад навести опис путева од аустријске границе до Бањалуке и то:

I. Од Градишке до Бањалуке.

Од Градишке до Бањалуке има природан друм он иде од Градишке преко равнице јужноисточно к Врбасу, за тим три четврти сахата близу обале и подножјем брегова, и даље равницом бањалучком у само место Бањалуку 6 сахата на колима, а 9 на коњу. Кад је сухо пут је добар, али кад киша падне или када снег завеје има проваластих места, а особито у гровима савске равнице.

Од села продазимо само кроз Ровине око два сахата од Градишке. Пре овога долази место Дубраве, даље има на путусамо два хана, Шибић и Перо.

II. Од Костајнице до Бањалуке.

Од Костајнице иде пут на долине Уне (вода) шумовитим, стрмим оброном на брег, иде њиме мало, спушта се на Кнеж-поље, пресеца му равну страну југоисточно и долази тако до Горње Кнежице На ове долине иде даље преко неравнога земљишта, које Кнеж-поље од Приједорске ниже раздваја, горе доле јужно, и с пушта се с једне стране по мало у

Приједор, 7 сахата од Костајнице, а с друге свр̏ше југоисточно на Козари (брдо.) обронку у Козарац (село) 8 сахата од Костајнице.

Кнеж-поље могло би лепо и богато бити, и могло би много народа исхранити. Од Приједора до Бањалуке има два пута. Један иде преко Козарца и Ивањске други преко Стратинске и Бронзеног Мајдана. Од Козарца до Бање Луке има 8 сахата. (даклe од Костајнице до Бањалуге 15—16 сахата) Ивањска је на пола пута од Козарца до Бањалуке. На овоме путу има неколико хрђавих места. Тако близу Козарца, када падне киша неописано је блато, па се на несрећу не може ни обићи. Једном је упао коњ с коњаником и други се човек морао до колуље свући и коњу и човеку помоћи. На јужном обронку Козарца има 18 таких јаруга и само на једној мост који се зове Капетанова Ћуприја.

Од места ваља ова споменути:

Приједор, повеће место на Сани води, са тако исто називаним градом на отоку Сани. Козарац такође повеће место са многим рашћраним кућама, на изласку кланца Козаре са старим опалим градом. Даље се види на лево и десно више кућа у скупу и много рашћраке. Тако је и у Ивањској. На врху на обема странама (горе) Драгочаја види се такође више кућа.

Други пут води од Приједора по сахата уза Сану ка Гомионици и даље југоисточно лепим пределом Тимарем. Ту свр̏ше на северном обронку Бересмице, ђужно иде брегом кроз шуму нешто мало источно спушта се за тим нагим јужним обронком доста стрмо к Стратинској и иде даље долином њезином и подножјем обронака северних брегова добар сахат. Одавде иде гомионичком долином североисточно пресецајући јој источни угиб њезин, ка Бронзеном Мајдану, 7 сахата од Приједора.

Од Бронзеног Мајдана иде пут источно североисточно преко неких ниских и равних слемена, која се западно северозападно повлаче са својим стрмим оброцима, између којих потоци теку, а најпосле се доста стрмо на врх слемена између Гомионице и Врбаса (реке), подиже са којега се цео дивни предео на Сани и Гомионици види. Одавде се спушта пут доста стрмо у сужену и проваласту долину Црквине и иде њоме више пута преко потока и местимице преко хрђаве калдрме у Бањалуку 4 сахата од Мајдана. Од места виде се Тимар, управо предео са многим рашћраним кућама. Стратинска, неколико кућа у долини. Бронзени Мајдан мало сеоце од својих 30 кућа, на обема обалама Гомионице. Осим тога види се још по сеоце неколико кућа.

З А П И С Н И К

држане седнице учитељска збора 25. авг. 1875. у присуству учитељства епархије бачке дијецезе у Н. Саду.

Председава Јован Настић.

Перо води Срђан Увалић.

Бр. 6. Председник отварајући седницу подноша предлоге њене од изасланог одбора у ствари пензијона фонда.

Бр. 7. Председник подноша збору представку у погледу учут. мировина која гласи:

Високи нар. школски савете! На позив сл. епар. школ. одбора бачкога састао се потписани учитељски збор епархије бачке да се саветује о потребама и о унапређењу народне наставе.

У току тога свога саветовања није потписани збор могао а да не обрати највећу пажњу своју на једно од горућих питања на пољу наше народне наставе — на питање учитељске мировине, потпоре учитељских удовица и сирочади.

Школ. уредбом од 1872. изречено је сабором народним начелно, да се саборски донесе уредба о мировини срп. нар. учитеља, којима је више-хваљена Уредба нормирала остале школске односаје, а високом народном школ. савету наручено је да поднесе доцнућем сабору нацрт о такој уредби.

Сабор је од то доба у два маха скупљао се и уређивао је друге односаје, без да је обратио своју пажњу овој по нар. учитељство важној ствари, ма да се глас нар. учитељства у тој ствари више пута и разним начином дизао.

Нека је допуштено потписаном збору да даде Високом савету, овим закон. путем пуном одлучношћу израза своме дубоком жаљењу, што високи школски савет од зачетка свога до сада бар видимо ниje дао од себе никаква знака да је учињено све оне за успешно решење таковог питања нужне кораке, те тим није нами, који смо живот свој посветили просвети свога народа утрло ону прну бригу са чела, која нас спаласи кад год помишљамо на своју старост и немоћ, на своју породицу.

Док у нас нису учињени ни најнужнији предходни кораци за уређење мировинскога питања, дотле видимо да се високи земаљски сабор XXXII. закон. члан. од 1875. постарао о једној општој мировинској закладi, која се већ у живот приводи.

Српско нар. учитељство изложено је са немара који је овладао у извршењу саборске одлуке у погледу мировине српских вероисповедних учитеља великом искушењу да постане чланом држав. мировинске закладе, с друге стране има доста знакова који показују да се са извесне стране српско учитељство приморава да постане чланом те држав. мировинске закладе.

Стојећи на томе раскршћу сматра учитељство бачке епархије за своју најсветију дужност да законитим путем дигне свој глас и да изјави вис. народ. школ. савету:

да је дванаесети час да се све што је претходно потребно спреми за успешно решење мировинског

питања и потпоре удовица и сирочади срп. нар. учитеља, даље да срп. нар. учитељство жели да се за опсег српске патријаршије оснује самостални завод за учит. мировине и заклада за потпору учит. удовица и сирочади.

Знајући да се завод тај и заклада та неће моћи установити без материјалнога суптијања нар. учитеља, част је потписаном учит. збору умолити вис. нар. школски савет:

1. Да у првом заседању своме изради нацрт правила за остварење завода за мировине и потпору удовица и сирочади срп. нар. учитеља у опсегу српске патријаршије.

2. Да нацрт тих правила саопшти у тој цели Високом саборском одбору, да исти пошто саслуша мишљење изасланика протопопијатски учит. зборова узимајући на сваки такови збор по једнога бирати се имајући изасланика и осталих стручњака, предлог тај незадуцивено првом сабору на уважење поднесе.

У интересу напредка наше народне наставе, у интересу части и достојанства српскога народнога сабора, који је начелно подизање мировинскога завода решио нека је потписаноме збору допуштено надати се да ће ова једнодушна жеља подписаногa збора у Вис. нар. школ. савета заслужна уважења стећи.

У Н. Саду дана 26. авг. 1875.

Учит. збор епархије бачке.

Пошто се представка прочита буде једногласно усвојена.

Бр. 8. Председник пита хоће ли збор на означени од ад. епарх. шк. одбора за 26. авг. предмет прећи или ће се о појединим ново предложеним предлозима већати. — Усвоји се да се пређе на поједине предлоге учитељске.

Бр. 9. Председник позива браћу учитеље да поднашају у главноме предмете на ће се после о сваком предмету посебце већати.

1. Паја Михајловић предлаже да се узме у претрес минимум плаће учитељске баште, стана и огрева.

2. г. Жегић да се ученици не примају неприправни у учитељску школу.

2. г. Ракић да се поведе реч о школским књигама.

3. г. Глибовьски хоће да параграф 185. школ. наредбе важи за све учитељске срезове и не само за бачки.

(Г. Докић жели да се ови предлози штампају како би и друга браћа рад наш сазнати могла и своје мишење о нами казати.) — Прима се.

4. г. Стојшић поднаша предлог да се изабере један пододбор који ће сачинити распоред часова у нар. школама.

Бр.10. Започне се већање о предмету г. Михајловића.

Г. Паја Михајловић жели да се иште од високог школског савета да се свуда постигне законом уједначени минимум учитељске плате, стана, огрева и баште.

Г. Стојшић усваја предлог г. Михајловића али се незадовољава са одређеним и законом уједначеним него предлаже да се иште од високог савета да овај изради да се минимум учитељске плате повиси на 500 ф.

Г. Глибовьски и он се слаже са г. Стојшићем само жели да се стави молба високом школ. савету да се минимум учитељски на 600 ф. подигне. —

Председник пита прима ли се предлог г. Михајловића са допуном г. Стојшића или Глибовьског. Предлог се прима са поправком г. Глибовьског.

Бр, 11. Председник поднаша предлог г. Ракића.

Г. Ракић предлаже да овај учитељски збор изјави високом школском савету да је крајње време да се састара што пре да се напишу школске а и спомоћне учитељске књиге у српском нар. духу.

Г. Јован Михајловић се слаже са предлогом г. Ракића но додаје још да се умоли високи школски савет да распише награду за те књиге на да би могли сами учитеља те књиге написати. — Прима се са додатком г. Јоце Михајловића.

Бр. 12. Председник поднаша предлог Жекићев.

Г. Жекић предлаже да овај учитељски збор умоли високи школски савет да овај непрекорачује 93. зак. §. шк. наредбе те да недопушта примати у учитељску школу ученике који нису свршили 4 гимназ. или 3. реални разред.

Г. Стојшић слаже се са предлогом г. Жекића само би желио да се од високог школског савета захтева то исто и од женских ученица т. ј. да оне свршене вишу девојачку школу.

Г. Глибовьски и он слаже са предлогом само још додаје да се поднесе високом школ. савету жалба што је досад прекорачивао 93. зак. § школ. наредба. — Предлог се прима са обема допунама.

Бр. 13. Г. Паја Димић предлаже да се умоли високи шк. савет да овај у питањима о школским изказима изостави следећа питања:

1. Пијели учитељ силовита пића и опијали се.

2. Је ли општина задовољна с учитељом.

3. Је ли било тужбе? Кад? Зашто и од кога? — Прима се једногласно.

Г. Паја Михајловић предлаже да месни школски одбор неоцењује учитеља него дотични шк. референат. — Прима се.

Бр. 15. Г. Коста Стефановић предлаже да се умоли вис. шк. савет да овај изради да се учитељима нетогодишњи постотак на плату додаје. — Прима се једногласно.

Бр. 16. Председник подноси предлог Душана Стојшића.

Г. Душан Стојшић предлаже да се изабере један одбор од 5 чланова који ће с обзиром на то састојити нацрт распореда чланова у нар. школи што распоред који је Вис. шк. савет сачинио не одговара цели школске наставе.

Предлагач Душан Стојшић одустаје од свога предлога пошто збор држи да учитељи самостално праве склапања распореда школских часова по наставним околности вршити могу. Г. Јован Матић није зато да се распоред часова сачини пошто је дозвољено већ да сваки учитељ може сам себи с обзиром на количину школске деце распоред зготовити.

ВАРАЊЕ НА МЕРИ.

Нема дана да се по сокаци нечује тужба како је овај и овај „хер Израило“. или „господар Пера“ или „урам Пишта“ или „Фетер Јаков“ преварио на кантару. До сада тек тужбе беху истина многе али ситне преварио је је у две у три фунте, па човека мрзи с једног краја вароши иђи да тражи полицију да јој се тужи, а она неможе седити на сваком трговачком кантару, али сада од како нове мере постадоше и нова, крупна се превара пронађе. Људи наши непознају добро ни стару меру а камо ли нову, те тако у место мере од две фунте што на кантару мери двадесет фуната варалице узму 2 кило, а то је садањих скоро 40 цол фуната. Куда то шиба на више товара За то би требало? да наши људи бар писмена познају па би видили на новој мери 2 К. што значи 2 кило, а тога ради треба да и у школама науче деца и латинска писма познавати. Полиција варошка, кад би се боље пазила могла би помоћи, али на њу није гледати него нека се сами људи поуче. Код сваке општине има кантар нека се обучи један који ће знати мерити, па нека сваки подмери своје џакове те нека сврне код општинске куће и измери један. По томе ће знати колико има и у другима. Разлика мора врло незнатна бити. За труд оном код општинске куће нека да новчић два и кад у варош дође замачно ће то накримити. Кад од нове године пођу нове мере то ће још нужније бити. Кад општине морају куповати те скупоцене мере, ваљада их неће куповати да их само рђа једе него да се на њи људи служе. Кад се на пијаци дође и прода се рана онда је нетреба сву на таван носити него један џак, нека га измери па ће се по томе једном знати колико купац мисли преварити и ако буде без душе онда не треба џак изручивати него замолити свога пријатеља да остане код џака а ти управо на полицију. Од глобе што се таки варалица огломи требало би да дође бар половина полицији, те ће се она журити да вата иначе продавачи никад се не састају с полицином а купци могу онако са малом гозбом да пробу, онако му неће опростити кад зна да је полак његово. Како било да било, тек свет јако са варањиде пати.

Овом приликом имамо да споменемо још један намет на видајет, који је остао из доба привилегија, повластица. У вароши Новоме Саду има кантар, на тај кантар мора свака Сремица своју котарицу грожђа да измери и 2 новчића да даде. Иде што и то мора, мора, али арендатор кантара из сваке котарице извади себи најлепше воће, те се догађало, да по тридесет, четрдесет ока тако наопако, говорећи да је то стари обичај. Ма да је пре Христа, што право није недам. Продавачи воћа треба да се потуже на ту самовољу, јер то је осим харача још и „сваком ноћну обредом девојку.“ Ако нико несме управо власти нека нам се један случај јави, лист ће овај у том случају бити Краљевић Марко и укинути зулум.

ТРГОВИНА И ПРОМЕТ.

(Недељни извештај. Ст. Георгијевића Будим-Пешта 31 авг. 1875.) Обележје радње ове недеље биме у свакој врсти ране мирноћа. цене се недадоше знатно снизати, јер се продавци уздржаваху од куповања. Шпекуланти уздржавају се од сваке радње.

Пшеница за септ. окт. држала се у почетку ове недеље чврсто. Цена јој беше 4 92 до 97 и по нов. доцније се много довезло те се цене спустише те при крају недеље дође на 4 ф. 80 до 82 и по н. Даље већ више не може цена падати, јер се ране доста траже а цене су ове таке да мање не могу бити.

Кукуруз банатски јако је у цени попустио јер потрошачи га некуповаху. Добра роба добива се по 2 ф. 80 3 ф. ц. ц. за мај јуни плаћа се и то тешко 3.

Зоб јако се довози, плаћа се 2 ф. до 10 н. за 50 фун. бечких, за сеп. октобар 2 13 до 15 н.

Пшенице продано преко седмице 155.000 ц. ц. потпске 88 фун. 5 ф. 75—85 87 фун. 5 ф. 85—70 86 5 ф. 50—60 85 фун. 5 фор. 35—45 84 фун. 5 ф. 20—30 83 фун. 5 ф. 05—10 82 фун. 4 ф. 85—95 81 фун. 4 ф. 60—70 за ц. ц. 3 месеца. Банатске 85 фун. 5 ф. 10—25 84 фун. 4 ф. 90—5 ф. 83 фун. 4 ф. 75—85 82 фун. 4 ф. 60—70 за ц. ц. на 3 месеца.

Раж 2 ф. 95 до 3 ф. 15 за 80 б. фун.

Јечам 2 ф. 95 до 2 ф. 25 2 ф. 80 до 3 ф. 10 за 72 б. фун.

Кукуруз 2 ф. 90 до 3 ф. мађарски 2 ф. 70—85 за ц. ц.

Зоб стара 2 ф. 25—30 нов. 2 ф. 05 до 2 ф. 10 за 50 б. фун.

Репица бан. 11 ф. — жута 11 ф. 75 за 150 б. фун.

Проја 2 ф. до 2 ф. 15 за 82 б. фун.

Маст из вароши 40 и по до 41 за б. ц. с буретом.

Сланина 40 до 41 ф. американска с лера 35 до 36 за б. ц.

Шљиве босанске из бурета 7 до 8, нове босанске за окт. нов. 11 до 11 и по за окт. сам 11 и по до 12 за новембар сам 11 до 11 и по нове србијанске у бурету за окт. новембар 9 и по до 10 за б. ц. у џаку 50 н. јефтиније.

Сисак 12. септембра 1875 Извештај Шишупа и Друга.

Пшеница без знаменитог промета, држи се сама бечејска стара роба по ф. 5 50 до ф. 6— хрватска нова по ф. 4.80 а босанска по ф. 3.60

Кукуруз је остао занемарен, у Трст скоро ништа требовано није, услед тога назадовале су цене за десетак новчића, акопрем су прилози врло слаби биле; а код неће залихе јамачно би се цене и ниже обориле биле. Настанели тако потражишања, што се догодити може, то ће се цене код садање слабе залихе за брзо час опет попрати.

Јечам непромењено стоји. Пиварска роба тражисе и плаћује се. 3.15/25 фунт., а лагана занемарена, именује се ф. 3.25/30 бечки цент.

Зоб је у угодном мњењу, особито се лепа, чиста и здрава роба тражи, и по ф. 4 до 4.15 бечки цент у транзито плаћа. Обична хрватска стара држи се по ф. 4. 30/35. а нова, од које су прилози тако рекућ незнатна, купује се по ф. 4— бечки цент

ПОДЛИСТАК.

СЕОСКИ НАТАРОШ

(Наставак.)

СВАТОВИ О СВЕТОМ ЈОВАНУ.

У оној малој спретној кућици у Н. исчекују већ читаву недељу дана писмо од новог натароша у селу. — И једва га добише, у писму је писао нотаром ово:

„Знам да сте се већ поплашили, што од мене писма недобивате, али имате и право, мало што главом не платих, но небојте се; ја сам здрав као и да није било ништа према главн.

Писао сам вам да сам још пре божића примио кумство. О светом Јовану ићасмо по девојку. Ја сам говорно кумовом, да одложе свадбу до ђурђева дана, када је време лепо и милина је бити сват и видити сватова. Та зато се и нева: „славно лето и пролеће лепши ђурђев дан,“ па онда да урадимо, рекох им да ђувегија непева: „сва се браћа ожените, а ја оста сам“. Но они већ беху испросили девојку а чим се дуго свадба отегне, она се и поквари. Ја неимадох куда. Или ми се ваљало одрећи кумства или ићи по девојку. Ово прво немогох учинити, јер бих много с тога у народу изгубио, а ви знате, да ми је мило, кад ме народ воли.

До девојачког дома беше пуна три сахата на лепоме путу и на добри коњи. Коње имадосмо добре, али пут хрђав. Саоник не беше још добро ни утрвен, а снег је на ново на њега падао. Ја сам хтео да сви сватови на коњак иду, али домаћин не беше тако са девојачким оцем уговорно. Ми се кренусмо ујутру и то доста рано. Ја нехтедох оклевати, ни чекати песме: наше је куме време да путујемо. Стигнемо доста порано. Венчање се брзо сврши, али морадосмо за ручком чекати. Док је до кравља дошло већ је и на вечерње звонило. За заповеди да се преже и кренусмо се недавши девојци ни да се исплаче на мајчини груди. Но и да није био пут покварен и да није зимње доба тек би око шест сахата у вече могли кући стићи. У реду је да се у своје село за вида дође и проће кроз село да сво види сватове и девојку. На ноћ то треба да се најпре куму, па старом свату па деверу сврне, па тек онда момковој кући иде. Од свега тога, видио сам напред да неће ништа бити, но само да нам се што горе не деси, а за то је лак одговор.

Снег је лагано падао кад смо се од девојачке куће кренули, кад смо из села изашли већ је оштрије потегао. Непотраја дуга а север зазвижда. Ми захусмо коње, али ми брже а снег брже, ми оштро а снег оштрије. Ни смо ни до пола пута дошли, а већ смо трипут стајали, да се коњи одувају. Девојке су већ одавна ућутале са сватовским песмама, а и момцима, канда је већ жалосно весеље, свакоме ено сузе иду, па макар да су и од ветра, нису заиста од радости. Ја сам се плашио свакојака зла. Сву женскадију дадем на друга кола а девојку предам деверу, на одаберем три најјача момка да самном остраг остану, а сватове пустимо напред да која кола неза-остану и изгубе се. Снег је у очи сипао. Прти више небеше. Коњи се забунили и кочијаши. Ја сам наредио да се непрестано довикују и да из пушака пуцају. Али све то неможе, ветар је носио глас натраг и они напред не чуше ништа, шта се за њима виче. Уз то дође и вече. Мрак се ухвати па како и онако беше густ још се и са снегом помешао, те »биља дође као тесто. Од сватовска подвикивања не беше више ни спомена. „Ајао и помагај“ раскидало ми је срце непрестано. Час ветар залижди тако, да ми се учини сва околина јауче, час се притаји те јаук свата кога дође ми као последњи глас самртника.

Сваки час наилазисмо на извраћене саонице. Дигосмо их и пустисмо напред. Стигосмо саонице једне које управо стоје, али не могу да се макну. Запитасмо шта је и чусмо да је један коњ скапао. Кочијаш плаче као мало дете, плаче као да му је сва умро. Али и имао је шта жалити то беше најлепши, најбоље коњ у читави сватови, па се од наглости претрго и скапао.

Ми испрегосмо другога коња и припрегосмо га уз наше. Друштво са саоница, које остадоше у снегу, понамештасмо на наше, а ми идосмо пешке даље. Ни смо ни четврт часа путовали а на страни чусмо запевку. Заустависмо се и одосмо тамо одкуда нам глас допираше. Ту затекосмо две сестре. Једна је пала у снег па леži као мртва а друга запева кад не нехотећи је у смету оставити, а немогући је даље носити. Девојка у снегу од умора заспала беше, да недођосмо сузо не би се никад ни пробудила а и сестра би јој поред ње пала и остала. Њих две сиротице беху енге на саонице браће своје, који напред кочијаше. Како је кочијаш жестоко ошинуо коње и ови нагло кренули испадну, а браћа од ветра нечуше ништа.

Већ смо могли близу села бити. Снег и ветар нестадоше ни да се петли ни ваше чују. Чуди смо се да пред нас неизалазе. Та њима је лакше, огрејани с одмореном марвом.

Ај, ако смо још заишли!

Наиђосмо на неку анту, на којој беше засађена багрена. Запитах кочијаша, имали на путу, којим треба ми да идемо анта, но он ћуташа и рече друговима да вичу све сватове да стану.

Ми бесмо заишли.

Сада је већ и с мене ладан зној цурио. Сетих се вас. Сећао сам вас се непрестано, али овако не, сетих се вас, де остајете ниа мене а ја пропадам тако у лудо тако лудо, као што пропадоше они војници

што их је Наполеон у Москву водио. Али они су бар морали ићи, али ја тек лудо гинем. Ој да ми вас је још једном видети. Никад се више растајао не би.

То сам помислио, но у тај мах чух весео усклик: ево села, ево села!

То истина још не беше село, али беше помоћ из села.

Кад дођосмо у момкове дворе, пребројасмо се, фале нам једне слонице с друштвом а за друге већ знамо. Посласмо да их траже, али сутра дан око подне дође чобан са салапа и преповеди, да је недалеко од салапа нашао на заведене слонице с погушени коњи а по дужи од њих у снегу смрзнута човека. Сродници одоше и најпре још две девојке и једнога момка све троје заједно, како се једно за друго ухватило и пало, момак напред а девојке за њиме.

Одмах по доласку, кад младе, које су са собом децу на уговор поне̂ле, одавише их беше од њих троје једно угушено, једно премрзло а треће ван себе. Сутра дан умре и девојка што смо је ми нашли са сестром на пута и треће дете и све их прекусура и девојке и децу и момка и човека њих седморо заједно у цркву донесемо. Седам мртвачких сандука!

Ја сам им свима говорио слово. Проклео сам обичај несрећни, позвао сам све село, јер све се искупило беше, да се завету̂је, да о светоме Јовану неће сватова правити, него или у рану јесен, или о Ђурђеву дну, и село се заветова, да неће у то доба ни удавати а камо ли женити.

БЕЛЕЖНИК УДАРА ТЕМЕЉ ОПШТИНСКОМ ОПСТАНКУ СВОГА НАРОДА, И БОРИ СЕ ЗА ИСТИ.

Село — — — од вајкада је српско.

Стари капетани да би имали добри коња довели су неколико швапских кућа, јер Швапа навек тера велике крупне коње. Но капетани су се превариди, јер швапски су коњи као и Швабе спори: штат-унд, штат-све полако, а то бесни официри не могоше трпети, те их више и непризиваху нити их пуштаху.

И они што су у први мах дошли сада су се већ порацили, пуштају брко̂ве носе шешир с маленим ободом, широке гаће, пију и псују Бога, свеца, и. т. д. као прави Раци. Али како је крајина укинута навалиште швабе као свраке на мрцину. Земља је јефтина а создачина као и у паорији старој.

Нови натарош смисли дакле да томе злу доскочи. Још је у почетку у покошеној крајини важио граничарски закон, поред провинцијалног, управо беше права збрка закона чиј један параграф каже: да општина одређује таксу за примање. Он сазвати своју намеру кнезу. Договори се с овим, да систематски по плану раде на томе, како ће туђина од свога места одбити.

Сазову скупштину и ту натарош предложи да се одреди толика такса за примање у општину да ће тешко ко хтети платити или ако је и плати бар ће онда општина и добити што. Општина прими предлог и закључи једногласно, да такса буде 300 ф. а вр.

Кад се тај закључак донео приметиће кнез: но шта ћемо, кад је свакоме слободно на пасош живити, на му је свеједно звао се сељак овога села или не, он ту живи као и ми.

— Не он неможе живити као и ми. Он несме његову краву, његовог коња или крмчета пустити на наш пашњак. Он мора, ако му дете пође у школу, школарину плаћати, он мора сепаратно парохијал плаћати и т. д. Он све мора на своја леђа давати. што ми из заједничке касе узимамо. (Наставиће се.)

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Сад ил никад, једанаести је час, осудни час приближао се, земан дошао! Тако узвикују синови српски, у којима тече крв косовских јунака, али куд ће Србин без надања и куражина час је заиста последњи — или или. Све су очи упрте у Србију. Црна Гора чека на њу као заиста стрела, пон Жарко мегује је руку на рало али се осврће на Србију. Пешија је главом клатко веру у брзу помоћ браће прекосавске, браћа испод Динаре дигла се питањем: хоће ли Србија бити надања српскога рода? а шта Србија чини, она неможе као кремер чивла да дигне даље очи од дућана свога, она не види, несећа нечује. Кнез Српски уда се у мудрост султанову — у мудрост султанову! Престона беседа, која је у прошли четвртак читана показује како се Ристић који је одговоран за ту беседу уплео као пиле у кучине. У једном реду говори тако да би одмах могао мач из корице потећи а у другом удараге шаком преко очију, што си могао тако што и помислити. Чека се на скупштину да она каже последњу реч. Каква је реч то се до свога часа не зна али се српско срце леди кад помисли да на скупштини нема слоге да су две стране тамо, једна, која хоће да се браћи у Босни и Херцеговини помогне, а друга која неће да она да има свога на свету, која само на свој џеп и свој трбух помишља, и још кад и на њу жалост и то зна, да је оних последњих више на скупштини. Међутим до кога дан неће се ни њих питати. Сада ти министри учинили су оклеваљем своју да ће сто пута више крви српске пролити се него што бибиле да су тамо и пре две недеље за јатаган увтрили, та крв стојаће на души њиховој ако тако људи душе имају. Турци имају сада на Нишу 50 а код Видина 40 хиљада војске. Као звер напуља је та орда на Србију и она сада нема каде ни да помишља како ће друге да ослобађа него како ће себе да одбрани. Турци ће по свој прилици ударити на Србију и онда ће се десити ово што садања влада у Београду хоће да избегне.

Но да пређемо на догађаје на бојном пољу. Ту одмах морамо почети са песмом: Херцеговци секу Турке браћи српској шире руке, и заиста сауда је по Херцеговини српска се рука раширила. Данас осим градова и вароши нигде у Херцеговини Турчина није доследати 28. пр. месеца беше битка на Зупцима и трајала је читав дан и по месеку до девет сахата ноћи Турци беху одбијени и усташи их одмицаше чак под Требиње. Погинуло их је 50 а устаника 7. 30 пр. м. ударе устаници херцеговачки на Нешибашу, који је носио рану на Требиња у Билећ. Један табор (батаљон) пресеку, одсеце га од Нешић-паше, разпрше га, тако да се нешка ди је, од другога пратило се

пешце војске у Требиње, трећи, који је пошао у помоћ, кад је видио победу устаничку, врати се натраг у Требиње. Мртвим Турцима нема се ни броја. Устаници задобили силну рану. Што су могли понели, а што нису, просули. Битка је била близу Билеће. На броју беше 2000 Турака са пахом и топовима а устаника само четир стотине. Ови су их бусније напали на Турке. У недељу 31. прошлог месеца беше бој под Љубишем од оне стране Плевља. Устаници задобили 50 коња ране и шест коња убише. Устаничке чете попалиле су много села до Плевља. На Бобову де се јака војска турска у шанчеви дуго држала потучена је исте и разбила се. Устаници су заузели шанчеве и преместили се у Љубишњу. 31. пр. м. Турци нападну на једно село у Равношу, де беше 200 челади устаничке и 2000 оваца да оне узму а челад потуку. Устаници приспеше одмах их и убише 50 Турака. 1. о. м. беше бој на Зупцима де је пиштољке Турке раја дочекала са раном и разбила их а рану отела. 2. о. м. ударе Невесињци на турско село Дабиниу међу Столем и Благајем, запале га задобију 150 говеда и 550 оваца. Турке је пало 27. а рањено много. Сваки дакле де год се сукобе устаници са Турцима сваки их бију. И сами телеграми из Цариграда то потврђују, а безобразни чивути пештански у новинама својим међу на прсте место те гласове а обвезани су да ће их у будак међу разбеснилства бацати и домећу ту одљудску реч „на жалост". Ово ћемо упамтити добро за дан осете.

— У Босни проврела је крвца на земље, устаници тамо неда се загатити. Као ово вода пре неке године што је избила у Бачкој на најнижим местима и неготове никакви канали помоћи, тако и овде неће помоћи ударе у мудрост султана. Не само да устаници према Граници и Дубици у кадилуку баналучком у Козари и Просари није угушен него се и на другоме крају према јачој код Тисковца близу Грахове, које није ово познато Грахово, де је Кајри паша до ноге потукао, него горе близу Книна који у горњој Далмацији лежи, устала је сиротиња раја, попалила караване турске и растерала око себе Турке. Лунаји Личани неће моћи сриу одолети да браћи своју у помоћ неприятеу. А и ми ћемо видети, „хоће ли, што се из тебора устаничког на Грахову пите, кнежевина српске постати убијше рода српског" 28. о. м. Код Јабланика одрже се чете Пенџине и Остојине, сузбију Турке и осноше облау Саве. Сутра дан Пенџа и Остоја са 46 најодважнијих друга пођу да страже. На њих лаиће 1540 Турака. Они нехтедоше узмаћи. Турци их опколу и позову на предају но Пенџа поручи, да се он милиом Турака не боји. Бој се одпочне. Турци нападне као спонље аскер (пешаци) несмедоше од страха већем наваливати, али их старешине нагоњише. Пенџине друштво прореди се и на силу њих 26 увуконе Пенџу у скелу, докле се непрезеше погибе их до 20 на сред Саве погибе Остоја, Пенџа нехтеде лећи у скелу него већ кад је хтео да искочи погоди га тане и он мртав паде. Сарањен је и оваљен као што заслужује таки јунак. У томе боју потукао је он сам 7 Турака. Устанака је само 2 жива остало а Турака погибе 220. Међу устанцима особито се одликовао слушалац филозофије друге године Душан Вучковић из Баналуке стар 19. година. Последња му је реч била: „удрите браће, скотске изелице народа".. Лаза и њему и свој погинулој браћи црна земља била, а спомен им остаје вечан међу Срби. Не устани и поред тог грдног губитка неклонуше. Већ 1. о. м. разбише устанци у Просари Турке. Турци су јако навесели, довозе силна кола рањеника у Градишку и Баналуку. Турака беше 500 у бој. Шесторица су жива ухваћена. Турци да се освете нападне 2. о. м. на безоружану рају у Орахову, посекоше два Србина трговца, двоицу набише живе на колац. Те нечује и нечиди Европа. 3. о. м. пред зору ноћи пуцњава недалеко од Дубице код Клековца. Турци беху потучени, десет кола мртвих довезоше у турску Дубицу. У селу Војковој близу Дубице између Просаре и Козаре ушанчило се 4. о. м. 600 устаника са три трешњена топа. Ови и чете косарске и мотичке једнако се чарклају с турци. Против њих читави табори Турака одилазе. Народ, поручују отуд, упро очи у Србију. Ако се брзо помоћ неукаже, народ ће престанике Србије издавицама народним назвати.

Поп Жарко је очистио од Турака цео предео око југозападних граница Србије све до Лима 7 сахате у дужини и 12 у ширину. Он је сенда проглашо, да су свикљући једнаки пред законом и Турци и хришћана и постаиње је судове, у сваком по два Србина и један Турчин. Он већ стоји у додиру с Херцеговцима.

На сабору угарском поднео је Милетић и Полит врло важну адресу на краља у којој нападају на то шта влада ради са онима, који нису Мађари и што ова царевина иде на руку Турцима. Сабор је запањио се од овога што учинише Милетић и Полит, који је говорио 4. о. м. беседу каква се ретке чује у сабору. Нека виде, шта је Србии бадар.

— Цар руски долази у Ливадију, спрема му се свечан дочек. И кавкаски заповедник царев брат долази тамо а и више великих генерала. Цар се из Петрограда крепуо 1. о. м. — У Одеси скупљено је у три мах на Херцеговине 4000 рубала (8000 ф. а. вр.) Овај је новац послат од репрезентанције варошке руске конзулу у Мостар. — Из Дубровника телеграфовину да су извештаји најзнатнијих новина енглеских добили налог, да одлазе иду у Београд. — Српска влада учинила је преставку порти због скупљања војске на српској граници, али у прво томе војске код Ниша све више надолази, има је већ на 50 хиљада. Ово је по „Часопису" тако запањило владу у Србији, да је Ристић из Крагујевца отишао на договор са князом и наступницима страних сила. — Говори се да је председник скупштине крагујевачке Каљевић за рат, и да то владе увелико спета а и рад је глас чује да Ристић морати дати оставку. — Београдска бригада одмаршира је на границу, и за тим полазе друге четир. Код Топчидера купи се логор. — Између Цетиња и Грахова дигнуте је телеграфска жица, те ће одсад брже телеграми стизати. — Влада црногорска послала је од генерала Родића да пошље на Цетиње лекаре за рањенике и опај то учини. — На Цетињу беху ово два главари црногорски питући да се огласи рат. Кнезје одговорно да ће то учинити само чека на Србију. — Хрватски сабор продужује се 9. (21.) о. м. — Из Баналуке јављају, да су Турци напали на аустријског конзула и упалили српску цркву. — Руски Цар поклоно је заповеднику српске војске Лешањанину орден свете Ане — У адресу ур. сабора уће и жеља да се што пре провинцијалиште хрватска прајина. — Из Засеновца јављају „Обзор" да је 26. о. м. цела компанија турских солдати претпеена од претежне мисиие усташа пребегла преко Уне на аустријску страну заједно са својим заповедником

Са прошлим бројем истекла је претплата оној господи претплатницима који су се у почетку године претплатили на 8 месеци са 2 ф. а. вр. Молимо их да понове претплату, који то већ десад досад учинили нису. До краја године дође и за њих и за оне који би се изнова на лист хтели предплатити 1 ф. 33 н. Нове молимо да што пре пожуре се, јер нећемо моћи имати више бројева од почетка септембра. Радујемо се што можемо јавити, да нам се број претплатника прошлога месеца у 50 повисио, те се надамо и бољем напретку. Уједно молимо и дужнике да нас се сете: берба једна и друга ту је.

Уредништво „Гласа Народа."

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Паита Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875.

БРОЈ. 37. У НОВОМЕ САДУ 14. СЕПТЕМБРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.
Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу: на годину . . . . 4 фор на по године . . . 2 „ на три месеца . 1 „ за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ. ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ПИСМО ИЗ ЗЕМЉЕ УСТАНИЧКЕ.

Скоро сваке веће новине послале су по једнога човека у Херцеговину, да им отуд дописује шта се тамо догађа. Један такав дописник писао је своме листу писмо о томе како је после пада манастира Дужи прошао. Из тога писма нападајћемо она места, која се односе на земљиште и на народ, који тамо живи. „На путу из Дубровника у манастир Дужи, више моменути дописник, имао сам непрестано вератн се по брдима. Ако је пењати се на брдо било терет до зла бога, то је спуштање тако да врат сломиш. Час се мораш пењати на стрмен као торањ, час спуштати кроз пукотину, из којих је зинула провалија, да те прогута; тамо шиљкорит камен, овде испречено дрво, чини те више се пузаш него што идеш или се спушташ Кад сам низ брдо спустио се доле сав сам скроз взбоден био а алине на мени сами дроњци. Кад смо се са врха брда спустили дошли смо на стари друм, који води из Требиња у Дубровник, на кад смо и тај пут прешли, онда нам је ваљало наново горе доле докле недоспедосмо до оброшка онога брега, који дели Сливничку долину од Требишничке. Сваких сто корачаја морали смо застајати да се одувамо. Припека сунчана, за какву се незна у пределима одакле сам ја, (дописник је из Беча) притисла нас, дакћасмо од жеђи. Својевољци, који самном идоше понеки пут тако клоњуше, да сам их могао само тиме даље кренути, што сам им рекао, да недалеко има извор. Напосмо нећем на устанике и добисмо воде, а сувише из њбине једне њаће жена и понуди нас грожђем. Нека јој је на дику, једва је пагонах да прими 2 десетака за грожђе. Вода, коју добисмо ударала је, али је ми нисмо, као да је са најбистрија извора.“

Дописник описује исти пут при повратку из Дужи управо при бегству отуда. 4 сахата, више, трајало је бегање. Устаници кривише један другог због губитка, па и добровољци неосташе на миру. Трифко Вукаловић слеже на сву вику устаничку само раменима, хотећи тиме казати, да то није ништа необично у једноме рату. „Ја замолим, настављд дописник, Вукаловића, да ми даде воду на путу и он ми га даде. На путу упустим се с њиме у разговор. Њега мој беше из Изводовице поред Требиња, звање се Никола Патица и беше имућан раја Он ми рече: „Кућа моја спаљена је, марву су ми Турци отерали, жену ми убили сестра женина побегла је и незнам куда, дете ми је у тазбини у Главском. Изгубити, господине, немам ништа више Ја и сви ми борићемо се до последње капи крви.“ Пред Јековом, де нагредна долина једна спушта се у Сливничку долину пуцаше са брда на шес једног добровољца, који нам се придружио. Њега новика на стражу на брегу и ова се поправи и пусти нас на миру. После пет часова приспесмо у Сливницу. Никола Патица био је у Сливници добро познат. Он нас одведе у једну кућу. Домаћина не беше дома, а жена му се мало поплаши од руље, но кад јој Патица рече, да смо ми добровољци и да идемо да још другова у помоћ доведемо даде нам и воде и млека и нехтеде ни новчића примити. Међутим се свет искупио, да шта је те нас опколи питањем Ја се у томе окренем домаћици, око које стајаху деца њезина. Два дерана, исто тако прљава као лепа, беху понос материн. Ја их дариван сребрњацима. Поред домаћице стајало је живо, младо девојче, са више косе на глави него што десет пароших дама заједно имају, са два црна ока из којих је вирило љубоништво угушивано стидом девојачким. На питање моје ко је то лепо девојче, одговори ми домаћица: „И то је моја.“ „Ти би јој могла пре сестра него мати бити,“ упадох јој у реч. Красна домаћица разумела је комплименат, и насмеја се полугласно и добровољно, а у очи нам падоше два низа бисерних зуба, које јамачно није у животу четкица дотакла. Ја запита домаћицу, како се зове, она ми устежући се одговори: „Марија“, „али како се ти још зовеш, запитах је ја, даље. „Марија Трифковић,“ беше јој одговор, али одмах ме и запита: „а што ти то распитујеш.“ — „За то што си нам воде и млека дала, па би ради знати, коме остајемо дужни“, — К мани те се тога, одговори брзо домаћица и наше се у послу. Један сахат по томе приспедосмо у Главску. Овде се путеви деле. Један иде даље долином а други се пење преко брда аустријској граници. Пре но што смо последњим путем пошли, свршемо у једну кућу у Главском. Ту се ја напијем воде, а међутим њаће Патица на ноље и врати се са тако лепим дететом као да је намољовано, по томе односе дете и сит га се нађуби. Од друштва из куће дознадох, да је то Николина мала сиротица. Беше то призор, који ти

све живље потресе, видети, до гроа наоружаног човека, који из рата долази, де заборавља на сав свет и грли сирото детенце своје. Из Главског приспемо на границу аустријску Ту се растадосмо. Благосиљајући нас врати се наш вођа, да још једном види своје јединче, па да онда, јурне у дивљи рат, и останемамо недељу, месеци Бог зна колико дана. — "

ИЗ ОПИСА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ.

III. Од Брода до Бањалуке.

Од Брода десном обалом Саве иде пут 1½ сахата до ушћа Укрње (воде), за тим нешто мало уз њу, и даље југоисточно на близу обале, равним земљиштем, које је местимице јаругама пролокано, што у Укрњу долазе, и на којим мостови имају. Одавде спрам западно ка Дервенти. Овај пут кад је сухо сасвим је добар, али кад је киновито, онда има много тешких, блатних места а особито близу Дервенте. Од Дервенте иде западно југоисточно преко веома неравнога земљишта, преко потока мостом к Укрњи и преко моста у Прњавор за 8 сахата. Одавде иде у Лешњу, и даље кроз Деветину а за тим преко једнога потока врло рђавим мостом, који к Врбасу тече, močарном обалом. Одавде полази даље преко два потока и поврх Топлице. Слатине, к северном оброшку Приседе, и њиме југоисточно дижући се полако на висину, а одавде јужно у долину Врбањску. Преко Врбање иде стрмо на Влашко Брдо а с овога југозападно по сахата у Бањалуку. Овај је пут изузимајући поједина места, добар, али на једноме месту на потоку са хрђавим мостом страшно је блато. Обиталишта на овоме путу има доста. Прњавор и Лешина једина су места у скупу на путу. Лешина је много мања и сиромашнија.

IV. Од Новога до Бањалуке.

Од Новога иде пут превозом на десну обалу Саве, и иде вас дан долином, а најпосле с више Брезичана недалеко од реке 6 сахата до Приједора. Овај је пут у опште добар. Само кад киша нада има спрам Чикоте, два сахата више Приједора, више веома блатних места. Од станова иде се тек кад се изађе из тесне долине раштркане куће. Чикота је мало седо на равноме вису на левој обали близу реке. Тако су исто Југовци источно одавде.

V. Од **Бишћа** (Бишћа) у **Петровац** одавде у Кључ.

Бишћ је варош турска у Босни преко од бивше оточанске регименте недалеко од Завала, које је на сувој међи. Пут од Бишћа иде десном обалом крајем долине од Бишћа два сахата у Рипачки Уни (води) и на подножју Дулибе и даље стрмим об. оронком-Рипачки кланац по сахата на висину, и њом опет скоро два сахата горе доле кроз шуму. Из ње излази на Дуписко-Поље од прилике 2000 корака дугачко како пут иде и 600 корака широко. на којем Дупски хан леже. Одавде иде пут преко са свим писког узанога и сведеног земљишта у Липу, и даље југоисточно југозападном страном Рисовца преко земљишта од чести степеновитог у Врточе или Вртоваче. Овде се спушта у Петровачку раван, и иде скоро средином њезином преко нагиба у Петровац. Одавде иде северо-североисточно к Шаиновиу и на њега самога, где шумовитим угибом југоисточно полази, а за тим лево на о'ронак, и поред једнога јакот извора у узанцу долину, која се североисточно пружа на које опет на бранско поље излази. Идући Бравским пођем неће се полако на подножју јужнога оброшка Гремеча ка Бравском хану. И близу њега има извор добре воде. Од хана иде још мало на Шишу североисточно, стуна за том у шуму и спушта се после тога стрмим оброшком Вратницама у низу, где преко косога земљишта источно три четврти сахата иде. Одавде се спушта у кланац к врелу Присјека, иде нешто мало тим кланцем, а преко узане више више равним источним земљиштем ка Кључу 8 сахата од Петровца. Пут овај на два места не може се скоро описати какав је кад киша падне и то на врху Дулибе и на оброшку Вратницама. У дебелом блату леже велико камење, иструхло грање и стабљике једно преко другога. Иначе је пут доста тврд. Од станова иде се на овоме путу:

На Уни мало сеоце на путу, што у Рипач води на левој обали Уне село Голубић, а јужно одавде на подножју висина село Соколац, а над овим. на једноме брегу развалине некадашњег града истога имена. Од Рипча види се само неколико кућа. А осим тога има још раштркани Липа има већма мало кућа, а тако и Вртоваче, јужно-југозападно Вртоваче, на један сахат види се Билај. На североисточном крају равнице Петроваче види се више кућа у скупу. Петровац је веће место а има неки полуопали град. На Бравском-Пољу има опет нешто раштркани кућа. Кључ се састоји из 70 таких истих кућа.

З А П И С Н И К

држане седнице учитељска збора 25. авг. 1875. у присуству учитељства епархије бачке дијецезе у Н. Саду.

Председник Јован Настић. Перовођа Срдан Увалић.

Бр 17. Председник отвара седницу и позове гг. учитеље да подносе предлоге.

Бр. 18. Срдан Увалић предлаже да овај збор умоли славни епарх. школски одбор да исти на прву учитељску тужбу било против председника или оп-

штине да му овај његову плату неће да изда наручи строго дотичној општини или председнику да се одма учитељу заслужена плата изда, па ако се овај налог неби испунио да се еп. шк. одбор обрати на политичну власт да ова учитељу екзекутивно плату истера. Даље да за оног председника, који у опште неиспуњава закон школски и више пута неће да налог епарх. школског одбора да изврши, епарх. шк. одбор поднесе представку администативном одбору с препоруком да га овај са председништва скине. Предлог се прима једногласно.

Бр. 19. Ђорђе Милић предлаже да овај збор умоли в. сл. сабор да исти изради да и учитељи могу слати своје заступнике на нар. сабор и те заступнике да имају бирати сами учитељи из своје средине из сваке дијецезе по двојицу.

Јован Михајловић је против предлога јер вели да ми учитељи треба да побијамо сталеже (касте) а не да их још у нар. сабору умножавамо.

Паја Михајловић говори за предлог Милићев.

Предлагач Милић завршује дебату и вели да је и он у начелу против (касте) сталежа али ако нећемо ми чекати да се касте искорене, онда ће већ бити доцкан за нас учитеље него треба заступници наше да уђу у нар. сабор па тек онда да побијамо касте. — Предлог се усваја са 39 против 17 гласова.

Бр. 20. Стеван Јанковић предлаже да се епарх. шк. одбору поднесе молба да своју наредбу од 23. јануара т. г. која гласи да учитељи све своје представке на епарх. шк. одбор преко своје надлежне власти свог местног шк. одбора шаљу — опозове.

Паја Михајловић мисли да је тај предлог излишан јер држи да је непосредна власт епар. шк. одбор а школ. одбор и општине.

Жекић побија говор Паје Михајловића и изјављује да је он за предлог Јанковића.

Бр. 21. Душан Стојшић предлаже да учитељски збор узме у претрес учитељски лист и изнађе како ће учитељи свој лист самостално издавати и осигурати моћи.

Предлагач Стојшић за издавање учитељског листа изјављује да је г. Панта Поповић вољан поред свог листа „Гласа Народа“ издавати као додатак лист „Глас Учитеља“ који ће на по табака сваке недеље излазити са „Гласом Народа“ без повишење цене „Гласа Народа“.

Јован Михајловић је против предлога који се мисли издавати тај учитељски лист јер вели да лист који ће излазити као додатак „Гласу Народа“ неће бити самим независан, него изјављује да је г. Пешковић земунски учитељ обећао да ће један сасвим независан и у учитељском духу лист издавати ако добије 400 претплатника, он дакле предлаже да се овај лист покрене, — и вели да би овај лист онда 3 пут месечно излазио за 3 ф. годишње.

Петаковић се изјављује за предлог г Јоце Михајловића.

Ђ. Милић, предлаже да учитељи покрену један таки самостални лист, ком ће листу учитељ бити уредник ког учитељство изабере и тај уредник може онда обављати учитељско звање и тај уредник мора се владати по програму, који ће му учитељство прописати и ако одступи од програма да се има с уредништва скинути. — Усваја се начин издавања учитељског листа по предлогу Душана Стојшића.

Бр. 22. Стеван Јанковић предлаже да епарх. школ. одбор који је досад наредбе тичуће се школе у подручју свом управљао на црквене општине одсад непосредно на дотичне местне школске одборе наручито оне, који у делокруг таки одбора спадају управља.

Паја Михајловић је још зато да се све унутрашње школске ствари у смислу 28 шк. ур. на управитеља отправљају.

Усваја се предлог Стевана Јанковића.

Дамјановић није за допуну г. Михајловића у толико у колико закон вели да шк. одбор има да би над школама, које ђење сматра он за надзор онај који и управитељу закон допушта.

Председник позива збор да бирају чланове за оверовљење записника.

Изабрани су за оверовљење записника осим часника још ови чланови: Мита Дејановић, Душан Стојшић, Јока Марковић, Паво Михајловић, Драгутин Дадић, Стеван Јанковић и Алекса Докић.

Председник изјављује своју захвалност што су чланови одушевљено делали на овом збору.

Почем нови предлога нема више то председник затвара седницу.

Б Е Л Е Ш К Е.

Креч и со за голубове. Голубовима за њуску у јајима нуждан је креч, с тога им ваља у голубињак и креча метнути, јер иначе пиљају зидове, на што се више пута газдарице туже. Голубови радо и со пиљају. И једно и друго даје се лако голубовима набавити па за то не треба пропуштати да и дана голубови буду без тога.

Како се од детелине сено прави. Зелена детелина, која несме бити мокра, слеже се у шупама тако да дође један таван висок за једну стопу детелине а један сламе а после се детелина посоли. Све ово почне да кисне, али пиљак марва га врло радо једе, тако да и сламу у најбољем кусу поједе, јер и ова добије мирис од детелине.

Распростирање гњида на чокоту. Као што је познато тако звана гњида или ушењак на чокоту, филоксера, неда се никако да у тамани и појављује се и на неким местима у Банату у винограду, а ако се обистини, и на саму кукурузовину ваља се тај гад.

Путер не од млека. У Паризу измислили су да праве путер од нечег другог а не од млека. Од чега је, то се нејавља, само се каже, да је таки као и прави и да власт допушта да се продаје али шта више набрђује да га мора на продају бити. Овај је путер много јевтинији од правог, има 7 фабрика са 400 радника, које тај путер праве.

Мишоловка најбоља. то је змија наша Једна змија очисти простор од 7000 квадратни метара од мишева. Нетреба дакле змију убијати, него се треба само од ње чувати.

Биље које растерује гад (инсенте.) Свако биље има неки мирис или смрад. Гад (инсекти) или воду или не могу да поднесу једно или друго, те то томе наплаше на биље или беже од њега. Биље од кога инсекти беже то је од познатијех: кудеља и бели лукаш. С тога на леји од зеља треба помешати кудеље поред истог и гад ће се разбећи, или се посади по дегоја кудеља међу зељем нарочито де се купус и кељ сади. И поред воћака добро је насадити лука бела или црна или праса те овај растера бувача с лишћа а поред брескве кад, се засади лукаш овај неда, да јој се лишће коврди. Кад се под јабуку посеје тако звано канцуцинско цвеће онда бувач с ње побегне.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА."

Из Карловаца 8. септембра. Дошле су ми де руке у препису две молбе упућене од Михаила Ранковића јеромонаха на Његову Светост, те знајући да је „Глас Народа" кадра ово обрана потиштених, шаљем их да их на јавност изнесе, не би ли се тим путем изучењима манастирским, простим калуђерима, у опште судба одвајкала. Пре свега ће упознати читаоце са поменутим јеромонахом. Исти је био пет година у Пријеч гори као настојатељ Манастира, учитељ народне школе, после тога становао је једну годину и у Боки Которској у Мон. Режевићу, где је и школу опет имао, за које врло добре сведочанства има. Пре месец дана морао се због своје старе мајке повратити у своју постојбину, с тим намером да као одрашан настани се где у Фрушкој гори.

Његова Светост намести га у Манастир В. Ремету код чувеног Игумана Евлогија Кузмановића, код кога нико није у стању обстати, због тога што је тако управитељка куварица па коме она хоће даје јести и пити, а коме неће, тај мора и гладан бити. Ту се Игуман слабо и пита — јер госпоја заповеда.

На разлога тога је данас пошао натраг, и ја достављам његове жалбе на јавност и ради тога што његова светост није хтела изванити речену жалбу, него шта више брани Кузмановића, да је његов поступак добар, што се тиран показује према младима. Прва жалба гласи:

Ваша Светост Милостивијшим Архипастиру!

Подписани у најнижој понизности дерзнуо сам обратити се К Вашој Преузвишеној Светости, и изванити моју жељу по принуђеној неспособности, која ме принуди досаду чинити у опаково кратко време мога доласка у овај Манастир да захтевам пренештај из овога, ако би могуће бити могло. —

Прво. Кад сам дошао у овај Манастир, није ми се могла дати соба за мене, него сам са слугом и економом Манастирским заједно у једној соби и сада, а сваки у Мон. има своју собу, куварица, паракуварица и т. д. и из овога се закључително увиђати може, да г. Игуман нема вољу што сам код њега одређен.

Друго. При Богослужењију у цркви нема никакова фала да у олтару послужи при Свештенодејствује, и тако мена самом није могуће службу божију свршавати, а без фала Манастир бити неможе свакојако и за друге послуге. —

Треће, што он изключивши на трапезарије млађег свога брата Јеромонаха Вениамина, и никад са њим ни речи не проговора, нрамо му је што ја са њим у разговор ступим, а ја немогу живити, да ни с ким не говорим: —

Четврте, он кад отиде у Хопово, или на куда, остаља кључеве код куварице, и мој палако шта ће се чинити, и тако да ја морам измишљати од ње што ми треба а ја до данас нисам од жена зависно нигда. — каву сваки није, а мени се то одраче да немогу имати, већ за своје новце да купујем, а новаца немам, док не примим плату.

И тако ја не надајући се да ћу оваку досаду морати чинити својој предпостављеној Власти кроз 14. дана примећавају ме речене околности, молити најпокорније Ваше Светост, да би ме у други Манастир преместити благоволела, јер овде никако се неможе под ови начини сносити, — а писам рад ни с ким паринку ни Суда имати, особито као пришелац, који још никога и непознајем. —

У М. В. Ремети 3. септембра 1875 год.

Св. десницу целујући Ваше Светлости
покорни слуга
Михаило Ранковић,
јеромонах.

Друга жалба гласи:

Ваша Светост Премилостиви Архипастиру!

Синоћ испред захода Сунчаног Игуман Велико Реметски истерао ме из Манастира! Узрока нема истином свршеном поступку. Одо сам стигао у Карловце у 8 сати над је на цркви звоњено.

Сада у понизности принућен сам писмено изложити поредак јучерашњи Вашој Светости:

Јуче од јутра до два сата после подне настојавао сам ја са Економом Манастирским над радницима који су купили и тресли шљиве ниже Пријавора, (на орташ сата) — очекујући да се донесе ручак и да звоне радницима, када ће одпочињути, као што је обичај. Ручак ми послан само економу, и ја тада отидем у Манаст. те ручам, после тога као чредник очекивао сам време вечерњи, па онда да посјетим раднике, међу тим изађем са Јеромонахом Вениамином у шетњу до винограда. (Јер обично на трпезу грожђе се не доноси). И тако Игуман који је отишао одје пре ручка у Грегетек Мон- са једним попом на Моштерна пред г. Киписова Анђелића, врати се поред винограда, и види где стојимо нас двојица заједно Кад дођемо у Манастир, Игуман одма дође пред моју собу и почне ме грдити и псовати, терајући ме да одма идем на Манастира, и сама сматрам за дужност у препису доставити његове собствене речи Вашој Светости.

Г. Игуман вели: „Иди кажи Патријарху, ја сам ја у Манастиру Патријарх, и да те ои несме никако примити у своју Архиђиецезу, а на друге Епархије, и шта више послати меки у Манастир док мене не пита, таке му слободне речи да сам ја Патријарх у Ремети и ово ти сведока Вениамина на нека ти пос ведочи моје речи."

Оваком тиранском поступак Игумана Евлогија Кузмановића натерао ме по пођи пешице доби у Карловце, и оваком непристојни изговори његови према своме Архипастиру. Ја сам та међу тим молио, да барем преноћим у Манастиру, па јутрос да дођем овамо, јербо трошка немам ни крајцаре, а он никако не даде. — него је више пута повторавао горепомење речи. — Жалост велика, шта су дочекали Јеромонаси у

данашњем напредном и просвећеном деветнаестом веку, да још од свакога наследатеља такова тиранства трпити морају!! Он ми је забранио да не смем ништа разговарати са Јеромонахом Вениамином, и због тога ме истерао. — Тако је оногај због тога узрока, истерао Јека Гимназисту Миноја Жутића, и овај отишао Г. Руварцу Архим. у Гргетег, који та је само примио до почетка Богословије.

Оногај кад сам дошао 29. авгу. на Успењовање пред подне из Палање, и дошао моје стварі, наместанем Игумана у Монастиру, нити је била служба божија тога дана, јер без Јака не може сам један Јероп. служити, него је отишао у Хопово Мон. (као тамошњи администратор) где је до понедељника стајао. У понедељник тражио сам оруштук од кухарице, и она ми није хтела дати, ја зашитем макар леба самог, она вели није печен, и тако није хтела ни ручак готовити, док Игуман није срећом дошао пре подне, а иначе не би ни ручка било тога дана. На кад овакви поступак једна кухарица може чинити према Јеромонаху у В. Ремети, онда непреба зашта шилати никога за брата, докле траје Игумана Канцеја. —

Да је ово све истинито посведочити се може, и ја такође најстрашнију заклетву положити могу.

На онда оцењујући поступак злочестог Г. Кузмановића као према страницу указани вели: да ту неможе имати волу нико живити у Монастиру, а још мање водити бригу, о његовој Економији.

Са овим писменим поражкама представљам понизно Ваше Светости које и усмено одостојеравам.

Услед чега усуђујем се молити понизно Вашеј Светост, за определење у други Монастир, где ће се осведочити достаточно моје владање и понашање које сам до данас указивао у страним Земљама. —

У Карловци 6. септембра, 875. год.

Пљубујући св. десницу Ваше Светости

јесам понизни

Михаил Ранковић

Јеромонах.

ПОДЛИСТАК.

СЕОСКИ НАТАРОШ

(Наставак.)

У тај мах изађоше општинари, а натароши продуже, а баш да вам истину кажем, само кад кнез и натароши хоће тима нема станка, нашто су шуваси, него за битанге.

— Али уредан миран човек несме се протеривати.

— Али то је оно, што он неможе бити миран, јер ми му недамо мира, ако он и хоће да буде миран. Он ће отићи у кръчму, седиће мирно и пити свој халб сајтл, а наш ће Јука доћи: хеј швабо дед да видим какво је швапско вино, узети испред њега чашу и попити је. Шваба ће се расрдити, па на Јуку, овај на њега, па ето каве и тужбе, а ми ћемо рећи: доста ми имамо главобоље са својим, са туђином бар неморамо, па шупас. Метући унутра wegen Rauferei, und unruhigen Benehmens, због туче и немирна владања. Или ако се на то нерасрди, Јука ће извући столицу испред њега и, т. д. дражити га, а ако сте то непомогне, боже мој, та то је лако сакрити што у швапбину авлију на после премештати и наћи, на wegen gegründeten Diebstahlsverdacht, због основане сумње да је лопов, на поље с њиме. То сте ниje ни право ни човечно, али како су нас напали тако се и бранимо. Њима се даје новац испод руке, њима се опрошта порез, ето по ритовима само њих намештају, на им даломе земље да за толико година порeза неплаћају. То је нож, који нам под грло подносе, па зар смо ми хрђави, што ножу окрећемо прх у њих, онде де смо јачи, а де нисмо ту смо потиснули. Овде смо јачи па треба да се недамо.

— Имате право господине бележниче, али шта ћемо с тиме што закон допушта да човек може живити у једном месту а у другом земљу купити, што прође у граници није могло бити.

— И ту ћемо се ми покоћи. Зар ви инсте приметили онај параграф у уговору с нашим чуварима, де се вели, да чувари несмеду чувати туђу земљу него само своја села, на шта то значи? то значи то, да чувари морају потаманити усев на тој земљи. Куни страница данаш два земље, та стоји између наше земље Чувар доће коси зоб у зелен или бере кукурузе тек што су за пуреће и прави другу штету на страничевој земљи. Наиће ли газда, он прође само на нашу њиву, па кад га онај пита, шта је то на овој њиви. Он ће одговорити, ја незнам, ја непазим на твоју њиву, ја овуда чувам. Он ће чувара тужити, а ми ћемо искати сведочбу, Он то нема. Чувари му не морају штету платити. Он ће тако годину две дана, на ће се ратосиљати и продати земљу јефтиније него што је купио.

— И то разумем господине, али шта ћемо, кад ти страници накнуују више земље, на тек уједаред устраже, да се комасира на једно место састави, власт ће им ићи на руку, јер је њихова, на ће које претњом, које митом и т. д. и наше луде задобити.

— Видите, господар кнеже, ја сам за комасацију, али сад је не желим док не одбијемо прву навалу, ко прву битку добије, на тога већ тако лако не нападају више, а и ми ћемо се дотле опаметити и окуражити, него те ваше речи баш ме наводе, да вам речем, што сам ово дана мислио.

Видите, ви имате право, да може до комасације доћи, и знате ли шта би онда било, онда би и дедине поделили и страници би добили оволико колико им на кућњену земљу припада, па узмите, да нагло од нас прекуњују земљу ми би остали без једнина, за то послушајте, што ћу вам рећи, вас народ слуша, народ је наш за сад још као овца, куд вођко воће све друге за њом, ви би дакле могли и себи леп спо-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

мен дићи и народу нашем велику корист учинити, велику му олакшицу прибавити. Видите ми имамо толико стотина лаваца дедине. Од те дедине ваљало би да се преплиу неколико стотина лаваца земље на црквено-школску општину нашу па да нас види Бог. Ни попе ни учитеља да плаћамо, па ни крајцаре у цркву да дајемо, него да што год нам црква и школа треба тече им као Дунаво вазда обилато, докле је и једне душе српске у овоме месту. Саловите дакле што пре општину на некоја по параграф. 103. оп. зак. закључи, да ће најмање после 30 дана држати главну скупштину на којој ће се договарати о томе, да се црквеној општини поклони толико и толико земље и то нека се разлаже јавно, јер § 103 оп. зак. каже да се иметак капитални једне општине само у ванредним случајевима продати, битно изменути и разделити сме, усљед закључка општинског већа са абсолутном већином гласова и гласањем поименце, пошто је на 30 дана напред јављено шта ће се на скупштини радити на кад се на тој скупштини донесе закључак онда ћемо га према §. 26) оп. з. послати жупанији на потврду. али ћемо причекати, да видимо хоће ли против тога протеста бити, јер закључак о поклањању мора се по §. 106 народу публицирати и свако има право да за 30 дана протестира на жупанију против закључка. Прекуструра ће бити бал код арендатора позвањемо солгабирова на бал частићемо га а сутра дан по том замоли Петета га дођ вас на киселој чорби буде, јер знате да ја немам женско у кући, позваћете и мене на ћемо пошти коју и кад се мало угрејемо саопштићемо му како народ и општина то и то хоће и молићемо га да нам неквари. Колико је солгабиров, ал је Србин, ваљда ће нам то учинити.

НОБЛ БАЛ У СЕЛУ.

Син господара арендатора беше већ две године старији од грчког мајорента а то је по нашем рачуну тридесет и две године а још се ни једанпут женио није. Честити трговци, (и син арендаторов беше трговац), који као он траже да им жена донесе новаца. жене се до то доба по трипут четир, а он ни како ни до једне жене да дође. Извикан је, да је простак. да је паор, крмче, па ако неће узети „крмачу паорску“ друга ни паорска неће за њега.

Потужи се он једанпут натарошу на тај храбри глас, натарош је то већ и без њега знао. а натарош ће му рећи: није хасне, мора се у данашњем свету човек мало и разметати, мора се мало и извиндиовати. ето ти си баш газда човек, ни си болестан а ниси ни ружан, па никако да се ожениш. Забога кад имаш обући се, намести се, мало помаде на увошти те брконе, од бриге ето ти је почела коса седити, главу у катран ону рећи — у фину црну фарбу, нико неће ни помислити да ти је коса обојидисана, јер то ти се замера, што је седа а не што је црна, па онда пази мало и на речи своје, ти мислиш: ја сам газда па мени доликује и прост бити. ето барони и грофови то су баш газде. мало веће и од тебе. па да их чујеш, како фино наметнтају, како мажу-лажу. За Бога није то доста само имати, на живити којекако. То само свиње не пита, какав је свињац. него је ли пун балов, али ако оно и нешта. опет су паметни људи нашли. да је и њему боље, кад у чистом жива, да си био у Штајнбруку код Неште. де свиње у велико гоје, па да си видио ту чистоћу, Бога ми не мој се нађи увређен, ал у твојој соби није чистије, па колико се ту свиње брже парани и колико заштеди. Ти са твојим досадањим владањем нећеш се оженити него ти удри у друге жице. Ето ту су месојеће направи бал један назови га нобл бал. (Нови натарош хтео је. кад и кад. ко човек да се и нашали, па и сад хоће да направи шпаг, јер има с киме.) Отиди у варош подај трговати цедуље све онаке измерерисане на златом исписане на кажи овда и овда биће у — код Краљевића Марка нобл бал. Хо. цимер ти баш није тако нобл. Краљевић Марко није баш био кицош. али ништа не чини има и нобл пријатица. Многи ће доћи на оне сретке цедуље. а многи од чуда да виде какав ће то код тебе нобл бал бити. Но шта ти за то питаш. ти ћеш лепу крајцару накупити и препоручити се. Цедуље разјашни на двадесет миља уоколо. Обично на балове иду удаваче. Ти ћеш гледати што госпођицу вечеру, свирку што поклоњу.

— Ја мислим тамбураше, упаде син арендаторов у реч новом натарошу, то је питомија свирка.

Арендаторов син мислио је тим потомија, је фетиција. На балу баш треба што бурлија банда, но натарош је баш рад да буде прави шпаг, па одобри сину арендаторовом.

На даље неће згорег бити, да се на томе балу, што лепо говори што красно одиена и што умилно одсвира.

— Јест дозвољу и Пају Будумова он страшно лепо свира у фрулу особито оно, како је „чобан изгубио овце. А то је жалостиво умилно.

—Натарош и то одобри.

— Него ко ће нам певати?

— Ко други него певац, учитељ? Позваћемо га да лепо склони дечији кор.

— А за говор.

— За то ја стојим добар. Него ти се несмем сада стврдњути. Дозваћемо господина учитеља на ћемо с њиме здесити шта да се пева, али ту немој жалити коју чашу пива. Што их више буде лепша ће песма бити. Сув точак хоће да се упадр. па и господин учитељ, може уједаред запалити на отиђи кући. ако га добро дотле неподмажеш. Ми ћемо ти и склопити и позив на бал, пошли само по учитеља.

Нотарош је већ за све ово наговестио учитељу и овом неће ништа изненада бити.

Син арендаторов пошље по учитеља и овај дође.

Ту се углави поред пива један програм, но пред растанак учитељ примети да неће добро бити. Нотарош се промисли на каже и он да неће ваљати

Аренџаторов син позове их да после четир сахата, кад учитељ изађе из школе, дођу на чашу вина, па друкчије да удесе.

Учитељ оде у четир сахата, но натарош пре шест неостављ канцеларије те га је учитељ морао чекати али без вина није хтео. Тога вечера склони се програм, но при поласку зашпте натарош, да га он на чисто препише и удеси онако како треба за штампу. Нови натарош је био код новина, па он зна како то треба: каква слова горе, каква у среди, ђе фете (мастан) цицеро, ђе гармон, ђе петит.

Сутра дан пред двандаест сахата оде натарош с учитељем аренџатору, нопше чашу две пива и онда натарош примети, да није добар програм, него да се мора други правити.

Аренџаторов син хтеде, да се то одмах учини и натарош је пристао, али у тај мах дође слушкиња учитељева и зове хитно господина кући, дошао неки велик господин, па чим је скочио с кола он стрелимке у школу. Ђ, то је школски надзорник, узвикну учитељ и отрча као без главе.

Ово је тако наменштено било, и натарош ће додати: е сад опет неможемо, нећу без њега и он ће суделовати на има право чинити примедбе.

Аренџаторов син, онако би се ћорава посла, али шта ће све село већ зна да ће код аренџатора бити ноћ бал, и нико неверује, да је то могуће, нема куда, но позове натароша, да после шест сати дође, па и учитељу да поручи да неизостане, само опет нека недође већи у четир сахата, јер већи неће бити у то доба код куће.

После шест сахата дође натарош с учитељем аренџаторовом сину и ту утврде да позив буде овакав: Позив на ноћ бал код Краљевића Марка у Н. На балу ће бити играпке, смарке, песме, говора и лепа српска весела.

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

На прво место долази да јавимо да се устанак и на четвртој страни Босне појачао. На сирем дичке регименте у горњој крајини Турској између Бишћа и Љубења устала је сва Брховина, (места на врху брда. Устанци се борише храбро, освојише село Тишковац. Турци побегли а устанци запалили караулу. Ту и у Трубару убили су устанци 70 Турака и отели 30 коња. У другим местима све је спремно за устанак, који Турци сами назначају мучећи рају свакојаким мукама, као што су то посведочили бегунци комисији у крајини, која је питала их што пребегоше, преповедајући како Турци затварају рају у сеоници, и бију, како су једнога на такви начин привезали и одоле мокру славу полили, да га дим угуши као педа перед најпосле, како су неког ими за дрво везали, на му у обућу воде сипали, те му се ноге смрзле, док му сутра дан жена не дође и последњим марвинчетом неодкуни живот, који је још неколико недеља у тешким мукама провео.

Према Костајници траје једнако чарканье. Код Кулина сукоби се 80 устанака са 300 Турака. Турака погибе 13 а више их би рањено. Срба два рањена. Да ли је у поменутим крајишких другим окршаја било до опог часа не добисмо извештаја. Међутим на Херцеговачком бојишту сукоб све жешћи и јачи бивају. На Равном међу Гацком и Невом беше 6. о. м. жесток бој. На устанике под војводством Замоњића и Сочице удари 3000 Турака под пашама Селимом, Хасаном и Ченгићем. После дугог боја, устанци суобише Турке и тераше их шест сахата. Устанци потукоше 200 Турака и отеше доста ране, што су Турци у Неву носили. Истога дана беше бој код Клуче. Устанци су запалили више турских кућа, узеле доста стоке и много Турака потукли. Истога дана освоише Пеко Павловић и Максим Вавчинић Жабицу, отеше 1800 коза, 150 волова, 50 коња и заробише 19 Турака. Отатле узеше пут Попова пих Шуму. Ту сусретоше 54 коња ране, које пратише Турци у Требиње. Устанци, који са Пеком дођоше беше на 800. Они су запалили преко 200 кућа турских. Код Главског дола наседну устанци и потуку Турке тако јако, као што у седамим бојевима ни једне та пута не беше. Тако на сваком кораку од Главског пут том у Требиње могао си видети по лешину или одсечену главу турску. Устанци задобише 150 ракова бришина, 260 остругуша, 30 коња, мноштво револвера и турских сабаља. Бој је трајао од 4 сахата по подне до 8 у вече. Међу устанцима беше највише Бањана. Ови су на све стране ватарама ударили. Од требињских бегова погибоше 7 код Главског и многи у бежању до Дољице.

Седами главни стан устанички налази се у Главском. То је град од природе заграђен, који се неда хиљадама освојити. Устаника се сад пише на 1200. Услед горње битке затворен је пут из Требиња у Клек. После овога боја за 4 пет дана не беше сукоба с Турци 11. пак овог месеца, Дервиш Паша Ченгић са осам табора (преко 4000 војника) носећи рану у Горанске удари на 400 устаника код Сочицом на Ракну. Бој је трајао од јутра до девет сахата у вече. Турака је пало преко 200 а устаника 78 које мртвих, које рањених. Бој је овај вешто доста нерешено по устанике, јер их неткина погибе, те је лако сватити бол деспинина са Цетиња, који јављајући ово додаје: „Крв се пролијева у велико. Бојени сваки дан све чешће и већи. Гину Турци али гину и Срби. Турака све више а устаника симорани. Докле ћемо гледати тако??? —

— На Старе Србије јавља се, да је пон Жарко са осталим устаничким четама попалио све од Нове-Пароши до Вишеграда, да је подигао туда све на оружје. Турска војска од Приједпоља дигне се на њих, али буде разбијена. Други дан заружена турска војска из Приједпоља и Пљевља удари на устанике, али их опи опет сасвим потуку. Из предела Бабина устаничка је чељад отпраљена у Србију. Телеграфске жице по старој Србији сваја су устанници поврезидали, да се не могу Турци на њима договарати. Тамо је Сарајево одсечено од Цариграда. 7. о. м. 250 Срба из Пресценља у старој Србији под водством Михајлића Дежића игумана манастира Добрилопше судариши се са 600 Турака Колашинаца, који су хтели да ухвате чељад и стоку устаничку, која је у Црну-Гору кренула. Бој је трајао пет сахата. Турци буду сагнати у Колашин. Пале их је д. 100. Тог је пријалом и игуман рањен.

У Србији скупштина је оставила „мудрости владиној" да ради како зна. Црна-Гора чекала је на одлуку скупштине крагујевачке, хоће ли сада и сама у рат, то ће показати први дани. Каква је адреса скупштинска зна се, али се ни из ње не зна шта мисли Србија. Новине мађарске, кажуу, да ће то неће Србија и Црна Гора у рат, што се отимају о превенстве, на се боје, да једна кпез мора пасти, а ни једна није рад да попусти. З. о. м. ушли су Турци и опет у Србију, али су потучени. Сваки дан скоро бива, да турске чете пређе преко границе

српљанске. — Турска је оружала све градове на Дунаву. У читаоци Бугарскоj славна се редне (конзед.) — 6. о. м. био је парастос Пеђији и Остоју у Београду. С митрополитом служило је 14 свештеника. Народа душком пуно. И књез је био заступљен. — Из Пређејора одведено је 8 тровница у Бихач. Перо Вукић посечен је и измрцварен 8.о.м. а остали сутра дан обешени.

Из Београда извањују скупштину да зато није за рат што Србија још није спремна. За сада вели се ограничи ће се на то, да у најобилатијој мери потпомаже устанак. Пређашни ратни министри, Марковић и Протић вели се, да су се најцрњим клочином огрешили о свој народ, јер су грдну проневеру у оружју учинили. — Из Крагујевца јављају да Србија мисли од Порте, да она уклони табор свој код Ниша, иначе ће се велике силе уплести. Сваки дан прелазе чете Черњева у српска села и пљачкају их. 9. о. м. прешле су неке добровољачке чете у Босну. Књез црногорски добио је од Русије мит, да устанак тајом подпомаже, да се одржи преко зиме а на пролеће ће се руска политика одлучити. — Из Главске штафетом у Дубровник и одатле телеграфски добио је „Таглбат" 8. о. м. вест, да су конзули Васић, Лихтенберг, и Дуранцо позвали Љубибратића у Њељу између Главског и Требиња на договор. Љубибратић по договору са остали вриједима одговорио је, да конзули пошљу делегата, као парламентер, да им донесе предлоге конзулске. Конзули још нису одговорили. — И: Београда јављају да су од 71 посланика, који гласају за адресу 33 владина те тако од оних које је народ бирао гласаше 44 за рат а 38 против. У публици је велико незадовољство. Многи од оне 38 добиће гласове неповерења од бирача, али влада за овај мах тврдо стоји. — Цар руски примљен је у Одесу. — Барон Родић отишао је у Бечку Котерску. — 3000 карлиста у Шпанији пребегло је на француску међу. Држи се да ће се тиме устанак свршити. — У Симеберу изабран је 9. о. м. Накнеџ за други пут. 9. о. м. беше прва седница делегације, на којима је за председника аустриске делегације изабран Шмерлинг, који је у беседи своjој при отварању напоменуо и договарање на истоку, говорећи, да је нужда интересе рају да се оружја лети и да се мора гледати, да се на истоку таке уређе, да се нешто даљашњи договори понављати. — „Исток" назива ју на одбор за Херцеговину, да ове Србе у покоj нозве. — Из Сиња телеграфишу „Обзору" да су Лиманьски Турци преко 20 хришћанских породица отеали у гвожђе без сваког узрока. — Истоме листу телеграфишу из Крагујевца 8. о. м. да је на власу одржављен тајни меморандум, у ком се понавља захтев рата.

Из Костајнице, јављају 12. сент: Наша чета од 37 другујућа на Турке код Колендера. Наши повлачећи се изгубише седморицу. Ковачић Словенац рањен. Турци одређеше главе двојици Бошњака. И Мојаи Словенац ухваћен. Турака 12 коња мртвих. Друга чета наша од 130 друга дочека Турке у Шнајри, рањи их, те им оте 26 волова, 2 коња претера на нашу страну. Турци оставише 10 мртвих, а одвезоше неколико коња у костајницу мртвих, наша само 4 рањена. Капетановић мртав. Наши се повукли, прикупљају се новом снагом да ударе.

Још два броја на долази последња четврт ове године. Има још доста г. уписника, који ни другу ни трећу трећину нису платили. Тој господи обуставићемо лист ако до 40. броја новце непошљу, јер ако ће нам пропасти неке пропадне мање, да лакше прегорети можемо. Остали, који имају последњу трећину да пошљу молимо такође да се по журе. Уједно јављамо, да услед решења учитељског збора у Вршцу и Панчеву, да се подигне самостални учитељски лист, не-ћемо почињати издавање „Гласа учитеља" докле год дало буде да постоји самостални учитељски лист.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

У наклади А. Пајевића у Новом Саду изашло је:

УПУТСТВО УЗ БУКВАР

за

СРПСКЕ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

одобрен од школског савета,

Цена 10 н.

Ова је књижица нарочито нужна учитељима и свима, који ће овим буквором да уче децу писати, чит ти, рачунати и цртати.

У наклади А. Пајевића у Н. Саду изашле су:

НОВЕ МЕРЕ МЕТАРСКЕ

ПРОСТО УДЕШЕНЕ И РАСТУМАЧЕНЕ

СА 28 ТАБЛИЦА

написао

ЂУРА ПОПОВИЋ.

Књига има 64 стране, а цена је само 10 новч. Препродавци добијају рабата 20 до 25% према количини наручбине Наручује се за готове и по пештанском поштењу (per Nachnahme) код А. Пајевића у Н. Саду. Само познати растурачи могу наручити без новца.

26 септембра изаће из штампе десета свеска

СРБАДИЈЕ

и одма ће се свима претплатницима разаслати.

Осим осталих слика донеће ова свеска лик Мише Љубибратића и попа Богдана Зимоњића, вођа херцеговачких, лик Стојана Бошковића, професора велике школе у Београду, и две слике са херцеговачког бојишта, рађене по скицама очевидаца.

Цена је листу на годину 6 фор. па ко године 3 форинта 50 новч. Све свеске које су до сад изашле могу се још добити.

Сваки претплатник добија уз доплату од 1 фор. велику бојадисану слику „Устанак Таковски 1875." (Ослобођење Србије од Турака под Милошем Обреновићем) — Претплата се шаље на ову адресу: **Administration der „Srbadija", Wien III. Ungargasse 3. 2.**

О Г Л А С.

А ГЂЕ ПОМОЋИ

за оне који желе зими топлу обућу.

Код мене се може добити таке коже, да се све чуди човек, како је добра за зиму.

Ова је кожа телећа (Behaarte Wichskalbfelle) и лице јој је као никелдер а унутра дође длака и та је длака као на телету и то тако дрки топлоту да човек у њој већој зими може без бегунца путовати или у дућану стојати.

Ову моју кожи је само 7—8 форинти или 3 фор. 35 н. комад а може из једне коже да изађе 3 пара ципела телећи.

Ко жели одеом кожа имати нек се обрати на мене што скорије и неза пошље од сваког комада форинту у ино каваре.

У Моху (Mohol) С пештанском

Милан Јолић.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК Иванa Поповић.

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875.

БРОЈ. 38. У НОВОМЕ САДУ 21. СЕПТЕМБРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читаном табаку.
Претплата, огласи и дописи шаљу се уреднику „Гл. Народа“ у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу: на годину . . . 4 фор на по године . . . 2 „ на три месеца . 1 „ за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

СРПКИЊАМА СЕСТРАМА И МАТЕРАМА.

Ево је и љута зима на прагу. Нејачка деца већ се невиђају по сокаци. Затварају се у собу и облаче у топле аљинице. А шта ће мали сиротиње раје, који немају ни собе ни аљинице. Срце ми пуца у грудима кад погледим на своју нејаку дечицу и помислим на ону, којима умори бесни Турчин и оца и мајку а немају ни кућице ни аљинице.

Ја се борим и сама са оскудицом, али од своје деце одкинућу и одкинула сам, да помогнем тој несрећној сирочади. Та моја дечица ако им укинем топлије одело, добиће топлију собу, а ту је и топла нега материнска.

Зар нема више матери, да тако мисле!

Нејдем много којекуда, гледим своју кућу, па и незнам шта се догађа у свету, али по нешто читам, те отуда, на жалост, дознајем, да Српкиње сестре и матере у српским варошима и селима у Бачкој и Банату слабо или нимало хају за патњу сиротиње раје. Зар је толико отврдло женско срце у овим крајевима?!

Немам пута, то се мушких тиче, а ја се својима обраћам, говорити браћи, којој сваки дан нефали цигаретла, чаша пива, прва кафа, хаљб сајтл, партија билијара, један префаранац, један сладолед и. т. д. да једно само оставе и што на томе заштеде, да пошљу несрећним бегунцима српским, али шта да речем за сестре, које држе дојиљу, дадиљу, дворкињу, слушкињу, куварицу, фризерку шваљу и праљу, праве визите, променаде пикник и фриште фире одборе, а не чујем да склоните одбор за скупљање прилога за пребеглу нејач херцеговачку и босанску. Сестре и матере, тако вам поноса српског, (ваљда га се неодричете), ако су вас српска прса одојила, крените се! А ви, којима Бог није дао, да вам се пресиња и ви, које својим прстима зарађујете себи кору леба, ви знате шта је зло сетите се оних, којима је горе. Богаташи из забаве чине добра, а вама је то дужност.

Мени не подноси, да прва започнем. Чије је првенство на селу, на беседама, на играчкама и на скупштинама, које се, кад су црквене славе и владичења, чак напред у певнице пуштају и столица им се подмеће да су више од свију, сада напред, будите више и у доброчинству, отимајте се и за то првенство! Склоните одборе за помоћ пребеглима, то је допуштено, забуните се у том племенитом послу, па ће бити мање оговарања и протеранке а више добра и себи и своме.

Зар ми Српкиње да смо лошије од других. Ми, које бесмо досада узор сваке племенитости, сада треба да се угледамо на друге и камо среће да их достигнемо.

Чујте сестре и матере, шта родољубкиње Хрватске раде!

У јавном друштву једном, у банти у Хрватској, замоле млади људи отличну госпођицу једну, која врло лепо пева, да одпева једну песму. „Ћу, али ако положите 200 ф. у помоћ пребеглој нејачи.“ Кавалери поруменише, занеме по друштву, скупише 200 фор. а госпођица одпева дивно, одушевљено, песму једну. То је Хрватица, зар нема таке сестре Српкиње у овим крајевима?!

Одбору за скупљање прилога, донесе богата стара госпођа од 80 година своје венчано руво, све у злату и драгом камењу. „Шта ћемо с тим,“ запиташе одборници?— „Ја сам чинила и раном и новцем, али све је то мало, ово ми је најмилије и то дајем, толико ме боли патња несрећне раје, продајте или радите шта знате, ја чиним све што могу.“ То је Хрватица, зар нема таке матере Српкиње у овим крајевима?!

Богате сестре и матере, на кантару греха мериће се ваш дар, пазите да грех не превагне, а и ти сиротињо, која хвала Богу, још просјак нисм, удели!

И уделиће, само заиђите, ви, којима није време лебан, заиђите од куће до куће, опи-

шите јад несрећне рајке. сиротиња ће свој лебац дати.

Неуздате ли се у ваша малбн невештa уста. поведите најбеднију сирочад из свога места са собом. голо, босо, гладно и боно. покажите руком на њих и реците, сто пута је беднија сирочад рајина. и зар ће бити срца да се не смилује?

Матере и сестре! Крените се, тако вам српског имена, тако вам деце, браће и сестара ваших!

Једна српкиња, мати шесторо несастаране деце.

КАКО РАТУЈУ ХЕРЦЕГОВЦИ.

Многима је чудо што се по новинама јавља да је погинуло сто и толико Турака а тек неколико Херцеговаца, но и да неспомињемо да, кад би гинуло толико Херцеговаца колико и Турака, да оних првих већ досада не би ни било, навешћемо једно писмо једнога Чеха, чешкоме листу једном, из кога се даје увидити зашто Херцеговаца нестане толико колико Турака. Писмо то гласи: „До јуче после подне писам, Бога ми, знао шта ће то рећи ратовати по брду и вредети. Ми лежасмо прикривени по гудурама и провалијама, које су се успеле небу под облаке на другу на Котора у Требиње. Лазљено нам је, да ће туда проћи једна чета турска, која прати много раже, што по Херцеговци веде, тајина. Ми добисмо заповест, да томе на пут станемо. Брда над путањом, куда Турци морају проћи, страшно су испровалњивана. Милина и страх те подузима кад погледиш на те горостасне пукотине, иза којих стоји, као иза саздиданог шанца те лепо можеш да наслониш пушку на да је опалиш на злотвора, који испод тебе гмиже. Још онамад сам опазио да се моји другови нешто необично приправљају, а све у тишини, и без икакве команде. Гледах их де се по стењу веру, горе, доле, те једни мере, а други големо камење једно на друго навалњују, те га тако нагну, да га морају јаки конопцима да вежу да се доле несурва. Ја се по томе попе на врх брда, де затекох вођу Богдана Зимоњића у великом послу. Дав тај, јер тако изгледа јуначки вођа, баш је замицао конопац око једног грдног камена а ја га запита:

„Побратиме на што је то?“

„На пропаст проклетој Турадији.“

„Дакле ово ће се камење пустити на Турке.“

„И сплавити их,“ додаде Зимоњић.

Ја се стресох од тих речи, а Богдан, погоди шта сам помислио, те ме удари руком по рамену и рече:

„Ми се боримо против силе, која, кад нас ухвати, на колац нас натиче, која наше жене срамоти, која нашу децу баца у ватру наших колиба. Требали према такоме злотвору имати милости.“

Ми се по томе спустисмо у једну јазбину, де се наша резерва прикрила. У крају у јазбини приметих де је на једноме месту више огртача набацано на под којих се чуло тихо стењање.

„Шта је то,“ запитах војводу.

„То је ето турско јунаштво“

Ја подигох огртач, али и сам ми из руку паде, када приметих голу женску главу.

„То су, одговори ми потмулим гласом Зимоњић а очи му ватром плануше, то су три хришћанске девојке, које су ухватили Турци јутрос, кад су тело да пребегну преко, па их ошамутили и доле наге свукли и биде би их то зверје поклало, да ненаиђосмо ми и спасосмо их. Ми смо се сви заклели ову срамоту наших сестара грдно осветити и ми ћемо одржати заклетву.“

У тај мах пуче прва пушка, па друга, па трећа. Од доле ударише плотуном на нас. „Ево их“ вакну пун радости Зимоњић, „на посло брате!“ Како да опишем тај призор што се по том деси. Страшан урлик дође са брда, сто пута се глас одбија по брдама и јаругама, те страхота још већа бива.

„Узми бимбашу на нишан!“

Онда се и ја разабра, скиде своју остругушу с леђа наслони је на камен и напери на турску чету.

Баш у тај мах паде један турски официр с коња. То је јамачно бимбаша. Одапех и ја Пуцањ из моје пушке помешa се са осталим. Видех де официр, на кога сам нишанио, задрма се и паде. Сада ме ватра обузе као оно у врућици. Брзо напуних пушку, у минуту пуко сам више од десет пута и то ми се споро чињаше. И Турци пуцаше на нас. Једна ми кутда скиде капу с главе, а баш уза ме бори се смрћу друг мој, чија ме крв обли. Смрт тога јунака, млада зелена Црногорца, учини, те сам тако разбеснио се да се неда рећи. Двадесет сам пута морао у минуту пући. Ту уједаред прасну нешто јаче и страшније него кад громпукне. Прва стена спуштена је доле. Дивљи урлик пометнан са јауком чу се са путање, али ипак пуцњава непрестаде. У то прасну по други, па и то трећи пут, а за тим кликну војвода: „Доле, за анџаре.“

Ја незнам како сам се спинао доле, знам само то да сам и ја анџар истргао, и да сам доле с њиме по људма и оружју секо. Сав сам био крвав од пете до главе. Ударо ме неко по глави. Поред мене је стајао Зимоњић. Он ми рече:

„Ја сам, брате, задржао нешто кундак, који је теби намењен, али опет те је добро дочатио. Сам нам је Бог помогао. Задобили смо 40 мазги и 60 коња с раном. Турци у Требињу неће своју браћу угледати а орловиће се нећеш наблаговати.“

КАКО СТОЈИМО СА ФОНДОМ ШКОЛСКОГА ЛИСТА?

Ово преважно питање и само нам се намеће да о њему коју просборимо. А и како да не, кад ево већ 16. година прође, од како је основ „фонду“ школ. листа ударен, на тешко да когод данас о њему што више зна него што је пре 16 год. знао. Рукујући одбор бути. Учитељство се не креће. Прешло је у заборав. Време је дакле крајње да се једном запитамо: Како стојимо са „школ. фондом?“

Кад друкчије није, ми ћемо се за сад сами послужити са податцима, које смо прикупити могли, и покушаћемо, да стање „фонда“ школ. листа бар површно изведемо и на јавност изнесемо, пак ако се оригинал и не буде потпуно сударао с нашим исказом, то ништа не чини, велика разлика не може бити, а ми ћемо се лепо захвалити оном брату, који нам што скорије аутентичан рачун прикаже.

Да видимо дакле како стојимо данас са фондом школ. листа. Ево како:

1. У почетку 1865 год. главница фонда школ. листа износила је	2925 ф. 89
2. У течају 1865 год. ушло је у касу фонда	38 ф. —
3. Камата до године 1865	108 ф. 9
4. У течају 1866 год. ушло је као нов прилог у касу	200 ф. —
Свега	3271 ф. 98
5. На издавање разних књига издато је пре 1865 године без интереса . . .	996 ф. 37
Притиче у каси фонда	2275 ф. 61
6. Овоме фонду припада још:	
а. од оних 996 ф. 37 што је на штампање књига издато а још у касу невраћено	604 ф. 37
б. Зајам бившем уредништву школ. листа у Будиму	100 ф. —
7. Интерес на капитал од 2275 ф. 61 од 1866 год. по 6% на сто износи . .	1239 ф. 30
Свега	4209 ф. 28

Шта ће човек да помисли кад види, да толики новац бан бадава лежи и никакве користи не доноси. На што је управо одређен тај новац? Дал' да се већитом каматом у мртви капитал ствара, или, да ка мату у умни — живи капитал претвара?

Дужност нам налаже да ово питање ставимо на оне, којих се посредно ова ствар тиче. Данас, кад се цео свет својим просветним напретком хвасти ми сами себи везасмо руке и гледасмо у менице и разне папире неколико хиљада форината!

Кад се оно год. 1859 школ. лист у „танке нити“ уплео, беше реч: само 500 ф. фонда, и излазак листа осигуран је. А сад, кад је фонд осмином већи, не може се лист издавати. За што? ваљда што немамо потребе на њ? Није зато, него што треба хиљадама ексемплара „литургија“ и „црк. певања“ издавати. Ми не би имали ништа против, кад би се на тога фонда нека извесна свота и на издавање „стручних учит. књига“ употребила, али нека нам се не замери што свечано протестујемо против тога, што се новац на издавање таквих књига употребљује, из којих се уложени капитал никад извадити неће. Свака пара, која се од капитала ма на коју цел узела, мора се капиталу повратити, на било то продајом издатих књига било то штетом самога издавача. Управљачи тога фонда не смеју с ума сметути да је тај новац само на ту цел уложен, да се излажење школ. листа осигура.

Ми овострани срп. учитељи — на жалост — немамо свога „школ. листа.“ Чим који проviри на бели свет, већ му је у напред отписано „вечнаја памјат.“ Ово опсадно стање не може више постојати. Учитељи морају доћи до свога листа и то помоћу фонда за ту сврху основаног.

Од високог шк. савета исчекујемо да ће као врхов. школско надзорништво што пре потражити рачуна од управе, и да ће уједно за тим бити, да се годишњи интерес за издавање „самосталног“ уч. листа од дотичне управе издаје.

За сад оволико а првом приликом вратићемо се још једаред на то питање.

Сента 19. сент. 1875. —ш—ј—

ИСКРЕНА РЕЧ, РОДИТЕЉИМА НАШЕ ШКОЛСКЕ МЛАДЕЖИ.

За неколико дана, на ће се у свима народним школама предавања одночети, с тога ја по светој учитељској дужности, родитељима топло на срце ово стављам.

Мили родитељи! За најважније начело стављам: вам пред очи ово: да није најпоглавитија дужност дечици својој, коју вам је бог поклонио за телесну рану и одећу старати се; него да је главна дужност своју милу дечицу оберучке прихватити, својски се о њима за душевну храну постарати. Дакле у чему се та родитељска дужност састоји? у том да своју дечицу за руке у храм просвете драговољно доведеш, т. ј. у школу, где ће они трудом учитеља и васпитатеља као трудољубиве чеде знања себи сабирати; ваша је дужност мило детенце као најдрагоценије благо као зеницу ока привести ономе мужу, који ће вам по високом позиву своме исто ваше детенце по свршеним наукама, са облагорођеном душом са оплемењеним срцем и отвореним очима опет натраг у наручја родитељска као научено и васпитано с благодарношћу повратити.

Да дужности родитељске и учитељске у тесној вези стоје, тако чврсто, нико опорећи не може: родитељ

ваља да у том преважном предузећу заједнички ради у корист наше миле школске младежи, да их одгаја као прави родитељ, да их приводи путањи, која води истини и правди, те да на основу тих врлина постану добра деца, касније добри оцеви и матере, с којима би се наш мили народ у потпуном смислу дичити и поносити могао. Учитељ као вртлар прима детенце подобно необлагорођеној воћци, прима да га облагороди, како би касније од њега родитељ благородног плода добити могао. А то је да родитељу у старе и неизмогле године буде значајна потпора старости његове и разведри му дане живота његовога.

С тога мили родитељу добро промисли о светој твојој задаћи, постарај се да детенце још од колевке до данас невино школу походи, постарај се да га право родитељски васпиташ, немој се тврдо држати оних изрека: „нека се само научи богу молити пак је за њега доста“ него настој да се дете у стварним и основним наукама научи. Настој право родитељски по својој светој дужности, пак ћете мимоићи новчана казна коју нерадо дајеш за немарно похађање свога детенцета; избаци из своје главе то: да ти буде дете кравар, волар, овчар и т. д. годишњ за 5 фор. што их преко године илаћаш за одсуство свога детета, него се побрини и постарај да књигу научи, да познa природу и шта је у њој, на нека је и пастир, јер је и њему потребна наука као и осталим члановима. Избаци из главе то: ако је полазно школска предавања 2—3 године да од њега сведрана изображења тражиш, како би поп или грк био, него нека ти мили родитељу на дику служи, што си изврши најсветију дужност своју. Посматрај мили родитељу како се остали европејски народи изображавају, како за науком теже, да своју отаџбину срећном учине; гледај даље у сунце а не у таму. Могу ти казати то да је наука слободна свакоме, само ко је учити жели, никоме није украћена, па зато настој на томе да и твоје дете у храм просвете ступи, да и оно постане ваљаним чланом нашег милог народа, јер је и њему бог мудрости и памети довољно дао, као и осталом човечанском створу; дао му је да у њој напредује. Избаци мили родитељу из главе то: да твоје дете нема талента (дара) као господска, нема ту разлике, само ваља дете на то определити, о њему се родитељски старати, пак ће онда све са собом донети тако да ћеш од њега касније радост доживети. Истина да не могу сва наша деца попом, учитељем, адвокатом и судцем постати, али ипак неће му ништа шкодити ако и економом постане, још је у томе најбоље учињено, ако је желео, истим постати, у толико више што је независан, што се не мора и од најмањег ветрића колебати, само ако буде својим иметком добро управљао.

Врло грешиш мили родитељу, ако то за свето држиш, да ти само син постане попа, учитељ, адвокат или судац, него ти учини своје но дужности својој а време што донесе. Избаци из своје главе то: „каква је полза овоме или ономе што је толике школе изучио, пак од њега нема ништа?“ Он ће свагда пре успети у своме предузећу нежели онај који нигда школе ни видео није. Темељно се промисли и добро упитај себе ко је брзојаве, пароброде, жељезнице и остале творевине измислио. Нико други него онај, који је више година прашину у школи гутао, више ноћи код читања књига провео, онај, који тежи за тим, да се отачбина у таковим предметима успореди са осталим државама.

Најлакше је послати дете са стоком у поље да је чува, то су најлакше ствари, али, ваља за тим да тежимо, да се унапреди већа и већа знаност у нашем народу, а иста се само онда обилато код нас развити може, ако ви мили родитељи вашу дечицу прилежно у школу слали будете, ако им оно учинили будете што сам природни закон од сваког родитеља захтева ако ту свету вашу дужност вршили будете, онда свака одговорност од вас отпада.

Ако ви будете вашу милу дечицу прилежно у школу слали, онда у потпуном праву имате од учитеља рачун искати, куда је дете од вас послано у школу и златно време пропустило; и онда после тога остаје сва одговорност на учитељу који је своју свету задаћу занемарио.

Поново вам стављам на срце свети аманет мили родитељи, да своју дечицу у школу шаљете, јер ми једини спас од исте очекивати можемо. Тврдо се држите оне значајне изреке, која вели: „Знање је светлост, знање је моћ, учимо бољо дан и ноћ!“

Сланкамен. **Мојсије Бизумић**
народни учитељ.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА.“

Нови-Сад. 19. авг. Херцеговина листом устала на оружје; Босна се подигла на свог душманина; Стара Србија је на прагу устанка; У Бугарској већ три чете крадљу жао за срамоту клетим крвницима; Арбанашка подмукло против; Црна гора ток што није у рат загазила; а ваљда ће и Србија „Немеоналт“ српски!

И заиста се оружја браћа наша са одлуком тврдом, да ће пре славно погинути у боју крвавом, но из руке пушку оставити. И борише се тренено и храбро, и Јевропа друге мисли о њима мисли, а Инглези прежалише грдно благо, што им у Турској леже; леденој се Русији отворила сирочута крвца братинска . . . . . .

А наша браћа како који може; један неће на крваво разбојиште да дели ратне страхоте с братом својим, на му нуди крв своју, нуди му живот свој; једи од уста својих откида на шаље брату патнику, шаље му да завиде љуте ране, да придржи пушу још мало, док се васцело сриетве не ослободи; један нема патриотске песме на разгрева жар јуначки у прсима љутих ратника; један отбор склапа за потпомагање јадника патника, што рафину земљу остављају „јер је крвца из земље проврела“ — свако чини како који може!

Изгледа, да је свима жив упро очи у Херцеговину и Босну, па на скупштину. Али љуто се вара ко тако мисли. Богаташи

зевају по кафанама, трговци гледају профит, радници удишу под тешким теретом. А ми? А раденице?

Та зар је нама до политиканства? Од силна посла не можемо се ни мислити на то. Женскиње ако може на дан да заслужи и 50 новч. — онда још мисли да јој је труд добро награђен, а овамо од ране зоре води иглу па до мркла мрака! Да хармоније у друштву, да правде на свету!

Женска раденица је — пајгери пролетар. У нашашем друштву стоји она горе, трпнут горе од фабричког раденика! Шта више и здравље губи. Од непрестаног седења мора добити болест, очи јој се морају искварити, прса је морају болети — ту нема опе, која ће то здрава издржати. Труд огромап, плаћата — никаква!

„Нобл-госпође" у каруцама се возе — једна раденица се не миче никуд; „нобл-госпође" част праве, једно јело другу сустиже — једне раденице леба немају; „нобл-госпође" да се мало „расеју" играју се „ориште-вире", одлазе на балове, села, забаве — једној раденици игла је забава. Да горка ли је то забава!

На бар да добије ону плату, по коју је посао примила. Ал ту је тек мука и невоља. „Милостива госпођа спава" вели слушкиња. „Милостива госпођа има „визита"" вели лакеј. Милостива госпођа отишла је у шетњу" вели слуга. Зар да те сад не заболи срце — кад знаш сигурно, да је код куће, да би те могла примити? А кад већ пет или шест дана обијеш прага „милостиве госпође" добијаш преко кувариче половину плате. Није л' то ужас и срамота?

И тако, сад сам тек дошла на оно, зашто сам управо и писала све ово, а то је да причам шта се десило са мном и са „једном милостивом госпођом:"

Та „милостива" госпођа „силова" се на ме, па ми даде „крпе и дронъке" као „богаташки поклон! Морала сам примити, јер тешко мени да нисам примила. А за све то ће би Чивутин ни 50 новч. дао! К, ал „милостива" госпођа држи да је сад већ „милостивија" па да ће кад год бити и најмилостивија!"

Биле то па и прошло. После три до четир месеца даде та „нобл-госпођа" мени неки посао да јој израдим и обећа ми „приличну" плату. Ал' боже радила сам „приличо времена" пуних петнаест дана! Једном поручи она опет по мене, па ми обећа једну хаљину, (та како нисам од радости на земљу пала?) ако посао лепо израдим. Елем, ја свршим посао, па пођем по мојој малој сестри. (Како би се ја сама смела усудити да помислим да и „милостива" госпођа зна „милостиво-чивутски запат!") посао ова прими (пардон: украде, отме!) па поручи: ако хоћу хаљину, да јој пошљем 3 ф. (а ни сама хаљина не кошта толико.) Ја се пренеравши од чуда!!! А камо новци?! Камо плата од петнаест дана?! Камо хаљина? Задрхала их је „богата милостива" госпођа, хоће мало да се игра „ориште-вире" са новцима сироте раденице. Такве су „нобл-госпође" — оне нам крв на памук сисају! Или јој ваљда не израдих по вољи? Та кад год јој однесох какав посао, увек ме је хвалила. Не, није то! Њој је новац бог (а тако све те „милостиве" госпође држе) а бог је свемогући (веле попови и фратри) е па ко има новаца тај је свемогућ. Да чудне конеекненције — да истините конеекненције!

На како би се могло доскочити теме злу? Како да се предупреди све већа и већа опасност? Та баш због тога има овде пуно просветитељних! „Слободоумни" либерални одговорили би ми да се плата за два, за трипесета повиси, а господа буржоазије и бирократе да се још за више смаче! И тако изгледа као да овој муци паласка нема, као да све пропасти морамо!

Ал иде време. Ново време носи нове идеје, нова начела. Стагнација у нашем времену већ је назадак; назадак је срам и пропаст. Шат нова начела тоне досюле. Та ми морамо радо поздравити социјализам, ми смо пролетари! Морамо га поздравити као звезду нове периоде, периоде општег благостања и образованја, периоде „слободе, једнакости и братства"!

(Допис овај примамо у лист, према имену листа, без имене, а о ономе шта је пролетар, буржоа, бирократа и т. д. говорићемо други пут, када по времену и простору листа се дало буде, јер са белешкама малим не би се дало о томе казати колико треба. У.) Једна раденица.

ПОДЛИСТАК.

СЕОСКИ НАТАРОШ

(Наставак.)

Две недеље после тога, ма да је радни дан био, беше затворена крчма арендаторова. Људи који пролажаху туда и видеше крчму затворену помишљаху свашта и непотрајаће дуго и по селу пуче глас да је умро арендатор. И то се дало поверовати, јер глас тај даље казиваше и то, да се ракија упалила у њему. Случајно је у селу умро један сирома човек. Најмање звоно огласило га је и то још већма утврди глас, да је умро грк, џипција, јер арендатор, беше и грк, то јест трговац, и још више беше него грк, он беше влах. Већ су се почели скупљати просјаци око куће. За живота нису смели ни близу, а сада се надаху, даће син бар у покој душе оцу уделити им чашицу ракије. Но они на капију, а син продера се на њих: на поље битанге.

— О битанцио ти се отац овако по паклу и никад раја не угледао!

Око по дне већ дознало се, да се код арендатора за бал спремају. Побунио је све село. Из оног сокака носи ћилим за наметај у собу, из оног пренију да пеше тесто, из оног опет гвозденак за паприкаш. У дућану је продавао тањире, и пожеве, али и учитељ и попа и кнез сви морадоше своје посуђе послати. За наметај собе, де ће бал бити треба слика и огледала. Огледала се два три нашла, али великих слика, кад нема код попе и учитеља, у кога ће бити. Ови дођше имају. Има у попе дивно распетије христово, а у учитеља свети Сава управо толики колико и распетије. Лепо би стојало да се мете једна у почеље а једна у заћеље, али, рече потарош, то није за бал, де се пева и игра ту и смрт да стоји — у бирцузу свеци; но учитељ примети, да бал овај није бал тако прави бал, ово је и форма беседе или села, ту школска деца суделују па де она могу бити ту треба и школски патрон да је, или управо школска деца и немогу никуд без школског патрона, јер он ако није овако у слици с њима он је у духу с њима, па то је опет све једно.

— А Мисирци стари навек су певали частили се кад ко умре и при частима држали мртвачке лубање,

и тоје паметно јер то је што Латини кажу: memento mori. сети се да ћеш умрети. на буди весео све да пуца, или управо што ја држим, тим су хтели Мисирци рећи, да нетреба прекардашити ни у жалости ни у весељу, јер ту је онда смрт. Распетије је далеко опомена за нас, ма да ће бирташу на штету бити, али можда ће превагнути оно: једанпут се живи. на нећеш моји наукћи, додаде нотарош, обрнувши се арендаторовом сину, те ко ће боље него ти, хасне ће бити толико да ћеш с њоме моји сватове оправити, а леших и богатих ће госпоћица бити, које ће кад виде како је твој бал фини и како то није истина што сиет говори о теби и саме ти пружити руку.

— Право, ваљда ће се онда и теби која допасти, те ћемо заједно правити сватове. о једном трошку (разуме се да је мислио о натарошевом) и онако ти немаш никога ко би ти домаћин био па ће мој отац за обоицу свекар бити.

— До душе честит домаћин, ваљан свекар! помислио је опет натарош а одговорио је: но, но, како било с мојом женидбом, него ја ћу ти бити кум.

Нотарош је но договору с кнезом позвао и солгабирова на бал казао му је какав ће хец бити, и овај је рекао, да ће ради тога доћи, ма да је друго нешто било, и дошао је са госпођом и рањеницом својом.

Које на ларму, које на чудо, дошло је више одличних гостију. Ту је богати грк на оближњега села са својом лепом ћерком, коју би син арендаторов узео али несме да се усуди, да је запроси. Ту је гошћа попина, која има деду, који лађе тера, ту гошћа учитељева, која, ако и нема богатог деду, богата је памећу сама, ту кабаничарова на гласу ћерка са матером из вашаришта Т. на камо још попина ћерка, све су то прилике да арендаторовом сину бучи глава, кад пред њих стане.

И натарош је добио госте. Нека стара госпа са ванредно лепим женскињем, које је могло премашити двадесет година али је тим импозантније, што је озбиљније и тишије, дошли су из вароши — на бал.

Стару госпу чуло се, да нови нотарош зове мајком, а оном лепом женскињу говорио је: ти, али другог имена никад. Кад је представљао своје госте рекао им је: Ово је моја мајка а ово је мајчина ћерка из вароши — и кад он даље није хтео казати, нису други имали пута ни даље га питати.

Али баш то што се бал нобл звао, и што су тако одлични гости са стране дошли, није осим поне натарошa и учитеља нико на бал дошао, и како је било на балу дванаест тамбураша, један гајдаш и један у фрулу, то је више било свирања него играча.

Натарош је свима гостима разјасњио од куд је то и позвао их је, да се неженирају него да се проведу као да су у својој кући, као да је то кућевни пикник а не нобл бал у селу. — Гости су разумели шпас нотарошев и нису се срдили. Једно је незгодно било што је доста девојака а мало момака било: арендаторов син, његов брат од тетке — да збиља била је на балу и арендаторова нећака — нису могли сваку игру играти, јер на нобл балу, морала је и послуга нобл бити. Арендаторов син пребацио је дакле пешкир преко рамена и тако је дочекивао госте, но кад је видио да је више свирача него гостију, он је бацио пешкир, скупао прни капут и послуживао, као обично у бирцузу, што послужује. Задавa му је натарош говорио, да је ово баш како треба.

— Сад ћеш, имати времена, да се с овом или с оном, већ која ти се допадне, подуже разговориш, а да је навала, куд би онда, како ме ниси послушао и из вароши лагане келнере с белом крагатлом на врату довео.

— То би ми још фалило сада, да су ту и келнери, да и за њих плаћам. Мало ћу штете имати, одговори чисто кроз плач арендаторов син.

Гости а нарочито мушки нису се на то осврtали него су се добро навечерали и подпанили, а и женске? Хат у сватови, ма да је како мршав, кад осети, ију, ју, и праску и пуњаву и ма да није ни сит ни напит он побесни, па га неможеш држати. Женске нешиј, али у напитом друштву и оне се разметну и раскалаше. њих опије добра воља друштва.

Но колико су жене расположене биле, девојке још већма. Сала с музиком не беше толико игралиште, колико смејалиште. Чим се нотарош са арендаторовим сином појавио госпођице су пренуле у смеј, који већ толико маха отео беше да кад је нотарош најозбиљније представљао којој госпођици арендаторова сина, ова је мешала мараму на уста и место да одговори: драго ми је, замрмља нешто и да не би пренула у смеј закашље се и сагне се, а натарош је моли за опроштење, што јој смеј још већма натерује. Збиља и претварање, кад се ко засмеје једаред, најсмешније му долазе.

Ту се видело, колико је утекла наука над новцем.

Натарош беше јунак тога вечера. Играо је са свима госпођицама редом, но највише са гошћом из вароши — Кад је било да играчице бирају све су га госпођице редом звале. но највише солгабировљева рањеница. Натарош је није ни једаред одбио, не само што није у реду него што је солгабировљева нећерка, а солгабиров ће и сутра требати. Ваљало је преко ћерке задобити оца. С најслабије стране отима се град. Госпама, које немају деце, допашћеш се, ако им куче или маче милујеш.

Натарош међутим није заборављао ни на друштво, које у другој соби пије. Он је сваки астал обишао, а било их је два, поново чашу вина и пошалио се с друштвом. Столова у почетку беше пет шест од којих су четир дојниће изнешена и на сваком столу беше јеловник пола српски а пола немачки. Арендаторов син надао се и гостима страног језика. Господин капетан у миру Лануша, јамачно би дошао, али наручио је оперингукер за нобл бал, а ова му није дошао а и зец с којим је обећао солгабирову да ће га првом приликом частити, трчи по њиву и смеје се ражњу Ланушином.

Но солгабиров му је приметио, да је могао доћи и донети од фата дурбин којим мери земљу, на тај би се тек дало лепо кокетирати.

Кад су изнашали четир излишна стола зграби натарош један јеловник да види којим правописом није арендаторов син, да ли јоту или „иже со слитноју“ и како факоније немецки крсти. Баш кад је натарош загледао у јеловник повиче га неко из друштва а он стрпа у џеп јеловник.

Око поноћи примети натарош, да је арендаторов син скидао јеловник с астала и опет мало час на астал метуо. Ови други беху чистији и натарош је држао, да чисмени! арендаторов син мења јеловнике као тањире, но после уверио се, да се преварио у мислима. Натарош је прорачунао по јеловнику шта је потрошио и поново и позове арендаторова сина да види је ли и на балу, кад се одмах не плаћа, креда дупла.

— Келнер нален, повиче натарош.

— Арендаторов син дође и набрусито га запита: шта ћеш?

— Око натароша стајале су у тај мах две три госпођице.

— Бевселен хер нотер требао си да кажеш, то је резон; кад си келнер.

— Али ја нисам келнер.

— Да, јест, ти си газда.

Господјице, да поново непрсну у смеј уклонише се брзо, и стадоше даље да пиак чују продужење.

— Дакле дај рачун!

Арендаторов син неосланја се као келнер на госта, на да те запита шта сте имали, него је бележио шта коме да, као кочијашу што бележи кримар у Темеринском сокаку у варошн, и он каза: толико и толико.

Рачун се није с натарошевим слагао и натарош му то примети и запита га рачунаш ли ти то по јеловнику? На правом нобл балу не би то натарош тражио, ма да је трострука креда, али је овде волео кир Јањиног сина ухватити.

— Рачунам одговори арендаторов син. Натарош извади из џепа јеловник и запита га.

— Је ли то твоја рука?

— Јесте.

— Дакле адирај!

Арендаторов син паће толико исто, као и натарош што је напшо, почела се по глави: то је чудо, но брзо се сети и рече:

— Дед, дед, да видим тај јеловник, то је први, па запита натароша; Шта си ти имао до поноћи?

— То и то.

(Наставиће се.)

ПРОГРАМ НЕЗАВИСНОГ УЧИТЕЉСКОГ ЛИСТА „НОВЕ ШКОЛЕ.“

Данашње прилике по школу и учитељство су врло обилне. Сада нам је нег икада нужније, да дођемо до свога независног и самосталног листа. Осећајући ту потребу, ступио сам претходно у договор с пријатељима из свију крајева наших, који мисле о покретању сваког листа прихватите и свима помоћ за одржање његово обећаше. А друго, и сам учитељски збор у Панчеву приватно је у својој конференцији једногласно ову мисао на и сам следећи програм једногласно је осојио. Тиме дакле ојабрен, ево ме где излазим на јавност са истим програмом, рачунајући чврсто на већ обећану помоћ, а и на одзив остале браће, којима је стало до одржања свог независног органа.

С покретањем „Нове школе“ идем на то, да она постане гласило целог учитељства наше; да буде јасни израз свију жеља и потреба наших; да буде покретач снага наших у корист даљеобразовања, лепшег угледа и положаја учитељског у друштву. Али лист, који независности на челу носи, мора и свој самосталан правац да има. А тај правац своди се у овоме: Енергична борба за све оно, што год је у стању интересе школе, учитељства, па и самог народа да рашири и ујачи. Напротив безусловна и отворена опозиција против свега, шготод је управљено, да тај заједнички интерес ослаби или уништи. Учитељство је у стању само тим одлучним путем до јасног појма о себи и своме позиву да дође. Зато ће се лист тога правца строго и држати. А главне тачке, које ће он сваког у виду да има, ово су:

1. Свако туторство претпоставља малолетност, а у свакој малолетности оличено је зависне и несамосталне располагање са собом и снагама својим. Школа пак, која се под утицајем буди-какког туторства развија, мора много више да служи интересу других, над ком господарећих кругова, неже ли свом властитом добру и напретку. Зато ће „Нова школа“ свима могућим — а у образованом свету довољенима средствима да се истиче за победу независне, слободне и од свију страних утицаја сачуване школе.

2. Поцењеност и расторјство нису у стању ни једно тело поспешним резултатом да крунишу. На против чврста заједница, утврђена на начелу опште организације, најснажнији је заштитник у борби за очување себе и за унапређење својих снага за рад општег напретка. То номе: остварење организације целог учитељства на темељу заједничког споразумљења, а снагом опште-усвојеног начела, сматра ће овај лист за највишу дужност своју.

3. Учитељство, као покретач умног препорођаја у народу, мора да прати, да се упознаје и да усваја начела оне науке, која му пружа најсавршеније средство за савесно вршење своје задаће. А то је наука васпитања и обучавања. То номе: неговање напредне педагогије, која је моћна, да изгледи жалосни несклад данашњег друштва — и неговање методике, којом се ум охладиле јасним и одређеним појмовима богати, спадаће у праг задаћу „Нове школе“.

4. Крупа данашњег доба, то је развитак нових, стварних наука. Сила, која је најмоћнију тиранију укротила и најтеже незнање свладала, то је сила данас напредујућих наука. Школа мора да спрема човека на будућност. А будућност се огледа у победи стварних наука. Учитељство пак, као преставник те нове будућности, мора дело васпитања по начелима исте науке да управља. Само је тако кадра данашња омладина весело у наступајућу будућност да погледа. Зато ће овај лист сву своју снагу употребити на то, да учитељство упознаје са главним резултатима, који су на пољу напредне и стварне науке учињени.

5. Правац и напредак школарства зависи од онога степена, на коме се развитак народне, друштва и државне силе. Промена друштвене или државне системе снажно утиче и на промену самог школарства. Учитељство пак, које мора да рачуна са свима чињеницама, што на развитак школе утичу, дужно је, да и са те стране све догађаје прати, који су захтев преузбујући по опстанак напредне школе. Зато ће овај лист

у згодним приликама да истражује оне услове у породици, прави, држави и у опште у друштву, који би најбоље одговарали цели слободне народне школе.

Поред тога доносиће „Нова школа“ и свој суд о свима књигама и у опште списима, који буду школи, учитељству и народу намењени.

Код нашег учитељства имаде много разних назора о појединим питањима, који се самог учитељства „школи тичу. Пре је дакле потреба, да се сви договоримо о тим питањима спорazумемо, да се сви у једном начелу сложимо. Тек онда може да наступи одвилан рад за школу и учитеље и тек онда може учитељство да покрене свој властити лист, коме ће оно и правац и уредника да одређује. Али пре тога сматрамо нам је нужно, да изнађемо пут, којим ћемо моћи до тог општег спорazума доћи. Јавност је томе најзгоднији начин. А да можемо једна назоре своје о разним питањима јавно саопштити, за то је покретање и одржање једног листа најбоље средство, који ће често учитељске и школске интересе да заступа. А ту цел ће овај лист и да има пред очима.

Дође ли пак наше учитељство једном до своје целокупне организације и пожељног спорazума, да ће рад овај лист целом учитељству да устуни, било да га оно само и на даље задржи или да други на његово место покрене.

Као додатак „Новој школи“ излазиће уз сваки трећи број и један лист за децу под насловом: „Дечији пријатељ“. На овај лист моћи ће се и засебно претплатити, а доносиће забавне поуке из историје, земљописа, природних наука — укратко, он ће понављати код деце оно знање, која се у школи предају.

„Нова школа“ излазиће: 10., 20. и последњег сваког месеца, а 1. број излазиће 10. октобра т. г. Цена заједно с додатком је:

За Аустро-Угарску: годишње 4 ф. полугодишње 2, на три месеца 1 „Дечији пријатељ“ засебно стаје: — За Србију: годишње 12 динара полугодишње 6, на три месеца 3 — За Аустро-Угарску: годишње 60 новч. полугодишње 30 — За Србију: годишње 2 динара полугодишње 1.

Да би лист на време излазио могао, нека се сваки са претплатом пожури.

Ми смо већ више пута искусили, како се наши учитељски листови с натегом издржавају. Зато, да би томе у начем доскочили, а и једну празнину у књижевности нашој попунили, одлучио сам се, да и дечији лист као додатак „Новој школи“ издајем. Нека се дакле сваки брат учитељ око распростирања тог дечијег листа пријатељски заузме код својих ученика и грађанства. Јер јасно, што се отуда добије, употребиће се искључиво на издржавање и потпору „Нове школе“, да би тако и ми једанпут до сталног и дуготрајног листа дошли. А тиме ће сваки брат учитељ најбоље послужити и самој деци, а и одржању овог учитељског листа.

Учитељство, које има снаге, да је уложи у овако одлучан рад: које осећа, да му је дужност и поаки латити се озбиљног дела за опште своје унапређење, такође је учитељство најчвршћа уздања будућности народне Таком дакле учитељству се и управља овај програм с позивом: „Поможите да се немогнемо!“

Земун, 12. септембар 1875.

Мита Нешковић,
учитељ.

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

О томе шта се у последње време у Херцеговини догодило имамо ово да прибележимо: 12. о. м. вијода Бачевић отео је код Глуве Смоке 35 коња тајица. Тајни је рана, што у нашој војсци нижу провијант. Том приликом потинуло је 4 Турчина, устаника ни једни. Истога дана ударе Турци на чету Миће Љубибратића, који чува пут од Требиња. Турци узмакоше и оставише 20 које мртвих које рањених. Од устаника рањена су четворица и од оних један на смрт. Турци немају ране те морају да се бију. 13. о. м Гавзор Милићевић бомбета и Машковић запалише Жегушу намеру Љубиња и Стопа, даље село Влајковиће и Зубовиће. Тај дан јављено је у Дубровник да устани недаду турским наоружодника да на Клеку избацују војску.

На Босне имамо да јавимо о овим сукобима. Код Прадедора у Козари Турци су 12 о. м. у миљево потучени. Устани су били ушанчени. Турака по њиховом самом признању пало је 200 мртвих. За усташе са неима колико. Рођена војска турска из Костајнице отишла је пеособним железничким влаком сва у Приједор. О истом боју јављају да је био ужасан Уше од Срба до Дуговоља. 700 турских коњаника и близу 1000 пешака навалише на 400 усташа. Турци буду тобожени и побеђени, осташе 146 мртвих и више рањених на бојишту. Бој је трајао од 2 сахата но подне до ноћи. Усташа погибеше 2 а 4 рањена.

— Са онога краја Босне где је напоследку букнуо устанак тамо преда Ђинну јављају да су у Огредницима устани убили 90 Турака, рањих их много више и да су заробили сто глава марве. Од усташа погинуло је 3 а рањено два.

Важна је новина, да је у Херцеговини устао кадиљук Љубушки. Љубушка је с оне стране Неретве на спрам горње Далмације, управо на границе ђе је први устанак букнуо, туда су већином католици Срби. Они се већ припремили беху, али Срби што у тим крајевима остадоше устаноше и јамачно ће и католици за њима, 300 усташа на оваление Љубушке општини место Клобук. Други се спремају да ударе на Љубушку. Устанак се тако разгранио и у Херцеговини и у Босни као никад досад. Конзули нису ништа израдили Херцеговци неће да полажу оружја Најважнија је новина од сазиу да је по књежевој пређоћ 18. о. м. пресила скупштина у Београд. Даље је важно то да је војска редовна измаширала у Алексинац. При поласку ове војске које има 5000 држано је бденије на коме је и књез био и митрополит служио. Сва војска у Србији стоји као заиета пушка. Турци ништу од Србије, да нема, да добровољци прелазе у Босну, а Србија ниште од Турске, да уклони своју војску са границе. Велики везир хоће да огласи Србији рат и други министри пристају уз њега. Конзули нису сложни шта да се на то чини. Држи се да јамачно ће Турци ударити у Србију.

— Црна Гора држи да је скупштина у Србији за то да се рат отвори. Она помаже увелико устанке и нада им пости. Оружја су дали доиста.

— 15 ово је бој између усташа и Турака код Северовића више манастира Мошћанице у планини Козари. Како је испао бој још се нема. Јамачно је у бици била војска, која је из Костајнице влаком дошла. Устанке се чете и у том крају умножавају, али је оскудица у оружју, одећу и вештима војама од заната.

17. о. м. биле је ноћу крвав бој код Комењица и код Бачина близи Дубице. У Комењицу победе усташи и оду у Пастирово а за собом оставе пуна кола мртвих Турака. Код Бачина сретоше Турци силан свет, који се селиле преко у Аустрију, а пратиште га 6 усташа. Ту погибе неколико Турака, од усташа 2 мртва једна удовица, много жена и деце посечено. Стање је с тога све узрујаније и кравније.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК **Панта Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875.

БРОЈ. 39. У НОВОМЕ САДУ 28. СЕПТЕМБРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на четвртак забаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уреднику „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу: за годину . . . 4 фор за по године . . . 2 „ за три месеца . 1 „ за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ПОЗИВ НА СВЕ ХРИШЋАНСКЕ НАРОДЕ У ЕВРОПИ.

Браћо, свуда је допро глас невоље што снађе сиротињу Херцеговине и Босне; па и до вас је допро одјек тужних гласова, којим српски народ у Босни, Херцеговини и Старој Србији вапије за помоћ у великој погибији својој.

Овај витешки — но варварском отоманском силом потлачени народ кроз дуге векове сносно је све муке и патње, као што су трпили и мученици хришћани од незнабожаца. Све што је зверска ћуд турска могла пожелити, и дивља душа њихова смислити ради уништења православног словено-српског народа на балканском полуотоку, — све је то као бујица изливано над главом јадне турске раје, која у очајању више пута устајаше да се брани, али не успеваше за то, што непријатељу помагаше Јевропа, те због тога сиротиња и изгуби веру у правичност Јевропе, а сачува још само, као светлуцање мртвачког кандила наду на милост божју, и уздање на своју срећнију и слободнију браћу у Србији и Црној Гори.

Доиста и сиви би камен проплакао од тешких и нечувених јада и невоља у Босни, Херцеговини и Старој Србији! И зар вама, браћо да ређамо и признамо та зла, те грозе и ужасе, кад их у крупним потезима назалите обележене у путничким причама по дивљачким африканским пределима.

Хоћете ли, да вам их само мало поменемо што се до скора, па и данас, на очиглед просвећене Јевропе догађају? Глобе и намети свакојаке врсте дотераше рају — некадашње господаре земље до просјачког штапа, огуљише је до голе душе и то не само сада но и у обично мирно доба, те је већ с тога више пута тражила спасења у бежању и расељавању. А убијства, апшеља и дугогодишња робија у мрачним подземним тамницама „где се легу змије и јакрени,“ безчашћење жена и покољ нејаке деце на материнским грудима — то су појаве и догађаји у Босни и Херцеговини на дневноме реду.

Али о ужаса! Ево недеља што их ни зверови ни сами дивљаци неби учинили. Турци у Босни и Херцеговини у другој половини 19. века, у пркос хришћанској цивилизацији и на очи хришћана силних и моћних у пркос сваком људском осећању, набијају живе људе на колце, и живу рају привезују на ражањ и пеку, на кад овим до очајања доведена раја устаје, можда последњи пут, на оружје да учини крај својим патњама или да јуначки изгине. — онда зар остали силни и просвећени хришћански народи да ћуте?

И зар овај мученички српски народ у Босни и Херцеговини и Старој Србији није заслужио у својој несрећној судби колико толико исто учешћа колико и Јелада, кад јој оно пре 50 година притекоше у помоћ Енглеска, Француска и Русија? Српски је народ више него ма који други издржао борбе бранећи Јевропу од силне отоманске поплаве. Српски је народ вековима проливао крв своју на свима пољима, где се за хришћанску просвету и цркву водила борба против варварства.

Сетите се браћо и сестре — уживајући срећу и слободу у мирној својој земљи — свију тих околности! Сетите се и покрените се на учешће у нашој тродној несрећи било у име заједничког словенског порекла, било у име хришћанства и свете православне цркве, било на последку у име човечанства!

Српски је народ Босне и Херцеговине одсудно устао на оружје, да или извојује себи народну слободу — и човечанска права своја или да јуначки изгине и да се сахрани под развалинама своје домовине. А међу тим док се борба не сврши, сваки дан гину стотинама његових најбољих синова, а хиљадама раљеника и нејачи кука и тражи склоништа у шуми или на туђем земљишту у Србији Црној Гори и Аустро-Угарској. Помозите браћо, помозите као срећна истина деца хришћанске слободе и просвете!

Вама се браћо обраћамо, који имате осећања спрам сиротиње, који желите добро невољној својој браћи које боле срце за браћу, која се очајнички излажу да спасу себе од уништења: Похитајте и то што скорије ко и чиме може, у помоћ. Похитајте док их душмани нису огромном силом сасвим утамањили! Похитајте и пружите братску руку помоћи, јер што је за борце тих крајева турска сабља, то је за старце и нејач но планини и туђим земљама оштра зима која наступа и одсуство залогаја хлеба. Љубав хришћанска према човеку и спрам целог човештва у опште иска-

зивала се, мимо политике у све векове и у сва времена и у разним видовима добротворства и сачувствија јер је то налагало хришћанско милосрђе. Нека вам особито сада буду на уму речи спасителеве: „све што учините на коме од младе браће моје, то сте учинили мени“.

Председ. међунар. комитета за сиротињу,
митрополит српски
Михаил.

БРАЋО, ТРГОВАЧКА ОМЛАДИНО!

Ево пуна три месеца како се браћа Херцеговачка против угњетача своје вере и народности боре, како бој свети бију остављши за собом децу и жене, који голи и гладни без одела и хране у поседстрими Црној Гори и осталим покрајинама прибежишта нађоше; они напију и моле родољубе и српску браћу да им бедним у невољи помогну јер што имадоше оставише у свом завичају, које им је „азијатска чорда“ потрбила и поплашила тако да им данас гола душа у измученом телу српском још остала је, којој одела и хране нужно је да бедан живот одрже. Да мислим да смо и ми дужни том братском позиву српски јунака да се одазовемо и да на нас као и сву осталу браћу и господу један део тог жарког родољубља припада да нашој пострадалој браћи у овој већој невољи и нужди руку помоћи пружимо. Код нас нема браће изговора јер је сваком могуће штогод према снази да приложимо; нами још није онај терет за вратом који нам престоји.

Колико су се пута образовали одбори за поједина увеселења где је увек лепа крајцара пала, зашто и овом приликом не би показали да смо доиста свога позиву као ваљани Срби свесни па да одборе установимо или како је ком могуће скупљене прилоге на уредништво овога листа пошљемо. Најбоље би било кад би у сваком месту по један или два брата истакли се, који би одма скупљање прилога преузели, јер је брза помоћ нужна.

Касније ће све на јавност изаћи и видеће се што је свесна трговачка омладина на олтар ослобођења браће наше у Босни и Херцеговини приложила.

Пун уверења да ће ова опомена добро уважена од браће трговачке омладине бити и да ћемо резултату у јавности с поносом поглед свој обратити моћи.

У Новом Саду септембра 1875.

І. Р—ћ
трговачки помоћник.

ВОЂЕ У ХЕРЦЕГОВАЧКОМ УСТАНКУ.

Ми смо у овоме листу донели неке белешке о вођама устанка, но то беху кратке и не о свима. Сада смо у стању то у нечем да попунимо. Пре свега рећемо неку у опште о тим вођама. Многи између њих потомци су стародревних и знаменитих кућа у Босни и Херцеговини. Наскоро после несрећне битке на Косовом пољу г. 1389. основан је на развалинама српског царства турски пашалук, та несрећа снашла је год. 1463 и краљевство босанско. Није дуго по томе слабо **војводство** св. **Саве**, тако се изпочетка звала Херцеговина, кадро било у савезу с Требињском кнежевином, под немоћним потомцима Херцега Стефана Павловића, одолети Турској. Војводство то пало је год. 1483. под јарам турски. Већи део јачих поседника земаља, тако звана властела и племићи који су били српска аристократија (госпоштина, племство) примили су ислам да сачувају своју земљу. Неки од тих одпадника задржали су своја стара имена, као: **Бранковићи, Ковачићи, Тодоровићи, Филиповићи, Бабићи, Босићи, Крешојевићи, Скорбовићи, Твековићи**, други су прекрстили своја имена на турски као: Јаблановићи у **Сулејмапашиће**, Пуцићи у **Ченгиће**, Рајковићи у **Ценетиће**.

У босанском манастиру Крешеви има књига у којој су гробови разних босанских стародавних „властелина“ за коју се говори, да је препис из књиге гробова још од времена краљевства босанског. У Босни и Херцеговини има ага и бегова, који с колена на колено предавали су писмена некадашњих српских и босанских краљева, они приписују тима старинама особито тајанствен значај и крију их од европских путника. Они се уздају, да им та писмена могу од користи бити, ако до преврата дође. Босански бегови држе, да ће доћи време, када ће они крст на се а прасе предасе и ићи у цркву, као што им и прамедови ишоше. У Херцеговини властела многа се потурчила и напустила своја старинска имена, то су **Милорадовићи**, од којих долазе и они у Русији, **Лолићи, Кузманићи**. Други су се одселили у Хрватску, Далмацију, Славонију, Угарску и Црну Гору, као што су **Херакловићи** испод горе Његуша, од којих је проистекла садања црногорска књегевска лоза. Многи су опет остали у Херцеговини као што су: **Зимоњићи, Павловићи, Јешевићи, Карапићи, Бојовићи, Перовићи, Љубибратићи (Балордићи), Кнежевићи, Даниловићи, Вукаловићи, Радовићи** и т. д. Из много ових кућа старешине воће су данашњег устанка.

Главни вођа је читавог устанка војвода поп
Богдан Зимоњић.

Кућа Зимоњића здраво је позната у Херцеговини и стара. Онаје из Гацког и чланови њени увек су би-

вали кнезови, то јест воће и старешине племена и код самих су Турака у великој важности били. Но ови се не осврташу на то, него при сваком изливу мусулманског бесниla Зимоњићи су први, као кнезови морали трпити и осетити терет турског јарма, пошто су они одмах скочили на обрану својих. На њима се и искаљивало бесниlo херцеговачких народа и Мусулмана. Заслуге куће Зимоњићеве врло су важне. После смрти Луке Зимоњића године 1780. када су Турци строго забранили хришћанима задати нове и поправљати старе цркве и звонике, син кнеза Луке, Јован Зимоњић, отишао је сам из Гацког у Цариград и измолио од Султана ферман, те је сам саздао у Гацком цркву. После тога Турци су све навaљивали на кнеза Јована и напослетку им је испало за руком, да га долову из Гацког у Травнике, де су тада седили босански везири. Тамо су га и убили. Кад њега не беше више Турцима је лако било овладати читавим Гацком. Тако је остало до Исмаил-Ченгић-аге, када је порастао унилв Аћима Зимоњића. За Аћимом дошао је г. 1852 његов син Богдан, поп, који је још у младости одликовао се храброшћу и мудрошћу тако да је задобио за се не само народ, који га је изабрао, него и Али-пашу Ризанбеговића, који га је потврдио. После војне црногорске године 1851—53 поћу Богдану извиило је за руком, да измоли амнестију, опроштај, у Црну гору пребеглим Гачанима. Сам он доспео је године 1859 турскога затвора, што су Гачани упалили у Кретацу неколико турских кућа. Кнез црногорски Данило израдио је, те је ослобођен био, но није дуго живио у слободи, јер године 1860. Дервиш паша, тадашњи главни заповедник турске војске у Босни и Херцеговини наново га је бацио у тамницу у Мостару, де су га уз стену прикована држали. Но црногорски кнез Никола заузме се за њега. Богдан буде ослобођен заузимањем кнежевим и руског конзула у Мостару Безобразова. У време херцеговачког устанка год. 1861—62 поп Богдан предводио је своје храбре Гачане у бојевима код Пиве, Дужи и код Никшића. После црногорске војне 1862 г. када је Гацко подпало под турску силу поп Богдан живио је у Црној гори и кнез Никола врло га је лепо назио. Кад је плануо садањи устанак у Невесињском округу, поп Богдан живо се заузео за исти. Постављен буде за воћу Гачанима, који на позив његов затиче се оружја. С њима је осводио Метохију, Гацко, јаку турску тврђавицу Крстац и неколико турских карауда, Корито, Црницу и др. На састанку у Косијереву изабран је за главног воћу свију усташа. Његова чета налази се у центруму Херцеговине, заузимајући другове с једне стране међу Гацком и Никшићем, с друге стране међу Крстацем и Билећем, де страшна зулума Турцима враћа, прекинувши им свезу међу Никшићем, Билећем и Дабром. У Богдана су четир сина: Стеван, Ристо, Аћим и Јован.

Попу Богдану има около 56 лета. Он је крепак и силан, висока узраста, има црне власи, само му је густу браду седина проредила. Држи се скромно и тихо говори, тако тихо да га на жалост они што га слушају, не могу разумети. То је на сваки начин, остало од тихог читања молитава. Игра и песма његова уз гусле одавна се прославила. Народ се сакупља око њега, рони сузе или кипти од гњева слушајући његове прекрасне песме о славној борби Црногорској о војводи Мирку и владици Петру. Дивно је гледати, како гору његове црне очи када нева седећи око ватре са својим народом, који га као жедан слуша. Тај народ зна да је поп Богдан много претрпио за њега за њега је ишао он у квргама у турске тавнице.

СЛИКЕ СА БОЈИШТА ХЕРЦЕГОВАЧКОГ.

„15. о. м. рано из јутра, пише дописник бечких новина, што се зову Тагблат (Дневник) сретнем ја у Дубровнику на Страдану мога побру из манастира Дужи Рада Бајковића. Да богме да није прошло без „у бело се пољубише лице“ и „питаше се за јуначко здравље“, јер тако побре раде. Раде Бајковић преповеди ми но томе све шта је доживио од како смо се растали из Дужи 18. августа, па рећајући ово оно дође и на сукоб с Турцима 12 о. м. између Дрињена и Манастира. Али пре него што је почео о томе причати пређе преко јуначког му лица облак грдне туге. и кад га ја запита, шта се то догоди, одговорише ми:

„Побратиме, сунце моје, немој ме оставити. Бога ми, тако сам пун жалости, као читава војска једна Пиши једну суплику, тужбу, као што ћу ти казати, па пошљи у твоје новине, нека читав свет зна шта учинише Раду Бајковићу. Ћеш ли, драги побратиме?“

„Ћу“, одговорих му.

По томе свршемо у једну кафану и ту ми изређа своју суплику Раде Бајковић овако:

„Војска Пека Павловића и Миће Љубибратића стајала је између Дрињена и Манастира. Око мале ужине јави Маша Микуловић поглавару Ради Бајковићу: Ево Турака! Одмах скочи Раде Бајковић, узеде неколико добрих јунака — осталој војсци неказа ништа, ама баш ништа — на које јуначки напред говорећи: Сложно брао напред, за се невратили! У том наиће и на Мицу и Павла Даковића са неколико друга, на које с њима на друм и ту им рече: Ко је Србин и српскога рода, ајде напред, земан дође да Турке истребимо. И Мица и Павле опалише на Турке. Али морадоше се натраг повући. Раде остаде сам са својим друговима. И Рада подвикну за Павлом и Мицом: „Кј ви господски синови, куга вас поморила и зуби вам искочили, останите, помозите!“ На то прискочише неки Зубци, али њихове кремењаче неисплашише Турке. Него Рада удара пушком, која непрестаје гр-

мити и ватру бацати (остругуша) и сваки итап разгања Турке. Али уједаред нестаде му муниције. Онда он оде Мији Љубибратићу и рече му, брате господине, дај ми барута! Но Мија му недаде, а имао је. Ту се разљути Рада. И оде Пеку Павловићу, ољуби се шњиме и рече: С Богом брате, господине, ја идем својој кући! Кад је то чула војска Пека Павловића а она новика главарима: Недајте Ради да одлази иначе ће вас рано однети. Али ни на то се неповрати Рада, он оде говорећи: Збогом браћо ја нејдем кући, него ја идем моме господару, кнезу Николи. и што ми заповеди то ћу чинити. Збогом, моја драго браћо и сузе му обливше јуначко лице".

Тако ми причаше Раде.

Ја немогох да га између осталог незапитам, није ли он из Жупе у Боци Которској из Грбаља, као што ми је у манастиру Дуки приповедао.

— „Ја, бога ми јест."

„На како је то, зар је кнез Никола твој господар?"

„Бога ми, јесте он је мој књаз!

„А наш Цар?

„О, и томе сам ја летос. кад оно бијаше код нас у Жупи, дао једну суплику (молбеницу) одговори ми Рада живо и још живље продужи: А и ти би побратиме, кад дођеш у Беч, могао погледати, шта је наш цар на моју суплику наредио. Још до сада не добих одлуке. Хоћеш ли?

„Кад би могло бити, драге воље, Раде, али ко је управо твој господар, наш цар или кнез Никола?"

„Обојица, обојица. побратиме, наш цар и мој књаз Наш је цар далеко, у Бечу; а мој књаз је на Цетињу, неколико сати хода, ја морам њему, на што он заповеди, ја ћу то чинити."

„Но ти би могао другчије си много лакше помоћи, јамачно ће ти Пеко Павловић дати ћебане, колико год хоћеш."

„Не, не, Мијица нехтеде ми ћебане дати. Ја се на то морам кнезу тужити. Што ми он заповеди, ја ћу чинити. С Богом побратиме, добри, драги побратиме, с Богом. с Богом!"

„С Богом Раде." одговорих му ја.

„Него не мој заборавити, побро, да разгледнш у Бечу, шта је цар на моју суплику наредио. С богом, с богом!"

И Рада Бајковић одмјерјаши у пркос шездесет година својих и мало сабијеног потешког тела, правећи широке кораке, јер је морнар био, да се у Грабози увезе за Котор, па да се потужи „своме књазу" на неправду што му је учињена.

Усред највеће збиље ето и догађаја једног са бојишта, који човека мало разгаљује.

РАДЊА АРХИДИЈЕЦЕЗЕ ШКОЛСКОГ ОДБОРА.

седница од 18. септембра.

Присутни: Г. Стојшић подиред. г. др. Натошевић, Молović парох Врднички, Николајевић Васа капелан голубиначки, Павловић из Карловаца, Живановић професор и Купусаревић бележник.

1. Председник шк. одбора из Лединаца пријављује да је за учитеља изабран Миросављевић тамошњи приврр. учитељ — избор се уништава пошто је било боље квалификовани компетената.

2. Председник верски јавља. да је тамо за привр. учитеља изабран Аркадије Драгојловић. — Узима се на знање.

3. Пошто је Јосиф Величевић учитељ у Беркасову испит учитељски у Сомбору положио — вис. шк. савет изда ће му декрет; из исти разлога и Гаври Животићу учитељу у Осеку издаће се декрет.

4. Пошто је Баковљев учитељ румски на свом учитељском звању у Руми заваљо — на његово место за среског учитеља односно поднадзорника наређује се привремено румски учитељ г. Урош Старчевић.

5. По пријави вис. шк. савета — архид. шк. одбор окружницом нареди ће, да се досадањи буквари замене са најновијим буквором г. др. Натошевића.

6. Одсечни начелник богочасти и јавне наставе из Загреба г. Мухић јавља, да се попис за школу способне дјеце по досадањем начину, док нови шк. закон у живот ненступи, учини — ради упутства вис. шк. савету доставити.

7. Њ. светост патријарх шаље 20 ексемплара саборског устројства — да се међу члановима поделе.

9. Председник из Шатринаца г. Виктор Рогулић јавља, да је тамошња општина шк зграду набавила и да је течај за учитеља расписала; узима се на вољно знање с тим, да се упита, да ли је и школ. учила наручила.

9. Поджупанија румска шаље извештај лекарски господина дра. Рубинина о стању школа са здравственог гледишта разлагајући, да због неспретних школ. соба, прозора, скамија и т. д. многа деца морају огуравити, ослепити и у опште побољети се — дочим је то овом школ. одбору добро не само познато, него је он од своје стране не један пут у том погледу дотичним пол. властима пријаву чинио, то ће се на исту пријаву с прикладним дописом сл. поджупанији одговорити, у ком ће се разложити, које крив што су нам школе у таком стању.

10. Председник горњо-товарнички пријављује избор учитеља у стари Бановци — потврђује се Светозар Петровић из Бочара, а накнадно да се овом одбору изборни акт достави.

11. Председник из Буђеновца јавља, да је општина изабрала односно задржала досадањег привр. учитеља Мрђеновића, а одбацила квалификованог компетента Миросављевића — избор се уништава и об-

штина позива, да поново избор по закону обави, иначе ће им се учитељ по §. 68 наименовати.

12. Срески поднадзорник ердевички, Пантелић учитељ из Лежимира поднаша годишњи извештај о стању школа његовог среза — са осталим извештајима прегледа ће га референт Натошевић и Моловић.

13. Председник манђелошки пријављује, да се тамошњем привр. учитељу Живковићу може издати декрет — нек се законити избор обави и записник пошље.

14. Шк. општина прњ. Крушедола тужи свог учитеља Марића — шаљу се Моловић и учитељ иришки Стојшић да ствар изviде.

15. Поджупанија румска враћа одбору овом допис, гледе повишења плате учитељу гргетешком да се м. шк. одбор у Гргетегу о тој повишици унита.

16. Председник из Негославаца јавља да је тамо за учитеља изабран Ђорђе Ковешић; да се одбору поднесу молбенице и сведоџбе свију компетената.

17. Председник из Шаренграда јавља да је изабран за учитеља Васа Поповић — потврђује се и издаће му се декрет.

18 Пријаворцу учитељу у селу Крушедолу издаће се декрет.

19. Пошто је епарх. скупштина попунила у епар. шк. одбору упражњена места, и то са г. др. А. Рогулићем, Васом Ђурђевићем из Осека, Петровићем из Иришта, — то да се исти чланови у идућу седницу позову.

20. Пошто је члан одбора овог учитељ каменички Борић у Темишвар преселио се — то се на његово место за члана субститујушће учитељ иришки Стојшић.

21. Њ. Светост г. патријарх, преко г.г. шк. референта др. Натошевића, јавља архид. шк. одбору, да је члана истог одбора, пароха врдничког Стевана Моловића, ради његових заслуга, побуђеним се нашао „црвеним појасом“ одликовати — одбор прима на знање са задовољством и захвалом Њ. Светости.

22. Учитељ из Павловаца Петар Ракић положио је испит за привр. учитеља.

23. Пароху врдничком Моловићу, као окружном заступнику школа у протопопијату карловачко-митровачком, предаје се шк. књиге за сиромашније ученике основних школа, и то Читанка I. и II. Псалтири и Часловци, Катихизис, и Историје црквене и књиге за рачунс — приликом овог јавља се свим шк. одборима односно учитељима, да се код Моловића пријаве, колико која школа требала би од ових књига, да би се сразмерно могле поделити. Пријаву нека као службену ствар „на парохијални уред у Врдинку“ под званичним печатом на пошту предати.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА.“

У Елемиру 20. септ. 1875. У 28. броју „Гласа народа“ од о. год. имао је један допис из Елемира, у ком се немилице напада на моју учитељску радњу, па и на мене самог. Да је г. дописник у своим клеветничким редима додирнуо се само мене ја би му опростио са овим: „несна шта чини“ — али кад се он дотирује и онога што ми је најсветије т. ј. мога учитељског рада онда не могу на ино, него морам његове клевете оборити. Г. дописник испочетка — у свом допису — чита лекцију, која се састоји из отрцаних, и без сваког реда туђих искупљених фраза, које се односе на опште уређење наше школе и показаћи какво је стање наше школе у том погледу баца кривицу на мене као учитеља, није ли то права клевета? у толико већа што ме г. дописник у том истом допису окривљује у ком се позива на школске уредбе, по којима је учитељ најмање одговоран за опште уређење школе; што по поменутој уредби једино председнику школског одбора и управитељу у дужност спада. кои не само да није у том погледу своје дужности иршио, него за све четири године мога учитељовања није у школу ни завирио.

Што се тиче дописникове тврђења да не беше већ три године у мојој школи испита позивам се како на месни школски одбор тако и на госп. Миту Долгу школског референта, кои је прошасте године на мом испиту присуствовао и по томе је наведена дописникова тврђења просте измишљотина и клевета. Напоменути ми је још г. дописнику да се и против најпростијих правила учтивости огрешио већ тиме: што у почетку свога дописа сам себи сведоџбу школског пријатеља даје, и — као што сам рекао истину на јавност изнои, а несме своје име јавно да спомене него се кукавички крије за лепи уредници.

На завршетку и ја велим јавност је најбољи лек и у том случају кад нама жигосати све оне, па и вас г. дописниче, кои без сваког повода и узрока друге клеветаше.

Коста Торбански,
српско-народни учитељ

ПОДЛИСТАК.

СЕОСКИ НАТАРОШ

(Наставак.)

— А после по ноћи?

— То и то.

— Ево рачунај ово после по ноћи по овом јеловнику па ћеш видити. И арендаторов син даде натарошу други јеловник.

— Дакле до по ноћи кафане 10 а после по ноћи 15 повчића?

— Да богме, ти кажеш да си био у штампарији, па знаш добро кад слагач ради преко прописаног времена да му се доплатити мора, и моја слушкиња ради преко њеног времена, па ви то платити морате, јер по мени не би она толико седила.

Натарош да би од чуда покор начинио, доведе добошара, који се случајно десно у кућни и плати му

да добује у сали но само устма: даје се на знање да су од поноћи кроене 15 новчића а пре поноћи 10, друм, друм, друм.

И с тим је бал завршен. Гости су већ сви спремни били за полазак и оду једно по једно. Натарош, који је тога вечера домаћин на балу био испратио је све редом.

— Баш вам хвала господине натарошу, тако сте нас лепо забављали, ко би то знао, да сте ви тако човек за друштво, видићемо се, заврши солгабиров и поклони се натарошу и његовој госпи. И милостива госпођа поклони се и оде, госпођина рођеница поклони се, погледа чезнећим погледом на натароша, пружи му руку и додаде: видићемо се!

Натарош узе своју госпу испод руке и оде онако ноби с ноби бала.

Господар арендатор, кад је приметно да му тако одлични гости долазе поче се бријати, што бива у три недеље дана једаред, те му брада доје као перје у гушчета од три месеца или као бодље у јежа. Бријач је тупо био и посао је споро ишао. Морало се ту стискивати уста и бечити очи по сто пута Тек је у полак једну страну остругао кад му је господар сиn однео рапорт да гостију нема више од туцета. Арендатор спере у полак сапун и доје онако као кад дере овце у виксовану салу да види јел истина што син рече. Онако неочешљаном, необријаном, надртом, да даш колач у руке на да узмеш протак и засвираш: поиграј мејо, на одмах од себе да помислиш да си прави бошњак, јер о њему не можеш ни посумњати да није прави медвед.

Но срећа што је одмах на поље изашао, а натарош рекао госпођицама, да је то неки вандрокаш, који је жалио намешу, па у штали арендаторовој конакује и да ће казати сину арендаторовом, да то страшило више не пушта унутра, иначе би госпођице у несвест попадале од чуда.

Још и то ваља споменути овде, да Јаша за то нису певали, што је арендаторов син обећао им био вечеру, а кад је видио, да је мало гостију, а он казао учитељу, да их пошље кући, да вечерају на онда да дођу а овај их послао да не дођу.

Јаја Јулумов опио се, па му украли врулу, али опет за то је оправдао програм господин натарош; он је на питање гостију: зашто се није држао програма, одговорио да јесте; јер рече казало се у програму, да ће бити сварања, играња, певања, говора и лепа српска весела, па то је све било: свирали су тамбураши, играли смо сви, певали су тамбураши, говорили смо сви, а надам се да смо се и лепо српски својски, провеселили, то је пред полазак свима изјавио натарош и ма да је јутро било рекао им: Лаку ноћ!

Сутра дан се до подне спавало.

Кнез је спремио красну рибљу чорбу и кад су се пред зору с бала гости кући крећали замолио је госпођина солгабирова да дође с друштвом на киселу чорбу.

Солгабиров је одсео као обично у великој крчми. Газдарица те крчме, од како је, живила је с господом лепо. Ова су њој била обично дужна и за то су морали слушати њена опадања на појединe људе у месту, а осим тога она је још и покица и тим је већ лојална (gut gesinnt) те је за господу, који су такође лојални то најзгодније место још и с тога што је госпођа крчмарица радо пљувала на образ „рацких девојака.“

Господин солгабиров не би чекао на чорбу, али, кад је спомену жени и рођеници, која је сестричина женина, да се спремају на пут, рођеница га је запитала: а шта ћу с тим, што сам обећала попиној Нери да ћу јој доћи данас у визиту, што је значило: нашто сам онда рекла натарошу видићемо се. Тетка је подупрла жељу сестричину, и сви су остали.

Чорба беше као да су је аласи с дунавском водом кували, и гости је тако слатко једоше као да су на врх брда фрушкогорског уз Дунаво виноград копали.

И рен и пиринач и печена риба на ражњу све је то тако удешено, да ниси могао доста брзо заливати, као земљу песковиту.

Сви су се већ подобро угрејали а понајвећма господин солгабиров, та он је највећи господин.

Пијаној спаши миљи деверци. Солгабиров неможе да се нахвали како је кнез честит, што ће рећи како му је ручак ваљан, а и натарошу неможе да се начуди како му се допада: волем нас, вели, као брата свога. — наравно као млађег брата.

Ово је била згода за штурму. Натарош узме чашу дигне је већ се незна по који пут у здравље господину солгабирову, стане рећати врлине господинове, о каквима он ни сниво није, а на послетку спомену како је уверен, да је солгабиров прави Србин и пријатељ српској општини у Н. какав тек може бити, и препоручи општину и даље милости и доброј вољи солгабировљевој.

— Све, све ћу за ову честиту општинуу чинити, кад такав натарош и такав кнез што у име општине моле, ту нема нећу и што не могу и то ћу учинити.

Сви гости повичу на то амин и живио! да су све грејане пушале и леп с тавана надао, а попа с учитељем удари во вса тјашкаја; многаја лета.

Док су гости певали, натарош је са солгабировом нешто шапутао и овај му је непрестано главом повлађивао а баш кад је песма престала а он увати натароша за руку: ево руке неводите брigу, што ви удесите, ја не кварим.

Попа је познао о чему натарош са солгабировом шапуће, па како се он радовао напредку подузећа натарошева развеселн се обећањем солгабировљевим, те подвикну, кад смо се тако лепо састали гриота је да се тако брзо растајемо. довече молим сву господу мени на вечеру.

Мало час дошла је попина кћерка са солгабировљевом рањеницом и нешто је попи приповиједала, те које обећање солгабирово, које воља лепе Ћери, коју попа јако пази, изазваше у њему онај одушевљени позив.

Гости се мијеђаше. Солгабиров погледа у жену као да би рекао тео: а шта велиш? Попина Ћерка у тај мах притрча солгабировици и запуши јој уста умиљатом молбом: молим останите милостива, а солгабировљева рањеница погледа у натарошу, као да га пита, а зар ја незаслужујем, да и ви коју реч уложите код тетка и натарош поклони се пред солгабировом и у учтивој шали припоможе домаћима: молим у име општине господин солгабиров.

— Е кад је у име општине остајемо жено.

— А зар није у име ваше, прими солгабировљева рањеница и погледа га чисто сузним очима.

— Није, него баш у име ваше.

Солгабировој Ћерци разгали се, она пружи и стиште натарошу руку, но у тај мах посумрачи се испод танких обрвица лепе попине Ћери.

Женске су по томе изашле да се пробу, и отишле су попиној кући без мушкараца, а мушкарци су пили дотле док није абрикитована слушкиња ушла у собу и са свим онако напагајски изговорила: поздравила вас милостива госпођа пароховица, да изволите на вечеру доћи!

— Е молим господо, прихвати попа, и узме солгабирова испод руке с једне а натарош с друге стране. Кнез и учитељ кад неимадоше кога узеше се сами испод руке на за попом.

Вечера беше поповска, вино сремско, гости Бачвани (лака кола бесни коњи, нијан кочијаш) е онда питај зору шта је видила у парохијалном дому.

Још за памети повлао је солгабиров натароша, да кад у сред долази на другу страну неђе но њему. Госпођа солгабировица је, додала, да никако дручије не чини, а госпођица рањеница је ћутала, јер ту није требало ништа више говорити. Старешинова воља млађешини заповест. Она је приметила да има на што сујетна бити и то је одмах употребила. Женско срце заборави се кад и кад, али глава одмах га коригира, поправља.

До осам сахата ујутру био је солгабиров с друштвом у столици својој и одмах је отишао у канцеларију. Ко до подне редовно попије десет чаша пива у подне три олбе вина, у вече шест чаша пива, а после вечере од 8 до 2 ујутру, колико буде, тога је мамур из свог тефтера избрисао.

Кад је солгабиров с друштвом отишао пребаци ће попина Ћерка господину натарошу:

— Мило ми је господине, што сте тако расположени били, баш сте лепо забављали госпођицу солгабировљеву.

— То је и у реду било, она је гошћа

— Па додајте молим вас и солгабировљева рањеница.

Тиме је госпођица Ћерка пароховица и понизила супарницу и натароша опшинути хтела.

— Не срдите се госпођице, ви ваљда разумете, не ради ње, него ради општине.

— Ко је још ради села љубио девојку. Знам, да ради девојке момак заволе и село одакле је девојка, али обратно не, иначе би човек кад му се које место допадне морао водети све девојке, па ма циганке биле,

— Но ви ме нећете да разумете.

— Вас немогу разумети и кад би хтела. Ви сте заиста чудан човек. На балу играте непрестано — збиља, а што је тако брзо отишла она ваша поносна рођака?

— Мислите ли тиме реће. да је горда, запита натарош хотећи избећи одговор на горње питање.

(Свршиће се.)

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— Најважнији догађај јесте оно што се у Београду у понедеоник 22. о. м. и после догодило у скупштини и ван ње.

Пошто у седници скупштинској прешло се на дневни ред процесе се тиче да ће кнез доћи у скупштину.

Кнез је управо у 12 сахата на подне у пратњи једнога свога рођака и адјутанта Косте Протића, дошао на каруци пред велику школу. Пред њим је стигао у скупштину министар Пашић, и како је ушао у дворану и сео за министарски сто, саопштио је својим друговима како стварно стоје, те су одмах сви отишли у побочну министарску собу. Међу тим већ је тамо стигао и кнез. После краткот саветовања даде кнез позвати председника скупштинског Каљевића и саопшти му да би рад био, да се седница претвори у тајну. Каљевић се прати у скупштину, и пошто је секретар који је међу тим читао законски предлог о општинама, своје читање довршио, јави Каљевић, да се седница претвара у тајну. Кнез, налазећи се у министарској соби с министрима, захтеваше је од њих да га пусте самог у скупштину (ово је ушкум у свету!) но министри никако нису хтели на то пристати, и тако кнезу није остало ништа него ући с министрима пред скупштину. Ушавши у нутра кнез седе на своју престону столицу, министри за свој сто. Свечана обзиљна тишина. Кнез устане и рече: „Мени су синоћ министри поднели оставке, и ја сам за сходно нашао уважити их.“ Чим је то кнез изрекао, устану сви министри са својих столица и без збогом и опроштаја изиђу напоље из дворане. Кад су министри отишли из дворане, опет кнез настави овако: „Ово је истина јединствени посао, да владалац без своје владе изилази пред скупштину, не данашње напредне прилике могу и овај посао оправдати. За се нашлини побудни ставити на вас она питања: прво: „имате ли ви поверења у мени?“ Скупштина изненадно притиснута оваким замашним питањем из уста свога владаоца, није могла друго што одговорити него: Имамо! Кад је скупштина то одговорила, кнез положи пред њу ово друго питање: „Јесте ли ви за рат?“ Скупштинари на то једногласно одговоре: јесмо! Неки одговоре „Вашој Светлости познато је то из писмена, које смо вам предали.“ На то кнез одговори, да он није за рат, и стаде у подужем говору разлагати зашто није, наводећи нездоће околности и разне друге тешкоће. На то му многи одговоре: „Та ми смо све то чули

још у Крагујевцу. Г. Ристић говорио нам је о том пуна четир сата.“ Казу, да је кнез на то одговорио: „Е ни добро, кад хоћете рат нек вам буде, ја с овим министарством нећу да ратујем“ — и изиђе напоље оставивши скупштинаре у највећој узбуђености.

Скупштинари оставше за тим двором, и изађоше напоље. На свима се могла опазити туробност, отегченост. Једини кнез весело је шушио шиљар.

У целој варошки наступила је тај дан неописана узбуђеност. По сокацима могле су се сруда видети гомилице људи туробна, отегчена изгледа. ишчекујући да виде шта ће да буде.

После подне ишло је до 30 скупштинара самоме кнезу у двор. Кнез их је пустио преда се. Скупштинари му представе, у какву је опасну ситуацију бачена земља оставком министарства и да скупштинари не могу поћити на себи одговорност за последице, које могу наступити услед тога. Кнез им је одговорио да је морао уважити оставку министара, јер су му они министри већ поседили својим претензијама, сводећи његова владалачка права на најмању меру. Што се тиче ратног расположења, кнез се чуди неким скупштинарима, како су они сада ратоборни, кад нам да нису те биле пре неколико дана. У опште, кнез је увео према скупштинарима багателишући тон, и они се вратише незадовољни од њега.

После су ишли Ристићу и с њим су се разговарали.

Што се тиче састава новога министарства, кнез још од прекјуче ради на том послу, али некако не ће да му иде од руке. Зино је к себи Николу Христића и понудио је овоме састав министарства, али Никола, искрена кавалерска душа, одговорио: „Опрости у свако доба на служби и покоравам се заповести Ваше Светлости, али ја не умем владати са скупштином; моје је да владам без скупштине!“ Осим Николе, с којим се устави кнез Милан није могао погодити, позвао је к себи Ценића и Филипа Христића, но ови су одбили тиховину почаст.

Јуче у јутру имали су скупштинари састанак у великој школи. Ту је дошло до озбиљних и замашних сцена. Потпредседник јави, да се седнице скупштинске дотле не ће држати док их председнике не закаже. На то се дигне читава грађа у скупштини. Многи устане на столове на говориште против тога, како се са скупштинском поступа. Милија посланик рече управо: треба то све лопеж потући! Драгутин Радић рече: не треба се дати за нос дуби ни од ког! Многи скупштинари говорише како их је неки срамота што се толико време шалабаза и народни новац харчи а ништа се не ради. Неки говорише, да се неће ни с места маћи, док не виде на чему су.

У целој варошки влада неописана узрујаност. Кнез још никако не може да састави министарство. Сад се чује да је позвао к себи Кајевића и Николића, а тако се и то прошеса да је наумио поверити састав кабинета Милутину Гарашанину. Неки опет тврде да кабинет неће бити састављен, док не дође Мариновић из Румуније.

Клика овога последњег проноси по Београду глас да је Ристић с тога као, што се одкрило да је он редно „на преврату“ у Србији. Кнез је Ристића 26 ове опет на договор. Венчање кнежево 29. о. м.

— 17. о. м. су устанци потукли код Угова жестоке Турке, који су из Клека пошли, а тако и војску која је Турцима из Стопа и Габеле у помоћ дошла. Пало је преко 400 које мртвих које рањених Турака. Победу су славили су устанци у самој црквици својим. Неколико устаника онколели кулу Љубовића у Невесињу 18 о. м. ту погибе Осман-бег Љубовић са шест браћа Љубовића су прва племића породица турска у Херцеговини.

— И према Книну и Дубици беше бојева о којима се нема успеха.

— Устанци у Херцеговини упалили су Дрниш потукли Турке ту и оне из Требиња. Устанак силно напредује, све је одушевљење. О догађајима са бојишта идући пут опширније.

Са 40. бројем почиње последња четврт овога листа. За то време кошта 1 ф. а. вр.

Знамо да је редак поштен Србин а мало је и хуља, којима не кини срце од жеље да зна шта се догађа тамо преко Саве, Дрине и Неретве и лист овај у колико му је допуштено гледи, да поглавито с те стране задовољи своје читаоце, а то што се број претплатника овога листа од се како по Србству озбиљни догађаји збивају у 70 ексемплара повећао сведочи нам да се одобрава наш рад.

Ми и на даље нећемо клонути у раду своме, али ако нам се окстанак не руши воља нам се убија нехатошћу многи читалаца. Не мислимо овим рећи да су нехатини у читању него у плаћању. Ево је већ и последња четврт и из места као што је Фрањево и т. д., не добијемо ни за другу ни за трећу четврт, а има један, који зна да Богу божије а Цару царево, па и нама наше треба а ни прве четврти платио није и лист неврања натраг. Више се на нас кад обуставимо лист, а више се кад своју заслугу ништемо, на шта се онда хоће? Ако се обратимо на скупљача упућује нас на претплатнике, ако на ове, они на скупљача. Нисам покупио, вели скупљач, дали смо скупљачу веле претплатници, е сад издаји новине српски новинару. Ово нас је довело до тога, да одсада никоме нећемо на веру листа слати. Боље нам је и 600 претплатника у цењу него 1200 на папиру? Излази на то да је лист покренут само у корист оних, који уму да примају лист и да нуте, или да покупе новце па да нуте. С тога молимо што нам ко дугује досад да нам пошље и нека слободно одустане од држања листа или скупљања претплате; а ко мисли и даље држати лист тај нека нам напред пошље предплату. Чист рачун добри пријатељи.

Уред. „Гл. Народа.“

ОГЛАС.

А ГЛЕ ПОМОЋИ

за оне који желе зими топлу обућу.

Код мене се може добити таке коже, да се све чуди човек, какве је добре за зиму.

Ова је кожа телећа (Behaarte Wichskalbefälle) и лице јој је као никседер а унутра дебе длака и тъ је длака као на телету и то тако држи топлоту да човек у најнећој зими може без бегуша путовати или у дућану стојати.

Цена овој кожи је само 7—8 форинти или 3 фор. 35 н. фунта а може из једне коже да исаће 3 пара ципела велики.

Ко жели одоши кожа нимати нек се обрати на мене што скорије и нека пошље од сваког комада форинту у име каваре.

У Молу (Mohol) С поштовањем

Милан Лолић.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК **Панта Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875.

БРОЈ. 40. У НОВОМЕ САДУ 5. ОКТОБРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.
Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . 4 фор
на по године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

МОЛБЕ ЗА ДОЗВОЛУ ЗА ЖЕНИДБУ.

Велики жупан жупаније пожешке г. Иван Вардијан издао је под бр. 2331. следећу наредбу на општинска поглаварства:

„Још пре неколико времена било је получење женитбене дозволе по изузетку за молећега сељака са изванредним трошковима и знатним жртвама скопчано. Нерачунајући само трошак биљега за молбеницу, парохијску извесницу и грунтовни извадак, имао је сељак још многоврстних других терета подносити, јер ту је било људи, који су такове случајеве сматрали најбољим згодама, на недопуштен начин користити се, те из бедног сељака изнусти што већи пробитак буди у новцу, буди у материјалу.

Подписана ова кр. поджупанија увиђајући злоупотребе, које су се баш при таковим пословима одомаћиле биле, те желећи и онако претерећеном сељаку што је могуће само олакшати, појединостручила је тај по сељака толиким трошковима скопчани посао, примајући у записник дотичне молбе за женитбене дозволе, и дајући од поджупанијског лечника прегледати оне особе, које се у таковом случају по постојећим прописима прегледати имају. Тим је већ са сељака скинут онај трошак, који би носити имао, да је молбеницу од које треће особе начинити дати морао, и да је лечника за прегледање особа посепце наградити имао.

Ту олакшицу могла је ова кр. поджупанија сељаку прибавити само тим начином, да је себи знатни посао напртила, за обављење којега мора многе радне силе и времена потрошити.

Али и ту добру накану и збиља пожртвовно настојање ове кр. поджупаније наумили су некоји појединци у броју централних чиновника неспадајући људи из себичних разлога осујетити лажним обећањима и излишним саветима примамљујући неуке сељаке, као да ће им они тобоже замољену изнимну женитбену дозволу испословати, или бар решење дотичне молбе поспешити. Разлог таковом вабљењу није други, него неуспешну сељака користити се и из њега што је могуће само измузти. Та уђешена злоупотреба гони ову краљевску поджупанију за темељито изкорењење тога нереда одредити следеће:

То општин. поглаварство има ће одмах, како овај налог прими сместрано свеобштега знања и равнања ради обнародовати и од месних кнезова прогласити дати, да се молбе за положење изнимне женитбене дозволе примају безплатно код кр. ове поджупаније у записник где се безплатно и лечничка визитација ради прегледа дотични особа у записник уврштује, а дотични молитељи да се имаду само уторником и петком тога рада код ове кр. поджупаније представити. Тим начином немају сељаци никаквих трошкова, осим оних за набаву потребити биљега носити. Свако обећање, да ће когод замољену дозволу испословати или решење дотичне молбе поспешити, нека сматрају само измишљотином, која не циља на ино, него штогод из њих измамити, с тога нека се недају заслепљавати таковим обећањима, јер могу уверени бити да их дотични само из тога разлога чине, да неукога сељака преваре и из њега каково мито или поклон у своју корист измузу. Сваку помоћ или обавест, коју би молитељи таковог изнимног женитбених дозвола или у буди којем другом предмету наручито пак деобном и свим осталим предметима жељели имати, нека потраже код кр. ове поджупаније, која ће увек спремна бити, да праведним њиховим жељама удовоље, или им потребиту обавест безплатно даде. пак управо зато нетреба ова кр. поджупанија никаквих посредника, нити ће какове посреднике трпити, те ће такове одлучно одбити, што год до њезина знања дође и митителја и миђењика казнити.

Коначно се још томе општ. поглаварству налаже, да женитбене дозволе, који му у сврху уручења молитељима достављене буду, одмах дотичним уручи, јер је кр. овој поджупанији дошло до знања, да се је каткада завлачењем уручења упутних дозвола, гадна шпекулација на кесу неука сељака терала што сада за увек престалим се сматрати има.

У Пожеги 4. октобра 1875. Кр. поджупанија.
Велики жупан.

Горња наредба занста на добро смишља, али неће испасти онако како се жели, нарочито још су тиме отворена лекару врата. Он ће увек наћи, да су оне особе здраве, које нису пре код њега биле, него су на визитацију отишле: једно бар уштеђено је на молбеницама и то је инак добит така, да сељаци имају бити благодарни жупанији пожешкој а и друге жупаније ваљало би на ову да се угледе. У.)

ЛУКА ВУКАЛОВИЋ

написао Јово Накиновић.

Херцеговина је земља у коју је сада све Српство очи упрло. Уверенисмо с тога, да се сада најрадије слуша реч о њојзи а нарочито о јунацима њезиним, те држимо да ћемо учинити по вољи читаоцима овога листа ако прештампамо из 116. Летописа животопис Луке Вукаловића.

„У Херцеховини у требињском кадилуку — нахији под високом планином „Јастребицом“ савило се између крша и висова знаменито село Зубци.

Ово село граничи од сјевера: Корјеница и град Клобук: од истока граница црногорска; од југа Конавље, аустријска граница; од запада Шума и Попово.

Земљиште је већом чести кршевито, равнице ће бити сат хода дужине а пол сата ширине, али је већи дио исте обрастао шумом, тако да посве мало има поља за орање, него народ сеје жито и сади кромпир и купус по проломи између крша.

У овом селу има око 300 кућа, раздељених на племена — братство. — Куће су све сграђене од камена, а покривене плочом или сламом.

У Зубци има пет цркви и то: св. Ђорђа на брегу ниже Вукаловића кућа, св. Спас на равници међу Колским и Ублима; св. Петка на сред поља под куће Стајића; св. Госпођа (успеније) ниже кућа Даниловица и св. Илија више Бревеника.

У овом селу биће око 4000 душа, све чистог Србина православне вјере. Народ је здрав виђен и угледан, па и ако није изображен, али је бистар хитар и јуначан.

Зубци, као и остали Срби херцеговачки, живе просто највише им је храна: кромпир, купус, млеко и сир. Меса једу само о крстном имену, сватби и о великим празници. Одело им је обично херцеговачко; фес са саруком, бјелача од домаћег сукна, гаће широке, доколенице чарапе и опанке, а за пасом ханџар, кубура или леденица, о рамену шарка или шишана, џевердан, а огртач сура струка. Женске носе: на глави белу мараму (крпу), мрчину, зубун, опрегљачу, чарапе и опанке; дјевојке пак носе на глави црвени фес, а више њега бијелу мараму, кад се удаду скину фес, а метну неки виенац. те се по овом разликује девојка, млада и жена.

Сви листом Зубци баве се сточарством и тиме се издржавају.

Зубци су од старина били у пола независни, они су имали обћинску слободу и самоуправу. народ је бирао главаре, а турска би их власт признала и потврдила. Изабрани главари управљали би са селом, побирали харач и предавали Турцима, а ови се нису ни у што пачали.

Овако је ово село живјело све док се није појавио Омер-паша у Херцеговини 1852 године.

У Зубци готово свагда су били главари од братства Вукаловића, који су се одликовали поштеним владањем, ватреним родољубљем постојношћу и јунаштвом, тако, да су код народа стекли толико поштовања и уважења, да је цио народ сматрао као да братство Вукаловића има неко наследно право на старјешинство, те су Зубци вазда бирали својега врховнога главара — кнеза — из племена Вукаловића.

У овом дакле селу и од ове породице родио се гласовити јунак, славни војвода херцеговачки, Лука Вукаловић, лицем на Лучин дан 1823 године.

(Наставиће се.)

СЛИКЕ СА БОЈИШТА ХЕРЦЕГОВАЧКОГ.

„Зашто ви сечете вашим непријатељима главе, а зашто још и носеве?

Тако је запитао извештач једних новина неке усташе после битке на Главсковце.

Војвода црногорски Пеко Павловић узе да одговори на то у место попа Мила, који је вазда готов кад треба коме шта одговорити. „А да како си ти господине кад си у рату био убијао твоје непријатеље?“ Запита Пеко извештача, који је био аустријски официр.

„Ја сам нисам ни једног непријатеља убио, али моји су солдати или пушали на непријатеља или ударали на њих бајонетима.“ То беше одговор извештачев.

Па како су они убијали?

„Рекох ти тим што су непријатеља ударили из пушке или га проболи.“

Пеко Павловић на смеши се и околина његова развуче уста, а они подаље прснуше у смеј.

„Убијен је непријатељ само онда, кад му је глава одсечена, из пушке ударени или прободени непријатељи само су рањени, али нису убијени.“ Ово је одговорио Максим Бачевић.

„Та главно је учинити да непријатељ није више за бој.“

Ту ће поп Миле додати: „Није господине, ко је рањен може сутра оздравити па ме убити. Само кад сам ја њега убио не може он мене убити, а убијен је онда, кад му у својој руци држим одсечену главу.“

„Добро, али нашто је онда сећи људма носеве. Код нас, скоро у читавој Европи, међу паметни људима то је гадно.“

Код речи „паметни људи“ насмеја се војвода Бачевић с презрењем.

„Господине, наши људи не могу по читав дан носити уза се одсечено главе, али дружина мора видети које и колико је непријатеља убио? Само онај који је највише непријатеља потукао то је јунак, а

јунак може само воћа бити. Како је пак тешко на даљеко носити главу једну или и више, то морају борци бар носеве од одсечених гласа показати. Колико је носева толико глава толико и убијени непријатеља."

„Дакле ви несечете носеве и онима који су само рањени?" „Али господине, та ти си чуо, да они који су рањени још нису убијени. Шта би нам вредило рањенику само нос одсећи, за неко доба, ево ти га опет на нас. Најпре главу па онда нос доле. Само онда знамо да је један Турчин мање."

Колико је мален број Херцеговаца према Турцима чудо би било кад би ови у ноге и самом ударали. Та тако ни полиција нерадн, кад растерује раденике, који иштy праведну заслугу своју, од куд да се иште од Херцеговаца блажије поступање. Ово напоменусмо да се сазна, што је многи читалац рад био знати.

О ВЕЧЕРЊОЈ ШКОЛИ.

Како ће се сваки брат радеоник а нарочито пољоделац за мало времена са свим кући пристранити да зимује и да своме телесном напрезању одмора даде, што га је преко лета имао радећи своје мило земљиште за одвећ нужно налазим, да то време брат пољоделац вечерњој школи поклони с тога, што се већ мало по мало у нашим трговинама нове метричке мере увађају и како ће иста од 1. јануара 1876 год. сасвим у живот ступити, тако, да се нико са старом мером у куповини и продаваљу робе и разних других производа послужити не може, то ми по дужности стоји о вечерњој школи коју али искрену реч прозборити.

Брате Србине! Мучио са се целога пролећа, лета и јесени на своме земљишту више гладан и жедан него наранђен и напојен и више ноћи неспаван. Зашто? Даћу те мучи сунчева топлота и претешки рад ноћу пак кад се смириш да отпочинеш претешка кућевна брига; непрестано мислиш, како ћеш свој посао посршивати, како ћеш да учиниш као старешина у кући малом и великом, младом и старом право, бориш се са мислима, ако си што прошлог дана продао, да те купац није преварио и то тако траје све дотле док и зора не забели, пак се онда опет од нових мисли отстраниш и посао на ново предузмеш. Да те нико неће преварити, да несумњаш о томе нужна ти је преко зиме вечерња школа, да је прилежно похађаш.

Дошла је и зима поорао си и посејао јесење усеве, обрао си винограде и кукурузе, и то главне послове си посршивао; задовољним се налазиш што ти је Бог милост ту учинио, да си потпуно кадар његовој милости и доброти благодарити; шта ти дакле сад друго преостаје него то, да се телесно а доиста и душевно одмориш. По довољном одмору употреби то време за вечерњу школу.

Бута зима наступила, треба мало и велико, старо и младо пристојно заодети, али се ту питање рађа, еда ли си државни порез платио. и кад си то учинио, опак незнаш у порезној књизи него другога питаш који читати и писати зна. еда ли је убележено.

По дужности и то си учинио, што сваки учинити мора, јер бо је то главна и највећа дужност; после тога остало ти је ране и осталог иметка за продају одређеног, како да продаш, мислиш у себи и у срцу зебеш, кад непознајеш нове мере, која је сада место хвата, рифа и фунте уведена и која се именом крсти француска мере, коју ти баш ни мало непознајеш. Да је колико толико пре упознаш, нужно је да преко зиме вечерњу школу приљежно похађаш.

Сад брате Србине! шта имадеш чинити, да се са поменутом мером упознаш и да те човек са два ока који и ти имадеш при продаваљу твоје робе непревари; ништа друго, него по свршеном домаћем послу да идеш у вечерњу школу у којој ће сваки брат учитељ драговољне предавања не само о новим мерама него и о домаћој и пољској привреди држати, само ако се ти будеш на то склоњо. Трошка при похађању вечерње школе никакова имати нећеш да би те од срца заболети морало, до једино то што би неки новчић само за светило дао. Није ти потребно целе зиме исту похађати, учитељ ће се задовољити и биће са свим утешен ако 3 месеца преко зиме предавање прилежно похађао будеш.

Добро знај брате Србине да је Чивут до сада већ од чести нову меру упознао, а ти још о њој ни појма немаш. Прионн дакле својски, настој у том неуморно да вечерњу школу похађаш, јер ако то племените дело напустио будеш, онда сам себи и своме незнању пренинш; онда нећеш имати право другога кривити ако те ко год превари буде, јер си ону прилику пропустио, за којом ћеш целог века жалити.

Сад још једном велим брате Србине прени се, недај се да те други вара, него определи време за вечерњу школу.

Дај боже! да овај мој искрени глас буде у народу саслушан, ако не буде одзива правог нашао, онда никога кривити неможемо што смо варани доли сами себе.

Дакле у име божије од Дмитрова пак до Сретенија похађајмо вечерњу школу. Ова искрена реч нарочито важи за нашу браћу пољодеље.

Овом се приликом умољавају родитељи и старатељи наше школске младежи, да их у недељне и празничне дане на науку у школу шаљу, и то ону деду која су у недељну школу уписана; јер нам је још од веће ползе недељна школа него свакадашња, с тога што је дете у таковим годинама, да лакше науку схватити може, него оно мало од 6—12 година.

Чините дакле браћо ви своје, а учитељи ће по светој дужности своје.

Нови Сланкамен, 1. октобра 1875.

Мојсије Бизумић.
народни учитељ.

О ВОЋАРСТВУ

по предавању Ђорђа Натошевића и Борјановића.

Данас су за све радене људе, за цео раденички свет, а особито за сиротињу тешка времена наступила; издавања и потребе су тако силне, да се са ових приходи подмирити не могу. Кад би запатали: шта је томе узрок? знамо да би нам свако одговорио већи државни и општински порез. нова мода и расход.“ И ми ово тврдимо, али ћемо томе још додати и ово двоје: нерадиност и хрђава подела рада.

Што се неких места тиче: као н. пр. Србобрана, то не можемо толико рећи да је народ не ради, јер се то види већ по томе што тамошњи земљеделци боље стоје него икоји у срискту. Али ћемо у толико пре пребацити, што се економија као свуда у нас, тако и тамо врло једнострано води. Ако нема зрна на тавану, ако у том преваре године, као ове последње, ето дуга и пропасти, а чим ратар посрне ми на нос паднемо.

Код западних народа се економија друкчије схваћа. Ту се ни стопе земље не остави а да се не употребн; ту ни једна радена снага не једе лебац бадава; ту нема никад времена за благовање и одмарање као код нас готово по пола године; ту се уз главну пољску радњу предузима још и сваки други економски посао, који само нјоле прихода донети може. Где се уз засејање земље са зрном негује још свиларство, кованлук, повртарство, воћарство, виноградарство, подиже марва чисто благородне пасме, где се репа у велико засађује са усевом заједно те се и марва рани и шећер цеди из ње, где се силна живина негује ради продавања меса, јаја и скупог перја, где се рибе расплођују вештином по сваком поточићу и држе у рибњацима, — где се подрањују и друге корисне животиње ради коже, крзна животиње (као што су питоми зечеви, корњаче и т. д.), — где велим све те радњетако једна уз другу иду, ту је и друкчији материјални напредак него у нас сиромашних Србаља.

Да ли се могу све оне споменуте радње и код нас са економијом пољском тесно скопчати и у том обиму радити, као тамо нпје нам сад задатак, да овде о томе говоримо. — али не можемо а да једну од тих радња. коју смо изабрали за предмет о коме овде пишемо не споменемо и не препоручимо, која је иначе тешко скопчана не само са пољоделством него и са положајем и животом сваког човека. Ту мислимо подизање дрвећа и воћака.

Пре свега ћемо рећи коју о важности воћа.

Ни једна врста ране човечије, ни какав рукосад човечији није тако важан као воћка. Шта вреди воћка види се отуд што свето писмо описује рај као башту засађену најлепшим воћем. И сам Фаво зна боље него ми шта воћка вреди. Он је на јабуку преварио Еву а не на шљиву. Па и данас и сами ми ма да незнамо зашто, дајемо јабуку ономе кога највећма волемо, тим показујемо да нам јабука вреди више него ништа, да нам вреди толико као срце наше, јер тиме казује момак девојци или девојка момку, да му даје срце, па на јабуку кад се женимо задобивамо жену као Фаво Еву. Ако ти неће јабуке неће ни тебе. Како је воћка један од највећих дарова божијих, ма да није о њој све познато било, опет је људма још од памтивека омиљела. Највећи цареви и царице називали су је још од пре три хиљаде и 500 година. Чувена башта краљице Семирамиде најбољи је доказ томе. На Кир на Александар велики називали су воћку. Славни грчки песник Омир не може да се нахвали воћа. Римљани сви имаше вртове богате воћем, на чак и по дивљим пределимо расађиваше га. Римски цар Проб засади лозу у Срему, но по највише расад воћака прихвати Франачки цар Карло велики, у нас свети Сава и краљеви лозе Немањића, у Мађара велики Лудвиг, у Аустрији цар Максимилијан. Марија Терезија а у Француза Лудвиг XV. Све дакле најбољи људи, који седеше кадгод на престолима, а честит поштује само оно што је ваљано, знатан човек оно. што је знаменито.

По ономе долазимо прво да речемо, да је воћка најздравија и најприроднија рана човечија, мила женскињу и мушкињу, деци и старцима и да нигди није добар знак кад га ко неволе. Воће је врло лака рана, уједно и напој, лако се разнаје ако је покварено, а ко ће знати каква чуда има у оним сосовима што незнаш ни на шта мирпшу ни на шта ударају. Воће је најбржи и рајјефтинији ручак За њега ти не треба ни ватра ни лонац, оно је готово чим је узрело. Воће је наслада цару и сиромаху и ако не можемо имати таке дворе као у цара, таких винова као у њега, можемо јести воћа као и он а бог ме, кад и кад и боље. У томе сиромах ако је вредан може цару раван и бољи бити.

Сад да пођемо даље.

Човеку је то већ у крви да своју околину улепшава за то да му постане милија. Најприроднији и најдражији украс наше земље. предела, села. варони, вртова, улица, поља и домова јесу и остају дрвеће и воћке. — По насађеном дрвећу и воћу оцениће и вредност, укус развијену свест, васпитање, радиност и интелигентност народа у једном пределу или месту. Ето како и колико утиче племенита воћка и на земаљску лепоту предела једног и ваљаност становништва.

Чувени немачки писац поучних приповедака за народ, Чоке, каже: де нађеш воћа ту се стани и нађеш честите људе.

Наука пак учи, а свако и без тога јасно види да су они предели и места, пак и саме поједине улице и домови сила здравији и питомији, где је пуно засађеног воћа, него где је пустош и земља поплављена отровним баруштинама. (Наставиће се.)

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА."

Ђ. Нови Сланкамен. (Случајно закашњено.) 29. августа. У овдашњој српско-народној школи, одржан је главни школски испит дана 10. августа т. г. по подне у присуству општинског и школског већа и осталих најистакнутијих лица. У овој школи ради неуморни раденик господин Мојсије Бинузић већ 7 година који врло добро и темељно познаје своју састу учитељску задаћу, тај раденик је познат у свом милом српству да у себи довољно свестраног знања има. Он је у своју милу њему оновину младеж у потпуном знању упућивао, трудећи се нарочито у природослову, природопису, земљовиду, писању и читању добром и разумљивом читању, даље у метричкој мери историји српског народа, деклмовању народних песама, цвекзном појању и народном појању. Поврај свега школског рада, украсио је свој вођарски врт, па у том настоји да му је у школском здању најлепши ред, тако, да цело његово трудољубље свима нама за образац служити може.

Испит је са својом школском младеж на најсјајније задовољство присуствујући лица показао. Шта више, да се и његовој супрузи госпођи Љубици у име њеног неуморног рада около женске школске младежи у ручним пословима највећа задовољност и признање одати мора. Присуствујуће је са ручним пословима и са материнским показивање напевања, и толико више, што је ова мора година њеног правог и јединог рада, почем је од 1 априла т. г. започела.

По свршеном испиту изјави г. председник испита са осталим присуствујућим топлу благодарност све г. учитељу исто и његовој врлој и трудољубивој супрузи госпођи Љубици на неуморном делању. За тим узме реч наш врли г. бележник Давид Миодоловић, сапствујући школ. младеж, да се труди како би у моралном и знанственом напретку осветлала не само г. учитељу него и свом роду српском образ, да се и родитељи потпуно с њима поносити могу. По кратком говору подели им красне и корисне књиге, рекавши сваком ученику и ученици: Ти си заслужио или заслужила овај мили дар, јер си се ове године добро показао-ла. А осталу дечицу пажљивим учењем је да се и они у напредак марљивије труде и тако са „богом" или гости отиду. Слава учитељу и учитељици. Живели!

Београд 28. септембра. Када сам се кренуо из Карловица у Београд, ту ћу ћеш једног јеромонаха из манастира Раванице (у Фрушкој Гори који обитава) и који је познат од духовне власти из Београда да као бегунац говрати се у ман. Богошачу, и као бивши намјестник у истоме ман. да подпише рачуне и тада ће по жељи одпуст добити од духовне власти да може у Срему остати; упустим се у разговор с њим пространо, и он ми у касни (код Венеције у Београду) почне приповедати, којим начином је као бегунац могао добити танаст. Раванику (Врдник).

Ја сам, вели он, одако радио: кад сам дошао у Карловце, одма сам се пријавио код г. J..... и дао му 30 фор. испод руке, тако опет г. К..... 15 фор. и они су ми изразили код Његове Свелости да добијем Раванику, а иначе не бих могао бити примљен никојим начином. Тако приповедајући он своје околне препоруке, почне саветовати једног јеромонаха по имену Молентију, који иде из крагујевачке нахије са пертиненатом у Фрушку Гору, да тако том приликом и обстане, и ако жели добити добар манастир у Фрушкој Гори, тако треба да учини као што је он учинио, иначе ће бити одбијен. Ја онда гледајући таково што, мерао сам се чудити, како је то могуће да се тако чини у главноме месту Патријаршије? и онда из тога морам извести, да је требало и мени то учинити, па не би одраћен био у Рекету. — Али ја уздајући се у своја добра знања и сведочанства, која имадем, држао сам за ниже потребно нито давати, али ево чуда, — неколико важнији ни добре сведочбе кад је кеса празна, да добијем место у својој драгој постојбини већ овако морам предузети дално путовање. —

И тако ово с једне стране могу по казивању поменутог јеромонаха Теофила веровати да је истинито, а с друге пак стране то не могу казати јер мене је г. J..... свеговао да писмене молбенцу подпесем Његовој Светости и да ћу добити манастир и кад би то тако било: он би мене одбио а не би ме као брата драговољно примио, и савете дао. И по томе не могу бити млађи крвни, ги глава заповеда,његов је требало из другог места уверење имати за моје владање, — а то дручије бити није могло, него да ме је Његова Свелост определити хтела у бољи манастир, и онда би се уверити могла, а не примити; на одма без узрока пустити, а игумана Вилогија ни на одговор не позвати. — Ово нишко унутно било није него кад ми није могуће ухлеђене дати се, није не требало ни примати, јер онако се само деца варају а свестни и паметни људи то не чине. —

У Путовалу 23. септембра 1875.

Михаил Ранковић
јеромонах.

ПОДЛИСТАК.

МОЛИТВА ЈЕДНОГ СУЖНОГ СРБИНА НА НОВО ЛЕТО 1869. ГОД.

Боже мили е да чудна гласа
Што се оно чују са висина
Са висина горња Варадина
Ја ли гуја пиштн у пропену
Ја ли сужањ цвили у тавницн,
Што м' јакрени лице нагрђују
А гује му испијају крвцу,
А кости му љута дроби зима,
Иљ' је писка змаја огњевита
Што м' душмани сагорјеше крила
Иљ' је лелек свилен калуђера [1])

За земаљским намастирским благом,
Што им народ хоће да одузме,
Да с' тим даже школе у Србинству
Те с науком народ да просвети,
А с' просветом слободу утврди,
Јер слободом бог се слави само.
А просветом слобода се стиче
Ил је вриска српскијех матера,
Што проклињу мушкога порода,
Што с' проклети утробом зачеше
И посташе туђе уходиде
Уходиде српства издајице

[1]) Овде се не подразумевају они прости српски калуђери који су по примеру св. Петра иригорског, Хаџи Зера, Хаџи Руваца и Хаџи Стевоја и осталих врлих и живих за свој народ борили се и сиротовали, и и сада се боре за народ и раде — него они несретници који у шареним хаљинама са позним плаштима и приходима у богатим дворовима пијета не радећи и народ заглупљујуће дембелину.

Тежег греха што на земљи није.
Није оно гуја у процену,
Нит' је ниска змаја огњевита,
Нит' је лелек дембел калуђера,
Нит' је вриска српскијех матера,
Што већ мора мушки пород клети,
Већ је оно сужањ у тавници.
— — — — — — — — —
— — — — — — — — —

У сужањство што је запануо
У жље руке крвнијех Мађара
И Њемаца њиних господара,
Не народа већ њиних власника,
Не с кривице ни са воље своје,
Нит' са тешке каве убојите,
Већ са коби и зависти клете,
И са друштва са Срб-Соколова
Са поштења што су образ Србу,
И са дјелом што му примјер дају,
Он непишти јунак у тавници
Већ он гуди гусле јаворове
А уз гусле богу ти се моли
Молећи се ев овако' зборн:
„Ој природо дивна непостижна
„Раденине свети, сиљни, невидљиви,
„Који владаш небом и земљама,
„Који владаш људством и светов'ма,
„Богом тебе поштуједу људи,
„Богом боже и богородице,
„Авај Боже и Богородице!
„Авај ти је живу трунут тешко,
„Самујући живу сахрањену,
„У каменој зиђеној гробници
„У гробници у клетој тавници
„У тавници клета Варадина,
„Крај Дунава каменога града,
„На крајини китњастога Срема,
„А у суседј бјела Нова Сада,
„Да б' рад чега неби ни жалио,
„Већ на правди Бога истинога,
„Рад образа српског и поштења,
„И рад чланства српске омладине,
„И са дружбе са Срб-Соколови,
„И рад братске и слободне речи,
„И са коби и зависти клете
„Коловођа рада нечистога
„Ренегате паше Аста-бега,
„И уходе Ђорђ'-бег Страјимира,
„И дервиша аге Самујила.“

(Наставиће се.)

СЕОСКИ НАТАРОШ

(Наставак.)

— „Не него ми се допада она њена мирна збиља оно поуздано владање као да у рукама има све што једном женскињу у њеном добу треба. Волем је и због тога, што је солгабировљева рођеница ајферовала због ње, и једнако ме запиткивала, какав је она управо род вама.“

Попа је међу тим легао и заспао, попадија је морала у авлију, да надгледи живину, и натарош се препоручи: пруживши руку попиној лепој Ћерки, коју ова нехтеде одмах примити.

— А ви се баш срдите?

— Не срдим се, поправи се попина Ћерка и пружи руку натарошу.

— Збогом!

— Збогом! Поздравите солгабировљеву — госпођицу рођеницу кад одете, и тим ипак рече попина Ћерка срдим се.

ПРЕПИС ОПШТИНСКЕ ЗЕМЉЕ НА ЦРКВЕНО-ШКОЛСКУ ОПШТИНУ.

Два и по месеца после „нобл бала“ рибље чорбе кнежеве и „вечере попине“ већ је од жупаније дошло допутење да се преиште на црквено-школску општину по закључку политичне општине до 300 јатака земље. Нико протестирао није. Немцима је општина дала за школу њихов део у готовом новцу, а исто и Шокцима, но једних је и други врло мало, те им и део не би већи.

Сада је ваљало да црквена општина прими поклон, па да се уговор сачини и спроведе. Али неки се ђаво излегао на буши на чвору, одвраћа народ, подбадајући га тиме: де ће наша марва пасти.

Невиде једни, да док су они марва да нетреба и не вреди им за другу да се брину.

Већ се многи црквени општинар изјавио против примања поклона Шта ће они нама наше да поклањају? Наше је тамо, а наше овамо, наше у црквеној а наше у политичној општини.

Председник црквене општине беше ваљан као кнез и исто је тако мислио. као да је један човек кнез и председник. Председник дакле учини кнезу по вољи, захвали на председништву и предложи за председника натароша, који је покренуо мисао о поклањану земље школи и цркви па пека је и изврши. Председник је мислио на ауторитет натарошев. Њега волу, али и зазиру. Власт је, а друго учен је па се неће усудити свака шуша зуба помаљати.

Натарош је увидио да су председникови разлози основани и пристао је на то да ће бити председник ако га скупштина изабере. Скупштина то једногласно учини. Нови председник често је сазивао одбор и ту је изнесно на решење ствари, које су одбору по вољи биле, а сваком је приликом покушавао да их обаве-

сти о користи кад се на цркву и школу земља прилише и успео је толико да је сигурно било да неће већина против примања гласати и не само то него их је задобио још толико да су они сами најбољом вољом доказивали на пољу како је то добро да се земља прилише.

Дође дан и заказане скупштинске седнице. Сви општинари дођоше. Парох предложи форме ради, да се умоли политична општина да прилише на цркву и школу толико и толико јутања земље, и разлози зашто је то нужно и како би то добро било. Из скамија му неки сваки час упадаху у реч, но председник забрањиваше прекидање говорника и поштети са законом о владању на скупштинама. За парохом пријави се кнез, који је члан скупштине. Један противних хтеде пре њега, али председник приметн да се овај пре пријавио. На кнежев говор већ не беше толико нападаја, кнез је, на ће имати сутра с њиме посла, на неће да му се замери, попи је пак само онај покоран, који има сина на женидбу или за солдачину, или кћер на удадбу особито кад ова незна молитве, што није кадра ни која знати, јер би морала толико колико и попа знати.

Опозиционар устаде за кнезом и примети, да је његов ред, председник потврди да јесте, али сада он узе реч, да објасни ствар, и ту је говорио лепо, намештено, удешено да си само могао рећи: тако је, тако је, и како је већ у велико подне превалило; а наши људи чим из цркве изађу ручају, додија им поред све лепоте дугачак говор председников, што је овај и хтео, те викаше: пристајемо, хоћемо, нек буде тако! —

Председник запита има ли кога против, скупштинари, гладни, повикаше у глас „нема“, а председник рече: ја чујем да сви пристају и изјављујем да је једногласно закључено, да се поклон политичне општине прими.

Да дете узме медицину, у којој му живот лежи, мораш је у шећер замотати, мораш га преварити. Хрђавим начином мора се често добро чинити.

ПРЕГЛЕДАЊЕ РАЧУНА ОПШТИНСКИХ.

Месеца марта заиште жупанија, да јој се поднесу према § 129. општинског закона рачуни на преглед.

Бележник јави кнезу, да тога ради сазове прилежећу главну скупштину општинског већа, која има по §. 128 оп. зак. најпре прегледати рачуне општинске. Рачуни ти имају се 15 дана пред скупштину на отвореном месту држати и свако који је шта плаћао има право прегледати их, те ако што нађе да није у реду има право главној скупштини писмено се потужити и она мора то писмено прочитати и претрести. Уа рачуне општинске шаљу се жупанији и примедбе оних који какве замерке налажаху у њима, а ако не би скупштина све рачуне за ваљане признала него мањина што приметила онда се и то има жупанији поднети.

Пошто је дакле бележник рачуне прошле године уредно и на јаван углед у прописано време нанео и кнез главну скупштину заказао, и нико против рачуна никакве примедбе учинио није, јер нико у њих ни загледати хтео није, ма да је јавно на „заповести“ речено. да то треба сваки да чини, који се у рачунима разуме, приступи се о самој главној скупштини прегледању рачуна.

Рачуни ти беху од бивше компаније. Тачно се тада рачуни водише. Све што је добивено забележено је и што је издато забележено је у каса-журнал и свака је пошта своје писмено имала.

Скупштина изјави у записник, да су рачуни у реду.

Бележник то уведе, али се усуди додати, да се рачуни тако не прегледају као што их је општина прегледала, којој је доста да види јесу ли ту сви уговори све квите и премапризнанице. Ту је слово иже, рече натарош, али то треба видити је ли сира сниже, треба њи од стања до стања, од нумере прве до последње на видити, оно што је дошло, није ли мало дошло и оно што се издало, није ли се много издало. Цифре се слажу, цифре су ту, новцу што су метути у касу и извађени из касе, за те се зна, него они што нису ни метати унутра ни на пољу ваљени они де су?. Ако је земља продавана треба видити пошто је продата, па ако је јапаџ општински продат за 3 фор. а други људи своје за 8 фор. продају, онда може контракт златни слови писан бити општина је преварена, општећена, њеним се иметком хрђаво управљало, а за то се рачуни и прегледају, да се види како се управља. Исто што је бик лошији, кога општина купује скупљи од оног бољег, кога други човек купује, што већи бунар кад га други ко за себе зида јефтинији буде него општински, који је у пола мањи.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— Лазар Сочица војвода Богаши и Вуле Хајић са 1100 усташа ударили 27. сент. на Дрвиње спалили 1000 кућа турских, посекли 20 глава и побили око 150 турава. У Грузи заплењили 800 брава 500 говеда 150 коња турски. Усташа мртви и рањених 13. — 23. бој у Зупци. Турака мртвих 14 усташа 2 рањена. 24. сент. испала турска војска из Требиња у Зубце ударила на усташе са свим потучена побегла у град. Устанак силно напредује све је одушевљено.

24. сент. сву ноћ буктило небо у пламену над Пастиревом Истог ваздан крвави бој у Манин и Стригови. Резултат непознат, два турска села изгорше. 24. сент. силан снег досели у Аустрију. У Аустрији и Црној Гори оплакују тужан живот преко сто хиљада бјегунаца. Ужасно позорје, вечито проклетство овим у Србији који оклевају. Помоћ у невољи страдајућој браћи!

— Из Рисна стиже 25. сент. глас: Рисан точка мучења. Сиротиња гомилом изврвила. Рањеници помоћ запиу. Одбор у

ескудиџа. Огласите најбрзку помоћ родољубима. — Са Цетиња 27 сент. Дуро Радан са 200 усташа ударио код Дабре на турски табор који пратише 2 бућука пиљама, узеше нешто сајина 40 остругуша, посјекоше 26 глава, сувише погибе Турака преко 60 сви би нагнули да не дође Турцима војске од Ватинце у помоћ. Усташа 10 мртвих и рањених.

— 29. сент. испеч Свињара код Ерцегова Стола Турци потучени, изгубише 70 мртвих, побјегоше у Кобас. Губитак усташа непознатан.

— 29 сент. Вура Грубора тргнула у Бихачу што је кожу у Карловац продавати иђаше стадо бихачки паша у затвор у тешком гвожђу.

Дне 27. сент. беше сукоб према селу Бајни на сувој међи између 300 усташа и 400 Турака. Усташи у броју од 120 напали на Турке; битка трајаше од 10 до 2 сата по подне, кад усташима у помоћ дође чета Рашковача од 180 те с прве Турке сасма потукоше; мртвих Турака после боја набројено 41 колико их је за битке уклоњено није познато. Од усташа 1 мртав, 1 тешко рањен, 4 лако рањена.

— Турци су опет прешли преко Дрине према ужичком округу и уналили једну кордонску кућу.

— Хрватски сабор сазваће се за 7. октобар ради продужења свог већања.

— „Тајмсов" дописник у Дубровнику јавља своме листу, да је 24 септембра подуже разговарао се са Љубибратићем, који је изјавио, да Херцеговци не би никако прихвали самоуправу од Турске, али ако би велевласти предложиле поправке из корена ови су приправни прихватити их, ако се повери Црној Гори да она то изврши. Усташи нису ни најмање малаксали, они ће сву зиму издржати на оружју; небуде ли им могуће држати се на окупу, раздели ће се у мање чете, и уништити све што се има уништити. Љубибратић одлучио је од Херцеговине пре начинити пустару него се поклонити Турцима.

— „Ослобођење" кажа из Ужице 22. сент. следећи телеграм: „Данас предрече чете херцеговачке три сата до наше границе. Победе сјајне. Турци беже испред јунака који се боре за слободу. Пљевље и остале варошице бјеле у пламену. Херцеговци наоружани остругушама под вођама Љубаном Перовићем и Лазаром Кулићем предрече до Лима. Чекају војводу Жарка, да слогно ударе. Фоча и остала села изгореше. Турци на граници чине спрему биће окршаја. — Шта чека „слобода споља и изнутра?" А то ће рећи Србија жалосна.

— У прошлу суботу у Београду ново министарство састављено је овако: за председника и министра унутарњих послова именован је Љубомир Кальевић, бивши председник народне скупштине, за министра војног досадашњи министар војни, књежев побочник и топнички пуковник Тихомир Николић; за министра просвете и црквени послова Стојан Бошковић, професор и ректор велике школе; за министра спољних послова Ђорђе Павловић начелник истога министарства; за министра грађевине академик инжињирски чета, инжињирски подпуковник Стевча Здравковић; за министра правде Стојан Марковић, књежев посланик на народној скупштини, а најпосле за министра финансије Милован Јанковић, помоћ. управе народни фондова.

— Књез Милан кенча ће се у недељу 4. окт. Румунски књез посла ће на венчање депутацију. Књезу кумује руски цар, а аустријски посао је свога заступника Хуњадија. На двору књежеском већ је скоро сасе Мађари и Романи, родбина пређашње и садашње књегиње. Тополи пуцају — уз салтовац. — У народној скупштини поднесена су два предлога да се устави промени.

— У Љубушком кадилуку 30 пр. м. плануо устанак. Вођа Ђека Филиповић ударио на Виницу, поробио турске кућевласнике Бумрукану и дигао 300 усташа на оружје 1. о. м. потукоше Турке и заузеше 28 коња и товаре соли. — 3. о. м. оде Сочица са више од 2000 друга из горње Херцеговине пошто су таме Турке савладали и у градове сабили у помоћ овим у долњој Херцеговини.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ. [1]

Овдашњој честитој политичној опћини, која је при овогодишњем главном школском испиту доброучећу се школску младеж са поученим књигама наградила од моје стране у име младежи јавно и топло благодарим. Живела! Дао бог да се и многе друге честите опћине у оваки красан пример угледају.

У Новом Сланкамену, 15. августа 1875.

Мојсије Бизумић,
народни учитељ.

[1] Случајно заборављено.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

СРБИН И СРПКИЊА

КАЛЕНДАР ЗА НАРОД.

ЗА ПРЕСТУПНУ ГОДИНУ

1876.

ИЗЛАЗИ ИЗ ШТАМПЕ ЗА КОЛИ ДАН.

Који желе оба календара имати, нек ча чврст рачун, било у комисеју, нека се што пре обрате на потписаног.

Цена је: „Србину" 25 новч. или 3 гроша, а „Српкињи" 20 новч. или 2 гроша. Ко поручи 100 ком. за готов новац добија 30%. Без наручбине не шиље се више никоме.

У Земуну, у септембру 1875.

Србин-Милош Грабовачки.

Изишла је из штампе десета свеска

СРБАДИЈЕ

са овим садржајем:

Текст. „Pique Dame." Новела Александра Пушкина. — „Успомени Јована Грчића-Миленка." Песме Фене Павловића. — „Пуни и Бабурин." Новела Ивана Тургењева. (Продужење.) — „О постанку човечијег рода." Хекел. Превео Станиша. (Свршетак.) — „Књижевне приповетке." Скупио Вук Врчевић. (Продужење.) — „Књижевни преглед." Критика на дело Дучићево: „Црна Гора" од Синише. Критика на Грујићеву, Чолак-Антићеву и Путникову „Бојеву организацију" од Синише. (Продужење.) — „Лука Вукаловић." — „Стојан Бошковић." — „Наше слике."

Слике. „Мића Љубибратић" вођа херцеговачки. — „Поп Богдан Зимоњић" вођа херцеговачки. — „Херцег Нова" (Саксејпштово) у Боки Которској. — „Манастир Дужи у Херцеговини." — „Стојан Бошковић." — „Херцеговци у заседи." — Турски војдум у Херцеговини 19. јула о. г.

Цена је листу на годину 6 фор. а на четврт године 1 фор. 50 новч. Предплата се шиље на ову адресу: **Administration der „Srbadija", Wien. III. Ungargasse N. 2.**

Једанаеста свеска, која ће доћи неколико слика из Херцеговине, излаће 26. октобра. Све свеске, које су досад изишле могу се још добити.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Никта Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875.

БРОЈ. 41. У НОВОМЕ САДУ 12. ОКТОБРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уреднишву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу: на годину . . . . 4 фор на по године . . . 2 „ на три месеца . 1 „ за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНК СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ЕПАРХИЈСКА СКУПШТИНА БАЧКЕ ДИЈЕЦЕЗЕ.

За уторак 7. о. м. беше одређена епархијска скупштина бачке дијецезе, на којој се имало договорити о томе, како да се уреди наплата свештенства и предложити то саборскоме одбору. Но на жалост чланова не беше толико да би се могла скупштина држати, још је њих осам требало. Чујемо да и у горњокарловачкој дијецези није се из истог узрока могла епархијска скупштина држати. Што је у горњокарловачкој узрок, то није у бачкој дијецези. Тамо члан епархијске скупштине треба три четири дана до седишта скупштинска и три четир дана натраг да путује, није дакле чудо, што најсиромашнији народ неможе највише терета да сноси, али у Бачкој бирани су обично најимућнији људи а има места де привелике општине дају дијурне изасланицима и баш те најимућније и оне, који би о туђем трошку могли доћи невидесмо на састанку. Није чланство епархијске скупштине само ради дике, ништа се данас, на пититула не добива бадава. Ко неће ни каква терета на себи, тај нека захвали, ваше се други, те док се не буде могло удесити другојачије, да се незастаје са радом и да нам се не смеју и не ругају они, који веле: није народ дорастао да сам собом управља треба му још тутор.

Али говорити тим људма више, то је као говорити Србији. За то ћемо бар ради општег знања саопштити да су по томе, чланови који су дошли саставили конференцију, пошто је најпре решало се да ли вреди то што конференција закључи, т. ј. да ли се саборски одбор на то обазрети има. Уједно је решено да се достави закључак прошле епархијске скупштине о наплати свештенства саборском одбору.

Може лако бити да се заборавио поменути закључак, те напомињемо, да је онда решено, да се за себе плаћа бир, а за себе штола. Даље да се бир плаћа у новцу и штола у новцу. Свештеник има добити у име бира толико и толико, а то има општина разрезати на становнике и то да се обазире и на душе и на иметак, исто је и са штолом.

На конференцији било је разговора и о томе, на колико душа досте је један парох и пронашло се да је досте на 12 до 1500. Пређе је било одређено на 2000 те по овоме последњем неће се моћи свештенство редуцирати као што се мислило.

Ово би имало важити само за она места де неможе више пароха бити, а у местима де два три пароха има ту друкчије долази. Достарало би се и за то да општине онде де има неколико душа преко 1500 неиште два пароха, с тога је одређена најмања наплата а и де нема две сесије не би могло више пароха бити.

Решено је напослетку да председник епархијску скупштине позове поједине проте, да они изиште списак од општина, колико душа, колико пари има у којој општини, како стоје по класама становници, то јест колико њих плаћају оволики, колико већи или мањи порез, даље да ли је досте један парох у месту колико је једно место од другог далеко, да ли би могао парох из једног места оног из другог заменути, а да његовој служби не смета.

Ова ће се искази од административног одбора прегледати, и поднети епархијској скупштини, која се има састати пред ускрс пре састанка саборског.

Надамо се, да неће и ова наредба остати јалова и да и нова епархијска скупштина не буде конференција.

На свршетку ових редова доће нам до руке Панчеван, у коме се јавља, да и епархијска скупштина дијецезе вршачке није се могла држати због тога, што није дошао довољан број чланова?

Шта на то да речемо?

Овако шта није се још досада догодило. Није ли то удешено тако, није ли испод руке рађено, да се дошње може рећи: ето нашто су епархијске скупштине, кад су само на папиру. Јамачно да ово последње није било и баш због тога ће већма ударити на епархијске скупштине они, којима су кете тр у оку, што ми не можемо доказати, да је изостајање случајно или због сметње споља, него морамо признати да је са немара.

А ко нам стоји добар да тај немар неће таки остати.

Заиста много је што шта труло и код нас.

НАПРЕДАК ПОЉОДЕЛСТВА У САВЕЗНИМ ДРЖАВАМА СЕВЕРНЕ АМЕРИКЕ.

Из Балтимора у Америци добили смо од једног Србина чланак под горњим насловом, у коме се описују знамените зграде главне вароши савезних држава Вашингтона, па долази и на агрикултурну палату де је тада, када се поменути брат Србин у Вашингтону бавио, била изложба земаљских производа. На изложби нашао је поменути Србин на опис како се развијао напредак у пољоделском раду. Исти опис доноси међу осталим ово: При крају прошастог столећа почело се у Америци радити са плуговима, који су поправљени. Тако године 1797. издао се патент за плугове од гвожђа ливена, но исти плуг није много овдашњим земљеделцима, који се овде зову фармер вредио, јер су многи мислили да ће гвожђе земљу отровати и шкодити усеву. Сада имаде до 1200 форми плугова за свакојаку радњу с различитим алатима и машинама као што су машине за косидбу, за вршидбу, за влачење, ваљање и т. д. Дотерало се тиме дотле да један човек са два коња изради онаки посао какав су некада њих толико радити морали. Са машином за косидбу чињена је прва проба год. 1840. у Буфалу. Испрва није добро испадао рад с њоме, али се доцније мало по мало поправи и дотера тако, да јој данас никакве поправке нетреба.

Године 1864. било је у северној Америци 137 фабрика у којима су прављени алати за обрађивање земље; те фабрике правиле су годишње хиљадама машина, које су вредиле 15 милиона долара, а од то доба још је више таких фабрика подигнуто.

Године 1870. алати за пољску радњу вредиле 336,873.492 долара. За 20 година умножило се дакле алата за више од 185. милиона долара.

Сваке године толико се, које нових машина пронађе, које старих поправи, да се нада до хиљаду патената, т. ј. права за проналазак. Патент је то, да који изуме особит плуг, да га он сам сме правити, а други не, то је што и привилегија. Што се у машина толико напредује то је узрок што се оне страшно купују, а купују се с тога, што је земља испрекрштана железницама те је земљеделцима пијаца отворена и радња им се са машинама исплаћује.

Године 1860. произведено је овде 838,792.742 шефла жита, један шефел то је 16 мерова немачких. Године 1840 беше само 84,823,272 шефли жита, а год. 1870 у 287,744 626 шефли више.

До пре 80 година у јужним државама је памук врло слабо сађен, док се није пронашла Егренир-машина, то је машина за чишћење и млатење памука од семена. Без те машине имао је један човек читав дан посла док једну фунту памука од семена очисти. Данас може један човек с истом машином лако 2200 фунти памука очистити. Године 1860 израђено је 2,072.230.800 фуната. Од тога извежено је 1,765,115.800 фуната.

Вредност ране што се преко године у Америци добије износи 300 милиона долара. А овамо није урачунат доходак за сламу, сено и траву.

Одгојавање марве напредује такође јако у Америци. Године 1840. беше 14 милиона 974 хиљаде и 585 комада марве а године 1870 већ је скочило на 23 милијона 820 хиљ. и 608 ком. које вреди до 1 билион 525 милиона, 276 хиљада и 452 долара. Године 1870. беше на 285 милијона 800 хиљада и 598 галона млека. (Један галон има 8 фунти). Даље је начињено те године 6 милиона центи масла и 2 милиона центи сира. Све ово вреди 4 милиона долара. За марву што се сада коље добива се двапут више него пре десет година.

(Свршиће се.)

ЛУКА ВУКАЛОВИЋ

написао Јово Накићеновић.

(Наставак.)

Његов отац Лако Вукаловић, човјек висок, крупан, срдачан у животу, високога чела, великога ока, прострељивога погледа, дугих образа, дрљене длаке дугих и густих бркова, благог говора, постојаног карактера, слободнога духа, јуначкога срца пуни жара, родољубља, био је главар на Зубцих. Лако се оженио Анђом Ђурићића из истих Зубаца и она је жена била лепа, умиљата и вриједна. С њоме је Лако три сина имао: Луку, Јола и Трифка; двије кћери, Јовану, која се удала за Спајића у истоме селу, и Петрану, удату за Ковачевића у Грахову.

Лука са својом браћом био је чобан код ованца, док му Турци отца на силу невагнаше зато, што није дао, да пљачкају народ, него се сили силом одупро. али га Турци на посљедку присилише, те год. 1855 пошто му пет браћа погибоше, мораде прећи на аустријску границу и настани се са својом породицом на Ђурђевом брду близу Херцег-Новога.

Овде је Лако провео четир године радећи неуморно, неби ли пробудио из дремежа Херцеговину и подигао народ на устанак, да се ослободи тешкога турскога робства.

Са овога гледишта Лако је сваком приликом подговарао херцеговачки народ, а особито своје Зупце, да се недаду застрашивати од привидне турске силе нити да чине измет Турцима, доказујући, да је Србин познат као јунак, те је зазор и срамота да двори Турчину.

Лако доиста није добар плод његова неуморна рада, јер се народ на Зубцих већ почео бунити и није хотио признавати главаре, које су му Турци наметали.

Год. 1839 народ листом устане на Турке, тражећи да се поврати стари Зубачки главар, ког су Турци неправедно на силу изгнали.

Турци се у оно доба најбоље у невољи, те брже боље послаше поруку Лаку Вукаловићу, молећи га да се поврати у свој завичај и на своје огњиште, а дају му тврду вјеру, да му неће ништа бити.

Лако после дужег стезања и размишљања, јер знадијаше, да вјере у Турчина није, одлучи се, те дође на Зубце.

Чим је Лако изишао својој кући, народ га усрдно и весело прими и призна одмах за главара и и сами ге Турци потврдише, као што је и прије био, те се тако народ смири са својим крвницима.

Али Турци старе варалице, неосташе мирни, него осам дана после Лакова долазка, крене се из Требиња Асан-бег Ресулбеговић са буљуком Турака и оде као да походи старог зубачког главара Лаку Вукаловића.

Кад је Асан-бег изишао Лаковој кући рече му, да је дошао у име царски власти, да га глоби са 500 талира, као преступника царскога кануна, што је био оставио Зубце и пребјегао у цесареву земљу без знања и допуштења турске власти.

Кад чу Лако какве птице пјевају, у онај час не могаше му се иначе, него пристаде да исплати ову глобу. Није хотио због овога одмах заметати с Турцима канге, јер је знао да народ у онај трен није био спреман на отпор, па није био рад да народ пострада с њега, јер је Асан-бег био дошао с намјером да опљачка народ. Ресулбеговић је знао да је Лако јунак, те је држао да не ће без крви исплатити глобу за то је и довео са собом буљук Турака како ће лакше оглобити народ. Али се Лако досјетио његову лукавству, те је преко воље пристао и исплатио глобу, уздајући се да ће доћи вријеме кад ће му Турци стоструку платити. Ну Ресулбеговићу неби доста ово; него при одласку отрова некако Лака, јер га јавно убити није смио, бојећи се да народ не би опет побунио. Тако храбри овај јунак и рјетки родољуб, незаборављени главар Зубачки мало дана касније разбоље се и умрије.

Послије Лакове смрти остаде његова породица у тешком сиромаштву, јер им Турци отеше све, те Лакова удовица са нејаком дјецом остаде на сред пута без ичије помоћи.

Анђелија, Лакова удовица, да би отхранила своју нејач, поведе два сина своја и кћери код неке своје у Босну.

Луку пак свога најстаријег сина, који се одликоваше хитрином и одважношћу, даде на занат код пушкара Ристе Пиштеље у Требиње.

Лука остане пет година код реченог пушкара, кроз које вријеме научи пушкарски занат тако, да је могао посебно радити.

Кад је Лука изучио занат било му је 20 година. Он бјеше младић здрав, отресан, снажан, виђен, и угледан, сличан своме оцу, те га Турци нијесу најбоље гледали, јер већ онда назираху у њему неку опасност по себе, а он није се могао наћи у граду Требињу, за то науми да куд пође. Ну, куд ће соко до у своје јато, па тако и он; смислн, захвали мајстору на очинској бризи и труду, што га је занату научио, па оде својој кући те се ондје стани.

Чим је Лука дошао на Зунце одмах позва своју матер, браћу и сестре из Босне те се с њима стани у својој забатљеној, али тврдој кули.

Док чуше Зупци да је дошао к њима Лука син Лаков, они се одмах окупише, те дођоше да поздраве Луку.

На овоме састанку увиђе народ да је Лука у свему сличан своме оцу, те договорно одлучише да га изаберу за капетана, будући да онда ђеше упражњено ово мјесто. Цио збор повика, као из једнога гласа, живио наш капетан Лука!

Лука захвали народу на понуђеној почасти, изговарајући се да он не може примити толико бреме на своја плећа, будући још посве млад и неискусан, а Зупци имају између себе људи, који ће заузети ово мјесто, као што озбиљност и важност положаја иште, при том колико узбуде кадар, он ће вазда бити народу на услузи.

Али окупљени народ опет понуди Луку капетанством и повика да не ће никога него њега за капетана

Лука видећи да је жељан цио народ да он буде капетан на Зупцима, прими се ове части и даде поштену ријеч сакупљеном народу да ће прије погинути, него издати поклоњено му повјерење. При том обећа да ће његова најпрва дужност бити бранити народ од турског насиља, уз то настајати да се заведе стари поредак у свему, као што је било за вријеме његова покојног оца, јер су Турци прваши ред самосилно пореметили.

Тако остаде Лука код своје куће међу својим народом па да би могао лакше своју породицу издржати, отпочне свој занат као мајстор пушкар. Али будући да је имао мало радње, науми сиђи за неко вријеме у Херцег-Нови, гдје би више рада имао.

Онда му је било 25 година и оженио се Станом Кривокапића из Прче Горе.

Мало касније, као што рекосмо, сиђе Лука у Херцег-Нови и стаде пушке начињати.

Ну покрај све радње своје и ако му је било мило становање у Херцег-Новоме, где је био стекао за кратко вријеме доста пријатеља и познаника, ипак није заборавио свој завичај, него је често излазио на Зунце да обиђе свој народ и породицу своју.

(Наставиће се.)

ЗАНИМЉИВЕ СЛИКЕ.

„Још у суботу 18. сент. бијаше се Дубровник грозничаво узбунио гласом о неком повећем боју између усташа и Турака близу Требиња. У недељу 19. сент. већ се по кругловима устанку пријатељским приповедало о великој победи, коју су усташи добили на Главском Долу.

Ја одмах похитам на позориште, до Берна на колима. Идући за тим даље пуна четир сата, нешто већ и по помрчини, стигнем око 8 сати у стан бањанске чете или „дружине“ како они називљу.

Код капеле на Главском Долу налазио се главни стан. Испод два дрвета пред ватре у наокруг седио је наследни војвода бањански Максим Бачевић, главни воља црногорских добровољаца Пеко Павловић, после капетани бањански, и то поп Миле Ивочић, за тим Цветко Пејовић, Бако Бувинић, Раде Алексић и Вуко Филиповић. Иза овог круга у наоколо сеђаху најстарији између усташа и поједини млађи љубопитници света у скупу до 30 на броју.

Поред ватре, у кругу војвода и капетана, према Бачевићу и Павловићу, будем по препоруци писма, које сам собом донео, познан да седнем. Десно преда мном поп Миле, на лијево Павловићев брат Крсто. Из преданог писма знали су у главном стану шта сам хтео. Најприје Пеко Павловић приповеди о боју дан прије. Тад поп Миле изприча свој опис доста поштанко. Замолим да ми се допусти да у јутру смијем прегледати бојиште, што ми свакако бје дозвољено. Тад као киша падаху на ме једно за другим различита питања о Турцима, о конзули о великим властима Сваки мој одговор даде повода дебати. По гдјешто усудих се и ја запитати. Одговарало ми с великом смотреношћу. Између осталога писам могао јер ми је савест тиштало, да не запитам зашто погинулом непријатељу секу главу и нос. И на то ми је одговорено страшно јасно, да вам морам о тој епизоди засебице писати. (Саопштено је у једном од прећашњих бројева овога листа. У) Истом око пол ноћи у недељу 19. септембра бијаше крај мојој аудијенцији код воља страшне бањанске усташе чете.

Да препођим, бих на једно пол сата далеко место одведен к другој једној усташкој чети, коју су предводили војвода Љубибратић и оба капетана Лука Петковић и Раде Павловић и која је у бој од 18. о. м. била предња стража проти Требињу.

Љубибратић ме је за овај мах немање ужудно примио као и у манастиру Дужи прије три недеље али се показа много мучаљивији, а уопће не бијаше за разговор. Под ведрим небом у једној рупи између стијена простре ми сламе поред своје постеље и на неколико минута по моме долазку зажели ми лаку ноћ.

Влажна ноћна хладноћа пробуђиваше ме међу тим сваки час, а последњи пут око пет сати у јутру. И већ сам Љубобратић устане, а ја одох разгледати бојиште. Опроштаја ради походио сам на брзо у главном стану Максима Бачевића и Петра Павловића, а за тим ме Крста Павловић с неколико а других усташа одведе на бојно поље.

Главски Дол је засеок, који се састоји од неколико гомила колиба, које су на четврт сата једна од друге растурене. Леже понајвише у долини, кроз коју се укрштава више планинских путања и пружа неколико подугачких долача. У наоколо свуд је брзо брда. Једно брдо, које се уза Главски Дол уздиже влада свима подалима. Долине, које између ови брда леже управо су као неки котласти долови, које више или мање повисоке колибице један од другог раздвајају. Земљиште је пуно јаруга, па у свези с густи прастари шумарци тешко је и самим ондашњим људима туда пролазити. То све у скупу прави Главски до с његовом околицом као неки природом обкопан стан, при чем унутрашња брда сачињавају управо град, а спољашња опкопе. У овај природни планински град дође се 18 сент. по подне становништво из Требиња. Успех код манастира Дужи 30. августа Турке је очевидно занео, те су ову експедицију с иначе непоимљивом лакоумношћу предузели. Као да иду на хајку на вукове, појахаше аге и бегови на коњима рахат у планине. Регуларна војска с два или четири топа растури се по природи земљишта у више малих чета без икакве међусобне свезе и без јединствена заповједништва. Као оне гериле прије три недеље на равњу близу манастира Дужи, што бијаху напред већ изгубљене, тако је сада и турска војска с регуларним ратоводством била у ових брда изгубљена. —

Усташи, истом с пленом својим из Жабице и са друга дубровачко-требињског дошавши у Главски до и од својих straжа извјештени, да иду Турци из Требиња, заузму висове по брди проти Требињу, па дигну на истима на врат на нос себи пробране од навађени стијена те чекаху Турке, не палећи пушке, док се ови не растурише по планинском лабиринту.

После кратке борбе из пушака јурнуша једна усташка чета за другом, свака на најближи турски одјел саблама и ханџари. Аге и бегови на коњи проћоше најгоре. Њих су по долача њихови коњи изгазили и помлатили. Регуларна турска инфантерија бијаше при првом јуришу с поједнутих висова поред све живе ватре принуђена натраг се повући.

Повлачење се на скоро изметну сасвим у право бегање. Читаве чете низама бацаху оружје и молећу милост. Усташи их све посјекоше. У највећем нереду бјежећи према Требињу сва је турска војска гоњена до Бавара, а усташи посјекоше све, које год сустигоше. К свему овоме још око 6 сати код Пољице, куд је Турцима ишла пруга за повлачење, стиже из Зубаца и предња straжа Љубибратићеве чете, коју предвођаху добровољци Хубмајер и Петровић (некадашњи аустријски частник, те задаше Турцима што је још заостало.

Из Главског Дола корачајући с мојом пратњом с виса на вис према Требињу могао сам по чаурица испуцаних турских фишека и по заостављој хартији од устанших фишека с приличном тачношћу представити си слику о току, мијени и интезивности борбе. На појединим висовима нашао сам на читаве гомиле чаурица од испуцаних турских фишека, али одма ту и посјечене низаме, а то је знак, да бањански устанци исто тако морају грозни бити у борби као што су одважни.

Мртва тјелеса највише без главе лежаху непокопана. На сваком кораку наилазио сам на главе посјечених низама, поређане на вршци по стијена или натакнуте на грану, или просто где леже, како су се одкотрљале, кад су посјечене. Све главе бијаху без носева — поглед, који и онога, који је био војник, обузима грозом. Лешине и главе побројати нисам био у стању: по скупном утиску моралоје на бојишту остати преко 100 Турака.

Ја сам не један пут смрти у очи гледао. Не једанпут сам подносио страхоте рата. Али сад сам се згрозио. Занат ратни у његовом најгрознијем облику свуда ме је на бојишту у Главском долу опперазио.

С Главским долом устанак је скинуо гладке рукавице. Са сваком борбом, која се даље буде догађала увеличаваће се страхота на обе стране међу борци. Докле ли ће дипломација играти жмуре с устанком у Херцеговини.“

О ВОЋАРСТВУ

по предавању Ђорђа Натошевића и Борјановића.

(Наставак.)

Воћка је најбољи лек у болести. Има болести, које се недаду ничим другим него воћем излечити. Лечење с грожђем познато је још у најстарије доба, а данас је у толико прилика показало своју ваљаност. Каква упалина има воће на здравље човечије види се данас најбоље на Енглезима, који добију тако звани сплин, постану сетни, суморни, често се тога ради најљућом јадношћу убијају, вешају, трују и даве, а кад берба приспе, те се у виноград грожђем и воћем ране, они оздраве. На пударима се најбоље види шта вреди живити у башти и јести воћа. Воће је осим ране најздравији напитак. Кад су заразе и помори најбоље је јести зрела воћа и њиме гасити жеђ, јер заразе долазе понајвише отуда што се вода отрује хрђом којекаквом. До данас лечене су воћем ове болести: слабост и балавост желудца, шуљеви, гљисте неке болести на јетри и слезини, патње од камена, сви видови костобоље, кашљеви и сува болест, водена болест, осне, и неке живчане болести, на болести женске, дечије и старачке.

Доказано је да воћке листом ваздух чисте, те за то су куће и предели здравији за људе да воћака има. Болесници ту лакше и срећније пролазе, ту је мање помора, ту мање смртника. У Новом Холанду де је домовина тако званог плаветног гуми дрвета нема никад грознице, на де се то дрво и на другом месту засади нестаје грознице у његовој околини. А да се збиља онде мање мре, де је околина засађена воћем и де се доста воћа једе, разуме се кад је и стан здрав и пази се на уредност у јелу и пићу, доказ је сиротиште у Давенпорту, де има на годину по 180 деце од 6 до 16 година, па је од августа месеца 1869 до августа 1874. дакле за пет година само једно дете умрло. Људи који се воћним воћем ране много су снажнији и дуговечнији.

Осим тога воћке чине, те је предео око њих то нижи зими а лети хладовнији. Воћке климу поправљају, заклањају куће и стаје од ветрова и пожара испаравају многу влагу и тим врућину ублажују. Навлаче облак и кишу, те чине околину плоднију. Око воћа је навек више воде и лепших и сталнијих извора и бунара. У Америци се чиваво једно језеро осушило кад су надалеко око њега посекли шуме, па кад би по нашој Фрушкој гори истребили све до једног дрвета, осушили би се сви потоци и желили би кише више него сада. Воћке наклаче на себе електрицитет из облака и преводе буре те су ове благотворније. Зар је једну кућу спасло дрво од грома.

Још ћемо овде и то да додамо, да воћке земљу нагноје, да је испод њих трава најсочнија и наша најбоља.

Кад се човек од тешка духовна или телесна рада умори, кад лети овладају врућине, да сагорети, кад навали на човека туга и јад, па и у самом веселом расположају, — куд ће човек пре отићи, него међ засађено дрвеће, у врт, воћњак, шеталиште или шуму, да се одмори, да отпочине, да се расхлади, да разгали сету или да си радост увелича.

Дрвећем и питомом воћком засађени предели остају људма навек мили; из те околине никад се становници толико не расељају, као иначе. Зар би се наши Срби толико исељавали из Бачке и Баната, да је цела земља, башта, аплија, сокак, па и друм воћем засађен, као што то видимо у честитим немачким местима у Бачкој (у Црвенки и Апатину) и Банату (у Хајфелду и Билету). Човеку, који својом руком засади и одгегује воћку, ова је постала његовим дететом. Растати се с њоме готово је растати се са својим рођеним дететом.

Где је цела земља засађена питомим и благородним воћем, где се старо и младо учи сађењу, облагорођивању и неговању воћака, ту су и нрави и осећаји у тих људи много блажији и питомији; ту нема толико краће, отимачења, пустошења, неваљалства,

па и самих неваљалих речи. Ту се младеж по баштама и воћњацима скупља и проводи наочиглед старијима и читавом свету, а не као код нас по крчмама и загоницима, де оџеране безобразне бећарине износе сваки гад пред лакомо око младога света, који грамзи да види и чује оно што је забрањено. Тамо свако се забавља воћарством, свако поштује и цени ту радњу, свако ужива у њој, свако чува и негује и своје а и туђе. Ту се подпуно одговара оној лепој изреци Христовој: „Не чини другоме оно, што ниси себи рад.“ —

Оволико смо држали за нужно да споменемо у општте од какве је важности воћка по људе и по предео један са здравља, лепоте и морала.

Сад ћемо да пређемо на најглавнију нашу тежњу, на материјалну корист, коју нам воћка и воћарство даје.

Користи имадемо од самог плода, дрвета, облагорођених младица и гранчица.

Што се самог дрвета тиче, ту имаде таквих лепих прихода, да се ретко може и на најскупоценијем дрвету са стране толико добити. Само оним дрвећем што се од подкресивања добије с једне воћке намири се читав трошак за њу. Столари врло добро знају шта вреди ораховина, крушково и оскорушево дебло; стругари, пак шта вреди трешња, лесковина, вишња и дреновина.

Плод се употребљује или сиров т. ј. једе се одмах са воћке узабран, или се тек после једе, кад се устоји и угњили.

Осим сировог јела употребљује се воће још и за различно укуварање. Ко не зна за укувано воће у шећеру, у меду, пекмез, мацун, сокове, надевено, ушећерисано и т. д. што се за кућу и кућевне потребе као слаткиш, јело или лек употребљује. За овај посао употребљује се свакојако воће пак и само недозрело.

Но осим овако зготовљеног воћа далеко је значајније оно, што се суши, шира прави, вино џеди, ракија и сирће прави.

Сасушено се воће даје преносити из дањних земаља и продаје се по врло скупе новце, што нам јасно сведочи шљива, од које сирова фун. кошта 4—5 новчића, а осушена фун. 22—25 нов. Између свег воћа за сушење се узима највише шљива, вишња, трешња, јабука и крушка. У Чешкој, Шлезији, Виртембершкој и Француској води се по неким околинама така трговина са сасушеним воћем, да се код нас ни замислити неда. Мали пример тога показује нам наша Босна, од куд се сила лађа сувих шљива у свет распродаје.

Шира се џеди из јабука и крушака, те се употребљује за слатке зачине; сиротиња служи место масла. — Многи код нас држе, да није савесно велике воћњаке подизати с тога, што се неби знало лети куд ће се са силним воћем, што од једанпут приспе, а неда се дуго преносити и разашиљати. Од таквог воћа најбоље је џедити вино. Вино од воћа је питкије, слађе, блажије и лети за земљеделце боље и здравије од обичног вина, јер је непрестано свеже и разхлађује. Вино се прави највише од јабука (у Босни га зову: јабуковац), крушака (крушковац), рибизле и огрозда; од ових двају је вино тако укусно, да сме стати уз шампањско или ма које јужно вино.

(Наставиће се.)

ПОДЛИСТАК.

МОЛИТВА ЈЕДНОГ СУЖНОГ СРБИНА НА НОВО ЛЕТО 1869. ГОД.

(Наставак.)

И Ерака крштен Јаничара
И осмеро џинџар чорбаџија
Све ухода Немца и Мађара
И два Немца препредена лисца
Арачлија грдних изјелица
Што на памук крвцу изпијају
И осталих грдних поганика
Диндушмана рода Србинскога
Што су знали ка' моји крвници
Крвном клетвом што ме обедише
— — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — —
Небиз' тако носеће биједе
Са себека скинули крвнину
С' потибије кнеза Михајила
Терет сињи што их притискује
Али мене моја савест тјешни
И лагље ми подносити беду
Клеветњивац што чист Србин није
Дервиш-аге џинџар чорбаџије
Зулумћари бакал патричари
Полутићи равни Страћимиру
Рђаковић намет ћенералу
За ког јунак Книћанину Стево
Ев' овако по истини каже:
„За поштење и образ јуначки
Неби паре пребијене дао
К'о суманут што по свету хода
А раздора и неслоге клете
У себ' сјеме косовско носећи
Великашког протув размећући
И сејући раздор и неслогу
Међ' Србинским родом племенитим
И међ' дичном српском омладином

Узданицом рода Србинскога
Рад с тим слоту српску да помете
А јединство с' слободом омете
Господарства небиз' гдигод стеко
На ком' крају народ заробио
Да живује к'о набоб инфијски
Не радећи а народ газећи
Ранећ' себе знојем сиротиње
И гојећ се крвљу од народа
Су два своја немчалића сина
Махнито се хваљећа по свету
Да је рођак од славнога рода
Коленовић Немањића славних
Да му ј' право Србу краљовати
А ко баба што снове кажева
О крунама што их лисац снива
Гола краља бјесна вука прави
А зар лисац не зна за Данила
Црне Горе негда Господара
За чијег је живота и владе
Обтрчаво око Горе Црне
Обтрчаво на зло шуровзо
С одметница Црне Горе дичне
Као што је и око Србије.
Пред смрт саму кнеза Михајила
Облетао па и зањукаво
Одседав'о код Здравковић Станка
Што Данило тадер рече мудру
Чувши за то разметање лудо
И намеру имет Немањића
Црној Гори да господар буде
„Дад га амо да га угледамо
Изметника рода Немањина
Лажу лисца Вукашина права
И упљувка градала Србинска
Да видију курву упитамо
Где бијаше Види Никоговић
Од Косова за пет стотин љета
Док с народом бојак бисмо љути
Са Турцима и свим душманима
Тољага је за те измећаре
Коленовце Вука и Вукаша."
Но што је ово мене дуљит
Кад свак знаде проклето кољено
Удворицу Србинских душмана
Са проклетством што га Србин каже
Већ по умљу срце да упитам
Чегај мене сада најжалије

— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

Из' ми жао трунут без замјене
По срцу ми јесте на све жао
Најжалије трунут без замјене
А по умљу спеб' то прегорео
И жив трунут радо би остао
Дам' јакрени нагрђују лице
А гује ми испијају крвцу
Љута зима да ми кости дроби
Кад би с тога Србству корист била
Да с' освети Косово крваво
А слобода да ускрсне златна
И јединство једном да с' оствари
Што их Србин вазда прижељкује
Најжалије мене још'те јесте
Што са браћом на поштену раду
Бит' не могу чамећ' у тавници
За то мисли све на једно збиљу
И помолит' с богу великоме:
„Авај Боже и богородице!
Чуј молитву моју из тавнице
Из тавнице из клете гробнице
Ка' јадника с оног другог света
Чуј ме саде јал' немој никаде
Ни сам ти се никад мољакао
Крвоклетци што притворно раде
А ко ј' и Богородице
Та ако је Србу за кајање
Тешка грета клетих великаша
Кајања је баш за доста било
Од Косова за пет стотин љета
Аколи је Боже воља твоја света
Да с' додвори когод живујући
И храмове сјајне подижући
Све што боље и што љепше може
Китећи их разним украсима
И олтаре у њих подижући
Красећи их златним утварима
И остали крста и путири
Повезујућ књиге јеванђеља
У кадифу свилен прљеницу
Обливајућ у сребре и злато
И мазајућ слике сваковрсте
Китећи их златом и алемом
Купујући поповом одежде
Поповима свилен-калуђерма
Све шарене боје свакојаке
Ја л' од свиле јали од кадифе
Податкане сребром или златом
И дижући високе торњеве
На њих крсте и звона дижући
Кад зазвоне да их чују вјерни
И гојећи дембелине кале
Држећ' на њих свилу и кадифу
Као да су свилерухи овни
А не стаду пастир, кобни вуци
И држећ' им златали крстове
О ланцима о дебелу врату
Дајући им доста руја вина
Дајући им земаљскога блага
Те се хране бешкот хлебом белим
И дебелим месом сваковрсним
Држећ' још'те и праљиће младе
Јест' праљиће још'те ђевојке младе

Све што гоју своје месне грехе
Лењујући веле богу служе
А с том службом Богу с' додварају
Ако с' Боже тако тебе служи
А служећи тако додворава
Онда бољег од Србина није

Додворника Богу великоме
То чињаше а од глади мреше
Нит' потребних школа подизаше
Ја слушаше свилерухе кале
Е зар њима дат' утоле гњева
(Наставиће се.)

СЕОСКИ НАТАРОШ

(Наставак.)

Није доста да само у каси има ове године много новаца, него треба гледати да и до године буде доста у каси, а то се неда из каса-журнала видити. Није доста, да се ове године земља под аренду добро прода, него треба гледати, да се и напек тако продаје, а то се неда из каса журнала видити. Земља несељена неће то доносити што читава земља. Као што с' воћке плод береш, а не сечеш је из корена, тако не треба ни земљу у корен сатрти. Исто је и са другим стварима. Но то се све невиди из каса-журнала. Једне се године удари велик намет на народ и доходак општински нарасте, али до године може отуд ништа да не дође. На сам лањски рачун несме се дакле нико осврнати, ко у нову годину улази. У Граници се на то није гледало а и сада се на доста места не гледа. да пак то буде, мора се предрачун водити, који се на инвентар на попис иметка општинска ослања. Из инвентара мора се видити како се стоји и по томе се за напред удешавати или другим речима предрачун правити.

Предрачун, то је рачун у који се сложи шта једна општина може преко године добити и шта има да нада. Предрачун одређује, колико се на што највише потрошити сме и то је контрола над поглаварством, над кнезом касиром и кметовима, а и над самом општином. Предрачун треба, да се још у јесени у главној скупштини општинској претресе. Кнез и натарош и касир требају га на петнајст дана пред ту скупштину да склоне и да га изложе на јаван увиђај, у кратко да поступе с њиме као у пролеће са прегледањем рачуна (§ 112—116 оп. зак.)

Жупанија мора одобрити предрачун, ако је тако уредно рађено с њиме, ако није протест поднешен, ако за подмирење трошка општинског не удара се намет на народ него се доходком из општинског иметка трошкови подмирују — узима просто на знање, то јест од ње се и неније одобрење. Ако се пак намет удара или је неуредно поступано при састављању предрачуна (§ 116) онда жупанија може да неодобри предрачун. За то да се не прекорачи предрачун одговорно је поглаварство (§ 117 оп. зак.)

Ми смо истина, продужи бележник, ушли у ову годину без предрачуна, на то није наша кривица, за ову годину и не можемо имати законита предрачуна но ипак ради лакше управе до краја године треба да саставимо шта ће нам од прилике требати и по томе да се владамо.

То се учини, кнез и натарош показаше тиме да поштено мисле са управом општинског иметка јер сами упутише општинаре како се рачуни прегледају. Да би доказали, да се мора од реда до реда прелазити и сваки врста за себе исписивати те онда све прегледати, узеше да виде из пређашњег касажурнала, шта су општински бравови појели. Рачун о томе подносио је ешкут компанији и њој је било доста да је ту квита уредна. Кнез уз то бележи ту врсту трошка а натарош стаде ређати: 1. јануара за рану општинским нерастима три мерова кукуруза по 6 форината то је 18 фор. Те године сваки други је куповао меров кукуруза за 4 фор. а варошка је кућа плаћала 6 фор. 15 јануара прикруне за нараste 1 меров 7 фор. То је урачунано тако као да је купљен нов меров кукуруза и плаћена 1 фор. што се прикрунио, а оно прикрупљен је један меров од она три, што су купљена 1 јануара. 1 фебр. 3 мерова кукуруза по 6 фор. 50 новч. Сад је већ скочио варошки кукуруз у 50 н. ма да у селу то нико незна. Рачуним се у варошкој кући онда верује кад нису једнаки. 15 фебруара меров прикруне 8 фор. То је за то, што је кукуруз скочио у 50 новч. а овога пута нити је купован нити прикрупљиван кукуруз. 1 марта опет три мерова на један; после је нило мање дин је пролеће, али за то је новембра и децембра исто тако нило. За 5 месеци дакле 15 мерова кукуруза и три прикруне то износи бутуре до 130 фор. Половина тога потрошена је преко пролећа лета и јесени дакле 60 форинта те су два нераста појела 190 ф. а оба коштају 60 фор. — Но изеденом трага нема, тако одсад неће бити, док сам ја кнез, а после ако општинари буду умели прегледати општинске рачуне.

(Наставиће се.)

У пожеш Херцеговцима послато је преко овога листа. Из Сташара 18 ф. 86 и од ових 1 фор. у сребру, из Кикинде 2 ф. и из Темишвара 1 фор.

☞ Због важног догађаја, који ћемо моћи у идућем броју саопштити, изостаје у овом броју рубрика: Шта бива по свету. (Уред.)

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК Пота Поповић.

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875.

БРОЈ. 42. У НОВОМЕ САДУ 19. ОКТОБРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уреднишву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . 4 фор
на по године . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

НАШИ НОВЧАНИ ЗАВОДИ.

Како су се и у нашим крајевима почеле дизати „банке“ „штедионице“ и т. д. свеје то листом грaкнуло: ево среће лепе. Нема томе ни пуних десет година и шта видимо. Видимо туђе фирме у српском крају, српске салаше у туђим рукама, видимо добоши пред кућом некада богатих људи, видимо трговца де трошињари, занатлију де копа, видимо — да грдне штете и срамоте гробове самоубица, видимо тавнице варалица. А зашто? Не, као што се туже — са хрђавих година, не ни са хрђавих људи, него са не сретних завода. Ево новаца, потреба залога, потреба интабулација само прост потпис. Та шта је то потпис, потписаћу и теби на и теби. Потписаћу једном у Новоме Саду, другоме у Бечеју трећем у Ст. Томашу и т. д. Навадићу ни колико ни сам непредим. Радићу, промећаћу се на ето и мени и свима. Али три месеца нису три века, нису ни три године нису ни година дана. Хоћу да платим, немислим преварити, али сад само немам. Добри директори продужиће и на даље. Али и онда нема. Стала трговина, стала радња; нагомило сам толико. Имам више него што сам дужан. Платио би и дуг и остало би и мени кад би сам продавао, али ако добош дође. Кредитори немогу да чекају и шта је ново код вас? — Није ништа јуче су затворили радњу овог или оног, или затворили баш и њега или јуче је овај побегао, онај се убио. Један је пао и повукао је троицу за собом и т. д. Камо оно благословено доба, када ти је дошао стари трговац и рекао младјем: видим синко да си поштен и вредан, ево ти нека крајцара, ради с њоме, а мени ћеш дати шта је право. — А каде да вам главно вратим? Кад узможеш, немој се синко убијати, боље да ти и недам, него да у невреме натраг иштем. Па или је ту био сведок или није, када се овај уговор правио, на или је било писмена или није на је опет трговало се и радило и више среће и берићети било. Али онда није трговина цветала као сад? — Цвета трговина, али вену трговци.

Нашто су данас тако силне обвезе, нашто таки кратки термини? Да се више и чешће вара. Не што се хоће, него што се мора. Да није новчаних завода пружао би се човек по своме губеру, овако се пружа по банци или шпаркаси а ни једно није његово.

Но има новчаних завода, као што је српска задруга за међусобно помагање и штедњу у Новоме Саду, који нису тако опасни, де се више но старом, онако фамилијарно влада: ако неможеш у једанпут, а ти ћеш у десет пута; таки завод кад се у њему неодомаћи пркос, кад неовлада надувеност, могу да буду од користи свима и јачима и слабијима, и за поједине људе и за целину. Колико је нама познато у поменутоме заводу није се могла да избегне та незгода. Завод сам, управа његова, у целини така је да јој се нема шта пребацивати шта више, да јој се мора много штошта у лепу заслугу уписати, али један човек, зао дух је тога завода, и тај човек на таком је месту, да може да ћуд своју и на штету самог завода истерује, он је директор. имућан је, а наш свет држи да онај, који има новаца, без питања од куда и како, треба да и власти, и пусте ћуди има.

Наука, знање, то је изгредна ствар, на није ни изгредна ствар, него није ништа. Ти свршио 20. школа, потрошио на то 10.000 фор. То се не зове да имаш капитала од десет хиљада, ти немаш ништа. на за то што новца немаш, немаш ни заслуге, ни кредита ни права. Нашто си учио школе и треба ли учити школе, кад онај, који не уме ни своје име да потпише, него час пише Е час пише Ј., има до двањаест стотина плате, у задрузи 950 и у банци за 36 пута по 5 фор, и још се каже, да је он родољуб, да он чини народу, на је добио привилегију, да сме терати ћуд своју, а нико, ни јавни листови несмеду то споменути ни отпинути, он је немеш овога века. И плата му неиде као другим људма, него де други, чија су имена чувена по читавом народу, морају од јутра до мрака артатити да заслуже мање него што он добива за пети део времена. он седи само три сата пре подне, и то не сваки дан, дакле плата му је на годину управо до 2400 фор., јер за по године изузимајући све свеце, недеље и многе и многе друге радне дане, кад се после подне одбије, добива од задруге 950 ф. а од банке за 36 пута по 5 фор. Али шта ћеш; он има и сви они, који се зноје и вуку му на гомилу, држе се за срећне, што му дају 1200 ф. за по године, и што се са њихових леђа понео дотле. да други од њега зазиру. Таки људи туже се непрестано на терет. који за народне ствари носе, а незнаду да други плаћају хиљадама годишње огласе

за своју радњу, а радња ових излази на глас, баш због тих такозваних терета за народ, те кад би се измерио добит од народа претегао би терет у сто пута. Ако таким људма у јавноме листу осуди овај или онај поступак, они одмах вичу: је ли вредно што за народ радити, нећу више за народ да радим кад ме нападају. Ко те напада, напада ли те народ? Је-ли лист овај или онај народ? Не виче се то зато, што да би се онај посао општи, где се неплаћа „барес“ могао на леп начин оставити: Видићемо, хоће ли речени господар оставити посао, где му се за дан плаћа 10 фор. Ту ће се наћи изговор, та ја би се окануо те беде примати за три сата до подне на једноме месту 5 фор, а на другоме више од 5, али без мене ће пропасти завод. Таки људи док нису они у заводу, вичу на сва уста, да управа не ваља, а после тога, кад су и они у управи, ма да ови стари остану, онда је добра.

Кад су стари без њих играли на берзи онда су они викали: пропашће завод, а сад они ћуте а други говоре

Лепо је то дићи нет шест хиљада на 4 процента на месец, јер толико дође кад је 12% на 3 месеца, а давати на 20 на месец, ту за три месеца дође 50 и више процената дакле на 6000 три хиљаде чисте, онда се векслa продужи на се за друга три месеца добије још 3000, онда долази тако као да ти је банка поклонила 6000 ф. Ти родољуби то су пијавице овога света, и још имају образа искати да их поштујеш.

Дотле су дотерали да држе-да и кад туђ новац раздају да милост деле, па бар да и милости имају, али ево једнога случаја где се тело да учини милостиво дело и управитељ задруге стане томе на пут.

Честит трговац један обећа да ће дуг од 70 фор. дати ћа цељ, коју човечанство, вера и само време за најплеменитију означује. Дужник не имаде новца да одмах даде него наће још седам других потписа, који које у земљи које у другом представљају капитал од двадесет хиљада, с ти потписи потражи у задрузи новца. Директору је познато било нашто новац иде. Ситуриост је ту, али он наће, да је исти дужник једном стајао добар за другог и даваред платио за истога дуг, једанпут касиру бившем, који је умро а други пут самоме друштву, истина овај други пут не без тужбе. Но нека дужник нема права искати, оних других седам ништу, управо они њему веру дају а не директор; али бадава пред директором нестаје тај што тражи од задруге незнатну своту према сигурности, и бадава је што би се у нечем утрпле суве тешкоћ сиротињи, та нашто да се овој олакшава, кад богаташу све је боље што је више сиротиње на свету. Али ваљада ће доћи време, када ће и сиротиња прогледати. Него нама није до директора стало, не пишемо ми ово ради њега, него ради завода. Заводу ће бити врло добро познато, да је лист овај вазда најленше о њему говорио, док се није самовоља у њему залетла. Ако нко, новчани заводи најмање могу допуштати, да се о њима немили гласови по листовима слушају.

Обзири према користи друштва чинили су те смо до сада мање вршили своју новинарску дужност, него што би то право имали, али ако ће и „задруга српска“ бити што и други чинут, онда српски лист владаће се према њој као према туђину.

Градачка шпаркаса из фонда на добротворке цели, сградила је у Грацу дизну гимназију, а српска задруга неће о туђем трошку, да учини добро дело.

Ово није мала реч, зато последњи пут довикујемо задрузи: да, кад су већ штедионице и банке промашиле цељ, пази, да је директори за собом не повуку!

ЛУКА ВУКАЛОВИЋ

написао Јово Накићеновић.

(Наставак.)

Народ пак не би никада никакове послове сам рјешавао, што не би прије позвао на састанак својега капетана Луку, који се позиву радо одазивао, те готово може се рећи да је више на Зупцима боравио, него у Херцег-Новоме.

Због његова честог одлажења на Зупце, по више дана морао би затворити свој дућан, те би тако која радња код њега залежала по више времена. А кад би га ко прекорио и упитао: за што да затвара онако често свој дућан и дангуби по Зупцима, без икакве своје користи; Лука би благијем, али укорнијем ријечима одговорио: ко ради за народ он не дангуби, него испуњава главну дужност човјечанства. Ако ми пак мој рад није успјешан, као што би сам хотио, то може вријеме доћи те ће уродити добријем и богатијем плодом. Још говораше: треба народ на вријеме обавјештавати и справљати, на кад дође згода и прилика, или кад му догори до ноката, народ ће сам знати устати против својих угњетача и треснути лапшама о земљу; а ја за свој труд и дангубе не тражим награде, јер је моја дужност бринути се за онај народ, као његов члан и поглавица.

Тако је Лука провео неколико година неуморно радећи за свој народ и бранећи га од турског зулума, јер су Турци више пута покушавали оплачати Зупце, али бадро око лучино знало је вазда растјерати олујину, која би грозила Зупцима.

Овако је трајало све док не дође Омер паша да по Босни и Херцеговини покупи од раје оружје, године 1852.

Тада Лука виђе, да Србину нема слободе, ако је не откупље у својој крви.

Међу тијем Омер паша већ је био покупио оружје по Босни а дошао у Херцеговину да исто уради. Али

наиће на отпор, јер народ није хотео добровољно предати својега оружја, једине обране своје.

У то доба стигне Дервиш паша на Грахово са војничком силом и ухвати на вјеру Јакова Даковића, који није хотио предати оружја, него се био затворио у својој кули су шездесет момака, те се за десет дана борио против несразмјерно веће силе турске, али инак нијесу га могли Турци на силу добити него на пријеварy. Баш на св. Јована по Божићу 1852 предаде се Јаков на вјеру Турцима, али они вјером превруше, те поробише Грахово и повеђоше везана Јакова са сином Антом пут Мостара.

Тада Лука бијаше у великој невољи, јер га Турци бјеху опколили, с једне стране Омер паша а с друге Дервиш паша, при том нема му најбоље заданике Јакова, кога Турци већ бјеху на велике муке умориши на Доловима за Клобуком, водећи га пут Мостара, не би ли овијем уморством преплашили народ.

Истина да Омер паша још није био заискао Зупцима оружја, али се Лука томе сваки час надао, јер око Требиња већ је Омер био покупио рајино оружје само неколико Требињана оставише кућу и огњиште, те се одметуше у планину, јер нијесу хотјели предати оружја, него су жртковали све своје да сачувају поносе и слободу, знајући да Србину без оружја нема живљења међу Турцима.

Покрај свијех незгода Лука није клонуо духом, него позвао све Зупце на састанак, те им рече куда Турци мјерају кад разоружају рају. За то, рече, боље је свакому погинути, него се пред свијетом обрукати давши Турчину своје оружје, једино рајино спасење.

Кад чу народ што Лука говори, сви из једнога гласа повикаше: прије ћемо сви изгинути, него се као жене без оружја предати на милост Турчину. Тада Лука радосно рече: хвала, браћо на таквој изјави, тако су нам и стари радили, па би било велико издајство да проневјеримо што нам прадједови у аманет оставише. Та јунаци се рађају да живе и гину на бранику народа и потомству примјер остављају; на не дајмо да нас наши потомци прослиње, што нијесмо били кадри одржати слободе бар колико нам стари оставише.

Сад, браћо, ја морам сићи у Херцег-Нови, да опремим неке послове и упитам за савјет нашу браћу Новљане а у исто доба замолим, да нам пруже помоћи, ако буде до невоље. За то браћо, док се не вратим чувајте поносе српски — оружје — као очи у глави. Ако би пак Омер паша дошао да купи оружје, одма ми поручите а ја ћу с мјеста доћи.

Тако се Лука опрости с народом и оде пут Херцег-Новога.

Исти дан кад је сишао у Херцег-Нови, стигне на Требиња Лука Петковић. Кад га Лука видје, одмах се је јаду досјетио, те смијући се рече: о Петковићу, добро дошао! не треба да ми причаш, знам које те добро гони, али нека, само кад си здраво умакао. Ту се поздравише и Лука му јави како је Омер паша покупио по Требињу и око Требиња оружје, а он да је измакао са још неколико друга, који нијесу жалили прегорјети своје имање за свој образ.

У Херцег-Новоме оба остадоше два три дана, док опреминше своје послове, па онда заједно одоше на Зупце.

Чим су они на Зупце изашли, одмах Лука позва на збор да се договоре како ће се владати и шта ће чинити, ако дође Омер паша да узимље оружје.

На овом збору бијаше одлучено, да се Турцима непредаје оружје, него да се отпочне борба на смрт или живот. На ту сврху образоваше неколико чета, да стражаре да их не би Турци из ненада напали.

Ово четовање трајало је од пролећа 1852 до јесени 1857 године, а кроз ово вријеме није се прохтјело Турцима да покушају разоружати Зупце.

Луди бак порастоше крила, јер многи јунаци херцеговачки ускочише и дођоше својој браћи у помоћ те се чете јако умноже. Кад видје Вукаловић да се његова снага све већма шири, одлучи, договорио са остађом дружином, позвати све херцеговачке главаре на састанак у Бијелу Гору у Јастребицу, те да се опиде договоре, како да сви заједнички раде. За то изабраше Луку Петковића, који знадијаше све главаре, и послаше да их у име Вукаловића позове на састанак.

Лука Петковић часа не почаси, него оде најпре у Бањане и позва Јована Бајовића и Ђока Радова Мићановића, главаре од Бањана, на уречени састанак. Отуђен пође исти Лука у Пиву и зазва Жарка Јешевића и Арсенија Гаговића, главаре од Пиве. За тијем оде у Дробњаке, те позва Милутина Башовића, Милована Карапића и попа Милована Томића, главаре Дробњачке. За овијем пође у Шаранце и позва њихове главаре: Зука Раичевића и Јоксима Кнежевића. Још те сазва главаре од Никшића: Васка Оздринића и Саву Ђурђевца; од Рудина: Вука Алексића и Рада Бабића; од Ганка: гласовитог јунака попа Богдана Зимоњића и Тома Вукомановића; испод Голије позва: Дуку Канкараша.

Сви дакле ови главари радо послушаше Лучину поруку те дођоше у Бијелу Гору више куће Вукаловића на уречени састанак у септембру 1857. године.

Мјесец дана сви су поменути главари остали у Бијелој Гори, договарајући се и испитујући околности, док на пошљетку одлучише, да се зарати на све стране с Турцима. Ту ухватише тврду Божју вјеру да ће сваки на своју страну ударити, док чује даје Лука Вукаловић започео рат с Турцима. Као неизрушиви печат ове заклетве, сви се из једне чаше причестише и побратимише, обећавши међусобно, да ће један за све а сви за једнога живот прегорјети. На овоме се растадоше те сваки оде својој кући, да се спреми, кад пукне пушка, да је сваки готов на својем крају.

Одмах послије овог растанка, Лука заједно са Петковићем пође на Цетиње, да јаве Књазу Данилу како су они намислили заратити с Турцима и да моле помоћи.

Како дође Вукаловић са Петковићем на Цетиње, Кнез их лијепо прими и по што Лука каза да је намумо подигнути Херцеговце на оружје, јер се више насиља и безакоња не могу сносити, па ако предаду оружје, онда су за вазда пропали, а Турци су накани да их разоружају, тада Кнез Данило рече: Црна Гора сада ти не може помоћи, јер је народ у љутој потреби, за то боље би било, да се за сада махнеш тога посла, јер није лако с Турцима ратити, који имају свега доста, а раја нема ни хљеба а некмо ли ратне справе. На ово Лука одговори: Господару, Турци нам свако зло чине, тако, да се више не може сносити на боље је поштено умријети, него срамно животорити.

По што Кнез Данило видје да је Лука стално намумо заметути рат с Турцима, рече: а ви почните, да вам је срећа добра, што узмогну помоћи, закратити не ћу, и отпустивши Луку дарова му хаџар сав у сребру окован а тако исто и Петковићу.

(Наставиће се.)

СРБИ У МИСИРСКОМ МОРУ.

Добисмо писмо из Каира у Мисиру од једног Немца Новосађана, који је још пре 9 година оставио свој завичај, дечу растурио по Карловци и Палањци и отишо се у туђ свет, да куша срећу. Потуцајући се по Влашкој, Криму, Турској крене у Мисир и на путу у егејско море наиђе на једно острово, где Срби станују.

Ево одломак његова писма, у ком нам описује, како су ти Срби тамо дошли: „У погледу онога гореспоменутог острова, на коме Срби станују, имам вам ово рећи:

Случајно на лађи ходајући горе доле наустим сам за себе неколико српских речи. Човечуљак један од своје четир стопе, сабијеног лица и састава телесног погледа ме и рече: „ој вала, ви разговарате српски?“ Ја то потврдим и радост, коју тај неуглеђни човечуљак на то показа, нисам кадар описати. Тада ми стаде приповедати, како је његов чукундед Тоша Футожан као петнајстогодишње момче из Футога се изгубио, год. 1767. где је српске школе учио, како је с неким путницима дошао до тога предела, где се са једном дивјачкињом оженио. То је нека врста људи 4 стопе висине али врло јаког састава. С њоме је изродио седморо деце, 2 сина и пет кћери. Синови доцније оженс се својим сестрама и то старији узме 3 а млађи 2 за жену. Сви науче од оца српско писмо али у тако старом виду, да сам једва гдешто прочитати могао, шта више и говор је промењен. Зову се општим именом Сиротов као и само острво.

Све ћу опширно приповедати, док се и ако се кући вратим. Сад има цело село ове фамилије.“

Е реци сад, да нас мало Срба има, кад нас се и дивјих налази.

Србија би требала ту аду да прогласи за своју, али пошто, кад није кадра да одбрани ни ону под носом на Дрини.

О ВОЋАРСТВУ

по предавању ђорђа Натошевића и Борјановића.

(Наставак.)

Ракија се пече или од читавих крушака и јабука, или од кљука из ког је већ вино оцеђено; но особито је добра ракија од вишања и трешања (трешњовица и вишњевача). На и сами знаменити далматински ликер маракскино пече се од трешања и вишања. Код нас се пече највише ракија од шљива; ту је сремска шљивовица на гласу са своје чистоте и пријатног мириса; а тај јој је из горског зејтина, што се налази у коштичевој језгри. — Кајсија и дуд дају добру ракију. — Сирће се прави готово од свег воћа, шта више и од самих остатака: комине, кљука, трулог и однадњутог воћа. Но најбоље се сирће добије од јагода малина (Himbeere.)

На и осим овог јела, пића и зачина употребљује се воће у више прилика. —

Са воћем уређене свиње дају особиту дебљину; музаре краве и овце, дају особито млеко и задоста. Не мора се марви давати лепо и читаво воће. Комина, петељке, љуске, срце из воћа и т. д. посоли се, измеша се са сечком или репом, пак марви никад боље.

Талог и комина од воћа употребљују се још и за гориво; од крушкових и јабучних остатака праве се врло добри гњеви за ватру.

На остатака исцеђених јабука и крушака вади се семе за сејање. У Немачкој има близу једне једно село, у коме сви становници преко целе године само купе и чисте семе и коштице, пак продају трговцима и воћарима. —

Комина што остане у казану иза ракије носи се на ђубре, те даје приличан гној. Њиз то воћке лишћем својим нагноје земљу, те је испод њих трава најсочнија и паша и сеновоје најбогатији, те марва тиме благује.

Из трешњових и вишњевих коштица цеди се зејтин за јело и горење; исто тако добија се добар зејтин из језгра од кајсије, брескве, шљиве; од бадема се зејтин употребљује и у лекарији; а од ораха и лешњика је најкуснији за јело.

Толико о језгру из коштица; али се може и сама коштица, љуска употребити; и она треба хасне да даде. Њима се ложе пренање и пеку цигље и пренови, јер врло јаку и другу жеравицу дају.

Оволико о употреби самога плода, а да и не спомињемо још силне друге употребе у техници и лекарији, што се из лишћа, цвећа, коре и подкорњака и жила добија.

Но као што је у свету велика радња и продаја са плодом у воћака, исто је тако и врло разграната продаја калемака (облагорођених младица, па и самих грањица.) — Можда ће нам који пут тешко поверовати, кад кажемо да има поред неких варошиу Немачкој и Француској, Инглеској, Америци, Белђији и Холандији хиљадама јутара најплодније земље засађене са редовима дивљег воћа, које се ту облагорођује, креше, негује и после продаје. — Каква је добит од продавања благородних младица, где се у велико ради, навешћу овај пример.

У Бечу има један чувени воћар, именом Розентал 40 аустр. јутара земље самим младицама засађених, које сваке године продаје. Ради одржања и неговања тог великог сада држи редовно 60 баштована, којима се добро плаћа; набавља сваке године нове и нове жеље воћа, што га врло скупо стаје (тако и. пр. негује он самих крушака преко 12 стотина врсти; ако треба набавити какву особито нову и племениту брескву, ту се онда за неколико грањица само плати до 100 ф. и т. д. он штампа сваке године 20 табака велики каталог са сликама у неколико 1000 комада, пак их све распоклана и о свом трошку разашиље; живи у Бечу господски као ретко ко, издржава и рани толико друштво у скупоћи оној, стекао је себи врло велико имање у новцу, кућама и т. д. — а све са тих 40 јутара земље. — Јест, али ту знање и вештина ради; а посао, урађен помоћу науке и вештине много се већма тражи и сила скупље плаћаће и цени него онај, што је ђускаљем телесним учињен. Нек ко год код нас таково шта учини а са 40 јутара земље сејући зрно!

Сразмерно узевши још понајбољу хасну добијају воћари од продавања грањица за облагорођивање.

Као год што код нас разуман економ не жали за добру марвенску пасму и више новца издати, тако исто разумни људи плаћају и за саме грањице од особито изврсних и племенитих фела лепу крајцару само за то, да је имају и после и они раздају. — Дочим је тамо редко где бадава добити грањица, то ће ју апак у Србобрану сваком пријатељу воћарства бесплатно давати од најплеменитијих воћака, које су ми познате.

И примерима ћемо показати, како се воћка исплаћује.

Остаје нам да одговоримо још на једно питање, које нам се само намеће а и читаоци ће јамачно искати на то одговора. Остаје нам да кажемо: шта ће онда бити, кад се по свом свету, по свима крајевима воће засади, ко ће га онда куповати? Ево одговора:

Воће се неће никад по свом свету за садити, јер де су ладни предели ту немеће успевати. Они дакле из топлијих предела продаваће воће оним у ладнијим.

Али и сви они у топлијим пределима неће моћи воће, бар у велико не, садити, јер није свуда једнака топлота де је мање топлоте, то воће и спорије доспева и лошије је, па ће се из топлијег предела тамо носити. Крајеви де Срби живе много су топлији од других. Наше воће за читав месец дана пре сазрева и кад се гвоздени путови направе, о чему се већ ради за месец дана пре доспеваће у Пешту у Беч и даље на светску пијацу. Ми ћемо дакле наше продати ако другима остане. А друго макар га сами појели и попили неће на штету бити.

Ми смо у крајини приметили, да сви они, који се оделе јако воће по својим баштама саде, те они, који остадоше на старој кући купују од новајлија, бар полак башта леже у корову а у једном селу земља је једна на нек се бар то засади, ако се плаши радње у велико.

Да наш народ око подизања воћа прионе могу припомоћи:

1. Свештеници: Свештеници ваљало би да са предикаонице уче народ воћарству. Таких придика има доста. Читаве су књиге о воћарству писане, па нек виде отуд. Осим тога нека у порти практично покажу шта вреди знати око воћке и подизати је. Тако радећи помоће и себи и своме. Пословица каже, де раја сиротује, остали пропадају, де се раја богати онде је свима добро а попи најбоље. Нека се угледе српски свештеници на пароха Обердинга код Штрасбурга. На пароха Христа у Кронбергу, који је сам засадио толико воћака, да се отуда добива годишње 60.000 ф. а то је толико као да је оставио милион ф. капитала. Нека се угледају на чешког пароха Фишера и друге, који рај проповедају а у њему су већ.

2. Калуђери по манастири: Калуђери ваљало би подизањем воћака дају пример, и да раздају по народу забадава сађенице. Манастир картхауски код Париза раздао је до сада 40 милиона сађеница.

3, Учитељи: Воћка је најбоље средство да се детету наука омили. Воћка код наметних учитеља је одавна прут из школе истиснула, подај детету воћку па ће те заволети и слушати. Но не само ради тога ваља учитељ да подиже воће него и ради његове и народне користи. Деца ће научити шта треба око воћа радити, и учитељ ће воћа и младица имати, ове продавати и до новца долазити.

4. Народ нетреба да виче на то што учитељ децу у башти употребљује и да иште да само на књиги капају. Неће они бити попови. Школа наша треба да се једаред претвори у раденичку а не да буде само читалачка и писарска. Ратарство, воћарство и т. д. треба да је главније у школи него псалмови Дави-

дови и друго, које неразуме ни сам владика. Школе су наше тако уђешене, да спремају само голу господу. Ту је само граматика и правопис, а то није ништа друго него дрвена мотика.

Ми називамо Китајце лудим народом, али кад се буде код нас као код њих у песмама певала правила о вртарству, ратарству, и другом економском раду онда нећемо плакати кад зајде ешкуција по кућама, јер неће ни заиласити.

5. Владике треба да издају налоге свештенству да проповедају о економији по црквама и при визитацијама својим да се увере да ли се чини.

6. Општина свака треба да држи општинског вртара. Овај да сади воће по друмови, по јавним општинској по гробљу по пустари. На пустари да се толико воћа засадити, да се отуд сви трошкови општински платити могу а марва ће имати бољу пашу и кад дрва одрасту заклон од пшенице летње и од озиме. Првих година било би их тешко сачувати, али то што би се ради чувања потрошило то би се после за годину две дана све накнадило. Ти општински вртари имали би народ у вртарству поучавати и сађенице им давати. Испрва би се то морало намећати; доцније би се искало да онај, који несачува воћку плати казн, а после би се дало и продавати.

Осим тога ваљало би општине бар оне де има 3 4 учитеља једнога да пошљу у вртарски течај у Клостернајбург или на друго место.

7. Држава треба да плаћа учитеља, који би путовао и народ поучавао и уједно би било надзорник над општинским вртовима. Друге су државе то одавна учиниле а и наша је одредила г. Лукачија да иде по општинама и подиже воћарске школе.

8. На препарандијама и богословијама ваљало би да се држи практичан течај о воћарству.

9. Свака школа треба да има збирке од прављеног воћа, што се у Готи праве. Така збирка има и у Топчидеру код Београда у књежевом летњем двору.

Осим тога треба да има збирку књига писаних о воћарству.

10. Нужне су изложбе по местима.

У Швајцарској има места које се натичу сваке године, које ће што лепше наложити. То је тада знатна свечаност и лепа забава и поука свима.

11. Но најглавније је друштво воћарско, но друштво народно, а не акционарско. Све што се добива то да се утроши за даљи развитак рада и помагање народа.

У Чешкој је учинило тако друштво то да је данас Чешка пуна воћа као пуна кошница. Двадесет милиона само старих а до сто милиона младих дрва има тамо.

12. Саме домаћице кадре су много учинити око подизања воћа, и оне треба то да раде. Та многима у старости су таке воћке бољи ранитељ него бездушни синови и кћери, а тим сваки себи и спомен диже и капитал за собом оставља. Подизање воћке нетреба ни толико времена, колико дуванџија потроши на истресање луле.

13. Сваки округ бар треба да има воћарску школу Администрат. епар. одбор сремски и бачки позвао је општине на прилагање за оснивање таке школе но само се Ириг и Сталар одазвао. За таких дванаест школа требало би само толико колико за једну гимназију.

14. Власти политичне жупани солгабирови требали би да гоне народ на његово добро. Кад би жупан био пријатељ воћу то би за сваким његовим путем по народу узастопце ницало. Јер што старији воће то млађи раде. Солгабирови и општине натицали би се да угову жупану.

(Наставиће се.)

БЕЛЕШКЕ.

Родословије шешира (клобука). У прастаро доба шешири (клобуци) су ношени у Индији. Стари Израиљани нису знали за клобук. Стари Грци вешали су шешир (клобук) о раме састраг а нису га мењали на главу. Римљани су код куће држали шешир (клобук) на глави а по улицама или су гологлави. Тек после смрти Неронове ушао је шешир (клобук) у обичај. У Француској су почели шешире носити по варошн за време Карла VI. који је умро 1422 год. по селима под Карлом VII. који је умро 1461. Тада су их носили само на кише. За време Лудвига XI. носили су их само на лепом времену. Први постављен шешир носио је Карло VII. на путу своме у Руен г. 1449. Карло V. имао је шешир који је био превучен, на кад је киша падала видило се да шешир није био мокар.

Године 1250 папа Иноценције допустио је Кардиналима да носе шешире. У Немачкој, Холандској, и Швајцарској носили су у 16 столећу високе и на врху заоштрљате цилиндре са широким ободом. У Француској су почели под владом Хенрика IV. обод само с једне стране носити а под Лудвигом са две стране и тако су постали троуги шешири, који су дуго времена у моди били. Године 1780 почели су у Енглеској носити округле шешире. Отуд су прешли Французима, који су 1796 г. у троуги шешира спустили ободе доле. Наскоро за тим примили су Немци округле цилиндре. Луде у Шпањској морале су носити црвене шешире. Шеширџијски цех постао у Паризу 1578 г. у Виртембершкој 1581 а у Вирцбургу 1588. Славени нису никад носили друге шешире него ниске са широким ободом.

Родословије прстенова. Навада носити прстен стародавна је. Знали су за њега Египћани, Израиљћани, Грци и Римљани. Прстен је постао од тадањег обичаја, што су људи хтели увек уза се свој печат имати, те су управо тај печат обављали око прста

правећи карику око истог. Отуда се увело да заљубљени и заручници дају једно другом прстен, чиме се хоће да каже да је прстеном запечаћена веза међу њима. И црква је узела по томе обичај да прстенује младенце. О том на који прст треба да се прстен меће дуго су времена различно судили напоследку је неки Исидор пронашао да на каже треба да се натиче прстен. јер у тај прст иде жила једна, управо из срца. Тај се обичај одржао до данас, али се и то зна да из срца иду жиле у све прсте.

ПОДЛИСТАК.

МОЛИТВА ЈЕДНОГ СУЖНОГ СРБИНА НА НОВО ЛЕТО 1869. ГОД.

(Наставак.)

К'о да ј' Господ ка' калуђер как'и
Пуман страсти и пуман обести
Криво њима школе не дизаше
С' тог' незнања са свим зачамеше
Те неслогом себе раздираше
И јединство своје раздробише
На четир се стране поделише
И слободу своју изгубише.
Авај Боже и Богородице
Та у теби никве страсти није
До доброте и милости лепе
Свете правде и истине светле
Ти си Србу давно опростио
Само свести нека себи стече
Лепе свести и слоге братинске
Зато с' молим сво теби Боже
Поживи нам све племе словенско
И међ' њима рода Србинскога
А на име браћу Црногорце
Црногорце и Брђане младе
Од Косова што до данас нигде
Црна Гора ником' не робова
Већ очува искру српске свести
Српске свести и слободе златне
И истину што потврди свету
Створитељу Богу љутог гвожђа
Љутог' гвожђа челика убојна
Створитељу људства васцелога
И Србинских срчаних јунака
Да с' том Богу нехтеде робова
Већ слободних Србинских синова
За слободу који мрети знаду
Јер слободом Бог се слави само
Друге Србе браћу у Србији
У Србији и свој Шумадији
Узданице рода Србинскога
Дај им Боже и Богородице
Дај им Боже умље и разумље
Да с' у дослух једни са другима
Чинећ' завда због слободнога
Јавна због братска договора
Да не буде к'о што ј' некад било
Те кад паде живот у Душану
Народ због не бијаше вичан
Те с' незнаде на невољи наћи
Те могоше грдни великаши
Рђаковци и проклети вуци
У грабежу за господством клетим
Српски јадан закрвити народ
Закрвити, царство разорити
И у ропство народ поринути
Да не буде к'о што ј' некад било
Да кнезови нису ради кавги
Ка' ни Турци грдне изјелице
До ли једна сиротиња раја
Већ кнезови нек' су ради кавги
К'о и једна сиротиња раја
Ма не били Турци изјелице
И остали њини измећари
Већ нек буде к'о што је негда било
Кад је цвала стара српска слава
И слобода златна царовала
По словенску стару обичају
На збориштву да се земљом влада
Дај им Боже и Богородице
Дај Србима и кнезовом њиним
Дај им Боже умље и разумље
Да с' Бугари братинство прихвате
Да с' Бугари вјеру поутврде
Бугари су нама браћа лепа
По цветању и по опадању
По страдању и по робовању
И по тежњи за јединством својим
За јединством и слободом златном
И по крви и по вјери часној
Дај им Боже умље и разумље
Да прихвате вјеру и с' Румуни
С Караврашком и Карабогданском
Румуни су наша браћа лепа
По страдању и по робовању
И по тежњи за јединством својим
За јединством и слободом златном
И по часној вјери православној
Дај им Боже умље и разумље
С' Арбанаси вјеру да прихвате
Са потомци јунак Кастријоте
Та и то су наша браћа лепа
По страдању и по робовању
И по тежњи за јединством својим
За јединством и слободом златном

Дај им Боже умље и разумље
Да прихвате вјеру са Грцима
А Грци су наша браћа лепа
По страдању и по робовању
И по тежњи за јединством својим
За јединством и слободом златном
Београд је томе сведок давно
Кад хиљаду и седме стотине
Деветдесет и осме године
У сред Беча њемачка Јесара
Ухватише Грк Ригаса стара

Хетерији што бијаше глава
А то Њемци намуклијаши лисци
У Београду Турком издадоше
На поле га Турци тестерише
И трупину у Дунав вргоше
Ова крвца мученик Ригаса
Помешана с крвцом мученика
Што је Срби за свој народ диже
За осветy вапаj диже небy
Те y слогy све народе зове.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

РАЗНИЧНОСТ.

— (**Тридесет хиљада форината**) послао је руски цар књезу црногорском Николи за пострадале Херцеговце.

— (**Двадесет хиљада рубаља**) послала је Московска општина за пострадале Херцеговце.

— (**Више од сто хиљада рубаља**) прикупљено је у осталој Русије за пострадале Херцеговце и купи се непрестано жито на све стране. По свим црквама руским чине се бденија на којима се моли Богу за спасење Херцеговаца и купе се прилози.

— (**Шест хиљада форината.**) обвезали се Срби у Новом Саду давати годишње у помоћ пострадалој браћи и то у месечним роковима по 500 фор.

— (**Колико се раја у Русији преко године.**) Руски прота у Бечу има обичај да говори онима Србијанцима, који против Русије реку шта: на што ви хоћете, кад Бог благосиови Русију она за годину дана роди једну Србију. (Србија има преко милион душа.)

— (**Куд се дева толико благо?**) Докле „раја" не може да плаћа, а и оно што плати не може да досне до државне касе; докле је у земљи сваки Турчин господар, а Јаурин роб, према самом корану: докле се на све стране краде и влада без закона, правде и правице — дотле „краљ краљева, цар царева брат сунца, стриц месеца," султан добија плате годишње 4 мил. дукате; има на брегу Босфора палату по сати дугачку: обед му се састоји као што смо већ једаред у овоме листу споменули, дневно из 94 јела (а руча вазда сам) 10 стоји у припреми има 800 коња, 700 жена 400 еунуха: двор му треба годишње 40.000 волова а осим тога кућна потроши дневно 200 овнова 100 коза 10 телади, 400 пари живине и 10 пари голубова — а у малој Азији умире од глади 10.000 поданика само за то, што нема пута, да се одвезе храна. Докле у најбогатијој Енглеској министар има плате 6.000 дук. дотле велики везир вуче годишње 60.000 д. министар финансије 30.000 дук. а остали министри по 25.000 дук. А колико преко тога министри крађу види се најбоље из тога што је Дервиз паша сиромах постао министар и за три године стекао 2 мил. дук. Махмуд паша 5 милиона дуката.

— (**Крупа Душанова.**) У „Граничару" читамо. У Београд је 9. о. м. донесена крупа Душанова, коју је неко нашао копајући јендек у Приштини. Крупа је поникса, покривена, са облим сводовима са четири стране у среди утиснута са крстом од драгих камењова. Сва је од сувога злата, две осе и по тешка изнутра постављена сваком, а с поља сва опточена драгим каменовима. Са стране има дршкове, за које је Душан крупу ухватио кад ју је на главу метао или с главе скидао. С преда на крупи налазе се анђели изрезани који крупу држе, а са стране је крст на коме пише: Стевсан ц(в)р ср(пски). Ова је крупа још донета амо из Старе Србије и налази се у Данила Живковића дућанџије на теразијама, који је готов да је прода српском музеју за 9000 дуката. Нашим стручним старинама остављамо да пресуде: да ли је ово збиља права крупа Душанова, или се можда нашао какав родољубиви „шминдлер, коме су данашње прилике добро дошле, да без велике муке дође до 9000 дуката. Било како му драго, крупу Душанову имамо, сад још само фали Душаново царство, али баш ту је чвор. Силан свет куља у кућу Данила дућанџије, да види ту Душанову крупу и не може сит да је се нагледа.

— (**Кад Буњевци дриче сватове?**) Ни код Буњеваца није последње весеље свадба која по њиховим старим обичајима искључиво у јесен се држи и само понедељником и средом, удруго доба године неће се Буњевац венчати И сад се дакле сваке недеље и среде по Суботици све загуше сокаци од кола, и од комшика, који прате веселе сватове, или двору девојачком или иду са девојком двору момачком.

— (**Четрдесет и две хиљаде момчади**) који под солдачину подпадају у нашој држави, прикрило се и нема се дису. С тога им се нашле у потеру.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

НОВ КАЛЕНДАР

ВЕЛИКИ СРПСКИ НАРОДНИ

КАЛЕНДАР

(СА СЛИКАМА)

за преступну годину 1876.

излазе је ово дана у срп. народ. задружној штампарији у Новом Саду, и добити се може у књижари Фране Штиглера у Новом Саду

по 35 новчића

Календар је овај уређен од краj до краја са свим за народ као мало који други у нас: слике су српске: Црногорац рањен на бојишту. — Како се бију Херцеговци. — Ужичанка. — Чланци су написани просто и разумљиво, народним језиком, управо за народ. Календар је овај четир и по велика или дебела милих табака, и по теме је ово најевтинији календар српски.

Препродавцима добијају добар рабат — ко уме више и земљара.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Паита Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875.

БРОЈ. 43. У НОВОМЕ САДУ 26. ОКТОБРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.
Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 4 фор.
на по године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ. ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

НАПРЕДАК ПОЉОДЕЛСТВА У СЕВЕРНОЈ АМЕРИЦИ.

(Свршетак.)

У северним америчким државама има толико оваца, да се од њих добива милионе цената вуне. Коња има 8,600.216 од тих коња за радњу се употребљују 7,142.749. Пољски привредни рад јако потпомажу и држава и друштва, те је овај дотле досао, да се за пољске производе годишње добива 2,448.000 долара.

На како се у Америци за опште народне ствари брину ево ћу навести један пример.

Прошле године умро је у вароши Сан-Франциску у држави Калифорнији неки Жам Лик, и све своје имање, које износи 3,686.000 долара, остави на добротворне цели и то међу осталим 10.000 долара на занатлијску књижницу (библиотеку,) а 300.000 долара на занатлијске школе у држави Калифорнији, 1,780,000 долари оставио је друштву (Pioneer Societe) то је друштво, што крчи пусту шумадију у тако званим Преријама, у градим пустињама. Бегунци шаљу се у те крајеве да раде и насељавају се и добивају од поменутог друштва помоћи.

Године 1873 умре овде у Балтимору богат трговац по имену Жон Хопкинз. Имање му је 8 милиона долара велико. Од тога је оставио 5 милиона на универзитет (школу, на којој се све велике науке уче), који ће се звати по његовом имену а оставио је и на друге добротворне цели доста. И ми Срби имамо таких славних мужева, као што је пок. Наум Бозда у Пешти, који је оставио лепу припомоћ за сироте занатлије, но да ли се тиме српски занат диже, то је питање?

У варошн, де сам ја рођен умре пре 20 година богат трговац један, који своје имање остави за сироте ученике. Један од мојих другова Ј. П. најбољи ученик, а сиромах, тражио је исту штипендију, но он буде одбијен, а противном сину, даде се. Прота је имао да „соаре" прави и да токајац и шампањ пије, а није имао чиме да своје дете изучи, него је другоме на пут стао.

Но да се вратим на привреду и напредак њен у Америци.

Трговачке новине у Њу-Јорку пишу пре два месеца. Са радошћу поздрављамо тражење ране наше за лебац, што из Европе стиже. То учини, те је жито на 20 центи по мерову а брашно на 80 центи по бурету скочило. Овде се брашно у бурадима продаје. Још нам је радовати се томе, што се Лондонске трговачке новине туже на хрђаву жетву у Европи, јер то је знак да ће наша трговина с раном процветати. А рана је ове године сиуда у Америци обилато родила.

Још ћу нешто да наведем, што сам требао горе споменути. Овде у држави Марилану и у свима другим државама савезне Америке држи се сваке године изложба за земаљске производе и стоку (Agricultural Cottage Fair.) Ово је нека форма вашара; али не као наши тамо, и камо среће да и код нас тамо вашара нема. На изложбу изнесе што ко боље и лепше има у рани стоки, живини или из баштованлука, те што најбоље покаже то добије медаљу. Тако исто у свиме државама држи се сваке године занатлијска изложба.

Веће државе нарочито на северу, држе такове изложбе на више места. Ја сам био на таким изложбама. Ту је не само стока и рана изложена него и справе за радњу око земље. Ако је ко изумео нову машину, та се на таким изложбама прода, па ако се добра покаже, сто његове среће. Продаће све што има.

Међутим Американац и ако купује радо машина за радњу, он је ипак чуварап и пази шта му треба а шта не.

До године биће Видовдан америкапске нације; јер ће се држати у Филаделфији у држави Пенсилванији свецка изложба и прославиће се стогодишњица америкапске слободе.

У Балтимору (Мд.) 13. септембра.

Васа Секулић,
Бурчиски ученик.

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРП. ПОКРЕТА Г. 1848.

саопштио ш—ј—.

Писмо I.

Војена штафета оправљена у 12 сати ноћу на курир ст. бечејском.

Предај Nr. 205.

Г. п. Ст—у управитељу окружја Ст. Бечејског.

На ваше писмо од данас, писао сам г. генералу Тодоровићу, да вас обезбеди, и ево пишем и капетану Босићу у Сентомаш, да вам помоћ пошље.

Како су једни и други Бечејци себи прострли, онако ће и спавати, ако Мађари продру. Ви ме разумете.

У Бел. Вечкереку 14 марта 1849 у ½12 сати ноћу,

Патријар управитељ војводине
Јосиф с. р.

Писмо II.

Nr. 2464.

Г. управитељу окружја Ст. Бечејског п. Ст—у.

На писмо ваше од јучерашњег датума, имам вам сљедујуће одговорити.

Повторително се тужите у писму вашем на опасност, која окружју Ст. Бечејском од стране непријатеља прети, и захтевате, да вам још војске у помоћ пошљем. Ја сам околико војске колико су околности дозволиле одјелити и у Ст. Бечејско окружје послати заповједио, и то су они 300 граничара сремски, који су вам под командом капетана Дражете послати, и који су као што ми и сами јављате, већ тамо присјели. Ја вам више војске послати не могу, нити више захтевајте, јербо нити је могуће на свако место толику обсаду поделити, која би свасом нападењу непријатељском противостати у стању била, нити би мудро било од оне војске, која главнијем непријатељском положењију на супрот лежи, већу част отцепити, на сва села у Бачкој поделити, и тако војску ослабити. Ако мислите да вам ови 300 граничара сремски и новоподигнута провинцијална војска Ст. Бечејска, која је по највећију вашем такође тамо приспела, и ако велим бојите се, да вам сва та војска довољна неће бити, а ви образујте ландштурм, пушака сте ономад добили, с којима неку част и наоружати можете, а капетану Дражети под једним пишем, да ми јави: какве, и колико муниције треба, пак ће и та незакосно послати вам се. С регуларном војском граничарском и провинцијалном можете скоро читав батаљион сад тамо имати, поред ког сад и ландштурм још подигнете, онда мислим, да ћете те се моћи бранити.

А што пишете да вам је нуждна честита војска; ја држим да су и ти, који се тамо налазе, честити војници а друго зависи ће и од сами житеља диштрикски, да буду онакови, какове желе т. ј. да буду честити.

Ако су пустаре, које између Ст. Бечеја и Суботице леже, нападењима непријатељским згодне, ту вам ипак предосторожност и брижљивост ваша треба у помоћ да притекне — шаљите патроле ваше преко пустара, докле год допирати могу, која ће вас о движењима непријатељским извешћавати тако, да вас неће напасти моћи без да осетите.

Крупни топова немам да вам по захтевању вашем одјелити и у Ст. Бечеј послати могу. Капетан Дражета је као што ми сам под јучерашњим јавља, не један, него два трифунташа донео; а за топције пишем под једним г. генералу Тодоровићу, да вам неколико искусни шајкаша топција пошље.

Бело-црквански граничари, које писам као што држите вама у помоћ послао био са свим су упутно радили, што без дозволења г. Генерала нису у Ст. Бечеј прешли; они имају своје друго опредјеленије. У прочем упућујем вас, да се од ваше стране од сваког непосредственог дописа с г. генералом уздржавате, и ако би какву год војену помоћ у будуће потребовали, да се јединствено и управо на мене док сам овде обраћате, а ја нуждне уредбе учинити неће пропустити.

Што се каса анархије, од које се бојите да неби овладала, највећијем вас, да сам под једним капетану Дражети наложио да провинцијалну војску под своје управљеније уме, и непрестаним у оружју упражњењу занима — а прочим житељима окружним да сваког рода скупштине, било на пијаци, на сокацима или приватним кућама забрани и заповест изда да се и крчме све у девети час у вече затворити, и гости кућама својим оправати имају. Тим начином надам се да ће поред власти ваше, коју већ и по самом званију вашем, довољно притјажавате, у стању бити, сваку анархију предупредити; но ако и ова средства још не би довољна била, онда ћете ми ради публикације преког суда особито подробно и обстојателно предложеније учинити имати И по овоме треба да толкујете оно моје о Бечејцима израженије: „Како су простирали онако ће и спавати. Ви ме разумете," гди сам ја само онај поступак разумео, што су ваше стотина Мађара затворити дали, необзирући се ни мало, да с тим само неће осветољубије у непријатељу побуђују.

Касателно онога захтевања вашег, да се тамошњој војеној команди наложи, да с вама споразумљиву буде, налажем под једним капетану Дражети; да у свим дјелима грађанским и административним, која у круг дјелателности ваше спадају, само с вашим споразумљењем дјелати има; али да касателно и сами војени операција ништа без вашег знања чинити неможе, то држим да к точном извршењију повереног вам званија није нужно.

Пуцњава она топова, коју сте у прошасти четвртак од стране Н. Сада чули, била је по званичном извештају команданта стана карловачког не у Новом

Саду, као што сте ви потпуно извјештени, већ при Каменици и Текијама, на коју је непријатељ из Варадина тај дан нападење учинио послављи у то исто време, једно отдјељење пленкера, и на Карловце, но како на једном, тако и на другом месту буде непријатељ с губитком 40 мртви при Каменици, а 4 мртва при Карловци од храбре војске наше натраг узбијен. Ово вам знања вашег и успокојенија унлашени житеља тамошњи ради јављам.

У смотрењу плате оних народњи капетана, који код куће своје баве се и никакве дјејствителне војене службе не чине, моје ће бити цјелисходне уредбе учинити.

У Вел. Бечкереку 19. марта 1849.

Патријар управитељ војводине Србије,
Јосиф с. р.

Писмо III.

К. Nr. 1144.

Управитољу Ст. Бечејског округа члану врховног суда Г. П. Ст—у.

При вама наложеној комисији у окр. Ст. Бечејском, имаћете ви, ваша, докле сте као управитељ на путу три форинта, секретару пак и помоћницима кад путују четрдесет крајцара у сребру; ако су народни званичници, и ако као такови плату примају диурне урачунати.

У случају да би то дјело дуже времена потрајало можете персоналну вашем, окром диурне, и њима припадајућу плату издати.

На тај конац дајући вам осамдесет форинти у сребру, од који ће те своим временом рачун положити.

У. Вел. Кикинди 14 февр. 1849.

Патријар управитељ војводине.
Јосиф с. р.

Писмо IV.

Nr. 195. — 25 маја 1848 год.

Асистенти народне касе г. г. архимандрит Арсен Стојковић, велики судац Трифун Младеновић, капетан и грађана началник земунски Јосиф Матић и Јован Паскојевић, секретар Патријаршије, престајући лично заседањију главног одбора народа српског заједно са кључевима народне касе, но с тим изјашњењем, да они с њима поверена четир кључа нису у стању касу народну отворити, и тако позиву главног одбора од 23 маја т. г. бр. 159 соотвјетствовати по тому, што се шести кључ исте касе налази при свјатејшему Господину патријарху Јосифу Рајачићу, по чему је рјешено:

Да се у овом за народ српски отсудном тренућу ока сада, по чем је народно воиниство под Карловце стекло се и народ непрекидно долази, да под привременим предводителством г. ђ. Стратимировића, председатеља глав. одбора, браћу нашу преко Дунава и Тисе пиштајући и за помоћ народа овостраног воинућу од губљења и варварства мађарског спасе и границе војводине наше заузме, на онај код господина Патријарха налазећи се пети кључ чекати не може, него да се умоли господар Петар Ђорђе Шпирта велики наш родољубац у Земуну, да он за сада док г. Патријарх пети кључ (из Загреба) пошље, на земство народњег фонда и овде подписаног главног одбора и народа српског 10 хиљада форинти сребра, на приложену овде облигацију народу српском у овој великој нужди позајми, и да се иста сума, како пети кључ од г. Патријарха овамо пријне истоме г. родољубцу Петру ђ. Шпирти поврати.

На заседанија српско-народњег одбора у Карловцима 25 маја. 1848. држаног.

ЛУКА ВУКАЛОВИЋ

написао Јово Накићеновић.

(Наставак.)

Са Цетиња оде Лука са Петковићем на Зупце, те одмах сакупи народ, па им каза што је и како је, и одреди да се сваки спреми, јер да ће се брзо ударати на Турке.

У исто доба посла Луку Петковића, кроз Шуму и Попово, да подигне народ на оружје. Петковић пође и сакупи на брзу руку 300 момака, те по ноћи изађе опет на Зупце.

Кад видје Лука да је Петковић сакупио чету, разви заставу и позва Зупце, Крушевицу и Суторину на оружје, те скупи око хиљаду момака, ово бјеше Никољ-дан год. 1857.

А кад бјеше у очи св. Николе, узе Лука 150 бирањех војника и оно 300 што доведе Петковић, а остале раздијели око Требиња и Коријенића да пазе на Турке, те он пође са оном дружином у манастир Дужи.

У онај час кад је Лука сашао к манастиру, дође из Требиња Хаџи-бег Ресулбеговић са турском ордијом, те се сукоби с Луком.

Ту се заметну први отворени бој, који је трајао цио дан, а кад бјеше пред вечер, Лука потрже сабљу и повикну дружину, те учини загон у Турке. Кад видјеше Турци да ће изгинути, препадоше се и окренуше бјежати, а Лука их са дружином попрати све, док се (Турци) не затворише у град Требињски. На овом се бој прекину, те Лука поврати своју војску к манастиру и ондје остане на ноћиште. —

У ово доба Миљо Љубибратић из Шуме Требињске бјеше у Дубровнику на науке, те док чу да се његова браћа боре, остави Дубровник и похита да браћи поможе колико је кадар. Најприје оде Миљо својој кући, те је запали, а кад га отац упита за што то урадв, он рече, нека види народ како се мислим са

Турцима бити. За тијем пође у манастир Дужи, где нађе Луку, приступи му и рече, да је и он дошао да се бије с Турцима. Лука га радо прими и он му је касније био десна рука у свијем пословима, гдје се пера тицало а и сабљом је знао у невољи махнути.

Док чуше Бањани и Рудињани да је Лука заметнуо рат с Турцима, они се одмах окупише, те удрише на турску кршљу — касарну — у сред Бањана, те је запалише а Турке побише.

У исто доба јурнуше Пивљани на тврђаву на Пријевце, те је разрушише а Турке посјекоше.

Дробњаци и Шаранци ударише на кулу на Језера, те је срећно упалише и Турке изгнаше.

Гачани пак и Голијани ударише на Крстац те кулу развалише а Турке исјекоше.

Сви дакле херцеговачки главари остадоше вјерни својој заклетви на састанку у Бијелој Гори, те док чуше да се Лука отвореко борити, сваки главар на својој страни заметну бој с Турцима, и тако плану пламен устанка од Таре до мора.

Вукаловић на загласу Никола-дневи пође с војском кроз Шуму и Попово, те одметну и побуни све до Стоца. Овдје се други пут сукоби с Турцима и на Пољице заметне жестоки бој, у којем Лука опет побиједи а Турци побјегоше, оставивши на бојном пољу мноштво мртвијех и рањенијех. У овом боју ухватише Срби жива два Турчина, главара од Стоца, Зубовића, и још неког, те им живот поклонише.

У бој на Пољице дошао је у помоћ Луци римокатолички свештеник Дон Илија, Иван Буквић и Зекан Радић са 1500 Срба римокатоличке вјере, те овијема не мала заслуга припада, што је овдје Лука онако сјајно надбио силу турску, на сред поља, без коњица и топова, са голијем прсима и са ханџаром у руци. Лука је одржао побједу над уређенијем војницима, бајонетима, коњицима и топовима. — Нека овај јуначки примјер служи у будуће другому Дон Ивану, да нас вјера више не раздваја. —

Послије овог боја Лука удари на Љубиње и Загору, те и овдје разби турску војску.

Ове Лучине побједе зададоше велики страх Турцима. те се бјеху успаничили, па бјежаху од свуда гдје Лука долажаше са својим витезовима.

Услиједи срећног овог Лучиног почетка узрија се сва Херцеговина, те цио народ пристаде уз Луку, и он бјеше већ далеко продрьо у унутрашњост Херцеговине.

Кад чу Кнез Данило да је Лука узбунио цијелу Херцеговину и дошао до под саме главне градове, побоја се да од куда сила турска не нагне, те не затече Луку удаљена од својих планина, гдје не би могао противу стати уређеној турској војсци, па да не пострада заједно са народом, а он му у оно доба не би могао послати довољну помоћ, као што је било обрекао. За то посла војводе: Петра Вукотића, Ђура Матановића, Анта Даковића и сердара Паја Ковачевића са поруком, да не иде Лука даље у Херцеговину, него да се врати са својом војском на Зупце.

Кад ови стигоше у манастир Дужи, поручише Луци да се одмах врати са бојишта.

Лука послуша ову поруку и дође заједно са Петковићем у манастир, гдје су га чекали поменути црногорски главари.

Чим он дође, главари му казаше кнежеву поруку, на које Лука рече: како ћемо саде престанути ратити, кад је цио народ устао на оружје? — држим да би ово било велико издајство према побуњеном народу и вјероломство задане вјере на састанку у Јастребици. При том не би ли срамота и грехота било оставити саде сиромашки народ, да га Турци газе без ичије помоћи.

На ово црногорски главари рекоше да су Турци Кнезу обрекли дати сваку правицу херцеговачком народу и да не ће никад више заискати оружје, а још мање на силу узимати.

Тада Лука послуша наредбу Кнежеву, поврати своју војску на Зупце и препоручи народу да се смири а да се не бори Турака, јер су они сами мир заискали и обећали дати свијем буњенијем крајина својој самоуправу, као што су од старина уживали

Народ послуша Луку, премда бјеше изненађен овом ненадном промјеном, што се касније на много начина тумачило. —

Вукаловић изађе на Зупце а остави Петковића су 40 момака у манастиру, да не би Турци на пријевари манастир запалили, али мало касније, кад се све смири, и он остави Дужи, те оде к Вукаловићу.

(Наставиће се.)

О ВОЋАРСТВУ

по предавању ђорђа Натошевића и Борјановића.

(Свршетак.)

Варош Хановер има на своја четир друма 5559 комади засађених, неједнаких и млађих јабука. Године 1868 био је добитак од проданих јабука 5670 ф., дакле свако је дрво донело преко 1 ф. прихода. — Тај се приход добио са друмова, с којих се ништа друго хаснити не да; а капитал уложен у купљено и посађено воће, донео је првим родом преко 200% интереса; а што је воћка старија, то јој је и вредност све већа. Зар нема тако јаких и разгранатих воћака, које неколико кола воћа даду, што вреди преко 100 ф.; а сав трошак за то дрво неизноси свега ни до 3 ф. —

У Руиту, код Штуттарда имао је један економ на ¼ јутра земље 20 одраслих јабука (30—60 годи-

на маторе) посађених; рачуи је водио за последњих 7 година и то од 1863—70. Нашао је, да је кроз тих 7 година једно на друго добио са воћке сваке године 30 ф.; а то чини од 20 воћака 600 ф. годишње; за 7 година пак 4200 ф. — Кад би код нас могао когод из усева то добити, са ½ јутра, па ма га златним зрном засевао?!

Један воћар у Америци има највише бресака. У његовом воћњаку имаде управо 100.000 брескових дрвета. 1873 године добио је отуд 125 хиљада великих корапа најблагороднијих бресака, које је послао у Њу-Јорк на продају. Рачунајући по корпи 5 ф. (што је још врло малена цена за брескве) добио је за њих 625.000 ф. Притом ћу још споменути, да му је око 25 хиљада корапа воћа необрано и на дрвећу остало, немајући у то доба доста берача и мобе. —

Колико се воћарству важности даје у просвећених народа, држимо, да смо већ досадањим доста показали. Но ипак ћемо још ово споменути:

Не само воћњаци и вртови, него и авлије, сокаци, друмови, насади од жељезница, поједине њиве и најмочарније ливаде, најтврђи камен, највиша стена, кров на кућама и црквама, прозори и т. д., све је пуно родних воћака, пуно цвета, лишћа, мириса и плода. — Ко нема широке авлије, тај подиже воћке по жици уз дувар и пење ји на кров лепше, него што у нас најзвишији виноделац са лозом знаде. — Ко ни авлије, ни куће нема, а љубитељ је воћарства, има пуне прозоре воћака у црепови, место цвећа.

Осим свега овога у нашој је држави још врло лако и јевтино подизати воћке и воћњаке, јер се на воћњак не плаћа никаква већа пореза, осим као на обичну баштованску земљу; дочим се н. пр. на виноград и дуван сила више издавати мора.

Наше су опет српске земље тако удесне и благословене за воћарство, као ретко која. Дочим у Енглеској не може трешња ни да дозре, а у Белђији, Холандској и северној Немачкој брескву са тешком натегом одржавају, зими је покривају и т. д, тога у нас већ ничега није. Код нас су се јабуке, крушке, шљиве, вишње, трешње, брескве, бадем, орах, лешњик, мушмула, оскоруш, кестен, јагоде различите, гуља и т. д. сасвим одомаћиле; а у јужним српским крајевима, у Далмацији, старој Србији и јужној Црној гори напредује лимун, поморанџа, маслина, шипак (гранатска јабука) и смоква као у Цариграду или Смирни. —

Напре ћемо се послужити неким званичним податцима о Немачкој, Француској и нашој Аустро-Угарској.

У земљи Виртембергу у Немачкој, која је у полу мања од Србије, роди годишње у средњу руку око 54 милиона мерица различитог воћа, а пошто у тој земљи има један милион и 800 хиљада душа, то онда долази годишње одсеком на сваку главу по 30 мерица воћа.

Округ Некарски, где има највише воћака у целој Европи, бере годишње толико воћа, да му на сваку душу по 180 мерица долази.

У округу тибинишком опет у Виртембергу добија се годишње око 200 хиљада мерица воћа, што вреди до по милиона форината. Исто тако једина варош Рајтлинген (где је знаменита воћарска школа, којој је управитељ чувени знаилац и вештак др. Е. Лукас) бере за воће из свог хатара сваке године око 100 хиљада форината.

Оставимо Виртембершку, на нофимо и по другим пределима, то ћемо исто тако лепе приходе видити.

У Алтенланду (3 миље велики предео на доњој Лаби) засађене су већином трешње и јабуке. Са тог маленог земљишта добије се преко 1 милион и 80 хиљада форината а у добрим година (као год. 1862) до близу 2 милиона форината за воће, које је већином извезено у Хамбург.

У доњој Лужици (гутеаудушки предео) добије се само за трешње и вишње око сто и осам хиљада фор.; у околини вароши Јене добија се само за шљиве један милион и 200 хиљада форината, а за орахе до 20 хиљада фор.

Пређимо у Француску, где се још много племенитије воће сади него и у Немачкој. Једно место на реци Сени добије за саме кајсије 5009 ф. а. вр. Томери добија за само једну сељу грожђа (тако званог: Chasselas de Fontainablau) 7 до 8 хиљада фор. Монтрељ (где су прве брескве у свету) добива годишње за брескве преко 50 хиљада фор.

Ако пређемо у Аустро-Угарску, ту нам стоји најбоље јужна Тиролска. Округ Боцен извози ван земље годишње 55.760 центата грожђа и другог воћа у вредности око 455 хиљаде фор. а толико се исто потроши воћа и у земљи. Исто се тако извезе из Штирске годишње воћа за више стотина хиљада фор. дунавом до Пеште а одатле даље.

Исто тако силна новаца добина и Чешка за своје продано воће. Тако је н. пр. једини снахилук у Тешину год. 1859 добио за продато сирово воће 11 хиљада фор. и ваља знати да готово све воћке беху младице. Многе општине у Чешкој надржавају своје званичниче једино од продатих младица из општинвртова, и од сировог воћа, које се по друмови бере.

Кечкемет и Нађ-Керет са околином добија до 100 хиљада мерица самих јабука; године 1868 продало се ту кајсија за 250 хиљада фор. Вели се да у добрим годинама добијају ти људи за различито воће око милион фор., које се прода већином у Немачку, Пољску и Русију.

Кад се деци у школи омили посао и најпростије радње у томе покажу, а воћарске задруге га доцније као човека непрестано потстрекавају, поучавају, дотерују и са новим упознавају, кад се задруге воћарске као што пуно има у Француској, Немачкој, Инглеској, Америци, Шведској, Данској, Холандији и Бел-

Швајцарској готово у сваком знатнијем селу, оснују, онда се не треба чудити што се н. пр. у Немачкој сад нигде више не говори и не пише о томе: јели корисно воћку неговати? као што ми морамо да радимо, него се ту и по новинама дебатује о томе: које су феле воћа најудесније за друмове, за баште, за кућу, за вино, ракију, за укување и т. д. Не требе се чудити, што се тамо вабе сенице, погрмуше, штиглиџи, чворци, ласте, славуј, царић и друге ситне корисне певачице, праве им се дрвена гнезда и међу на дрвећа, мотке и кровове, само да се ту настане и налегу. — Не треба се чудити, што северо-американске државе купују из Европе стотинама хиљада тих малених и корисних певачица и селе их у Америку. — Не треба се чудити, да има великих задрута, које купе и просе не новце, него мрве и храну, те израњују зими гладне птичице, кад снег све покрије: особито шеве и сенице, које ће преко лета богато одрадити за ту учињену милост, тамањећи милијунима гусеница, лептире, прве и бубе. — Не треба се чудити, што друштва таква богато награђују ону школску децу, која су преко лета највише гусеница отребила. — Не треба се чудити ни томе, што је француска народна скупштина одредила за награду 150.000 фор. који изнађе сигурни лек против ове нове напасти, што се на чокоту налази (Phyloxera vastratix) Све те задруге подпомажу воћарство и земљорадиност у опште оноликo, да се то пером неда достојно ни оценити.

Да би се пак и по српским крајевима на воћарству што више радило, да би тиме српско народно благостање у сваком погледу сила у напред корачило, нужно је и код нас да се (бар по већим српским местима) подижу задруге такове.

Држимо да смо довољно доказали потребу да се подиже воће, али опак на завршетку додајемо: да је воћка војник, који војује на три непријатеља на: глад, болест и сиротињу, и кад Калифорнија, више за воће него за злато добива, да треба и ми да станемо за тим да то воће злато копамо.

А за то нам ништа друго не треба, до само: озбиљна воља.

ПОДЛИСТАК.

МОЛИТВА ЈЕДНОГ СУЖНОГ СРБИНА НА НОВО ЛЕТО 1869. ГОД.

(Наставак.)

На истоку што робују Турком
На и Грке нашу браћу лепу
И по часној вјери православној
Јер дај Боже и Богородице
Пре Косова да с' у вјери били
Сви народи што их овде каза
И князови тадар господари
И у слогу један са другијем
Ником' неби робовали тужни
Скуп је наук, али да користи
Дај свим Боже умље и разумље
Потурчену јоштер браћу своју
Од Османли да деле Турака,
И к'о браћу своју да прихвате
Просвета ће њих све осветити
И народу своме повратити
Само мудро да не чине лудо
Залутана да с' не губе браћа
Што с' по крви од старина своји
На истоку са родом ришћанским
Дај свим' Боже умље и разумље
Да с' гобрате са народом руским
Та Руси су наша браћа лепа
По славенској крви племенитој
И по вјери часној православној
И по тежњи за слободом својом
Од својијех балтичких Јункера
Ренегата њемачких спазија
Руски зборе а њемачки творе
Све противно користи славенској
Да им Руси буду на опрезу
Да им браћа причувају стражу
Од лисаца јевропских душмана
Од лисаца крштених Турака
А славенству што с' душмани вазде
Кад са Руси вјеру прихватаду
Хоће браћа причувати стражу
Ја каква су наша браћа Руси
По свом' миноштву и по свом' јунаштву
Крштен Турчин ни макнут се неће
А баш Руси да б' омели страхом
Док је слоге на исток народу
Биће јада од крштен' Турака
Ак' у помоћ буде некрштених
Дај свим' Боже умље и разумље
Дај свим' Боже срећу у јунаштву
Кад овако вјеру поутврде
Тад народи због зборе да учине
На оружје народ да с' подигне
И са Турци да заметну кавгу
И на клете да завојште Турке
По земљама да прогоне Турке
По земљама својом ђедовином
Сваки своје Косово да свети
Под Цариград да сагоне Турке
И Султана жива да ухвате
Пак на море да нагоне Турке
Преко мора да прегоне Турке

У Азију земљу Анадолску
Дај свим' Боже умље и разумље
Кад очисте земље од Турака
Општа збора браћа да учине
Општа збора, збора народнога
А на збору нек народи реше
На Софију крстэ да подигну
На Софију посред Цариграда
Цариграду слободу да даду
Нек је свачији а нек није ничији
Свак онога кој' у њему живи
Кад живуће и кад ту станује
Рад господства да с' не кобе браћа
О Цариград да се не отимљу
Цариграду кад слободу даду
Тад на збору нек учине вјеће
Нек поделе земље свеколике
Очишћене и ослобођене
Сваком' своје што је од старине
Од старине и од ђедовине
Још ако је кому од потребе
Излаз мору из' крајина земље
Све то лепо братски да измире
Да с' не гложе браћа по никада
Да им туђин правду не подели
Туђа правда готова је кривда
Да им с' ђаво с' гложбе не насмеје
И неслоге с' семе не замете
Јер тек слогом очуват' се могу
У слободи у својим земљама
Од крстали Турских пријатеља
А на име од оних Француза
Не народа већ њиног цесара
Лакоумног и хитрога лисца
Ког' још стрико с' Турци шуровао
И топџије у помоћ им даво
Што побише многу српску браћу
За слободу што с' борише златну
И међ' њима Ајдук Вељка славна
И онијех морских трговаца
Енглишана грамзи прометљивца
Не народа већ њиних спахија
С' ађувалук што с' у роду с' Турци
А и Немца препреденог лисца
Не народа већ њиних власника
Што с' на памук крвци довијају
И Мађара аџијских Француза
Не народа већем великаша
Великаши свугдје су једнаки
Калуђери нигде бољи нису
Удворица Немца и Турчина
Од њих ради да преузму царство
Којино су и душмани наши
Од старине још ђедовине
И који су Српство затрт ради
Да му с' не зна трага ни колена
Што сведочи наша погибија
У хиљада и осме стотине
Четрдесет и осме године
Кад главари рад своје користи
Међ' народе посијаше кавгу
Те се бише силну крвцу лише
А рад' чега управ' рад' ничега
Кад Мађари разорише цркве
Наше свете и цркве и школе
Да с не учи слову Србинскоме
Већ да с учи слову Мађарскоме
Разорише и наше олтаре
И олтаре и кућице старе
Сагорјеше бјела манастира
Крај Дунава светог Арапђела
До Ковиља села питомога
У шајкашкој крајини јуначкој
И побише наших мученика
На вјешали и другим мукама

(Српске сл.)

СЕОСКИ НАТАРОШ

(Наставак.)

КАКО СЕ СУДИЛО У СЕЛУ . . .?

У селу . . . држала се редовно петком сесија; судило се и било по свима селима. Отуд је изашла 'она пословица: доћи ће теби при петак. Петак је још од великог петка при, проклет дан, али у крајини је са батина, које тај дан падаху, то страшно име заслужио. Но кад дође нова господа а с њоме и слобода: нема батина, онда се, да би пропао и сам спомен о некадањој сесији, нареди, да се ма у који дан суди само не у петак и како је село . . . . била некад прва компанија, тако дође на њега први дан у недељи — понедеоник.

У понедеоник дакле 15. јуна 187 . године судило се као обично у месту . . . . . .

Са зором већ врвело је око варошке куће.

Свакако се мора чудити одкуд у селу варошка кућа. Неки то тумаче да се општинска кућа за то зове варошка кућа, што је то обично бивала најлепша кућа у селу, лепа као што су куће у варши и имају право, али није само за то, него се општинска кућа зове тако и због тога, што је око ње увек така гунгула као у варши каквој. Но ако икад, кад се суд држи, кад је „сесија“, онда не варошка него вашарска кућа треба да се зове. Ту ти је око ње људи, ту жена, момчади, девојака деце. Ту марве, ту ствари, ту трезни, ту пијани.

Деца плачу, жене се свађају, људи псују, коњи ржу, краве мучу. Трговци траже вересију, субаше

субашлук, попа парохијал. Паор тужи мајстора, што је наручбину препродао. Мајстор паора што му је земљу преорао. Пијанице бирташа за малу олбу. Бирташ пијанице за полупану стаклад. Чувари поваљали коње у потрици, те туже коњушаре. Коњушари чуваре за покрадене шешире с њихових а улара с коњских глава. Жена једна другу за позајмљену прешу. Девојке момчад за подеране рекле у колу, а ови један другог за разбијене посене на рогљу. Све је то једно на друго зинуло пред варошком кућом: Јесте, није, дужан си, нисам, мој је, није; ти си лопов, обешењак, хуљо, курво, бештијо, чекај само...

Око 7 часова изјутра подолазиле су и суђаје, чланови сесије. Кадгод су они раније полазили варошкој кући, али су опет у исто доба приспевали на суд. До суда поноли су они десет фртаља ракије, казали оном, што им је плаћао, да неводи бригу; он ће већ добити — а кад је добио — двадесет пет место — право, које су му суђаје обећале, ове се изговарахуу: Неможеш брате шта, кад је њих више, капетан, лађман, фелбан, па њихова је власт брајко, ми смо своје чинили, не можемо се ми ваљда с капетаном тући — ма било поможено, да су у пола толико пута отворили уста у суду за њега, колико у крчми за његову ракију, него ни да би беле мустапције, лажови једни!

И сада су они тако почели, али господин домин, кад је ушао у судницу, а оно као да је подрум, де бурад са смрдљивим шпиритусом стоје — он је одмах рекао на глас кнезу: „Господине кнеже, данас неможемо држати сесију", а насамо му је казао: „Ја нећу да ракија суди, који год дође напит на суд, тога ћете ви истерати из суднице, па био он партаја или суђаја, ако нећете ја ћу јавити даље, па на ако то непомогне — због ом, нијан суд нека тражи себи нијана писара. Ако икад, сад у почетку ваља да се покажемо. Ви знате, да је увек боље оно, што је прошло. Свету је и онако чудно, на богме и смешно, да му кожу суди. Тешко је слушати себи равног, али кад се тако владаш, да те себи раван поштује и уважава, онда ћеш бити сто пута пре и боље послушан него онај, који је у већем реду. Официра је наш човек слушао што га се бојао, а тебе слуша, што те поштује, но да те поштује, то тек мораш заслужити, а то се незаслужује, кад ти ма каква хуља налије смрадом уста, да их отворити неможеш, кад ваља што против њега да речеш."

Кнезје ово приповедио главарима а један је од ових додао. „Је сам ја вама казао, да ће тај нама правити посла, неузимај ти учена човека за домина, њему смрди така лепа ракија, а да је нашем каплар-Штеви петролаја — то ваља, тај се братац нецивра, тај вам иде као и ми, мастан, подеран, тога не би овај кожух упрљао, кад би га обукао, а овом не смеш ни близу; то ти је брате чоја — хаглик као стакло, ни дисати не смеш поред њега да не посукне — тога смо ми требали за домина, па да видиш живота, али опет за то, или баш за то недоће никад више ни један суђаја пијан на суд.

И сада дакле дошле су суђаје трезне на сесију. Људи се испрва љутите на ту новину, беше им неправо, говориште, да су се тикве покондириле: „постали брате господа, на неће с нама ритама"; после им је смешно било: „Праве се људи свеци", доцније чудно: „О ко би то још помислио, да се човек од ракије заресне". а најпосле нашли су да је све то нешто обично и не само то, него баш да је у реду.

Суђаје кад су дошле пред варошку кућу, назвале су сакупљеном свету: добро јутро, и овај им је учтиво поздрав вратио: Бог вам добро дао. За тим су или отишли у писарницу, или су се посадили на клупу пред варошку кућу, одакле су млађи поустајали и направили им места.

Грађа се одмах стишала. Суђаје добиште прилику да виде. ко је све на сесију дошао, чуше за што се ко парничи и што би научени људи рекли: оријентоваше се, научише се у свакој прилици наћи. Нуз то им помаже што је један на сокака тужитељева, други из сокака туженога, један добро зна једног, други другог, сад само ако хоћеш по души, боља суда нема. Така ти је порота.

У том дође кнез и нотарош.

Суђаје ућоше у судницу.

Судница је молована. Намештаја има врло мало али тим је соба озбиљнија. На среди стоји дрвчак сто превучен лепом зеленом чојом. Око стола, толико столица, колико суђаја има. На столу у прочељу стоји распетије Христово и мало звонце, а на зиду спрам врата лик царев. Још кад споменемо дивит и перо на столу поред звонца, онда смо изређали сав намештај собни.

У прочеље посади се кнез, до њега с десне стране нотарош, а после с једне и с друге стране по два општинара.

У новом пребеглим Босанцима и Херцеговцима послато је преко овог листа: Из Меленаца 8 ф. а. вр.

— У предпрошлом броју јависмо, да због нажног догађаја изостаје рубрика: Шта има по свету. Сада смо у стању јавити, да је то учињено услед опомене од стране власти, која налази да се у опоме, што напшемо под споменутом рубриком тера нека политика, а са политиком смеду се бавити само листови који су каучију дали. Ми држамо а држимо и сад да голо навађање оног што се догодило на бејштуу или иначе није никаква политика, да рећи: Турци су обесили седам кнезова у Попову није ништа друго него кад би се јавило: у шуми су курјаци појавили седам људи. Али власти се ово чини другојачије, а ми јој неможемо ништа; власт је. За то молимо читаоце овога листа, да и они не буду према нама као власт, него да нам остану и на даље добри пријатељи, а ми ћемо се постарати, да до нове године и каучију набавимо, на да са новим летом у нове жице ударимо те на једнећ и политику потерамо.

Уредништво Гл. „Народа."

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Паита Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875.

БРОЈ. 44. У НОВОМЕ САДУ 2. НОВЕМБРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.
Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
за годину . . . . 4 фор.
на по године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОНОМ ЛИСТУ.

И ОПЕТ НАШИ НОВЧАНИ ЗАВОДИ.

Под приповланим доносимо изјаву цензора задруге за међусобно помагање и штедњу у Новоме Саду.

Пре него што пређемо да одговарамо на саму приповлану изјаву напоменућемо, да је директор, кога у изјави бране, сазвао ванредно одбор задругин и тражио одбране од њега. Том је приликом било жестоке вике и неки завитлаше мује и громове на лист овај, предлажући да га више недрже они, који са задругом посла имају, но разборитији увидише да, кад ко удара на градоначелника варошн новосадске, још није окрено са града топове и варош порушио, да ко удара на директора још не руши завод, те рекоше коме је чела за клобуком нек је сам тера. Но директор сме само да се иза бедема помаља те дај по што по то да се бајати завод брани. Ту ће се лако одбранити, јер свако ће уз њега пристати да отаџбину брани, али ми не нападамо на завод, ми нећемо да га срушимо, него хоћемо баш да га недамо потконавати ни ономе, који је умео толико њих уверити, да је заводу најбољи пријатељ. Директор даклс нађе цензоре, и кад се они дадоше на мегдан потиснути онда ћемо и њима на белегу стати; и по томе на саму изјаву пређи:

Цензори бране директора!

То је као кад солгабирову даду натароши сведочбу, да је он уредан. Цензори изјављују да на њих неуплившие директор, али да не буде и сумње, да не буде и гласова: јер могу цензори колико хоће изјаве писати, има што се неда пером збрисати, има што је ту ако се и неда уватити, **цензори не треба, да из задруге сами зајма траже. и добивају па тиме и само тиме доказаће да збиља нема уплива директор на цензоре.** Ако се неварамо тај исти директор, тамо је то није био, у банци овдашњој, стао је био за тим, да цензори не дику зајам из банке, и терао је тога и другог чега ради чак до министарства, ако он и ту то исто и према њему не потражи, **наће се и осим цензора, који ће то потражити.**

Што се тиче тога, да цензори немају никоме одговарати за своју радњу, нико од њих одговора ни тражио није, а није ни тражио ни од директора, него опет ни цензори ни директор немају права тражити да се у ту њихову рану Исусову, у ту њихову неодговорност, недирне, и не рећи им се: ако вам је и дата власт у руке, пазите да се неизврше у самовољу! За то се немају цензори „дивити“ ни поступку овога листа, који је тако исто независан као и цензори што су неодговорни. Али бар то се нскати може од управе завода да досљедна буде, а не, данас овако сутра онако, јер то је онда њуд. Директор и цензори чине се невешти, да тај, због кога су они седморицу одбили, ја то, што је и он потписан на меници, и данас има за једног Каменчана код исте задруге свој потпис као дужник; дакле, ако у једном случају на његово име недате, недајте ни у другом, да се не види пркос. Цензоре, ако сви то незнају, требао је директор обавестити, да не натрчавају за његову браду.

Него дед допустите господо цензори да се и ми мало „дивимо“ вашој наивности којом браните директора завода. У вашој званичној ревности пасира вам тај малер, да уписујете директору и оно у врлину — што му је штатут наложио да му мора и против његове воље бити врлина. Ви фалите директора да не узајма од задруге новаца а сами кажете да по штатуту не сме узајмати. Међер кад му ви и то уписујете у врлину — онда да дивна ли је била врлина уздржљивости и оне лисице, која није могла да дохвати грожђе, да побожан ли ти је био и онај курјак што је постио кад није могао да мрси! Аіде нек буде мало и на вашу, нек је тај директор имао „свагда бољак и напредак завода пред очима“, али некако је ушло у обичај да треба добре намере не само имати пред очима него показати их и делом. Ево ми се сећамо да је пре неку годину имао завод неку незнатну штету код једног два ли дужника. И онда је био тај исти директор и сигурно је и онда имао „бољак и напредак завода пред очима“ и директор тај не одступи толико колико је било штете од своје масне тантијеме „на бољак и напредак завода,“ него он се задовољи да то има само лепо „пред очима“ — а губитак се уписа у задругин рачун.

Улоге, што директор стаиља на расположење, не ставља за бадава него за интересе, као и други; кад их може дати на већи интерес он зашта то непро-

пушта него на против, кад је и нужда заводу он **без одказа** вади свој новац по 2000 ф. и прави посла.

Што се тиче дарова волели би сазнати какве је даре учинио „опредељени фонд"?

Него сад још нешто господо цензори.

Од задруге се тражио **зајам**, а тражили су зајам тај њих седам људи солидарно за које већ први пут рекосмо колико вреде имањем. Иде што су гласове наше при речи о том зајму у вашем друштву руководили штатути и „само интерес завода" — против тога ни да би речи. Али што цензорише даље: „да и по штатутима и по уверењу цензора нико није властан са задругиним новцем галантирати се и разметати" — ту вас ваша цензорска обазривост издаје. Види се да ви при вотирању тога зајма нисте били само чувари тога штатута него сте и осим задругиног интереса били мало као људи и љубопитљиви, па сте разабрали чак и на што се тај зајам диже? Ви не би били **прави цензори** — кад би допустили да се ко с оним што се узајми „галантира и размеће"! А кад је јасно да сте ви знали и то нашто се креће тај зајам, па сте држали за свој цензорски позив да се одупрете, да други не заложе своју веру, част и иметак у **тако** галантирање, — онда нек вас за то **савест ваша награди**, јер сте као цензори спасли не само задругу него чак и морал!

Ал знате ви врло добро да се онде није хтело галантирати и разметати него заложити веру и имање у родољубиво и данас за сваког Србина најмогорадније дело. Ал кад већ ваш цензорски посао иде тако далеко, онда ће добро бити да га с директором заједно имате „пред очима" и онда, кад какви кандидат банкротства буде заискао зајма на хиладе.

За чудо како се то поневиде људи. Ја сам директор! Мислиш, тај је раван ономе, који је старешина на осам латинских школа и на двањаест високоучени професора. Ја сам саветник у управи, одборник, (ферваltунгсрат!) Саветник! Ту одмах мислиш, да је то саветник владин у Бечу саветник самог престола, па од куд, да такав човек има „личног поверења" у једног доктора филозофије, у једног бележника јуристу, у једног секретара јавног друштва, у једног редактора, у једног администратора са 1200 форинти плате, у једног касира општинског, једног трговца сеоског и т. д. јер ти су људи заједно искали, па да двадесет форината кредита свакоме даде. Али цензори неодговарају, за оно што раде, али нека зато нетраже од нас рачуна за оно што пишемо, и нека неваде за другог кестење.

Што се тиче тога да управитељ само бољак завода гледи, тако цензорк мисле, а ми, кад чујемо, а чули су ваљада и цензори, за друштво, које је куповало тајом папире банке једне по 110 или 115, а продавало их самој банци за 150 фор. готових новаца а 170 на рачун, и то себи, као директори, задржало добитак, који у хиљаде иде, држимо да неће рећи као онај, коме је господар дао десет гусака да чува, а кад је сутра дан отишао а оно девет, те господар га пита а ди је десета? Ту је одговара слуга. Господ каже да није, и онда да увери слугу доведе десет људи на им'рече, да сваки урати једну гуску. Њих девет урате а десетом нема. Шта је то: томе нема? Е ко му је крив, што и он није ватао докле било на гомили — на узета да је свеједно а био овај а био онај директор, а чувао овај слуга гуске а чувао онај. Ком је на једном месту свој интерес пречи, томе је и на другом.

Ми нисмо зазирали ни друго шта рећи па ни урадити, па није да се кријемо зато, него баш што смо уверени да је задруга за међусобно помагање ваљан и најбољи завод, кога ми познајемо, ово отворено кажемо, и баш за то и опет довикујемо онима, којих се тиче, баш у корист завода писасмо оно пређе и ово сада, а оно имамо право рећи, јер знамо да завод није каса директорова него ту има крајцара и сиротиње па и наше и постараћемо се да буде и толико да нам се и тамо глас чује.

Дошло је време да се почнемо мало по мало разрачунавати и с неким људима, који су знали изићи на глас као родољуби. Има међу нама људи који су умели вешто удесити да им имена вечно брује по новина, који су знали, док су се још облизивали око масних лонаца, дићи као опозиционари, ко бајаги зарад општег материјалног интереса, вику до бога; а чим забагљање и они прсте у те лонце — умукоше и словом и делом — јер су нашли кључеве и отворили оне браве које су требали. Ил зар да и даље ћутимо, кад видимо, да по неки разглашен родољуб тиме, што му име сваки час звони по новина, што га бирају у сто којекакви одбора, уме своје родољубље удесном приликом добро и да наплати. И зар је то родољубље кад таки даде кадкад коју мрвицу на добре цели — а кад га нека српска општина у највећој нужди својој умоли за премапотпис вексле, а он мајчин родољуб одере ту општину ли за свој потпис са више него сто форината!

И при таким појавима зар да не деремо маске с лица?

Цед дакле наше ни прећањег чланка ни овог додатка није друга него сачи у корист друштву и поучаним заводима некима маску. Неможе се имати и онаклија и Војводина.

На свршетку онима, који веле, да неће лист више држати, одговарамо, да смо толико пута рекли: коме лист не треба, не треба ни да га држи, ми нећемо да га ико из милости држи.

Или ваљда за то што ко држи један лист да је уједно купио опроштај грехова ?!

Ако бог да, са новом годином „Глас народа" ће нову снагу задобити и онда ће се тек почети право разрачунавање са пијавицама народним.

НОВЕ МЕРЕ.

Ђ. Р. Нови Сад. Са новом 1876 годином ступа у живот закон, који наређује употребу метарске мере.

Што је досад о новој мери српски писано, мање више све је врло опширно и строго научно написано тако, да многи немогу да се користе тим списима.

Да се пак наш народ што пре и лакше упозна са новом мером, доносимо у „Гл. Народа“ на тринајст таблица прегледница сложено и разрачуњено све оно о новој мери што је за кућу, трговину и занат најнужније да се зна.

Уједно јављамо да ће ових дана ове прегледнице у малој књижици која ће се моћи у цену носити из штампе изићи, а моће се добити и поручити код г. Ђуре Стојковића у Новом Саду.

Код метарске мере при свакиданьем употребленьу најнужније је утувити да ће се:

1. Сви еспапи који се досад мерише рифом као н. пр. „шнитварски“ од сада мерити на метар и центиметар по размерним цифрама овим:

1. Метар има 100 центиметара.

1. Риф има скоро 78 центиметара.

2. На место „маса“ олбе и сатлика наступа литра, размерне цифре су ове:

1. Литра има 10 децилитара

1. Децилитра 10 центилитра

1. Литра садржи близу 1 олбу, 1 пол сатлика и 1 четврт сатлика.

3. Место акова долази: Хектолитар и литра а.

Хектолитар има 100 литр. 1 хектолитар јесте 1 ков и 61 олба или, близу $1^{3}/_{4}$ акова.

4. Основ новој мери код тежине јесте килограм; размер килограма према нижим раздељцима овај је:

1 килограм има 100 декаграма

1 декаграм „ 10 грама

1 килограм је близу 1 фунте и 25 лоти;

1 цента је скоро подпуно 56 килограми.

5. Дрва за огрев продаваће се на стер (или кубични метар) близки размер према хвату је овај:

1 фат дрва је готово $3^{1}/_{4}$ стера.

За лакшу употребу ових таблица навешћемо ради разјасненја примере ове:

1 Пример. Кад за једну женску хаљињу од извесне материје $15^{1}/_{2}$ рифи треба, колико ће онда нужно бити по метарској мери узети?

Разјасненје: по I. таблици

15 рифи јесу 11 метара и 65 центиметара

$^{1}/_{2}$ „ јесте 39 „

Скупа 12 метара и 4 центиметара и по том ће требати узети 12 метара и 4 центиметра.

2. Пример: 1 риф извесне материје стаје 80 нов. колико стаје онда један метар?

I. Таблица.

За претварање рифа у метарску меру. Рифови у метрима и центиметрима.

Риф	Метара	Центиметара	Риф	Метара	Центиметара	Риф	Метара	Центиметара
$^{1}/_{8}$	—	13	32	24	86	67	52	6
$^{1}/_{4}$	—	19	33	25	64	68	52	84
$^{1}/_{3}$	—	26	34	26	42	69	53	61
$^{1}/_{2}$	—	39	35	27	19	70	54	39
1	—	78	36	27	97	71	55	17
2	1	55	37	28	75	72	55	94
3	2	33	38	29	53	73	56	72
4	3	11	39	30	30	74	57	50
5	3	88	40	31	8	75	58	27
6	4	66	41	31	86	76	59	5
7	5	44	42	32	63	77	59	82
8	6	22	43	33	41	78	60	61
9	6	99	44	34	19	79	61	38
10	7	77	45	34	96	80	62	16
11	8	55	46	35	74	81	62	94
12	9	32	47	36	52	82	63	71
13	10	10	48	37	30	83	64	49
14	10	88	49	38	7	84	65	27
15	11	65	50	38	85	85	66	4
16	12	43	51	39	63	86	66	82
17	13	21	52	40	40	87	67	60
18	13	99	53	41	18	88	68	38
19	14	76	54	41	96	89	69	15
20	15	54	55	42	73	90	69	93
21	16	32	56	43	51	91	70	71
22	17	9	57	44	29	92	71	48
23	17	87	58	45	7	93	72	26
24	18	65	59	45	84	94	73	4
25	19	42	60	46	62	95	73	81
26	20	20	61	47	40	96	74	59
27	20	98	62	48	17	97	75	37
28	21	76	63	48	95	98	76	15
29	22	53	64	49	73	99	76	92
30	23	31	65	50	50	100	77	70
31	24	9	66	51	28			

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРП. ПОКРЕТА Г. 1848.

Саопштио ш—ј—.

(Наставак.)

Нт. 389. 11. августа у подне експед. 1848.

Бану у Загребъ

Земунъ 11. (23.) Августа 1848.

Ноћу између 23. и 24. Августа добио самъ званично извѣстіе, да су осим народа Месарошa, іошть две лађе стигле, које у Палanки воену силу товаре, да у Срем пређу.

Господине Бане! Ми смо Срби садъ на той точки да због васъ пропадамо.

Опростите што вамъ овако казати морамо: али

дѣла претежнія су од сви увѣрителны рѣчій. Ваше увѣреніе, кое сте нама до сада шиљали, само нам є шкодило; србо да сте вы за времена одрекли се насъ; мы би другчије наше Силе расположили; не бы се пуштали къ Бедой Цркви, него бы заиста од Ердута къ Илоку утврдили се. Я васъ о томъ увѣравамъ Свештеномъ моіомъ совѣћу, да ни онда, кадъ бы управо на нас ударили, не би Вы толико пріятельство Мађарима указали; србо я самъ увѣренъ да Срби мои у Хрватской не бы на браћу своју ударили, и пре би къ овой прешли и тако за ньи живили за ньи дѣлали, но само тако кадъ ій не престаню съ дана на дан забављите надеждомъ да ћеду ићи на Мађаре, и да ће са тимъ олагшати браћи своіой, само тако велимъ, вы Србе войнике у Хрватской, из реда живы войника бришете. као да их нема на Свету, кои бы покоръ браће свое видили.

Ја Васъ и о том увѣравамъ. да самъ уши мое са свимъ затиснуо, за свако будуће было изговараньє было увѣраньє. На моіой совѣсти, тежкій каменъ лежи, а тай є каменъ Савезъ са Хрватскомъ.

Само кад єдно предпоставите Господине Бане да има іошть єдна искра разума у србскомъ свету: таки ћете видити, да бы было сасвимъ непотребно хотети кога о противномъ увѣрити.

Само узмите ове мале ствари. Обећали сте нам Циндере пре 5 недеља. да ћете намъ послати, и да их много имате; Мы за то писмо Цандере набавили; а вы намъ их непосласте, сад су нам празне руке.

Обећалисте нам пре 5 неделя 2 батальона; ове хотѣлисмо горьимъ Сремомъ посадити; вы намъ их непосласте, — — Садъ є Сремъ огодео. — Обећалисте нам Чиновнике од Генерал-штаба; управо кадъ сте знали да є регимента Петроварадинска растроена, србо то сте идући из Митровице у Карловци обећали; а садъ нам текъ іавляте, да докъ се регименте персорганизираю, ти чиновници немогу доћи. Сад, кад су Мађари на прагу, и кад ніе о форми разговора но о самой ватри.

Допустите ми Господине Бане, да прекинем ово численьє.

Я намъ кажемъ да ме стыдъ напада, што самъ тако дуго време умео, смео, и могао се надати, особито кадъ помислимъ, шта је са обећанимъ прелазомъ преко Драве догодило се, шта са Г. Нужаном и нѣговымъ посольствомъ. Колико є ту термина было? колико после препона? и какви препона?

Овде є часъ! и по жалости часъ, у комъ є свака моя надежда изчезла. Но будите увѣрени, да ће доћи час, гди ће Хрвати за овай поступакъ са Србима великій одговоръ дати и Богу и Свету!

Ниште вѣруйте далеко, да народъ Хрватскій дугъ тай и политичнимъ мнѣніемъ, и самимъ битіемъ народнымъ плати. —

Жао ми є ако іошть то за невозможно, или больма рећи; ако то недржите за сасвымъ вѣроятно.

Єдна се изъ целе ове заплетене трагедіе ыше истина, и та истина велика, света и чиста: да када Србина нестане, неће ни Хрвата поред Мађара быти. Само ће та разлика у паданю быти: Срби кадъ падну, нашће зборъ поштења, али кадъ у овой игри падну Хрвати шта ће на њиномъ гробу остати.

Вашой Преузвишености садъ остає то єдно предупредите!

Я ништа више од Ваше Преузвишености искати не могу; србо би се онда опет надати, исчекивати морао; а то є оно, што є досадъ мени шкодило, то є оно, што више на мою совѣсть узети несмемъ.

Радите сад како найболѣ знате:

Мене само имайте извинћна, ако ме нужда приводе, нужда сохраненія себе самогъ и Народа, да онымъ путемъ потражимъ нама помоћи, кои є права Хрватима одмоћи.

Заключуюћи ово писмо, кое ништа више ніе, но изражай става нашегъ и мишлена србскогъ, душа ми Моя заповѣда, да и опетъ назавимъ, да и іошть твърдо остаемъ при савезу, докъ ме осимъ Ваши дѣла, неразрѣшни явность, вика света, и гласъ мог Народа.

Примите и дотле о соболѣзнованію моя уваженія.

ЛУКА ВУКАЛОВИЋ

написао Јово Накићеновић.

(Наставак.)

Тако се овај устанак стиша и остаде све мирно до великијех поклада 1858 године. Кад у ово доба из непада пуче глас по Херцеговини, да је дошла из Стамбола силна турска војска од 18000 војника и пред њима двије паше Ферик и Кадри паша, који се бјеху искрцали под Клеком и дошли у Требиње.

Кад не потраја неколико дана, али сила турска удари из потаје на Зупце, под заповједништвом Ферик и Кадри паше.

Тада Лука видје да се преварио, али му већ касно бјеше кајање, него се одважи те позва брже боље Зупце на оружје и похита на обрану села. Али размотривши турску силу и ордију, видје да не ће моћи села одбранити, те нареди да старци, жене и дјеца пређу колико узмогу и склоне се у планину, а куће све да запале, нек се Турци немају гдје склонити, кад уђу у село.

Народ послуша ову Лучину наредбу, и док се он са својом дружином борио против несравњено јаче силе турске, куће су већ у највећем пламену буктиле.

Крвави овај бој и јуначки отпор трајао је четири дана без престанка, а кад видје Лука да сили турској одолети не може, повуче у планину своје витезове, да се мало одморе и поткријепе. У овом бој

изгуби Лука 63 друга, али и Турци не прођоше лихо јер и њих погину 520, о'им мноштва рањенијех.

Док се бој прекину ући Турци у Зупце и утабо̀ре се.

Лука видећи да су Турци ушли у село и почели копати шанчеве, заборави на глад и умор, скочи се, изабра 300 друга, те раздијели на чете, па опет удари на Турке, да им не да мирно почивати.

Чаркање ово трајало је непрестано све, док не стиже помоћ црногорска.

Кнез Данило чувши да је турска војска изашла на Зупце и да се Лука са народом налази у великој невољи посла војводу Ива Ракова Радонића са 500 Црногораца и Граховљана Луци у помоћ.

Кад Лука видје братску помоћ, он покличе своје соколове па као лав разјарен улетје у Турке а за њиме сва остала дружина, те се заметну крвави бој, баш као на смрт или на живот.

Када Турци чуше и видјеше да је Луци стигла помоћ црногорска и да су на њих онако жестоко, напали, препадоше се те почеше узмицати, док најпослије окренуше те побјегоше пут Требиња, грдни и несрећни, и склоните се под топове градске.

На овоме се бој прекиде, те се Лука са дружином врати и нађе на бојном пољу 1523 турске џемшине, осим тога многу ратну спрему оставише Турци на Зупцима.

Послије овог Лука оде и захвали војводи Иву Радонићу и његовијем јунацима на братској помоћи, и замоли га да у име његово изјави топлу благодарност његовој светлости кнезу Данилу.

По што се Црногорци одморише, војвода Радонић опрости се са Луком и крену са својом војском пут Црне Горе лицем на бијеле покладе 1857, а Лука остаде на Зупцима са својом дружином.

Неколико дана послије оног боја на Зупцима Лука Вукаловић са Петковићем и осталом дружином сиђе у Суторину, те заметну бој са Арнаутима који су чували турске куле у Суторини. Послије кратког отпора Турци напустекуле и побјегоше у границу Бесарову а Лучина војска запали куле да се Турци немају гдје повратити и тако оста сва Суторина чиста од Турака под Лучином управом.

Послије ових бојева оставише Турци Луку на миру све до Ђурђева дана 1858 године.

А кад би о Ђурђеву дану, али Ферик и Кадри паша опет прикупише војске од све Босне и Херцеговине, те изађоше из Требиња на Биљеће а ондолен крену̀ше са свом силом пут Граховa.

Док чуше Бањани, Граховљани и Рудињани да им Турци иду у госте, одмах се сакупише те им пођоше на сусрет. Тек се сиктоше, заметнуше бој са Турцима али сили турскоj одољети не могоше и тако Турци продријеше и дођоше у Грахово те се утабориште на Граховцу.

Кад видјеше херцеговачки главари, да сили турској одољети не могу, договорно послаше сасије — поклисаре — на Цетиње, да јаве кнезу Данилу како су Турци дошли у Грахово, и да ишту помоћи, јер је силна сила у Турака: двадесјет хиљада извежбанијех војника а десет хиљада луга крајишника: Арнаута, Бошњака и Херцеговца, осим тога царска хана и цебана, те се Срби Херцеговци не могу отријети Турцима, без кнежеве помоћи.

Кад разумије кнез Данило што је и како је, он спреми својега брата војводу Мирка и с њиме сву катунску нахију у помоћ Херцеговцима.

Док стиже војвода Мирко са својим соколовима на Грахово, одмах се окупише око њега сви главари побуњенијех крајева те што се договориште, опколиште турску војску и у уторак пред Спасов-дан ударише на Турке. Бој је трајао од кад свану док ноћ заточе, и онај дан погину 305 Херцеговаца и Црногораца, а 4392 Турчина.

Кад би сјутра дан, али дође Делари фрањуски консуо из Скадра на кад видје да су Турци запали, од куд више нејби изићи, поче преговарати војводу Мирка и главаре херцеговачке да прекину бој а да ће он све ствари извидјети, те ће Турска морати испунити све праведне захтјеве рајине.

Консуо је био наумио омести главаре, те извући из погибије Турке, али му не испаде за руком, јер повика Лука Вукаловић: јадна браћо, зар не видите да нас овај Француз хоће да превари, не би ли Турке одољен избавио. Видите, већ нам је учинио да данас изгубимо дан, и тиме дао прилике и времена да се Турци опораве од јучерашње погибије и спреме на што јачи отпор. За то, браћо које Србин и ко није кукавица, или издајица нека се махне тога . . . консула, па нека се спрема да се сјутра зором покољемо са нашијем крвницима, док смо још на вријеме, да се касније не кајемо.

(Наставиће се.)

ПОДЛИСТАК.

МОЛИТВА ЈЕДНОГ СУЖНОГ СРБИНА НА НОВО ЛЕТО 1869. ГОД.

(Свршетак.)

Триста двајест више и четири
На бојишту још побише Срба
Срба браће и браће Хрвата
Који но су нама браћа лепа
По страдању и по робовању
И по тежњи за једнинством нашим

За јединством и слободом златном
И по крви и вјери римљанској
Пуно роде четрјест хиљаде
Те толике закукаше мајке
Удовице и сирочад тужна
Таки су ти мој роде Мађари
Не сав народ већ њини главари
Аман гори но и сами Турци
Што нам кобе и сада о глави
Те су ради Србе да поните
И призрена Српска да преузму
Што се вазда по механа хвале
Док је нама у Босину блага
Све дуката жутих Цесарија
И напирних шарених банака
Из немачка Беча Цесарева
И док нам је Гаргаван-Илије
Ком је мудрост у цериђу била
И дахије Христића Николе
Што капларски у Србији влада
И дахије Цукић Костадина
Што б за пиво и душу продао
А на карте и жену метнуо
И кучкића Милош Поповића
Уредника прног Видов-дана
Што с Розеном издајнички чивом
Сплетке кује а завере смишља
И државне што издаје тајне
Што за трбух о издаји ради
Што Калају познатом Мађару
Ев' овако о Србима пише:
„На трупини српскога народа
Ви Мађари висте српска глава
Што за Србе тек мислити знате
А ми Срби ноге под Мађарма"
Мариновић лисца маторога
Коме ј' стидно и Србином бити
И прозвиште што доводи своје
Од латинске речи „Маринера"
Те с' пореклом Латињанки каже
Кој' Србију Мађар-Њемцу издо
Те могоше са своји војници
На војничке претурити карте
Српске путе и пролазе тесне
Крпне горе те градове српске
И сазнати сваки кутак српски
Што заклања кучкића Милоша
Те „комшију оба верно служе
На срамоту рода Србинскога
И док нам је претура Блазнавца
Што б' рад власти и Вукашин био
За дукате свог оца убио
И чапкуна Јове Вели-Марка
Што рад новца прибор војске пљачка
И то војске своје отаџбине
Кој' међ' Србе у сред Нова Сада
Зегу Јову ка' уходу шиље
Да уходи наше народњаке
Што б' за Српство своје главе дали
Да их после душману продаје
Ка' и прибор многе Српске војске
И док нам је Бана Матијана
Тог познатог маторог сплеткаша
Што издају Бранковића Вука
Државничком мудрошћу назиље
И што оде Турском цару пева
А од српских лепих пара живи
Док Вукови не затру с' потомци
И Владана намет омладинца
Који вазда јавно приповеда:
„Слободу ћу истом да заволем
Кад награбим жутијех дуката
Пуно роде петнајест хиљада"
Подводника похотљивих људи
У утробу што пород затире
Код несрећних јадних ђевојака
И док нам је Орешковић Туне
Мила брата Бана Матијана
Који сплетке вешто развезује
А за лажи дукате Пазари
Лагајући свакој српској влади
Пак и самом кнезу Михајилу
Даће курвић за дукате меке
Сву поносну ослободит Босну
Што је на то Србији изваро
Бар најмање стотину хиљада
Све Цесарских жутијех дуката
А несрећна још робује Босна
Јер свој рад је тако удешаво
Да комшија увек је сазнаво
Те страдање многа браћа српска
Што имаше вере у Тункића
И док нам је Ничетић Дучића
Улизаног мачкић калуђера
Који слогу на раздор претвара
Међ Цетињем и међ Београдом
Пак још за то грдне паре збира
Са крваве раје у Србији.
И док нам је Ђорђа Страћимира
И његових осталих присташа
И осталих српских издајника
Прости људи пак и калуђера
Којино су лакоми на благо
Издаће нам све што је Србинско
И јунаштво и поштење њино
Тер Ће нама то све ласно бити
Завладати земљом Душановом
Пак и Влашком и Карабогданском
Подај Боже још књезовом умља
А уз умље здравља и јунаштва
Да народи буду у дослуху
Да им буде док је право царство
А народма подај задовољство
Задовољство и слободу златну
И управу мудру и паметну
И слободу која Бога слави

Да пропивају све у славу твоју
— — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — —
А са овим сужним народима
Сети с' Боже и мене сужника
И ја њима да слободу видим
И срамоту дела клеветљива
Од мен' песма и молитва ова
Од мен' песма а од Бога здравље

А уз здравље лепо задовољство
Задовољство и слобода златна
Јер без тога џаба и живота
Мени Боже кратко тавновање
И осталим сужним у тавници
Што невини труну без замјене
Да с тавнице скоро опростимо
Душманима у образ пљунемо
Клеветљивцем да их народ знаде.

. . . . . к.

СЕОСКИ НАТАРОШ

(Наставак.)

Нотарош уме протокол, де се парничари уписују и чита редом: Јован Дерикладић из места тужи Перу Гајина из места за пануче од сара. Сведок шустер Карл, Маца Павлова.

На врати судници стоји послужитељ, плаћаји који биров општински и довикује парничаре. Ове сесије стајао је на врати Ђука Ђуканов, Ђука је викао да се на крај села чује: Јова Тумаралов, Пера Пропалица, шустер Корли, Маца врачара.

Познато је да је редка породица, која нема два презимена, Ђука плаћаји зна у прсте како се ко код варошке куће пише и како се у селу зове, али радије провикује онако како се ко зове него како се пише.

Бележник му је говорио да то неваља, но он одговори: Ја знам шта је ред господине! Нек се пише како се хоће, али људи се овако зову.

Послужитељ Ђука је 20 година плаћаји. Он је промењао десет капетана и толико врбоглера, а уза да се да ће бар и толико кнезова и натарошa променути. Да га пусте да седне у прочеље он би најбоље умео кнезовати. Док се унутри једна парница сврши он на пољу буде са две готов. „Наопако господине, рекао је бележнику, који се поплашио од силних партаја, кад би све дошле до вас. Пола њих ја измирим а пола растерам те их не видите.“

И збиља изашла је у селу пословица: „Ко каже? Ђука каже.“ Кад ти он што каже, онда је тако.

Ђука је мало наглув, говори много и виче здраво, па је чудо досадан. Сваки је капетан казао да ћега отерати и опет је њих Ђука одселио. „Ја сам кућње сеље,“ рече Ђука, кад је добре воље. И заиста јесте. Једно је само зло што се често очија. Но томе нема лека. Ако ико, он је сирома рад да се опрости те беде, али бадава. Обећао је да ће се удавити де се нико не дави, у леденом мору, ако се још једаред оније. обећао је да ће се обесити, најпосле напунио је пиштоль и мето га у варошку собу за врата да се одмах убије, кад још једаред пијан буде; али шта ће, кад му се неда; кад је пијан не може да дође до пиштоља, а кад се истрезни он онда није пијан, па зашто да се за то убије што је трезан. Он се тако оније да је увек при себи. Једном га види бележник, де је пао што је претоварио, па му вели: море Ђуко ти си опет пијан?

— Јадно ми ниће господине, двадесет година како мотам по селу, горе него хрт по лову, па ме ноге издале а пут на ђавола клизав.

Одустајао је више пута службу. Но то траје два три дана. Уједаред га виде, а он чисти канцеларију или тера шљивара из села, као да није ни излазио из службе. Чини се и невешт. Као да је све у своме реду — он ради даље. Но кад захваљује на служби онда се јавља. „Нећу вели, да одем као крмче из службе а да не речем ни хвала ни због ом“, и ту онда говори како он зна да варошка кућа не може без њега опстати, али шта ће, треба и на себе да се постара. „Ту што муц то туц. Други људи иду у Срем у коњу или на рис, па заслуже себи толико.“ Кад кнез и бележник на то ћуте. не вели да би му валало плату повисити или да му рекну коју да остане, он наставља: „Та одавна би ја отишао, али ми жао оставити вас господине, неће вас нико тако послушати као ја“. Ћутили се и на то, он оде, но ево га после два три дана и нејавља, да је дошао. За чудо нико и не тражи његове пријаве. Шта више погоде другог плаћаша. Овај уђе у посао, али ево ти уједаред Ђуке: Шта ћеш ти ту? И отера га.

У том само случаји дошао је салутирао је пред кнезом и натарошом, ма да није имао ни капе ни шешира на глави: „Јављам покорно господине. Никола неће више да буде плаћаш!“ Кад му је натарош приметио, да он није официр и да не треба да му салутира, би му кратак одговор: „Ја знам шта је ред.“

Но да оставимо Ђуку. Прва партија ушла је унутра, суд ју је саслушао и пресуду изрекао.

Стева Дрндарски тужи Симу Павлова, чита бележник даље. Измирили су се, одговара Ђука.

Сава Јовин, Пера Стајин!

Отишли су кући, одговара Ђука, а то значи да их је отерао.

Чувари и потрчари. Ови уђу унутра. Суд тако изрече пресуду да се свима досадила и онима који су осуђени, те су изашли на поље. сви у глас повикали: но то је суд, то је поштено. Мало доцније ћемо причати, и о томе суђењу.

Друге партије слегле се око врата. Дигла се читава грађа. Но то је лепо, свала, живили! Суђаје чују све кроз врата, па им расти перје. Кнез звони да други

парничари уђу, али звоно се нечује, јер сви вичу. Но највећма се чује Ђукин глас: Куда ћеш, шта ћеш, чекај није твој ред.

Али ја морам унутра, пиштн неки женски глас, а нешто као да је коком крешти узлк; кре, кре.

— Ти нећеш унутра, вичe Ђука.

— Ал ја хоћу, надвикује га жена.

Гурају се и пред врати тамо овамо уједаред отворише се врата и унутра упаде жена држећи кючку под пазухом.

Ђука је још и сад ната за раме да је напоље избаци.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

ПРИПОСЛАНО.*

Изјава.

Уредништу „Гласа Народа".

Поводом чланка, који је у бр. 42. „Гласа Народа" т. г. под насловом „Наши новчани заводи" света угледао, и у коме се непосредно управитељ, а посредно и сами цензори „задругe срп. за међусобно помагање и штедњу у Н. Саду" нападају, изјављујемо, једаред за слагда и то не пашег правдања, већ пиштченог обавештаја рада: да при самом акту цензуре, управитељ завода на цензоре никад не утиче, и да по томе они ни по својој чистој савести и без икаквог обзира на личне интересе о давању или не давању зајма гласају и решавају. За ту своју функцију нису цензори ни штатутима ником, — а најмање оном, који је са искањем зајма одбијен, — одговорни. Ми се са наше стране неможемо доста да надивимо (О! У) сл. уредништу „Гласа Народа," како је такови чланак у свој лист уврстити дало, који и нелотиче оне поверење, што га је задруга за време свога досадашег састанка своjем солидном радном стекла, обалује.

Што се личности директорове тиче, то овим са позивом на постигнуте више годишње резултате изјављујемо: да је исти као управитељ свагда болак и напредак самог завода пред очима имао, и да од самог завода никад новаца узајмио није — што по штатутима неможе ни чинити. — већ је на против знатне уделе заводу на расположење стављао а и данас ставља.

На оно где се наводи, да су њих седморица са зајмом од седамдесет фор. одбијени, примећујемо, да се цензори при вотирању зајма, само на интересе завода, никако пак на цељи, које се зајмом постићи желе, маните и најнеможитије биле, имају осврнати, јер и по штатутима а и по уверењу цензора, нико се није властан са задругрним новцем галантирати и разметати. На племените цели подарује задруге из једног на то опредељеног фонда, али у таковом се случају не пите и недаје зајам већ дар, за који цензори ником неодговарају, дочим вотирањем зајма сва одговорност на цензоре пада, па с тога причину вотирања само лично поверење у оне, који зајма траже, делати у обзир и ништа друго.

Оволике смо за нужно сматрали, да уредништу „Гласа Народа" на споменути чланак одговоримо, надајући ce, да ће исто према нашем заводу толико лојално бити, па ће у будуће у свој лист, тек онда нападнје примати, кад се о основаности и истини њиове уверило буде.

Цензори срп. задруге за међусобно помагање и штедњу: Арсеи Чирић, Ђорђе Јасић, Др. И. Вучетић, Михаило Попадић, Стеван Керчевић, Пера Натошевић, Димитрије Савић, Петар Максимовић, Тома Николић, Јован Стевановић, Јура Стојковић.

* За ствари под овом рубриком неодговара уредништво.

РАЗЛИЧНОСТ.

— (Сунце окреће и тера машину.) Неки Мушо, професор математике у варошн Туру у Француској предао је француској ученој академији машину; која кући сунчану топлину те место угљена греје воду у котлу, на кад се вода у пару претвори онда тера машину. За 8 минута почну осам литара воде врити у овој малој машини, што је послао академији. Осим те начинио је исти професор другу већу машину у Туру, која је кадра покући за собом толико колико један јак коњ. Машина ова може само на сунцу радити.

— (Зими времена.) Један шетач, који има стари зимски капут, шетао је онамад на хладном дану новосадском пијацом један сахат горе доле и мотрио је и бројао зимске капуте. Зато време избројао је на мимо пролазећим капуташима **147** старих, **12** репарираних и само **6** нових зимских капуха и десетак њих који су се зими шетали у летњем капуту.

У новој пребетији Босанцима послато је преко овога листа из Меленцца 8 ф. 10 новч. а. вр.

У наклади Арсе Пајевића у Н. Саду

ИЗИШАО ЈЕ

„ОРАО"

ВЕЛИКИ ИЛУСТРОВАНИ КАЛЕНДАР

за преступну г. 1876.

уз сарадњу српских књижевника

УРЕДИО ГА

Стеван В. Поповић.

Календар износи 11 великн табака. Календарски део има уз дане још и ове рубрике: **мене месеца и времена** шта бива тога месеца у **природи**, **знамените** српске дане и **вашаре** који падају тога месеца. Уз те **листове** за писање примања и издатака. Поврсан је у **лепе, нове корице**.

У забавном и поучном делу доноси „Орао" уз одабран садржај **18 великих слика**, које лнкове у Српству знатних људи, које слика са бојишта, из српских крајева, из живота и природе.

Уз корице вна „Орао" велику, уметнички израђену оригиналну насловну слику:

„Боје и јунаци из устанка у Босни и Херцеговини год. 1875."

Цена је календару само 50 нов. Препродавци добијају 20 % рабата или 10 нов. по комаду.

Пријављеним препродавцима разашиље сенаслендар оним редом којим су се пријавили.

Ко још жели себи или за продају да набави „Орла" нека се обрати на **Арсу Пајевића у Н. Саду.**

„Орао је штампан у 8500 примерака, те ће се свака наруџбина брзо и тачно обавити.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Паита Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875.

БРОЈ. 45. У НОВОМЕ САДУ 9. НОВЕМБРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку. Претплата, огласи и дописи шаљу се уреднишву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу: на годину . . . . . 4 фор. на по године . . . 2 „ на три месеца . 1 „ за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

САБОРСКИ ОДБОР.

На другом месту у овом листу саопштавамо рад саборског одбора, који је у понедељник 3. о. м. састао се у Карловцима. Саборски одбор то је, да на просто кажемо, мала влада за цркву, школу и фондове православних Срба̀ља у Аустро-Угарској, те се неки одборници, ма и у шали по томе министрима називају. Но шала на страну, власт и право одбора саборског врло је велико; што је њима поверено, то је најдрагоценије благо народа српског у овим крајевима. У радњу саборског одбора упрљо је очи господар његов, сабор српски, али и господар сабора — народ, не скида очију с њега. То треба да има на уму саборски одбор при сваком кораку своме. Радња његова треба да је као суза чиста а од стакла провиднија. Уверени смо да саборски одбор има и воље и родољубља доста, да изврши свој велики задатак; али листу српском, који је дужан пазити на сваки рад српски, као мати на леп глас своје ћери, неможе се на ино, да неприметя, да је саборски одбор у седници својој од 5 о. м. учинио нешто чему се нико није надао. Мислимо ту на избор књиговође првог.

Није један пут да су се по јавним листовима о томе човеку ружни проносили гласови, није ретkост и ван листова чути таке гласове и данас, а још се добро сећамо како је на прошломе сабору у двапут од посланика питан патријарх српски: је су ли му познати покори тога човека, — и опет сада, када ни једним потезом пера тај човек непокуша да опере име своје, када патријарх ни словца није одговорио на питање о њему, те се узима по оној латинској пословици: ко ћути, одобрава, да се казује тиме да имају право они, који о поменутом човеку ружно говоре, сада од сабора изабрани одбор бира скоро једногласно на тако важно место таког човека!

Нека све то није истина, и ми некажемо да јесте, нека је он чист као сунце; али ту песрећу да се за њим зло говори, немора делити с њиме саборски одбор.

Хвали се вештина, али вешт је био и Штрузберг. Воље мало мање вештине а више лепа гласа. Вештина се даде задобити, али изгубљено поштење неда се наћи.

Каже се, он сада има само са цифрама посла. Али једу меда и они, који нераде око њега. А друго мајстор уме себи приписати и оно, што га се не тиче. Знамо ми толико места, де њи више решавају, да се даде зајам, али док се неда̀де леп колач овом или оном господину, ту је и решење и облигација и интабулација, али никако до готовог новца доћи. Тих колача хоћемо и да се једанпут опростимо, особито онде, де је народно име на белези.

У допису из Карловаца казује се и то, да је прст писара комесара Хуберова ту у послу.

Ако ће нам се и у таке ствари од горе пљёшати, онда смо свршили са својим газдовањем: ако ће ми прописивати и како ћу се носити за своје новце, онда фала на тој слободи!

То је оно: само нек имамо кућу па ма други у њој господар био. То је оно што се попуштало и преко границе, што је петао пуштен у собу, па се ето и на астал попео.

Али то ало, што је по вољи оних од горе испао такав човек, није само, него ту долази још нешто горе. Када је сабор одредио да сваки манастир добије економе, то није ништа зло, него добро било; али је зло, што су већином изабрани онаки економи и и шта би? Баш због тих хрђавих економа укинуто је то, да у опште буде економа у манастиру. Не волемо зло слутити, али, знајући колико нас је муке стало док смо што добили и колико су се они одупирали док су нам дали, бојимо се да се тиме самоме делу саборском, самом, одбору у опште, нога неподмеће.

Сваки министар, кад то постане, има неки програм, неки правац, кога се држи; неприманли му се правац, он се пре уклања него што се поклања. Наши неки држе се великог имена али се недрже онога, што уз то иде.

Новоизбрани књиговођа имао је пређе 1000 фор. сада пак има 1500 фор. плате. Измењено је дакле од старога то, да је 500 фор. више добио! Је ли то казан народноме чиновнику, што се неуме да одржи на лепоме гласу, и је ли вредно пажити се, да за тобом ружно не говоре.

Избор је овај за време. Надамо се, да ће дотле наћи се и бољих приндика и других људи, који ће мало више пазити на образ народњи.

ЛУКА ВУКАЛОВИЋ

написао Јово Накићеновић.

(Наставак.)

Сви главари на ово пристадоше, те прекинуше свако преговарање са консулима, јер се у онај пар бјеху прикупили и консули осталијех сила.

Кад би у јутро на сам Спасов-дан, дође глас да иду од Требиња Хаџи-бег Ресулбеговић са 5000 Турака у помоћ турској војсци. Тада се главари увјерише куда је сміерао консуо, те на брзу руку одвојише пет стотина биранијех војника и пред њима Драга Обреновa Ковачевића из Грахова. па их послаше на сусрет Турцима.

Ковачевић са својом дружином сусрете Турке код Клобука на Долове и ту се побије с њима.

У исто доба ударише Црногорци и Херцеговци на Турке на Граховцу. Послије кратког отпора препадоше се Турци и почеше узмицати а Срби се посоколише, те још већма навалише на шанчеве турске. Док у неко доба ускочи ше Срби преко турскијех шанчева и помијешаше се међу Турке, те настаде жестоки покољ и сјеча. Кад погибе Ферик паша, којег посијече Станиша Копривица из Бањана, препаде се Кадри паша те побјеже и склони се у град Клобук и с њиме нешто мало Турака, а остали сви изгибоше на бојном пољу.

У овом боју погинуло је око 15000 (петнаест хиљада) Турака, самијех војничкијех мушкета нашло се на Граховцу дванаест хиљада, осим другијех пушака.

Херцеговаца пак и Црногораца погинуло је 456.

Но што се ова битка сврши, војвода Мирко поврати војску од Клобука, јер су гонили Турке све до града, али херцеговачки главари повикаше да се војска не враћа, него да иду управо пут Мостара. Мирко не имајући од Кнеза наредбе, није хотио пристати, него позва натраг своје Црногорце и пође с њима на Цетиње.

Вукаловић пак са својом дружином удари низ Коријениће и све попали до воде Требишњице, да се не би Турци опет туда населили. Ту се братски састаде са осталијем херцеговачкијем главарима, те сваки оде на своју страну да се спреми на даље ратовање с Турцима, јер се надаху да ће их Кнез Данило на брзо позвати да даље војују; будући им познате његове намјере. Турци пак у оно доба бјеху се са свијем препали, е мишљаху да ће раја листом устати послије онако сјајне и нечувене побједе. Али лукава дипломатија умијеша одмах свој прст, те се ствар окрене друкчије и Бог зна већ, кад ће онака свијетла зора Србину гранути и онакова згода наступити, као што бјеше послије пораза турског на Граховцу. Заисто треба да Срби добро утубе у главу ону згодну, али пропуштену прилику, те да се не даду заварквати слатким обећањима, јер слободе није, што се на мачу не добије.

Једина пошљедица овог боја на Граховцу бијаше та: што Грахово припаде Црној Гори а херцеговачка племена добише стару самоуправу, али и ово за кратко вријеме, као што ће се даље видјети.

Од овог доба Лука се бавио на Зупцима и у Суторини све до почетка године 1860, каде Турци уговорише неки „стални мир“ са Црном Гором, те и Лука мораде мировати.

За вријеме овог мира. или боље рећи примирја, Лука се бавио на Цетињу, јер му Кнез није дао да стоји на Зупцима познајући ратоборни дух Лучин.

Ну ове године будући нестало Кнеза Данила, Турцима поче расти на ново перје, те зачеше стару навику: глобити народ и сатирати и оно мало слободе, што крваво раја бјеше стекла. Уз ово Турци употребише на своју корист ово примирје, јер осим што се опет справише на даље ратовање против Херцеговаца, они још оградише и куду у Суторини и то баш гдје је била од старине српска православна црква Преображеније. Па кад се Турци са свијем справише, почеше опет нападати Зупце. Бањане и остале херцеговачке крајеве.

Када Лука чу, да су Турци из нова почели стару пјесму, у фебруару 1861 дође са Цетиња на Зупце и кад разумје да су се Турци опет настанили у Суторини и оградили куду, он одмах покупи неколико момчади, те с њима пође да походи Турке.

Чим је Лука сишао у Суторину, одмах позва Турке да се селе из његове земље, али они не хтјеше, него се затворише у куду и почеше из куле пуцати.

Када Лука видје да се Турци не мисле предати, он нареди да се кула на силу освоји; али се Турци не даду примаћи а Лука топова нема да бије куду, док у неко доба дођети се, те нареди да се направи неколико трешњевих топова. Са овијема поче Лука гађати куду, али не могаше ништа кули наудити, будући сва од тврдог камена саздана.

Тада посла Луку Петковића и још неколицину, да нађу гдје кроз Боку који гвоздени топ. — Ондје треба опазити да су Бокези у стара времена имали на својим бродовима по неколико топова, са којима су се борили против поморскијех гусара, а кад су ови истријебљени, Бокези су остављали топове код својих кућа, тако да испред кућа заливом бокешкијем много лежи и данашњи дан гвозденијех топова различите величине.

Петковић дакле пође и нађе у Доброти два топа, укрца их по ноћи у чамац и донезе под Суторину.

Таман овијем топовима бјеше Лука почео бити куду, али му дође глас са Зубаца да је Дервиш-паша ударио на Зупца са шест хиљада редовнијех војника.

Лука одмах нареди Зупцима да све своје пребију у планину, да их не би сила турска заробила, а ко је за пушке нека се бије док он дође, само нека добро чувају да не пусте Турке да сиђу у Суторину.

У исти час појави се под Њивице према Суторини Целади паша са турскијем ратнијем пароброд, те ноћу гађати из топова Луку и његову војску. — Дивно чудо да је Аустрија онда допустила да Турчин бије бој са њезиног мора и испод њезиног града и тврђава. — Али исто Авди-паша није наудио Луци са својим топовима и ако је свако буле тегнило двана̀ест ока, нити се Лука бојао паше с мора; него му стиже глас да се Мехмед-паша ускрцао с војском под Дубровник и да иде Бесаровом земљом преко Конавља на Суторину.

Када Лука чу да ће на њега ударити Мехмед-паша преко Конавља, веома се узбуни, јер га Турци ненадно опколише и од свијех страна на њ навалише. Уз то ево му и горе несреће, браћа га почеше издавати. Крушевичани нијесу хотјели поћи Зупцима у помоћ. У самијем пак Зупцима, Михаило Спајић, поче му о невјерству радити.

Али Лука са свијем тијем није клонуо јуначкијем духом, он се брао сјети да има преко границе браће Срба, који ће му у невољи помоћи, те посла гласоноше по Боци Которској и позва сву браћу: ко је Србин, за крст часни, да му данас буде при невољи, иначе сјутра нема за њега живљења.

У исто доба посла Луку Петковића на сусрет Мехмед-паши, не би ли га како заварао, док се браћа код Луке окупе.

(Наставиће се)

НОВЕ МЕРЕ.

(Наставак.)

Разјашњење: по II. таблици

Под рубриком где стоји: Кад је цена ријеч 80 н. ту спорелна цифра показује да је онда 1 фор. и 3 новчића једног метра од дотичне материје.

2. Таблица.

ЗА ОДНАЧЕЊЕ ЦИЈЕНЕ ПРЕМА ИЗЛОЖЕНОЈ НОВОЈ МЕРИ. ГЈЕО МЕТАР.

Кад је цена ријеч	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
нов.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
онда је цена јед. метру.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Кад је цена ријеч	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
нов.	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
онда је цена јед. метру.	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
Кад је цена ријеч	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
нов.	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
онда је цена јед. метру.	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
Кад је цена ријеч	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
нов.	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
онда је цена јед. метру.	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
Кад је цена ријеч	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
нов.	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
онда је цена јед. метру.	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
Кад је цена ријеч	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
нов.	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
онда је цена јед. метру.	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
Кад је цена ријеч	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140
нов.	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140
онда је цена јед. метру.	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140
Кад је цена ријеч	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159	160
нов.	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159	160
онда је цена јед. метру.	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159	160
Кад је цена ријеч	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175	176	177	178	179	180
нов.	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175	176	177	178	179	180
онда је цена јед. метру.	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175	176	177	178	179	180
Кад је цена ријеч	181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	192	193	194	195	196	197	198	199	200
нов.	181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	192	193	194	195	196	197	198	199	200
онда је цена јед. метру.	181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	192	193	194	195	196	197	198	199	200

3. Таблица

ЗА ПРЕТВАРАЊЕ ФУНТЕ У НОВУ МЕРУ У КИЛОГРАМЕ И ДЕКАГРАМЕ.

Бечка фунта.	Килограм.	Декаграм.	Бечка фунта.	Килограм.	Декаграм.	Бечка фунта.	Килограм.	Декаграм.
1	—	56	34	19	4	67	37	52
2	1	12	35	19	60	68	38	8
3	1	68	36	20	16	69	38	64
4	2	24	37	20	72	70	39	20
5	2	80	38	21	28	71	39	76
6	3	36	39	21	84	72	40	32
7	3	92	40	22	40	73	40	88
8	4	48	41	22	96	74	41	44
9	5	4	42	23	52	75	42	—
10	5	60	43	24	8	76	42	56
11	6	16	44	24	64	77	43	12
12	6	72	45	25	20	78	43	68
13	7	28	46	25	76	79	44	24
14	7	84	47	26	32	80	44	80
15	8	40	48	26	88	81	45	36
16	8	96	49	27	44	82	45	92
17	9	52	50	28	—	83	46	48
18	10	8	51	28	56	84	47	5
19	10	64	52	29	12	85	47	61
20	11	20	53	29	68	86	48	17
21	11	76	54	30	24	87	48	73
22	12	32	55	30	80	88	49	29
23	12	88	56	31	36	89	49	85
24	13	44	57	31	92	90	50	41
25	14	—	58	32	48	91	50	97
26	14	56	59	33	4	92	51	53
27	15	12	60	33	60	93	52	9
28	15	68	61	34	16	94	52	65
29	16	24	62	34	72	95	53	21
30	16	80	63	35	28	96	53	21
31	17	36	64	35	84	97	54	77
32	17	92	65	36	40	98	54	33
33	18	48	66	36	96	99	55	89
						100	56	45
								1

4. Таблица.

ЗА ПРЕТВАРАЊЕ ЛОТОВА У НОВУ МЕРУ. Лотове у декаграмове и грамове.

Бечки лот.	Декаграми.	Грам.	Бечки лот.	Декаграми.	Грам.	Бечки лот.	Декаграми.	Грам.
1	1	8	12	21	—	23	40	3
2	3	5	13	22	8	24	42	—
3	5	3	14	24	5	25	43	8
4	7	—	15	26	3	26	45	5
5	8	8	16	28	—	27	47	3
6	10	5	17	29	8	28	49	—
7	12	3	18	31	5	29	50	8
8	14	—	19	33	3	30	52	5
9	15	8	20	35	—	31	54	3
10	17	5	21	36	8	32	56	
11	19	3	22	38	5			

5. Таблица.

ЗА ПРЕТВАРАЊЕ БЕЧКЕ ПИКТЕ У КИЛОГРАМЕ.

Бечка центн.	Килограм	Бечка центн.	Килограм.	Бечка центн.	Килограм.
1	56	8	458	50	2800
2	112	9	504	60	3360
3	168	10	560	70	3920
4	224	15	840	80	4480
5	280	20	1120	90	5041
6	336	30	1680	100	5601
7	392	40	2240		

(Наставиће се.)

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРП. ПОКРЕТА Г. 1848.

Саопштио ш—ј—.

(Наставак.)

Писмо V.

Nr. 200

Г. Петру Ђ. Шапрти у Земуну.

Главни одбор народа српског позвао је био господу Асистенте националнога фонда овамо, да за издржаније овамо стекавшег се народног воинства, потребну суму новаца из народње касе извади. Но увјерен о томе, да је свјатјени Господин Патријарх 5. кључ исте касе са собом у Загреб однео и немогући исти овде дочекати, а управо несмејући воинство и овај пут кући распустити, сада, кад са свију страна отпор дати треба, рјешио је у данашњем засједанији свом воинство кући нераспуштати него га употребити на ограниченије војводине и избављеније браће наше из душмански руку, а вас родољубиви Господине замолити, да на основу овде под ·/· приложене облигације од данашњега Nr. 199 и под ·//· приложеног извода протокола главног овог одбора под условијем јемства националног фонда и главног одбора народа срп. десет хиљада форинти сребра до часа, у који пети код господ. Патријарха нашег храними кључ примити очекивамо, народу српском, његовом националноме фонду и овоме главном одбору позајмити, родољубије ваше неотречете, и на тај конац шиље главни одбор овај г. П. Ст. да би истоме предозначену суму повјерити доброту неодрекли сада, када је то управо једини и најважнији вопрос сушчествованија и биља овог за народност своју и возобновленија права своји и преимушчествено одушевљеног за војну приуготовљеног и са свим одаког народа српског, ког љубазни поздрав примити усредствујте с тим истиним увјерењем, да ће историја овог обновљеног сриства име ваше златним словима најдоцнијему потомству свом с топлим благословима цјелога народа српског предати.

Из засједанија глав. срп. народ. одбора у Карловцима 25 маја 1848 држаног.

Писмо VI.

Ваша Светост!

Ово дана послат је правосудију народном од обрлајтнаита Радовановића и комесара Бугарског из Кера Јован Темишк проповедник евангелички из П. Шове под затвор из узрока, што је Њемце свог општества и околне римокатолике против Србаља наши не само бунио и подизао, но и сам собом на оружије устао, и гарду мађарску као капетан предводивши не малу штету војсци нашој учинио.

Будући да је правосудије народно од Светости Ваше још пре две недеље суспендирано, усудио сам се приложена овде под ·/· и ·//· оригинална акта Светости Вашој приослати с тим понизнејшим молењем, да би га или врховном властију вашом осудити или мени, шта с њим за даље чинити имам, — упутствије дати милостивијејше изводили. С синовним страхопочитањем пребивајући. Светости Ваше

покорнејши верни раб

БЕЛЕШКЕ.

Жељезничка пруга Темишвар-Оршова. Пруга од Темишвара до Карансебеша, као што се чује, биће на јесен готова. На путу до Лугоша биће станице поред места Ремете, Рекаша, Тополовца и Белинца, у фабрици код Темишвара тешко ће се због трошка грдног градити станица.

Жетва у Америци. По извештају земљедељског друштва у Вашингтону, шеница је ове године доста мање него лане било, али је кукуруза особито добро родило.

Ново како се кожа чини. У Манџестру, где се на годину учине 15.000 кожа покушава се са том новином. Неки Француз Монтозалон измео је неку смесу. Са том смесом кожа се покваси и по томе метне једно сахат и по да се суши и посао тога сва вуна скине се чим се дотакне руком. Онда се кожа мете у воду врећну, те она смеса изађе из коже, кад се неколико пута протре, чему треба 5 минута времена, по томе се осуши и дотера. За сав тај посао не треба ни пуна четир сата. А како се сада ради треба 3 недеље док се кожа учини. Трошак је око овог посла двапут мањи И вуна нимало се непокварп него остане така као да је стрижена, те се и на томе зна.

Како се може платно и сукно свако учинити да га што мање влага пробија? Треба узети два дела стипсе и у 64 дела воде исту разтворити. Потом узети одвојено три дела оловног сирћета и за себе растворити у толико исто воде; обадва ова раствора помешати. Од тога добија се талог као прашак. Течност треба пажљиво осудити или пресути у корито; у исто метути тканину, која се хоће да направи непробојна од влаге; рукама исту добро исказнити, а после метути да се осуши.

Овим би се начином могли амбрели, шатори и т. д. учинити непробојним од влаге.

Млеко да се стврдне. Неки Хокер изумео је да млеко тако згусне као шајт сира. У енглеској су недавно показивали један таки шајт, у коме је била читава цента, који је 4 године и три месеца стајао на ваздуху па се није покварио, него кад се један комад у води растопио добило се за неколико тренутака свеже масло.

Да се тице и мишеви расплаше. Да неби тице и мишеви и жабдија школама вртларским коштице, које се саде покопали, све се коштице добро навлаже у суду у коме има **минијума** (Minium.) То је таки лек, који нефали.

Да кокоши неједу јаја. Узме се јаје па се пробуши те изиђи жуманце и онда успе у њега воде јако опапрене. Рупа на јајету залени се гипсом. Која се кокош тако једаред опапри та више недирну у јаје, а то исто бива и са псетом.

Како у којој земљи држава подпомаже земљедељство. Белгија на једну квадратну миљу даје припомоћи из државне касе 1148 фор. 46 нов. Француска 92 фор., Виртембершка 78. фор. Аустрија 108 ф. а **Угарска** само 8 фор. 53 нов.

Жетва у Романији. У Романији не беше од толико година тако добре жетве. Жито и Кукуруза је особит. Магацини су у Брајли, Галану и другим варошима пуни, а све се више и више тражи рана.

Берба у Француској, Шланији и Италији, боља је испала него што су се надати могли. Није дакле чудо, ако је и код нас тако јефтино, кад су вина из тих земаља на бољем гласу а ето их много има, те су и појефтинила и наша свуда истискују.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА.“

У Карловцима 6. новембра. Овде се од недеље бави саборски одбор. Дошли су у одбор владика Стојковић, др. Јован Суботић, др. Максимовић, др. Касапиновић, јереј Јовановић одборски фишкал др. Михајло Полит и против сиборски Бранковић. Одбор је почео радити од понеделника и до недеље ће бити готов. До данас је радио одбор ово: Претресао је распру кулске и сенћанске црквене општине и није ништа у томе срећно да свршио, али ће до недеље јамачно свој суд изрећи. Пок. Јорђе Сервијски основао је за сиромашне а звање Ракс штипендију, чија главница сада износи 63.000 ф. а. вр. Те штипендије раздана ће саборски одбор, и сад је уређено како ће то ићи, те је послато министарству да ове даде да ту уредбу потврди и наследници пок. Сервијског. Даље је решено да се за оне како ће се поделити имотак што је остао иза покојног владике Платона покупца неразнање са наследницима, јер по закону одмор што остане иза владике, а он непареди у тестаменту коме остала, половина делаи родбини владикиној а половина народном фонду Дру Максимовићу дато је, да он каже шта мисли како би се погодили са родбином. Што он намисли предаће на писмено фишкалу, па ће овај онда то одбору донети и додати шта и он о томе мисли.

У среду 5. о. м. беше избор чиновника око управе фондова Изабран је за првог књиговођу досадањи рачунописничаг Ненадовић са 7 против 1 гласа. Овај један чујемо да је био јереја Јовановића. Говори се да је ненадовић морао изабран бити, јер тога ради седио је десет дана писар комесара Хубера у Карловцима т. Кнић. Још се говори, да је ту помогло познанство, кумство сродство, пријатељство и т. д. Да би се нешто мало забрисао траг, да баш неби Ненадовић сам био створила се нова служба, служба другог књиговође и за то је место изабран Деспотовић из Митровице. За актуара изабран је адвокат Мита Бранковић из Врањева, а за касира мајор Месаровић бивши кмет народних фондова. Даље су назначене стипендије и Адамовићеву штипендију, коју су њих 29 потражили, добио је Стева Поповић из Томашевца. Раздато је по томе 10 богословских стипендија и добили су их: Вељко Вељков и Атанасија Тошић из архидијецезе, Михајло Танасевић из темишварске, Јован Стојковић из вршачке дијецезе, а из бачке они: Емил Стефанов, Владимир Малетин, Исидор Бастић Лука Поповић Владимир Поповић и Милисав Бранковић.

За књиговођу тражили су се Лава Теодоровић из Сентомаша Петар Петровић чиновник инфијске штедионице; Ст. Ј. Поповић из Новог Сада. А. Деспотовић из Митровице. Милета Брадваровић из Беле Цркве. Мита Радосављевић из Пеште, Мојсије Максимовић из Митровице. Јован Христодулос из Новог Сада. За актуара компетовали су њих 9.

Од важнијих ствари што су у седницама до четвртка претресане и решене ево ово су: Упуство за секретара фишкала благајника и књиговођу, даље уредба да осим Рајићевог фонда имају сносити административне трошкове сви остали и те клерикални са 50% неприкосновени са 25 проц. а остала 25 процената другим сразмерно. Даље решено да има остати при закључку одборском да се професорима на пакрачкој препарандији има дати осим стипарине читава плата за професоре трећег, која су заменивали а од које им је преџашња управа народ. фонда самовољно само једну трећину ис-

здала и благајна је по томе упућена да им заостале две трећине исплати.

Још је решено на пријаву патријаршову да је за 11.200 ф. а пр. порције, коју су остали дужни пок. патријарх Рајачић и Машировић, узапћена аренда негова, да се протестира и да се дотле аренда као предујам из народних фонда патријарху подмири, док се окивалент из интеркалара, тако се зове владичина кад је умро владика а други није намештен, и заостале порције Рајачића и Машировића исплатили.

Још нам остаје да јавимо, да је стигао одговор од министра просвете, да се угарски школски закон не може на бившу крајину протећи, то јест да остаје 11 § решкрипта.

ПОДЛИСТАК.

СЕОСКИ НАТАРОШ

(Наставак.)

— Шта је то Буко, мани се те жене, виче му кнез али овај не слуша, него вуче; ја знам шта је ред, она се није уписала на време на сесију, њен је ред на послетку, ако је славна сесија прими, нејде то тако како ко хоће; ја знам шта је ред.

— Но остави је на миру продера се кнез, заповедајући Буки.

— Та кад већ ви кажете оставићу је али то није ред, то не може на добро изаћи, ја знам шта је ред. Све ћу ја то искијати. Ђука се одмаче гунђајући, али то ако гласно да су сви чули: Ако ћеш ти тако преко реда пуштати, онда ти стој на врати, ја нећу, ја знам шта је ред. Жена остаде на сред собе сва усплахирена:

— Но кога ти знаш тужни, запитаће је бележник?

— Тужим квочку, господине!

— Какву квочку?

— Ево ову овде.

— Та које још тужно суду квочку?

— Та знате, господине, ово није права квочка, ово је жена.

— Ко је још видио жену с перјем и с кљуном?

— То је оно господине, што то није жена ко што су жене, то је отровница светска, то је вештица, та је моју сироту децу стаманила и ту ноће јецати и клети а квочку стините за гушу, да је кричати стала.

— Од куда ти то знаш, да је то вештица?

— Знам ја господине, јесте вештица је Ево казаћу вам па ћете и сами видити да јесте. Ноћас се ја пробудим на чујем да се нешто у кујни миче, ја упалим свећу, а оно квочка под одраком, баш се спрема да излети кроз одак, а ја се бацим на њу, а нећеш даље морио једна. Знала сам ома ко је, али кад ујутру а оно замачно. Одем онима за кућом да нешто питам, кад тамо пиште пилићи по авлији, а квочке нема. А ди вам је вештица питам ја комшију Гавру. Каква вештица? Та та што води пилиће. Ђаво би је знао — нема је. Та да нема је, кад сам је ја затворила. Сад ће њој бити први петак. Неће тајести ничију децу више. Гавра дође нашој кући по квочку, а ја му нећадох. Он рече, да ће ме убити ако је заклољем јер каже да је то права квочка. А да је права квочка одкуд би ноћу у моју кућу дошла. Која ће још квочка оставити пилиће, да иде у комшијску кућу да ноћи. Ко то још невиди, да није чист посао, тај није при себи.

— До душе, рекоше суђаје, и погледаше један другог, — чудно јесте,

— На шта ти хоћеш сада? запитаће бележник жену.

— Ја молим, да славна сесија заколе и спали квочку, јер ја несмем, мене ће она зликовац утући а славној сесији не може ништа

— Та-онај, сирота жена, изгубила толику децу, па незна ни сама шта да ради — шта је стало за једну квочку, била крива или не, нека је Ђука спали, да други пут нејлу ноћу у туђу кућу. То је заслужила, ма сме да није вештица, Шта је само сирота жена страве претрпила кад ју је видила на огњишту, каза кнез.

Остале суђаје погледаше у натароша. Хтедоше нешто рећи а кад опазише, да је овај разбукао уста — ућуташе.

Натарош се насмеја и рече: знашо ти много ништеш. Ми не судимо за главу, ти би морала у Пешту тога ради ићи, него најбоље ће бити одиеси ти ту квочку њеним пилићима на се немој завађати с комшијом својим ма за што. Квочку је какво песто или тако шта одвајало у твоју кућу још за рана.

— Шта, још да ја крвницу кући носим, нек је носи ко хоће, какав сте ви суд, кад неможете ни једној квочци да судити, и ви се још зовете нека власт, страшне ми власти и ту срдито баци квочку: ето вам је кад вам је за њену главу стало, ако она дође у мој сокак, ја јој стојим добра неће се наносити главе. Квочка скочи на на прозор Ђука за њом, а она на сто, превали мастило на протокол, загребе суђају једног по носу и да Ђука не беше вештак у ватању, кад год је их он са седала скидао, кад су сватови или село какво, можда би славна сесија зло употребила власт, што но веле учинила мисбраух дер амстгевалт, јер би начинила преки суд квочки, тако се већ господа суђаје разљевиле беху.

И Ђуку је већ овај посао разљутио, те ће рећи: Та да сам ја суђаја, ја би ту вештицу. што је ову квочку донела закло и спалио, и ту је описао трагу женску — гледај ти њи, ни живина нема од њих мира, а да има човек: Ђука је одмах помислио, на своје зло — Пелу, коју никад није друкчије ни знао него: оно моје зло.

Сесија се по овоме брзо сврши. Ђука однесе квочку гаади чија је и све беше умирено.

Али ђаво неспава. У други понедељник исто тако сесија. Уједаред, уђе унутра човек и баци на сред судинице заклану квочку: Ето, пилићи да ми разбију главу пиштећи, а да сам ја оној вештици расцопао лубању луду, ви би менека баш оправили у Пешту. Сад судите!

Кажем ја, да ја знам шта је ред. Није требали пустити ону циганку преко реда, па не би ни овај човек ушао, прихвати ђука, подиже квочку и узеде човека за раме, хајд, хајд на поље, ти долазиш на послетку, ако те господа приме.

Плаћаш други оде по комшиницу тужитељеву. Кад су се сви нарефали пусти ђука убијцу квочкину и тужитеља унутра. Бележник пошље и по жену тужитељеву и ова дође, но остане на пољу. Шта је то запита кнез жену, показујући јој прстом на квочку.

— То је то, одговори ова опоро, је сам вас лепо молила, да јој ви судите, кад ви нећете судила сам јој и сама.

— На шта ти мислиш, запита је бележник, је си ли ти баш квочку заклала или кога другог.

— Знам ја добро, кога сам заклала.

— Добро, кад знаш, на реци ми може ли један човек у исто време бити и жив и мртав и заклан и незаклан?

— Не може.

— Кажи истину ја знам да ти сумњаш на Гаврину жену, да је појела твоју децу?

— Не сумњам него баш јесте, она је их је појела зацело, она баш, ако хоћете да знате.

— Она се претвара у квочку је ли. Ти си је ухватила, кад се направила квочка и заклала, а је си ли ти видила, кад год у исто време да иде и она по авлији и та квочка, што си је ти заклала?

— Јесам.

— На то бележник мане на ђуку, а овај пусти Гаврину жену па ће онда рећи туженој: ти си заклала квочку и кажеш да је то Гаврина жена а ето ова је жива, може ли ко бити заклан и жив шта је то сад?!

— Опсена господине!

— Како је ли опсена, да је квочка мртва или да је Гаврина жена жива. Ако мислиш да квочка није мртва а ти ћеш је морати носити твојој кући, на ће ти у соби стојати, док год сама нерекнеш мртва је, а ако мислиш да Гаврина жена није жива, а ти ћеш је однети твојој кући, на ћеш јој давати да једе и пије колико год хоће, ти знаш да мртви неједу и непију, на шта ти је стало.

— Не господине, да ћу јој десет квочака моји, само нек ми недолази у моју кућу, ако она дође ја ћу се одмах иселити из ње. Немогу да живим с њоме ни што ми је у комшилуку а камоли да ми је у кући.

— Видим ја, да ти немаш куда, и да је то само пркос а рада си ти да ти комшиница изађе на глас као вештица. сад одступите. Партаје изађу на поље.

Тужитељка буде осуђена, да плати квочку и пилиће, јер без квочке тешко да не ће пилићи, којима је тек 16 дана било сви поскапати, и још 5 ф. глобе у сиротињски фонд.

Ето, је сам ти казао пропрати ђука тужену, кад је напоље излазила, ето ти сад твоје:

Тужим квочку Господине. (Настављће се.)

ЛИСТАК.

РАЗЛИЧНОСТИ.

— Како се негди судило) Лопов један буде ухваћен и затворен. Њих шесторица ухватили су га и дотерали суду. Кад је било пред испит дође жена лопову. Тавничар је пусти и стане на врата да чује шта ће разговарати. Лопов каже жени: Идиђући, у сламњачи има 60 дуката, донеси то и подај судији да ме ослободи. Жена оде по дукате и кад се натраг врати, на неће судија. тавничар је задржи и рекне: Ја знам да ти носиш 60 дуката судији но муж твој рекао је да их даш мени. да му ја предам, судија незна српски па те неће разумети. Жена да дукате а тавничар узме себи 40 а даде 20 судији. Кад је дошло до суђења и дођу она шесторица да сведоче да су ухватили лопова. одговори судија: како то може бити кад су њих двадесет мени дошли и сведочили, да је он био код куће ту ноћ. Јесте, дода још тавничар, њих шездесет пошло је било да сведоче, али ја сам пустио само њих двадесет. јер да би стали толики.

(Оно целе земље) обишло је једно писмо за 88 дана. Послао га је један господар из Њујорка неком другом у Јокохаму преко Инглеске, с том молбом, да га овај одмах, чим га прими, на ново зашиље, на да га пошље из Јекахаме у Њујорк, наравно другим путем: преко Сан-Франциска, дакле преко друге земљине половине. Писмо је послато из Њујорка 13. маја, а 12. јула стигло је у Јокахаму, кад је по том одмах даље послато биле је 8. августа опет у Њујорку. И тако је то писмо сваки дан прелазиле једно на друго по 250 инглеских миља.

(Ротшилдови приходи.) Познати бечки милијонар, Чивутин Ротшилд, има тако огромне приходе, да би могао комотно трошити сваке године 60 милиона форината, дакле од прилике сваке недеље по један милион, сваки дан 150.000 фор. сваки сат, дан-ноћи, више од 6.000 форината. Кад би само сваки сат не једну ильаду жртвовао на сиротињу, остале би му сваког сата на трошак куд и камо више од 5.000 форината!

(Краљ железнички.) Неки чивут Штруберг градио је са грдним новцем толике железнице, да су га за то назвали: „Краљ железнички.“ Но он је вештином и обманом умео себи извратити многе милионе те је тако у великој милости и код самих Царева био, да је Царица Немачка, кад је Наполеон ухваћен прво његову жени показала телеграм о томе, али је прошлог месеца долијао, те је затворен у Русији, де су га ухватили.

— (Колико друштва има у папиној кући?) Свега има 537 глава. Папа има за своју послугу седам слугу. Кардинах, први до папе, има у својој свити 48 лица. У гарди папиној има 200 момака. И све то издржава фениг св. Петра, и још претиче много и много.

(Колико Цар наш милостиње чини?) Прошле године Цар је из свог рефеног цепа учинио милостиње један милион 572.000 фор. а. вр. Ту се рачунају и дарови на цркве, школе, вештацима и т. д. Саме милостиње даје редовно сваке године на 834.000 фор.

У помоћ Херцеговцима послато је из Жабља 10 форинти. Имена због познатих прилика несаопштавамо, само толико јављамо да то није послао солгабиров Николић.

У наклади Арсе Пајевића у Н. Саду

ИЗИШАО ЈЕ

„ОРАО“

ВЕЛИКИ ИЛУСТРОВАНИ КАЛЕНДАР

за преступну г. 1876.

уз сарадњу српских књижевника

уредио га

Стеван В. Поповић.

Календар излази 11 велики табака. Календарски део има уз дане још и оне рубрике: **мене месеца и времена шта ваша тога месеца у природи, знамените српске дане и вашаре који падају тога месеца.** Уз то **листове за писање** примака и издавања. Повезан је **у жеље, поне корице.**

У забавном и поучном делу доноси „Орао“ уз одабран садржај **18 великих слика**, које ликова у Српству знатних људи, које слика са бојиште, из српских крајева, из живота и природе.

Уз кораке има „Орао“ велику, уметнички израђену оригиналну насловну слику:

„Вође и јунаци из устанка у Босни и Херцеговини год. 1875.“

Цена је календару само 50 нов. Препродавци добијају 20 % рабата или 10 нов. по комаду.

Пријављеним препродавцима разашиље секалендар оним редом којим су се пријавили.

Ко још жели себи или за продају да набави „Орла“ нека се обрати на **Арсу Пајевића у Н. Саду.**

„Орао је штампан у 8500 примерака, те ће се свака нарученица брзо и тачно обавити

Сада је баш изашао из штампе

ПОЛАЖЕНИК

КАЛЕНДАР ЗА ПРЕСТУПНУ ГОДИНУ

1876.

ЦЕНА ЈЕ КАЛЕНДАРУ САМО 20 НОВЧ.

Ко поручи за растурање добија проценат 25%.

Може се добити и поручити код „српске народ. задр. штампарије“ у Н. Саду.

ОГЛАС.

ОКРУЖНИЦА.

Подписано подужеће овим јавља свакоме, који до овога листа дошле да има новаца на зајам за сваког онога, који оралима земаља притјажава, особито они п. н. земљепритјажатељи чине се ширино пажљивим, да сви они, који имају уредне исправе и преко 100 фор. нореза без додатака плаћају, врло брзо новаца по 6%—7% добити могу.

Мање своте могу се такође добити, само нешто дуже траје (у последње време спроводило се за 4—8 недеља) и нешто је и већи интерес.

Овим се даје прилика сваком земљепритјажатељу да може своје стање у ред довести, ако има какови раскрајака и зачкољица, а нарочито да се опрости несносни вексли, њихови термина, и велики интереса — са којима су се многи кроз ови последњи неколико рђави година упознати морали.

На све стране се виче нема новаца. — **Ево дакле новаца!** пак купујте те јестине земље, оранице, сијте, брда и долине, радите, небојте се пропасти док 6—7 од стотине плаћате. — Кад у целог света новца буде, онда је земља по дуплу цену. —

Који је вољан на ове новце таки велики интерес плаћати, као што су заопућале наше шпаркасе узимати, тај ће већ за осам година са тим интересом и сав капитал вратити моћи, пак та бар нико неузнемирује, само уплати једанпут или двапут у години (каке хоће од воље му стоји) свој интерес, пак мир божи — нити га ко зна, нити му треба да сваки час векслу мења, нити га ко зивка, нити му ко прети да ће му се вексла протестирати, пак онда нема ту да једанпут нешто полу, други пут све, да се из ока из бока вратити мора, тога овде нема, ко једанпут подпише облигацију миран је за цело време на које је узео новац, кад оно мало интереса иоле уредно плаћао буде.

Све друго што год ко жели дознати у погледу зајма, нека заповеда доћи у нашу писарну, или нека иште да по киме писмена разјаснења, пак ће добити у свима европским језицима на захтевање.

ДЕЛОВОДСТВО

општег прометног завода.

ХРАНИТЕЛНИ БИЉЕГ „ФИНИКС“

ОПШТИ ПРОМЕТНИ ЗАВОД

У СЕНТОМАШУ У БАЧКОЈ ЖУПАНИЈИ

на француском каналу,

преко пута од српске свето-богојављенске цркве, у завештаној кући покојног Васе пл. Николића Цавера кућни број 977.

УСТМЕНА ОВАВЕШТЕЊА

око зајма дају се сваки дан у писарници подужећа, и то од 8—12 сати пре подне сваки дан осим великих заповедни светаца. —

ЗА ВЕЋЕ ПОСЛОВЕ

где је нужно деловођи на лице места отићи, или се буде у том послу захтевала присутност, има захтевач за сваку миљу подвоза са 1 фор. а дневнице са 10 фор. платити. —

Ко жели преко писма о зајму разговарати, тај има прво 1 фор. послати за писарину, пак ће му се доставити цело „Разјашњење“ и све што захтевало буде, иначе само мала окружница.

Неплаћена писма неприма се.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК **Иван Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875.

БРОЈ. 46. У НОВОМЕ САДУ 16. НОВЕМБРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа“ у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 4 фор.
на пе године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ. ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

КОМУНАЛНЕ ШКОЛЕ У ХРВАЦКОЈ СЛАВОНИЈИ И СРЕМУ.

Сабор у Загребу паредио је, да у читавој земљи у свакоме месту морају се увести комуналне школе то јест такве, у које може ићи и Србин и Хрват и Немац и Мађар и православни и католик и лутеран, дакле школе, у којима се не гледи како се ко крсти а баш ни чија му крвца греје прси, него само на науку па ко био да био, учитељ, а ко био да био ђак. Што се тиче вере ту неучи учитељ него катихета од сваке вере.

Закон о комуналним школама донешен је пре а сада је власт заређала од места до места, да збила уведе те школе.

У Срему сва су општине де Срба има изказале да они хоће, да им школе буду што су и биле: православне школе српске, у којима не може бити други учитељ него прави Србин, а то ће рећи Србин православне вере. Инспектор, кога је власт наместила за-пишао је по томе по школама и гледао да задобије учитеље за комуналне школе, обећавајући им већу плату и пензију. Власт друга и новине Хрватске наговарају Србе да се окану православних школа, јер тиме товаре себи двострук терет на врат, т. ј. морају плаћати и за своје за комуналне школе, јер како они веле нека нема ниједног детета, које би хтело ићи у комуналну школу опет ће се држати комунални учитељ, као што је то био случај у Белој-Цркви.

И у Угарској има закон о комуналним школама већ од толико година, али је овај много слободнији од хрватског и колико закон не навалује на српске православне школе толико власт избегава да народ српски за срце не уједе.

Другчије то раде браћа Хрвати. Како чујемо накрачки владика Никанор поручио је патријарху, да власти, „које силом које милом“ уводе у Славонији у досадањим православним српским школама комуналне школе и тражио је савета у Патријарха како би се сачувала од пропасти православна школа и црква, јер са пропашћу школе православне пропада и православље. У цркви православној требају два или бар један певач, који ће одговарати на служби божијој. Када нестане православне школе цркве у Славонији неће имати ни једног певца свога, јер учитељ из комуналне школе није дужан певати у цркви, а тако ће бити и у Срему а у горњој крајини већ је и сада зло. Да држава од куд са неба добива новце за издржавање комуналних школа онда би православне општине, што су досада имале учитеља, за те новце нашле певца, али оне ће за комуналног учитеља морати давати више него досада за свога те певач је нови терет на и онако претоварену грбачу народну. У православној цркви одговара свештенику и сав народ а нарочито деца. Ко ће ове учити појању? Има их, који ће одговорити свештеник, јер то се тиче цркве. Али како ће свештеник по раштркваним салашима у крајини, јер села тамо већином и нису друго него гомила салаша доспети и на то да децу појању учи?

Српска школа најачи је град у који се склонило Српство, тај град хоће браћа наша Хрвати са једним параграфом да поруше.

Хрвати су неки тиме раскрстили са нама. Таку браћу ми нетребамо. Није бадава речено: Нека ме Бог од брата сачува од злотвора чувају се и сам.

Чујемо да се ради увођење комуналних школа у Срему у неким местима тако омразили Шокци са Србима да је и до туче долазило. То не ваља, закон се мора поштовати док га не измену на ономе месту на коме су створили, а што је тај закон донешен то није крив народ хрватски а најмање шокачки, који је Србин само друге вере. Осим тога кад знамо да је на град наш и Бач и Пешта ударала па га није освојила неће га ни Загреб. Ми Немо и поред закона о комуналним школама остати што смо били, а браћи Хрватима, који су у власти морамо рећи да су само у љубави и слози са Србима јаки те да не треба да дирају у земицу српску иначе то што нам чине ветар је, који ће само задрмати лишће, ако зору српску други неугасе Хрвати неће.

Разметање неких долази нам, као оно што је један Новосађанин, који је имао пет јанаша земље, фалио се другом рекао: Ја и Камбер имамо четир стотине и пет јанаша. Ми Немо моћи и без тих пет јанаша бити.

ЛУКА ВУКАЛОВИЋ

написао Јово Накићеновић.

(Наставак.)

Петковић уђе са собом Николу Дерића, и Шпира Лучића, оба главара из Суторине, и рече им да не казују е он није из Суторине, па пође с њима на Дебели бријег, гдје сусрете пашу и његову војску.

Чим Петковић видје Турке, заиска вјеру да би могао говорити са Мехмед-пашом. Турци му дадоше вјеру и паша посла два официра да питају шта раја жели. Тада Петковић рече: „Ми смо главари из Суторине, покорна раја свијетлог Падише, те смо дошли молити Мехмед-пашу да не уђе с војском у Суторину, јер је сва суторинска раја пребјегла у ћесарову границу, па кад види војску препануће се, те се не ће више на траг вратити; ми Суторињани нијесмо се никад цару одметали, па не бисмо ни овог пута да нас није Вукаловић на силу побунио, за то смо дошли молити да се војска овдје устави бар за три дана, док ми рају на траг позовемо".

Мехмед-Паша то једва и дочека, да без крви заузме Суторину и пристаниште, гдје би се могла војска извозити за даље ратовање по Херцеговини. Он повјерова, те отпусти Петковића са друговима и препоручи им да умире народ и да ће он овдје остати док га они не позову.

Петковић се врати и прије него је сашао у Суторину сусрете Вукаловића су 600 Бокеза гдје иде да дочека Мехмед-пашу.

Док Мехмед-паша угледа Вукаловића са дружином, видје да се преварио, препаде се те без боја побјеже пут Дубровника.

Кад опази Лука да Турци без обзира бјеже, он поврати своју војску и удари на кулу у Суторини.

Послије кратког боја Вукаловић са оно 600 Бокеза и осам Херцеговаца, јер остале бијаше послао на Зупце, на јуриш освоји кулу и истјера Турке из Суторине. Лука Петковић први уграби и скиде барјак турски.

У овој кули нађе Лука 24 сандука праха и 25 врећа бешкота, што он све раздијели војсци.

Касније кулу запаљише а заробљене Турке пустише у ћесарову границу.

У ово доба дође к Луци Михаило Зега из Баната, човјек научен и одважан, који Луци бјеше десна рука свуда гдје се пера тицало а и сабљом је знао махнути на бојишту.

Мало касније стиже из Србије Милан Лалошевић, младић хитар и ваљан, те га Лука гледаше као своја сина, али зла коб хтједе те на брзо погину. Бијаше отишао по ноћи с једном четом да запале турске куће на дно Зубаца а бјеше кишљиво вријеме, те не могаше ватра да ухвати. Милан пође да укреше ватру, али га турска straжа спази и онали на њ. Куд ће несрећа, зрно га смртно погоди низ капу у десну мишицу те му гуштер прекиде, дружина га рањена изнесе да му Турци главу не посијеку, али мало касније од ране премину, те га браћа лијепо сахранише код цркве св. Петке на Зупцима. До Милана погинуо је и Раде Деведери родом из Италије, који је био Гарибалдијанац.

Одмах послије ове битке крену Лука са свом војском пут Зубаца, а остави стражу у Суторини, да не би од куда Турци наљегли.

Кад је Лука изашао на Зупце, овдје нађе око хиљаде момака, гдје га чекају да ударе на Турке, који се бјеху утаборили између Тулих и Турмената.

Најприје Лука јави сакупљеној војсци, како је отјерао Мехмед-пашу уз Конавље и освојио турску кулу у Суторини, па посоколови своје витешке говорећи: „Ако је много Турака, Бог је јак, те ће нам помоћи, само сложно, све за крст часни и слободу златну". За овијем разреди војску па удари на Дервиш-пашу баш око поднe 24. фебруара 1861 године.

Бој је трајао све до мрклe ноћи, а кад Турци видјеше који их јади напоше, не смједоше остати да преноће на Зупцима, него ноћу побјегоше пут Требиња.

Када видје Лука да Турци бјеже, повика своје соколове, те се отиште у потјеру за Турцима и гони их све док се не склоните под топове града Требиња. Ту се бој прекиде, Лука остави око Требиња стражу а он се врати са осталом дружином на Зупце.

У овој потјери оте Лука Турцима 300 товара тајина, уз то Дервиш-паша изгуби 626 војника, осим многијех рањенијех што их војска у Требиње унесе.

Луци погибе 24 друга а 20 бјеше рањенијех.

У ово доба удари из потаје Сарош-паша у Гацко на Берушицу и на пријевари посијече девет браће Гргуревића, који се нијесу Турцима ни одметали; те окрену преко Сјенице на Скадар. Тада Луци дође глас да ће Сарош-паша доћи преко Суторине на Дубровник, те Лука на брзу руку скупи неколико момака и посла у Суторину да дочекају пашу и освете своју браћу. Ну паша овијем путем не наљезе, него сами његови момци и коњи уз пратњу аустријскијех војника. Лучина их војска дочека и отме коње а аустријске војнике поврати натраг заједно са пашиним момцима.

Када чу ово Аустрија, тешко јој жао би, па да би дала неко задовољење Стамболу, одмах нареди ћенералу Гавру Родићу, који се онда у Дубровнику налажаше, да сакупи убојиту војску и удари Луци на Суторину.

Родић скупи војску и сву ратну спрему и опреми, па се крену из Дубровника преко Конавља на Суторину.

Кад је ова војска ишла у Суторину, те по што се увјерише да нигдје никог нема до старана и дјеце,

Родић посла једно одјељење војске и пијонере на бријег ниже Суторине, да развали Лучине стражаре на којима се српска застава вијаше. Док су ови војници на бријег изашли, Видо Катић, који чуваше ову силну тврђаву, скиде заставу и уклони се, да га гојска није ни видјела.

Тако аустријска војска без ране и мртве главе освоји ову „тврђаву“. на је сву са земљом сравни, а однесе с ње два гвоздена топа, са којима је Лука Суторину од Турака бранио.

Баш у исто доба кад је Родић рушио Лучину обрану, Лука је крвави бој био са Дервиш-пашом на Зупцима. Луци Бог и срећа даде, те Дервиша побиједи и загна у Требиње и баш у онај час допане га глас, да му је Родић стражару развалио и топове одвио.

Кад разумије Лука ово, заборави на труд и умор, изабра неколико момака те похита да честита Родићу побједу. Али док је Лука у Суторину сашао, Родић је већ био у Дубровнику, те не би срећан да се с њиме поздрави.

Лука је због ове повреде границе протестовао преко конзула на гаранте силе, али врана врани очи не вади, него ко што маче, маче; а тешко вазда слабијему!

(Наставиће се.)

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРП. ПОКРЕТА Г. 1848.

Саопштио ш—ј—.

(Наставак.)

Писмо VII.

Nr. 6015. Тајно.

Високоблагородному г. председатељу комисије у Руми,

П. Ст—у, и дјеловодитељу исте, г. Г. Ј—у.

Правителство је примило писмо Ваше од 18. тек. Nr. 2. у следству чега Вам препоручује, да Ви одма, како ово писмо примите, овамо обојица правителству, гди Ћете преважне политическе узроке овога позива саслушати, дођете.

Међу тим пре поласка Вашег овамо, отидете Г. Стојчевићу и изјавите му, да сте за добро нашли овамо у Земун правителству доћи, и тако да на пут полазите, а овај правителствени позив како од г. С., тако и од сваког другог у тајни задржите.

Из заседанија правителства војводовине Србије, у Земуну 21. окт. 849.

мјестобластитник председатеља, член
Народни секретар Правителства
Јован Стаиковић ср. Петар Јовановић ср.

Nr. 176. Рађено у Перлезком Стану 26. јунија 1848. г.

Испит

над Александром Ивковићем, комесаром военачалника Драгулића.

Исти Александер представљен данас показао је:

„Ја сам по налогу г. Драгулића као народни комесар у Панчево отишао, да издатеља Српства Павловића овамо доведем, но кад сам тамо дошао, и одбору се пријавио, с надлежним на то пуновластијем, чланови одбора не само што нису хтели истога Павловића издати, већ су изразивши се, да Ће они, извиђење издајства тога на себе примити, отишли сами код Павловића и писма бунтовна сами истраживали и сами читали, без да су њему као комесару самовољили присуствије с њима, и дјејствително увјерење о бунтовним умишљанима истога Павловића. Одборници исти код Павловића кажу да су до три бунтовна писма нашли, но такова не само нису му дали ни Драгулићу однети, већ су се изразили, да Ће та писма у Карловце послати.“

По овом је полковник Драгулић за доказати, да је Павловић заиста издајник рода и отечества, показао:

„Исти Павловић, као што су ми два Бечкеречанина (моји тајни вјесници) казивали, писма своја шиљао је у Бечу Цркву, и одавде одиржавао је у Бечкерек Кишу, који је писмо у кавани, по свеодпби исти Бечкеречана читао, у том смислу: „да Киш постара се само неко число Катана преко Беле Цркве у Панчево послати, па Панчевци да Ће готови бити, поданицима његовим и целе Мађарска назвати се“. Овом подобна писма исти Павловић од своје стране шиљао је у Темишвар Вуковићу, и као проклети јуда хтео је свој род своје отечество, и све што на Српском срцу лежи, продати и издати. Овакоз аломислитеља, желивши у злоковарним сплетсама уватити, ускорио сам мога комесара Александра послати, да тамо у Панчево оде, и о том дјејствително увјери се, давши му тај нарочити налог, да сва писма код куће издајника претресе, и мени исте донесе а Павловића доведе. По Панчевци, одборници, који су с духом једни исти аломислитељи, овом комесару не само што нису хтели бити на руци, већ су сами код Павловића отишли, и сами тамо по артијама павловићевим пременали, нехтевши комесара ни бар за участника тога дјејствија примити. Овим поступком Панчевци ти чисту невјерност према своме роду и отечеству, према заклетви и дужности својој на коју су се заклели показују, и за то модим, да се сходне мјере употребе, за отклоненије ти зала, која Ће у сваком смотрењу нама опасна и шкодљива бити“.

Војеначалник стаба пердешког
Драгулић с. р.

Писмо VIII.

Скупштини досадашњега цивилног Правителства српске Војводовине

у Земуну.

Ваш пријатељски поздрав од 28. серпња т. г., који сте ми преко оделаника ваши послали, повиено

је у мени чутјење за уважење ваши врли настојања, око јавни послова домовине. Отлична она и честита мишљења ваша, која тамо изјависте, посве одговарају моме очекиваню, које ја у вашу разборитост положи. Уздајте се у нашега милостивог великодушног Владаоца и Његову владу, и уздајте се у ме, којега до садашњи кораци неко право к томе имаду, и који вам и Народу на подпуну утјеху служити могу.

Државни устав јест аграда великог здаиија једнокупне аустријске уставне царевине, и кадар је још уз то палог §, 123. промене примити, које заступници свију круновина на првом државном Сабору с привољењем Царским учинити могу; а покрајински устав појединих круновина јест уређење појединих обиталишта у том великом здаиију с подпуном с њиме слагати се могућом аутономијом појединих части на темељу њихови устава.

Узтрпите се моја Господо! и причекајте свршетак садашњи ратни околности, те ће вам примерно вашим жељам учествовати у сви уставни слобода у пуној мјери, као што свака друга круновина.

Ви моја Господо! заслужујете захвалност отечества за ваша домољубна настојања, за ваше старање о његовом добру, влада нак ће вас позвати, да тако код привременог уређења ратног положенија, као и код уведења следити имаћи уставни уреда с вашим знањем и с вашим упливом у примјерни чинови судјелујете, на коју сверху сам ја већ сходне кораке учинио.

Међутим и надаље наставити руковођење код те централне области започети обични посала, а важнија закључења поднесите мени ради знања и одобрења, те настојте одољети позивом гледе постепеног прелаза к новом уређењу к вам доспети имаћњим. Ваше дјеловање и ваше заслуге доставићу до високог знања нашег младог милостивог Цара, те ће вам примерно признање и смотрење њи са захвалношћу отечества у дно пасти.

У Руми 12. коловоза 1849 год.

Јелачић, с. р.
Бан.

М У Х А.

Је ли да ти не волиш мухе? На још лети, кад хоћеш да заспиш а оне ти сметају. Газдарице живе да се изеду кад по намештају погледе, а оно све упљувано. Тек што си усуо чорбу у тањир, млеко у чанак, а оно се већ муха унутра удавила, па ко се на то не би једио? Ти се замислио, па хоћеш мира, а безобразна муха направла ти се на нос, па ма је ти сто пута терао, ево је опет. Како ти је слатко кад коју ухватиш па је убијеш, а декојем деки је сав посао, сво уживање, да цели дан по одајама ходи, па да с кожицом на штапу мухе вреба и туче. Ту ти је „квазивурц", ту ти је отрован папир, ту ленат, ту кора од хлеба и свјасет других справа да само јадне мухе тамане. Сваки је уверен, да је муха само на терет човеку и да је вала таманити.

Па опет није тако. И у мухи видиш истину оних речи: „Свакоје диханије да хвалит господа", на што се даље испитује, све се више долази до уверења, да све што год је на свету, има своје цели, има свога определења. Најмањи црвић, најситнији створ стоји у склопу велике природе, у васиони, исто тако, као малена која чивиџа у какој великој машини. Ништа на свету није случајно и у пркос људима, већ постаде нуждом и по определењу виших закона. Наравно да ми каткад то превидимо, а то само с тога, што још далеко нисмо доспели до тога, да свачему нађемо прави и истинити узрок. Кад до тога дођемо, онда ће нам свет изгледати као најлепши, најпотпунији склад од више разноврсних сила. Друкчије није ни могуће појмити опстанак и напредак.

Муха, гадна, безобразна муха, па толико речи око ње! —

Јесте! а и вредно је. У природи није ништа тако мајушно, ништа тако незнатно, да се на-њ није вредно осврнути. Најмањи узрок, на треба последица, најситнија причина, а за њом читава поворка огромних последица. То у природи расти временом и приликом као оно у причи исусовој зрно слачичино. Па ко ће то у напред да намери?!

Да, муха је мала ствар; нико на њу и не мотри кад не мора, али ево шта је наука у њој нашла.

Ви валда знате, да има тако званих зараза, тако званих редња. По гдекоја се болест укаже на једном па не потраје дуго, а већ се више света разболело. Нити знадеш од куда, ни како? Тако знате за летњу грозницу, за колеру, кугу, тиф а и друге болести. Премишљали ви како му драго, права им узрока не нађосте.

Али ево наука је дошла на то. Тим и другим сродним болештинама први је узрок нечист, покварен ваздух. У том нечистом поквареном ваздуху живе и лете милијунима сићушних, веома сићушних животињица, што се рађају у квару и трулежу. Њих човек с ваздухом уђише, или ма на који начин у своје тело прими, на оне су онда жива клица тим разним болестима. Тој живој клици треба онда још само добра прилика (назеба, претоварен стомак, неуредан живот) па онда је болештина готова. Оне се у телу веома брзо плоде и замало, па су човека обхрвале.

Дакако да се човек опет досећа јаду, па се разним средствима од тога чува. Али је то гдекада заман, па онда је много света што за то нити хоће нити може да хаје. Где је тако тамо деломице чува човека и сама природа, а средство јој је муха. Да видимо како то?

Ви сте валда и сами приметили, да је онде највише муха, где се што квари и труне. По месарницама, на трудом вољу, на сиру, на остатцима од

јела, на стрвинама, у опште иуха је онде, где се трулежом трује ваздух. У том поквареном ваздуху је милијунима од оних животињица, а све су се залегле у трулежи. — Шта сад мухе раде?

Јамачно сте гледали муху кад се треби, кад се вивка као тица. Крнуца опусти, ножицама их по неколико пута погледи, па онда ће предњим ногама поћи њушци, као да што једе. Ми мислимо да се муха тако чисти, као што раде тице и мачка. Али није тако. И енглески имичар Емрси је то мотрио и испитивао, па ево шта је нашао:

На мухина крила нападају милијуни од тих сићушних шкодљивих животињица, а муха их с крила купи и једе. С тога и мухе траже покварен ваздух и стрвине, с тога их је затомице, где је смрада и квара, па с тога и јесу дебеле само у поквареном ваздуху. Где год је чистоће, здрава свежа ваздуха онде их је мало, па и што их је, све су мршаве као ртови. Наравно с тога, што немају довољне хране.

Мухе дакле тамане те животињице по ваздуху, чисте од њих ваздух и тиме су за здравље човеково од преке користи. У којој мери они то чине, и могу ли они тај силан број од тих животињица савладати, то се не може јамачно измерити. Толико знамо и сами да се муха веома често вивка, а Емерси доказује, да је увек сијасет тих животињица на мухиних крили. Он их је са мухиних крила стругао и под микроскопом испитивао.

Како му драго, толико је доказано, да муха тражи те животињице, да их тамани а мора бити у великом броју, јер и муха има доста да се тиме чисти покваре, кућан ваздух у којем би се човек иначе лако поболео. То је, мислим, довољно, а да признамо, да и муха има своја определења на свету, да је корисна човеку, и да је особито онде погрешно мухе гањати, где је ваздух покварен и кућан.

Дакако да ја не велим, да треба мухе напустити ма шта радиле, и да их ваља патити. На противмуха се треба већ из више узрока чувати (на пр. да не пренашају болест), али не тиме да их убијамо и таманимо, где су се нашле, него тиме, да чистоћом гледимо да их и не запатимо. Почисти сваку мрвицу, набриши сваку локвицу, не остављај ништа да ти труне, да се усмради, отварај често одаје, на јамачно не ћеш муха имати. По гдекоја се мора боме свуда наћи, а јатом ће их бити само онде, где је нечистоће. По томе је муха уједно и мерило за ваљаност газдаричину.

Ето, куда тако мала ствар замаша.

М. Ј. Батут.

Б Е Л Е Ш К Е.

Како се да сачувати, да те змија не ује. Радници у пољу често ноћивају на сред поља. Ретко је поље де змија нема. Змија, ма да јој је врв ладна ипак воде топлину те кад човек засни привуче се и легне на њега. Док је човек миран мирна је и она, али чим се он макне одмах је уједен. Да би се од тог сачувао треба увек у такој прилици да уза се има белог лука на чији мирис змија тако мрзи да бежи до ето врага од њега. Још је боље кад је лукац ољуштен у чешњеви а не у главици. С тога у аргентинској републици де војници на граници по пољу спавају, они увек уза се бела лука носе и није се ни кад десило, да је кога змија ујела.

Како се поправља прљава кафа. Ми држимо да кад кажемо трговцу да ми перл кафе. да смо добили најбољу кафу, но нек смо добили најбољу сорту од те кафе, још то није најбоља кафа. Није све злато што се сија, па зато сваку кафу добро је најпре два трипед вредом водом прелити и метути на ланену крпу да се оцеди и осуши, па ће се видити шта га ту има прљотине и фарбе којекакве.

Лек од филоксере. Од како је та гњида чак и у Панчево дошла знаду за њу и Банатани па и Бачвани и Сремци, ма да јој је тако чудно име да га они немогу да утубе него кажу Филин ексер. Та буба то је сува болест чокотова и као што од ове неможе да се ниђе правог лека, тако не неможе ни од филоксере да се нађе, него се тек нагађа. Тако је неки Балбијани пронашо, да та животињица леже јаја из који излазе мушкарци, који имају крила и женске без крила горе на земљи у зраку. Први кад се излеже домили на чокот па одатале на лозу. Јаја се носе у јесен и јамачно да се те животиње у пролеће легу. Дакле, вели Балбијани, главно је да се неда прву на чокот, а то се може учинити ако се око чокота, каква машћурина помешана са иверјем ситним посне и једнако олајом или машћу влажи. То би требало одмах после бербе учинити, па би се тиме много те згадиле потаманило.

Најбољи мађарски дуван сади се на спаиљугу грофа Дежефије у Киралељеку. На бечкој светској изложби добио је тај дуван награду, фини је, има леп мирис, лепо лице, танке жиле и лишће.

Најбоље гвоздене осовине, прави Јозеф Хајзер, дворски фабрикант у Гамингу у доњој Аустрији. Наши Бачвани никуд без гвоздени кола а и Сремци. Фабрика горњи има свој знак па би могли управо из фабрике наручити наши ковачи те осовине.

Од кад су постале бароке. Бароку или немецки перике метути на главу, то је што наши кажу носи туђу косу. Прву туђу косу (пароку) понео је добри Филип Херцог Бургундски. Он се сирома морао три пут женити, па кад је трећи пут мето Ђидим на кола, а то је било године 1431, на сирома очелавио па допала му се лепа Изабела Португалеска, он се поплашио да га због голе тикве неће одбити, те ниже вештог берберa, неког Француза Пијера Лорше из Лијона, па му овај направи, лепу, плаву кокорнаву

косу. Шта је Херцог платно незна се, али се зна да су бароке у први мах коштале по 1000 талира, а то је с тога, јер нико није хтео своју косу продавати.

Чудна обрана. Бик се брани роговима, мачка ноктима, пас зубима и т. д. а има у аргентинској републици у Америци, у пустари шта се зове Пампас, која је налик на мало пспетанце, и зове се Сорино. Та животињица брани се смрадом. Кад се њој ко приближи она баци из себе неки смрад, који тако смрди, да те мора несвест уватити, и као прокажен мораш се по више недеља од света уклонити, јер нико ни најрођенији неможе ти од смрада доћи.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА."

Карловци 9. новембра 1875. Имам вам са саборског одбора још додати, да је Хуберовом писару Кишу заиста одобрен најам из народних фондова. Једном је саборски одбор решио, да ће се зајам давати по реду како се ко пријави, и с тога је и у новинама разгласио, да не вреди да се даље и ниште зајам, и неззао је оне, којима би требала писмена, а не би могли чекати на зајам, да их узму натраг. Као што чујемо, има их до 200 пријављено. Али опет за те је пред свс истрчао комесаров писар Киш и доби преко реда. За те да овај добије зајам, заузимао се јако натријарх и владика Стејковић. Касапиновић је сам томе противан био.

Сећаћете се, да је некад владика Теофан Живковић поклонио на манастира Бездина народном фонду 25 хиљада форината у облигацијама. Сада се показало, да је то таки новац, који манастир неможе никоме покланьати, те се морао натраг вратити и манастир је поклопио фонду интерес од тога новца.

У седници административног одбора ове архидијецезе, скинут је с председништва досадањи председник румске црквене општине, а тако исто и тутор због нереда. Ни један ни други неће со моћи више бирати. Скупштина досадања црквена у Руми распустиће се, а то има извршити Александар Јовановић из Сава.

Седница конзисторијална у овој дијецези биће 19. новембра, административног епархијског одбора 25. нов. Надамо се, да ће сви, који су у те седнице позвани и доћи.

У мало што не заборавих. Чује се, да је саборски одбор примио понуду Ст. В. Поповића резерента, да ова издаје „Митрополитски Гласник". Искао је том приликом, да сабор наложи општинама, да морају тај лист држати, но то није успсјено.

Овде се бани позориште неког Фотије Ничића, које је и вукло до хиљаду форината, а боље би било, да је и десети део отишао на Херцеговце, него што се бебуканце по Карловци ови комедијаши, који нијани нападање на агенцији на поштене људе, који нехтедоше долазити да гледе бруку комедијашку.

ПОДЛИСТАК.

СЕОСКИ НАТАРОШ

(Наставак.)

Да се вратимо на суђење потричарима.

Де се оре и сеје ту ти је потричарење увек у најбољем јеку. Волиje ти ратар замаћи у туђу зоб, узабрати туђ кукуруз или попасти туђу ливаду него видити свога покојног оца. На не само младом ратару него и седом старцу, па и жени и баби у души је потрти комшију, покопати му кромпир или побрати бундеве. На и сами поглавари општински нису нимало бољи од њихова слуге или друге чељади. А има места, де су и господара кнеза уватили да коси туђу траву и т. д. То се тако одомаћило, да то већ није никаква срамота, кад кога у потрици уватс. Али сиротињска је њива и онако мала, па кад се и оно мало преполови, онда јадног сиромаха боле да не може опростити.

Новоме натарошу додијале су биле тужбе на потричаре још с пролећа, де је све зелено, де ништа није за потребу, а шта ће још на лето бити?

— На лето морате господине натарошу преко недеље две сесије држати, толико ће ту тужбе бити због потриче рече плаћаш Бука новомо натарошу.

— Не ћемо ни једну, кад сваки сат вреди дукат зар да се људи по суду вуку, то неће бити, на лето кад дође жетва, докле год ова траје, неће бити сесије.

— То можете учинити г. натарошу, али потрица остаје.

— Неће ни ње бити.

— Да Бог да, али ја сам слушао десет капетана, који су тако казали, на често-ноћу сели на кола, повели каплара, на кога уватс у потрици они ома држи штандрек, удри по 25 батина на ште срце, на опет краће и потрице у пољу толико, да ми је само то што је било за једну годину, на да питам господар кнеза, пошто му је шилт.

Видићемо, завршио је натарош, али Бука је још и после тога нешто гунђао, о-лазећи из собе, јамачно је кроз зубе брбљао, нашао с- ћивта да истреби потрицу а баталијун није могао.

Натарош је у договору с кнезом сазвао општину разложио јој какво је то зло потрица и општина је закључила, да ко се први пут уватн у забрани или потрици, плаћа пет фор. а, пр. и штету, ко други пут плаћа десет фор. и штету. Половина од тога да иде у сиротињски фонд, а половина ономе, ко јави потричара. Сесија имала је по томе судити, а кнез је имао одмах без икаква изговора пресуду извршити.

Истога дана дакле, кад је жена тужила квочку, било је на сесији до десет потричара, које су чували у забрани уватили.

У потрици била су и два поглаварска сина и натарошев кум, али их чувари нису тужили.

— Уђе један потричар у суд.

— Ти си море Јово био у забрани.

— Ја господар кнеже нисам знао да је тамо забрана.

— Нисам знао, вальда ћу ја узети добош на ићи тебе под нос да ти кажем, де је забрана, то је најављено на заповести.

— Ја нисам био на заповести. —

— На онда си и за то крив, излази на поље, нек дође други.

— Море Пајо, ти си се прохујьио. Твој отац је био царски фелбаш ти си се направио потрчар.

— Ко то каже? Ја нисам нојнас ни био у пољу.

— Нек уђе Гавра чувар, заповеди кнез

— Ти рече да си ухватио Пају у потрици!

— Јесам.

— Лаже, господар кнеже! Ми смо се пре две недеље у бирцузу свадили, на сад хоће да ми се свети. То је оно, окрену се Паја чувару, што си ти рекао: добићу ја тебе; добићеш кад си лажов.

То је Паја таким гласом изговорио, да би, ко незна наше луде, морао свако рећи, да истину говори.

— Изиђите на поље, рече кнез и обоица изађоше, Уђе и трећи. И тај није крив.

— Ја сам, рече он, пасо коње на лединa де није забрана а чувари су дошли, на отерали коње у забрану, само да добију половину глобе. Боље је сада, од како је тај нови закон, бити чувар него попа, направиће они себи тако лепу крајцару.

— Можеш ли ти то доказати.

— Како ћу доказати. кад сам ја заспо био, а они онда коње отерали

— Е, на крив си и за то, што си заспо. Да сам ја твој отац, извукао би ти лутрију, да би три дана на ладном камену седио. Излази на поље.

— Нек уђе четврти. Знам да ће и овај казати, да није крив. алл шта ћемо, морамо их форме ради саслушати, рече кнез.

Уђе и четврти.

— Ти си био у забрани.

— Јесам.

— Шта, је си, видиш ти безобразника једног, како се он чисто фали тиме, осуше се на овога суђаје.

— Јесам, али видио сам од ваших синова.

Славна се сесија убезекну. Сви занемише, Кнез и натарош и оне суђаје, чија нису деца. згледаше се а очеви потрчарски оборише главе.

Натарош шануће нешто кнезу. Вели му, да би те суђаје морале сада одступити, а ови се тргоше, па се продераше Напоље псето лажљиво!

А имаш ли ти сведока да је тако, ето жандари нису ове тужили, да су они били у потрици и они би били тужени, запитаће натарош.

Имам, ето и ваш је кум ово и његов слуга, али жандари да се улажу вама и поглаварима, не тужиће ни једног.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

РАЗДИЧНОСТИ.

(Црногорац отац). Седамнајест рођене браће Црногораца завере се у последњем црногорском рату т. 1862 да ће уочед таборе убити Омер-пашу као оно Милош Мурата. Ову јунаци, али се патраг ни један не врати. У седамнајест гробова порепани беху синови старца Црногорца. Дванајест њих беху оженьени. Дванајест удовица, синьих кућаница, дођу на гробље са седим оцем. Удовице стану запевати, а отац им недаде, него узме гусле и опева јуначку смрт својих синова.

(Српски ћилим и Палатин Јосиф). Год. 1812. Урош Несторовић као главни школ. надзорник обилажећи срп. нар. школе по Бачкој, дође у село Станичиће, где код тамошњега свештеника Марка Врачарића одседне. Приликом тог ешања на столу врло леп са златним и сребрним жицама израђен ћилим. Нестанши своме љубопитству одољети, запита домаћина, од куда му тај красан ћилим? Честити отац Марко отговори да су тај ћилим златне руке његове попадије откле.

Несторовић похвали своју домаћицу, и зажели да му ова свој ћилим прода. Добра домаћица се на то насмеши, рекавши, да јој ћилим није на продају, но да ће га онај г. комплинјару поклонити кад му се тако допада. Несторовић прими са захвалношћу драгоцени дар и пун поласку повисе га собом

Кад се Несторовић врати у Будим, оде к Палатину Јосиву, да му о своме раду рачуна даде. По свршеном извештају, похвали се Несторовић Палатину, како је од станичићке попадије дивно тако красан срп. ћилим, да га никаква фабрика лепшег израдити не може. Палатину се та хвала мало претерана учини те с тога заже ћилим видити. Кад Несторовић ћилим донесе Његово Високоство озбиљно рече: „Заиста ово су златне руке ткале! Несторовићу. ви сте срећан, што се таком Српкињом поносити можете!"

Кад види Несторовић да се и палатину допада, понуди га ш њим и после велике молбе конзинјарове, прими палатин Јосиф ћилим и својом руком застре ш њим један — у својој најсјајнијој соби стојећи сто.

Слава станичкој попадији Соси! —ш—ј—

Прво-сеоско-бокешка књижница.

Пигди у свој Боки, нити постоји штампарија, нити у њој излази који лист. Данас је колико и једно и друго јако потребно на овим странама, као странкама привезатим уз стране где се има великог пословања, као и уз Ерцег-Нови, где је живи слабрађај браће наше усташа и борада за слободу, ради чега, управа се „прво сеоско-бокешке књижнице" и рјешида издавати лист под насловом „Бокешки Гласник" у корист наше херцеговачко-босанске браће, са обзиром на укупно братство не каже је наша управа тек скорашња, није у стању без братског и родољубног одзива сама по себи штампарију завести и установити, зато свим најучтивим врстама управа позивље и прилаза у добротама високонцјењеног уредништва и задружне штампарије, да би се имала доброта овој се управи одазвати макар и су неколико фунти ћирилских, латинских, и немачких слова: петита, цицера, хартије и других штампарији односећих се апарата. на макар све било и шестаре и т. д., као добровољним прилогом, а тим помоћи установити праву бокешку штампарију, као што је родољубним одзивом установљена и прво-бокешка књижница.

Коме неби било на руци познати слова и поменуте штампарске апарате, а био би родољубног одзива, по одлуци управе, са великом се благодарношћу примају и повчани прилози за штампарију, према чему, од управе ће сваки приложник без разлике бити сматран као члан утемељач прво-бокешке штампарије, и свакога ће као утемељача бити име у записнику забележено, као и у споје време на дародавство му бити признаница о приместву ствари и новцах по пошти упућена и послата.

Управа се надајући на жарко родољубље народних пријатеља о што већем и бржем одзиву, како би што пре одпочела своје свето пословање по овој упутници: „Prvoj-srcsko-bokeskoj knjižnici u Kate, Erceg-Novi (Boka Kotorska) Austrija, рада се са високим штовањем свакад се назвати у познанству.

Кути, 5. новембра 1875. УПРАВА

прво-српско-бокешке књижнице.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПАНЧЕВАЦ

КАЛЕНДАР ЗА НАРОД СА СЛИКАМА

за 1876 год.

УРЕДНО ПАНТА ПОПОВИЋ.

ЦЕНА ЈЕ САМО 30 новч.

Овај је календар изашао из штампе и има ову садржину: 1.) Општинама (права и дужности њене); 2.) Београд (са сликом); 3.) Славуј, песма по J. Арању од Мите Поповића; 4.) Ђурђев дан; 5.) Љуба у ваздуху (са сликом); 6.) Пут у Пешту на суд; 7.) Праћа и лукавство, песма по Ђулајију од Мите Поповића 8.) Гарибалдова кућа на Капрери (са сликом); 9.) Повадила се новамирили, приповетка; 10.) Голуб писмоноша (са сликом) (1.) Чудотворно оџило, приповедница из народа; 12.) Гума дрво (са сликом); 13.) Стакса (са сликом); 14.) Божић; 15.) Сечењ-јев други на Дунаву (са сликом); 16.) Сајмови и тргови; 17.) Пешта; 18.) Телеграми; 19.) Лестинце за жир; 20.) Жребања свију аустро-угарских срећака.

Садржина ова препоручује га сваког српског кућа. Он се у свима српским местима код наших познатих комисионара добити може. Књижари и растурачи „Панчевца" добијају 25% рабата.

ВЕОМА УКУСАН

са више боја штампан

КАЛЕНДАР ЗА ПИСАРНИЦЕ

(Wandkalender)

ЗА **1876** ГОД.

изашао је у нашој наклади и стеће само **40** новч.

Као украс свакој писарници, продавници итд. и као преку потребу сваког радећег кућа препоручујемо га најтоплије.

Препродавци добијају 25% рабата. Наручбине извршујемо тачно с платом у напоч.

Панчево, 1. новембра 1875.

Књижара Браће Јовановића.

ОГЛАС.

ОКРУЖНИЦА.

Подписато подузеће овим јавља свакоме, који до овога листа допре да има новаца на зајам за сваког оног, који орађи земаља притјажава, особито они н. н. земљепритјажатељи чине се изричио пажљивим, да сви они, који имају уредне исправе и преко 100 фор. пореза без додатака плаћају, врло брзо новаца по 6%—7% добити могу.

Мање своте могу се такођер добити. само нешто дуже траје (у последње време спроводило се за 4—8 недеља) и нешто је и већи интерес.

Овим се даје прилика сваком земљепритјажатељу да може своје стање у ред довести, ако има какови раскрајака и зачколица, а нарочито да се опростн несносни вексли, њихови термина, и велики интереса — са којима су се многи кроз ови последњи неколико рђави година упознати морали.

На све стране се више нема новаца. — Ево дакле новаца! пак купујте те јефтине земље, орите, сијте, брда и долине, радите, небојте се пропасти док 6—7 од стотине плаћате. — Кад у целог света новца буде, онда је земља но дуплу цену. —

Који је вољан на ове новце таки велики интерес плаћати. као што су злопуцале наше шпаркасе узимати, тај ће већ за осам година са тим интересом и сав капитал вратити моћи. пак га бар нико неузнемирује, само уплати једанпут или двапут у години (каке хоће од воље му стоји) свој интерес, пак мир божи — нити га ко зна, нити му треба да сваки час вексле мења, нити га ко зивка, нити му ко прети да ће му се вексла протестирати, пак онда нема ту да једанпут нешто нолу, други пут све, да се из ока из бока вратити мора, тога овде нема, ко једанпут подпише облигацију миран је за цело време на које је узео новац, кад ово мало интереса поле уредно плаћао буде.

Све друго што год ко жели дознати у погледу зајма, нека заповеда дођи у нашу писарну, или нека нште ма по киме писмена разјасненја, пак ће добити у свима европским језицима на захтеваље.

ДЕЛОВОДСТВО

општег прометног завода.

ХРАНИТЕЛНИ БИЉЕГ „ФИНИКС"

ОПШТИ ПРОМЕТНИ ЗАВОД

У СЕНТОМАШУ У БАЧКОЈ ЖУПАНИЈИ

на францовом каналу,

преко пута од српске свето-богојављенске цркве, у завештаној кући покојног Васе пл. Николића Цавера кућни број 977.

УСТМЕНА ОВАВЕШТЕЊА

око зајма дају се сваки дан у писарници подузећа, и то од 8—12 сати пре подне сваки дан осим великих заповедни светаца. —

ЗА ВЕЋЕ ПОСЛОВЕ

где је нужно деловођи на лице места отићи, или се буде у том послу захтевала присутност, има захтевач за сваку миљу подвоз са 1 фор. а дневнице са 10 фор. платити. —

☞ Ко жели преко писма о зајму разговарати, тај има прво 1 фор. послати за писарину, пак ће му се доставити цело „Разјашњење" и све што захтевао буде, иначе само мала окружница.

Неплаћена писма непримају се.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Панта Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875.

БРОЈ. 47. У НОВОМЕ САДУ 23. НОВЕМБРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уреднишву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је. листу:
на годину . . . . . 4 фор.
на по године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ЗЛОЧИНСТВА ПРЕМА РОДУ ГРОЖЂА И ШЉИВА.

У Славонији постоји „друштво славонских лекара." То друштво држи месечно своје састанке и тако је и 3. о. м. имало састанак свој у Осеку. На том састанку говорио је др. Каливода о томе како што више има вина и ракије, то се више зла чини и доказао је то цифрама. По казивању истога господина у Осеку месеца октобра било је у затвору 214 изтражника. То је толико да се немају дин ни сместити, јер кад су грађене апсане рачунано је да свега може бити 50 до 60 ушљеника.

Др. Каливода узео је с тога да пронађе од куда да се толико злочинаца намножи, те набраја по реду од године 1871. до 1875. све злочине за које се суђило у Осеку код великог суда. Он је начинио таблицу за преглед. (Види таблицу на свршетку чланка.)

Из овога прегледа статистике злочина против сигурности живота пише др. Каливода, који пет год. завађа — и којег и датци исцрпљени су из писмена сл. кр. судбеног стола у Осеку, који суди над жупанијом вировитичком од 81 □ миља са 168.105 становника, пре свега се увиђа, да се бројеви уништи злочина почетком јесени сваке године многе и разразмерно у зимским месенима до месеца јануара расту, а месеца фебруара сваке године изванредно и то не само по броју и каквоћи умањују, него и слабији бивају. —

Дочим се број наведени злочина у назначени 5 година у летним месецима и то од почетка марта до конца јула од 28 до 37 мења, — расте у августу до 42 а јануара будуће године са 80 свршује.

То умножење тих злочина почетком јесени размерно повишење броја исти у зимским месецима и ненадано умањење броја злочина почетком фебруара може се само тиме разјаснити: што се у време кад се по броју многе злочини сватови држе и велики црквени благдани као божић нова година, 3 краља и покладе славе, те за време разних тих светковина наш народ преобилно ужива таково пиће, које човека омами па онда настављајући тај прекомерни ужитак при свакој поједине светковине за више дана — заборави на све и пићем занешен учини што само многи број злочина против сигурности живота.

Случајеви кад шљивици и виногради нису плодом обилни и услед тога добивена мања количина ракије и вина — јесу од незнатнога уплива на обичаје за време сватова и слављења наведени благдана ако је година оманула и плодови неиздашни буду знаде се наш сељак помоћи, јер без пића за прославу исте светковине несме проћи па ако је кеса празна, а ти продај по који или више комада марве — нема ли ни марве за продају то онда каће у сеоског грка помоћи, који је на то увек готов сељаку новац у зајам дати — а овај хајд купи ракије — последице тога јесу дела који број злочина за време зимски месеци напрам летнима три до четири пута прелазе. Разлог наведен множења злочина тих јест нешто обично ал не стално — ти злочини понављају се сваке поједине године само пригодом сватова и црквени светковина — па с тога човек, угријан пићем склон је на свако зло, а када та (пића) тежком муком прибављена — потрошена јесу, онда се отрезни и буде миран, док му се непружи нова каква згода.

Изгредници мирују не само за време летни месеци мирују такође за време зимских, када шљивици и виногради нероде.

Али кад су године издашне виногради и шљивице роде — онда је узрок злочина управо стален.

Сељак који се за време зимских месеци у лошим годинама само кад и кад опија, брзо се освести, — а напротив у годинама родним у вину и шљивама као што је ова — ту му напар преотме мах, он се неразтрезни и неосвести дотле, док није потрошено све пиће.

У таковим плодовитим годинама расте број злочинаца против сигурности живота прекомерно; тако н. пр. у месецу јануара 1871 било је 38 такови случајева (10 тежке телесне озледе, 25 убојства и 3 уморства) дочим их је године 1872 ради лоше природе вина и ракије само 15 било (10 тежке телесне озледе, 5 убојства) у год. 1873 само 10 случајева (3 тежке телесне озледе, 2 убојства и 5 уморства) у години 1874 такођер 10 случајева (4 тежке телесне озледе, 4 убојства и 2 уморства) и најпосле у јан. о. г. 7. случајева (2 тежке телесне озледе, 3 убојства и 2 умор.)

Овај нераз мер бројева наведени злочина највећима у очи удара, кад се исти сравни са бројем почињени злочина месеца септ. у годинама за плодовитост вина и ракије лошим то јест 1871, 1872 1873 и 1874 у којима је 4, 13, 3 и 5 такови злочина почињено а месеца септ. о. г. која је у свему обилата била. тај број 32 случаја изнаша, од којих је 27 случајева уморства.

У месецу окт. наведени година, било је односи случајева 5, 8, 11, 14, дочим ове године у истом месецу имаде 37 случајева и то: 16 теже телесне озледе, 16 убојства и 5 уморства.

Будући да први дана овога месеца дан на дан злочинци те врсте у овдашњу апсану дотеравани беху то служи за доказ, да број тих и овога месеца мањи неће бити и да ће тај број док се не потроше жестока пић, још у зимским месецима исти бити.

За даљи доказ нека служи и статистични изказ — у којем је видљиво, да је већ за први десет месеци о. г. злочинаца 129 на броју било и то (58 ради теже телесне озледе, 34 ради убојства а 37 ради уморства), који број би могао на темељу наведени разлога до конца децембра т. г. број у назначене 4 године до два пута надомашити.

Ту имам приметити, да су у предложеном прегледу само они злочинци наведени — на које се сумња да би побегли те с тога у овдашњој апсани затворени, дочим они на слободној ноги налазећи се у прегледу ни наведени нису. Још ми је додати, да је код кр. државнога одветништва у Осеку месеца окт. о. г. 48 злочинаца пријављено, а да је у окт. прошле године само 14 такови пријава било (у прегледу навађа се 37 пријава, јер је 11 злочинаца било до разправе на слободу пушћено).

Околност, да се већи део они злочина на најближим сродницима почињено и то највећма ради недозвољене или неправедне деобе, и да уморство на родитељу, брату и супрузи у рубрици наведени злочинаца 20% изнаша; надаље и начин на који ти злочини изведени буду, показује гадно дивљаштво и зверску ћуд злочинца — јер подигнуто смрскање лубање (decapitatio) — разцепање главе од темена до основе (basis cranei) нису баш редкости — у обште су озледе главе најчешће, те изнашају 75% — оруђе за те озледе јест понајвише сикира, мањe коци, буца или слично; озледе пушком нанешене јесу веома редке, те изнашају једва 10%. Из свега тога види се, да што је више ниња, тим више зла. Ово предавање вредно би свештеници да на предикаоници прочитају, на ће јамачно ма један злочин мање бити. А и једну овцу да спасе добар пастир непропушта.

Ц е л о к у п н и п р е г л е д

свију код кр. судбеног стола у Осеку од 1 јануара 1871 до 4 новембра 1875 ради теже телесне озледе убојства и уморства учињених петрљанима и казненика.

Година		Јан.	Фебр.	Март	Април	Мај	Јуни	Јули	Авг.	Септ.	Окт.	Нов.	Дец.	
1871	т. т. озледа	3			7		1				5		6	22
	убојство		1		2		1	3						7
	уморство													
1872	т. т. озледа	2			2	3	1				8		4	20
	убојство	5	6		4	6	6	2	1	1	3	1	4	39
	уморство													
1873	т. т. озледа	1			1	4			2		11		5	24
	убојство	2	4		3	3	1	1			2		1	17
	уморство													
1874	т. т. озледа	2	1	2	1	4	1		1	1	7	2	1	23
	убојство	1	4		1	4	1	1			2			14
	уморство													
1875	т. т. озледа	3	1	1	2	4	1	3	2	2	5	4	2	30
	убојство	2	1		1									4
	уморство													
Свега	т. т. озледа	9	1	3	13	15	4	4	5	3	36	7	22	122
	убојство	10	15	2	11	13	10	7	1	1	7	1	5	93
	уморство													

У Осеку, 5. новембра 1875.

Ар. Каливода.

ЛУКА ВУКАЛОВИЋ

написао Јово Накићеновић.

(Наставак.)

Неколика дана послије овог боја Дервиш-паша поведе своју војску на Гацко а остави у граду Требињу само једну чету.

Кад дозна Лука да су отишли Турци из Требиња и да с њиме не мисле ратити, он посла своју војску и пред њима својега брата Јола, заједно са Луком Петровићем и Мићом Дубибратићем, у Шуму и Поново да побуне народ.

Јоле са дружином ноће све поред границе Бесарове, те одметну Шуму и Поново.

У завали код манастира око учињише, од куд Турке непрестано нападаху. Овде дође к њима и калуђер Нићифор Дучић, који је Јолу и дружини много помагао, познајући ону околину.

А кад виђе порта да силом против Луке не може успјети, она посла у љето год. 1861 Омер-пашу у Херцеговину, да покуша мирнијем путем доћи с Луком до споразумљења.

Омер-паша дође у Бар и ступи у преговор са Црном Гором, јер знађијаше да ова испод руке Херцеговцима помаже. Али не могући се са Црном Гором погодити, он се обрати непосредно на херцеговачке главаре. За то крене се са „европском комисијом“ на пароброду „Синопе“ и дође под Херцег-Нови близу Суторине, те позва на састанак Луку и остале херцеговачке главаре. Али Лука, бојећи се какве пријевере, одговори паши да он не ће доћи на пароброд, него ако има паша какког разговора с њиме, нека изађе на сухо; ако се боји у Суторину доћи, он нека изађе у Херцег-Нови, те ће се онђе састати. Но Омер паша није хотио на ово пристати, него посла конзуле да преговоре Луку да дође на пароброд. Конзули дођоше у Суторину и састадоше се с Луком, те га почеше наговарати да пође на пароброд к Омеру. Али Лука рече: „Та кад није било паши тешко доћи из Цариграда под Суторину, мислим да се не ће уморити ако изађе овђе на крај, а ја мору нијесам вичан, те се бојим да се не утопим“. Кад видјеше конзули да им је сав напор узалудан, они се вратише к Омеру на празно, као што су и дошли.

Када Омер виђе да му с Луком нема разговора, наједи се те отиде пароброду у Клек, увјерив се да без Црне Горе није лако Херцеговину умирити.

Да би пак могао приморати ову на новољни за њега мир, он сакупи силну војску те у августу год. 1861 опколи Црну Гору, па се опет упусти у неко преговарање са овом, али му би све узалуд, јер се не могаше погодити.

У то доба дође из Цариграда Фуад-Паша, којега Турци држаху за највјештијега дипломату, те и овај стаде кушати срећу не би ли како утоворио мир са Црном Гором, а лако би се послије израчунао с рајом.

Али ни њега срећа не послужи, те се на пошљетку одраже Турци на даље ратовање.

Дервиш-паша, Али-паша и Мехмед-паша крену се 23. августа преко Бањана и Коријенића и дођу у Требиње, а одовлен су 7000 војника изађу на Зупце те попалише: Орашје, Турменте, Поткрај и Буково село, посјекоше неколико стараца и дјеце, јер људи не бјеху дома, него по планини а Лука бјеше у Суторини.

Када Луку допадоше ови гласи, ражљути се и жао му бјеше, па похита су неколико момака на Зупце. Али доклен он горје изађе, Турци умакоше у Требиње. Онда Лука писа Дервиш-паши: „Чуј, Дервишу, једна потурице, кад си се крију̂ћи као страшљивица и непоштен човјек увукао у моје Зупце, те поробио женске опреглаче и кудјеље и посјекао, што људи и јунаци не сијеку: старе бабе и нејаку дјецу, а кад те мати јунака родила, за што ме у Зупцима само један дан не причека, него онако пездрелице побјеже са мегдана, као нико на свијету. Зато ако си јунак на мегдану, изађи из града да се на бојном пољу огледамо“. — Али Дервиш-паша нашао је за добро одгодити одговор и остати у граду, на мирно сркутати турску каву. —

Мало касније Лука пође у село Љеково су 200 момака да развали кулу, коју су Турци били оградили, да би лакше одржали у стези ово село.

Кад из ненада 13. октобра удари од некуда на њега Махмуд-паша су 1000 војника. Када Лука виђе Турке, чисто се обрадова, те повика своје соколове: „На јуриш, браћо, да осветимо Зупце“; па потрже сабљу те уз Михољи до улетје у Турке а за њима остала дружина. За час Лука овђе Турке разби, посиједе два бимбаше и уграби барјак Муфтар-бега. Осим тога многи овђе Турци заглавише, те тако Лука на брзо освети своје Зупце. Али се Турцима не да мировати, већ опет 18. октобра са јачом силом ударише на Љеково, да покају прошњу погибију. Ту се отвори жестоки бој, нити се Срби могу примакнути; нити се Турци хоће одмакнути, изгледаше као да су се двије једнаке снаге удариле, те једна другу не може да надвлада. Док у него доба улетје Лука, голом сабљом, гдје највиша опасност бијаше, па повика: „Ха, соколови, не дајмо се, него на јуриш, ко је јунак и Срби̂н, нек удара за вјеру и слободу српску“. Дружина га одмах послуша, те јурише међу Турке и брзо их растјерају. Турци побјегну пут Требиња а Лука остаде на мегдану славећи побједу. У овом бој погинуло је осим многијех другијех Турака, и бимбаша турски Алија Кецић, којега посиједе Саво Спајић, а Турци га за непобједива држаху.

Усљед овијех побједа Лука је био заузео сву област између аустријске границе и ријеке Требишњице, те Турцима бјеше затворен пут с мора код Клека и Суторине, а са суха предње страже Лучине простираху се од ријеке Неретве и варошице Габеле, на све до Коњског.

Лука је имао кроз цијело ово пријеме у својој војсци преко 400 Срба римокатоличке вјере, које је предводио дун Илија њихов жупник, који се је у више бојева одликовао, као прави јунак.

Овђе је Лука ме малу пјештину показао, кад је знао придобити к себи и Србе римокатоличке вјере, који обично зазиру од српског имена, те се прије братиме с Турцима, него са својим братом Србином. Истина да прости народ није овому крив, него њихови жупници, који их од браће одвраћају и нехотице Турцима надају. Али народ треба да добро познаје своје жупнике и фратре, те да им слијепо не вјерује, и себе мрази код остале браће, без које му не ће зора слободе синути. Жупници пак нека се угледају у јунака дун Илију, којег није вјера ометала да заједно са осталом браћом против диндушманина

војује и жртве приноси на олтар српске слободе. Нека, дао Бог, хиљадили нам се овакови узоржупници!

Послије пораза турског на Љешову, Лука се бавио највише око уређења војске, јер је знао да га Турци не ће за дуго на миру оставити. (Наставиће се.)

НОВЕ МЕРЕ.

(Наставак.)

6. Таблица

ЗА ОЗНАЧЕЊЕ ЦЕНЕ ПРЕМА ИЗЛЕДНАЧЕНОЈ НОВОЈ МЕРИ. БЕЧКА ФУНТА — КИЛОГРАМ.

Кад је цена 6. фут.	Онда је цена јед. килогр.	Кад је цена 6. фут.	Онда је цена јед. килогр.	Кад је цена 6. фут.	Онда је цена јед. килогр.	Кад је цена 6. фут.	Онда је цена јед. килогр.
нов.	нов.	нов.	ф. нов.	нов.	ф. нов.	ф. н.	ф. н.
1	1½	34	60½	67	1 19½	1 —	1 78½
2	3½	35	62½	68	1 21½	1 1	1 80½
3	5½	36	64½	69	1 23	1 2	1 82
4	7½	37	66	70	1 25	1 3	1 84
5	9	38	68	71	1 27	1 4	1 85½
6	10½	39	69½	72	1 28½	1 5	1 87½
7	12½	40	71½	73	1 30½	1 6	1 89½
8	14½	41	73	74	1 32	1 7	1 91
9	16	42	75	75	1 34	1 8	1 93
10	17½	43	77	76	1 35½	1 9	1 94½
11	19½	44	78½	77	1 37½	1 10	1 96½
12	21½	45	80½	78	1 39½	1 15	2 5
13	23	46	82	79	1 41	1 20	2 14
14	25	47	84	80	1 43	1 25	2 23
15	27	48	85½	81	1 44½	1 30	2 32
16	28½	49	87½	82	1 46½	1 35	2 41
17	30½	50	89½	83	1 48	1 40	2 50
18	32	51	91	84	1 50	1 45	2 59
19	34	52	93	85	1 52	1 5	2 68
20	35½	53	94½	86	1 53½	1 60	2 86
21	37½	54	96½	87	1 55½	1 70	3 04
22	39½	55	98	88	1 57	1 80	3 21
23	41	56	1 —	89	1 59	1 90	3 39
24	43	57	1 2	90	1 60½	2 —	3 57
25	44½	58	1 3½	91	1 62½	2 10	3 75
26	46½	59	1 5½	92	1 64½	2 20	3 93
27	48	60	1 7	93	1 66	2 30	4 11
28	50	61	1 9	94	1 68	2 40	4 29
29	52	62	1 10½	95	1 69½	2 50	4 46
30	53½	63	1 12½	96	1 71½	2 60	4 64
31	55½	64	1 14½	97	1 73	2 70	4 82
32	57	65	1 16	98	1 75	2 80	5 —
33	59	66	1 18	99	1 77		

7. Таблица.

ЗА ОЗНАЧЕЊЕ ЦЕНЕ ПРЕМА ИЗЛЕДНАЧЕНОЈ НОВОЈ МЕРИ. ЛОТ И ДЕКАГРАМ.

Кад је цена 1 лота	Онда је цена 1 декаграма	Кад је цена 1 лота	Онда је цена 1 декаграма	Кад је цена 1 лота	Онда је цена 1 декаграма	Кад је цена 1 лота	Онда је цена 1 декаграма	Кад је цена 1 лота	Онда је цена 1 декаграма
нов.	нов.	нов.	нов.	нов.	нов.	нов.	нов.	нов.	ф. нов.
1	1/9	23	13	45	25 1/9	67	38 1/9	89	51
2	1 1/9	24	13 1/9	46	26 1/9	68	39	90	51 1/9
3	1 2/9	25	14 1/9	47	27	69	39 1/9	91	52
4	2 1/9	26	15	48	27 1/9	70	40	92	52 1/9
5	2 3/9	27	15 1/9	49	28	71	40 1/9	93	53
6	3 1/9	28	16	50	28 1/9	72	41	94	53 1/9
7	4	29	16 1/9	51	29	73	41 1/9	95	54 1/9
8	4 1/9	30	17	52	29 1/9	74	42 1/9	96	55
9	5 1/9	31	17 1/9	53	30 1/9	75	43	97	55 1/9
10	5 2/9	32	18 1/9	54	31	76	43 1/9	98	56
11	6 1/9	33	19	55	31 1/9	77	44	99	56 1/9
12	7	34	19 1/9	56	32	78	44 1/9	100	57
13	7 1/9	35	20	57	32 1/9	79	45	200	1 14
14	8	36	20 1/9	58	33	80	45 1/9	300	1 71
15	8 1/9	37	21	59	33 1/9	81	46 1/9	400	2 29
16	9	38	21 1/9	60	34 1/9	82	47	500	2 86
17	9 1/9	39	22 1/9	61	35	83	47 1/9	600	3 43
18	10 1/9	40	23	62	35 1/9	84	48	700	4 00
19	11	41	23 1/9	63	36	85	48 1/9	800	4 57
20	11 1/9	42	24	64	36 1/9	86	49	900	5 14
21	12	43	24 1/9	65	37	87	49 1/9	1000	5 71
22	12 1/9	44	25	66	37 1/9	88	50 1/9		

8. Таблица.

ЗА ПРЕТВАРАЊЕ ОЛБЕ У ЛИТАР, ДЕЦИЛИТАР И ЦЕНТИЛИТАР

Олба	Литра	Децилитар	Центилитар	Олба	Литра	Децилитар	Центилитар	Олба	Литра	Децилитар	Центилитар
1/8 (1/4 сатљ.)	—	—	9	8	5	6	6	18	12	7	3
1/4 (1/2 сатљ.)	—	1	8	9	6	3	7	19	13	4	4
1/2 (1 сатљ.)	—	3	5	10	7	0	7	20	14	1	5
1	—	7	1	11	7	7	8	30	21	2	2
2	1	4	1	12	8	4	9	40	28	2	9
3	2	1	2	13	9	2	—	50	35	3	6
4	2	8	3	14	9	9	—	70	49	5	1
5	3	5	4	15	10	6	1				
6	4	2	4	16	11	3	2				
7	4	9	5	17	12	—	2				

(Свршиће се.)

9. Таблица.

За претварање акова у хектолитар и литар.

Бечки аков.	Хектолитар	Литар.	Бечки аков.	Хектолитар.	Литар.	Бечки аков.	Хектолитар.	Литар.
1	—	56½	11	6	22	25	14	15
2	1	13	12	6	79	30	16	98
3	1	70	13	7	36	40	22	64
4	2	26	14	7	92	50	28	29
5	2	83	15	8	49	60	33	95
6	3	40	16	9	5	70	39	61
7	3	96	17	9	62	80	45	27
8	4	53	18	10	19	90	50	93
9	5	09	19	10	75	100	56	59
10	5	66	20	11	32			

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРП. ПОКРЕТА Г. 1848.

Саопштио ш—ј—.

(Наставак.)

Славной команди Бригаде Цесаро-Краљевскогъ Воинства у Каменицы.

Ситни и дѣятелнъ Рецентъ.

Употребленіемъ когъ, у Петроварадину Граду концентрирана Мађарска Войска или се сва за єдну ноћъ погушити, или из Града избећи, и празанъ га оставити мора.

У сваку Бомбу или Кумбару треба метути єдну кесу (од фунте) пуну љуте ситне паприке. кое кадъ се запали, съ љутымъ силовитымъ смрдљивымъ и смртный Ударъ (шлагъ) узрокујућимъ димомъ своимъ тако ће заразити сваъ Градъ, да никаква душа ни у собама, ни у казаматима неће жива остати моћи. — него ће се или погушити, или изъ Града избећи морати; само толико таковы Кумбара бацити є нуждно да се све градске улице са напричнимъ смртоносимъ димомъ што гушће испуне. — О чему ће се свакій, кои мало што паприке было у соби, было єди запали увѣрити и видити, да се къ таковомъ диму, безъ опасности живота ни приступити могуће нје, а камоли гутати га.

Овимъ само найлакшимъ и найоузданіимъ начиномъ, у непріятельскимъ рукама наодећій се Петроварадинъ Градъ нашъ безъ кровопролитія освонти можемо, а не другчіе єръ се никакав Юришъ без крви учинитя. и безъ прне штете срећно свршити неможе — а овако што реко, ни єдне нась єдине капи коштати неће; — чимъ є и цару и воювећем Народу нашемъ јако поможемо. —

Одъ єдногъ Србљина из Војводине.

Засѣданиіе

Скупштине народа Србског у Карловци сремски 27 септембра 1848 год. држано.

Ч. 1. Почем је Његова Светост, Господин Патріарх Јосиф скупштину Народа Србског под 17 текућег месеца и лета на 25 о. м. сазвану, престолним словом своим онде под А. у оригиналу прикљученим данас отворио, и у слову том скупштину на важност задатка решити се имајућег опоменивши највећу радост своју о том изјавио, што је Народом Србскимъ у скупштини 1 и 3. маја о. г. једногласно за војводу Србског изабрани светљејши Господин Цесаро-Краљевски Генерал Стеван Шупликац витез, у ово баш време у средину Народа стигао, кад Народ Србски за постиженије цјели у Скупштини 1 и 3 маја о. г. постављене мудрог и разумног руководитеља војеног највећма потребује, — почем је даље Његова Светлост вишехваљени Господин војвода Србски Стефан скупштину народњу поздравивши њу о том известио да је он као Цесаро-краљевски Генерал на чисте ка Роду свом љубови с тим намјереніем у средину народа дошао, да нарочно војена движенија народа Србског донде руководи, док се Божијим благословом и храбром мишицом Србског војводина Србска извојује милостију Његовог ц. кр. величества потврди, и круг дјејательности војводе Србског својим начином опредјели, — народна ова скупштина поздрав тај врховног поглавара свог са највећим усрдијем примивши ступила је к собственом уређенију свом.

(Продужиће се.)

ПОДЛИСТАК.

СЕОСКИ НАТАРОШ

(Наставак.)

Послије се по натарошевог кума и по слугу овога. Они дођу и признаду, да су били у забрани, али кад су то видили од поглаварских синова.

Сада се опет славна сесија убезекну. Сви се застидеше и заћуташе, само је натарош задовољно се смешно.

Да их мањемо све, нека им је за овај мах свима опроштено, али други пут; предложиће суђаје, чији синови нису тужени, узимајући тиме зајам од оних, чији су тужени.

— Е онда смо свршили са судом, рече доста љутито натарош, а кнез још жешће привати: Тако је, за то има лопова, што је суд лопов.

Натарош предложи, кнез подупре, а остали неимадоше куда него решише: Да сви морају платити по пет форината глобе, но онај што је истину рекао, добива од два жандара, који су затајати хтели двоицу по половину од петице, дакле излази на чисто. Кум натарошев што је истину сведочио, плаћа само полу, а ону другу полу плаћају жандари. Осим тога жандари платише сваки по десет форината глобе, што нису своју дужност извршили.

Још једаред је било њих неколико осуђено, и после тога нестаде потрице, као да је руком однешена. Када си у атар села . . . . ушао, одмах си видио, да ту ред и закон влада. Нигди закоса, нигди загриза на њиви па и ленције (путеви између њива) стоје целе као засејане. Општина је са њих добила 30 товара сена. Изранила је општинску марву и још јој је претекло да прода.

ТРАГОВИ СЕ ВАТАЈУ.

Господин натарош у селу — никад није уловио зеца или дивљу гуску или дропљу него или врану или врапца и дивљег голуба, и опет је сво село приповедало како је г. натарош од како је проле̂ће ограпуло уједаред страстан ловац постао. Г. натарош купио је доброг коња једног и лаке шарене тањиге, па чим у вече из канцеларије, а он седа на тањиге те га ето натраг или ујтру рано или баш кад треба у канцеларију и обично празних шака. Всћ је с тога и смешан постао а многима и чудан, што увек сам иде, а никад кочијаша свога неводи. Најчудније је било то, да је натарош увек с друге стране у село улазио, видило се да нешто замеће траг. Многи је рад био да дозна, шта ће то рећи, а удаваче, које би радо биле натарошевице биги, те су се већ нешто и омишљале. Више пута чуло се, да су натароша видили ноћу да у варош Н. улази а ујтру рано да излази. И капиџија, кад су га једном неки и неки, или неке и неке запитале, да ли је он онизно, да таки и таки човек на таком и таком коњу и таким и таким тањигама и таког и таког изгледа у вече доцкан или ујтру рано на капију пролазио, одговорно је, да јесте и да му је то врло чудно, али његово није да пита ни ко је он ни шта тражи, а и кад би питао јамачно му не би одговорио.

Гласови о тајном путовању натарошеном допрли су и у солгабирову кућу.

Рањеница говорила је тетки да она испита натароша, шта он ради тако често и то ноћу у варошн, али ова јој је одговорила да натарош ником не одговара за своје приватне ствари, а друго он би просто пореклo да иде у варош и како би му се доказало да то чини. „На баш и кад би се дознало, шта се то нас тиче рекао је опет солгабировжени својој, тио да не би рањеница чула, и додао, ако се он нешто и улагује њој то је обична учтивост, и жеља да се нама, нарочито теби допадне, он је млађи, а нужно је увек да жена старешинова о његовим млађима добро говори."

— На баш за то треба он да нази шта ради. Он износи нашу кућу на глас, зар ти ниси чуо да свет говори, да он мисли нашу — узети, на ако то не буде, ту срамоту ја му бар не могу опростити.

— Видиш како си лаке памети. Иде што ти знаш шта свет говори; али од куда свет зна шта он мисли. Мани се тога то су женски послови.

— Баш за то што су женски нећу се манути.

И госпођа солгабировица није се манула.

Наскоро по томе дође натарош из села — солгабирову службеним послом. Солгабиров га задржи на вечери. Гостију беше више.

Кад је натарош дошао у кућу солгабировљеву дочекан је озбиљно, тако рећи ладно, ни налик на дочеке дотле. Солгабиров се отимао да се нешто својске покаже, али солгабировица а нарочито рањеница сасвим се званично владаху, као да су оне солгабиров и да су дошле натарошу у канцеларију, да је визитирају или да га што службено испитују.

Дође и вечера, гости заузеше места око стола. Свршн се са првим делом вечере, који траје док је куварици воља, са јестивом, и дође и други, који траје док је домаћину и гостима воља или док не дође невоља, те се мора разлаз правити, — дође се на ниће и дуван. Каса је већ једном одужена. Гости већ више нису везани, да за столом седе. Слободно је проћи се по собама, којих има више и које су све осветљене.

Натарош је чекао ту прилику, да дозна одкуда је промена у дочеку његовом. Гледао је, како би уватио рањеницу на само. Ова је у трећој соби нешто спремала. Натарош уватн згоду, кад се друштво око стола заговорило, те умакне у трећу собу.

— Ви се госпођице нешто срдите на мене.

— „Ко? Ја, незнам зашто." Ово је госпођица рањеница са свим охоло, подругљиво изговорила, али је брзо додала: „Шта се ви мене тичете, да се ја могу на вас срдити, ја знам само да сте ви натарош и гост тетков, па вас ја гледим ко и другог гоета." Госпођица се отимала, али је у тај мах изгледала, као дете, кад се заплаче, а мати да би уњуткала га прети му, да ће она ићи да се удави ако неуђути, а дете јој каже: „немој мама ићи, ето ја неплачем" а овамо оће од јецања и суза да се угуши. Да се госпођица није у тај мах окренула у њеном би се оку приметила суза. Натарош хтеде да је обавести и одрени јој и руке и срце, али у тај мах уђе госпођа солгабировица, а госпођица се уклони.

— Баш добро, што смо сами Ја с вама господине натарошу имам великог рачуна. Ви се мени двоструко изађате. Ласкате мојој рођаци а овамо везани сте за друго место.

Натарош се тргне и запита: „за какво друго место?"

— Сад ћу вам казати. Ви одлазите сваки час у у варош. Молим, немојте ме прекидати, доће и на на вас ред. Ви сте тамо везани. Ја нећу ништа да кажем, јели то лепо или ружно, али то није лепо, да ви другог залуђујете. Млад сте човек, доликује вам тумарање; али онда оставите се поштених кућа.

— Натарош се заборави те викну: Нема поштеније куће на свету него — али брзо дође себи, и запита какву милостиву свезу мислите ви између мене и између вароши?

— Чујте ме даље, продужи солгабировица. Ви сте и онамад негде у вароши били. Кренули сте се у вече, стигли сте подоцне у варош. Кола сте оставили у крчми код златног рога, за тим сте отишли у један сокачић ту има дивна кућица с баштом пред себом. Сакривена је. Ви сте сами одкључали врата са сокака, и кад сте куцнули на кућска врата истрчала је пред вас млада женска и викнула у радости ево... хоћете ли да вам кажем шта је викнула, или вам је доста да реknем, да је на то двоје мале деце истрчало и то исто викнуло.

Натарош се упрепасти и узбуни незнаде друго него рећи: То ви милостива само тако комбинирате (срочивате).

— Хоћете ли доказа?

— То не може бити.

Госте у другој соби служио је сресни сережански коњаник. Солгабировица га викну и он дође.

— Је ли овај човек ономад био код вас у селу ради стражарења?

— Јесте.

— Докле?

— Док се ја нисам у лов крено.

— Јесте, онда је он пошао за вама и видио је де живе ваше лисице.

— Опростите милостива — кад би голубови тако свети били — у осталом сережан ће вазда ово говорити што старешица његова хоће, а најпосле, ја сам само у канцеларији натарош.

— Онда молим, да од сутра нашу кућу поштедите.

— Могу одмах, али баш за то што штедим вашу кућу сачуваћу је од бруке. Гости су се лено у зору разишли и натарош је на време у својој канцеларији био.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

РАЗЛИЧНОСТ.

(**Машина што говори.**) Изумели су машину што говори и у Берлинским новинама јавља се, да је у Берлину покушавано да се види јели то збиља и доказано се да јесте само још није свршено.

(**То се још скоро чуло није.**) У Атини затворили су два бивша министра с тога, што су за новце њих четворицу направили владикама. Продавање за новце духовних чинова као поповање, владичаства и т. д. зове се симонија.

— (**Руски цар Павле**) I. забрани најстрожије, да се нико не сме брже возити. Једном возећи се он Исаковом пијацом, опази из далека некот официра, где у највећем трку на коли јури. Цар заповеди кочијашу, да тера за њим, не би га запустило. Али ојађе! Официр ошине још већма свог козачког коња и утече. На то се цар разљути и изуми да дозна, ко је тај официр. Одмах заповеди „да ударе у бубњеве наопако.“ (Generalmarsch) те да се сви официри скупе; који не буде ту, те ће за целог бити опај, што је испред њега побегао. Али у тај је цар био њих више официра изван града, те тако буду њих 27 ухапшени, на међу њима и опај, због кога се и подигла читава бруха. Цар се наравно још већма разљути, кад је ушао у дворану, где су их на његову заповест довели, место једнога кога што се он надао, затекао њих 27. Стане их редом загледати, али не могаше познати оног јучерашњег. Најпосле проговори: „Један од вас ме је јуче страшно разљутио, што је возећи се у пркос мојој забрани као бесмучан терао коња и побегао на канцеју из града. Мислио сам, да ћу на тај начин за њ дознати, ако дадем знак да се сви скупе; но пошто сам се преварио, нашао место једнога вас 27 то хоћу да остане успомена читавом њеградском гарнизону официрском. Сви ћете сад, без даљег оклевања, у Сибирију. Све је већ при равно за вама одлазак. Одлазите сад“. Сви се скаменише. На то изиђе један лепо млад човек из гомиле пред цара, метнувши руку на узбуркане прси клекне пред њега и проговори гласом што дрхташе. Нека на мене падне немилост, ваше величанство! Де сада не беше још ни једном официру забрањено, да сме изићи из вароши, кад није у служби. Ја сам крив.“ За тим устане, и преблиједивши ућути и дрхташе. Цар га стане мерити очима од главе до пете у дворани владаше мртва тишина. По дужој почивши занитаће га цар: „Како се зовеш ти?“ Лајтнант му каже своје име. Напле опет заћути неко време и гледаше непрестано младића. Најпосле га опет запита: „Откуд ти опај кањ?“ „Од оца ме, он га је сам одгајао и мени поклонио.“ — „Твој је отац, настави цар, спустив младићу руку на раме, одгајао врло доброг коња, али још бољег сина. Ти ниси стрепио, да пред сног мог гњева признаш свој преступ, те да спасеш част својих садругова. То је красно, врло красно. За то су сад сви слободни. — Шта би нскао за тог коња?“ — „Ваше величанство, позвиће официр, само ако би се хтели тако понизити, да га узмете. Он ме је спасао од праведног гњева мога цара, но ту цену нека је наш!“ Код тих речи падне на колена . . . „Устајте, мајору!“ позвне цар Павле, „од лајтнанта не прима цар поклона. Хвала вам на коњу.“ — Нови мајор добије знатну суму новаца, да си набави мајорске алвине и другог коња.

(**Како се куви порез у Мађорској.**) У Арадским новинама читамо како се у оном крају око Арада истерује порез. У Ковачници било је њих више, који нису платили порез на време Екекуција дође и узаше им вино у бурадма. Начини се лицитација и њиу се два кунца. Ови дадоше за њих заједно с буретом 2 ф. 50—60 и тако добише све вино на хиљаду акова. Кад се узме да буре само по акову дође најмање 1 ф. 50 нов. онда је продато вино за 1 ф. У Мокрој продато је на лицитацији једном човеку за 6 ф. 36 гусака и добивено 3 ф. 90 н. када 18 пари гуска за 3 фор. 90 н. Другом једном продата је крава за 4 ф. Трећем опет за два фор. дуга продато је дебело свињче. Оваких случајева неке горње новине пуна је читава жупанија. Лепа времена заиста.

(**Какв се чивути од солдачине извлуч?**) У Аустрији има 822,000 чивута а само 2020 су солдати. Срба нема више и има најмање до тридесет хиљада солдати, а кад је граница била, било је у самој овој до 50.000

(**Залиху и за плату првог мађар. министра.**) Исти има 20.000 фор. редовне плате и 12.000 додатка. Посланик Ирањи, који је од стране оне Кошутова заиска ових дана, кад сва земља мора терете да сноси да и господа министри то учине „То је сраметa рече Ирањи, да на частима код првог министра када части депутарде из кристалних чаша најбоље француско вино у груле лије, а сиромасима, што порез плаћају падају сузе у крчаг из ког воде пију.“

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изашла је из штампе једанаеста свеска

СРБАДИЈЕ

с овим садржајем:

Текст: Pique Dame. Новела Александра Пушкина. (Свршетак.) — Пушин и Бабурин. Новела Ивана Тургењева. (Свршетак.) — Књижевне приповетке. Скупио их Вук Врчевић. (Продужење.) — Опште образовање. Предавање Милорада П. Шапчанина. — Нови век. Од Колба Превео Станоје. — Питалице. Скупио их у Херцеговини Вук Врчевић. (Продужење.) — Књижевни преглед. Критика на Грујићеву, Чолак Антићеву и Путникову војену организацију. Мирамира Од Симиће. (Продужење.) Сима Андрејевић Игуманов. — Наше слике. — Разне белешке. — Библиографија.

Слике: Сима Андрејевић Игуманов. — Друм из Дубровника у Херцеговину. — Устаници у Херцеговини. — Херцеговачка рајa на далматинској граници. — Петар I(Пеција) Петровић. — Херцеговачка пејам укљештла се од турског зулума. — Дубровник.

Дванаеста свеска шаље што пре и донеће између осталога једну шпанску новелу од Аларкона и лепоте пора устаничких Луке Нетковића и Мирослава Хубмајера.

Претплата се из Аустро-Угарске шаље на ову адресу: **Administration der „Srbadija", Wien 3 Ungargasse Nr. 2.** а из Србије на књижару Велимира Валожића у Београду.

Сада је баш изашао из штампе

ПОЛАЖЕНИК

КАЛЕНДАР ЗА ПРЕСТУПНУ ГОДИНУ

1876.

ЦЕНА ЈЕ КАЛЕНДАРУ САМО 20 НОВЧ.

Ко поручи за растурење добија процената 25%.

Може се добити и поручити код „српске народ. задр. штампарије" у Н. Саду.

СРБИН

КАЛЕНДАР ЗА НАРОД ЗА ПРЕСТУПНУ ГОДИНУ

1876.

ИЗДАЊЕ МИЛОША ГРАБОВАЧКОГ

Година седма.

Овај календар изашао је из штампе и има ову садржину:

I. део: Опште знамените године, српске знамените године, помрачење сунца и месеца, планета владарица, знамените планете, месечне четврти, сунце неке планете и месец, двонаест неб. закона, покретљиви празници, четири годишња времена, календар за год. 1876. за уплату ваљевине, мене месечне, и дневно излажење и залажења сунца.

II. део 1. Календарски тумач 2. Светозар Маковић 3. Сремац. приповедна Ј. Суботића. 4 Бохнер о моралу и религији. 5. Прва земунска задруга за подпомагање и штедњу, и белешка свију осталих задруга 6. различности и песме. 7. Књижевна вест. 8. Вашари и пијаце. 9. Пошта. 10. Огласи.

Овај календар удешен је за све завесе (ваљевине за нед. уплату и за вашарџије, вашари су и пијаце, поште и телеграфије, свуда тачно обележени.

Цена је на 100 ком. фор. 25 или 300 грошa. Ко поручи за готов новац добија **30%** рабата.

Ко жели овај календар имати нека се **што пре** обрати на подписаног.

У Земуну, октобра 1875.

Србин-Милош Грабовачки.

ОГЛАС.

ОКРУЖНИЦА.

Подписато подужеће овим јавља свакоме, који до овога листа допре да има новаца на зајам за сваког оног, који орађи земаља пригајажа, особито они н. н. земљепритјажатељи чине се изрично пажљивим, да сви они, који имају уредне исправе и преко 100 фор. пореза без додатака плаћају, врло брзо новаца по 6%—7% добити могу.

Мање своте могу се такође добити, само нешто дуже траје (у последње време спроводило се за 4—8 недеља) и нешто је и већи интерес.

Овим се даје прилика сваком земљепритјажатељу да може своје стање у ред довести, ако има какови раскрајака и зачколица, а нарочито да се опрости несносни векслн, њихови термина, и велики интереса — са којима су се многи кроз ови последњи неколико рђави година упознати морали.

На све стране се више нема новаца. — **Ево дакле новаца!** пак купујте те јефтине земље, орите, сијте, брда и долине, радите, небојте се пропасти док 6—7 од стотине плаћате. — Кад у целог света новца буде, онда је земља по дуплу цену. —

Који је вољан на ове новце таки **велики** интерес плаћати, као што су заопућале наше шпаркасе узимати, тај ће већ за осам година са тим интересом и сав капитал вратити моћи, пак га бар нико неузнемирује, само уплати једанпут или двапут у години (каке хоће од воље му стоји) свој интерес, пак мир божи — нити га ко зна, нити му треба да сваки час векслу мења, нити га ко зивка, нити му ко претн да ће му се векела протестирати, пак онда нема ту да једанпут ипшту полу, други пут све, да се из ока из бока вратити мора, тога овде нема, ко једанпут подпише облигацију миран је за цело време на које је узео новац, кад оно мало интереса иоле уредно плаћао буде.

Све друго што год ко жели дознати у погледу зајма, нека заповеда доћи у нашу писарину, или нека иште ма по киме писмена разјасненја, пак ће добити у свима европским језицима на захтеваље.

ДЕЛОВОДСТВО

општег прометног завода.

ХРАНИТЕЛНИ БИЉЕГ „ФИНИКС"

ОПШТИ ПРОМЕТНИ ЗАВОД

У СКИТОМАШУ У БАЧКОЈ ЖУПАНИЈИ

на француском каналу,

преко пута од српске свето-богојављенске цркве, у завештаној кући покојног Васе пл. Николића Џавера кућни број 977.

УСТМЕНА ОВАВЕШТЕЊА

око зајма дају се сваки дан у писарници подужења, и то од 8—12 сати иде подне сваки дан осим велики заповедни светаца. —

ЗА ВЕЋЕ ПОСЛОВЕ

где је нужно деловођи на лице места отићи, или се буде у том послу захтевала присутност, има захтевати за сваку миљу подвоз са 1 фор. а дневнице са 10 фор. платити. —

☞ Ко жели преко писма о зајму разговарати, тај има прво 1 фор. послати за писарину, пак ће му се доставити цело „Разјасненје" и све што захтевао буде, иначе само мала окружница.

Неплаћена писма непримају се.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Панта Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875.

БРОЈ 48. У НОВОМЕ САДУ 30. НОВЕМБРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читаном табаку.
Претплата, огласи и дописи шаљу се уреднишву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 4 фор.
на по године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

О ПИЈАВИЦАМА НАРОДНИМ.

Не треба тражити, куд год се окренеш наћеш једног, који на памук није крв нараслу, наћеш ципцара, који новце на зајам даје а интерес узима онаки како му ђаволска душа подноси. Није ништа ново, да се, код тих, који терају занат са издавањем новца у зајам 50, 100, 500 и 1000 процената узима, да се дакле на сто форинта толико исто или двапут и више пута толико интереса истера. Ми знамо једног таког бездушника који има само 500 ф. новца капитала и ој од тога толико интереса истера да лепо господски живи.

То цењење зову Немци вухер и ми смо од њих већ ту реч присвојили. Има крајева де су ти вухери читаве чете као оно чете, татарске у Бугарској створили, те њима сву земљу онколу и у своју пређу као паук муву увуку, исисају и удаве. То је тако и у Галицији, али и иначе има тога отрова свуда. Има овде у нашој варошки а јамачно биће и у другима, вухера, који имају своје сензале као и трговци са раном, али то нису грошићари, то су форинтари, десетинари и стотинари, ти ти најпре одеру кожу, па те онда пусте своме госи, да те он удави. Ти вухери и ти сензали њихови знају се, те чим си од једног другом отишао зна колико си тежак и још мораш га у руку пољубити што ће ти нож у ребра уврти, зато што ти није у срце погодио. Ти вухери изумели су особити начин, даду ти новца; али свакојако гледе, да им прву рату неплатиш, те онда товаре интерес на интерес дотле докле не будеш њихов роб. Ако неможеш новце а ти одради. Турчину више се бадава не аргатује него овим нијавицама свецким. Таких је по варошки гомилама а по селима колико, али и сувише много. У месту Г. у Шајкашкој један је човек био у крчми дужан нешто једном вухеру, грк-биртаму, и тај је умео тај дуг дотле ненаплати док није кућу и 8 јанаца земље тога човека на себе привукао.

Ти вухери и с друге су стране целати народни. Они задуже човека и кад овај неплати на време они га туже и буд зашто му се прода на лицитацији имање, које душеван човек неће да купи те да остане на њима, тима, што најпре с леђа деру, те их Србијанци зову „кајишарима“

Ми смо у овоме листу јавили, да је јане у Футогу продата за форинту једна кућа, и ту је да богме један такав намет људски купио.

Сада у пештанским листовима читамо, да је по сесије земље у Саладу у Шомођској жупанији за седам форинта продано.

У Бихару продано је тридесет и два јанца за девет форинта.

У Нађ-Бајошу један вухер, који је са 30 фор. дигао дуг на 120 ф. купио је на лицитацији од Јована Варадије 39 јанаца земље оране, кућу и 3 јанца ливаде што је све процењено на 3018 ф. за четрнајст форинта, те сада дужник ако хоће, да му се одужи мора још њи на робију овоме и робити му најмање две године дана.

Тај вухер многог је у јаднове и убијце отрао. То је зло већ дотле у овој земљи скочило, да је у бечком сабору 19. о. м. без икаквог тако рећи повода и реда повела се реч о тој куги, која горе дави људе него дифтаритис децу. На сабору кад се хоће шта да претреса, то или су министри закон предложили или је посланик предлог поднео, или је предрачун томе узрок, али овде уватила се прилика, која нема никакве свезе са оним, о чему се почело претресати и нити је председник опоменуо говорнике на ред нити је ко сетио се да нште да то председнике учини, него је све као бујица почела са собом та реч „вухер“ и сви су пријонули, да се домиле, како ће змију убити.

Пре свегасу проналази да треба да се гледи, да се дигне цена земљи и иметку. Ово је јамачно нужно не само ради држављана него и ради државе, јер ако је земља на цени и држави, која је као што је Угарска земљеделска држава, скаче цена.

То ће се урадити тако, ако се оном што на земљи роди дигне цена, а то опет иде онда, ако се извоз олакша, ако се железнице путеви и т. д. уреде, али богме како се ради неће за сироте земљеделце скоро берићета бити. Железница има доста, али све иду поред спахилука а пут од Новога Сада гради се већ четврт века и никад неће моћи сагрђен бити јер док на једнем крају готов буде са другога ће већ разнешен бити; у Банату тамо се и не почиње.

Држи се да ће цена земље скочити и да ће вухера нестати, ако држава постара се, да се удесе касе неке, одакле ће земљеделци по мали интерес добивати зајма. Таке касе хоће, да се распростру по свима крајевима. Из тих да се даје у три руке земљеделцу новац у зајам.

Прво на браду: Тај би се новац морао брзо враћати.

Друго на непокретности: Тај би се новац издавао онима, који хоће да купе земље или да дигну зграду, која је нужна за економију или друго тако шта, и тај би се новац имао полагано — интерес и понешто главног — одплаћивати".

Треће: давао би се новац на плод земаљски, на рану. Тај би се новац имао брже враћати.

У Немачкој има таквих друштава у Рајнској провинцији, така је Рафејзенова каса за позајмљивање. Но све то није довољно, главно је, да свако себе, или кад то не може да, само друштво себе испомаже.

Код вухеровања треба двоје. Прво овај који вухерује и онај који тражи тога вухера. У злочину, који „вухер" чини помагач је и овај други. Али кад се већ нема куда, онда су најбоља друштва за узајамично помагање.

То иде тако. Сложе се њих више. Мету новце у гомилу једну, сваки помало, и то не у један пут, него сваке недеље по 10 до 50 нов. и ето за неко време накупи се лепа сума. Данас треба мени, сутра теби, па се сви испомажемо редом.

Таких друштава има различитих. Има оно, што и другима, који ништа неузмаже даје новац у зајам, то је друштво већ у неку руку мали вухер.

Има опет тако, де само они добијају, који су чланови и нико више. За тако друштво не треба велик капитал.

У Ловаско-берлинској задрузи за међусобно помагање нема више капитала него 4406 ф. и то је доста да подмири потребе чланова, који су у том друштву. Таких друштава могло би у сваком месту бити. Ту могу сами улагачи уређивати, не треба ту беситера, за које се нека друштва и диже и због којих је дошло, да су интереси близу чивутских. Нека се ту само подједнаки људи у коло ватају. Богаташа никако не примати, јер ко је још спрезао миша с мачком. Он ће се доченати да буде директор, па од твога је господар. Има памети и у небогаташа, а поштења јамачно више. Нека разборитији људи о овоме промисле, па нека се посла прихвате, ми држимо да ће беришетан бити.

ЛУКА ВУКАЛОВИЋ

написао Јово Накићеновић.

(Наставак.)

Истина да су се Турци били повукли у градове и нешто утишали, али је Лука разабрао, да њихова тишина представља скору олујину, као што је и дошла мало касније. За то се Лука на петнијех жила напрезао да, док је на вријеме, што боље уреди своју војску и провиди што је од потребе.

Ово турско мировање не потраја дуго, јер уз велике посте пред Васкресењије год. 1862. ударише Турци са свијех страна на Црну Гору и на бућење краје.

Селим и Усеин-паша ударише на Васојевиће, али срећно не прођоше, јер их дочека славни јунак Мијлан, те разби Турке; Селим-паша погину а Усеин-паша побјеже.

У исто доба удари Дервиш и Сали-паша на Гацко са 30000 војника и седам пута идоше да прођу кроз Дугу и унесу тајни у Никшић, али им не испаде за руком, јер војвода Петар Вукотић са Херцеговцима дочекиваше и узбијаше Турке. Док на пошљетку Турци увидјеше, да ће прије сви изгинути, него продријети кроз Дугу, за то наше подигоше војску, те окренуше с њоме преко Бањана низ Киту планину пут Никшића.

Срби се касно сјетише овој промјени, па не могоше приспјети да претеку пут Турцима, али ипак онај дан подијелише мегдан са Турцима близу града Никшића. Војвода Вукотић стиже из Дуге и отвори бој с Турцима, битка је цио дан трајала, док на пошљетку Дервиш-паша уђе и унесе тајни у Никшиће. Сали-паша погину у боју; њега посијече Дајо Мирковић из Бањана.

По што је Дервиш-паш унио тајни у Никшиће и уредио своју војску, он се крене даље и поће у Брда гдје се све паше састадоше, пак са многобројном силом, под врховништвом заповједништвом Омер-паше послије крвавијех и жестокијех битака, продријеше до Рријеке.

Кроз ово вријеме Вукаловић се непрестано борио око Требиња са Хехмед пашом, који је често испадао из града и нападао Зупце.

Кад виде Кнез Никола да је сила Турска ушла у њихову границу, позва све Србе у помоћ, не би ли одбије Турке од Рријеке.

У оно доба многи околни Срби прискочише у помоћ својој браћи Црногорцима а и Вукаловић, прем да бјеше у великој опасности, и не имајући него 4000 војника, ипак изабра између овијех 1000 момака и пред њима Луку Петковића, те их посла браћи у помоћ.

Потоцима се крв лила око Рријеке, очајнички су се борили док не дођоше једној и другој страни, те се на Рријеци закључи мир о Госпођину-дневи год. 1862.

У то доба и Вукаловић склопи неко примирје с Турцима, и оде у Дубровник са Петковићем и Љу-

бибратићем да се погоди о условима мира са Куршид-пашом, који је нарочито на ту сврху из Цариграда био послан.

Чим се Вукаловић састаде са Куршид-пашом, каза да он мира неће с Турцима, док се не поврати прва самоуправа свијем буњевијем крајима од ријеке Таре до мора на дно Сутворине. При том да му се даде власт да он може држати по овијем крајима 500 пандура, ради бољег реда, и да Турска има плаћати сваком пандуру по дукат на мјесец и оку брашна на дан. Уз то да се никаква турска власт нема начати ни у какве послове у буњевијем крајима, нити има народ признавати аге ни бегове, а још мање кулучити њима. Само нак да се даје царски порез и то од куће, а он са главарима да ће побирати харач и давати паши, али за неколико година да се харач не побира, док се народ не поможе, јер је истрошен, те нема од куда плаћати пореза.

Куршид-паша нема куд ни камо, него прими све услове Лучине и прогласи га за „бимбашу“ од Херцеговине, али се Лука овијем именом није дао звати.

Послије неког времена, кад се у септембру год. 1863 састадоше турске паше и везири у Мостару, позваше и Вукаловића да се потврди онај уговор и мир, што је у Дубровнику био утанчен.

Али Лука, познајући лукавство турско, није хотио поћи, него посла своје људе, у којима највише повјерења имаше и то: својега брата Јола. Рада Бабића из Рудина, Дреку Гргуревића из Гацка, Луку Петковића и Миња Љубибратића, својега побочника.

При одласку Лука их сјетоваше: да добро пазе, да их Турци неби преварили, за то нека пашама не приступа један, но један, него сви заједно и то под оружјем, јер су Турци старе варалице, те их могу лако преварити.

Ови Лучини изасланици пођоше у Мостар и урадише као што им је Лука наредио. А док су они приступили пашама, устаде Беодед-паша царски везир из Стамбола и поведе ријеч, не би ли како преговорио ове Лучине изасланике и пречинио овај уговор. Али видјећи да у намјери не може успјети, махну се пријеваре и обећања, те позва све присутне да потпишу и потврде поменути уговор. Сви дакле потписаше учињени уговор и потврдише све, као што је било уречено с Луком у Дубровнику. На овоме се овај састанак сврши и Лучини се изасланици кренуше из Мостара.

Док се ови вратише на Зупце и јавише Луци како је уговор утврђен и потписан, Лука се одмах упути на свијем буњевијем крајима да потврди главаре и јави народу услове уговореног мира са Турцима. Кад ненадно посла неко од некуда неког Јована . . . . . су 30 момака, да дочека и убије неуморенога борца за слободу српску, војводу Луку Вукаловића. Али Лучини поштоватељи и пријатељи, на вријеме осујетише ову злобну намјеру и спасоше га од очевидне погибије. — О таштa славо! о људска пријеваро! о наклона зависти! тако ли си награђује родољубље? тако ли се чеиче карактери? тако ли . . . . . али нека, не ћу даље: „Ко што тражи сам ће наћи! Ко олују сије, буру жање“! —

Са свијем тијем Лука обиђе све крајеве и народ га свуда усрдно и весело прими, па се врати здраво на Зупце, гдје остаде за неко време у миру.

Послије оговора и преговора и братскијех нагађа често су турске власти позивале Луку у Мостар и Требиње, али он није хотио никада поћи, бојећи се какве пријеваре. Док на пошљетку Требињски кајмакам, Мумин ефендија: дође главом су 500 код турске тврдаве на Зупце, и позва Луку на састанак, ради неког договора.

Вукаловић премда је знао кајмакову намјеру, али ипак одвази се те узе 100 момака и пође код турске тврдаве на састанак са Мумин ефендијом.

(Наставиће се.)

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРП. ПОКРЕТА Г. 1848.

Саопштио ш—ј—.

(Наставак.)

Најпре је прочитао списак чланова народне скупштине ове, који се с проводителним писмама у 76 комада овде се под Б. у оригиналу прикључује, додајући то, да стан илочки, черевићки, окружије вуковарско, варошн Вуковар и Илок, премда су сви познани, представнике своје на ову скупштину послали нису. —

По том су једногласно изабрани:

а.) за редовне предсједатеље скупштине ове свјатјејши Господин Патријарх Јосиф, и његова светлост Господин војвода Стефан, — за првог подпредседатеља Његово Преосвјашченство Господин Епископ карлштадски Евгеније Јовановић, за другог подпредседатеља Господин каваљер и народни посланик Јаков Живановић.

б.) за првог секретара изабран је г. Ливи Радивојевић, сл. сремске жупаније окружни судац ердевички, за другог секретара г. Милош Радојчић, медицине доктор, — обоје народни представници.

в.) за редовника, који ће о том бригу водити, да сваки словослов у скупштини овим редом говори, којим се редом јавно, изабран је г. медицине доктор и народни представник Георги Пантелић.

При изборту ови лица примјечено је за оба редо-

вна председатеља, да се они као ње депутирци народњи само за ову скупштину на иста достанства опредјељавају.

2. Заседаније.

Народне Скупштине од 28. сент. 1848 под председадателством Његовог Високопреосвештенства Господина Епископа Евгенија Јовановића држано.

Ч. 9. Г. Доктор и посланик Пантелић представио је народној скупштини, да због слабости здравља свог дужност народника при заседанију одправљати неможе. — Ово предложеније уважено је, а зато је на његово место једногласно за народника изабран народни Мајор г. Милекић, посланик карловачког војног стана.

Ч. 10. Посланик окружија румског предложио је, да је потребно и у свом реду, да сад, како нам је пресветли нам Војвода у средину нашу дошао, све у војводовини постојеће власти, своје подчињеније поднесу и одаду. — Будући да је с доласком пресветлог нашег Војводе у средину нашу, Војводовина постала као правителство; то се на све области у војводовину српску спадајуће а именито: сремску жупанију; варадински, српско и немачко банатски полк; шајкашки баталион као и на поглавита места ови окружија: Панчево, Земун, Карловце, Митровицу и пр. налог чрез главни Одбор народном скупштином опуномоћен изда, да они своју послушност и вјерност писмено пресветлом Војводи нашем и његовому Правителству чрез одбор народни поднесу.

На влашко пак банатски Полк, који је до данас спрћу војводовине српске неутрални показивао се, и при том и на провинцијал банатски, у колико се у област војводовине наше распростире, гакође налог од стране народне скупштине преко чл. сабора издати, да ови преко окружног одбора панчевачког гл. одбору изјаве писмено своја подчињенија Војводи и правителству војводовине српске. Овакони налог и на станове наше војене издати, који имају непосредствено а провинцијал бачки преко одбора сентомашког писмено изјављеније поднети о подчињенију свом војводини српској.

Ч. 11. При трајућем цјелокупном совјетовању скупштине народне Његова Светост наш милостиви патријарх послао је краљевски одпис од 3 окт. од Његовог Величанства нашег свемилостивјешег цара и краља издат да се јавно у народној скупштини прочита. — Овај краљ. одпис, народна скупштина с описаним одушевлењем и најчувствителнијим изјашењијама своје благодарности примила је; у следству чега за тим једногласно је закључила; да се високославној власти банској троједне краљевине у Загреб пише, да он пресветлом Трону Аусуријскому вјерност народа српског најживље изјави а у исто време и радост, коју је скупштина приликом прочитанија тог кр. одписа имала; к томе да се преузвишеном г. Бану изјави, да се народ српски а и ова скупштина неописано радује, што је он код Његовог величанства толико чести и толико повјеренија задобио, да ће од сад још више као познати и велики родољубац за народ наш дјејствовати и за то га том приликом као братинског и међусобног савезника троједне краљевине и војводовине српске умолити, да он код Његовог величанства крепко покровителствује жеље и молбе народа српског, које су пресветлом Трону аустријскому поднешене, у оне, које се још ће поднети имају.

Чл. 12. Посланик окружија румског и велики судац поводом тим, што Његово зв није и дужност неоспоримо захтева, да он на свом мјесту бити мора, моли да се посланичества, које му је обштина повјерила разреши и одпусти. — Будући је исти г. посланик од велике потребе, то се Сави Вујновићу вароши Румске повјеренику од стране народне скупштине пуномоћује издаје, да он г. вел. судца за време трајуће скупштине у дјелима њему повјереним која одлагања не трпе заступа, — које је одма и учињено у постојећој сесији.

Ч. 13. Почем је Његова светост г. патријарх престол. Словом народну скупштину 27 сент. отворио, чувством родољубија одушевљена следујућа господа приложили су том приликом на олтар наше народности у готовим новцу: г. Епископ Карлшт. Евгеније Јовановић 200 ф. сребра, г. Пахомије Јовановић архим. Шишатовачки 50 ф. ср. г. Павле Стаматовић прота 40 ф. ср. г. Павле Николић прота 10 ф. ср. г. Јован Стојчевић вел. судац 20 ф. ср. г. Новић вел. судац 20 ф. ср. г. Јокић начал. Србијанаца 20 ф. ср. г. Бешановић 10 ф. ср. Драгутин Ристер посл. румски 70 ф. ср. и на закону лихву 2000 ф. ср. г. Стеван Георгијевић 400 ф. ср —

— Ови су родољубиви подарци од народ. скупштине с благодарношћу примљени и сл. одјељењу финансијалном предани.

ИЗ ЗЕМЉОПИСА.

Чувени комад земље Аустро-Угарске царевине који постоји у округу Боко-Которском, а срезу Будванском под именом „Паштровићи“ близу тромеђе Аустро-Угарске, Црногорске и Турске, држим, да није толико описат, да се пространо о њему знати може; зато сам намјеран у колико знати могу, и очима ући дити — да нешто о њему проговорим:

Предјел Паштровски велик је од прилике до пет сати у дужину, а негди више, негди мање пушкомета у ширину. Дужина почиње источно од Арбанције дуж Јадранског мора. — на све до близу града будванског; ширина пак од сјеверне стране граничи се планином као каквим зидом од границе црногорске, на све до мора Јадранског. На тромеђи овога ко-

мада земље постоји планина, која се зове „Пресјека“ која остаје знаменита по том, што је Његово Величанство наш премилостиви цар Франц Јосиф изволео посјетити о. г. и очима својима видити цео предјел и положај овога предјела према Арбанији. — У предјелу овоме најзнатнија су места: Нови (Кастел-Ластва) и Шћепан-град (тако названи). — У Новом (Кастел-Ластви), после одлазка царевог, почело се градити пристаниште, где ће по свршетку овога вапори (народоди) почети долазити, и онда ће тек трговина процветати моћи; а то ће стварно свршено бити од прилике у год. 1877. јер једубина морска — и дугачак пличаг изискује довољно насипа, док се темељ постави реченом пристаништу. — Шћепан град лежи западно од Новог (Кастел Ластве) на спрам Манастира Прасковице, и својим округлим полуостровчићем увукао се у море, и само се песковитом стазом с краја мора у њега ући може, а више пута валови морски прикривају рећи продазак, те се за неколико минута иди сахата немоће проћи сувијем. — У њему има доста добрих кућа, ту постоји и судница обћинска. А главно је мјесто, куда се иде на пазар, у који »бог (вапора), по свеђневно бирке плове из Шћепана и Кастела. У овом предјелу такође има неколико манастира, који су у дијецези Боко-Которској. Манастири ти зову се: Прво, Градиште од источне стране, који је најближи до међе турске и планине Пресјеке, а ниже њега има једно равно поље, које лежи до обале морске. Више пута то поље покрива вода, а где не дотиче вода, ту је прилично плодна земља. Друго на реду долази манастир Режевић, који доста простора нарочито са својом парохијом заузима; он постоји на једној равној главици, и готово се надиже на море, — одкуд надјачи вјетрови дувају са пучине морске, да зими мало кад и престају. Манастир је овај од нових времена, и о њему ћу самом опширнији опис навести, док будем имао времена. — Именом се тим зове зато, што не далеко постоји ријека Режевић, на којој има прилично воденица, које врло добро напредују, јер нигда млети не престају, — и од ове добија је манастир своје име. —

Према Шћепану западно од Режевића ријеке, постоји као што рекох, трећи манастир Прасковица, чувени и најбогатији манастир у Паштровићу, који од стране Русије има награду сваке године. Изнад њега пак идући сјеверно границци Црногорској на пол сахата ода, постоји и четврти манастир Дуљево, који је у стара времена знатнији био од Прасковице, а сада у њему нема ни једног свештеника. Западно пак од Прасковице има село Вечићи, које долази знаменито по томе, што је одавде родом св. Стефан Штиљановић, који је целокупан у ковоту манаст. Фрушкогорског Шишатовца. Овде постоје и ст. развалине његова двора, — за које се приповиједа да је то била рођена кућа Стефанова. Одавде већ од границе Паштровске, нема ни пол сата до Будве. Цео овај предјел у обће је каменит као и Црна Гора, само што у њему приморско воће раја. Маслине су богато засађене, као и смокве у овом предјелу, и у томе се може равнати са Далматинским крајевима. Овде такође има млога мјеста, где се налазе разне руде. Народ овдашњи обично путује у стране земље, као Америку, Аустралију, Русију и Цариград, а има их и у жаркој Африки, — и бави се тамо по неколико година, одкуда главни ужитак кући своју доноси. Тамо живећи у страним земљама обично науче и тамошње језике. А напротив да не иде у поменуте земље, не би могао своје потребе кућевне подмиривати. Јер где је са свим каменита земља, као што је овде, да нема ливаде за одржавање стоке, и не може по томе ни земља да се нагноји, онде се извесно зна да је мјесто неплодно; и због тога је народ принуђен у даљне земље ходити, да потребити новац кући донесе. Одлазком овим њиховим, млоги тамо и остану на свагда, и зато нашег српског народа мора бити по свој кутли земљиној. — Говор овдашњега предјела, српски је говор, само мало, за разлику херцеговачког чистог разговора, језиком заносе људи по србијански и брзо говоре, а међу тим има млого мешани талијански рјечи, — које обично бива свуда, где се има сношење с каквим другим народом. — Оружје при себи свагда носе, као и Црногорци. Овде су људи доста побожни, и у цркву сваке недеље долазе, по изласку из цркве обично имају међусобне обће договоре за обће ствари. А када се два братства између себе заваде, да једна другој страни постају опасна, онда ће се састати на једно мјесто главари сеоски и сви свештеници, и тако ће умирити обе стране, да једна другој остаје вјерна на свагда. — А када се ђевојка удаје, онда се ту многостручним благословима оца и матере испраћа из куће, и тако опет са истим дочекује на прагу женикову. Када се из цркве изађе са венчања, то непрекидно траје мећање из пушака и револвера до куће женикове. Од женских лица свадбу не спроводи нико него само мужи иду са ђевојком. Музике нема да свира, као по другим мјестима, већ само гласовито пјевање људи; Испред сваке куће куд имају сватови проћи, износи се боца вина сватовима да пију, и тако се целим путем здравице напијају. —

При свем том, баш кад највише пије, редко се видити може напит човјек да незна за себе, као што бива по другим мјестима, и по томе се увиђа да су људи свагде трезвени и бистри у својој памети, јер се од пића нарочито знаду чувати. Камо срећа, да је тако у свима мјестима односно овог уздржавања? (које напротив убија човјека душевно и тјелесно.) По ово мора бити по угледању једно на друго, т. ј. како се старији владају, тако се и деца па њих угледају. —

Овде се много не светкују мали свеци као на другим мјестима, него се обично ради као и у друге дане, и тиме нарочито испуњава заповест божија. Јер послови који не трпе отлагања за други дан, могу се свршити и у дан празнични. — Што се пак тиче кад

ко умре, онда се зову обично цело племе Паштровића на карита, (које на српски значи љубав) и тако сви одаду последњу почаст умрломе брату или сестри. На ово само не долазе ђевојке, а иначе сваки мора без преке нужде, доћи. (и ако т. ј. није у свађи, или због рђавог времена.) И ово све што је довде речено, може се судити да је то врле дети обичај. Али свуда гди има добра, и депота обичаја, мора се по нешто додати, да би се тим начином и оно што не ваља дало поправити, — а то је: Што су обично гробља свуда код цркава и манастира, те се од поквареног ваздуха губи здравље, навлачи болест, па од такве прилепчиве болести може човјек за кратко време главом платити. — Зато би добро било убичајити заграђена гробља на особитим мјестима, гди неће шкодити моји никоме, и у такова могу бити подигнуте капеле, у којима ће се вршити обичне службе, и онда ће бити као што хоће бог и црква, те ће се тада упоредити моји и овај комад земље са другим мјестима, гди изображени народи живе.

Овај предјел по преданију историјском подпадао је у прва времена цетињској митрополији, о чему ћу и нека писма из манаст. Стањевића од владике Савве Петровић, дати у препису да се печатају, у којима се препоручује држање реда, бив. тада управитеља М. Режевића, после тога неће имао је овај манастир претрпити разна искушења, докле није дошао до данашње слободе, коју сада спокојно ужива, и за коју има свагда благодаран бити мудром своме владаоцу.

У Манастирр Режевићу 12 нов. 1875.

Михаило Ранковић.
јеромонах.

ПОДЛИСТАК.

СЕОСКИ НАТАРОШ

(Наставак.)

НАТАРОШ ОПЕТ СА СОЛГОМ ЛЕПО.

Прошло је од оно доба кад је натарош био код солгабирова на вечери више од месец дана. Натарош никад више није одлазио у кућу солгабировљеву, а и ван куће није се с овим ни на какво нијанци састајао. Више пута су међу тим заједно били, али се увек званично ладно поздрављали и брзо растајали кад су морали дуже заједно бити навек су се о нечем трећем разговарали, о томе: какво је време, какав је пут, о скупоћи, о моди о банкротству о крађи и т. д.

Пет недеља после части код солгабирова буду сви натароши позвати званично у срез. Било је то на скоро пред избор посланика. Кортешовање још није било одпочело, али му је већ земан дошао био.

Када су се натароши у срезу искупили солга их је једног по једног де су писари себи призивао. Било их је свега пет. С четворицом је брзо готов био и пети је дошао натарош, с киме је прекино пријатељство.

Говора беше о најобичнијим и најситнијим стварма, о таким за које није било вредно морити коње. Натарош је приметио, да солгабиров има нешто важно да каже, али да незна како ће да почне. Натарош му опет није тео на пушку наићи.

Тако би се и растали да није у онај мах, кад су обоица из солгабирове писарне изашли, подне звонило и остали натароши их на пиво позвали.

Натарош из села ** зарад колегијалности с другим натарошима, који му пребациваху већ, да се поноси, остао је на пиву. Када свако по две чаше попио устао је солгабиров и изашао на поље, а за њим један натарош, после је солгабиров ушао унутра, а други натарош изашао. Од оне двојице дошао је један натарош, нешто је са овом двојицом шапутао и после један по један напоље изашло и никад се натраг ни један није вратио, него је без збогом и опроштаја нестало га.

Када је натарош то солгабирову приметио, овај му је одговорио: шта можете од простих људи тражити, то су вам, знате и сами, све канџарчићи и банкроти, па видите са такима мора човек да се друкчији, кад . . .

У том је бирташ ушао и јавио: ручак је готов, господин солгабиров.

— Зар ћете ви овде ручати? запита натарош зачуђено, знајући да је солгабировица ко куће.

— Знате, данас код мене перу — ни су ми рекли, да и недолазим кући, јер ја страшно мрзим, кад се у кући пере.

— Хоћете ли и ви господин натарош ручати овде, запита бирташ.

— Да богме, додаде солгабиров изволите господине, да ручамо заједно, куда сте и онако сада пристали, ето је већ један сат, на ма да како журите ручак неће те стићи а далеко ће бити вечера, вама треба најмање два сата одавде.

Солгабиров устаде и оде, а натарош примети: добро сада ћу ја доћи у трапезарију, идем само да кочијашу кажем.

— Немојте у трапезарију, одговори бирташ, данас баш патос прасмо, па ће ићи у главу него намештено је за вас у једној пашажерској соби.

(Наставиће се.)

НОВЕ МЕРЕ.

(Свршетак.)

10 таблица.

ЗА ОЗНАЧЕЊЕ ЦЕНЕ ПРЕМА ИЗЈЕДНАЧЕНОЈ НОВОЈ МЕРИ. ОЛВА-ЛИТРА.

Кад је цена 1 олви	Онда је цена 1 литри	Кад је цена 1 олви	Онда је цена 1 литри	Кад је цена 1 олви	Онда је цена 1 литри	Кад је цена 1 олви	Онда је цена 1 литри	Кад је цена 1 олви	Онда је цена 1 литри
нов.	нов.	нов.	нов.	нов.	нов.	нов.	ф. нов.	ф.	ф. нов.
1	1 1/2	23	32 1/2	45	63 1/2	67	94 1/2	89	1 26
2	2 3/4	24	34	46	65	68	96	90	1 27
3	4 1/4	25	35 1/2	47	66 1/2	69	97 1/2	91	1 28 1/2
4	5 3/4	26	37	48	68	70	99	92	1 30
5	7	27	38	49	69 1/2	71	1 00 1/2	93	1 31 1/2
6	8 1/2	28	39 1/2	50	70 1/2	72	1 02	94	1 33
7	10	29	41	51	72	73	1 03	95	1 34 1/2
8	11 1/4	30	42 1/2	52	73 1/2	74	1 04 1/2	96	1 35 1/2
9	12 3/4	31	44	53	75	75	1 06	97	1 37
10	14 1/2	32	45	54	76 1/2	76	1 07 1/2	98	1 38 1/2
11	15 1/2	33	46 1/2	55	77 1/2	77	1 09	99	1 40
12	17	34	48	56	79	78	1 10 1/2	1 —	1 41 1/2
13	18 1/2	35	49 1/2	57	80 1/2	79	1 11 1/2	2 —	2 83
14	20	36	51	58	82	80	1 13	3 —	4 24
15	21	37	52 1/2	59	83 1/2	81	1 14 1/2	4 —	5 65
16	22 1/2	38	53 1/2	60	85	82	1 16	5 —	7 7
17	24	39	55	61	86	83	1 17 1/2	6 —	8 48
18	25 1/2	40	56 1/2	62	87 1/2	84	1 19	7 —	9 90
19	27	41	58	63	89	85	1 20	8 —	11 31
20	28 1/2	42	59 1/2	64	90 1/2	86	1 21 1/2	9 —	12 72
21	29 1/2	43	61	65	92	87	1 23	10 —	14 14
22	31	44	62	66	93 1/2	88	1 24 1/2		

11. таблица.

ЗА ОЗНАЧЕЊА ЦЕНЕ ПРЕМА ИЗЈЕДНАЧЕНОЈ НОВОЈ МЕРИ. АКОВ-ХЕКТОЛИТАР.

Кад је цена акову	Онда је цена 1 хектолитр	Кад је цена акову	Онда је цена 1 хектолитр	Кад је цена акову	Онда је цена 1 хектолитр
нов.	фор. нов.	ф.	н.	фор. нов.	фор.	нов.
1	1 3/4		80	1 41	14	24	74
2	3 1/2		90	1 59	15	26	51
3	5 1/4		100	1 77	16	28	27
4	7	1		1 77	17	30	4
5	8 3/4	2		3 53	18	31	81
6	10 1/2	3		5 30	19	33	57
7	12 1/2	4		7 7	20	35	34
8	14 1/4	5		8 84	30	53	1
9	16	6		10 60	40	70	68
10	17 3/4	7		12 37	50	88	36
20	35	8		14 14	60	106	3
30	53	9		15 90	70	123	70
40	71	10		17 67	80	141	37
50	88	11		19 94	90	159	4
60	1 6	12		21 21	100	176	71
70	1 24	13		22 97			

12 Таблица.

За претварање хвата у стер. Хват-стер.

Кад је цена једног хвата	онда је цена једног метра	Кад је цена једног хвата	онда је цена једног стера.
1	3 1/2	20	68
2	7	30	102
3	10	40	136
4	13 1/2	50	170
5	17	60	204
6	20 1/2	70	238
7	24	80	272
8	27	90	306
9	30 1/2	100	341
10	34		

13. Таблица.

За означење цене према изједначеној новој мери. Хват-стер.

Кад је цена хвату дрвета за огрев	онда је цена једном стеру.	Кад је цена хвату дрва за огрев	онда је цена једном стеру.
фор. нов.	фор. нов.	фор. нов.	фор. нов.
4 —	1 17	15 —	4 40
4 50	1 31	15 50	4 54
5 —	1 47	16 —	4 69
5 50	1 61	16 50	4 84
6 —	1 76	17 —	4 98
6 50	1 91	17 50	5 13
7 —	2 05	18 —	5 28
7 50	2 20	18 50	5 42
8 —	2 35	19 —	5 57
8 50	2 49	19 50	5 72
9 —	2 64	20 —	5 86
9 50	2 79	20 50	6 1
10 —	2 93	21 —	6 16
10 50	3 8	21 50	6 30
11 —	3 23	22 —	6 45
11 50	3 37	22 50	6 60
12 —	3 52	23 —	6 74
12 50	3 66	23 50	6 89
13 —	3 81	24 —	7 4
13 50	3 96	24 50	7 18
14 —	4 10	25 —	7 33
14 50	4 25		

ЛИСТАК.

РАЗЛИЧНОСТ.

(Ко је кога надмудрио?) Војвода устанички Сочица служио је до садањег устанка код Дед-аге Ченгића, садањег Дервиш-паше Ченгића. Неколико недеља после, кад је устанак букнуо Ченгић пошље Сочици писмо и уз њега четир фишека. У писму је стајало ово:

„Ти [illegible] лепо служио пређе; зашто ти се

учинило боље да се одаш на тако опак посао? Послушај ме, окани се свега и дођи мени са твојим ћудма. Верујући, боље ће ти бити, иначе умре ћеш од глади и ја ћу доћи с војском, и уништи ћу те ако жив будеш. У вас ето нема ништа и ја се вас не бојим."

Фишеци што су уз писмо послани имали су значити, да се паша Сочице не боји, а и то да у њега има толико џебане, да и поклањати може.

Сочица је, у одговор, послао Ченгићу двадесет и четир фишека, печен бут јагњећи и ово писмо:

„Паша! Ти кажеш, да ја ништа немам. Ево теби двадесет и четир фишека за твоја четир а и печен бут јагњећи да се лепо наједеш. Ој! чуј! дођи ти боље мени с твојим људма, јер ћеш иначе пропасти. Што ти мене зовеш, да идем да гладујем с тобом, кад у мене има свега изобиља. Послушај ме, боље дођи мени!"

ГЛАС НАРОДА.

Када сам пре пет година у друштву са „српском нар. задружном штампаријом" почео „Глас народа" издавати стало ми је било до тога, да и они у народу нашем, који нису спремни, да разуму књиге и новине, које се код нас обично на високо пишу, добију пута, да ако и не стигну оне, који су велике школе учили и високе књиге читали, утеку далеко од оних, који нису ништа учили и ништа читали.

Наука није више спахилук једне врсте људи, није више тајна, није више чудо, као што је то некад у старо доба била.

Слободно је данас учити и знати, али и данас је наука, ако не тајна и чудо, а оно Вертхајмова каса, тешко је до јелере у њој доћи, као до новца у реченој каси, обити се неда, можеш је одвући ни једине, али можеш поред милиона новца, што у њој има гладан остати, можеш имати десет соба најдебљих књига, али опет за то да ти је глава шупља; без кључа неотвори касу, без упутства не дође до знања, па и кад ти даду кључе Вертхајмове касе, још можеш после имати док је отвориш ако те не науче како се отвара, бадава и упутство кад је неразговетно, кад га неразумеш.

Да би дакле грдна већина народа нашег, као што је то и код сваког другог народа, до знања дошла, ја сам с пријатељима својим и народним, који су ми у листу помагали, трудио се, да тако разговетно пишем, да то може сватати и онај Србин, (јер у других народа није тако), који ни прошао није поред школе.

То што лист и поред толиких промена, што се код њега збише ево већ у шесту годину са знатним бројем читалаца удаји, казује ми, да ако нисам урадио оно, што би желио, да нисам бадава радио.

Ја кад сам почео издавати „Глас Народа" почео сам исто тако као и усташи у Херцеговини. Борио сам се исто као и они: с почетка сам, после у друштву, али рашпранком, неуређеном, напуштао сам лист за неко време — као оно Љубибратић, што је ишао на Цетиње, кад је манастир Дужи пао —; сада је дошло као у Херцеговини дотле, да с уређеном јаком снагом по удешеном плану могу ударати на Турчина читавог света — на незнање у неизмерној гомили народа.

Уздајући се у постојанство и снагу своје дружине и у добру вољу — као оно Херцеговци у добровољне прилоге српског народа, — надам се, да ако најгрђег злотвора светског — незнање и не утамањим, онољу га потиснути даље у његове дивље крајеве у Азију.

Од нове године „Глас народа" ће сваком одјачати.

Излазиће на табаку тако великом као новине „Застава", но неће на поле него четврт савијен бити. Но томе за читање у два броја „Гласа народа" биће толико колико је досад у три било, те прек. године добиће они, који га држали буду, **26 табака за читање више** него што је досада било. Даље ће се о много више ствари у сваком листу писати него досад. Писаће се:

1 Чланак о оном, чему је дан дођ.
2. О српском језику и књиги српској.
3. Из географије.
4. Из историје.
5. Из природних наука.
6 Наука о здрављу
7. Наука о политици.
8. О економији.
9. О трговини и промету. Белешке с пијаце бечке, пештанске, трнавске и из оних крајева, у којима Срби живе.
10. Занат.
11. Школа.
12. Црква.
13. Подлистак. (Приповедке, описи и друго што је за забаву.
14 Шала и сатира
15. Тумачење страних речи.
16. Шта има по свету (колико се оваког листа тиче.)
17. Различности.

У листу овом биће дакле о свему, што треба човеку који живи са светом. На њему ће радити први људи у школи и науци. Имена им не ћемо, они ће се јавити на делу а не на огласу. Ради дике српско мило ми је јавити, да ће и Црна Гора родом свога у земљорадству искусног члана са Даниловог града, подпомоћи рад на ослобођењу народа од незнања, као што подпомаже борбу браће Херцеговаца за слободу против диндушмана.

Лист ће излазити као и досада једанпут на недељу а коштаће:

За земље у овој царевини 4 ф.
За Србију 4 ф 40 п.
За Црну Гору преко поштоње отуд 5 ф.
За Босну Херцеговину и стару Србију преко српотинка тамошњег 3 ф.
За Америку 5 ф.

Огласи неће се штампати у листу него као додатак и за то ће новцић бројну у томе послу искусан човек. Плаћа ће се као и у другим српским листовима. Ко хоће огласе и новце за исте да пошље тај нека пише овако: **Иесаилии за огласе „Гласа народа" у Новоме Саду у Л-барској улици к. бр. 889.** Anoncenbureaux Glas-Narod Brodgasse N.-889. Овом позлином нека буде речено да ће врло брзо и шест хиљада разасли бити.

Да би уредник имао више времена за свој посао и рада брже и тачније радње одељене су редакција од администрације и експедиције.

Експедиција ће бити такође у лабарској улици к. бр. 889 Предплата нас за лист има се слати на самог уредника под адресом: **Panta Popović Redacteur Glas-naroda Neusatz.**

Да би се за времена могла штампати потреба сваком претплатнику, молим да се предплата до нове године пошље.

Ја сам се побринуо за све, што као издавалац и уредник треба да учиним, и удам се, да ће народ одзивом својим показати, да сам имао право, кад сам напред корачио. Али како без пријатељства свашта тешко иде, то молим досадање пријатеље своје и овога листа, да ми и других пријатеља нађу, те да „Глас народа" буде глас, који ће се чути у свим крајевима српским, у свим местима, и домовима српским, да од њега одјекну горе и поља српска, те да с поносом и истином рећи може: То само у Србкња има.

ПАНТА ПОПОВИЋ,

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК Панта Поповић.

Српска нар одна задружна штампарија у Новом Саду 1875.

БРОЈ 49. У НОВОМЕ САДУ 7. ДЕЦЕМБРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уредништву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 4 фор.
на по године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ШТА ВРЕДИ ЧОВЕК.

Пештанске неке новине разнеле су глас, да је Патријарх позван у Пешту да му тамо читају лекцију, што се по књишки каже (ad audiendum etc. (ад аудијендум) за то што се не влада онако како би у Пешти хтели; даље се казује, да је патријарх био код министра просвете Трезора и да га је овај врло храбро дочекао. Један лист се само напао, да то побија и каже, да је Патријарх отишао у Пешту на сабор и да захвали цару на ордену, што га је добио. Патријарх је по достојанству свом члан угарског сабора у горњем дому, само де сами великаши и жупани седе. То су и све владике наше и католичке, те је и владика Живковић отишао у исто време на сабор, када и Патријарх. Патријарх је био позван још летос, да иде на сабор но због тога, што је у то време био сабор српски и због болести своје није могао патријарх отићи. Сада је са последњом лађом отишао чисто ради тога да своју дужност изврши.

Злотвори српски, који би нас у чаши воде попили, и који са сваке стране гледе, да нам име српско окаљују, да нас пред светом исмеју, употребише и ову прилику, да поглавара цркве наше, пред туђим светом понизе.

Али опет и то што је могло и смело до тога доћи није без узрока и изазива нас да наведемо нешто из историје патријарака српских.

Године 1851. био је патријарх Рајачић у Беч позван. Ту буде позван министру Туну. Патријарх оде и каже слуги, који је на врати стајао, да га пријави министру. Слуга га пријави. Министар пусти да патријарх мало чека и да би то привидно поправио изађе сам у дворану за пријем и рекне Патријарху, да га извини, има још нешто мало посла, али ће га одмах моћи примити. Министар уђе унутра, а патријарх се окрене, сиђе доле и оде у свој стан.

Када министар изађе да сам позове Патријарха унутра и замоли га за опроштење, што је морао нешто чекати, не нађе Патријарха у соби за пријем. Пошље даље своја секретара да зове патријарха. Секретар се врати без Патријарха. За тим даде министар секретару писмено и званично га позове. Али поносни Србин неда се кињити, ни газити њиме. Патријарх рече секретару, онако као што велика господа својим слугама говоре: Sag er seinem Minister, er ist heute Minister und Morgen nicht und ich bin eine stabile Kirchenwürde, што српски значи: Нека он каже своме министру, он је данас министар, а сутра не, а ја сам стално црквено достојанство. Сам Цар морао је по томе Патријарха са царем мирити.

Али тако су и поштовали свуда патријарха Јосифа. С њиме нису се смеле новине титрати, или ако би то и учиниле биле смењене, и нико се нато осврнао неби.

Данас нестоји тако.

Срце нас боле, што ово признати морамо, али из те штете, нека сваки себи извади ту науку, да неправи човека хљебна, и што човек више понушта, тим га већма газе.

ПИСМО ИЗ ХЕРЦЕГОВИНЕ!

Наш један пријатељ добио је пре неколико дана писмо од свога пријатеља са Пиве у Херцеговини, које овде саопштавамо ради тога, да се види како Херцеговац пријатеља не заборавља и како Србин воле своју постојбину. Писмо то гласи: „Сећам те се као своја добра пријатеља овде на студену камену у крвавом боју, а да ти то посведочим, ево ти пишем и јављам ти се. Познато ти је, да се ми овде већ од Петрова дана, па све до данас боримо за нашу слободу и наш опстанак као људи, а Бога ми борићемо се и бићемо се за све то, да само као људи живити моремо и са османлијским и са нашим Турцима све до самога прамалеђа, а што прамалеђа, него управ све дотле док нестане Турака Османлија у Херцеговину и у сву Босну, и док се ови наши Турци или не освјесте да заједно живјет моремо или док не изгину — мира прије нема; јер боље нам је мрјет но онако живјет ка до сеље. А уздамо се у Бога великога, јакога и живога, и у наше пријатеље и добру браћу и мишцу јуначку, да ћемо постић за што

се боримо. Ви сте јамачно већ чули какав смо крвав бој на Пиву учинили, преко 800 Турака само мртвијех, а задобисмо доста оружја, бранша и многих других ствари, што нам остаде у руке.

Што ли твоја пушка ради? Овије би могла посла имати.

Дођи да видиш нашу крпину Херцеговину, посестриму лоше Горе-Црне. Представи себи овако: Десет пређа камена да проспеш на једну хрпу, за тим узми коју шаку земље, те прели шиљоме то стење на ето овог дела Херцеговине, за коју се сада боримо. Јест стење и камење, али мило стење и камење; јер то је наше стење, то је наша ђедовина, наша отаџбина и волијемо за њу изгинути, него у туђој питомој шуми живјети. Јест, то ми волимо, али то не воли архимандрит Нићета Дучић, он волије рахат Биоградом шетати, на у Херцеговину прискочити. Е болан, у Београду је беглук са плећа рајина, а у Херцеговину, мука и јуначка погибија. Кад ћемо се и хоћемо ли се икада виђети, сам Бог зна. Пишни ми пре Дубровника, е баш ћу на Пиву књигу добити и. т. д.

Петар Бабић.

ПРОТИВУ ПИЈАНСТВА И ЛЕЊОСТИ.

Као што је у броју 23. у „Гл. народа“ изашао обширан разлог о распростирању пијанства, које је у Галицији особити мах заузело; — тако сам и ја путујући кроз Хрватску, имао прилике увидити по јавним крчмама, да прости сељани, и то у радне дане, када су највишти пољски послови, лумпују, и пијанчећи премећу се по крчмама. — Тако дошао сам у једну крчму, де сам застао више од 40. људи разне врсте, самијех земљедјелаца, — ги међу овијема не виђох једнога трезвена човјека, него сви бијаху пијани, незнајући ништа за себе“!! Ту ти се непрекидно псује, хули, бесчасти и оно што је најсветије међу нама. — О винским чашама ту нема ни разговора, већ натежу пуне стаклениче (олбе) те неки од једанпут, а неки од двапут целу превршне, — и тако све ређа, докле се главом не приклони и ноћне клањати пред асталом. — Он не гледа има ли у џепу, и да ће то крчмару платити пересијом скупље, него за готови новац, — већ само како ће налити своју главу, па макар му све продао после што има у кући. Жалост је ово видити.

Та ту мора економија и пољска радња са свим цветати и напредовати, кад се ово овако ради. Пре је на гласу било, а и данас се незаборавно пјева у јуначким пјесмама „Краљевић Марко“ како је ни чабра није вино, и тим своје бриге растуривао, — а данас потомци (зар Хрвати потомци Краљевића Марка У.) његови на дневноме реду посташе вини и од Марка. — Марко је баремзнао када ће пити, и пио је нарочито онда, када је имао с ким међан делити; — а Хрвађани то не гледе, (као и наши по многим местима што чине.) но редовно оке испијају. Они не гледе шће им послова код куће исчекивати да се раде, — но може бити да то остављају женама. — Они само држе, да кад има десет крајцара у својој кеси, да то што пре у пићу потрошити мора. Не гледа он на своје потомство, како ће после њега уживати његово наслеђство, већ како ће потомству свој раскошан примјер оставити.

За ово пијанчење што се је тако махом распростро у Кроацији, најбоље би средство било: „Строгост закона и полицајних власти“ као што је о томе по поменутом броју листа у Галицији прописато, и ако је то цар потврдио, онда би га заиста требало обнародовати у свима провинцијама аустријске царевине. Јер без овог закона, који је сабор у Галицији преписао и поднео цару на одобрење, није могуће никако пијанчењу на пут стати.

Ако се напротив кроз неколко година не би строго забранило пијанчење, то ће највећа нехатост и лењост овладати у народу, тако да ће земљородња са свим ослабити, занати усљед тога мораће наравно слабију корист доносити, у обште ће морати дотле доћи, да неће имати човек чим одећу на себе прибавити, и цару данак платити. —

Као што већ рекосмо о пијанству да се махом распростире, исто се тако почела и велика лењост распростирати. Чуо сам да се неки изговарају, и бацају кривицу на многостручне машине у земљедјеству, да су им сиромасима ове одузеле њину прашњу поднору, од које су ужитак свој пређе имали, а сада немају; — то барем не могу рећи Хрвађани, ако други говоре у равницама пређелима; јер у Хрватској још има места где незнају шта је ветрењача? но лопатом већу жито, као што је негда било у Бачкој и Банату; — и због тога Хрвађани могу рећи, да су срећнији у надничарству, него ли Бачванин, Сремац и Банађанин. Машине им доиста још нису прилику одузеле да немају где новац заслужити, и зато се немогу жалити. Ту сам слушао да имају толико земаља неки богатани да нико нема од сиромаши на поље да их узме. И ово је огледало велике лењости, које све из великог пијанства произлази, јер да сиротиња хоће да ради, не би се богаташи могао жалити. Да и је та земља вредноме Бачвану и Банађану особито Словаку, то би овај једва чекао, да је само наши може.

С тога би добро било таково што обзнанити преко јавних листова с пожртвовањем, да би се нашло из других места вредни људи, који би то једва чекали, да се приме напослие земљедјелске.

Но ће много воде протећи, докле ово утврди се.

Овде је нужно нарочито домаће и школско васпитање дјеце; а дебело пруће неда се лако ломити.—

22. Новембра 1875.

У Боци Которској.

ЛУКА ВУКАЛОВИЋ

написао Јово Накићеновић.

(Наставак.)

Турчин га лијепо дочека и прими, па поведе о свачем разговор, док у неко доба окрене те зачне Луку преговарати не би ли га склонио, да се са свијем покори и призна турско господарство над Зупцима и осталим буњеницем крајима. Али Лука, прем да му ефендија обећаваше богате дарове, није хотио о томе ни да чује, говорећи да ће прије главу изгубити, него свој народ издати.

Кад кајмакан виђе да му лисичење и обећања не помажу, поче Луци пријетити са присутнијем војницима, не би ли Луку страхом присилно на издају своје браће.

Но Лука вичан сили да силом одговори, рече: „Вре, ефендијо, ако имаш ти овдје 500 војника и ја имам 100 момака, којима није жао за свој образ погинути па кад те је жеља заузела, хајде одмах да се покољемо и тако већ видим да ми нема мирна живовања у овијем крајима". Кад ово Лука изговори скочи се и потегне сабљу.

По што ефендија виђе да се Лука ражљутио, јежа га спопаде, па стаде благо говорити: „Немој тако, Вукаловићу, видиш да се ја шалим а нијесам рад казан него миру; на боље да мирно живимо, него да се непрестано бијемо." На ово Лука одговори: „Ја се до сада нијесам научио с Турцима шалити, па не ћу ни сада, него остај с Богом."

Кад Мумин ефендија виђе да се Лука срдито удаљи и он позва своје Турке, те се с њима одма крену натраг пут Требиња.

Чим је дошао у Требиње, стаде свакојако смишљати како би дошао ....ве Луци. На пошљетку позва к себи Михаила Стајића, Лаку Милошевића и још неке зубаче и крушевичке главаре, те их силнијем новцем и обећањем подмитити да издаду Луку и да га Турцима предаду.

Ови заједници полакоме се на благо и празна обећања, те се закуше ефендији да ће Лука на силу, или на пријевару предати Турцима у руке.

Поменуте издајице пођу из Требиња, те свакојакијем обманама и варкама склоните прости народ да пођу ухватити Луку и његове другове, те да их предаду Турцима.

Зупци дакле и Крушевице устану и оду да ухвате својега храброга војводу Луку, који је за њих више пута излагао свој живот највећим опасностима и који је вазда био први гдје се тицало пожртвовања и самопрегорења ради опће користи.

Кад Лука дочу да су се подигли Зупчани и Крушевчани да га ухватају, он се затвори у својој кули на Ублима под планином Застребицом са својим братом Јолом, Луком Петковићем, Милошем Срећановићем, Мићом Љубибратићем и још десет момака, да се брани не од Турака, него од издајника и заваране своје браће. У исто доба спреми једног момка у Грахово војводи Анту Даковићу са поруком да га похита избавити из вјероломних руку. Анто му одмах посла 30 момака у помоћ докле не дође.

Кад издајице и вјероломници видјеше да се Лука не ће на лијепо предати, онда га почеше позивати на вјеру да изађе на састанак.

Лука радо прихвати вјеру и повјери се не издајицама, него заведеном и превареном народу, те изађе пред кулу и стаде говорити: „Једна браћо, куд сте зашли, што ме нагните да се предајем Турцима, али не знате да тек бих се ја предао, опет би се Турци посилили и све нас под ноге ставили, а овако вазда су им на памети оне ране, које смо им на бојном пољу задали, док смо братски и složно живјели. Браћо, вас је неко заварао и против мене побунио, а увјерен сам да ви то не радите из злог срца, него из незнања. Браћо, ако који од нас знаде да сам у чему крив, ево ме на ме ви судите, али ме Турцима не предајте. Дружино моја, велики је гријех пред Богом свога невиног брата издати, нема тежег издаства од братскога, ни веће клетве од народне, ни теже од турске. Браћо, промислите добро куда су вас некуда завели, немојте да се остала наша браћа Срби на нас ужасом сломњу, немојте да вас ваши потомци преклињу као што ми сада кунемо Бранковића и остале изроде и отпаднике. Браћо, опет вам говорим ако знате да сам у чему крив а ви ми предочите, али се ја док сам жив не предајем никому, нити идем Турцима у градове".

Када народ разабра ове Лукине ријечи, чисто се згрози на своје бунџије и за мало што их праведнијем гњевом својим не казни. Али прехитри ово Лако Милошевић и рече: „Онда нека иде у Требиње Лука Петковић а нека Вукаловић остане код своје куће".

Лука пристане на овај предлог и рече Петковићу да пође у Требиње и види шта Турци даље траже, кад је једном мир уговорен и потврђен.

На овоме се народ разиђе а Петковић оде са подмићеницем главарима у Требиње. Чим ови ступише пред кајмакана, поче Луку довијати и рекоше: „Кад смо онога овако лијепо довели, довешћемо и Вукаловића брао".

По што Петковић виђе братску издају рече: „Ја сам рођен овдје у Требињу па и да ме гоните, не ћу више ићи у планину, јер ми је баш овај живот омрзнуо. Само молим да ме пустите изаћи у чаршију, не би ли нашао брата, да ми пође довести моју породицу из планине, јер иначе неће доћи, ако чују да сам овдје затворен".

Турци му повјероваше те га пустише, а кад је он изашао, већ бијаше к вечеру пођ наступила, те Петковић умаче из турскијех руку и дође на Убље к Вукаловићу, па му каза све што је и како је.

Кад разумије Лука ове јаде, видје да му онђе нема живљења, те стиште срце, остави своје огњиште на се склони са вјернијем друговима у планину Јастребицу, где се састају три границе: турска, црногорска и аустријска, како је могао прије̂ћи у свако доба из једне границе у другу, кад би га која од обијех држава тражила. Онђе они бораните са својим породицама све до пред Тројичин-дан год. 1863. А кад би у оно доба, додијала им бјеше мука и невоља и без икакве своје кривице онако страдају, за то се договоре да куда пођу, јер онако нијесу могли даље опстати.

(Свршиће се.)

СТАРИНЕ СРПСКЕ.

Обећао сам да ћу нека старинска писма на јавност изнети, ради необоривог доказа, како су Паштровићи били под Епархијом Цетињском, кад је у Црној Гори био земаљ господар владика Сава Петровић с тога вам шаљем ова три писма.

Прво писмо гласи овако:

Пречешњејшим Господин Архимандрит Никодим Здравствуј о Господје многољетно!

Вашој пречестности извјештујем, како ми ниште све племе Режевићско, и кажују ми како су од старине служили крстно име, успеније пресв. Богородици, у толико није могло људима приспјевати вино кад и ово љето, пак су промјенили, узели славити Свјатаго Первомученика Стефана, по рождеству Христову, онада опет студени и тешка времена немогу се гости дочекивати: пак се сад моле да им благословимо, да узму служит крстно име Рождество пресв. Богородици; и тако дајем благословеније, да славе крстно име Рождество пресв. Богородици; а на место празника Богородици, празника богородичен; а на дан св. Стефана, да предају дар цркви свјатаго Стефана: тако дајем благословеније и тако нека творе и посљедни их. И поздрављају во всјех обште који се подписујем.

У Станьевић 17. Августа 1770 Владика Сава Петровић
(Адреса.) на Служби.

Пречестьејшему Господину Архимандриту Никодиму, да вручатја са љубовију.

у Режевићу.

Друго писмо гласи:

Слава Божијеју милостију православни Митрополит Скендерисни и Приморски.

Смиреније наше пишет Честьејшему Господину Игуману Никодиму у Режевићу и благословеније дајем общчега Духовника постављенијем всему збору Паштровскому, и в њем обрјетајушчем се Јеромонахом и и прочим Свјашченником који не би њему пошао исповједати своје грјехи, тај да јест лишен Свјашченстна, такођде и мирски человјеци от мјеста Паштровићах мужје и жене, велики и мали Сви приступите ка причеству душевному, и сему честному оцу и Духовнику Никодиму без срама исповједајте своје грјехи, не стидите се Духовника: но се убојте страшнаго суда Божијега: тиже отче духовни, прими сеј подвиг без љености, и попашти се о спасенији душ христијански без срама испитуј всјакаго: инако Свјашченика, инако мирскаго попа, инако мужа, инако жену, инако детинче, а инако девицу: прежде их ослободи, по том испитуј, и где какову рану душевну најеш ту приложи даки мехлем покајанија по церковному преданију: Ђуди да не падет котора душа во отчајанију: Се дајут ти власт везати и решити человјеческите грјехи. Кромје оних великих јеже нам Архијереом належит, ихже ти должен јеси к нам посилати по указу св. правил. апостолских, и законом отеческим, јеже подписуја се рукоју, и печатом подтверждају:

Дано во резиденцији нашој Цетињскије Митрополији. На Станьевиће 20 фебр[illegible]а 1762.

(Адреса) Сава Петровић

Честьејшему Отцу Господину Игуману Никодиму в. Режевиће в. честиње јего руције.

у Режевиће.

На то, како се овде учи, да се има друкчије исповједати мушко, женско, старо и младо, и како се има исповједати требали би да се угледе наши духовници.

(Свршиће се.)

БЕЛЕШКЕ.

О осигуравању живота. Да су заводи за осигуране од ватре, туче, и т. д. врло лепа ствар, то је познато, али то су они само онда када поштено раде. Многи пак од тих завода врло се храбро кладају. У једноме листу немачком налазимо како се тужи на такав завод један у Енглеској и како је пример који наводи вакан то га и ми наводимо, опоминући тиме наш свет да добро отвори очи, де ће се осигурати. Кнез Хесенски осигура се код неких места енглеских друштава, као што су Атлас, Пеликан, Унион и т. д. Кнез се осигурао на 300 и више хиљада форината. Скоро је година дана како је кнез умро, а новци, које су имали добити његови наследници једнако леже у Енглеској и други вуче од њих интерес, а [illegible] онај чији су. Ово је нечувено и то тим пре што кућа Ротшилдова заступа наследнике, и кад се такој великој господи прави посла и отеже ствар шта онда мора бити са сиротињом. Пуз то је у другој десетини овог столећа осигурао се кнез, на је заиста доста уложио. И шта наваља то друштво, зашто неће да изда новце? Ниште, да се докаже да су сви кнежеви дугови испла ћени. Само нек се ствар одуговлачи!

Шта неда тежаку да напред пође. У Далматинском господарском листу читамо: „Зима је дошла. Ми справљамо, а други вози. Жалостно гледамо, како други дрвовито граби, шта није сејао. За мало вредности, ето наше златно класје постаје његово. А шта ће бити доцније? Продавање нам оно исто по драге новце. А свему је томе крива потреба новца у оно време, кад сељак само трошити мора: у пролеће за семе и радиње, у лето и јесен исто, а на зиму за најнужније домаће потребе, као што је одело, поправак куће и т. д. Ми имамо, тако рећи света, али немамо — новца. Продати неможемо него у јесен; а целу зиму, пролеће и лето треба трошити. Нека се нико не чуди, кад идемо тражити, да нам ко неколико форината узајми. У селу је жупник, парох учитељ, трговац, остаријаш Прва нада, јер нема јер му наш човек неће у време да прати осталаўући се на његову доброту, и велећи „и онако ме тужити неће.“ Зато, да нема неприлике, радије неда. Учитељ обично нема. Остаје нам трговац и остаријаш. Погледај новине, на њих чути, колико се пише како ови сељаке гуле. А што новине пишу, то су појединни случајеви; а таквих имаде без броја, ал их нико не одкрива. Ал како ћемо себи помоћи, кад новаца мора да буде? Три су начина, којим би се сељак пијавица опростио. Прво да се устроји припомоћна друштва која би сељаку уз мале камате новце пружила. Тако би се опростили бездушних лихвара. Друго што би нужно било да се опет уведе лихварски закон (о интересу)! О томе се у истини говори, али се ништа не чини. Господо који народ љубите а можете рећи де треба рећите, народ ће вам захвалан бити. Ми сељаци овако морамо пропасти. Треће је што нема најнужнијег изображења. Луди и бедасти смо. Неразмишљамо шта ће бити сутра, само кад имамо данас. Уздамо се у летину, која је још у божјим рукама. На унапред у то име трошимо. Ако нам поштен човек уз пристојбе камате узајми новаца, чекамо, да нас опомене на нашу дужност. Је ли добар, а не тужи, то смо ми први, који се на то ослонимо на — неплатимо. Шта нам остаје друго — него трговац пијавица. А њему већ платимо и тринут толико, колико поштеном човеку, јер он сам уме.

Припомоћно друштво уведене лихварског закона и темељита поука може нам помоћи. Доктора небуде молимо родољубе нека шире међ сељаке поуку: у школама проповедима и новинарству. Новине нека нечовечна дела наши пијавица на јавност носе. А ви сељаци, читајте новине и слушајте своје пријатеље!

„Наша Слога.“

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА.“

Нови Сад 4. децембра. Видио сам да ваш лист брани слабијег од бесмисла силног. те сам уверен да ћете радо чути, и ово отглашујем да у Новоме Саду слабији почињу се отимати из јарма. Има по доста времена, како помагачи занатијски слоге друштво да један другом у невољи на помоћи буде. То друштво сваким даном јача а с њиме све више подиже главу радници, који је морао досада оборени челом по свету ићи. Ми смо за живота кадри живити, јер смо кадри много што шта издржати а поставили смо се да у болести не пропаднемо, а са смрти да се нестидимо. Удесили смо тако, да прилажемо сваке недеље по неки мали новац, па из тог новца кад који друг оболе да га негујемо, а ако умре, да га пристојно сахраните. Оболели ко пошљемо га у болницу варошку и плаћамо за њега 50 новчића, а како наше покојне на онај свет испраћамо, то се види по ономе, што кад су видили радници, који су у несрпском друштву били наш укоп један, одма их је више њих у наше друштво пришло.

Али једно нас боле, што многи од свога мора да пате, од онога баш, који најбоље зна, шта је то зло. Има људи, који нам после дају, на хоће с нас кожу да одеру, али прошло је оно доба, кад је помагач за кору леба морао са столице падати. Данас се зна свему време, хоћеш ли да више радиш, више и платити мораш. Време је дошло да се пита ко с кога живи или радник са оног, који му посла даје, или овај, који посао израђује. Слобода и правда иду заједно, неправда остаје с робством, а ми нећемо више робови да будемо.

Ст. Сланар 1. децембра. Зна се да је мало у Бачкој и другим крајевима србски села као Стари Сланар, де живи сам једни Срби и де се сама српска светковина свети, где живи близу 6000 душа сами Србаља без свако друге вере и закона.

Ал мало је и људи као деда Максим, дунђер, Сланарски кнез, који је Сланар уредио и хатар поделио и на сваку главу мушку по једну сесију земље раздао.

Како у оно време свет није баш за земљу марио мити (се за њу отимао него је многи одустајао зато што је била велика робота, па су морали комори по 6—70 дана на једну сесију радити сваке године, ал управитељ селски, кнез сланарски, таки је човек био да је људе приморавао и батине давао те су се морали земље примити. Наречито је био строг човек тако да су се и нарочани бојали кнеза деде дунђера, јер је самог ефицира царског пишибао и на то одговор дао. Ефицир је форшпан искао они му давање таљиге и једног коња. Ал ефицир није хтео таљиге примити и на једном коњу се возити те је кнеза почео псовати и кнезу пред пречим претити и рекао мушкети мора бити чест, ја владам над 1500 момака. Рече му кнез ти владаш над 1500 момака а ја имам преко 2000 душа седај ако хоћеш! Ефицир већма поче кнеза ружити. Ал и дунђер узе питат те њега пшибај и рече му. Ти си ефицир код војске, ја Максим дунђер кнез у Сланару. Ефицир седе и оде гунђајући, а кнез за њим путу!

Кад Немци у данашње земље из Тајчланта у Бачку навалише и по сели насељавање се свуде ји примише и земље дававше.

Дође ред и на Сланар да морају Немце примити и земљу им дати, и тако Швабе дођоше и по Сланару одаше и кнеза молише да им даде грунтовне у селу и више у атару.

Ово, немам ни ја за мој народ а не за вас ови кнезу писмо дававше и кнезу рекоше да ји мора у Сланар примити, јер Беду са варошки тужити. Кнез ите ите!

Јесте да је држава Немце овамо послала и писмо од себе ми дала ал дедa Максим дунђер кнез Сланарски сама себи људе. Браћо питаћемо са отим Швабама? Обичној ји у село пустити? Људи новикаше кнеже шта знаш то ради! Добре добро је Ну бити кривац а село платац. Ја велим кад нема Мађара нек нема ни Швабе. Нек је једна вера и једина православна црква, кад светимо нек све село свети, кад радимо нек село ради. Тако уже новца једну косу из касе и два коња. Покрији чојом на управо великом жупану са два ешкута, удри звекиром

у врата дође момак ко је пита је? Ја сам кнез дунђер, кад сутра дан, кнез дође а Шпабе полегале око селске куће. А кнез уве штап те окупи Шпабе и све до једног истера из села. Шпабе одоше и кнеза тужише ал се непомогоше.

Прође неко време, ал дође писмо да Стапарци морају дати један део атара т. ј. од Сентивана Немцом. Кад кнез чу брже боље сазва људе и рече: Људи кад дође ниджилир да одузме земљу а ви мене пред господом пуците и на мене цигле бацајте и реците: ти си нас проде.

Тако и било. Дођоше земљомери да праве анте. Људи се побунише и ларму дигоше. Кнеже биће ти крај! Кнез поче бежати. Људи га сташе вијати, солдати мирити, и тако Немце одбише Стапарцом атар дадоше и тако пространи Стапарски атар са пашњаци оста те и данас Немци у њега гледају. Више пута они нападају у Стапару да земље купују. Тако је одавна био неки Милер Јохан. Он се намести у Сред Села. Кућу направио и тако је не поли скроше да је нема ни у шпабски селп. Отего је 20 ствп. Добре шуме и још дуле собе. Три орталя земље купио. четир кова добра занатио. Док је кућу добру направио 3000 фор. потрошио. Неко време у њој је стајао. Лако Шпаба нопше уважине. Но поли је све поли скрејио. Кад је дошао добош у аблцу лиго цену четир илљадарке. Људи дају 4 стотинарке. Парох вели у месту је баш за мене ја ћу дати 900 ф. а и тако је на њему остало. На земљи је још више добро бро јутро каранфилу брате, добро јутро сестричице ружо, добро јутро, добро јутро, те их полива даждом божјом.

Ко би још ово нездобно створење увредио?

Ко би још у мелем отрова усо.

Може ли то човек бити?

Женскиње лепо дошло је до последње леје, која уз капију стоји. На тој је леји жути шебој, биље од завпсти и омразе.

Шебоју жути, како те сиромашка беде! Свако јутро тако би рекло женскиње лепо шебоју цвећу и залило би га даждом божјом.

Данас је на шебоју стајало писмо са печатом црним. Женскиње лепо пребледи већма од јартије беле.

Видети писмо са печатом црним, кога не прође језа када га види!

Као кад би змију ватала таком је стравом пружило руку женскиње лепо за писмом црним.

Када га превриу дође јој као да је увађена змија извила се из руку и на прси јој пошла. Зној ладан као змија ладна пређе по челу јој. На писму не беше ни словца коме иде.

С црним печатом писмо без натписа коме!

Да ли да га отворим?

Можда је туђе?

Да га носи на пошту?

Коме?

Да га дам полицији, суду?

Али кога тужујем?

Лепо женскиње отишло је у собу, бледо, тужно.

Професор неке време, ал дође писмо да Стапарци морају дати један део атара т. ј. од Сентивана Немцом. Кад кнез чу брже боље сазва људе и рече: Људи кад дође ниджилир да одузме земљу а ви мене пред господом пуците и на мене цигле бацајте и реците: ти си нас продс.

Тако и било. Дођоше земљомери да праве анте. Људи се побунише и ларму дигоше. Кнеже биће ти крај! Кнез поче бежати. Људи га сташе вијати, солдати мирити, и тако Немце одбише Стапарцом атар дадоше и тако пространи Стапарски атар са пашњаци оста те и данас Немци у њега гледају. Више пута они нападају у Стапару да земље купују. Тако је одавна био неки Милер Јохан. Он се намести у Сред Села. Кућу направио и тако је не поли скроше да је нема ни у шпабски селп. Отего је 20 ствп. Добре шуме и још дуле собе. Три орталя земље купио. четир кова добра занатио. Док је кућу добру направио 3000 фор. потрошио. Неко време у њој је стајао. Лако Шпаба нопше уважине. Но поли је све поли скрејио. Кад је дошао добош у аблцу лиго цену четир илљадарке. Људи дају 4 стотинарке. Парох вели у месту је баш за мене ја ћу дати 900 ф. а и тако је на њему остало. На земљи је још више добро

Тужно се великом жупану Петровићу нашем господару. Вели Шпаба ф Српском божићу сувајиће каменье општрили да је општ: они прпвариили. То хочули бивши општинари. Свакп Шпаба или био Мађар h ф. море је платитпти, у Сувоји море је седити. А пашпако рече на то жупан кад би и ја млео макар било с светом Јовану менека би дали изшибати 5 ф. море би платити. Петровић је славан Србин био. Друмове је бечке окитио. Дудове је свуда посадио. А за нас се добро постарао.

Тако Стапар још и данас живи до год траје Стапарски пашњака у Стапару по доста оваца, на пустари одржују јуниде. Од дунђера како је остало још се није Шпаба населио доли један православни Србин. А пашњаке кад би одузели, ни неко ји за новац купити неће Чивут по њима одати. У Стапару има 13926 јутара. Стапар се населио 1702 године.

У Старом Стапару 1 децембра.

Јован Ђановић,
земљоделац.

(Допис овај радо у лист примамо, и доцајемо, да како хоће у Стапару на једноме месту земљу да саставе. да се плаћају мудро, као што је прпи кнез им чпнио. У.)

ПОДЛИСТАК.

СЕОСКИ НАТАРОШ

(Наставак.)

Натарошу чудно зашто ће се да се свуда пере, али се још даду несећаше. Када је дошао у пашњачерску собу видио је само за двоје сто постављен. Једно је место заузео солгабиров а друго је остало њему. Није имао к да. сео је. Свршили су ручак, попила се кафа удирало се у боље вино и у већи разговор. Вино је показало боју. Солгабиров је потегао о избору. Је ли се с натарошем погодио или не, то се онај дан није знало. Бирташ је прислушкивао на врата чуо је, да се из најпре тио разговарало па после крупно, чуо је речи пријатељство сродство, новац, декорација, па после начело, па начело и једнако начело, час тишије, час жешће. викало се, ударало се песницом о сто, после се куцало, певало млога љета на опет: корист, начело, младост, депота богатство — начело најпосле још и субординација и начело, и због ом. Бирташ је све то чуо. Када је солгабиров и натарош на поље изишао, обоје су били црвени ко паприка, али се солгабиров насмејао, пружио је руку и рекао му: Баш ми је мило што сте таки, до виђења, а бирташ је протрпо руке, богме су ти повукли и повукли но ја добивам а њима на част и ординација и о рација.

ПИСМО БЕЗ НАТПИСА КОМЕ.

Око лепо женскиње у варошп Н. уранило је и заливa цвеће. Јутро је благо свеже. Тих повстарац игра се с прамичцима распуштене јој косе златне. Лагани огртач бели на лепоти живој оживио је, те се леруја уз витки стас јој, као листак уз гранчицу, а она срећна, весела, поздравља све око себе редом: до-

Стара, мајка поплашила се кад је видела. Шта је теби, Бог ти помогао, Ђерко!

— Ниje ништа!

Два сахата држало је женскиње лено писмо не отворено. Ватра и нима ватала је на изменце кад год је у писмо погледала и хтела га отворити, а кад га је отворила и прочитала, она је у кревет пала, грозница најјача ухватила је, бунца, плаче и смеје се.

Стара мајка није могла ништа да разабере. Везала је болесници ладну мараму на чело, али ова никако недолази себи. Када је мало себи дошла села је у кревет и поплашено гледала у стару мајку.

— Небој се, ја сам дете моје!

— Ти си његова мати. Он је и ту забунца тако да стара мајка ништа неможе разабрати, али видећи, да болесница казује нешто да јесте од чега се она плаши, обузја страх јој и каже: Ниje!

— Ниje, да ниje, јесте ниje, ниje, да боме ниje, — ниje реч̑а у ватри болесница брзо и застаде, па брзину жестоко у плач.

ПРЕД ИЗБОР ПОСЛАНИКА.

Оглашено је већ пред варошком кућом када ће бити избор посланика. Читани су параграфи шта се сме и шта се несме за избор чинити. Вели се нико никога несме наговарати, да за овог или оног посланика буде, сваком је остављена слободна воља. То је речено пре подне, а већ после подне видимо капетана Лануша, де с бећари није у арендаторовом бирцузу. Он просте људе обично назива „ермад" а сада седи на ниje са најгорима што их у селу има. Зашто он то чини, то зна већ све село. Он је пре подне био код солгабирова и овај му је обећао, да ће он бити жупанијски инжинир у срезу Ж. само ако испадне за посланика онај, кога су од горе препоручили. Лануша нема инџинирске дипломе, што мора имати онај, који хоће да буде инжинир жупанијски, али диплома се тражи од оних, који не гласају за владиног кандидата, и та им још не помаже, а од кортешовања за оног, на кога је пала милост „с више" нема боље дипломе; сто је сречи лекар прост „фелчер" (фелдшерер, онаки као што су били они у средњем веку, који су солдате подрезивали и курјуке им плели); ни брица није; јер не уме ни да меће пијавице ни да зубе вади. него то мора у селу . . . кад овај тамо болеснику долази ковач да чини, који је седио код „куршмита" (лекара коњског), у комшилуку кад је био шегрт ковачки. Он је прошлог избора носио барјак кандидата владине странке и сада је над пет села и 16 хиљада душа, „доктор медецине." Докторат се дакле недобива само на универзитету него и о изборима посланика, па-зашто не би инжинирром постао капетан у миру Лануша, који је своје кораке тако удесио, да хтео но тео по по фата одмерава те му нетреба ни фат ни ланац и у томе је жупанија у профиту.

Лупежки вођа држи уз „срезког инжинира" и уз солгабирова за то, што ако још ту пробу одржи, онда му је у цепу давно „обетована кнежевина."

Арендатор опет има да се освети натарошу, што му је оставио нешаку, и што му неда да брашно од насуља продаје за житно брашно, да је фунта 23, а не 32 лота, па се грк арендатор изговара, да се помео, те је 3 мето натраг а 2 напред, а то је вели лако у цифрама учинити, ма да је то на кантару било, даље да је олба пива 17 крајцара, кад се тужије да се плати, а кад је продаје 20 не узимајући у обзир кроене, које су после поноћи, кад је на балу време, да се једу, скупље него с вечера, кад их нико не треба, и т. д.

(Настављење се.)

ЛИСТАК.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Јунак девојка.) Године 1839 букне у Лиможесу у Француској ватра у кући, у којој се породаја држала. Кућа је сва у пламену стајала. У један пут чу се дечији глас, де усред ватре јауче. Свет претрну, ини свако је на своју главу мислио. Али као анђо неки повика у бело обучена девојка с распуштеном црном косом с пута, с пута, да Бу да спасем дете! Свесних збуњена ралакану се и нехотице. Девојка утрча у кућу. Све за њеми као заробљених кад чека сирену пресуду. Али ето из ватре бледе девојке и носи у наручју дете живо здраво. Неколико дана по томе краљ Луј Филип посла јуначној девојци златну медаљу у награду за храброст њену, а капетан један, који је најпе јунаштво њено запроси је и доби је било за љубовцу. Тај капетан сада седи на столици силних краљева а царева француских, он је председник републике француске, а јуначка је девојка данас „госпођа Макмахоновица."

(Сеџте крио!) Да се види, како они, којима се новери, да се брину за срећу народа често нимало нису дорасли за тај посао, навешћемо како је министар један, који је водио бригу о пољоделству, године 1823. наредио да општине „сеју крис", јер то је за сиротињу пробитачно. Крис је вели јело „нарћот".

(Јаке зиме.) Дижимо кад је већ ту зима, да је на месту да на њено историје у овоме листу мало наведемо да се зна каде су биле најжешће зиме.

Године 401. било се црно море следило, а године 763. не само црно море, него и Дарданели и снег је на неки мести био нападао по 50 ступа у висину.

Год. 822. било су велике европске реке: Дунав, Либа и т. д. тако се смрзле да је за месецу најжеће терет могао по њима ићи.

866. год. било се јадранско море смрзло.

991. год. све се смрзло било, жетва никаква не беше, и година је свршила са глађу и бруом.

1067. год. смрзло се на путу највише путника у Немачкој.

Год. 1133. била се смрзла талијанска вода. На од Кремоне на до море, бурад на и кобиле распадаше се од зиме.

1236. год. био је Дунав до два се смрзо и дуго је тако стајао.

1339 год. била је такође због неродице и жестоке зиме у Шпанијадској тако страшна скупоћа и глад, да је сиротиња траву јела и много жалосно по њоју помрла.

1433., 1433. и 1434. биле су особите јаке зиме, једне је године 40 дана без престанка снег падао.

1468. год. солдати у Фландеријској морали су вино са секирама сећи.

1683. год. беше такође жестока зима.

1709. год. земља је 9 стопа у дубљину промрзла била.

Још су биле жестоке зиме 1718, 1744, 1809 до 1812 и 1814.

ПОЗИВ

на јавно предавање у Новом Саду.

У смислу одлуке „новосадског српског кола“ овим се до општег знања ставља, да ће се у течају оне зиме приредити низ јавних предавања из разних грана науке, нарочито из природних правних и политичних наука, историје, педагогије, књижевности и уметности. Учтиво се дакле позива цело овдашње грађанство, да што многобројније походи ова јавна предавања, која ће се тако удешавати, да буду за сваког разумљива и поучна.

Јавна предавања ова држаће се у позоришној дворани недељом и четвртком у 5 сахати после подне, кад се пак какав светац деси, онда ће се предавање место четвртка у тај светац држати.

Пошто је приређење јавних предавања с трошком скопчано, то је одређена улазна цена по 10 нов. од особе. Чланови „кола“ са својим породицама имају бесплатан улазак.

Прво јавно предавање биће у недељу 7. (19). дец. у 5 сахата после подне, говориће г. професор Милан А. Јовановић о „новим мерама“.

Дан и предмет сваког даљег предавања, као и име предавача обзнаниће се свагда напред у јавним листовима.

У Новом Саду, 2. (14.) децем. 1875.

Др. Илија Вучетић
подпредсед. „Кола“.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изишла је из штампе књижица под насловом

МЕТАРСКЕ МЕРЕ

са таблицама за претварање старе мере у нову и за опредељење цене према изједначеним мерама; са особитим обзиром на потребу у кући, трговини и занату.

Састанио Ђ. Р.

У „Гл. Народа“ изишло је већ неколико таких таблица те сваки може видити од које ће користи бити ове све скупљене у књижици.

При састављању ове књижице обишли смо све што је више научно и опширно те је у кратко и разговетно у њој написано све оно што је најнужније за свакидашњу потребу да је из нових мера зна.

Зато што смо богати жалосним искуством, да наш народ при свакој овој сличној промени луто страда и штети се материјално, одлучисмо преко свега што је већ неколико књижица о новим мерама изашло ипак ово једно штампати јер је бар по нашем убеђењу досада једино, које ће врло лако и брзо сваког упутити у мерама новим и ценама према изједначеној мери.

Нова је година на прагу, а с овом нове мере ступају у живот, зато новинаро сваког родољуба да за времена поручи књижицу ових, како би наш народ што спремнији изашао на сусрет овој значајној новој установи, и да се што боље очува да га и овом приликом грдно нештете „чивути“ на и крштени и некрштени родољубиви свештеници; и народни учитељи овом приликом ће највећу задужбину учинити ако упуте народ свој да се што више припреми за дочек наступајуће велике промене у уметном али животном питању; даље се неуздано надамо да ће слесни и родољубиви трговци Срби са своје стране радо допринети жртву те пестати посредником при набавци ових књижица!

Књижица ће бити у тврдим корицама са платном увезана те ће и покрај свакидашње употребе моћи дуже времена истрајати, а цена је 15 н. Препродавцима који поруче преко 25 примерака уступа се 25 проц. а онима до 25, 10 проц. рабата; уз поруку вала и новац приложити или назначити да се књиге рет Nachnahme пошаљу.

Наручбине и новац вала на г. Ђуру Стојковића трг. у Н. Саду слати у чијој наклади ова књижица и излази; исти ће сне наручбине тачно и брзо обављати.

У Н. Саду 25. новембра 1875. **Ђ. Р.**

„ПАНЧЕВАЦ“

КАЛЕНДАР ЗА НАРОД

СА СЛИКАМА

ЗА 1876. ГОД.

излишно је у 7000 примерака и данас га имамо само још у 500 примерака на ложишту. С тога умољавамо сву ону господу, која желе овај валан а јевтин календар имати, да га што пре у нас поруче.

Цена је 30 н. а ко поручи више од 10 комада добија га по 22½ н. или 25% рабата.

У Панчеву 1875.

Књижара браће Јовановића.

До који дан излази из штампе књига

БОЖИЋ

ДАР ДОБРОЈ ДЕЦИ.

Трећи течај.

Уредио Чика Стева.

Све наше општине, школске управе и родољубе којису волиле да школску децу о божићу књижевним даром обрадују, молимо лепо да нам одмах јаве, колико желе имати ових књига, како бисмо им за времена послати могли.

Валаја, садашња нова садржина и малена цена од 10 н. препоручују књигу сваком. Препродавци добијају 25 проц. рабата.

Наручбине извршујемо с поштом у пачеву.

Панчеве, у новембру 1875.

Књижара браће Јовановића.

ИЗДАНИЕ „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК **Панта Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новоме Саду 1875 год.

БРОЈ 50. У НОВОМЕ САДУ 14. ДЕЦЕМБРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку. Претплата, огласи и дописи шаљу се уреднишву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу: на годину . . . . . 4 фор. на по године . . . 2 „ на три месеца . 1 „ за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

НАШИ ДРУМОВИ.

Више је пута до сада било говора о жалостном стању наших путова, али то је речено у две три речи, те нико ни на ум узео није, или и ако је узео, одмах је и заборавио о чему се говорило. Мислимо дакле, да нам се неће замерити, ако и о том више коју проговоримо, јер незгоде, које путници због тих хрђавих путова трпе, само је онај кадар схватити, који је тим путовима ишао и који је силне муке претрпио, док на мету стигао није. Нећемо све путове рећати но само један и то онај, који је од државе успојен као државни т. ј. Новосадско-Сегедински друм.

Тешко ономе, који је приморан тим правцем да иде; тешк путнику, тешко колима а у зао час по коње, који су осуђени да при леном путу туда кола вуку а камо ли кад је киша и блато. Најгора је жица између Бачког-Фелдвара и Јарка.

Има 30 година од како се почео тај пут правити на сад је тек од Новог Сада до Темерина дотеран, па и та цела пруга није за употребу, јер од Јарка до Темерина није још слободно друмом ићи. На тај пут плаћа цела бачка жупанија и то од ока кад узмемо свака кућа једно на другу 2 фр. годишње. Кад на целу жупанију рачунамо од прилике 50.000 кућа, што зацело и има: то се онда годишње плаћа за тај друм 100.000 фор. за 30 година од буне амо плаћено је дакле 3,000.000 форинти а сграђена је пруга од 2 миље дужине. Ако рачунамо један хват грађења по 30 фор. то имамо на 2 миље 8000 хвати но 30 пута; чини 240,000 фор. На нека је потрошен и један милијон, али где су она друга два милијона. И поред све те грдне плаће, коју народ сноси, мора ићи да се вози по ритовима и јамурачама. Хоће душа да испадне човеку, кад на кола седи.

Кад је дакле за 30 година само 2 миље друма сграђено, онда ће требати још 210 година, да се осталих 14—16 миља до Сегедина сагради. Зато ће се време уплатити још 42 милијона форината у место 7 милијона. Леп газдалук до душе! Ако се тако са сваким газдује, онда није чудо, што нам је само дефицит (мањак) познат, јер на приход човек и непомишља онде, где за расход нема. Благо Сенћанима! Та после 100 година моћи ће лено по кадрми у Нови Сад путовати.

Боже мој! Каква је то разлика између људи, села и села, округа и округа, државе и државе! Американци сградили су Пасифик железницу у дужину од својих 400 миља за некокико годиница. Правили су грдне високе виадукте; (Ћуприје преко вода и провала) резали брда и прокопавали их; градили кровове над железничким путовима, да их снег не завеје, и то све беше готово тако рећи док си ударио длан о длан: а гле код нас како се жури! Али није ни чудо. У Америци раде 4—500.000 душа сваки дан али на нашем бачком главном друму раде само 10 особа, над којима нази један надзорник. На дан једва довршне по један хват.

Бачка би жупанија мало боље требала да се жури а општине ваљало би, да навале молбама на жупанију или даље. Треба да се сами за себе старамо и да гурамо оне, који неће да корачају, те ће онда моратн.

ШТА СЕЉАК МОЖЕ ЗИМИ РАДИТИ?

Сваки је човек створен да живи и да ради. Створен је дакле да ради док је год жив. То разумем, да ради не само преко лета него и преко зиме. Нашег је сељака главни посао у лето, а зими седи дан на дан код куће скрштених руку. Кад би му ту човек приметио, зашто тако чини, одговор би за цело добио, да је он преко лета извукао праску, а зими му се ваља одморити. То је све истина, али шта ћемо да кажемо за наше занатлије? код њи се ради само лети него и зими, дакле целе године. Држим, да ни један посао не иде лако, сваки је скопчан са великим трудом, нарочито код занатлија и по творницама (фабрикама) где је човек и телесно и душевно оптерећен; јер мора добро пазити и мислити, како ће свој посао из руку испустити, да му нико замерити неможе.

Ма којег званичног и осталог вредног човека да узмемо у рачун или за пример, нак ћемо се увериги да сваки преко целе године ради; н. пр. званичник иде у своје прописано врема у звање; учитељ у школу; трговац у своју трговину; занатлија раном зором у своју радионицу; но само можемо казати, да свештеници само од недеље до недеље и од спева до спева главне дужности своје врше, иначе сви себи добру ради имају пред собом свој посао, који сваки дан вршити морају.

Нужно је и с тога да се човек целе године са послом занима, што здравље своје у бољем стању одржати може, што му се развија боље тело радом, напротив леньствованем утгушује. Човек, који пред собом никаковог посла нема, томе нада на ум свакојако дело, које га у несрећити може. Имаде појединци сељака, који вело: шта ћу зими да радим кад је све урађено. Ево брате посла, само ако желиш радити. На пр. планинац може радити преко зиме ове послове: вадити камен за материјал куће: камен кречни; сећи хватове; плести котарице и кошнице; млатити фењу пак је у лекарници продати; сећи тачке за прибадање положница на пролеће; плести бране, које ратари потребују, плести велике и мале лесице за кола, копати „занов" нову земљу за виноград, ако време мало попусти, сећи лозу за покривање куће кресати и чистити воћке и т. д.

Оној браћи сељацима који се са орањем земљом и другим произвађањем занимају препоручио би овај посао, који би се могао преко зиме радити, као: крчење њива и ливада, које су трњем обрасле; проклопавање ливада, које су водом поплављене; свакоу ограду у ред довести, ношење гноја на своја селишта и т. д. (Овде би имао и то приметити, да имаде много и много код нашег народа немарности, да му скоро гној од свога блага у кућу хоће да уђе.)

Кад би се сваки сељак од части поменути посала придржавао, заиста му неби од штете никакове било, него од ползе по кућу своју у толико више што би тај његов уместан поступак и на његове млађе упливисао, да би му деца предњија и важнија била, тако, да би им тај ред као неко насљедство било, које би од својих старијих насљедили. Као што можемо казати за свечарску славу да хоћемо достојно да обави, са својом браћом, кумовима и пријатељима по обичају своји стари, јер вели: тако је мој отац радио, онда треба да се обазремо и на поменуте заиста добре врлине, које ваља својски пригрлити, онако радећи као што су наши стари радили. Даље зависи најпре од старијих да се уведе у свакој кући вредноћа те да буде покрај исте још и слоге и љубави, да ради мало и велико, младо и старо, на ком се основу можемо тврдо надати, да ту мора онда бити и Божијег благослова.

Овако радећи нетребамо се онда ни најмање бојати да ће нас икоји иноверац са својим имањем надмашити, нити ће икада од нас ма учем боље бити.

Ко ради Бог небрани. Ђ. Б.

ЛУКА ВУКАЛОВИЋ

написао Јово Накићеновић.

(Свршетак.)

Кад видје Лука да нема куд ни камо, он посла ноћу у Дубровник Петковића к руском конзулу Костантину Петровићу, да му каже све њихове јаде, те замоли не би ли их Русија за вријеме примила.

Чим Петковић стиже у Дубровник одмах оде ка конзулу и јави му Лучину жељу.

По што конзул саслуша Петковића, он брзојави у Русију и упита упутства како да се влада. На брзо он прими одговор: да је слободно Вукаловићу и дружини му доћи у Русију о државном трошку.

Тада конзул даде писмо Петковићу на дубровачког среског поглавара Решетара, у којем пита слободан предазак за Вукаловића и дружину, преко аустријске земље.

Кад Решетар угледа Петковића зачуди се и рече: „О хајдуче, од куда ти овдје?" на које му Лука одговори, да хајдуци живе по горама и по пећинама а не долазе кроз царске градове, и преда му конзулово писмо. По што Решетар видје што му књига каже, рече: „О! зар ћете се одалити?" Хоће, одврати Лука, нека су вам мирне границе. —

Десет дана касније добије Петковић допуштење да може Лука слободно пријећи преко аустријске земље у Русију.

Док се Петковић добави писма, он остави Дубровник и ноће к Вукаловићу у Јастребицу, те му преда поменуто допуштење.

Када Вукаловић разабра ове гласе, из срца уздахну па рече: „Хеј, клета судбино, што сам доцкан! та не би боље било да сам пао жртва где на својом пољу, него саде да идем тумарати по свијету, далеко од милог ми завичаја?" — На овога дружина тјешаше говорећи: Та могао би Бог дати да се опет брзо повратимо, али саде ево видимо да нам овдје нема живљења. Ко зна, важда тако судба хоће да те куша . . . „Пробите ме се, моја браћо, рече Лука, тешко је и претешко оставити своју домовину, на се винути у непознати свијет, горе муке од ове нема, камо среће да смо сви изгинули, на овеј даће не видјели! Кјертуте ми, браћо, баш да знадем е се не ћу више повратити, ја бих овдје за вазда остао, на ако би од глади скапао. Али се уздам у јакога Бога да нас не ће заборавити, него да ћемо ми опет брзо послужити својој домовини. За то стиснимо саде срце, па хајдемо куд нас судба гони, да ако не будемо худе среће"

Тако Вукаловић заједно са Петковићем, Милошем Средановићем, Мићом Љубибратићем, братом Јолом и још су петнаест другa, по што намјестише кућну чељад у Грахово, крене се по Тројичину-дневи год. 1863 испод Пераста из Боке лођовим народом до Тријеста, на преко Беча у Русију.

Кад Вукаловић стиже у Русију, настани се у Брђанској, гдје му руска влада одреди рубаљ и по на дан а осталој дружини по рубаљ.

По што Лука пробави у Русији по године дана, видје да се не може обикнути на онај начин живљења, при том све га већма мораше жудња за својом отаџбином, за то одлучи поћи у Србију, не би ли овдје мирније провео дане, док не купне час, кад ће моћи походити своју домовину.

Тако Лука са дружином остави Русију и дође у Биоград, гдје му српска влада одреди плату да може живјети. Али и овдје Лука није могао за дуго остати, него се опет врати у Русију са братом Јолом, и руска му влада даде на ново плату и нешто земље близу Брђанске; Остала пак лучина дружина, ко није био оженећи остане у Биограду и ступи у војничку службу, а који су били ожењени врате се својој домовини и настане се на Грахову, гдје је живјела и Вукаловића породица све до маја мјесеца 1873.

Ове пак године спреми Лука из Русије својега сина Богдана, да доведе онамо његову породицу, и тако пријеђе сва Лучина кућа у Русију, гдје се и данас находе.

Мало времена проће, послије доласка Лучине породице у Русију, када Луку неиадно затече смрт у најбоље доба човјечијег живота, те премину у селу Салтаћи близу Брђанске на 6 јула мјесеца године 1873.

Лука дакле поживје у братској Русији пуних десет година дана, све ишчекујући дан по дан кад ће вријеме доћи, да се врати својему завичају, па у тој празној нади и поће са овога свијета.

Лука је био риједак Србин, од природе даровит, разборит, одважан и јуначан. За то имала је пуно право „Застава“ сравнити Луку са Хајдук-Вељком и казати: „Лака му сродна али удаљена земља, вјечна слава и Бог дао, да скоро дође вријеме, кад ће му се српске кости у ослобођену љубљену домовину моћи пренијети.“

Лука је оставио након себе, уз неумрли спомен, два сина: Богдана и Михаила; и двије кћери: Ружу, удату у Грахово за Паја Ковачевића и Илинку код браће, мајке и стричева у Русији.

У Херцег-Новоме, априла 1874.

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРП. ПОКРЕТА Г. 1848.

Саопштио ш—ј—.

(Наставак.)

Бр. 73.

Јосиф српски патријарх. приправени народа управитељ. Одјељењу правосудија.

По закћевању одјељенија правосудија од 5. авг. 1848. Бр. 54. да се Јован Михајловић, који је као народни комесар, по Бачкој и Банату, с пуномоћијем ходио, тамо млога иступленија чинио и велике несреће у Моолу и Турији узрок био, изнађе, — полицајно одјеленије учинило је наредбу, те се исти изнашао. Он је овде у варопи, но изгледа се, да је пуномоћије своје, с којим је као комесар ходио, изгубио.

Ово се знања и даљег званичног поступка ради одјељенију правосудија овим саопштава.

Из заседанија полицајног одјеленија главног српско-народног одбора, у Карловци 12. авг. 1848.

Бр. 206.

Тетелски пододбор. На високославни одбор Карловачки.

У овом за нас и за цели род наш српски одсудном часу, изискује се од нас свију, да сваки онако мисли, онако твори и говори, како би се све клонило ко избављенију и прослављенију нашег српског рода и имена. Упротивном пак случају, да све препоне мале и велике укључамо с пута тако, како би лакше к цели нашој приспјети могли. — Многи позиви високославног одбора опоменьу, да семе раздора и немира и свађе из средине наше истребљујемо, и на против да семе благо сејемо, тако, како како би добар и богати плод принети могло.

У почетку још ового нашега покрета, на могла објављенија и позиванија високославног одбора карловачког, којима смо ми чрез наше т.т. пароске свагда у цркви тачно и јасно извјештени бивали, неки народ нашао се у Тителу, Граничар, именом Матеј Поповић фирер, који је свагда против тога био и друге многе људе од тога јавно одвраћао, с претьом да сви они, који такова објављенија и писма по црква слушају, могу страдати. Такова писма, вели он, треба у канцеларији отворити и читати, а не попови по црквама, као што се и случи једанпут г. пароху Стефану Богдановић. Донело се таково објављенје, но он чујући, да је писмо дошло, исчекивао је г. пароха пред канцеларијом, и кад га је усмотрио он, а он онако, по његовом расиуштеном илити управо напуштеном обичају стао викати: „овамо треба донети то писмо, а ти иди у Бају пак примај писма.“ Ово се њему онда код његове власти можда с похвалом примило; јер га је речени г. пароx тужно за таково бесчестије и нападеније, но никакво удовлетвореније получио није, а друго кад је наше општество, као и проча друга српска општества подизало народни Барјак, и кад је мало и велико, мушко и женско опћутљивало величајшу радост — тај изрод рече: „Идем и ја да дигнем једне старе и укаљане гаће на моју

кућу. Ала ће их бити срамота кад га стану скидати и Мађарски дизати.“ Ове, и многе друге блувотине он је пред народом изговарао. Даље тај народ никакву народњу службу није хтео испољавати, т. ј. нити у логор дати кола од своје куће, нити с коли послуживати, док неколико људи недобоше из логора и њега као народа везаше и тамо у логор као принуђена не однесоше — но и тамо он по свом старом обичају буни људе, сеје сјеме раздора и немира и одушевљење народа стара се угасити с тим што којекакве противности им говори, т. ј. да Мађари нама нису ништа криви, нити нам што чине, но то је воља самога цара, да ми против њи војујемо и да се Мађари за то против нас дижу, и да ми немоћемо њима ништа учинити, нити нас досадити; јер у њи је сва сила, а то ми вели он немамо, тако морамо страдати. — Такова и тим подобна он у логору на Јарку међу нашим општеством изговара, које за дужност нашу почитујемо њега високославном одбору пријавити с том жељом, да би се с њим по благорасуђењу поступило.

Из заседанија нод-одбора Тителског дне 18-го августи 1848.

(Продужиће се.)

СТАРИНЕ СРПСКЕ.

Треће је писмо од старих времена, управљено од стране Патријарха Арсенија Чарнојевића из Пећске Патријаршије, на Кир Ника Перазића војводу тадашњег у Паштројевиће у коме изјављује своје стање у то доба, уједно поучавајући народ овдашњи који је у то време био под управом његовом; и на последку препоручује породици Франовића у Режевићу, да врате оно монастиру баштине што су заузели својевољно. Исти Франовићи живе и данас најближе овог манастира, и незна се да су ту притишњену земљу кадгод повратили, за коју спомиње патријарх Чарнојевић: зато находим за добро овде споменути његово писмо, да би се у „Гл. Народу“ печатати могло, — како би се тим когод од млађег нараштаја побудио (у фамилији Франовића) и речене земље повратио, — јер по наследству они могу знати на чијој земљи живе; — за ово кад буде у поменутом листу учињено, држим да ће когод одговорити услед опомене патријархове, како је ствар престала? Или у противном случају сетити се да инак драговољно заузетнање повратн.

Писмо ово гласи овако:

Арсеније Божијеју милостију Архиепископ Пећски и васем Сербљем, Болгарем, и всего Илирика Патријарх.

Умјеније наше пишет. В богом покрываемоје и в ними власници почтеноје племе Паштровиће и режениће: Прво је Благонбјејним Свјашчећиком, достопочастненим Судијам, и избраним Војеводам, Погларитим Старешинам и но сему почтеному збору. Благодат божија, и покров пречистија Богородини з о нашеј смерности молитва и првопастирскоје благословеније будет над вами и на домјех и на чадјех ваших: Аштче бо желајете о нас разумјети благодатију Христовоју и заступленијем пречистија Богородице здраво в животје находимо се: а за ино како је Божије хотјеније, бједи и зла и тјготе и сувиште подносимо, обаче на благо Бога сну своју надежду полагамо за ходјатајство пречистија Богородице. Тодико како нам Монастир беше вода разорила даде Бог слободу Цареку и господску достасмо и свелено создасмо и сограднсмо болше перваго: Само под великн долг подпадосмо обнављајући; него на Бога се надајемо и на православније Христијане, да нам помоћч сотворјат, да се и ми долга свободимо: Паки Христољубије Ваше држите се лепо и право православнаго закона восточнаго Христјанскаго, и к Цркви Божијеј често приступајте са чистим сердцем и исповједанијем: Манастирохителе и остале Свјашченике лепо почитујте како слуге божије: понеже они богa молат о здравији и спасенији вашем: такођде и своје заповеднике и Старешине снимајите и почитујте, међу себе љубав имејте, јако да и вами Бог вајеја мирнаја и благаја дарует: Разумјели смо како се међу вами ова ствар находи. Сад који Христјанин прилог учини у који Монастир и приложи, то је Богу али баштину, али друго што движимо: Пак после ини раде да они отиму Монастиру и поправ једни отимљу; шчо је Христјанска дужност дати Монастиру, з не отети Монастирско: Зато неправо чине, то није мило ни Богу ни Челојеком; и за такову ствар Бог пушча казањ и гњев на људе и на земљу Но православни Народе чините да Црковно между вами не гине. То је Божије и слугах божијих, но ако је који шчто цркви увредио, да има вратит и заповедамо ако послужни будемо: Нику и Стјепу Франову и брату му Франу: да то баштине и Маслина Црковних шчо су узели пак цркви да врну: тако им Бог свако добро даровао:

Во прочем се Христова благодат са васеми вами Амин.

Јунија 3. У Патријаршији 1677 године.

Печат патријаршије Српске чисто се може прочитати у почетку писма означене рјечи:

(Адреса на писму:)

Благочестивим Свјашчеником, препошчованим Суђијам и Војеводам, и племенитому збору Паштровичному Честно датн се у Пашчројевиће кажти у племе Режевићско Господину Војводи Кир Нику Перазичу.

Ово је сходно своме оригиналу преписато, само што сам по новој азбуци довео, а иначе постоји непремењено свака реч.

У Монастиру Режевићу у Паштројевићима 18 новембра 1875 год.

Михаило Ранковић
јеромонах.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА.“

у Новоме Саду 7. Децембра. Ја доле подписани, који држим „Глас народа“ од како је почео излазити и сваки број читам тако, да обично како га узмем у руке прегледам различности, и док је било (биће ако Бог да и од нове године У.): шта бима по свету, исто тако, а по томе дописе, тако сам радио и са прошлим бројем и одмах ми упаде у очи допис једног овдашњег раденика, у коме говори о бесилу силног, што се односи на занатлије, који раденику после дају, те немогу а да колике као занатлија знам и да би се и друга страна чула, не прогеворим о томе како стоји калеа према мајстору. Ја сам био калеа и то потпуних седам година и био сам у више места и нарошно код мајстора у послу и нигде нисам наишао на бесилно силног, нити је који калеа напао, који је пао, и који је свој потребан посао сваглa на време свршавао Ако се поменутом раденику каква неправда десила те је он тако зове, јер може бити, да он није свој посао на време свршио или као што треба извршио. Може ли на то мајстор, од кога се све иште слушати а да калеа и што протиниће не рекне. Калее се чује да су они у јарму, али данас је боље бити калеа него мајстор. То виде и сами калее, ако хоће правични да буду. Ако мајстор није на време порцију платио ето ескуната. ако му се што наручи, мора радити на почек, а жена и деца и калее морају јести, и они последњи неће да знају шта је чекај. Ако је мајстор израдио што и одио не заплар, он је морао подвоз платити и дангубити, а хоће ли што продати то нико не пита. Кад дође с запара, ту већ чека калеа и обично напред му се платити мора, он нечека да се прода урађени еспап. Калеа још неки пита је ало, докле год тућ лебац једе. Њему мора соба угрејана бити, он не пита од куда дрва. Што се радених тиче, да мора са столице да спада тога бар седи у своме добу, де се на парче ради, нема, њему стоји од воље како ће радити, ако хоће више да заслужи више и радити мора. Што се тога тиче ко с кога жели, то би мајстор могао пре калеу запитати него овај њега. Друге је трговац, који препродаје занатлијски еспап, а други мајстор, који и сам засуче руке те ради, па често боље би му било, да сам ради него да калее држи, јер да не би ови за бадава седили, он им више пута даје онај посао, који би могао сам израдити Нека се каже рука руку пере на је право свима, а заиста занатлија ако икоме на свету, а оно најмолије ономе, који ће сутра бити, што је он данас. Та зар се невади, да су и мајстори данас прости раденици, како су им фабрике и трговине посао претекли, те ако се радених, који се у своме листу тужио у Лучини, кад се тешко правично суди, и заборавио, ја му то опраштам, и додајем, да ово нисам писао ради одговора истоме, него да изложим како стоји мајстор према калеи и како је данас стање мајсторово, а сврштујући с тим, да ћу ја увек у својој кући бити старији, а мој млађи млађи, када се опште радненице подигну онда нека буде другојачије.

Јока Крушедолац.

ПОДЛИСТАК.

СЕОСКИ НАТАРОШ

(Наставак.)

Капетан Лануша, лупешки вођа и арендатор заредили су дакле по селу.... од куће до куће, носе грдне плакате на којима пише: „живио, . . посланик, члан владине странке!“ нуде људма да их лепе на своје куће, и веле, да ако тај испадне за посланика, да ће се добити рит од царевине забадава, да ће чивути који су узели исти под аренду, на кад их је вода потопила и они побегли, а ништа платили нису, све морати платити, јер солгабиров ће онда да узанти (конфисцира) машине и марву чивутеку, што је за њима остало, иначе, ако се општина усуди, да то не нада, онда ће све општинаре под криминал, обећаваше даље, да ће порција смањити се, да ће сваком бити слободно нећи ракију и садити дувана колико хоће и најпосле, да ће се садањи општинари позбацати и на њихово место доћи они, који буду гласали за посланика, кога Лануша и лупешки вођа препоручују, најпосле претише, да ће сваки онај платити пет сребра глобе, који не гласа за њихова кандидата, да никад на суду неће имати право, да, који има сина за женидбу, неће добити дозволу да се све женити, а који има сина за солдачину, да ће тај јамачно солдат бити, ма не био за то, и ма требало по закону да се ослободи, на свршетку завршују тиме, да ко њихову цедуљу с куће сдере или неприми да се на њу залени, да ће три месеца робије добити. Људи не имадоше куда и пустиње, да им се цедуље на куће дене, Ко се још сме против владе дићи; јер кортеш лупеж каже: ко иде против владине странке, тај иде и против владе, а наш свет држи и онако и да је влада и владина странка једно исто, и научио је зазирати од владе.

Тако је то ишло у селу . . . . а тако и у осталим селима онога среза у који спада то село.

Народна странка међу тим још се кренула није. Она мора ићи законитим путем, а тога је пута тешко наћи, де се на закон не нази. Поједини већ су пријавили солгабирову кортеше владине, да се служе недопуштеним средствима, али кога тужиш и коме тужиш. У таким приликама сведочба човека, који није владине странке, толико важи против оног, који држи уз ту странку, колико сведочба Хришћанина на суду турском против Турчина.

Народна странка закаже конференцију. По свима местима скупљаше се и договараше чланови странке како ће у што већем броју отићи на конференцију да посраме владине пришипетље.

Конференција се имала држати у некаданьем „штопском“ месту, у коме седи солгабиров другога среза.

Барјаци, свирци, топови, све је то спремно било; учитељ Баба сне је то мајсторски удесно, кад у вече кад се баш поћи имало, дође заповест, да нико несме ићи на конференцију.

У „штопском“ селу искупио се силан број народњака из другог среза. Десет је сахата већ, али из првога среза још никога нема. Ако је и забрањено

како бар когод не дође ради договора, шта да се на то ради? По „шопском“ месту просу се глас да је натарош из села . . . . издао народну странку, да је са солгабировом у дослуху, а како је у читавоме срезу на лепоме гласу и народ великог поверења у њему има, то се лако извести дало, да се народ, које од власти поплашио, које за њим повео.

Око 11 часова стигне натарош из села . . . . у „штоп.“ Из првога среза осим њега нико више не дође. Народна странка обрадова се доласку његовом, али је једнако зебла. Конференција се није смела јавно држати, но су важнији чланови странке искупили се у гостионе, узели за себе собу, ту ручали, и том се приликом договарали, шта да се ради са припремом за избор. Натарош из села . . . . био је у више прилика где се посланик бира, он скроји план и овај се прими, али не без нека страховања. Ко зна можда је све то наменгено, па нас хоће натарош да изигра. Натарош да држи са народњацима, то је као кад у Карловцима цензор гимназијски пије са ђацима. Збиља је нешто чудно изгледало. Да он сам дође! Како да њега једног пропусте?! Многи је хтео натароша ово одмах, чим је дошао, да запита; али ладна глава споро ради. Када се о ручку друштво већ угрејало, запита ће пријатељ један натароша: „Али рећи по души, како је то, да сам дође, како тебе допустише, кад је свима забрањено?

Натарош је видио, куда се са овим питањем циба, насмеја се и стаде приповедати:

„Синоћ су коњи већ назобљени били, на кола седишта поиамештана и уздиге пружене, само да се ватају, па ја и кнез и нарох и учитељ на једна а погађари политични и црквени на друга двоја троја кола да седну, па да као заступници сеоски у другим приликама и у овој прилици село заступимо, кад стиже солгабировљев сережан на коњу и донесе заповест, да није слободно држати конференцију. Ја сам био да се ипак дође, но остали држаше, да не вреди у такој прилици да се иде и бадава натраг долази, кад договора несме бити. Ја сам и сам увидио, да није нужно, да се гомилом иде, али сам за то био, да би из сваког места требало но један два ли да дођу, и да се оде ма у приватној кући договоре, шта да чине према притиску од власти, и ја се спремим за пут. Да ме не би нико задржати могао узмем порез, што је покупљен био, да га носим „штајерзмту“, наоружам се са петнајест ватри и кренем се јутрос рано на пут. Када сам дошао пред село, у коме солгабиров наш седи, затечем стражу, која враћа кола, што су из других места пошла на конференцију. Ово је нечувено. Људи казују, да они неће на конференцију него за својим послом, али им сережан неда даље. Беше ту и трговац један, који је пошао по дуван у „штоп“; али њега баш треба заустављти; попу учитеља, грка, пре свега, тако је гласила заповест солгабировљева. Што ћеш ти штете имати, то се солгабирова петиче, он ти сме штету правити, а ти несмеш накнаду тражити, или ако је и потражиш нећеш је добити. Дође ред и на моја кола. Сережан се збуни. Солгабиров није могао ни помислити, да ће натарош после званичне писмене заповести сметн на конференцију ићи, те није наручито натароша спомено. Сережан ипак замоли ме, да се натраг вратим, а кад му рекох да ја порцију носим, он ме пропусти. Кад сам прошао кроз село и дошао на излаз, ту ме на капији од њива, четврт сата од села, заустави други сережан. Тај је већ опорији. Ја му кажем да носим порцију, а он ми одговара: Можете ви и сутра носити порцију. Ја му рекох, да мени нема сережан прописивати, када ја имам порцију носити, и како је сережан подаље од села био и никога близу било није, ја станем злим на њега, рекох му, да ја њега непознајем, и како незнам шта ко мисли, а носим државну порцију поред себе, то даље од мене десет корачи, јер ја сам „шилбок,“ на овом дилижансу. Сережан се збуни: Ако је тако, оно не марим, а кад вас је онај други пропустио, што не би и ја. Опростите господине! Срећан пут! — И тако, као што видите ево ме међу вама“ Сви се насмејаше на ову досетку и најстарији у друштву наздрави натарошу као честитом Србину и великом народњем пријатељу. Соба у гостионе, у којој је ручак био, беше уз велику салу, де се играпке држе. Сала беше пуна света, који је дошао да види шта ће бити. Врата од собе, де беше ручак, беху отворена и тако је свет све чути могао, на је чуо и то, како је натарош тако слободно народу наздрављао, као да је у Карловцима на мајској скупштини.

И ово је многе у бригу бацило. Од куда да он тако сме. Слаб свет, да нереченго куковање, неверују у јуначитво него држе, да ту нешто особито има за лепа свакој радња слободна човека, држе, да је он наменген, да тако говори и т. д. Доста да је натарош из села . . . још већом загонетком постао.

ОДРОНЕТКА ПИСМУ ВЕЗ НАТПИСА.

Када је натарош из села . . . вратио се са конференције затекло га је код куће писмо, из познатa места од миле руке; али се у њему немиле кажују речи: „Писмо ово што сам у бапти на шебоју нашла не бих ти послала, ја му неверовах и хтедох га спалити; али ми жалосни стигоше о теби гласи: Ти ниси више она жива ватра српска, ти си мазахсао, узмакао, ти си — ох боже, ја то не верујем, свет вичe на сва уста, али ја опет не верујем, нуде доказа, али за мене против тебе нема доказа, ја ништа неверујем и само ћу да кажем, што други говоре и пишу ти то треба да знаш, да пустим да од светлости невиности твоја ослени тај пакосни покварени, безобразни свет. Ето читај, па види како ми је.

Писмо што је на шебоју нађено, беше писано женском руком, али се дало приметити, да се написало, да изгледа, као да је мушком руком писано: „Бедни створе овога света Ја знам све ко си и ти и ко ти је и шта ти је натарош из села . . . Ти верујеш ономе, који никакве вере нема, који никакве

светиње нема. Он те је упропастио. Госпођица . . . господар је у срцу, души и памети његовој. Он је вером превршио. А зар је чуда што је нас преварио, издао, кад је народ свој преварио, издао. Ја о томе имам доказа у рукама. Он је солгабирову, кад је последњи пут с њиме ручао, заверио се, да ће с њиме бити, и сада као Вук Бранковић држи с народном странком дотле, докле не дође време, да јој може за леђа заћи и врат јој скршати. Ја вас жалим, и молим Бога да није дотле дошло да растанка неможе бити. Право ваше већ је госпођица . . . преотела. Изађите на видело устаните решите ко је и том чудовишту нема више међу људма станка. Осветите се, освета ваша биће света.

Најбољи пријатељ вашега брата."

Писмо ово смерало је на то, да изазове лено женскиње у варошн Н. да у праведном огорчењу плане и спали вео над тајном њеног живота.

Натарош је увадио маневар и ко с њиме управља, насмејао се женскоме послу метиуо писмо у џеп и наставио свој озбиљан рад.

У ОЧИ ИЗБОРА ПОСЛАНИКА.

У читавом срезу разглашеног солгабирова узбунио се на дан у очи избора посланика мало и велико. Сресни сережани уватили раскршћа, на растрђу свет. да се нескупља. Четворицу су из села . . . пешке с пушкама у срез отерали за то, што су насмејавали кортеше владиног кандидата, рекло се, да су грдили самог кандидата, на владу, на чак и цара Робија тешка то их чека, чуло се по свима сокацима. У другоме селу држи се тај дан заиредно суд за потрицу стотинама, позвани су на суд они, за које се знало, да нису за владиног кандидата. У трећем маестнли су сережани да се једни потуку па су све који су дотрчали да гледе и развађају позатварали, у четвртом горела је „званична ватра" на три краја села, и глас је пукао, да ће сутра, кад избор буде сво село планути, само да би мање оних на избор отишло, који су против владиног кандидата, јер владини су знали шта све то значи. Али као гени какав облетио је млади свештеник син седога и најстаријега свештеника у срезу околна места. Њему не усудише се на пут стати. Амантија јачи је бедем од самог каменога. Он је у свима местима састао се са правим пријатељима, истине поштења и народа свога, удесно је одборе али рад им се наскоро јави свој земљи у најлепшој слави.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Слика из солдачког живота.) Није свако видио, како изгледа кад се војска из једног месте у друго премешта; али тек је особито нешто кад из Љвова (Лемберга) полази. Недавно премештала се једна регимента одатле у другу штацију. Војска је са зором кренула се. То је хотимице било; али опет руља је за њом појурила. Слушкиње, куварице, пиљарице, собарице, праље, шваље, чивути, берберн бирташи, све је то нагрнуло на солдате, који су у реду стојали. Бика псовка, претње, заненка све се то измешало на ври, као на бари какво! пред кишу. Обрштар је морао наместити неке солдате, да с голи бајонети чувају друге. До железнице дошле се којекакве. Берберн су махнули руком и вратили се своје кући. бирташи су купили дућу креду; па рекли платиће то други. Пиљарице жале су имале изгубити, а нису ни могле далеке од својих буда трчати. Још само чивути, (каџицари) и солдатуше неодусташе, него управо на железничку станицу. Чивуте је обрштар које како растера, али солдатуше као кучке, хоће у вагоне. Онда се обрштар досети. Обећа им, да ће их повести све, само да седну за себе у један вагон. То беше последњи вагон. Солдатуше посадише се и чекаше да пара звижне. Пара звижну. Железница одлети, а оне остадоше на путу. Обрштар је наредео, да се последњи вагон одвоји, кад се железница креше.

(Целатов рачун из средњег века.) Године 1542 украде неки покрштен чивут са два права чивучета пешто у Бечу. Чивут је тај био из Јаконице и звао се Франц. Фердинанд Ешел-бергер. Суд осуди џеду на шибе а чивута да се обеси. Кад је тај духовник чивута да исповеди, онај се разљути и баци осуду иуд не треба, боље вели, да је остао чивут, кад га и тако неваљу. То суд разљути и он буде још на веће муке осуђен. Ево из рачуна, што је варош Беч платила џелату Ханзу Берти види се, какве су. У томе рачуну описује се најпре какав је посао рађен и онда шта је плаћено. „Прво су на четир места са усијаним клештама изађена четир ребра, после су два најпша с леђа одерана, даље је на обичном губилишту руке му одсечена и пола језика одрезано, најпосле је натрашке на вешала обешен и жив заједно с вешалама спаљен. Плаћено је: за чување ребара 12, за сечење кајиша 12, за вучење 30, за сечу руке и језика 30, за вешање за ноге 40 н. за палење 1 ф 30 н. за мелем што је мотан на ране 36 н. за извињавање пресуде 6 н. Свиг осам пошта износе да кле 4 ф. 2 н. 4 динара." До године 1716 тако се силни људи вешали у Бечу и нпма је богатина, да те гледи, кео оно у римско доба, над се звериње тукло, Племенита господа састављала су друштво, које се звало мртвачко друштво. То друштво имало је само привилегију, да гледи, како убијају осуђенике. Сваки је од њих имао ларву, маску, да бедни народ невиди с каквим весељем гледе племенита господа проливање крви.

(Експлозија динамита у Бремерхавену.) У Бремерхавену деогодио се страшан случај, који је многога живота стао. Лођски пароброд „Мозел" 11. о. м. пређе из новог пристаништа у предњи део, да натовари путнике и путничка добра, која су још заостала. Пред „Мозелом" стајаше пароброд „Симсон." На крову „Симсона" беху два капетана и још један чиновник. Већ је скоро сав посао био готов, и звоно зазвони, да даде знак путницима, да се врате у лађу, кад у последњем часу стигоше два вагона, од којих један носаше прешно а други путничко добро, које је требало у лађу утоварити. Стварн се пренесоше с колицима у лађу, и кад последња колица, на којима беху четир сандучића и једно буре, пред „Мозелом" стадоше, догоди се у 11 сахати и 20 минута на један час страшна експлозија. Утисак беше страховит. Обала беше пуна људи, који радили које путнике, које средпнка путничких, који изађоше да своје родеве испрате. Прнповеда један очевидац, који се тада на „Мозелу" под заповедничком Кунрајом налазио, да је у место доба, кад се експлозија догодила, видио прво комаде по ваздуху летити и да се од оних особа, које на обали беху, скоро нико више немогаше опазити. У први мах побојао се да није какав експлодирао те се пружи по крову и буде тучом од стакла, песка, комаде меса и т. д. сав посут. Пустош, који се на лађи

догодно. није у стању да се опише. Ни један прозор на лађи није читав остао. Зидови од соба у предњем делу „Мозела" беху угњити и покрхани на чак и на страшњем делу све су кабине порушене и разлупане. Лађаре са стране сва попуцала, а поред тога све је упрљано крвљу и комадјем меса. Унутра у лађи нашло се сијасет руку, ногу и других делова човечијег тела, који су кроз отворене одушке упали. Врата су сва растављена и разлупана. Цела лађа беше пуна стаклених комадића на и сама јела, која су се баш путницима издавала. Ка. петан Лајст баш је пред самим догађајем за заповедничког Куприја стајао издавајући заповести, али одмах се сишао по басамцима у чамац ради неког посла, над му се халване на један мах на телу надеране. Само му је уво покварено, а другом једном господару само су плочари разбијене. Остали официри и матрози горе су прошли. Шта више од матроза многих је нестало. На обали, само где је сандучић стајао, земља изгледа као да је са те стране доле пошла и ту је јама од својих 6—7 стопа дубљине. Једна обала беше пуна комађем човечијих тела и издераним хаљинама. Велике брде крви пуне руку, ногу, бурага и изкасапљених телеса.

Пароброд „Симсон" боље је прошао и сами људи на њему нису тако страдали. Одмах после експлодирања дође одељење војске и полиција на место и почну прекапавати рањенике и мртвace у бараке, које су у изван вароши стајале. Пут је сав био крвав. Призор који се тамо указао, беше страховит. Овде отшала рука тамо нека ноге, овде лице сво издерано, атамо делек и јаук од страшнога бола. По исказима лекарских страшнијe су и опасније повреде тим начином добивене него у ратовању и могу се сравнити само са повредама које се добију од кумбара. Неки се још колико је душа погинули као што очевидци описују летили су људи 40—50 стопа у висину. Неки веле, да су видели као врак, иилик водоскоку који се од земље к небу диже. Кеп који је довукао сандучић, што је експлодирање проузеле изгубиле је све четири ноге више колена.

Говори се да је путник један из прве кајуте биг господар тог сандучића. После експлозије затворио се исти у своју собицу и разволверои је себи прољурио тане кроз главу.

Као што се дознаје дознало, истина је, да је неки Томас покушавао да се убије и да је признао да је продао сандук са динамитом да експлозије произведе.

ГЛАС НАРОДА.

Од нове године ће свакако ојачати.

Налазиће на табаку тако великом као новине „Застава", но неће на поле него четврт савијен бити. По томе за читање у два броја „Гласа народа" биће толико колико је досад у три било, те преко године добиће они, који га држали буду, **26 табака за читање више него што је досада било**. Даље ће се о много више ствари у сваком листу писати него досад. Писаће се:

1. Чланак о економе, чему је кад доба.
2. О српском језику и књизи српској.
3. Из географије.
4. Из историје.
5. Из природних наука.
6. Наука о здрављу
7. Наука о политици.
8. О економији.
9. О трговини и промету. Белешке с пијаце бечке, пештанске, трштанске и из оних крајева, у којима Срби живе.
10. Занат.
11. Школа
12. Црква
13. Подлистак. (Приповедке, описи и друго што је за забаву.)
14. Шала и сатира
15. Тумачење страних речи.
16. Шта бива по свету (колико се оваког листа тиче.)
17. Различности.

У листу овом биће дакле о свему, што треба човеку, који живи са светом. На њему ће радити први људи у школи и науци. Имена им не ћемо, али ће се јавити на делу а не на огласу. Ради дике српске мило ми је јавити, да ће и Црна Гора радом свога у земљоделству искусног члана са Даниловог града, подпомоћи рад на ослобођењу народа од незнања, као што подпомаже борбу браће Херцеговаца за слободу против диндушмана.

Лист ће излазити као и досада једанпут на недељу и коштаће:

За земље у овој царевини 4 ф.

За Србију 4 ф 40 н.

За Црну Гору преко петнори отуд 3 ф.

За Босну Херцеговину и стару Србију преко ситорибл тамошњој 3 ф.

За Америку 5 ф.

Огласи неће се штампати у листу него као додатак и за то ће водити бригу у томе послу искусан човек. Плаћа ће се као и у другим српским листовима. Ко хоће огласе и новце за исти да пошље тај нека пише овако **Писарни за огласе „Гласа народа" у Новоме Саду у Лебарској улици к. бр. 889.** Anoncenbureaux Glas-Narod Brodgasse N.-889. Овом приликом нека буде речено да ће први број у шест хиљада комада разаслан бити.

Да би уредник имао више времена за свој посао и ради брже и такође радње одељење се редакција од администрације и експедиције.

Експедиција ће бити такође у лебарској улици к. бр. 889 Предплата пак за лист има се слати на самог уредника под адресом: **Panta Popović Redacteur Glas-naroda Neusatz.**

Да би се за времена могла штампати повеза сваком претплатнику, молим да се предплата до нове године пошље.

ПАНТА ПОПОВИЋ.

ПОЗИВ

на јавна предавања у Новом Саду.

Данас у недељу 14. (26.) дец. о. г. биће треће јавно предавање у позоришној дворани у 5 сати после подне.

Предаваће **Панта Поповић** уредник „Глас народа" **„о новим мерама, нарочито о оним за зрна и течности.** чиме ће се завршити предавање о новим мерама.

За улазак се плаћа **10 нов. од особе**. Чланови „Кола" са својим породицама имају улазак безплатан.

Четврто јавно предавање биће у четвртак 18. (30.) децембра такође у 5 сахата после подне

Одбор новосадског српског кола.

ОДГОВОР УРЕДНИШТВА.

Г. С Ђ. у Митровици у 48 броју Г. Н. под „Нове мере" наслонни текст 12-те таблице је „за претварање хвата у стер". Ниже, у рубрику погрешно је стављено „кад је цена хвату к т. д. ту ваља да стоји „хвати стера," што се са овим исправља. 13-та таблица означује цену према хвату стеру Кад је 1 хват дрва за гориво готово 3½ стера (а 1 хват има 72 палца) онда је стер 20½ палаца дуг.

ИЗДАЊЕ „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Панта Поповић**.

Српска народна задружна штампарија у Новоме Саду 1875. год.

БРОЈ 51. У НОВОМЕ САДУ 22. ДЕЦЕМВРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уреднишву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу: на годину . . . . . 4 фор. на по године . . . 2 „ на три месеца . 1 „ за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

СЛАВА НА ВИСИНА БОГУ И НА ЗЕМЉИ МИР.

Још неколико дана, па ће се у нашим светим православним храмовима заорити — „Слава на висинах Богу.“

Слава је на висина Богу вазда, и у радње дане и у благе дане и недељом и свецом и дању и ноћу.

„Слава на висина Богу и на земљи мир“; али мира на земљи нема.

„Слава на висина Богу и на земљи мир међу људма добра воља;“ али међу људма добре воље нема.

А како ће и бити међу људма добре воље, када је све то једно на другу скочило ради себичности своје. Што је јаче то је слабије притисло. Закони не уму да се довију, да људе изједначе, да браћа дођу собом буду. Они пишу о правди и правици, али тога нема или је врло мало. Црква је покушавала да учини, да људи међу собом браћа буду, али људи никад то не беху. Људи су и данас слуге и господари, господа и простаци судци и робови.

Хоће ли се то кадгод изменути хоћеду ли кадгод синови једнога оца бити браћа међу собом, то Бог зна, ми знамо да то неће још за дуго бити, јер нисмо дена једне матере, јер је на свету „грчка саборна мати црква,“ и „римска саборна мати црква.“

У тужној Босни ето по крви рођена браћа а вером поделена бију се међу собом. Католичка браћа наша мрзе већма на православну браћу своју него на најгрђег злотвора свога. Слуге једнога оца, али од две матере, конџу и очи и срце један другом.

Има, хвала Богу, нешто изгледа да ће од јако боље бити.

У Херцеговини уз архимандрита Мелентију војује са парохијани своји ѳра Мусић парох. католички против злотвора хришћанскога. Није одкуд кри Мусића Стеѳана?

Добра воља вата тамо корена међу браћом, али још мира нема. Рођени брат занет бесилом вере своје заборавља на крв своју и жешће прогања брата него што то небрат чини. Брат Србин мухамеданске вере, који не који рођеством христова сада баш, када ће да засија рођењем сина божија свету светлост разума избезумио се најгрђе те сирема брату своме окове сиње, са пушком и топом сабљом и копљем.

Ладни камен горски и студени снег са неба брат је данас Херцеговину, а брат му је убојца, али није нам жао толико на брата мухамедовца; његова вера учи га. да све руши и тамани што се полумесецу неклања, али кад браћа, која се једном крсту клањају, чије цркве уче подједнако, да љуби друг другога, а камо ли брат брата, да покажу да једно мисле, једно немисле, онда нас душа силно боли и у очи дана, који мир и добру вољу проповеда, неможемо да горко неоплачемо судбу нашег расчереженог народа, и да неономенемо слуге божије а очеве народне да се труде, да буде међу браћом добра, једна воља.

Но не обраћамо се овога пута само на духовне очеве наше него и на сву хришћанску православну браћу нашу, којим ће да божић у кућу сврне, да помисле, да стотинама хиљада браће ни куће немају, па да ни божића имати неће, те да бар дознаду да је божић био када им се божићни дари пошљу.

Ако икад божић је дан, када треба искрени пријатељи народа, прави хришћани да помисле на Бога и на душу те да прогну, да што више милостиње накупе за нејач херцеговачку и босанску.

У стотину хиљада има српских православних кућа у овој царевини. Свака кућа у честицу најмање сребри десетак неће. Нека дакле свака кућа само новац из честице сиротиња босанској и херцеговачкој намене, та Србин и онако комад честице сиромашку путнику и страдалнику намењује, а од ове браће наше нема већег страдалника пут ка. на десет хиљада форината биће за један дан скупљено. Ако домаћини неможе а да новац из честице за слеме незадене ма да је у Херцеговини и Босни слеме српско, он нека га искупи и даваред, јер га први пут искупљује обично од оног коме у комад дође, или нека га, онај који га је добио, а сит и весео је, поклони гладној и жедној браћи својој. Ако је срећа што је добио, та за поклон тај Бог ће му највећу срећу дати.

Ради среће своје и народа свога сети се, брате Србине, о божићу своме несреће рођене браће своје, учини, да кад већ неможе да буде мира међу једноврвном браћом да ма за часак, када брат по крви и вери прими твој дар божићни, у славу вишњег Бога добре воље буде.

У то име срећни ти благи дни.

СРПСКЕ ЦВЕТИ.

Увидио сам, да се Ваш лист за истину не плаши и расцвети дати, те хоћу да у вашем листу изнесем нешто, што се досада или сасвим крило или крвљаво извртало.

На овоме је навело позориште некога Фотија, које је овде представљало српске Цвети. То је написао неки Матија Бан, који је у славу Султанову песме певао, и који данас има таку кућу у Београду, да боља ни кнежева није.

У књизи у којој исти Бан описује Цвети, све се другчије прича него што је било. Истина Матија Бан није писао историју, али ако се и за позориште пише невала истини у очи пљувати, бар главно треба да је истина, а о томе у поменутој књизи ни спомена нема.

У књизи се износи пред свет, да је Милош Тодоровић прозван Обреновић, дигао устанак на Такову 1805. г. То није тако. Један човек, који је живио у то доба и који је све писао, шта је очима видио и ушима чуо, у својим белешкама, о Милошу и таковачком устанку овако пише:

Милош Теодоровић седио је 1815. године до устанка на Такову у граду Београду, турском паши уз колено, као што данас Серверпаша у Херцеговини наместа Србе за судије мудире и кајмакаме, те му ови морају на руци бити, да се звуда сиротиња раја, за што од Турака добивају осим чести и новаца и поклона, те за то и нека народ, „да кметови нису ради кавги, већ је рада сиротиња раја".

Народ је на Милоша мрзио и он се заклонио од овога у град код Турака.

А зашто је и како је до тога дошло, да кнез Милош са заставом у руци на цвети пред народ на Такову изађе и повиче: „Ко мене, ево рата с Турци." ево ово је узрок.

Кад су се воће народне увериле, да ни њима ни народу нема слободе, ако на ново не устану, онда се скупе и реше, да се народ на оружје подигне и на Турке завојшти. Али пре него што се устанак дигне и даље по ће радити, закључе уједно, да се и Милош Теодоровић, Обреновић убије, да не би дознао за овај устанак и Турцима га подказао, било ради тога, што сам не би држао да је време томе, било из друге намере.

Кад се ово решавало, онда се ту десно Гарашанин, отац Илије Гарашанина, који је Милошу кум био. Овоме буде жао свога кума, те се домоли код збора, да се одустане од закључка, да се Милош убије, и он се обеже, да ће Милоша довести из Београда на Таково међу народ и онда ће моћи сви на њега пазити. Гарашанин дакле заложи своју главу за Милоша на оде по њега у Београд.

Кад тамо стигне и код Милоша одседне, није овоме смео читав дан ништа говорити, него дочека вече, и кад му Љубица жена Милошева, у вече пред легање по обичају донесе легењ, да му ноге опере, он јој онда каже, рад чега је дошао, и овако је своју причу завршио: Жао ми је Љубице тебе и деце, а ономе несретнику несмем да кажем: знам какав је, и само сам за твој и дечији спас заложио главу, сада дакле гледај шта ћеш; јер ако до тога дана не буде он тамо; онда сам и ја главу изгубио

Љубица је била жена и српкиња да јој равне нема. Она је била и већи јунак и већи човек од самог свога мужа. Она прекр'а Милоша да иде са кумом Гарашанином у народ. Милош ујтру каже Гарашанину на што се решио; али да неће с њима ићи, него да ће други дан сам на Таково доћи. Ово се није допадало Гарашанину; али кад није могао више израдити, а он онда преломи со и лебац са Милошем, причести се вином, и Милош се закуне на крст своме куму, да устанак неће Турцима издати, и да ће по уговору на уречени дан стићи у Таково међ народ.

Гарашанин оде и јави, шта је нарадио. Ту једва придобије главаре, да се причека на Милоша. Међутим остало је оно, да ако недође, да ће и њега и Гарашанина убити.

Кад на уречени дан, а Милоша нема. Сви се узбуне, приспе и вече, а Милоша нема. Многи повичу, да су издани, и да треба сада Гарашанина убити, Гарашанин је молио и преклињао их да причекају, још један део ноћи, а он им је у рукама, неће им утећи, на ако Милош и дотле не дође, онда нека га убију, крв му је онда Милош попио, а не они.

СТАЊЕ ШКОЛА У УГАРСКОЈ И ЕРДЕЉУ ГОД. 1873.

Министарство просвете поднело је недавно сабору извештај о школама у години 1873. Извештај је тај опширан и ми ћемо из њега извадити само важније белешке, уверени, да народ наш толико за школу мари, да воле знати како она стоји. Што ћемо говорити о школама свију народности и вероисповести у Угарској а не само о српским, то је тога ради, да се даде сравнити како ми са школама стојимо а како други и што и наша крајцара иде у онај џеп из кога се друге школе издржавају.

У Угарској и Ердељу беше 1873 г. 11.552 општине. У свима тим општинама заједно беше 13.455.000 душа, а 15.445 школа, кад се овамо приброје и 202 школе по буџаци. То су јамачно приватне школе, де неколико кућа држе ма у ком буџаку које куће школу, ма да би се и многе општинске школе могле тако назвати. Од ових школа су 1542 комуналне школе, или државне, јер их држава издржава, а 13.903 школе су приватне, које издржавају обично црквене општине.

Од године 1872. до 1873. подигнуто је 199 нових школа. Али има жупанија у чијим неким општинама никакве школе нема и то у Турцу, Баршу, Хонту, Берегу и т. д. Таких места има мајмање 1000.

Код Саса ердељски на тако званој „краљевској земљи“, де понајвише Швабе живе, нема ни једнога места у коме неби школе било.

Држава је о своме трошку године 1873 сазидала 53 сеоске школе, и издржавала их.

Деце, која треба у школу да иду, беше свега 2 милиона, 121 хиљада и 420. торо. У школу иду 1 милион 443 хиљаде 266, дакле од оних, који би требали да иду неђу 678 хиљада и 154, а то је 32 процента. Најмање деце иде у школу у жупанијама Хунвад (од стотине 24), Арањош од стотине 25, а највише иде у визиљбуршкој и залајској жупанији (од 100 иду 97) за тим одмах долази (краљева земља) (од 100 иде 91.) У Бачкој и Банату иде од оне деце, која су за школу више од половине у школу.

Од 6ака између 6 до 15 година има 13 хиљада 671, који иду у гимназије и реалке, дакле недолази на стотину од оних што у школу иде ни подпуно један. Дванајест жупанија има да нема ниједног 6ака до 15 година, који учи гимназију или реалку, дакле средњу школу, која припрема човека за струку неку.

Међу школама, које држава испомаже нема ни једне српске и немачке.

По вери беше 1873. г. 757 хиљада 305 6ака римокатоличке вере 116 хиљада 764 унијата 139, хиљада 421 православних 219 хиљада 575 евангелика хелветске конфесије 146 хиљада 248 евангелика аугсбуршке конбресије 5 хиљада 547 унитараца, 58 хиљада 376 израиљана.

Кад се узме попис душа од 1870. године, онда долази на хиљаду душа:

Римокатолика — — — —	100 6ака
Унијата — — — —	73 „
Православних — — — —	52 „
Евангелика хелветске конфесије	84 „
Евангелика аугсбуршке конфесије	133 „
Унитараца — — — —	101 „
Мојсеове вере — — — —	109 „

По народности беше:

Мађара	704.856 6ака
Немаца — — — —	265,153 6ака
Романа — — — —	171.318 „
Словака — — — —	203,007 „
Срба — — — —	33 054 „
Хрвата — — — —	26.286 „
Рутена — — — —	39.592 „

Године 1873 било је од православних мање него г. 1872 8 хиљада 852 6ака.

Од свију 6ака 494. хиљаде 606 само зими иду у школу, пуз то њих 200 хиљада немају никаквих књига.

Од деце, што су 1873 у школу ишла научило је 281 хиљада 316 читати и писати 97 хиљада 95 само читати. На језику мађарском учи се у 8404 школе, на немачком у 2184, на романском у 3130, на словачком у 2057, на српском у 350, на хрватском у 71. на рутенском у 529, помешано на два језика учи се у 2332 а у 532 школе у три језика.

У свих 13. хиљада 903 школе са 1. милионом 443 хиљада 266 6ака беше 19 хиљада 598 учитеља, тако на једну школу недолазе два учитеља а на једног учитеља долазе 6утуре 73 6ака. Од свију учитеља готово једна четврт није имала спрему, коју треба да има учитељ.

У Торонталској жупанији, долази на једног учитеља 101 6ак. у Будим-Пешти, де држава са 535 хиљада школе испомаже, само 26.

За опрему школску доста је чинила влада године 1873 и то и у школама, које нису државне. Библиотеке имало је само 1508 школа. Апарата за телесна вежбања беше у 1157 школа 1873. г. потрошила је држава на комуналне школе 636 хиљада 705 фор. 24½ н. а за све друге 19.796 ф. 45¼ н. Читав доходак свију школа износи 7 милиона 369 хиљада 89½ и издатци толико исто. На плате учитељске издаје се 5. милиона 664 хиљада и 14 ф. На једнога учитеља проseком дође годишње **88** словом **осамдесет осам** форината.

Б Е Л Е Ш К Е.

„Дифтиритис“. Тако се зове та страшна зараза, која хиљадама деце тамани. У нароши овој за ову годину умрло је од те болести неколико стотина деце. Болест та покаже се у грлу као мала бела бубуљица око ресе. Како се та болест онда много лакше излечи, кад се одмах опази, то родитељи нека сваки дан два трипут гледају деци у грло. Нека дршком од кашике притисну језик доле па чим онаде онаку бубуљицу одмах нека трче лекару и зову га у помоћ. Ако игде, ту је помоћ брза нужна. Најтеже је са малом децом, која неће да уста отворе и кашику нетрпе. Ту неостаје ништа друго, него децу преварити. Уредник овога листа са својом децом овако ради, пре доручка ручка и вечере, каже сваком: дед зини да видим колико си гладан. Дете зине, и ако је мало зинуло а он вели, ти си мало гладан или ниси ни мало гладан, а дете онда зине колико год може. Дете треба окренути тако да му светлост у грло падне.

Светлости тумаралице. То су мали пламенови, што се виђају по барштинама, мочарима, гробљима и једном речју по влажним местима где труну биљне и животињске материје. О овој светлости распрострле су се многе бајке па смо намерни да читаоцима о њој још што рекнемо. Један физичар јасно је једне

мрачне а тихе ноћи на једној бари много плавстних пламенова који су били налик на пламен нечистог водика: једни стајаху мирно на једном месту а други изгледаше као да се мицаху. Ово мицање не постоји. Ево за што. Очевидци приповедају, како неки од тих пламичака мало сјају па се на мах потрну а други до њих букну. — што нама из далека изгледа као да се мичу. — Да овај пламен нема никакве топлоте навешћемо ово за доказ. Професор Кнор у Кијеву као ђак идући ноћу снази таке исте пламенове, високи су били неких 5 палаца а у промеру су могли имати до $1^1/_2$ палац. У среди су били боје жуте а на крајевих плавичасте; он тури врх свога штапа од месинга у пламен и поджи га четврт часа; кад га је извадио ни мало није био топао.

Природњаци су разно говорили о узроку ове појаве. Највероватније је да је то спој водика са фосфором. А да је тако сведоче нам и вештачко произвођење те светлости; месеца јуниja 1873 на рибњаку берлинске зоолошке баште било је једног дана много таких светлости што је био посао неких шкљивчина.

Кад је оно била париска комуна 1871 године, која је у крви и паљевини пропала, бачено је толико хиљада људи у једну пећину што се зове и с и, на којој људи у једну пећину развијо се фосфорни водик који је узрок те је она пећина од њих светла била. — Толико смо сматрали за нужно нашим читаоцима ради обавештења о овој светлости за коју свашта говоре.

Б. В.

Како се по жици телеграфској разглашује какво је ди време? Има крајева где су удесили људи, да се у оним местима де је телеграфска-штанција, може сазнати сваки дан какво је време на све четир стране света. Например они у Новоме Саду могу знати, какво је у Петрограду Паризу Лондону и. т. д. То је особито нужно у време жетве и вршидбе да се зна; јер се два три дана напред може знати када ће хрђаво време бити, ветар и облак нејду тако брзо као муња. како неки зову телеграф. Кад би се у једноме месту њих десетак сложило, или општина зарад користи свога села, да из општинске касе плаћа, то би врло мало коштало а много користило. У Америци има тога одавна. У Вашингтону тамо излази сваки дан карта, која са шездесет штанција јавља какво је де време. Са тих штанција јављају се и колико је јак ветар. Тиме се дође до прегледа, по коме се доста подудано сазнати може какво ће бити време.

Како се дрво од трулежа чува? Француз неки по имену Лостал препашао је како се даду дрва од трулежи сачувати. Он даске помеће у јаме после на њима креча, који се полагано водом загаси. Дрво за грађе мора од прилике осам дана лежати у кречу. Тиме постане особито тврдо и крто и као што се вели, никад неће изтрунути. Буково дрво кад се тако препарира дође тако тврдо као гвожђе, те се од њега чекићи праве. У Штрасбургу ради се то овако: узме се загашеног креча и помеша са клорсалцијумом, те кад се у њему дрво држи дође тако да изгорети неможе.

Шта треба радити с новим бурадма. Кад се младо вино на и старије у нову бурад усне, де пре не беше вина, то вино добије рђав кус а често се и сасвим поквари. Исто је то и са другим течностима кад се у ново буре усну. Но тога снега неће бити ако се буре испере са кристализованом содом, што научењаци зову (натрон с угљеном киселином). За буре од 60 литрја доста је 500 грами соде. У соду се усне толико бунарске воде, колико је нужно да она растопи, онда се то усне у буре, које се хоће да испира и у коме мора бити до пола воде. То се добро измућка да се све измеша с водом, онда се наспе буре водом до врања и запуши. После 12 до 14 дана проспе се вода из бурета, која модра буде, буре се испере са чистом водом, после се ове пуно буре до врања наспе и пусти да неколико дана вода у њему стоји, онда је буре као и старо. У тако удешеном буретy носи се вода на галијама. Исто се тако треба поступати и са другом дрвенаријом у којој се течности држе.

Кравије млеко. Сви ми мислимо да кад кравијим млеком децу раниво да им тиме живот одржавамо и снажимо их. То је тако; али није тако са сваким кравијим млеком. Има крава, које имају суву болест као и људи. Кад се од тих крава некувано млеко пије, онда се баш може да добије болест, коју доктори зову туберкула. Кад се месо од таких крава једе може та болест да се добије, а деца, колико су нежнија, у толико је пре добију од млека. Власт би требала дакле да нази на то да се месо таке краве непродаје а још више да таке краве не буду дојиље дечије. Они који хоће да се од јектике спасу на пију некувано млеко често баш од тога млека добију оно, што су можда себи у главу увртили, да имају. За њих би боље било да пију козје млеко, јер козе никад немају те опасне болести што се на кравама налази, а ако нема козја млека онда треба кравје млеко добро уварити и чувати се, да се не пије некувано млеко. Да би те кравије болести нестало нужно би било сваку краву прегледати и онима које су болесне недати, да се плоде, јер та болест прелази и на теоце.

— **Помоћ тицама.** Зима је притисла снег је на многи мести дебео нападао, а де га нема може га скоро бити. Сиротим тицама сва је рана покривена или ће бити, оне морају сада око куће човечије да облећу. Човече, кад знаш колико ти те тице, тамањењем шкодљиви црви и буба вреде, потрудај на њих себе ради, очисти по које место од снега и посни та са пиевом и семењем које тице једу. Научи на то децу твоју, која тако радо трешања и вишања једу, јер што више тица изране, тим ће више воћа имати. Свака кућа но нешто, на је њима доста.

ТРГОВИНА И ПРОМЕТ.

Вршачка вина. За Вршац се зна, да је место, у коме се највише вина у читавој монархији добива. Годишње изађе тамо на 5 до 7 стотина хиљада акова. У Вршцу има виноделско друштво. То је друштво носило на изложбу, која је држана ове године у Кестелеку од 7 до 20 новембра свога белог и црног вина од ланьске и ове године. Прво је продавано по 4 до 6 ф. а друго по 6 до 10 ф. Даље је друштво однело на изложбу и овогодишньег шиљера, који је продаван по 3 до 6 ф. бело пак по $2^1/_2$ до $4^1/_2$ фор. а црно ново од 4 до 10 ф. Продаја је доста добро испала. О вину вршачком пишу уєљед тога у недељном листу за „земьедєлство и шумарство“ ово: Вршачка вина која су као и смерна љубичица прикривена, пронашли су трговци, да су особито добра за то, да се друга вина с њима мешају, те с тога на своје име нигде се готово не продају. Сада су тако рећи први пут јавно се истакла и то таким успехом, да је натдати се, да ће у будуће важна бити у трговини. Господин Ле Метре мерио је на дестилатору (чистилици) кога је Салерон наумео, вршачко вино и нашао је да у њему има $10^1/_2$ гради алкохола, чему су се сви купци чудили, а продавцу је то нешто обично било. Справа Салеронова најбоља је за то да се дознана какво је вино и с тога би онима, који саде винограде и тргују с вином препоручили, да набаве себи таку справу.

Нови Сад 20 децембра. Трговина с раном ове је недеље доста велика била јер су ту благи дани, али цена је баш због тога ниска што се више навуче а купци знаду, да је сада продавац неће натраг носити. Продавано је:

100 кила жита 7 до 8 форинти.
100 кила кукуруза 3 фор. 50 нов.
100 кила зоби 7 форинти 20 нов.
Јечма нема.

ПОДЛИСТАК.

СЕОСКИ НАТАРОШ

(Наставак.)

Највише муке имао је син првога свештеника са селом у коме је сам живио. Ту је живио и солгабиров. Одкако је солгабиров у то место дошао начинио је од њега легло уживања, чанколиза, шпиона, изданца. Поштења је тако рећи нестало, пошто ће солгабирову поштење. Само са хуљама могу се обешењачки послови радити. У сваком сокаку било је солгабировљевих вашака, од којих се не можеш штапом одбранити. Ти су још опаснији од оних, који нелају него из ненада дотрче њутењски па те уједу, јер ти те уједу а да до тебе и не дођу. Син првога свештеника изложен је био са свију страна великој опасности, али од антикрста крст брани. Син првога свештеника узео је епитрахиљ и крст, па је ишао по селу, једноме да свети водицу; другоме да крсти дете; трећем да чита молитву. У светом послу томе није смео нечастиви изаћи пред њега да га задржи. Солгабиров је пуцао од једа и пакости, али није могао шта. Његови шпиони смели су само пратити младога свештеника, али изаћи пред њега ни сам солгабиров неби се усудио. Са светињом вере опасно је шалу терати. А баш та светиња искала је да млади свештеник иде од куће до куће, од човека до човека, да брани истину од лажи, јер он је слуга истине божије. Он је дакле с петрахиљем испод назува ходао сокаком, свршио црквену дужност, и ту поучно укућане о оном, што ради истине треба да знаду, за тим изашао на сокак срео једнога, другога човека обавестио га и као апостол ишао даље за својим светим послом, непланећи се ни искушења ни гонења, готов и на муке се дати за поштену и праведну ствар.

О ИЗБОРУ ПОСЛАНИКА.

Дошао је и дан избора. Три најдаља села још су у вече тога дана отишла у место одређено за биралиште. Могло се и онога дана стићи, када је избор био, али натарош из села . . . . у договору са младим свештеником пронашао је да ће боље бити да се ма једно место раније крене и до биралишта пређе друга места уз пут и у свакоме се понешто задржи, и то се показало да је заиста добро. У срезу . . . беше то први избор посланика, свет још није знао ни шта је то избор. Многи се плашише свачега. Чуло се, да у Мађарској у таким приликама до крви дође, па се многи плашише. У срезу . . . дотле осим црквеног барјака, и оног кога царска војска носаше, никад другог у мирно доба није се могло видити. Када је дакле натарош из села . . . са сто кола, која су у реду једна за другим ишла а на свако десети по један велик барјак осим малих барјачића у село прво на путу на биралиште приспео, свет се као на чудо слегао. Мало и велико истрчало је на сокак те је са страхом неким издалека гледало. Бабе неке викаше јавно: „Ђ наопако, та тако је и у буни било“. Али песма и клицање оних на колима, свирка гајдаша, којих беше више, учинише, да им дође, као да су то лепи велики сватови. Кола по наредби застадоше на сред села. Свет се силни слеже. Чу се питање кога ћете? Сељани одакле је натарош, о коме је реч у овој приповедци, одговораху питачима: на-

родњака, оног што ће за народ радити. Живио! Живио прихватише сељани на видељи, да као једна душа читаво једно место диже, повикаше и ми ћемо сви за народнога.

Тако је било и у другим местима куда су први бирачи пролазили. Бирачи из другог од биралишта понајдаљег места учинили су то исто оним путем, којим су они прошли. Утисак је за њима још огромнији остао. На двеста кола ишли су они са свирком песмом и пуцњавом. Какви су момци бирачи из тога места, кад би се бирало, као што се ради по неки мађарски мести, то једно место савладало би сва остала на биралишту, јер би их растерало са биралишта. Осим неколико чинута све до једног беше за народног кандидата. И кнез и натарош неимадоше куда. Када ови на ову страну иду, вредили ињи на другу? запиташе се и они који се још не беху одлучили на коју ће страну и пристадоше уз усклик: Живио . . . . народни посланик! а противници премреше и рекоше биће нам боље остати код куће.

Солгабиров видио је већ да ће пропасти, али се тешио да ће то славна пропаст бити. Знаја ће стати народњаке, док га савладају. Он се уздао у неке попове српске, којима је на челу био капелан мађарски, што је Кошутов хусар био, али овај је морао некада бранн у Турској пребећи па и овога је пута показао, да је он турски.

Освануо је и дан избора. Бирачи, који су из најдаљих села на коњак дошли били, изашли са свирком и барјацима на крај места да дочекају браћу своју из осталих места. Пред осам сахата утледаше на путу први барјак, а за њим караван кола, па опет барјак, па опет толико кола, па барјак. Равница је на се на две миље далеко могло догледати и све су то кола и барјаци нокрилили. Милина и језа обузимате, кад пустиш око у даљину, од куда барјаци долазе, а како ти је још кад са Србин па знаш, да је све то Србин. Али да ли је све то само наше?

И ево првих кола. То беше лагни нитов а на њему први најстарији свештеник са барјаком на коме пише: живио . . . . . народни посланик! И ево и десет и сто и двеста и хиљаду кола и ево и два и три и десет и сто барјака и на свима пише: „Живио . . . . . народни посланик!"

Седи свештеник сиђе са лака нитова и поздрави се са седим председником одбора народне странке, који је изашао да госте дочека. Сузе од радости текоше старцима, који видеше око себе сакупљено све што је честито и поштено српско у округу. Околином, која је то видела овлада страшно одушевљење, у бој и не на биралиште, да су их ови седи старци позвали, са голим рукама би полетили.

„Возбраној војеводе" запева песми вична омладина, и крену се на пред с барјаци да пута покаже, а за њом кола нагрнуше и закрчише читав сокак. Како је лето било на сиски коли беху велике гране лиснатa дрвећа. Мислиш шума је добила ноге, па иде теби, тако је изгледало онима, који од доле гледаху, када уз низбрдицу на путу спуштаху се лагано кола с бирачима. Одборници разреднше кола по кућама и бирачи дођоше на биралиште.

Биралиште је на пијаци пред „штопском" кућом, де су некада батаљони војске стајали. Бирачи се искупише.

На једној страни наместени су народњаци, а на другој владинци. И шта имаш видити?

Ово прво је грдна регимента, а ово друго, мала „шајк-патрола" која има ињи, да види како непријатељ стоји, па кад га уочи, побећи натраг. И збиља многи од владинаца кад видеше ову војску народну, који још стида имадоше, постидише се и побегоше, само солгабиров не миче се никуд, нити обара очију нити се мења у образу, што не би ни учинити могао, јер се оно не мења чега нема. Он стоји пред четицом ситном и учи их, како треба образ изгубити.

Одноче се избор. Удешено беше, да се почне са оним местима де се држи, да највише владинаца има, и тако би. Гласало је прво тако место, али владинаца 15, а народњака 150, гласало је друго, првих 5, других осамдесет. По сата проће док падне један глас за владиног кандидата. Повереници народне странке смејаху се власта када и борава кока врло нађе, а они владине странке шкрипаху зубима. Међу народним повереницима беше и натарош из села . . . . а међу владиним његов солгабиров. Вредно је било гледати радост у очима првог, а јед на лицу другог. Солгабиров је чешће на натароша погледао пресецао га очима и претио му, али само погледима, јер речима не сиеде.

Избор је ишао у најбољем реду. Стари граничари знаду шта је ред. Господин солгабиров волео би, да начини дармар, како би се избор покварио. Његове пришпетље на њиху осећаше су се, те наспињу на људе, из народне странке, изазиваћи их свакојаком грдњом; али граничар неда се потиснути са пута законитога, они их одбише од себе, но им никаква вреда не учињише; али је инак солгабиров устао и тужио се председнику, како бирачи народне странке људе, који за владиног кандидата хоће да гласају, застрашују и напастују, те су многи, да би се од зла уклонили, кући отишли, и нису дошли да гласају, и искао је да се избор обустави. Председник га није послушао и он је морао ћутати и даље. Ва једаред је скочио, као да се нечег сетио, што је заборавио, устао је и изашао на поље. Дуго није унутра улазио. Кад је унутра ушао био је сасвим збуњен, али је познала се на њему нека накосна радост.

Гласање је и опет мирно текло. Сто народњака један владинац. Дође и село натароша . . . . Двеста народњака и један изрод.

„Народ" „народ" чуо се на пољу глас и летно је од уста до уста. Глас је био нејасан. Рекло се да из села натароша . . . има само један изрод.

„Народ„ чуло се још последњи пут чак у соби де се избор обављао, кад у један пут утрча младо лепо женскиње зажарено у лицу као да је у пруњици, те се упути натарошу из села . . .

— „Народ. . . . народ. Ох, Боже зар сам доцкан дошла. — та ти си народ, ох, не марим што уби мене несрећну жену твоју, али што уби невину жену своју, зар проклетство Бранковићево да купујеш са издајом народа свога, ох убице, — ох црња него икаква злочин на свету — ти си издаја!“

У соби изборној грађа се диже. Поштени људи помишљаше у себи, с ињла је с ума једна жена, од куд да је натарош њен муж, кад је не жели, а солгабиров стаде се као помаман дерати:

То је шкандал, то је инсултација (нападај) нека се прекине избор, и у тај мах чуше се с врата неки пијани гласови: избор је прекинут, по закону несме се избор прекидати, ми протестујем против даљег рада; али се председник, свестан свога узвишена позива, недаде завести од партаје ма она владина била. Женскиње је пре већ укљоњено било, него што је могао председник наредити да се то учини, а он заповеди, да се букачи уђуткају.

Све је по томе у најбољем реду ишло. Избор се сврши. За солгабировљевог кандидата гласаше само они, који морају, мали судац, доктор, натарошки, кнезови, неки општинари, чувари пандури и. т. д. за народњака сав остали народ, кога на хиљаде беше.

Свечани званичан проглас посланика прошао је. Народ је своја изабраника на рукама носио. Изабраник, кога је поздравио „млади свештеник“ захвалио је народу на поверењу и на свршетку са лепим признањем спомену име младог свештеника и нарочито натароша из села . . . . јер, рече, овај, у толико више заслужује спомена, што се ни на длаку свој осврнуо није. Натарош је увапио прилику, да изјави, да колико је досад крадом радити морао, да ће од сада све свету на видику чинити; он је преповедио, како као сирома и оженећи није могао нигде службе добити, те да до тога дође, морао тајити да је ожењен. Сада у слави народној неможе да не огласи и срећу своју: Срнкиња рече он, која вели, да убиство није толико злочин као издаја народа свога, то је ова моја жена, моја венчана, законита жена „Живио, живила! и хиљадили се таки Срби и Срнкиње богда!“

(Свршиће се.)

ЛИСТАК.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Скупштина народна у Београду) наредила је ових дана да се Босанцима и Херцеговцима даде у помоћ десет хиљада дуката.

— (Србија) је узела у зајам два милијона форината. То јој је дато не на земљу, на интабулацију, него на бронзу књежеву, а жирант (добар стајао) је био неки Баћа, који неће да му се зна име. Тај што чини десница неће да му зна левица.

— (Окружни начелништва) што је исто као садање жупаније у Срему укинула је народна скупштина у Београду ради штеђње и што су излишне.

— (Удовац богослов запопљен.) У прошлу недељу запопљен је Арон Танаиндја из Чуруга, богослов, који је удов остао. Ово је први такви случај у овом столећу. Конзисторија бачка а нарочито владика, показала је тиме, да неиђаи на сигнице које нити закон нити стародревни обичај прописује, него са Људи свог или оног архијереја уведено. Чујемо да ова конзисторија хоће да се одвали, да богослова пре него што се ожени запопи, нада себи мести неће. Тиме ће се учинити то, да ће се одсада богослови много лакше и боље женити, јер разлика је међи за гола богослова, који може и да небуде попа, а разлика међи за парох пре класе, који има 11 стотина готових новаца плате и стан и сесију земље, и још ситна прихода, који изађе таке крупан као плата сирома учитеље, па и друге треће и шесте класе парох боли је него прост „клирик.“

— (Тако треба.) У Срему у једном месту умео је млад удовац попа себи за кућаницу младу удову попадију. Како наш свет зове сваку кућаницу попину госпођом попадијом, то онда ће баш заиста кућаница бити попадија. Удов попа и удова попадија имају исту невољу, и једно и друго има нужде да пази да не буде шкандала што иначе са „вирт шафтеркама“ бива. Овако је много мање саблазни.

— (Велика трговина са добрим јестивим хљебима.) У Немачке Сиду има на пијаци, де се зелен и воће продаје, преко пута од гвоздена човека така трговина. Да неказано напред свако ће погодити. да је то трговина Израиљћана једног, који се уме довити свачему, те лепо и добро даје на мање новце него што се то на другом месту добити може. Крајцаи тако се зове тај трговац уредно је своју трговину тако да има на избор сваког новића. Наши људи неуму тако да се нађу. Они једанпут пронађу, па никад их више на месту своме.

(Кућа из које лупежи не могу красти.) У Лондону где је најопширније богатство света света тако, да се у одајама енглеске банке неће неможе да смести више,— склопило се једно пиће-културивно друштво да своју неновљи досвочи,— и осмдало је на сред вароши једну кућу тако јаку, да се никојим начином неможе унутра продрети; ту ће богатани сместити своје злато и сребро, бисер и драго камење, важне документе и папире од вредности а на месту сигурном и од кршје и од ватре. Здање је на два спрата, а видови су од темеља дупли и шест стопа сваки дебео; уздања је плава цигла као камен тврда; споља су зидови обложени гвозденим плочама 4½ палца дебелим. Врата су гвоздена 80 цената тешка а неђају ни браве ни ригле, него се једном справом у које је снаге за 160 тока спуштају и опет на место прикивају. Путрашки је простор 60 стопа дужине; 31 стопа ширине, и 36 стопа висине. Цело је здање изнутра на четир главна одељења подељено — а ова четир опет на мање одељке, у којима су све по реду разне величине орнани и склоништва за драгоценести, па поједини мали одељенима су врата са пештачким бравама затворена, од којих је један кључ код друштва а један код дотичног оставлача и зато неможе ни друштво ни господар од блага посебце до свог доспети. Изнад куће је 7 стопа дубока вода те спречава могућност да се лопови изнад земље унутра увуку, у једно ова вода се парном машином проз све просторје у кући може разлинати ако би се случајно ватра догодила. Крај на кући не само да је од лопова сигуран него ни бомбама немож му досадити. Но ђанију ходају даљу ноћу оружани стражари, телеграфска жица спаја поједина одељења и пружа се до обближњег полицајног звана. Кућа заузима простор од 6500 квад-

ратних степа. Кирије(депоси засада. по одбитку пореза и свију трошкова 15000 оунти шперлинга преко 150 хиљада фор. а надаљу се да ће се доходак још млого повећати и потоме је овај мали комад земље најскупљи на целоме свету.

(Како су богати президенти у североамеричким државама?) Вашингтон, први председник оставио је по смрти имање од 300.000 долара. Адамс старији оставио је врло умерено имање. Шеферсон је умро сиромах: да му није конгрес прикупио библиотеку ценом далеко нижом него што је вредила. Шеферсон би на крају живота пао у банкротство. Мадисон је био штедљив те сарамерно и богат. Јамес Монре шести президент — умро је у такој оскудици да је о трошку својих средњих сарадьен. Џон Квинси Адамс оставио је 10.000 долара као тековину од своје индустрије и једног малог наследства. Беше врло економичан и разборит. Андрев Џаксон остави по смрти својој великој пољској добро познате под именом „Хермитаже". Мартин од Бурен беше богат; његово имање ценише на 300.000 долара. Јамес С. Полка оставштина беше 120.000 долара. Џон Телор је као банкрот постао президентом, наступив у звање беше штедљив и оженио се; умро је као богат. Зарија Телор остави неких 50.000 долара. Милард Филморе беше богат човек. Франклин Пире уштеди је за време председништва 50.000 долара. Јамес Бухенан је умро неженьен оставив имање од 200 000 долара Линколн је 75.000. а Џонсон 50.000 долара осташе, колике ће Грант имати уштеђеног имања кад једном остави „мудру кућу" те се засада неда никако проречунати.

Још један број на ће изаћи крај овогодишњем „Гласу народа." Како ће од нове године „Глас народа" повећати се, то је већ досада повећало се шиљање предплате према оном прошле године. Ми можемо са оним, што је досад дошло задовољни бити, али молимо и другу господу, која ће од нове године држати овај лист, нарочито старе претплатнике, да до новог лета претплату пошљу. Што ће бити јесенас нека буде вечерас; форинта једна на четврт године може се наћи у сваког, ко нечека, да ону залишну пошље. За два три дана стиће овај лист у најдаље крајеве наше а толико исто треба да отуд предплата приспе. Ко нам што дугује молимо га, да учини, да непреносимо стари дуг у нову годину. Уредништво.

ГЛАС НАРОДА.

Од нове године ће свакако ојачати.

Излазиће на табаку тако великом као новине „Застава", но неће на поле него четврт савијен бити. По томе за читање у два броја „Гласа народа" биће толико колико је досад у три било, те преко године добиће они, који га држали буду, **26 табака за читање више него што је досада било** Даље ће се о много више ствари у сваком листу писати него досад. Писаће се:

1. Чланак о оном, чему је над доба.
2. О српском језику и књиги српској.
3. Из географије.
4. Из историје.
5. Из природних наука.
6. Наука о здрављу
7. Наука о политици.
8. О економији.
9. О трговини и промету. Белешке с пијаце бечке, пештанске, трнћанске и из оних крајева, у којима Срби живе.
10. Занат.
11. Школа
12. Црква
13. Подлистак. (Приповедке, описи и друго што је за забаву.)
14. Шала и сатира
15. Тумачење страних речи.
16. Шта бива по свету (колико се овог листа тиче.)
17. Различности.

У листу овом биће даље о свему, што треба човеку, који живи са светом. На њему ће радити први људи у школи и науци. Имена на им не ређам, они ће се јавити на делу а не на огласу. Ради дике српске мило ми је јавити, да ће Црна Гора радом свога у земљоделству искусног члана са Даниловог града, подпомоћи рад на ослобођењу народа од незнања, као што подпомаже борбу браће Херцеговаца за слободу против диндушмана.

Лист ће излазити као и досада једанпут на недељу а коштаће:

За **земље у овој царевини** 4 ф.

За **Србију** 4 ф 40 н.

За **Црну Гору** преко поштери отуд 3 ф.

За **Босну Херцеговину и стару Србију** преко скоротиши тамошњој 3 ф.

За **Америку** 5 ф.

Огласи неће се штампати у листу него као додатак и на те ће водити бригу у томе послу искусан човек. Плаћа ће се као и у другим српским листовима. Ко хоће оглас и поље за исти да пошље тај нека пише овако: **Писарни за огласе „Гласа народа" у Новоме Саду у Лобарској улици к. бр. 889.** Anoncenbureaux Glas-Narod Brodgasse N.-889. Овом приликом нека буде речено да ће први број у шест хиљада комада разаслан бити.

Да би уредник имао више времена за свој посао и ради брже и тачне радње одељење се редакција од администрације и експедиције.

Експедиција ће бити такође у лобарској улици к. бр. 889 Предплата нек за лист има се слати на самог уредника под адресом: **Panta Popović Redacteur Glas-naroda Neusatz.**

Да би се за времена могла штампати новеза сваком претплатнику, молим да се предплата до нове године пошље.

ПАНТА ПОПОВИЋ.

Од нове године излазиће у Бечу

СРПСКА ЗОРА

ИЛУСТРОВАН ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ И ПОУКУ

Овај лист се покреће у намери, да најском ценом учини књижевност и науку приступнијом сваком Србину и Српкињи, ком је иоле стало до пријатне забаве, корисне поуке и свестраног образовања. То ће се „Српска Зора" трудити да постигне забавно поучним приповеткама, романима и т. д. научним и уметничким чланцима, описима земаља, народа, појединих људи, прегледом из разних знања, критиком песнои, сликом шалом и т. д.

„Српска Зора" ће излазити на велику четвртини у месечним свескама од три табака са шест до седам слика, и стаје на читаву год. 4 ф. 80 нов. на по год. 2 фор. 40 нов. а на три месеца 1 фор. 20 нов.

Претплата се шиље: Administration der „Srpska Zora" in Wien III. Pragerstrasse Nr. 13.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК **Панта Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новоме Саду 1875 год.

БРОЈ 52. У НОВОМЕ САДУ 31. ДЕЦЕМБРА 1875. ГОДИНА V.

Излази сваке седмице на читавом табаку.

Претплата, огласи и дописи шаљу се уреднишву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 4 фор.
на по године . . . 2 „
на три месеца . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

У ОЧИ НОВЕ ГОДИНЕ.

Још неколико часова растављају нас од нове године. Стара је већ прикупила сав свој пртљаг, коњи су упрегнути, само да се запну штраљке и да одјезди у вечну прошлост. Неће ни рачуна да нам положи пре него што оде и ми нисмо кадри присилити је, да то учини. Остаје нам да сами кажемо шта нам је ова година донела или боље однела. Говорићемо само о ономе што се овога листа тиче.

На првоме месту да споменемо ужас, болест диотириту, која нам подмлађак сатире. Болест је она баш ове године први пут на нас тако жестоко ударила, да се неможемо да одбранимо, него нам деца наша падају као спопље под косе жетеочеве.

Година ова донела нам је комуналне школе у Срему. Незна се ни ко смо ни чији смо. Једне раја два арача даје. Можеш држати и своје православне школе али мораш плаћати и за општинске. Ван Срема ако није тако зло још ни близу добра није са школом. Учитељство стење под бременом свога неприродног положаја а народ је са школом незадовољан. На томе црном облаку светли се само једна зрака, а то је препарандија у Горњем Карловцу, што је ове године отворена. Учитељи њени нека пазе да се и та неугаси.

Црква и ове године неможе утешена бити. Свештенство живи на божију вересију.

Трговина не опаде него пропаде. Најчеститији људи, најјаче куће уклонише се са пијаце.

Занат је толико снао, да је скоре трећина занатлија доспела да буде биртаџи.

Пољска привреда ни каква. Ране мање него што је прошле године, а и што има нема јој цене. Вино је родило, али цена тора него рана. Остаје то, да човек водиље га сам попити него другом поклонити. Пијанке су нешто свакидашње, из њих истиче свако зло.

Друштво се покварило. Злоба и пакост свуда овладала. Хрваће године, хрвати и људи.

Још је једно зло, што ако није понекло у овој години а оно се у њој укоренило, разгранало. То је „вухерај“, клање народа са великим интересом.

Промет у земљи ове године такође је хрват био. Средства за исти-путеви-још гори. Великани су знали удесити да ватрена кола само поред њихових земаља иду а сиротиња мора да на леђи из једног села у друго на пијацу свој производ носи; јер на коли од блата не може. Зима је направила путеве по суву, али су сада они на води стали, на којима се у великом односило и трговина дизала.

Осим тога управа у општинама и варошима није ништа радила да се благостање у земљи дигне. Министар је изнео план како да се у вароши и по селу управа боље уреди. Вароши са тим планом нимало нису задовољне. Скоро све казале су да не ваља и ништа да га сабор неприми када га министар овоме поднео буде. Ни управа у селу неће дакле по томе плану особита бити. Људи чине да закони ваљају. Ваљала добри закони, кад нису таки људи, који имају пазити на закон и радити по њему. Још остаје једно зло да споменемо, које народе у овој години сатиране. То је екскуспција. У свима новинама пише се о томе како та аждаја прождире и последњи залогај сиротињи а бољему корен подкопава. За два форинта реста направи се 12 фор. трошка. Отера се на пијацу маринче, које тринут толико вреди и прода се но то колико трошак износи, а стари дуг остаје, те опет на ново носи оно, што се даде однети, док се у земљу и у кућу не удари. Министар кога се оно тиче, обећао је, да ће урадити да од нове године више екскуније не буде, бар таке не, каква ове године беше. Са ње остаће ова година црна у историји ма је златом уписивали.

Ако узмемо нашу православну годину онда ова година сасвим је дручија од досадањих. Римско је ново лето прошло. Досада се пазило шта ће на тај дан силници рећи. Сада ови ни зуба не помолише. То је већ добар знак нове године по римском а нешто што се и нашој старој у добро уписати може. Силници виде, да нису они више свемогући, јер народи могу да им побркају рачуне, и ту долазимо на нешто, за што стару годину може Србин са златни слови уписати у историју твоју, ако нова година сачува аманет, који јој у томе стара предаје, ако одржи срећу и славу српскога оружја у Херцеговини, те да престане једном да Србин коси а Турчин односи, да Србин роди а Турчин одводи. Да није овога стара година неби заслужила ни да јој при одласку кажемо: Срећан ти пут!

ПРОТИВ ДЕЧИЈЕ ШТЕДИОНИЦЕ.

Ми смо у овоме листу писали о користи штедионица. Сада у „Новој Школи“ пишу о томе, како штедионице те нису на добро, с тога пуштамо у лист разлоге, који се против штедионица наводе, да читаоци наши суде о једном и другом.

„Прво и прво морам споменути ипше учитељ један, чија реч у томе понајвише важи, да већина деце из разних врло нојмљивих узрока и не добијају сваки час новаца, не могу дакле ни учитељу предавати, а ако би кад и кад и дало, то би се тако споро накупила опредељена свота за штедионицу, да би се једва приметила корист штедионице, особито кад узмемо дечију нестрпљивост на ум. К томе ваља додати да ће се деца и у овом као и у другим стварима такмичити, ко ће више донети и већу своту новаца згрнути, те тиме пређе у порок грамзења за новцем, обожавања новца, па и у сам цинилук, које никако не може бити школин задатак, да у деци подрањује. Отуда ће се врло лако отићи још и даље, те ће деца у натицању око улагања у штедионицу самој кући досађивати са свакидашњим искањем и молкањем, и кад буду одбијени, доћиће и на ту мисао, да нађени новац на столу или др. ком месту затаје од родитеља за љубав штедионице, па из ревности спрам штедионице и такмичења са осталим друговима постаће најпре мали а за тим и велики крадљивци. Сиромашнија деца могу доћи и на ту мисао да све, чега се само дочепају, а може продати, продаду, да би само и она била равни осталој деци, која добивени новац улажу. Не могу ли ни тим путем до новаца доћи, е онда долази да завиде осталој имућнијој деци а отуда се рађа завист и нуз ову мржња, а то све место: међусобне љубави, поштовања и пријатељства. Ако ће дакле штедионице да образују штедљиве, имућне и здраве људе, а нуз то да буду ти људи: завидљиви, пакосни један другом мрски па још и крадљивци а покрај овога и свађата другог, е онда штедионице, далеко вам лепа кућа од школе већ и због тога!

При свем том не треба заборавити, да се деци мора оставити слободна воља за располагање добивених новаца, а и оних, што су у штедионицу уложени, и ту се онда пита: хоће ли деца употребити сав тај новац на оно, на што би родитељи и учитељи желили, т. ј. да купе себи потребне ствари, или да потпомогну своје сиромашније садругове? Или ће за заштеђени новац може бити купити себи какву играчку или посластице? На догодили се ово последње, онда нису штедионице постигле истакнуту циљ; лако је појмљиво, да ће ово последње увек предходити првом. Не оставили се деци слободна воља на располагање новаца, то ће она тај новац сматрати као и да није њихов и онда не ће их ни њихо срце за улагање у штедионицу, а натеривање, као и свако друго приморавање и присиљавање није ништа племенито, шта више лако је могуће, да деца добивени новац, место да уложе у штедионицу, могу га уз пут још потрошити, за које учитељ не може знати. или ће дознати тек преко подказивача: а подказивачи су већ и за то, што су подказивачи, омрзнуте личности, а биће још већма. ако свој занат што ревносније устерају, према чему ће и мржња осталих друговa растати, коју ће лако и сам учитељ пожњети. Поред омразе његовање се у деци лаж. јер ће оптужена деца увек нешто измишљавати, да се изговоре, да није онако, као што подказивачи говоре.

Ако дакле узмемо на ум. да штедионица поред своје лепе стране и нехотице потпомаже одгајење: зависти. пакости, мржње, лажи. крађе, и т. д. онда је неморална страна школских штедионица куд камо претегла ону моралну и корисну и онда није нимало умесно завађање тих штедионица, него у место тога живи настојати треба око тога, да се деца из малена науче раду. Уз лад воља за штедњу, ако се нема шта заштедити; а ко уме зарадити, тај ће умети и штедети кад осети, како мучно пада зарада. Родитељи би боље урадили, кад не би баш тако обасипали своју децу новцем; а ако имају баш излишног новца, то нека га сами укамаћавају у корист своје деце у оној мери, у којој ће се корист приметити јер камата, што ће дете добити за уложени новац, тако ће бити незнатна, да ће и само дете казати: е па што ми је то?

Но у колико маљу корист има дете од штедионице за уложени новац, у толико ће штедионице имати већу корист од деце, јер кад више хиљада деце уложи своје улоге бар од 1 ф. излази више хиљада форината, а то ће штедионицама лепу крајцару донети. само што школин задатак не може бити, да потпомаже новчане заводе, који су већ многога обескућили. И кад додам још, да школске штедионице ни једним примером још нису показале, какав су напредак учиниле у васпитном — педагошком — погледу, а знамо, да сви школски послови поред науке морају и васпитање унапређивати — а шта штедионице могу унапредити, видели смо из горе реченог — то онда морам извести закључак, да с педагошког гледишта сви учитељи листом морају бити одлучно против школских штедионица.“

СРПСКЕ ЦВЕТИ.

На збору се реши, да се још до поноћи причека. Међу тим Милош се кренуо из Београда, али не на Таково него у Ужицу Турцима, јер су онда тамо Турци били, пак да овима целу ствар изда, те да ови на Таково допадну изненада и да побуњеније похватају и потуку, јер кад би се из Београда овамо вој-

ска кренула, осетило би се, те се онда неби могли похватати, него би опет буњиво устанак као и под Карађорђем.

Но добра срећа беше за побуњенике, јер је другом од Ужице за Таково јездио добар јунак Арсеније Лома, нези вели случајно, а неки вели да је по договору и наредби побуњеника чувао друм Ужички да Милош непромакне Турцима, јер су се томе од њега надали. Дакле овај јунак кад угледа Милоша и Милош њега, хтеде Милош узмаћи у страну да овај невиди, али овај то недаде, него га зашта, куда је пошао а Милош одговори на Таково на збор и састанак — но Лома одговори да Милош лаже, јер он врло добро зна где је пут у Таково, па га је инак прошао и упутио се оним путем да Ужичким Турцима буну изда. Милош се почне извињавати, но овај скочи на њега и веже га на коња, пак га тако дотера везана на Таково.

Онде је већ на Такову било крајње време већ на измаку. Спремају се да Гарашанина убију, кад Лома дотера Милоша везана.

Сада настане страшан призор, сви су навалювали да се Милош убије, јер је очевидно да је устанак пашу Београдском издао, пак да је потегао Турцима у Ужицу да сасвим буктовнике на Такону похвата и потуче.

Сам је Гарашанин бранио га и да би га спасло ово предложи.

Да Милоша учине немогућним код Турака, то да га као вођу овога устанка истуре на збору са заставом у руци, те да он позове народ на устанак против Турака. Тако и буде.

Милоша одреше, уклоне му заставу у руке и истерају пред народ, те тако оним путем дође Милош до тог да рекне. „Ево мене ево вам рата с Турци."

Милош није могао више натраг а није ни смео те су се догађаји даље развијали.

Милош је многа зла — подлости и издајства чинио.

Значајно је и то да је сваки члан друштва „Хетерије" које је друштво радило на томе, што се данас ради, — на уједињењу свију народа под Турцима и на општем устанку против Турака, који је Милошу долазио, био Турцима подказан и издан.

Тако је напоследку издао два члана тога друштва, два калуђера, који су к њему у ствари општега устанка били послани, те кад их Турци, кад су Дунавом доле пловили код Адакале дочекају, то се ова два мученика, пре него што су Турцима у руке пали сами отрују, јер сваки члан тога друштва носио је лути отров покрај себе, да се у случају нужде сам отрује да неби после на мукама ствар народа и слободе издао. Те тако Турци ухвате само две лешине, код којих ништа не нађу.

Ово сам за то навео, што држим да се историчне чињенице несмеју ни на позорници извртати.

Истинитост ове чињенице зајамчена је и једним савременим рукописом.

Ево видите улизице овако стоји са Таковачким устанком, а ви то добро знате, али за дукате би и што више учинили а не камоли једну историчну чињеницу извртули.

А ено је у Београду иста слика са госпоштином, неће рат него рахат.

Милош је после многима, који су га на Таково истерали врлино зајам подмукљим убиством отровом клеветом и издајством, те се овим средствима служећи и од народа новац тулећи попео на кркачу народа као кнез.

П . . . . и.

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРП. ПОКРЕТА Г. 1848.

Саопштио ш—ј—.

(Наставак.)

Протокол дјеловодни управитељства окружија ст. бечејског.

У Ст. Бечеју 17 фебр. 1849.

Нр. 1. Да би се окружном управитељу од Његове Светости Г. Патријарха управитеља, извршења ради наложена дјела точно у своје време совершити, и совершена у дјејство приводити могла, решено је — војној команди сентомашкој писати да, будући се у народу анархически дух појавио, 20 добро оружани војника ради нужне асистенције управитељству овом употребленија ради пошље. —

Нр. 2. Задовољски Иван, касапин ст. бечејски тужи се, да је из узрока, што је фалишну меру у давању меса употребљавао, од мјестног одбора под затвор стављен, извињавајући се, да је исту мјеру купио, ништа о том, да је сирјеч фалишна, знао није; изког узрока моли, да би се иста ствар што скорије извидила, и да би се он као невин из затвора пустио. — Мјестном одбору ст. бечејском прошење ово на тај конац саопштити, да у смотрењу изложене у њему тужбе исљедованије учини и ствар за 48 сати пресуди.

Нр. 3. Ц. кр. лајтнант г. Пријаворац, командант стана сентомашког, јавља, да желајему асистенцију управитељству овом послати не може из узрока, што кромје мјестне гарде никакве регуларне војске под собом нема. Писати војеној команди ст. кањишкој, да потребну асистенцију од 25 добро оружани војника управитељству овом у Ст. Бечеј до 19 фебр. пошље.

Нр. 4. Ради устројенија мјестне власти у Фелдварду — позвати званично тамошње општество, да се 19-ог фебр. скупити и управитеља тога ради у 9 сати у јутру у варошкој кући дочекати има.

Нр. 5. Франц Крепс жител ст. бечејски моли за поми-

лованије, будући се код њега оружије сакривено нашло, изговарајући се, да оружије које се код њега прикривено нашло, није због злог каквог намјеренија, но као љубитељ овог за сопствено своје употребленије прикрити дао. — Прошеније ово сподштити мјестном одбору ст. бечејском с тим да своју информацију у смотрењу исте тужбе најдуже за 8 дана управитељству овом поднесе.

(Продужиће се.)

СТАРИНЕ И ЗАДУЖБИНЕ СРПСКЕ.

Усљед описа предјела Пантровског, обећао сам доставити штованим читаоцима обширнији опис св. монастира Режевића, те сада непропуштам на јавност изнети. Прво постанак овога, друго статистичке податке обновлења и т. д. Зато сада у препису стављам ручно писмо првог основатеља:

Да се зна 1827 год.

Како дође Максим Косијевац у Режевиће у св. Госпође, и св. Стефана и ту се обећа учинити живот и смрт, и ту донесох 27 цекина и крст и пошто дођох мало живота учиних, и на самртни час на аманет божиј оставих игуману Исанији из св. Петке (св. Петка мон. постоји близу Будве испод Маине) да од свега мога учини конат, хоћели се исплатити како ћу ја оставити? Најпређе остављам св. Госпођи и св. Стефану крст у Режевиће и всему племену Режевића да племе да два барила уља у Манастир Косирево, (Манастир овај постоји у Херцеговини, где је оне године састанак устанших главара био), одакле сам га дигао а 27 цекина да се спенџа каритау и да ми се даде за душу ђе каже игуман Исанија, из душе што је чуо из уста мојих а оно робиње и остало да разделе калуђери Никодим и Милутин као два брата. А пред њим учинише крст, писао је Вуко Попов, а презенте на име Никца Перазића и неумејући он писати учинише крсте.

Извршење тестамента.

И дођох ја Игиман Исанија у св. Госпође и св. Стефана јели се испунила ова задужбина, и тако потанко на конат учиних с калуђером Никодимом и с Ником Перазићем. Најпре дадосмо владици Цекина три. Осам Синовцу Милутину, пет што му их је оставио од исти 27 цек. један у Будву за комуљу, и за восак два. Данилу калуђеру под планином два, на Саввину три; и у св. Петке три; а ресто разделили међу калуђерима и чисто најосмо да се спенџало 29. цек. за душу његову и да су му прости. — А оно робе што се нашло, све су разделили, како је он оставио. И опростише се и благословише се. И писах ја Игуман Исанија

Никодим би сведок.
Михаило би сведок.
Подписи: **Крсто Перазић.**
Из име Никца А Шћепчева.

После реченог проигумана Максима из Косирева, (који је био застао две мале црквице и нешто мало кућице, до ког се времена зваше парохијална црква и гостијонница (кућа) за путнике а од тога доба прозвао се Манастир) био је знатан управитељ манастира Никодим, који је помоћу народа бедемом авлију утврдио док није преузео управу Манастира блаженопоч. архимандрит Димитрије Перазић (родом Пантровић из Катуна). А други што су били пре њега о њима нема ништа важно да наведем.

Димитрије чим прими у руке своје Манастир, одмах је почео очишки за њега се бринути. Премда је био у то време сматран од стране владе као подозрителан човјек, (због чега је бјежао у Црну Гору и тамо преко воље св. Петра I. Владике Петровића пребивало у Црмници — код неког кнеза у Сотонићима, од чега се налази оригинално писмо св. Петра овде при архиви, које ћу доцнија у препису послати) ипак се чезнућим срцем и снагом заузимао украсити и у бољи ред довести сађаљи Манастир. У то време са помоћу народа ове Манастирске парохије, постарао се и сазидао велики храм св. троице. За тим одлазио је три пута у Русију, где је код руског двора приступа имао, одакле и пенсију за живота свога добивао а поред ове изградио је да сваке пете године Манастир добије златну суму новаца. Приликом том снабдјео је цркву т. ј. ов. Мон. са разним утварима унутрашњим. После тога дао је и велику сађаљу кућу са више одељења начинити. Такође опет направити стан за школу (која је мало мања од ове куће Монаст.) усљед тога дао је направити на Рјеци Режевској једну велику кућу у којој млини са два кола постоје, и до овијех једну ваљавицу, — одакле је одредио био да се приходом плаћају учитељи. Но како се доцније на поменутој Рјеци више Млинова начинило, који су ближе пута у селу, које се зове „Рјека“, а од морске обале хрваво пристаниште баркама, да не могу млину барке долазити, то је млин доста у приходу заостао, да се једва и данија смиривати може, за које се обратила надлежном ц. кр. шк. вијећу, и нада се отуд плати учитељској, и поновљену реч. школе у готовом стану. А за пристаниште од морске обале поднешена је молба од стр. народа Његовом цар. Величанству, да би то државним трошком у корист целог овог среза будванског направљено било јер других млинова до Котора с ове стране нема И зато се још очекује милостиво решење. На последку речени Перазић оставио је у каси државној 2000 ф. а. в. у Задру одакле се сваког подгодија интерес узима. Поред све његове трудољубивости око унутрашњег уређења св. Мон. није пропустио обраћати пажњу и на земљедјелство. Цео предјел овај засађено је богато маслинама и смоквама, одакле леп приход, кад роди година, монастир имати може. Монастир овај има доста велику парохију, у којој обитава до 850 душа. Парохија састоји се из шест села: Дробњић, Крстац-Рјека, Катун, Жуковица, Брда, Новосело. У овом

последњем селу догодила се она погибија на свадби за коју приповеда и описује Вук Врчевић из Требиња у Гл. Црногорцу, да је т. ј. погинуло 58 душа, (око пецива с главом.)

И од то доба већ нико и не пече пециво с главом. У парохији има пет цркава, које спадају под овај Монастир. Ову описану трудољубивост Пераздића описује и књига Магазин 1866. год.

Монастир овај постоји западно од Кастел-ластве на један четврт сата. Он лежи на једној пространој равници, тако да од свате стране јаки ветрови са пучине морске дувају, а нарочито с југа. — Ветар тако буде јак, да човека с места покрене, а дијете дигне и понесе донекле, и које је слабо, обори. — Ветрови, који почињу од новембра, могу трајати по десет дана, а по Божићу т. ј. преко зиме има непрестано све до пролећа, мало који дан да га нема. А то је зато што је са свим на отвореном месту.

Овде је обичај по свима црквама у Паштровићу, па и у Будви, — да се просфоре доносе сваке недеље црквени и од оних се једна изабере за службу, а остале троше се у Монастиру. Просфоре те износе од две до три па и четир фунте тежине, тако да свештенство непотребује у кући нигда мешеног хлеба од свога брашна, него се рашити може са долазком реч. просфора.

Кад се слави крстно име, онда ће по древном обичају, сваки донети и по три просфора, две мање, и једну велику; а кад ко умре, онда се по погребу за 7 субота доноси просфора и свећа да се служи служба божија, ради спомена покојноме. И тако што се тиче уља и свећа поштани за цркву или монастир нигда се не купује из касе црков. јербо народ доноси. — Од побожни и благочастиви Срба, који одлазе у дальне земље, редко да који неће донети знатан прилог цркви својој: сребрно кандило, скупоцену икону, полијељеј, свећњак и т. д. Монастир овај има велики звоник (торањ) кога нема висином, ни бољег ијештином израђеног у целом предјелу Паштровском. Звоник је сав, као и обадве цркве, сазидан од тесаног тврдог камена. Са њега се дало видити и прочитати ов. год. из Бапора на мору, у ком је цар изволео посјетити Кастел-Ластву), надниз добродошлице његовог високог похода. —

Монастир има такође своје макиње за цеђење маслина и прављење уља. Воду има текућу. Ваздух је здрав и свеж, да редко опасне болести дођи могу. Приповеда се, да је негда била куга у овом мјесту, и за спомен тога начињена је једна црквица близу монастира, која је посвећена св. Василију. Сада је управитељ овог манастира Игуман Василије Пераздић синовац пок. архимандрита.

У Монастиру Режевићу, 11. децембра 1875 год.

Михаило Ранковић,
јеромонах.

П Р О М Е Т.

Промене у телеграфисању. Од нове године римске постоје промене у телеграфисању. Ради опште потребе саопштавамо те промене у главноме:

Приватни телеграми са тајним писменима, који хоће да се шиљу изван Аустро-Угарске не примају се до даље наредбе. Адресе на телеграмима могу се скратати или по договору друкчије писати него са обичним писмима. Ко напред плати 20 фор. а вр. тај може имати то, да телеграфиште на кога под тајном адресом. Сваком ко телеграфише слободно је потпис са знакови исписати, или га сасвим изоставити, што се досада није смело.

За Европу остају телеграми од 20 речи. А за телеграме ван Европе плаћа се за сваку реч особито. Реч једна у телеграму по Европи несме имати више од петнајст слова, а досад је могла имати 7 слогова а за телеграме ван Европе 10 слова, што је преко тога, то се узима за једну реч за себе. Бројеви, који се писменима пишу, узима ће се и одсада као толико речи, колико пута по пет цифара има, и још једна реч на то.

У Аустро-Угарској уводи се нова врста телеграма од десет речи, који се зову авизо-телеграми и плаћаће се 30 н. за њих. Код те врсте не прима се плата за одговор ни друго, што уз обичан телеграм иде. Ако се изгуби окрњи или задоцни авизо не може се никаква накнада тражити. Авизо се носи отворен. Друга нова врста телеграма, то су рекомандирати (препоручени) телеграми. Ови телеграми прегледају (колационирају) се на свакој штацији то јест прва штација пошље га другој и ова јави како је добила ако није добро онда прва штација другу поправља. Осим тога онај, који је телеграфисао добије рецепис од оног коме је телеграфисао. За ове телеграме плаћа се трипута као за обичне. Ако се ти телеграми осакате или задоцне онда се ономе, који је телеграфисао плати 20 фор. У Аустро-Угарској у земљи примају се тајни телеграми и за ове плаћа се једанпут и по као за обичне, али се и ови колационишу на путу. Ко телеграфиште у стране земље на хоће, да добије извештај, да је онај коме је телеграфисао телеграф примио, он за то доплаћује 30 н. Да телеграм, ако не нађе онога коме је послат, може тражити га по читавој Европи, то се сада уводи, а досад, ако је на пример на кога у Француску у Париа послат и овај не буде у Паризу, онда се смело само по Француској за њим шиљати а не у другу државу ако је случајно из Француске отишао. Ако се један исти телеграм на више њих шиље онда се на сваких 20 речи доплаћује 20 н.

Ако се телеграм изгуби исквари или задоцни то се може тражити ако се телеграфисало ван Европе

за шест месеца; ако се у Европи телеграфисало за два месеца. Телеграми се онда задоцнију, ако у Европи после 48 сахати од кад је предат, прими се, а ван Европе ако то после 6 дана буде. Преписи телеграма могу се добити од оних у Европи за шест а од оних ван Европе за осамнајст месеци. За сваких 100 речи плаћа се 20 н.

Остале наредбе о телеграфисању у Аустро-Угарској остају и даље као што је прва, да се за телеграме од 1 до 20 речи плаћа 50 н.

За стране земље цене су ово: у Црну Гору из Дубровника 20 из Далмације 40 н. иначе 1 фор. У Романију са границе 40 преко границе 80 н. из Угарске Галиције и Буковине 1 ф. 20 а са других штација 1 ф. 60. У Русију са границе 60 из Галиције и Буковине 25 миља од Руске границе 1 ф. 20 иначе свуда 3 ф. 20 и то у европску Русију, а у Кавказ 4 ф. 20 У Сибирију 9 ф. 20, до 15 ф. 20. У Србију са границе 60 из Угарске 80 из Аустрије 1 ф. У Турску, из границе 60 н. иначе 2 ф. 80 н.

ПОДЛИСТАК.

СЕОСКИ НАТАРОШ

(Свршетак.)

ПОСЉЕДИЦЕ ИЗБОРА.

И само се каже, да је народна странка изашла онаке славне победе на изboру ударила у велико весеље. Чизмар Васа који, кад му се једном прохтело свињске џигерице, распарао је мушторм жива, (незаклана), рањеника и извадио џигерицу из њега, те гаје другштво му на ново клало и запивало, да би га опалити могло, био је тако весео да од радости није знао ди је. Тумарајући по „шписком“ месту, да тражи свој конак никако није могао га наћи а и како ће кад кошто је дошније сам приповедао! „видим село, ал ди су куће.“ Ал није сам чизмар Васа тако весео био и много озбиљнији људи заборавили су се у весељу. Чувени кнез и натарош из села. . . . носили су литију до куће, сврћали су у свако место. Кнез није могао да се нахвали те слободе, што је добише крајишници од како је крајина укинута. Али кнез у радости је заборавио, да може бити онде добра де је солгабиров његов.

Солгабиров је писао писмо без натписа жени натарошевој, да зло у добру кућу баци, он је писао друго писмо пред избор жени нотарошa да поруши избор народни. На прозори младога свештеника прислушкивао је, када је натарош приповедао младоме свештенику, коме је одавна тајну своју одао, како му је жена така Српкиња, да колико га воле, инак би била кадра одрећи га се, ако би и најмање што против свога народа учинио. Солгабиров је рачунао на то. Позвао је у писму натарошеву жену, да се пожури да спасе свога мужа; јер рече само је она кадра. Потписао је младога свештеника. И то обману жену натарошеву, која је знала какав је пријатељ натарошу млади свештеник.

Тај солгабиров наместио је и кнезу и натарошу вигове.

У повратку са биралишта кнез и натарош сврну у село, де је први човек тога места био шпион солгабировљев. Тај човек имао је рачуновођу, који је опет био шпион тога првога човека.

Весео кнез, немислећи ни на какво зло, почне у крчми хвалити владу, која народу толико слободе даде. Смеи, певати, играти и говорити! Али шта? — Ништа. Ако ниси трчилажа солгабировљев, јер онда што год кажеш све је зло, све заслужује каштигу. Да леба и чашу вина заштитеи на можеш робије допасти, ако си искао пред два сведока, који су утворе солгабировљеве, а тих је на жалост много. Рачуновођа је наметнен био да се паће у крчми, де се знало да ће кнез свратити. Он је још једнога, не човека него медведа, и још је и то мало речено, јер и медвед је од тога разборитији, са собом повео. И тако рачуновођа тужи и сведочи да је кнез страшно против владе говорио, медмед-у Турској не примају ни Хришћана на сведочбу — посведочи и солгабиров дође и скиде кнеза са кнежевине.

Сада је натарош био на реду. Са овим ће мало теже ићи мислио је солгабиров, али шта је аликовцу тешко кад њему није тешко убити невина човека, зар да му је тешко друго шта учинити.

Он је знао за ону пословицу латинску divide et impera, поцепај па заповедај. Наручи капетану Лануши и лупешком вођи. да гледе. да ма како заваде поглаварe општинске. Лупешком вођи рекао је да ће на тај начин и подкнеза моћи збацити и онда је кнежина његова, а Лануши је наложио, јер капетан Лануша није ништа друго био него пандур солгабировљев, па му је и заповедати могао, наложио му је да обеђа некима поглаварима, да ће они кнезови бити, на ће они раздор начинити у општини а из тога ће се њој ма каква закачаљка наћи.

Лануша и лупешки вођа извршили су налог свога старешине, они су подрили слогу међу поглаварима, али тиме још ништа не могоше наудити подкнезу, који је дошао на место кнеза и био је тако поштен и усталац за истину и правду, да му равна нема у четрнајст села, а не наудише ни натарошу.

Онда солгабиров, Лануша и лупешки вођа смроше други план. Реоше треба свет дражити против подкнеза и натароша. Треба наћи хула, који ће чинити свакојаке покоре, нека се туку, краду, пале, нека на-

падају на све поштене људе у месту, нека иду у општинску кућу, ту нека подкнеза и натарошу онда и матер пљују, нека их свакојаким називају. Они неће то отрпити моји. И једно и друго нисто поконшљиво је несмен им ни ја преке рећи а камо ли хуља какав. Натарош је паша а ја сам субаша; он је солгабиров а ја ни натарош нисам, али чекај охоли соколе заборавићеш се, а ја ћу те дочекати, рече солгабиров на послетку и заврши гледећи у Лапушу и лупешког вођу. „За све, што хуље чиниле буду ни глава их заболети неће, ја им напред дајем опроштај од свачега. Реците им, што су гори то су бољи. С њима ће се нешто и заслужити моји а сензали (грошњари) — ту је солга мислио на Лапушу (дена част за капетана) и на лупешког вођу, (за овога је ово име тако свеједно да је грдан безобразлук био, тако га назвати) — неће добити грошић него ће се све братински делити," пришапну још солгабиров Лапуши и лупешком вођи, сваком посепце, да ни једног сведока против себе нема.

И одноће се хајка на подкнеза и натароша У један сахат по подне или у десет у вече дође хуља и тражи кнеза и натароша код општинске куће, и кад их не нађе, он их пред њиховим младим грди, како само јесу општинске новце а никад их код нарошке куће нема.

Посао, који се солгабирова тиче, дође хуља, па пите, да му натарош спрши, и кад овај одговори, да он то неможе, овај му се подругне: па какав си ти господин, кад и то нисн кадар?" Њих десетак хуља непрестано вуку се од крчме до крчме, на путу нападају даљу на мирне људе, а поју краду. У селу . . . дотле за девет месеци ни какве крађе не беше ни једнога случаја, који заслужује, да робијом кањен буде, а у околни мести за то време беше по пет шест убијства, да не спомињемо, прокопавање кућа, паљевину и. т. д. Село . . . спрам осталих беше као какав рај; али ево сада се и оно претвори у пакао за поштене људе. Кнез је своју власт употребљавао, али то је мало, он може само неколико сахата затвора одредити с натарошем и епшутом. Хуља одседи, па после бешњи бива. Тужило се солгабирову али узалуд. Њему никако не можеш наћи доказа каквог би он хтео. Један је од потпуштених хуља једнога поштеног човека увијао сикиром у општинску кућу. Он буде послан солгабирову у затвор, али врати се пре натраг него онај што га је пратио. Сада се тек хуље ослиште. Чиниште покоре, какве ни у турској нечине аге и спахије. Тужило се и солгабирову и суду али заман. Свет се поплашио. Лапуша и лупешки вођа говораху по прикрајци, да ће све то престати, када се натарош из села уклони. Поштеном свету беше натарош добар, али да читаво село има мира боље је, да он један иде, него да се село расељава; јер дотле је дошло било Али натарошна одпушта поглаварство општинско а не село, ово још држи уз натароша и неда му, ма да он навађује, да иде из села.

Сада је напоно држан „совет нечестивих." На совету томе беше осим лупешког вође Лапуше и солгабирова још и један хуља, који је 15 година због паљевине на робији био и скоро је баш из тамнице пуштен. Ту се углави, да се пале поглавари, и да им се испод руке каже, да ће им све погорети, ако натарошу службу неодкажу. И тако би. Једне недеље горела је слама једнога поглавара, друге недеље другог и тако редом. Напред се знало по селу, који ће горети, само не кад.

Натароша је то јако болело, да се једном заборавио. Када је трећа ватра била сазвао је кнез поглаварство и рекао им да оно потраги код солгабирова заштите, јер на његове тужбе солгабиров се неосврће. На то примети један поглавар, да то ништа неасни; јер то је све по вољи солгабировљеви Зликовци јавно говоре, да се они не боје читава села, док је њима солгабирова. Натарош додаде да он неверује, да они тако говорити смеду, али поглавар потврди да је тако и да и други свет тако говори. Онда поглавари остали реконше, да нети предлог донесе, да се ниште од солгабирова истрага, и да се спомене и то да се на њега кривица баца за све што зликовци у селу раде, који су се дигли или да заваде или да истерају поглаварство. Предлог се поднесе и једногласно прими с додатком, да четир општинара одиесу закључак солгабирову и усмено му кажу, шта се све ради и говори у селу . . .

— Међу том четворицу беше и предлагач. Овога су људи вишали више пута де се са лупешким вођом састаје, а пред седницу општинску читаву је ноћ с њиме прешо. Кнез је говорио још с почетка натарошу да је то хрђав човек, али не може сам ништа. То вам је, рече кнез, прави подлац, он је исписан кандар, зна шпанско толико колико лопови скују особитих речи, да их други неразуму, и говори их онда, кад коме хоће да шкоди. Превршс очима, свиња се, пузи пред старијим, хвалите у очи, а чим се окренеш он плази језик за тобом. Радо шануће. Вичс на неправду и непоштење да нико у селу тако неуме, а кад треба за истину да на бранк стане њега нема на мегдану. Кандарџију заслужио је дрекон жита. То вам је господине прави лепињар, њушкало, драживанка. Чувај те га се!

Натарош није све веровао кнезу, јер је знао да су рођаци и да су за неке цигле, што је поглавар кнезу затајао на суду били, и вели се, поглавар се лажно заклео али боље би било, да је и више држао него што му је кнез рекао.

Тај поглавар однесе дакле са другом тројицом општински закључак солгабирову. Солгабиров, кад закључак прочита, разјари се, те на општинаре, да ће их све у затвор па на робију а за тим одмах све остале поглаваре за тако писање. Двоица се поплаше, кандар поглавар, јер је тако удешено било, стане општину изговарати: немојте ви господине солгабиров на општину, шта ми неуки људи знамо, натарош је писао шта је тео, а ми смо му поверовали.

Ми смо сасвим друго нешто хтели, а не што је он писао. Он нас је преварио. Само се један усуди да призна да је тако општина закључила, као што је писано. Каплар поглавар ручао је тога дана код писара солгабировљева, коме је јагње дан пре довео.

Солгабиров је после овога отишао у илицу, да спере са себе неваљалство своје, али и тамо је једнако на зло мислио и ако није сам радио он је зло наређивао. У селу . . . . и даље тукло се крало и отимало по заповести. Обране код власти нападнутима не беше, те им се већ више нико ни тужно није, но се сложише суседи и рођаци, да се заједно бране, да сами себи суђаје буду. У томе се крађао и солгабиров из илице. Подлани, кукавице, и улизице, хуље и обешењаци у селу, де је солгабиров становао спремише свечан дочек господару своме. Кола, коњаници, топови, говори, свирка, венци, цвеће дочекаше га, ни жупан ни краљев брат не беху тако дочекани. Шта маре принципетље за жупана и краљева брата. Шта имају они од ових, а солгабиров им даје да могу свака зла чинити а ништа да им не буде. Не Бог па солгабиров, него најпре солгабиров па онда Бог. На још ни тако не беше јер због солгабирова многи и Бога неимаше.

У вече беше илуминација, осветљење. У селу натароша, о коме се преповеда овде, беше такође илуминација у славу солгабировљеву. Гарда солгабировљева упалила је из обести сламу једног поглавара, али је ватра захватила даље и спалила кућу и сав иметак поштеног једног сиромашка. Кад је ватра у селу . . . највећма горела солгабиров је са пијанке пошао кући. Како је у илици био, и дошао је грозничав, све му је нешто ладно.

„Па што зебеш. Оди у село . . . огреј се, то је твоја ватра, то је илуминација, којом пустахије дочекују свога харамбашу. Ходи у село . . . да видиш радост рођене браће. Ето и ту се пуца, ето звона звоне, незвонила ти после смрти, него се обесио Бог да, на те одвукли као и сваку мрцину, ето добошар удара напопао, ударао као што треба, кад те на вешала поведу. Чујеш, како запева звоно, ударајући се у прси, тако и ти запевао Бог да, а ко те чуо, смејао се несрећи твојој, као што се ти смејеш раздору у овоме мирноме месту, коме си срце исчупао.

Чујеш ли писку сирочади, који гледеђ, како им последњи залогај горе, бију се у прса слабачка. Чуј то и немогао никад више залогаја у уста узети, или ако га узмеш у ватру се претворио и изгорео ти језик, који је могао, повлађујући хуљама, тако зло начинити.

Видиш ли несрећну матер, де је онемила од жалости, онемио и ти Бог да, на деца трчала за тобом: вичући то је божије наказаније.

Видиш ли како отац, љубећи сузе, веша о раме просјачку торбу, узима у руку штап да иде да проси, просио и ти Бог да али ти отрова делили, отрове овога света, те до једних врата дошао а друга недоватио."

Када је ватра горела од страха лупешког, који по кримама ликоваше нико не сметде се на сокаку појавити а камо ли, да иде да гаси. То узбуни крв у натарошу, он се заборави и нападе на пустахију једног, кога је на сокаку срео и који је или сам ватру подстагао или за њу знао. Није даље него до речи дошло. Али већ сутра дан је солгабировљев намесник дошао, јер лис солгабиров, још једнако је хтео ген бити и подкнез и натарош буду суспендовани. Каплара општинара, који је надао натароша и општину своју намести солга за подкнеза јер лупешком вођи још време не беше. Натарош даде оставку нечекајући на суд у срезу, из кога је солга клеветом три судца отерао, те четврти може само уз милост његову остати.

*

Питају нас са више стране, ко је овај или онај у нашој приповеди. На сва та питања одговарамо, да је ова наша приповедка као и свака друга приповедка; а ако ко у ком огледалцету нашем себе види, то му не можемо ништа: „ти рекл јеси."

СЕОСКИ НАТАРОШ

одштампан је. Изнео је до близу 11 табака. Они, који су се досад пријавили добиће га одмах. **Нове нарубине** нека се шаљу на **српску народну задружну штампарију** којој се и новци за књиге слати имају.

— Садржај што иде уз овогодишњи „Глас народа" разаслаће се уз први број за годину 1876. који ће служити као број за увид и изаћиће прве недеље у новој години, пошто смо удесили да овај број изађе на нову годину.

НОВА ШКОЛА

НЕЗАВИСНИ УЧИТЕЉСКИ ЛИСТ.

Овај лист, као независни орган учитељства српског заступа интересе школе и учитељства у правцу напредних начела. Зато се позива сваки пријатељ напредне школе, да се за овај једини овогод. учит. лист заузме. Од 1. јануара до 1. априла изаће год. претплата је 1 ф. За то време изаћи ће 9 бројева „Нове школе."

Још се може претплатити и за ову четврт што истиче са 1 ф. јер још имамо све досад изишавше бројеве. Новци нека се шаљу на адресу: Uredništvu „Nove škole" Zemun.

Земун 10. децембра 1875. МИТА НЕШКОВИЋ, уредник „Нове школе."

ДЕЧИЈИ ПРИЈАТЕЉ

лист за децу излази двапут на месец, а кошта 60 н. на по год. а 1 ф. 20 на годину. Уредник ће му бити од нове године г. Кузмановић учитељ земунски пошто му досадањи уредник Нешковић поред уређивања „Нове Школе" недоспева, да на њему ради колико би нужно било. Оба ова листа препоручујемо пријатељима школе и родитељима дечијим. „Дечији пријатељ" учињиће највише, да се народ наш преко недостатка свога на питање привикне.

ИЗДАЊЕ „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ." — УРЕДНИК Ilanta Поповић.

Српска народна задружна штампарија у Новоме Саду 1875 год.